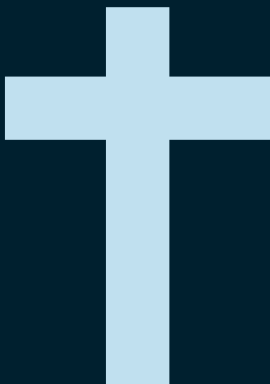


Kálad Zembî : Sɔ,
á Gúgwáan



New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sə́ á Gúgwáan

New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matuyô	1
Márkus	66
Lúkas	107
Yuánes	175
Misóólúgá	224
Buud ó Róma	288
1 Buud ó Kòrênt	319
2 Buud ó Kòrênt	348
Buud ó Galátia	367
Buud ó Ifêz	378
Buud ó Filipî	389
Buud ó Kolósia	397
1 Buud ó Tesa- loníka	405
2 Buud ó Tesa- loníka	412
1 Timotê	416
2 Timotê	426
Títus	432
Fulmôn	437
Wəheburə	439
Zhāk	463
1 Pyêr	471
2 Pyêr	480
1 Yuánes	486
2 Yuánes	494
3 Yuánes	496
Yûdə	498
Mbúgúlú	501

Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nyə nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédúlé mə cug mə Yésus, nə ntáan nyé, nə byélé dé, nə ikágə byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg ná Yésus wə jí Cî Zembî nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ̌ ija məwúm mətóon.

Jɔɔ Kéel mə Matiyô ji nə jé nkúmba sâ ná nyə á seeng fwámé məma kəw lú mínjígúlá mí Yésus tɔ̌ icé í kaand itóon:

(1) Kaand nyə á lás mbúnj dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan mə Zembî ná (lúu 5 kə kumə 7).

(2) Minjígúlá myá váál bwə jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembî dɔ̌ng yí (lúu 10).

(3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembî yí (lúu 13).

(4) Cug á omínyɔ̌nɔ̌ í jálá nə bə Faan mə Zembî dɔ̌ng dí yí (lúu 18).

(5) Nə váál múúd mə jálá nə ji mpwándéd ná Faan mə

Zembî í bá ntɔ̌ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyédí Jɔɔ Kéel dí ná Yésus jí Cî í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwə nyíig Faan dɔ̌ng dí, bwə bág nə icug í ngə kala minjígúlá.

Impáambá í Yésus (Luk 3.23-38)

¹ Sə mə zə tɔ̌lə impáambá í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá Yúda bənɔ̌n omínyɔ̌nɔ̌ bé.

³ Yúda mú byá Fares bá Zára, nyɔ̌ngú wánj wə Tamar. Fares mú byá Esrom. Esrom byá Aram.

⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salúmon.

⁵ Salúmon bá Ráhab bwə mú byá Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsə mə Uri bwə mú byá Sálumun.

⁷ Sálumun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf.

⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam.

⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz.

¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon.

Amon byá Zhwoziyas.

¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bənɔ̌n omínyɔ̌nɔ̌

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31

Mət 38.29-30; Rut 4.18-22

2Sa 11-12 1:7 2Ib 11.1-13.22

1:10 2Ib 29.1-33.25 1:11 2Ib 34.1-36.21

1:2 Mət 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24

1:5 Ráhab: Zho 2.1-24 Rut bá Bowaz: Rut 1-4

1:6 2Sa 11-12 1:7 2Ib 11.1-13.22 1:8 2Ib 13.23-21.20; 26.1

1:9 1Ib 26.1-28.27

bé. Ja jəŋgâ wá buud ó *Izəɾəyêl bwá á kə míkɰám mí dósɰmb dí *Babilɔn yí.

¹² Nûŋ Babilɔn, Zhekoniyaş mûşə byâ Salátíyél. Salátíyél mú byâ Zorobábel. ¹³ Zorobábel byâ Abyûd. Abyûd byâ Eliyakim. Eliyakim byâ Azor. ¹⁴ Azor byâ Sadog. Sadog byâ Ashim. Ashim byâ Eliyud. ¹⁵ Eliyud byâ Elyazar. Elyazar byâ Mátan. Mátan byâ Yákwab. ¹⁶ Yákwab byâ Yóseb, ŋgwúm má Mariya. Mariya wəŋgâ wá nyə a byâ Yésus, bwá dɰ jôw ná Kríst, Cugye buud Zembî nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntó ikala í búúd í á byêl wúm nə inê, téédúlə wá Aburaham kə jé wá Dávid. Í á bæ wúm nə inê wúlə wá Dávid kə jé ja buud ó Izəɾəyêl bwá á kə míkɰám mí dósɰmb dí Babilɔn yí. Bíl wúm nə inê í á nyiŋgə byêl tééd ja bwá á kə míkɰám dí yí kə jé wá Kríst.

Byélé má Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé má Yésus-Kríst í á bæ ntága: Nyəŋgá yé Mariya bá Yóseb bwá á bæ nə cɛɣlá bâ. Nji bwá kú fwo mpúya, Mariya mú ŋwa bum nə ŋkul má Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁹ Yóseb nyɛ mú téduga ná a wɛny cɛɣlá bâ wəŋgâ. Nji nda nyə á bæ tətəlí muud ná nyə á cɛɛl béégɣa nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwôn. ²⁰ A ŋgá téduga ntó, *ɛŋgəles má Yawé mú zə lésa nə nyə ntámád ná: «Yé Yóseb Mwân má *Dávid, wo kú

fúndə bálə Mariya, nəcé mwán jí nyə mwə́ dí éne ŋgə zhu wá Nkɛŋkɛ Shíshim. ²¹ A bá byâ mwámudûm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcé nyə wá má bá cug kúl búúd jé nə *misám.» ²² Sósólúgú nɛ wêsh í á bwəma nə ciyá Zembî nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lá mudá njúl ná ncwíyê í bá ŋwa bum, í mú byâ mwámudûm. Bwá bá dɰ jôw nyə ná Imanuwêl. Jínə dəŋg í kə ná Zembî jisə sódí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda ɛŋgəles má Yawé nyə ámə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú cɛɛŋgɣa, kə jé ja Mariya má byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námə gwiid Mwân wəŋgə ná Yésus.

2

Ompuye ó ísâ bwá kə gúmál

Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ŋgwála á Betuləhem, shí á Yudéa, Herod ŋgá jwú nə ləəm. Ja Yésus má shîn byêl yí, bósól búúd bwá á zhu ŋgɛ kósɰmb jwôw í dɰ cúwo yí, zə jé Yurəsəlem. Buud bəŋgá bwá á bæ məma ómpuye ó ísâ, bwá á dɰ bigas wəacén-cénî. ² Bwá á ka ŋgá jí ná: «Njwû *Oyúden ŋgá kúnəw byêl yé, jí ŋgow? Sə á dág acén-céní yé kósɰmb jwôw í dɰ cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lâŋ nɛ í

1:16 Luk 1.27 **1:18** Luk 1.35 **1:21** Sôm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12

* **1:21** Kál lá Oyúden dí, jínə lá Yésus í kə ná Cugye buud. **1:23** Iza 7.14 **1:25** 1.21 **2:2** Luk 2.4-7 Njwû Oyúden: Mat 27.11

á ka zə tî Njwú-buud Herod makuú shí, bânêṅ buud wâ Yurúsalem bêsh. ⁴ Ntó a mú jôw mîlúluú myâ ofada nə *Oyígulí ó mácɛɛ wâ kúl búúd *Izurəyêl. A mú jî bwo ná bwá jááwug nyə kúl í á bə ná *Kříst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ɲgwála á Yudéa.» Sâ jəɲgú wá *múúd micúndá nyə á cilá yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ɲgwála á Yudéa,

Wo kú dúg ná wo wá má búl cwaágəwo mɲgwála myâ Yudéa myêsh dî, nəcé wúl mbyágá wô í bá bə cî ánúñ.

Nyə wá má bá wíl kúl búúd jâm Izurəyêl.

⁷ Ntó Herod mú jôw ómpuye ó ísâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-cení wəɲgú nyə á tééd nyínúla jəɲ dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagâ. Bî kág mpu wámbulə kúl Mwân wəɲg jísá yí. Bî má ká kwey nyə, bî músə zə jaaw mə, mə bâg námá kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwá má shîn gwágulə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dúg ácén-cení bwá á fwo dúg kóómb jwôw í dū cúwo yé, a ɲgə kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwân nyə á bə yí, a mú shígula cínəɲg gwôw. ¹⁰ Ja bwá má dúg ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyíi njów, dúg mwân bá nyəɲgú yé Maríya. Bwá mú kúd mámpwoombú shí, yə mwân

gúmá. Ná ndéé bwá mú juw íwólə byán, ɲwa ísâ í gúmá bwá á zə nə ndî yí, cwámbulə nyə. Ísâ byəɲg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mîr.

¹² Ná ndéé, Zembî mú kéwəli bwo ntámád ná bwá kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsúd, nyíngálə kə bwádí.

Bwá kə shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó ísâ bwá má shîn kyey yí, *éɲgəles mə Yawé mú zə lésa nə Yóseb ntámád. Nyə ná: «Wóólúg, wo ɲwág Mwân bá nyəɲgú, wo wúg nə bwo wa, bî kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ ná a gwú mwân. Bî é kə jî núɲ, kə wóós ja má bá cî ná bî nyíngəg zə yí.»

¹⁴ Yóseb mú wóol, ɲwa Mwân bá nyəɲgú námá búlu níid, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á jî wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sóólúgú nî wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wá *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jôw Mwân wáam, ná a wúg shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod má dúg ná om-puye ó ísâ bwá má shiig nyə yí, a mú jág gwág bôw. A mú kənd buud bé Betulehem nə mánd mǎ kúná-kúnə, ná bwá kág gwú bwábudum bêsh, tééd ikény kə jé bəɲg wá mimbú mímbá. Nyə a féesh ntó bɛɛlə baan ómpuye ó ísâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremî nyə á bwey cî yí í mú zə bwəma. Nyə á cî ná:

18 Buud bwá á gwág
onkwiimbyê ngwála á
Rama
nə məyê nə mimbágú mí
áyíyáág.

Rashel nyə á ngə jii bwân bé,
a ngə ban ná muud kú cweel
nyə mpimbə,
nəcə bwân bwé cúgə ná.

19 Mpúsə shwiy má Herod,
Yóseb njúl ná shí á Igípten,
éngales mə Yawé mú kə léshe
nə nyə ntámád. 20 Nyə nə né
ná: «Tówág! Nwanɣ Mwân bá
nyɔɔngá, wo nyíngəg nə bwo,
kə shí á *Izəryél, nəcé buud
bwé á ngə cɛel gwú Mwân wá,
bwé má shín yə.» 21 Yóseb mú
tów, ɣwa Mwân bá nyɔɔngá,
a mú nyíngə nə bwo, kə shí
á Izəryél. 22 Nji a mú gwág
ná Mwân má Herod bwé á dɛ
jów nə Arkeláwos yé wə má
shúgula nə icí yá Yudéa. A mú
fúndə kələ wu. Zembí nyə á
zə kéwuli nyə ntámád, a mú
kə shí á Galilê, 23 kə ji ngwála
á Nazarêt. Í á sɣy ntó shú ná
bwé bág dɛ jów nyə ná: «Muud
á Nazarêt». Ntó, sá búúd ó
micúndə bwé á bwey ci yí, í
músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18;
Yuá 1.19-28)

1 Na dúl fwála dí, Yuánes
Nduu-buud nyə á wós shí
a shwéeshá á Yudéa. A mú
ngə cúndə ná: 2 «Céndúgá

mitédúgá nəcé Faan á gwów
mú kúná-kúnə.»

3 Muud micúndə Izayí nyə á
shí bwey jaaw lân má Yuánes
ní ná:

Muud ngə cúndə shí a
shwéeshád,
a ngə ci ná: «Kwambuləgá zhí
má Cwamba,
bí sá íkwûɣ byé ná səndôɣ.»

4 Káándə Yuánes nyə á dɛ
bwaád yí, í á bə síyá nə
mimyoɔ mí *shamô, kandá yé
á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á
dɛ də ikájalá nə kwaan. 5 Ntó
buud ó Yurúsalem nə bɔɔng
wá shí á Yudéa tɔɔ bɔɔng wá
fuundú ngwɔɔ Zhurdê bəsh
bwé á dɛ kə nyádí, 6 kə dɛ
magulə *mísám tám buud,
Yuánes músə ka dɛ duu bwo
ngwɔɔ Zhurdê.

7 Ná ndéé, nə *Ofarizyên
nə *Osadwisyên bwé á dɛ
zə ɣkí bulya ná Yuánes dúúg
bwo. Nda nyə á dúg ntó
ná, nyə á ka ɣkáánd nə bwo
ná: «Yé iyəlɔkag íga! Bì má
bále fúndə mpimbə Zembí má
bá lwóya yí? Zə ámə kéwuli
bí éne? 8 Wúmágá fwámé
mpúmá*, í lwágúló ná bí má
cénd mitédúgá yí. 9 Kúgá
bɛ nji dúlə téduga ná: “Sə
bân sá bí mpwɔɣ buud má
*Abərahám” nəcé mə mpú
jaaw bí ná Zembí ji nə ɣkul
shwɔɔpla mákwóógú mága,
sá mwo bwân ó Abərahám.
10 Mpugá ná zûɣ í wál zə sámb
míkɔɔlə mí ílí məshugud.
Bwé é cal lí jêsh í ádé wúmə

2:18 Zhe 31.15-16 2:23 Luk 1.26; 2.39, 51; Yuá 1.46 3:2 4.17; Luk 3.3 3:3
Iza 40.3 3:4 2Oj 1.8 3:7 iyəlɔkag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembí má bá lwóya
yí: 24.15-25, 37-39 * 3:8 Mpumá nyɔɔng wə misóólégú. 3:9 Luk 1.54-55; Yuá
8.39; Rom 2.28-29; 4.12 3:10 7.19 3:11 Luk 3.16

fwámé mpúmá yí, bwá kúl gwo kudad. ¹¹ Mεε mə ɲgə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí mə cénd mítádúgá. Nji ɲgwól múúd ɲgə zə mə mpúsə. A ji nə mpífá cə mə. Mə ampíyáyé ná mə yílúg nyə məɲgwub mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkénkê Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béég búúd nda bwá də fyaf ɲkwáándə ná. A ɲwa fwámé mpúmá nyé wá ɲkundád; a yíl ílwáásá, shwu kuda jí kú bwele jímə yííd.»

Nduwán mə Yésus
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntə Yésus nyə a wú shí á Galilê, kə ɲgwəq Zhurdê wə Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wə dúúg mə, kú bə ná mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bəsa ná: «Maguləg ná í yídag bə nda mə ɲgə ci ná, nəcé í jəla ná sâ jêsh í síyúg nda Zembî mə cêl ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shîn duu Yésus yí, Yésus ɲgə ná wú məjúwó dí, jon í mú bāɲ. A mú dúg Shíshim mə Zembî í ɲgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹⁷ Námə wəla dɔɔɲgá, kál í mú cúwo jonud, í ɲgə ci ná: «Mwân waamə alâm wə éga. Nyádí wə lâm wâm wêsh wúsə yé.»

4

Sátan mə bwówúlá Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád nə Njwú məjamb kág bwówulə nyə. ² Yésus mú ci idaw wu tãɲ mwôw məwúm mánɲ, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwábúlán mú zə wós nyádí. Nyə nə né ná: «ɲkí wo jí *Mwân mə Zembî, cíg nə məkwóógú mágə ná mə nyéég idaw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Muud cugé nə ɲkul cugə nji nə idaw.

Nji muud mə cugə nə ciyá jêsh í wú mpu mə Zembî dí yí.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə ɲgwála mə Zembî. A mú kə tâl nyə zhwaáɲgê *Mpáánzə Zembî dí gwôw. ⁶ Nyə nə né ná: «ɲkí wo jí Mwân mə Zembî, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Zembî mə bá lésə nə *wəéɲgəles bə shú dwô. Bwá é ɲkêny wo məbwád shú ná kuú wô í nda bwim bɔɔgá.»

⁷ Yésus mú bəsa nə né ná: «Jí námə cilyá ná: “Wo ajélayé nə bwówulə Zembî woó Yawé.”»

⁸ Njwú məjamb mú nyingə ɲwa nyə, kə nə nyə wúl məma mbún dí gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan mêsh mâ shí nə gúmə jáɲ. ⁹ Nyə nə né ná: «ɲkí wo kúd mpwoombá shí wa mádí míshúd, yə mə gúmə, mə yə wo isâ íni byêsh.» ¹⁰ Yésus

3:12 Zhe 13.24; Mat 13.30 **3:15** 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mís 7.56; Mbá 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sôm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17 **4:4** Mbá 8.3 **4:6** Sôm 91.11-12 **4:7** Mbá 6.16 **4:8** 5.1 **4:10** Mbá 6.13; 5.9

mú bɛsa nə nyə ná: «*Sátan, wúg mə míshúd! Jí námá cilyá ná:

Dugá kúd mpwoombá shí nji wá Zembî woó Yawé.

Nji nyə wá wó dúg yə gúmá yé.»

¹¹ Ja Njwû məjamb má gwág ntúni yí, a mú bíd Yésus. Wə́ngales bwá mú wósós, bwá mú ka zə sêy nə Yésus.

*Matéédulé má ísáy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Ja Yésus nyə a gwág ná bwá má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyə á kə shí á Galilê.

¹³ Nji nyə a shígé ná kwo kə ηgwəla á Nazarét. Nyə á yida kə ji ηgwəla á Kapernawúm wúsə mən dí koogá, mpwəmə məshí mā Zabulon nə Neftali yí. ¹⁴ Yésus nyə á kə ji nūη shú ná iciyá í Izayí *muud micúndá í bwəmag. Izayí nyə á ci ná:

¹⁵ Məshí mā Zabulon nə Neftali,

məηηg mí ηgeé mən dí má,

məsó námá fuundú ηgwəqó Zhurdê má,

kóómb Galilê íkùl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó məshí məηηgá, bwá á du ji yídúgúd.

Bwá má dúg mənkenya!

Bwá á du cəgə shwagə shwiy dí.

Mənkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shîn jé Galilê yí, nyə a tééd ηgəla cúndə ná: «Céndúgá mitédúgá nəcé Faan á gwów í mú kúnə-kúnə.»

*Yésus má jəw oshweye ó óshú
ónə*

(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Dúl jwəw, Yésus ηgə kyey ncindye mən mā Galilê, nyə a dúg omínyəηú óbá, Shímun, bwá du jəw ná Pyēr yé, bá mínyəηú yé André bwá ηgə wusə wód májújód. Bwá á du julə oshú nə məwód.

¹⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búud.» ²⁰ Námá cé nə cé, bwá mú lúgə məwód, bə nyə.

²¹ Bwá mú cə kə shwóg. Yésus mú nyingə dúg bóól omínyəηú óbá, Yuánes bá Zhák, bwán ó Zhébedé. Bənəη sósəηgá wən bwá á bə byósólád, bwá ηgə kwambələ məwód mən. Yésus mú jəw bwo. ²² Cé nə cé, bwá mú lúgə byóól dán, nə sósəηgá wən, bə nyə.

*Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)*

²³ Ná ndéé Yésus nyə á ηgə kyey shí á Galilê nyêsh, a ηgə jígəli buud *mámpáánzə má mínjígúla má *Oyúden dí, a ηgə cúndə Jəq Kéél á Faan má Zembî, a ηgə námá lwag buud məbwəs mímbíi myêsh, tə ijâm. ²⁴ Lən yé í á jwə shí á Sirí nyêsh. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myêsh, buud bwá á bə nə məváál má məbwəs mēsh nə məváál má ófiməl mēsh, tə mimbúbwúgá, tə wəáfudə íbwúg, tə bəηηg bwá á ηgə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwá mú ka zə bə Yésus áncuncuma, bóól bwá ηgə wú

shí á Galilê, bósólágá shí á Dekapwôl. Bósólágá bwá mú wú Yurúsalem ná shí á Yudéa, ná nyɔɔŋg shí nyísá ŋgwɔɔ Zhurdê faŋwíny yí.

5

*Fwámé mpwogé
(Luk 6.20-23)*

¹ Ja Yésus má dúg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbámbánjúd, kə ji shí. *Omp-wíín bé bwá mú shísh nyádí.

² A mú tééd jígúílíla ntúga:

³ Buud bwá ŋgá mpu ná
*mishíshim myáŋ mísə ná
mabúwa wá Zembî wá,
bwá má jəla,
nəcə bwá wá búsə búúd wá
Faan á gwôw.

⁴ Buud bí ná məcəy mílámád
wá, bwá má jəla,
nəcə Zembî mə bá cweel bwo
mílám.

⁵ Buud bwá ádé *búgula
mənkuł mánj wá, bwá
má jəla,
nəcə bwá bá lág ná shí ga.

⁶ Buud bwá ŋgá gwág cug á
tútəlí zha ná yêsh wá,
bwá má jəla,
nəcə bwá bá jíla.

⁷ Buud bwá ŋgá gwág búúd
ŋkúnkwónjúlə wá, bwá
má jəla,

nəcə Zembî mə bá námə gwág
bwo ŋkúnkwónjúlə.

⁸ Buud bí ná mílám fúbán wá,
bwá má jəla,
nəcə bwá wá bwá bá dúg
Zembî.

⁹ Buud bwá dú sá ná buud bwá
cúgəg ná shεε wá, bwá
má jəla,

nəcə bwá bá jôw bwo ná
«Bwân ó Zembî».

¹⁰ Buud bwá ŋgá bwəma ná
cúwəlí nəcə otútəlí ó
Zembî wá, bwá má jəla,
nəcə bwá wá búsə búúd wá
Faan á gwôw.

¹¹ «Ja buud bwá lwíy bì,
bwá lwágulə bì cúwəlí,
bwá lás ná bí ilís-lís
nəcə mə yí, bí má jəla.

¹² Gwágúgá məshusug,
bí kɔɔs, ná bí mə bá
kə bə ná məma myəna
gwôw.

Nəcə ntúni námə wá bwá á
sá nə *buud ó mícúndə
bwá á tééd zə nə bí
wá; bwá á lwágulə bwo
cúwəlí.»

Kaanə ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

¹³ «Bí bí nə buud námə nda
ca dúsé ná idəw ná. Nkí ca í
cwəl, ye bí bí nə ŋkuł kwo sá ná
í gwámág? Mbô, í cúgé ná ŋkuł
nyingə sêy. Bwá yida shwu
dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaanə mənkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

¹⁴ «Bí bí mənkenya shú
búúd ó shí ga. Ngwəla wúsə
mbámbánj dí gwôw yí, í cúgé
ná ŋkuł bə kú nyín. ¹⁵ Mbií
ŋgwúd ná lámba, ja bwá dú
jida dwo yí, bwá ádé kúd dwo
mpííd. Bwá yida dú təl dwo

cé lámba dí, í ngó faan, buud ɔ njów bēsh bwé dúg mánkenya. ¹⁶ Ntó, mánkenya mán má jǎlá nǎ nyín búúd dī. Bwé dúgúg jǎjǎ mǐsǒlǎgú mǐn, bwé mú sǎgusǎ Sǒngǎ wǎn jí gwów yé.

Máccɛ má Zembî

¹⁷ «Bî kú ngǎ tǎduga ná mǎ má zǎ nyaal Máccɛ má Moyíz nǎ minjǎgǎlá mǐ *búúd ɔ mǐcúndǎ. Mǎ azáyé nyaal myo, mǎ á yida zǎ sǎ ná mǐ bwámag. ¹⁸ Búbǎlé má jaaw bí ná, té wēsh gwów nǎ shí í ngǎ ná bǎ yí, tǎo kanǎ ngwúd á *mbwoomb máccɛ ngǐ cúcwán í ábǎlé bwele wú, kǎ jé jwów byēsh í bá fwo bwǎma yí. ¹⁹ Ntó wǎ jí ná, múúd mǎ kǎ mpyēny cúccɛ ngwúd, ngǐ ná á julǎ búúd ná bwǎ sǎág ntó, muud wǎngǎ mǎ bá bul bǎ bíbíyǎ Faan á gwówúd. Njǐ muud mǎ bá bɛ máccɛ, á julǎ búúd ná bwǎ sǎág ntó yé, á bá bǎ fwámé múúd Faan á gwówúd. ²⁰ Má mpú jaaw bí ná Zembî jí nǎ ngul magǎlǎ múúd Faan déd njǐ muud tǎtǎlí yé mǎ cǔ nyǎng á *Ofarizyēn nǎ *Oyǎgǎli ǎ máccɛ yé.»

Sǎ í dúgyǎ ná milámusa yí (Mak 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ «Bî á shí gwág ná bwǎ á cǐ ná odǎ ná: “Muud kú gwú múúd. Muud mǎ kǎ gwú múúd, bwǎ tǎl nyǎ kǎdǎd.” ²² Njǐ mǎcǎ má cǐ ná bí ná múúd mǎ kǎ gwág mpimbǎ nǎ mǐnyǎng yé, á tǎw námǎ

kǎdǎd. Múúd mǎ kǎ lwíy mǐnyǎng yé, bwǎ kǎ ná né *Mpǎánzǎ milású á Zembî. Múúd mǎ kǎ jǎw mǐnyǎng yé ná mpúfú, á jǎlá nǎ kǎ *Gehēn kúda á kandǎgǎd. ²³ Í kǎ wǎsǎ ná wo ngǎ kǎ *alatǎr dí ná wo kǎ yǎ Zembî gúl sǎ, wo kǎ tǎduga ná ngwól mǐnyǎng woó ngǎ gwág wo mpimbǎ, ²⁴ lǎgǎg sǎ jǎngǎ ná kúnǎ-kúnǎ ná alatǎr, wo tǎéd fwo kǎ kwambǎlǎ nǎ mǐnyǎng woó. Cǐngǎg, wo mú kǎ tǎem zǎ yǎ Zembî sǎ wó yǎ nyǎ yí.

²⁵ «ngǐ wo má byaagǎlǎ ná ngwól múúd ná ndéé á cǎel kǎ ná wo mpǎánzǎ milású, lǎlǎg kwambǎlǎ ná né té bí bí ná zhǐd ngǎlǎ kǎ yí. Nǎcé nyǎ á bá kǎnd wo wǎ sémbye milású, sémbye milású mú kǎnd wo wǎ fulish, fulish kǎ wǎ wo mǐmbwugǎd. ²⁶ Búbǎlé má jaaw wo ná, wo cugé ná ngul wú mǐmbwug myǎngǎd, té wēsh wo afwóyǎ shín jǎna tǎn nyēsh, fáda ngwúd kú lǎg yí.»

Nyǎ minǎmb

(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

²⁷ «Bî á shí gwág ná bwǎ á cǐ ná: “Muud kú sǎ minǎmb.” ²⁸ Njǐ má jaaw bí ná múdúm má kǎ dúg múdá ngǎn mǎdúgyǎ mǎ wǐmbǎlǎ nyǎ, á má bwey sǎ minǎmb nǎ mudǎ wǎng nyǎdí lámǎd. ²⁹ Ná ndéé, í kǎ bǎ ná jús dwǎ á mǎncwúm í dǎ sǎ ná wo sǎág *sǎm, tǎg dwǎ, wo wusǎ dwǎ shwóg-shwóg. Nǎcé í bul

5:17 3.15; 7.12; 22.40; Rom 3.31

5:18 Zhk 2.10

5:21 MmN 20.13; Lǎv 24.17

5:22 1Yn 3.15

5:24 6.14-15

5:25 Luk 12.58-59

5:26 18.34

5:27 MmN

20.14 5:28 Zhb 31.1; 2Pr 2.14

5:29 18.8-9; Mak 9.43-47

jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə nə bwə wúsəg nyúul nywô ncindî kuda á kandəgəd. ³⁰ Ntə ŋkí mbwə wô á mənəwúm í də sá nə wo sáag sám, sámbug wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə nə nyúul nywô ncindî í kəg kuda á kandəgəd.»

Məgwú mə bə

(*Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

³¹ «Gúl ciyá jí námə ná: “Ŋkí mudúm mə cəel yíl mudá yé bə, á jəlá nə yə mudá wəŋgə fəb lú məgwú mə bə.” ³² Nji mɛɛ mə jaaw bí nə, muud yəsh mə yíl mudá yé báád, mudá kú fwo sá mínəmb yé, mudá wəŋg mə ká kə dúl báád í, ŋgwúm yé wə mə cındal nyə nə a sáag mínəmb. Múúd mə ká bá mudá bwə ámə yíl bə yé, muud wəŋg mə sá námə mínəmb.»

Nyá mənkaanə

³³ «Bí a shí námə gwág nə bwə á ci nə odá ná: “Wó ká kɛɛn Zembí gúl sá dí, ság sá jəŋgə kú bíd.” ³⁴ Nji mɛɛ mə jaaw bí nə bí kú ná də kɛɛn tə sá. Bí kú kɛɛn jəŋ lə gwôw nəcé dúsə *caəŋgə mə Zembí. ³⁵ Bí kú kɛɛn shí nəcé cínəŋg wə á də təl məkuú yé. Bí kú kɛɛn Yurúsəlem nəcé jísə dánd mə Zembí, Njwú-buud ánənî.

³⁶ Wó kú kɛɛn lúu wô, nəcé wo cúgə nə ŋkul shwəpla tə ntand shilú ŋgwúd ná í fúməg ŋkí nə í yíndəg. ³⁷ Ntə jí nə wó ká ci nə wo sá gúl sá, cíg nji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci nə wo asáyé gúl sá, cíg nji ná: “Mbə, mə asáyé”. Ciyá jəsh wó kwádələ nə gwów yí, í zhu wə Mbəwúlú múúd.»

Muud nda də bweel

³⁸ «Bí a shí gwág nə bwə á ci nə: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji mɛɛ mə ci nə, muud kú kə nə lal lúu wə sósəl məbəw. Ŋkí muud mə nyífə wo bóónz mbəŋ á mənəwúmúd, yəg námə nyə wúl mbəŋ. ⁴⁰ Ŋkí muud mə kə nə wo njów mílsú nə a mánda wo nə wáma gwô á cwú, bídúg a kəg námə nə kúúd. ⁴¹ Múúd mə ká zə nə mpəl zə yímbəli wo nə wo ŋkényúg nyə mbag, cé kilomáda ŋgwúd, wɛɛ kaág nə nyə okílomáda óbá. ⁴² Múúd mə ká gwáámə wo sá, yəg nyə; nyəŋg mə zə kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dúlə cəel mizhízhín

(*Luk 6.27-28; 32-36*)

⁴³ «Bí a shí gwág nə bwə á ci nə: “Wó jəlá nə cəel múúd yəsh jísə wo kúnə-kúnə yé, wo mpii zhízhín wô”. ⁴⁴ Nji mɛɛ mə ci nə bí nə cəeləgá mizhízhín mín, bí jəgəla nə Zembí shú bəŋg bwə ŋgə lwágələ bí cúwəlí wá. ⁴⁵ Ntə í é mpúy nə

5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4

5:33 23.16-22; Zhk 5.12

5:33 Ləv 19.12; Ilh 30.3

5:32 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11

5:34 Iza 66.1; Mis 7.49

5:35 Sôm 48.3

5:37 2Kr 1.17-19

5:38 MmN 21.24

5:39 Rom 12.17

5:40 1Kr 6.7; Heb 10.34

5:43 Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27

5:44 MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cəeləgá mizhízhín mín: Luk 6.28; 23.34;

Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9

5:45 Ifz 5.1

bi búsə bwân ó Sósóŋgú wún jí gwów yé. Nəcə Zembî má du sá ná yásá í fáánug shú buud bêsh, tɔɔ bɔɔŋg ó ányunywaâ tɔɔ bɔɔŋg ó abúbôw. A du námá sá ná mpú nywɔg shú búúd bêsh, tɔɔ bɔɔŋg ó átútəlí tɔɔ bɔɔŋg bwá cúgé tútəlí wá. ⁴⁶ Nkí bí má cɛel nji buud bwá cɛél námá bí wá, bi mə mpíyá nə máyé myéna? Ngaá buud bwá du ŋwa otóya wá bwá du námá sá ntó? ⁴⁷ Nkí bi má du báda nji omínyɔŋɛ bún, ye gúl sá ágúgwáan wá cí? Ngaá íkúl ishús í du námá sá ntó? ⁴⁸ Bógá mbii í jéla yí, námá nda Sósóŋgú wún jí gwów yé, a ji mbii í jéla yí.»

6

Yála Zembî gúmá

¹ «Ja bí má du sá misóólúgú myá Zembî yí, sɔgá ná í kú du bæ lwóyá. Bí má ká du lwóya búúd dí, Sósóŋgú wún jí gwów yé, kú ná kwo yə bí myéna.

² «Í ká bæ ná wo yə mbúbúwá *mwaanê, wo kú bángula nə sá jɔɔŋgú nda búúd ó mákəŋ bwá du sá *mámpáánzə má mínjígúlá, nə mázhií məzhií ná. Bwá du sá ntó ná buud bwá yág bwo gúmá. Búbálé má jaaw bí ná, myán myéna myêsh wá míni. ³ Nji wɛɛ, ja wó yə mbúbúwá mwaanê yí, ság ná mbwə məkóól wô í bág kú mpu sá mbwə məncwûm í ŋgə sá yí, ⁴ nəcé yána dwô í jəlá nə sɪy shwoód. Sósóŋgú woó má

du dúg sá jêsh jí shwoód yé, má bá fáágulə wo.»

Sála mǎjəgula

(Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí má sá mǎjəgula yí, kúgá sá nda buud ó mákəŋ. Bwá bul cɛel du sá mǎjəgula, bwá tál ótútəlí *mámpáánzə má mínjígúlá nə mázhií məzhií shú ná buud bwá dúg dúg bwo. Búbálé má jaaw bí ná, myán myéna myêsh wá míni. ⁶ Nji wɛɛ, wó ká cɛel jəgula nə Zembî, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jəgula nə Sósóŋgú woó nəcé a ji na kál búúd bwá cúgé yí. Ntó Sósóŋgú woó má du dúg isá í shwoó byêsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá mǎjəgula yí, kúgá bul iciyá bí kú nə wúbúlé yí. Íkúl ishús wá í du sá ntó. Bwá du téduga nə Zembî má du gwágulə bwo nəcé zhwoɡ iciyá. ⁸ Bi kú sá nda bwo, nəcé Sósóŋgú wún má du bwey mpu sá bí ŋgə jii yí, bi njúl kú fwo gwáamb nyə gwo. ⁹ Bí ó bāŋ dɔgá jəgula ntúga:

“Yé Sósóŋgú wúsú jí gwów yé, jínə dwô í bág nə gúmá ntə sá jêsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zág, buud bwá bég micɛɛlá myô shí gaád, námá nda í du sɪy gwów ná.

¹¹ Yág sá idəw í jəlá nə sá múús yí.

¹² Juug sá nə məbyaagulə məsú

námá nda sá ngə juu buud
bwə ngə byaagula nə sá
ná.

¹³ Wo kú bíd nə məbwəbúlán
mə ntəg sá ŋkul.

Sáág nə sá fáámug məbwə mə
Mbəwúlú múúd dī.

*[Nəcə ijwūga nə ŋkul nə gúmə
bísə isā byô, kanduga á
kanduga. Amen.]

¹⁴ «Mpugá nə bí mə ká də juu
búúd nə iwushí byán, Sónḡú
wán jí gwów yé nyə bá námá
də juu bí nə iwushí bín. ¹⁵ Nji
bí mə ká bə kú juu búúd nə
iwushí, Sónḡú wán nyə abúle
námá juu bí nə iwushí bín.»

Ici í idəw

¹⁶ «ŋkí bi mə ci idəw nə bi
mə yá Zembí gúmə, bí ajáláyé
nə ngə ji nə shúsúlú-shúsúlú
nda buud ó mákəŋ. Buud
bəḡḡú bwə də nywadulə
mánkágə nə bwə lwóya nə bwə
ngə ci idəw. Búbélé mə jaaw
bí ná, myán myəna myēsh wə
míni. ¹⁷ Nji wεε, wó ká ci idəw
ná wo yá Zembí gúmə, gusag
mish, wo kwambalə nyúul.
¹⁸ Wó jəlá nə sá nə buud bwə
kú mpu nə wo ngə ci idəw.
Ntó Sónḡú woó mə də dúg
isā í shwoó byēsh yé, mú bá
fáágulə wo.»

Fwámé byəg

(Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byəg shí
gaád, kúl óshē nə myángulə
í də də isā yí, ijúwál də

búgə mímpumbé də júwo yí.
²⁰ Yidagá ŋkúnd byəg gwów,
kúl óshē nə myángulə í ádé
də isā yí, ijúwál kú də búgə
mímpumbé də júwo yí, ²¹ nəcə
kúl byəg dwô mbwúg yí,
cínəḡg wə lám wô í é bə námá
yé.

²² «Jús dəsə lámba á nyúul.
Jús í ká bə kú nə bwə í, nyúul
nyēsh bə mánḡkenyad. ²³ Nji,
mish mwô mə ká bə ŋkí bəw,
nyúul nywô bə yídágúd. Ntó,
ŋkí mish mwô mə adúgə tεem
bə sá, á wagəwólə ján yídágú!»

Búgúlálə Zembí

(Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgə nə ŋkul sēy
nə omása óbá ja ngwúd, nəcə
nyə é mpíi ngwól, a cεel ngwól;
gúl ja nyə e gwág nə ngwól,
a mpyēny ngwól. Bí cúgə nə
ŋkul sēy nə Zembí bi ngə sēy nə
*mwaanē ja ngwúd.»

²⁵ «Má ka ci nə bi ná, bi kú
də yágəwo cug jín nə bí é də
jít. Bi kú yágəwo mányúul
mán nə bí é bwáád jí. Ngaá
ná cug í ntə ídəw, nyúul ntə
míkáándə. ²⁶ Mpugá dúg
ínunú. Í ádé bε mampəg, kú
mwáágulə mpúmá, kú nə sá
bwə wá ówaag o ídəwud. Nji
Sónḡú wán jí gwów yé ngə
wíl byo. Ngaá, bi bí nə mfíí
cə ínunú byəḡḡú? ²⁷ Zə á na
bídí jí nə ŋkul bə ná, nəcə a
ngélə yágúwó, a kwádulə jwów
ngwúd nyádí cug dí yé?

6:13 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * **6:13** Míl
mícilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35

6:16 Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12;
Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk

12.33 **6:24** 6.11 **6:25** Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Míl mícilyá mí ayág mí á
kwádulə na ná «bí ŋgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7

28 «Nəcə jí bí má dɔ sá yágwɔ mím bwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá dɔ wíy máncugú ná. Bwá ádé yíngá ná iséy, kú tɪŋ míkáándá. 29 Njɪ má mpú jaaw bí ná cí Sálumun nyə á tɛɛm jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwɛɛ bwaád nda ofuláwa. 30 Nkámásá Zembí má fwó bwééd zhizhe sá nda akánda á jugá jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, nkəməsa nə bɪ. Ye bɪ wá nyə é bə kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd wá tag búgá óga! 31 Kúgá dɔ yágwɔ ná: “Sá é də jí, sá é ŋgul jí, sá é bwaád jí?” 32 Ikúl ishús wá í dú ŋgə wáduga sɔ isá íni byēsh. Bɪ báá kúgá dɔ sɔ byo, nəcé Sóŋgú wún jí gwów yé má mpú ná í jii bí isá byəŋg. 33 Yidagá dɔ fwo tál isá í dúgyá nə Faan má Zembí yí shwóg, bí cugə tútəlí mísh mɛd, Zembí ka dɔ kwádulə bí isá íni byēsh. 34 Ntó bí kú yágwɔ sá í bá sɪy mán yí, nəcé isá yá mán í é bá námə mpúy mán. Micún myá nkúmba jwôw mí kwaga nə dāŋ jwôw.»

7

Ságá buud mənywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

1 «Kúgá dɔ jéég búúd min-jagá, bwá bāg námə dɔ bə kú jéég bí minjagá. 2 Bwá bá dɔ jéég bí minjagá mbií ŋgwúd bí é dɔ jéég bóól búúd minjagá

yí. Nəcə yuug bí é dɔ yígula bóól búúd nə ndí yí, gwá námə wá bwá bá dɔ yígula bí nə ndí yí. 3 Nəcə jí wó ŋgə mpu dúg ntand shwú jí mínyəŋə wó jús dí yí, njɪ wo kú dúg mbwūŋ wí dwó jús dí yí? 4 Ntədélé wó jí nə ŋkul cí ná wo yíl mínyəŋə wóó ntand shwú júsú yé, wɛɛ njúl nə mbwūŋ dwó júsú? 5 Yé múúd məkəŋ, fwog yíl mbwūŋ wódí júsú; ja jəŋgə wá wó é ka dúg nda wó jí nə ŋkul yíl mínyəŋə wóó ntand shwú júsú ná.

6 «Kúgá yə ompyə isá í Zembí, nəcé bwá á bá yid zə kwagula bɪ. Bɪ kú kəl ŋkuú ijimá í məkwóógú má álal-kus bwá dɔ jôw nə pɛrlə yí, bwá á bá nyaal byo.

7 «Gwáámbúgá Zembí, nyə é yə bɪ; sɔgá, nyə e lwó bɪ; kudagá mbɛ, nyə é juw. 8 Nəcə muud má gwáámb yé, nyə é bii. Muud má sɔ yé, nyə é kwey. Múúd má ká kudə mpumbé, bwá juw nyə wə. 9 Nda bí, mwān má ká gwáámb sóŋgú buléd, yə sóŋgú nyə é yə nyə kwóógú? 10 Nkí ná a gwáámb shú, yə sóŋgú nyə é yə nyə kuwó nywá? 11 Nkámásá bɪ, tɛɛm bə nda bí búsə nə mbíya mílām nɪ, bɪ má dɔ yə bwān bún isá í ányunywaá. Nkəməsa nə Sóŋgú wún a gwów, bí má ká gwáámb nyə sá ányunywaá, a yə bɪ.

12 «Ságá buud sá jēsh bí má

céél ná bwá sáág bí yí. Ntó wá *mbwoomb mácéx ná micilyá mí *búúd ó micúndé mí ngə ci yé.»

Məzhii məsə məbə

13 «Nyíígá mpumbé ámámánda dí, nəcə mpumbé í ká micúnj myâ kandugə dí yí wúsə njí bwaag; zhií á wu njí laasəwo. Bulyálə búúd bwá ngə kə wu wá. 14 Nji mpumbé ámámánda nə zhií ákukwowulá, í kənd búúd cug á kandugə dí. Buud bwá kə wu wá, bwá ábúlyáyé.»

Bwá də mpu líi nə mpumá nyé

15 «Bi ɔ káálúgə nə *buud ɔ micúndə wá məshígá. Bwá də zə nyíi gwoong jínúd, bwá njúl ná shéé nda incwəmbé, í njúl ná búsə njí wagəwo nda onkweny. 16 Bi mə bá də mpu bwo nə kuú njəənd wánj. Ye bwá də mwáág məbudə ngwúdáanzə dí, njí ná ifumbí byaag dí? 17 Mpugá ná fwámé líi í də wúmə fwámé íbumá, líi abúbôw í wúmə nji ibumá í abúbôw. 18 Fwámé líi í cúgé nə njul wúmə íbumá í abúbôw; líi abúbôw kú námə wúmə fwámé íbumá. 19 Muud fambə mə də cal líi jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmə yí, a wusə gwo kudad. 20 Bi mə bá ka də mpu bwo nə kuú njəənd wánj.

21 «Buud bwá ngə ci nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba!” óni, bēsh dí Zembí mə bá magulə nyədí Faan dí wá.

Nji bəəng bwá ngə cugə nda Sónngú wám jí gwów yé mə céél ná, bwá wá á bá magulə wá. 22 Nəcə jwôw Zembí mə bá sámə búúd milésú yí, zhwog buud bwá bá ci nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba! Dugí, sá á shí cúndə micúndə mí Zembí nə njul nywô. Sá yíl mājamb nə njul nywô, sá sá námə zhwog *məshimbá.” 23 Nji mə bá bəsa nə bwo ná ngənj ná: “Mə a shígé bwelə mpu bí buud wá kú bish mácéx óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəh bá lad

(Luk 6.46-49)

24 «Múúd mə ká gwág ləsú mə mə lās ni, a sá nda mə ngə ci ná, a ji nda kəh nyə á shumə njów kwóógúd gwów yé. 25 Ompú bwá á nywə, mpənj wós məncúwód, onkwə bwá á kung, isá ini byēsh də nyífa njów wəəngúd, nji njów kú búg, nəcə nyə á shumə wə málal dí, kwóógúd gwów. 26 Njií, múúd mə ká gwág ləsú mə mə lās ni, a kú sá nda mə ngə ci ná, a ji nda lad nyə á shumə njów shé dí yé. 27 Ompú bwá á nywə, mpənj wós məncúwód, onkwə bwá kung. Isá ini byēsh də nyífa njów wəəngúd, njów í mú búg, shugulə shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá nkúl ijwúga

28 Ja Yésus mə shîn lās yí, ncúlyá buud bwá á bə cínəng wá bwá mú bul káam mbií nyə

7:14 Mis 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21 7:28 Mak 1.22; Luk 4.32 7:28 11.1; 13.53; 19.1; 26.1; Luk 7.1

á ngə jíguli yí, ²⁹ nəcé nyə á ngə jíguli nə kéénd, kú bæ nda *Oyíguli ó məcɛɛ bán.

8

*Yésus má lwag zázaamá
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)*

¹ Yésus mú shulə, wú mbámbánúđ, buud bwá mú bɛ nyə áncuncuma. ² Bwá ngə shulə, wúl zázaamá mú cúwo, shísh wə Yésus, zə kúđəw shí, yə nyə gúmá. A mú ci nə Yésus ná: «Cwám̃ba, ɲkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə ná səndôŋ.» ³ Yésus mú séém̃b mbwə, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bág wo ná səndôŋ!» Cé nə cé, zaamá í mú shín wú muud éne nyúúlúđ. Nyúúl í mú bæ nyə ná səndôŋ. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í má s̃y yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó m̃sə ná, wo ka wá *mátúñga Moyíz nyə á cilə má. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.»

*Búgə má lúluú ózimbi təd
(Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)*

⁵ Yésus nyə á ka kə wós̃s Kapernawúm. A ká nám̃a wós̃s ntáni, wúl lúluú á izimbi təd í mú zə téeg nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwám̃ba, s̃ól mäsáal waamá mbwug kəga njów; a m̃sə mbúmbwúgú, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus m̃sə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúluú á izimbi mú b̃sa ná: «Cwám̃ba, mə ampíyáyé ná wo nyíg mádí njów. Jeg lás lásúg, s̃ól mäsáal waamá

yálúg. ⁹ Nəcə mə ji nə omása bwá ngə jwú nə mə wá. Mə ji nám̃a nə ozimbi má ngə jwú nə ndí wá. Nyəng yēsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəng má é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í ság gúl sá, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus má gwág ntáni yí, a mú bul b̃i. Nyə nə buud bwá á ngə bɛ nyə wá ná: «Búbálé má jaaw b̃i ná, mə afwóyé bwele dág múúd nə fwámé búgə nda nyíga, tɛm bæ kúl búúd *Izarəyēl d̃i. ¹¹ Mə mpú jaaw b̃i ná zhwoŋ ikúl í búúd í bá zhu kóomb jwôw í d̃a cúwo yí, zhu kóomb í d̃a jímə yí, bwá zə sɛɛngya nə impáámbé b̃ísú *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwab Faan á gwówúđ, bənóñ bwá mú də d̃ína. ¹² Nji buud bwá á jəla nə bæ nə ɲkəw Faan a gwów d̃i wá, bwá bá wusəw yídúgúđ t̃óñ. Bwá bá bæ cínəng, nji bwá ngə bwam nə m̃əỹə.»

¹³ Yésus m̃sə ci nə lúluú á izimbi éne ná: «Wɛɛ kag njów. Í bág nda wó ngə *búgula ná.» Nám̃a baan d̃əng̃ú, s̃ól mäsáal mú yál.

Yésus má lwag mimbál Pyêr d̃i njów

(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr d̃i njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayôŋ nə yôŋ má b̃i nyə. ¹⁵ Yésus mú kúnya nə nyə mbwəd̃. Ayôŋ nə yôŋ mú shín nyə. A mú w̃ol, a tééd ntág séyúlə nə Yésus.

¹⁶ Mpwó-kugá shí, buud bwé mú zə nə zhwog mimbâl mí májamb. Yésus mú ngə yîl bwo bów-bôw míshíshim myəngú nji nə iciyá yâ mpu, a shîn námá lwag míl mímbâl myêsh. ¹⁷ Nyə á ngə cug buud ntó shú ná cündá má Zembî Izayí nyə á cündə yí, í bwəmag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjâm, a yîl sá ofimâl ó mábwas.»

Bɛ́ɛ́lə Yésus

(Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúgúlə Yésus nyə á dág buud bwé á lyɛ nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíin bé ná bənónɛ bwé línág măn kə fanwíny. ¹⁹ Ngwól Yígúli məcɛɛ mú ntág shísh zə ci nə né ná: «Yé Yígúli, mə zə bá dɛ bɛ wo kəl jêsh wó bá dɛ kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə mikú, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə nkúmba kəl á dág já yí.»

²¹ Ngwól *mpwíin mə Yésus mú ci nə né ná: «Cwám̃ba, fwog bíd mə, mə kág dɛl sóngú waam̃a.» ²² Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Wɛɛ bɛg mə. Bídág mímbimbə mí dɛlɛg mimbimbə myánɛ.»

Yésus má nkáánd nə nkɔ́

(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólád, ompwíin bé bwé mú bɛ nyə. ²⁴ Né ndéé nkɔ́ mú zə kunɔ́ măn nə nkulú, ikwó dɛ bád kə gwôw, dɛ shwíy byóólád, nji Yésus njúl gwád. ²⁵ Ntó, ompwíin bwé mú kə

juumashi nyə, bwé nə né ná: «Cugug sâ, yé Cwám̃ba! Sá wál zə yə.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Búgá jín í bul ná tag é!» A músə tów, nkáánd nə nkɔ́ nə măn, byêsh í mú salawo ná shɛɛ. ²⁷ Buud bəngú bwé mú bul bî. Bwé ná: «Wáyé mbií muud ga! Tó nkɔ́ tó măn í bálé sá nyə məgwág í?»

Yésus má yîl májamb

(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má shîn lína măn, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwé mú cúwo ban məshwon, məjamb má ngə lwáfulə bwo, bwé mú zə bwəma nə nyə. Buud bəngú bwé á dɛ bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísow ná a cɔ́ kəl bwé á dɛ bə yí. ²⁹ Bwé mú zə nə onkwimbyé wə Yésus, bwé ngə ci ná: «Shé bân nə inéy, yé *Mwân mə Zembî? Wo wál lɛɛl zə təl sá cwúnd dí fwála dəngú kú fwo wóós í?»

³⁰ Na, məma sənz onkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ngə də. ³¹ Məjamb mə mú ka téég Yésus məbwə ná: «Nkí wo yîl sə wa búúd óga dí, kəndág sə nûn onkuúd.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb mə mú wú búúd óni mánýúúlád, kə nyí onkuúd. Sənz onkuú ni jêsh mú bumb nə mikálá, wú kəl í á bə mbúmbún dí yí, kə juwa măn, bəsh bwé mú ngul məjúwó, fudə.

³³ Né ndéé, buud bwé á ngə baagulə onkuú wá, bwé mú

wɛɛnzh kə kwáádá, kə bwiing búúd sá í ámə s̄y nə ɔŋkuú yí. Bwə bwiing námá lâŋ búúd bwə á bə nə məjamb wá. ³⁴ Buud ɔ ŋgwála bēsh bwə mú t̄i, kə bwəma nə Yésus. Ja bwə mé d̄ág nyə yí, bwə mú téég nyə məbwə ná a wúg bwədí loomud.

9

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)*

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúd, nyiŋgə líina m̄aŋ, kə nyədí ŋgwála. ² A ŋgə námá jé, buud bwə mú zə nyədí, bwə ŋgə ŋkēny mbúmbwúgú táádád. Yésus mú d̄ág ná buud bɔɔŋgú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Səlug lâm shí! Mə má juu wo nə *misám myô.» ³ Bóól *Oyíguli ó mácɛɛ bwə mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ŋgə *lás nə Zembî bwaasúle mpu.» ⁴ Yésus músə mpu s̄a bwə á ŋgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí má bōw mitédúgá nt̄ani yí? ⁵ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cíle nə muud ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye ná: “Wóólág, wo kyéyug?” ⁶ Má ka cɛel ná bi mpúg ná *Mwān mə Múúd j̄i nə ŋkul ijwūga ná a juu búúd nə misám myáŋ.» Ntó, a mú yid wə mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wóólág, wo ŋkényúg táádá gwô, wo nyíngəg kə njów.» ⁷ Muud wɔɔŋgú mú wóol,

kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud mé d̄ág sósólúgú n̄i yí, bwə mú gwág íkukwende, bwə mú ságusə Zembî, nəcə a yálə búúd mbií ŋkúl ijwūga nyɔɔŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ŋgə c̄ɔ kúl búúd bwə d̄a j̄əna tóya yí, a mú d̄ág ŋgwól múúd njúl cínɔŋg shí. Muud wɔɔŋgú nyə á bə nə jínə ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bɛg mə.» A mú t̄ow, bɛ nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ŋgə d̄a, zhwog ɔŋwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó məbōw bwə mú námá zə, bánōŋ nyə nə *ompwíín bɛ zə d̄a. ¹¹ Ja *Ofarizyēŋ bwə á ka d̄ág nt̄ani yí, bwə á ci nə ompwíín ó Yésus ná: «Nəcə jí Yíguli wán ŋgə bále d̄a nə ɔŋwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó məbōw yí?» ¹² Yésus mú gwág s̄a bwə á ŋgə ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí d̄a j̄i jwówuda, í d̄a bə mímbəl. ¹³ Mpugá téduga s̄a jí cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə bul j̄i ná buud bwə gwágúg buud cey lámád, nt̄ə ná bwə d̄ág s̄a mə *mətúnuga.” Ntó j̄i ná mə a shígé zə j̄ow ótátəl ɔ búúd. Mə á yida zə j̄ow ósól ɔ məbōw.»

Nyá ici í id̄aw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ *Ompwíín ó Yuánes Nduu-buud bwə á ka zə wə Yésus zə j̄i nyə ná: «Sánōŋ *Ofarizyēŋ s̄a mé d̄a ci id̄aw yálə Zembî gúmə nj̄i ompwíín

bwô bân kú ci. Jí í sá ntó?»
 15 Yésus mú bęsa nă bwo ná:
 «Ja múúd má ęwa bâ yí, a tâl
 zân, a jêw óshwá bé; ye oshwá
 bé bwá yidá ză nă măcęy
 lámúd bėnđę muud bâ bwá
 njúl kúl ęgwúd? Mbô! Nji
 mósł mwôw má ęgă ză, bwá
 bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw
 măđęgú dí wá óshwá bé bwá ka
 bá ci ídêw. 16 Mpugá ná bwá
 ádé ęwa kúl káándă ágúgwăan*
 kă wá bágă bwoodú káándăd.
 Năcé bágă đăđę í ká juli, í
 tâw, í yida bweeg luun lă
 káándă. 17 Ntó námă, bwá
 ádé ęwa wăan ágúgwăan kă
 wá bwoodú lenyad†; lenya
 í é bá nyey, wăan shwiý
 shí, lenya ntăma. Bwá đă
 wá wăan ágúgwăan ílenya í
 ágúgwăanđ. Nă ndéé, nă
 lenya nă mălwăg byêsh í mú
 cęgă.»

*Yésus má gwúmăshi shilă mă
 Zharus*

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Yésus ęgă ná lás ntăni,
 ęgwól njwû *Oyúden mú jê.
 A mú kúđăw shí, yă Yésus
 gúmă. Nyă nă né ná: «Súsăs
 jăm má kúnăw yă. Má cęel ná
 wo zăg kă kęel nyă mbwă, a
 cęgăg.» 19 Yésus mú tőw shí
 bėnđę ompwíin bé bwá mŭsă
 bę nyă. 20 Bwă ęgă ná kă, ęgwól
 múdá mú lęel bę nyă mpăsă.
 Mudă măcií má á đă wú nyă
 nyúúlăd té mím bú wŭm nă
 mím bá. Mudă éne mú shíš
 Yésus mpăsă kwon, kúnya nă

nyă lwă lă káándă, 21 a ęgă
 tăđăga ná: «Mă kă jísăw kúnya
 nă káándă má Yésus, mă e
 yăl.» 22 Yésus mú yid mpăsă,
 đăg mudă éne, nyă nă né ná:
 «Shilă wăm, sălăg lăm shí. Wo
 má *đăg cęg năcé búgă gwô.»
 Mudă mú yăl námă cé nă cé.

23 Yésus mú kă kă ná ndéé, kă
 nyíi njwû dí njôw. A mú kwey,
 buud bwă ęgă lwô milaag,
 bwo ęgă să saagăwo mím bií
 mím bií. 24 Yésus mú ękăánd nă
 buud ná bwă cúwóg tóón. Nyă
 nă bwo ná: «Súsăs ga í afwóýé
 yă, á yidă bă gwăd.» Bwă mú
 yida ęgă cágulă nyă. 25 Ja bwă
 má shín wéesh buud óni tóón
 yí, Yésus mú nyíi fŭm, a mú bií
 súsăs mbwăd, súsăs í mú wăł.
 26 Ntő, lăđ ni í mú ză jwô shí
 nyăđę nyêsh.

*Yésus má bēny wăancím-ncím
 míš*

27 Yésus mú kyey. A ęgă
 kă ntŭni, wăancím-ncím óbă
 bwă mú bę nyă nă ękwiimbyê.
 Bwă ná: «Yé Mwăn má *Dăvid,
 bwígúg să ná ękwonjál»

28 Ntő, Yésus mú kă jê njôw,
 wăancím-ncím bwă mú shíš
 nyădí. Yésus mú jí bwo ná:
 «Ye bí ęgă *búgula ná mă ji nă
 ękul să ntó?» Bwă ná: «Haaw,
 yé Cwămba, să má búgula.»
 29 Yésus mŭsă kă kúnya nă bwo
 míšúd. Nyă nă bwo ná: «Í bág
 ndă bí ęgă búgula ná.» 30 Míš
 má mŭsă bân bwo. Yésus mú
 mpu báásulă bwo ná: «Mpugă
 gwăgulă. Bi kú jaaw tăđ muud

* 9:16 Na ji kúl káándă í afwóýé kă májúwó ná ndéé í juli yí. † 9:17 Oyúden
 bwă á đă să lenya nă kúúdu cúdu. 9:20 Lăv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56;
 Luk 6.19; 8.44 9:22 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16
 9:24 Yuá 11.11-13 9:25 Mak 5.41 9:27 20.29-34 9:29 8.13 9:30 12.16;
 Mak 7.36 9:31 Mak 7.36

sâ í má bæ ga.» ³¹ Nji bwé bân, wúlə bwé á wú cínəŋg yí, bwé á shwal kə ŋə bāŋgula nə lân wəŋgə kúkúl jəsh.

Yésus má lwag fifi

³² Ná ndéé cúwólə bwé á cúwo tón yí, bóól búúd bwé mú zə nə wúl fifi wə Yésus. Jamb í á wə nyə mənəkədad ná a bág fifi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúlə. Buud bwé á bæ cínəŋg áncuncuma wá, bwé mú bul káam ná: «Sə a bwélé dág mbií sâ ga shí *Izəryél.» ³⁴ *Ofarizyən bân, bwé mú ci ná: «A ŋə yíl məjamb nə ŋkul má njwú məjamb.»

Osól ó mäsáal bwé ŋə fífə

³⁵ Ntó Yésus nyə á ŋə kə mīŋwəla mīŋwəla, nə məkwaádə məkwaádə. Nyə á ŋə jīgūli buud *məmpáanzə má mīnjīgūlá má *Oyúden dí, á ŋə cúndə Jəjə Kéél á Faan má Zembí, a ŋə námə lwag buud məbwə mīmibií myēsh, tə ijām. ³⁶ Yésus nyə á də ŋə dág buud bēsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dágúlə ná bwé á ŋə cəgə mənťágula dí, bwé má shīn námə tag nda sənz incwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. ³⁷ Ntó nyə á ci nə *ompwíin bé ná: «Dəgá, idaw í má tí fambə mənəkund mənəkund, nji buud bwé ké saag wá búsə cíg-cíg. ³⁸ Ntó wə má cí nááá: jəgūlagá nə amádí fambə ná a ntíg buud, bwé kág saag.»

10

Buud ə lwámá wúm nə óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntó Yésus mú jəw *ompwíin wúm nə óbá bé. A mú yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bów-bów mīshíshim, lwag məbwə mīmibií myēsh, tə ijām. ² *Buud ə lwámá wúm nə óbá Yésus nyə á jəw wá, mínə māj wə mága: tééd nə Shímun bwé á də jəw ná Pyēr yé, kala nə mīnyəŋú yé Andrê; zə keel Zhāk bá mīnyəŋú yé Yuánes bwān ə Zhébedé. ³ A jəw námə Fílíp bá Batəlumi nə Tómas bá Matiyô ŋwenye tóya. A jəw námə Zhāk, Mwān mə Alfē bá Tadē, ⁴ nə Shímun kambulə ləom bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

⁵ Ná ndéé Yésus mú kənd búúd wúm nə óbá óni lwámád, a má fwo shīn cwīny bwo ná: «Ja bí má kə yí, bí kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yíid. Bí kú kə mīŋwəla mí búúd ə Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ə *Izəryél dí, bwé má jág zhí nda incwəmbə bí kú nə mbaagulə yí. ⁷ Ja bí ŋə kə yí, bí ə kə ŋə cúndə nə Faan má Zembí mú kúnə-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbəl, bí gwúmushi mimbimbə, bí lwag námə mízazaamə, bí yíl búúd məjamb. Bí má ŋwa ŋkul ga ashwā, kəgá námə sēy nə ndí ashwā. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanē bwúgúd, tə or, tə wúl mbií mwaanē

9:32 12.22-24 **9:34** 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 **9:35** 4.23

9:36 Ilj 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2 **10:2** Yuá 1.40-44;

Mis 1.13 **10:5** Luk 10.4-12 **10:5** Luk 10.33 **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis

13.46 **10:7** 4.17 **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18

wêsh. ¹⁰ Muud kú ñwa baamutálá, ñkí ishimí íbá, ñkí bósól ósiláfaas, ñkí wagatîg, nácé muud ñgá sêy yé má jélá nà yéyow ídâw.

¹¹ «Ja bí má jé wúl ñgwéla ñkí wúl loom dí yí, bí fwó sô ñkí bí bí nà ñkul kwey múúd jí nà lâm má báágúlá bí, bí ó jì nyédí kà wósos jwôw bí má bá cò yí. ¹² Njów wêsh bí má nyíi yí, bí ó bádá ná: “Zembî sáág ná bí bág ná shêê.” ¹³ Ñkí buud ó njów wóongû, bwá lág bí, Zembî bále sá ná bwá bág ná shêê. Njì ñkí bwá bá kú lág bí, Zembî kú námá sá ná bwá bág ná shêê. ¹⁴ Búud ó wúl njów ñkí wúl ñgwéla bwá ká bə kú lág bí, kú gwágulə kél dún, ja bí má wú cínong yí, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Búbélé má jaaw bí ná, jwôw Zembî mə bá zə sám̄b búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ó Sódóm nà Gomor ntə ñgwéla wóong.»

Yésus ñgə kéwəli buud ó lwámá bé

(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Owéy, mə má kənd bí nda íncwəmbə mpádúgá onkweny. Bí má jélá nà kẹ nda onywá, bí kə nà tédúgá ñgwúd nda məfəf. ¹⁷ Dúgá jì nà buud kuú kalá; bwá bá də kusha nà bí məbwá má osəmbye ó mílásúd,

bwá də fyámusə bí milwón *məmpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden dí. ¹⁸ Bí mə bá də kaad míš má búúd ó anúní nà ojwú ó loom dí ná, ná bí kág bwaagulə sâ bí má mpú shú jíná dām yí, bí bwaagulə námá ikúl í cúgé Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwá bá də kusha nà bí yí, bí kú bá də yágəwo mbií bí má bá də kaad yí, kú yágəwo íciyá í kəod. Iciyá í bá námá də jé bí cé jəongúd, ²⁰ nácé bí dí má bá də lās, Shíshim má Sóongú wún Zembî wə má bá lās mímpu mínád.

²¹ «Mínyonjū má bá kusha nà mínyonjū yé ná bwá kág gwú nyə. Sóongú mə bá kusha nə mwān; bwān bwá lumbuli nə obyól, ñgə gwú bwo. ²² Buud bēsh bwá bá mpii bí nácé jíná dām. Njì, muud mə bá jísow kə wósos məshínéd yé, a bá cəgə.» ²³ Bwá ká lwágulə bí cúwáí wúl ñgwéla dí, fúndágá, bí kə ñgwéla shúsúd. Búbélé má jaaw bí ná, *Mwān mə Múúd mə bá nyiŋgə zə, bí njúl kú fwo shīn jaand míngwéla myá *Izəyél myēsh.

²⁴ «*Mpwíín nyə ádé bwele ntə yígúli, lwaá kú ntə mása. ²⁵ Buud bwá də dúg *ompwíín námá nda bwá dúg yígúli ná, bwá dúg námá lwaá nda bwá dúg mása yé ná. Ñkámúsá bwá lwíy sóongú njów ná Beləzəbul, ñkəmusə

10:13 Luk 2.14 **10:14** Mis 13.51 * **10:14** Ja Oyúden bwá á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwá á də lwágulə ná, kəkúl shí bwá ámə təl mákuú mán yí, bwá má kál gwo nà buud bí cínong wá ná bwá músə sà nyéé. **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 **10:16** Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4

10:17 Mis 5.40; 2Kr 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1

10:24 Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34

nə bwân.»

Muud fúndág nji Zembî
(Luk 12.2-9)

²⁶ «Bi kú dɛ fúndə bwo; nəcé kú nə sâ á mbúdúlá í bá bwên kú búguli, ɲkí sâ á *ndím̃ba í bwên kú mpûy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúd yí, kəgá lás gwo mánkɛnyad. Sâ má nyím̃búlá nə bí lwád yí, kəgá ɲgə cúndə gwo íkwálúminúd. ²⁸ Kúgá dɛ fúndə búúd bí nə ɲkul gwú nji nyúul, nji kú nə ɲkul gwú *jím wá. Yidagá fúndə Zembî. Nyə wə jí nə ɲkul gwílya múúd ncindî, nə nyúul nə jím, a wusə byêsh kuda á kandugəd. ²⁹ Ngaá ná bwə dɛ kusha mímbá-kwáádá mímbá súsán *mwaanê ɲgwúd. Tɛɛm bə ntó mbá-kwáádá ɲgwúd cúgé nə ɲkul kud shí, Sósɲgá wán kú fwo magulə. ³⁰ Bi bân ntâg íí, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shílú bísó bí mílúúd yí. ³¹ Ná ndéé, kúgá dɛ fúndə. Mpugá ná bí má cɛy Zembî lámúd cɔ mimba-kwáádá ɲkí bulya.

³² «Muud yêsh mə mágúlá mə mísh má búúd dí yé, mə é magulə námá nyə mísh má Dá jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kíílyá mə mísh má búúd dí yé, má é kíílyá námá nyə mísh má Dá jí gwów yéd.»

Bɛ́ɛlă Yésus wúsə dɔɔmb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Bi kú ɲgə téduga ná mə má zə sá ná buud bwə cágəg ná shɛɛ shí gaád. Mbô! Mə

azáyé sá ntó. Mə má yida zə nə dɔɔmb. ³⁵ Mə má zə wá ífɛmuga mínjów mí búúdúd, mwán nyə é lúmbuli nə sósɲgá, sás lúmbuli nə nyɔɔɲgá, cól lúmbuli nə mpósómbúlú. ³⁶ Ná ndéé, buud ɔ ɲjów má múúd ɔ bwə bá lúmbuli nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sósɲgá ɲkí nyɔɔɲgá cɔ mə yé, a cúgé nə ɲkul bə *mpwíín waamâ. Nyɔɔɲg mə céél ncwámá dé ɲkí sás dé cɔ mə yé, a cúgé nə ɲkul bə mpwíín waamâ. ³⁸ Múúd mə ká bə kú ɲkêny kwolós jé bɛ mə, a cúgé nə ɲkul bə mpwíín waamâ. ³⁹ Muud mə sɔ ná a kaambulə nə cug jé yé, a jím̃bal gwo. Nyɔɔɲg mə jím̃bál cug jé nəcé mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo.»

Lágúlă búúd ɔ Zembî
(Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lág bí yé má lág mə. Muud mə lág ntâg mə yé má lág múúd nyə á nti mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lág *múúd micúndá mə Zembî nəcé mpúlə ná muud micúndá, muud wɔɔɲgá mə ɲwa myéna mí jálá nə búúd ɔ micúndá myá. Nyɔɔɲg mə lág múúd jí tútəlí mísh má Zembî dí yé nəcé mpúlə ná tútəlí muud íí, nyân ɲwa myéna mí jálá nə otátəlí ɔ búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá májúwó mátálá ɲgwúd, ɲgulal ɲgwól zhizhe muud éga nəcé bálə *mpwíín waamá yé, búbálé

10:26 Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbá 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 **10:34** Luk 2.14 **10:35** Msh 7.6
10:35 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 **10:37** Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29 **10:38** 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26
10:40 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal 4.14

má jaaw bí ná, muud wəɔŋgə nyə abúle shúb myána myâ cínəŋg.»

11

¹ Yésus má shîn cwîny *ompwîin wûm nə óbá bé ntáni. A músə kyey, kə ŋgə yə buud minjígúlá, ŋgə cúndə bwédi mingwəla.

Yésus bânəŋ ompwîin ó Yuánes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bə mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólégú *Kríst nyə á ŋgə sá myá. A mú kənd bóól ómpwîin bé ná bwé kág jî Yésus ná:

³ «Ye wo wá muud sá ŋgə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóŋ ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí má gwág yí nə sá bí má dúg yí. ⁵ Wəancím-ncím bwé ŋgə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ŋgə kyey tátəlí, mizúzaamá mí ŋgə yâl, wəkúməlwê bwé ŋgə mpú gwág, mimbimbə mí ŋgə gwúm, injkúnkwónjéla í búúd í mú ŋgə gwág Jəjə Kéel. ⁶ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəɔgú mádí yé, nywáá má jəla.»

⁷ Ja ompwîin ó Yuánes bwé má nyingə yí, Yésus mú zə lésa nə buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á dū kə shí a shwéeshá dí yí, bí á dū kə dúg jî? Ye gúl ká í dúgá ntāŋ nə fufá? ⁸ Nkí í á shígé

bə ntó, bí á dū kə dúg jî? Ye ŋgwól múud dúgá bwáád íjimé í mímbwéédí? Mbô, buud bwé dū bwáád íjimé í mímbwéédí wá bwé dū bə mínjów mí ójwú-buudəd. ⁹ Ká bí á dū kə dúg jî? Ye *muud micúndə má Zembî? Haaw, má jaaw bí ná nyəŋg bí á kə dū dúg yé má ntə ŋkwónj múúd micúndə má Zembî. ¹⁰ Nəcə nyə wá Zembî nyə á ci nda jísə cilyá nyédi Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye lâŋ waamá ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Búbələ má jaaw bí ná, mpádúgá buud bəsh bwé má byél mímwə mí búdad wá, kú nə nyəŋg má fwo bwele ntə Yuánes. Nji tɛem bə ntó, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntə Yuánes. ¹² Ná ndéé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wósós múús íí, Faan á gwów í mú ŋgə bə sá ŋkúl, buud bwé ŋgə ləl inkuŋkwanz wá, bwé wə bwé ŋgə ŋwa dwo. ¹³ Mbwoomb məcɛɛ nə micilyá mí búúd ɔ micúndə bəsh mí á ŋgə cúndə Faan má Zembî zə jé baan má Yuánes. ¹⁴ Nkí bí búsa cún nə mə, mpugá ná Yuánes wá jísə Eli bwé á bwiing nə a bá zə yé. ¹⁵ Muud jî nə məlwê má gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yīgga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágá bísə shishé ísɛɛŋgyá dí yí, bíl í ŋgə kámɓəla nə bílúgá ná:

17 “Sá má lwɔ́ bí ilúlwón ɪ ábulya mækâl, bí kú sáág; sá má nyingə wá mǐngwa mǐ shwɪy, bí kú tədɥwá.” 18 Ntɔ́ wá ɪ ngé bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ɪdíy-dɪy, a kú ngul; buud ná: “A ɟi nə jamb.” 19 *Mwân mə Múúd mə zə, a ngé də, a ngé ngul; bwé ná: “Nyíne nye jisə ndəl dəg, ngule məlwəg, a ɟi námə shwə ɔɲwenye ɔ tɔya nə osóɔɔ ɔ *mísəm.” Nɟi mə jaaw bí nə fəg ɪ ngə nyɪn mǐsólúgú myéd nə sánj.»

Yésus mə ɲkáánd nə mǐl mǐngwála

20 Yésus nyə a ɲkáánd nə buud ɔ mǐl mǐngwála nəcé, nyə á tɛem ngə sá ncúlyá *məshimbá bwádí, bwé á shígé cénd mǐtédúgá. Nyə a ɲkáánd nə bwo ná: 21 «Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída námə. Nəcə bímbí lú məshimbá mə mə sɪy bídí má, mə á mbəm sɪy Tir nə Sidon, buud ɔ nɪɲ bwé á mbəm námə bwey bwaád mǐɲkud, ɟi ɪfíɪ dí nə bwé cénd mǐtédúgá. 22 Nə ndɛé, mə jaaw bí nə, ɟwəw lú cígúlé mǐlósú, ɪntágúlí ɪ Tir nə Sodom ɪ ábúlé bul nyaan nda bí bín. 23 Bí bāɲ buud ɔ Kapernawûm, bí ngə táduga nə bí mə bá kə gwəw? Mbô, bí mə bá yidá shulə kə bāɲ mǐɲjɪm. Nəcə bímbí lú məshimbá mə mə sɪy bídí má, mə á mbəm sɪy ɲgwála á Sodom, ɲki ɲgwála

wəɔɲgú wúsə ná mpwogé. 24 Gwə wə mə mpu jaaw bí nə, ɟwəw Zembí mə bá zə sámb búúd mǐlósú yí, bí mə bá bə nə ɪntágúlí ɲkí yáág ntə búúd ɔ Sodom.»

Mbag á yíyísa

(Luk 10.21-22)

25 Yésus nyə á ka lás ɟāɲ ja ná: «Pəpa, Cwámə á gwəw nə shí, mə yə wo gúmə nəcé wo á shweel ompuye bānəɲ buud ɔ fəg isə ɪga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. 26 Haaw Pəpa, ntɔ́ wə wó á cɛɛl nə ɪ bəg yé.

27 «Dā nyə a cwámbulə mə isə byəsh. Kú nə muud mə wámbulé mpu Zembí Mwân ɲi Sónɲgú, kú námə nə muud mə wámbulé mpu Zembí Sónɲgú, ɲi Mwân, nə muud yəsh Mwân mə céél sá nə a mpúg yé.

28 «Bí buud bí ngé wáduga nə mimbəg mǐ ájɟilə wá, zəgá mádí, mə é sá nə bí wógag. 29 Maguləgá nə shé sáág iséy byām fulá, bí zəg ɲwa ɲjígulá wām. Mə ɟi nə ɟə lām, mə kú nə ɪntágúlí. Bí é yidá mpu yəwula, 30 nəcé iséy byām ɪ akwówuláyé, mbəg wām wí ɲkí yísa.»

12

Yésus nə məcɛɛ mə Sábaad

(Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

1 Dúl fwála ɪ á bə nə, Yésus bānəɲ *ompwíɪn bə bwé á

11:18 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 11:19 9.10; 11.2 11:21 Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20 11:23 Iza 14.13, 15 11:24 10.15; Luk 10.12 11:25 Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 11:27 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 11:28 Iza 28.12 11:29 Zhe 6.16 12:1 Mbá 23.25

ngə lína ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíin bwá á ka gwág zha, bwá mú ka ngə búgə mikəng mí blé, ngə də. ² *Ofarizyên bwá mú dúg sósólúgú wəəngú. Bwá mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwô bwá ngə sá sá məcɛɛ mə amágúláyé nə muud sáág jwów lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelɛ lə sá *Dávid nyə á sá ja bənəŋ buud bé bwá á gwág zha yí? ⁴ Nə nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, kə də íbuléd í á dɛ bə ci shú yələ Zembí gúmá yí; í njúl nə tɔo nyə tɔo buud bé bwá á shígé bə nə zhíi nə bwá dág byo. Ngaá, məcɛɛ mə dɛ ci nə nji ofada wá bwá dúg də byo, kú nə ngwól múúd shús? ⁵ Bɛ mə dɛ bwey lə məcɛɛ mə Moyíz. Ngaá mə ngə ci nə jwów lú Sábaad ofada bwá dɛ sɛy *Mpáánzá Zembí dí? Ntó ji nə bwá dɛ ntɔ cɛɛ á jwów lú Sábaad, nji Zembí kú yá bwo məbɛɛ. ⁶ Mə jaaw bí nə shé músə nə gúl sá shé mə jəlá nə ságusə ntɔ Mpáánzá Zembí yí. ⁷ Kálaad Zembí ngə ci ná: “Mə bul jii nə buud bwá gwágúg buud cɛy lámúd, ntɔ nə bwá dúg sá mə mətúnuga.” Bɛ mbəm ngə mpu gwág ciyá ni, nki bɛ shígé fándá yá buud óni məbɛɛ ntó. ⁸ Mpugá nə *Mwán mə Múúd ngə jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzá minjígúlá dí. ¹⁰ A mú kə kwey

ngwól múúd cínəngú nə mbwə í mə shín shwáám. Ofarizyên bwá á ka ngə sɔ zhíi nə bwá jéég Yésus njagá, bwá á ka ji nyə ná: «Ye məcɛɛ məshé mə magulə nə bwá lwágug mbəl jwów lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ŋkí ngwól múúd á na gwoong jínúd ji nə tɔw ngwúd nə bən, tɔw jəəngú ka kud bíd jwów lú Sábaad, ngaá nyə e kə bií gwo, a bən, yíl gwo bíd? ¹² Ngaá muud ji nə mfií cɔ tɔw? Ntó ji nə, məcɛɛ məshé mə magulə nə sá sáág buud mənɔwa jwów lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáámbulə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə. A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwá mú wós tóón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhíi nə bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus mə mpu yuug jəəng yí, a mú wú cínəng. Buud bwá mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ngə lwag mimbəl myəsh, ¹⁶ a ngə báásulə bwo nə bwá kú bwelɛ sá nə buud bwá mpúg mbii váál múúd á jísá yí. ¹⁷ Ntó kéel mə Zembí, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembí nyə á ci ná:

¹⁸ Sól məsáal wəm wə éga, nyə wə mə á féesh yé.

A ji abábə waamá, lám wəm wəsh wúsə nyədí.

Mə bá yə nyə Shíshim wəm.

Nyə wə mə bá zə lwágulə ílwon í búúd tútəlí mə Zembí.

¹⁹ Nyə abúlɛ dɛ shuya nə buud, a kú saagəwo,

12:2 MmN 20.8-10

12:3 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9

12:5 Ilh 28.9-10

12:7 9.13

12:9 Mak 2.27-28

12:11 Luk 13.15-16; 14.5

12:14 Yuá 5.16, 18

12:16

8.4; 9.30; Mak 7.36

12:17 Iza 42.1-4

12:18 3.17

kú nà muud má bá gwáduga
kál dé mánjkumbə má
búúd dí yé.

²⁰ Nyə a búle lal lâm nda muud
má ká casulə mbwu í
má bwey lánɡawo yí,

təo nda muud má jímá ngwiile
lámba í má shîn tag yí.

A bá bə nà jə lâm ntúni kə jé ja
búúd bēsh bwə bá mpu
tútəlí má Zembî yí.

²¹ Ilwoŋ í búúd byēsh í bá
ngə bwánd sósólágú yé
nə búgá.

Bôw á kú nà ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-
24; 12.10)

²² Mpúsə na, buud bwə mú
zə nà wúl mbəl wə Yésus. Jamb
í á wá nyə mánjkədad ná a bég,
nyə ancím-ncím, nyə fifí. Yésus
músə yíl muud éne jamb, a mú
dúgya, a mú námá lás. ²³ Buud
bwə á bə cínəŋg ancuncuma
wá, bwə mú bul káam. Bwə
ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyēŋ bwə má
gwág ciyá jəŋg yí, bwə mú
shwána, bwə ná: «Muud éne
ngə yíl məjamb nə ŋkul má
Beləzebul, njwú məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu
mítədúgá myán, a mú ka
ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl
faan bwə ká bósóg ngə lumbuli
bwámé nə bwámé, faan dəŋg
í é jəŋ ná mpaá. Buud wá
wúl ngwála bwə ká béégya,
lumbuli bwámé ná bwámé,
ngwála wəŋgú í shîn bwíl. Ntó
námá, búúd ɔ wúl njów bwə
ká bósóg ngə lumbuli bwámé
nə bwámé, njów búúd wəŋg í

ábulé bwey nə jimbúla. ²⁶ Nkí
*Sátan má yida nyiŋgə cuwo,
ngə yíl nyáméfwó, ntó ji nə a
má bəŋg, faan dé í ka tōw na
ntədél? ²⁷ Nkí Beləzebul wə
ngə yə mə ŋkul ná mə ngág yíl
buud məjamb nda bí ngə ci ná,
zá nyé ngə yə buud bən ŋkul
nyəŋgú? Ngaá bwáméfwó
bwə ngə mpu lwágulə bí ná
sán ná bí búsə nə məbɛŋ? ²⁸ Nji,
nkí Shíshim má Zembî wə ngə
yə mə ŋkul ná mə yílúg buud
məjamb í, mpugá ná Faan má
Zembî í mú wa.

²⁹ «Muud cúgé nə ŋkul
nyíi njów má ŋkunúl, déég
nyə isá byé, a kú fwo figə
ŋkunúl wəŋg shí, wólə nyə
mənəkəda. Nji, á ká shîn wólə
nyə mənəkəda, a mú ka tɛem
sha nyə njów.

³⁰ «Muud mə bá kú kɛem
mə yé, a ngə lumbuli nə mə.
Muud mə bá kú zə wá mábwwə
ná sáná sá sééŋgug yé, a ngə
yida caam. ³¹ Sə jəŋg wə má
jaaw bí ná Zembî mə bá juu
búúd *misám nə *bwaasúlə
mpu bwə ngə sá yí. Nji, múúd
mə ká kə nə bwaasúlə mpu
wə Shíshim, muud wəŋgú
nyə abulé bwele bə nə ijuugá.
³² Múúd mə ká jág lás nə
*Mwân mə Múúd, Zembî juu
nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə
Nkénkê Shíshim, muud wəŋgú
nyə abulé bwele bə nə ijuugá
təo wa cug ga dí, təo jəŋg í ngə
zə yíd.

³³ «Bí má ká ci ná lí jí fwámé
líí, bí má ci ná ibumá byé
bísə fwámé íbumá; bí má ká

ci ná líí jí bów-bów líí, bi má ci ná ibumá byé bísə bów-bów íbumá. ³⁴ Yé iyəlukag íga, bi njúl ibów-bów í búúd, bi búsə nə ŋkul ci fwámé iciyá na ntədélé? Sâ múúd ŋgá bul téduga lámúd yí, gwó wə mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jəjə múúd lám yé wúsə nə jəjə kwəzú, í ka dū wéeshuli jəjə ísâ; bów-bów múúd yé lám nə bów-bów kwəzú, ka námá dū wéeshuli bów-bów ísâ. ³⁶ Mə mpú jaaw bí ná jwów Zembí mə bá zə sám b buud milésú yí, muud yēsh mə bá tów kəədəd nə iciyá nyə á lás ilís-lís yí. ³⁷ Wo bá ŋwa ŋkaam ŋkí məbɛɛ íciyá byo dī.»

Kala búúd ámakuu-mə-sómbá

(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Ná ndéé, bóól *Oyíguli ó mácɛɛ bənəŋ bóól *Ofarizyēŋ bwá mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sá mə cɛel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dágúg.»

³⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í njúl ŋkí bów, nə mítədúgá olíŋgí í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábúle dág dúl shimbá, nji dɔɔŋg í á bə nə Zhwónas *muud micúndə mə Zembí yí.

⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásə mílól shú ánúní dí mwə dí ná, ntó námá wə *Mwán mə Múúd mə bá já ibulú ílól nə mimwásə mílól mánđəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwów Zembí mə bá zə sám búúd milésú yí, buud ó Ninivə bwá

bá tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə báá, bwá á cénd mítədúgá ja bwá á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dúgá, sâ í ntə Zhwónas yí jisə wa. ⁴² Cí á mudá í á wú *mákóól mə jwów* yí í bá námá tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fəg mə Sálumun. Dúgá, sâ í ntə Sálumun yí jisə wa.

⁴³ «Ja bów-bów shíshim í dū wú múúd nyúúlúd yí, í dū kə ŋgə jéla máshí mǎ mish-wéeshá ŋgələ sə wogá. Nji ŋkí í bá kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú téduga ná: «Mə zə nyingə kə mǎdí njów, kúl mə á fwo dū ji yí.» Í ká zə kwey njów cwúd, nji ŋgwámbulá, sâ jēsh jə kwambulá, ⁴⁵ í é kə ŋwa mílúgá míshíshim zəŋgbá mí njúl nə ŋkúd ntə wáméfwó, bənəŋ bēsh bwá mú kə nyí njów, kwambulə jiya cínəŋg. Ná ndéé, cəg mə múúd wəɔŋgú í mú nyingə jág bów, ntə mbií í á fwó dū bə yí. Má jaaw bí ná kala búúd ábúbów ga í bá shúgula mbií wəɔŋgú.»

Fwámé njów búúd mə Yésus

(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yésus ŋgá ná lésa nə ncúlyá buud ntáni, nyəɔŋgú yé bənəŋ omínyəŋú bə bwá mú jē. Bwá músə tów tóón, bwá ŋgá sə ná bwá lésa nə nyə. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyəɔŋgú woó bənəŋ omínyəŋú bwó búsə na tóón, bwá ŋgá cɛel lésa

12:36 Zhk 3.6-10

12:38 16.1-4; Mak 8.11-12

12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22

12:40 Zhn 2.1; Mat 27.63

12:41 Zhn 3.5

12:42 10j 10.1-10

* 12:42

mákóól mə jwów: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó iciyá dī. 12:45 2Pr 2.20

nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyɔɔŋgú waamâ wá zə? Omínyɔŋgú báamâ wá ozá?» ⁴⁹ A músə séém̃b mbwə ŋgeɛ *ómpwíín bɛ dí. Nyə ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamâ nə omínyɔŋgú báamâ, bwá wá óga! ⁵⁰ Muud yêsh má dɛ sá sâ Sóŋgú waamá a gwów mə jii yé, nyə wá jí mínyɔŋgú waamâ, ŋkí kóól waamâ ŋkí ntâg nyɔɔŋgú waamâ.»

13

*Kanda mbɔɔl mampɛg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Námá jwôw ni di, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye m̃ñ, kə ji shí. ² Buud bwá mú kə sɛɛŋgya nyádí ŋkí jág bulya nə ndéé, a mú tów kə kəwa byóólád, kə ji shí, buud b̃ñ cínú. ³ A mú ŋgə kənd bwo zhwog mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbɔɔl mampɛg nyə á zə kə myɛɛg mpɛg. ⁴ Ja á má ŋgə myɛɛg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhíí. Inunú í mú zə, zə sh̃ñ lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á məkwoógú, kú nə fwámé m̃ándəlú cínɔŋg. Í mú námá l̃el wéésh m̃íngwu, nəcé m̃ándəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásó í má faan yí, m̃íngwu m̃i mpwásó m̃i mú jígə, sh̃ñ shwáás nəcé kú nə fwámé m̃íkɔ́l. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula ibiín-biínud. Ibiín-biín byɔɔŋg í mú l̃el juwo nə ndéé káda íkɔ́l

í mpɛg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átutagú d̃i, í mú ŋgə wúmə, d̃uga shug wúmə íbumá təd, d̃uga íbumá məwúm m̃ásaman, dúlúgá məwúm m̃álóól.» ⁹ Yésus mú c̃i nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

*Nəcə jí Yésus ŋgə jíguli
míkanda díyí*

(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ *Ompwíín bɛ bwá mú shísh nyádí, kə jí nyə ná: «Nəcə jí wó ŋgə jíguli buud míkanda díyí.» ¹¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcé Zembî nyə a má sá ná bi báá mpúg m̃indimba myâ Faan á gwôw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nə baalé fag yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo, a músə bul nyingə bə nə ndí. Nji nyɔɔŋg cúgə nə ndí yé, Zembî mə bá m̃eel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.* ¹³ Mə ŋgə jíguli bwo nə mikanda nəcé búsa bwá t̃em̃ kənd m̃ish, bwá kú d̃ug, bwá t̃em̃ gwágulə, bwá kú gwág kú námá wámbulə. ¹⁴ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cúnɔ́ yí, í mú bwəma shú dáñ. Kéel d̃ɔɔŋg dí ná:

Bi mə bá dɛ kənd málwə, nji bi kú bwelə wámbulə;

bí dɛ kənd m̃ish, nji bi kú bwelə d̃ug;

¹⁵ nəcé kú búúd ga í má sh̃ñ lal m̃ílām,

bwá má sh̃ñ juwal málwə,

wá búdal m̃ish;

nə m̃ish m̃áñ má á bá d̃ug,

məlwə m̃áñ má á bá gwág,

12:50 6.10 **13:9** 11.15 **13:12** 25.29 * **13:12** Na ŋgə c̃el c̃i ná: muud jí nə yéésh ná a kyey nə fag má Zembî yé, nyə é nyingə bul bə nə fag nyɔɔŋg; muud cúgə nə yéésh jɔɔŋg yé, nyə é ŋgə yida jimbál búbaalé fag á jí nə ndí yí. **13:14** Iza 6.9-10; Yuá 12.40; M̃is 28.26-27

milâm myâŋ mí á bá wámbulə.
Ŋkwuŋgá bwá á bá cénd kuú
njoond,
ná ndeé mə mú lwag bwo.»

16 Yésus mú ci nə *omp-wiín ná: «Bi bân, mísh mún mə mə jəla nəcé mə ŋgə dág; məlwê mún jəla nəcé mə ŋgə gwág. 17 Búbálé mə jaaw bí ná, zhwog *buud ɔ mícúndə nə otútəlí ɔ búúd bwá á bə nə yéesh ná bwá dág sâ bí ŋgə dág yí, nji bwá áshígé dág. Bwá á bə nə yéesh ná bwá gwág sâ bí ŋgə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg

(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 «Kagá gwágúlə nda kanda mbəəl məmpəg í ká ná. 19 Múúd mə ká bə ná, a gwágúlə Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulə, Mbúwúlú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəg í ámə kə lámúd yí: ntó ji ná nyíni jisə tâŋ mpəg í á shugula zhíí nə zhíí yí. 20 Muud jisə tâŋ nda mpəg í á shugula shí á məkwóógú dí yé, jisə nyəŋg jí ná, a gwág Mílésú mí Zembí, a lág myə nə məshusəg; 21 nji a kú nə mikəłlə nyádí cəgəd, a kú wá nadá, á bə Mílésú mí Zembí nji kúkúl baan, á ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwəlí nəcé Mílésú mí Zembí, a julə nyúul. 22 Muud jisə tâŋ nda mpəg í á shugula ibiin-biín dí yé, jisə nyəŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembí, nji, yágúwó ísá yâ mǎŋ mwów, nə wímbulə məbii í mú zə káda Mílésú mí Zembí, mí mú bə

nda wúmə. 23 Muud nywáá jisə tâŋ nda mpəg í á shugula shí átutagú dí yé, jisə nyəŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembí, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumə təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málól.»

Kanda bów-bów ká

24 Yésus nyə á nyiŋgə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwów dúsə nda lân ga: Ŋgwól múúd nyə á zə sá fambá, a myeeg jə mpəg ídúw. 25 Nji, mpwó-bulú, búúd bəsh bwá njúl ígwád í, wúl zhízhíŋ músə zə bə gúl bów-bów ká na fambá níid ná ndeé a mú kyey. 26 Ja mpəg í á kə, í wá məbəga yí, bów-bów ká í á kə námə, í músə nyín. 27 Ná ndeé, amədí fambá osól ɔ məsáal bə bwá mú kə ji nyə ná: “Mása, ŋgaá wo á bə nji mpəg ányunywaá wódí fambá? Ká, bów-bów káá jâŋ í ŋgə wú ŋgow?” 28 A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíŋ wám wó í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwá nə né ná: “Ye sá kág tí yíl íkáá byəŋgú?” 29 Nyə ná: “Mbê! Kúgá kə. Bi á bá ŋgə bəduga íkáá nə fwámé ídúw, byəsh í mú ŋgə tâw. 30 Bídúgá ídúw nə káá abúbów byəsh í wíyúg, kə wós ja búúd bwá bá zə saag ídúw yí. Mə é bá ci nə buud bəŋg nə bwá téédúg tí íkáá í abúbów, bwá wólə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwá ka tɛɛm zə kwós ídúw, kə wá ŋkundád.”»

Kaanə búbumə mpəg

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda búbumá *mutáruđ ngwól múúd nyə á myεeg nyádi fambá yí. ³² Búbumá jəng wə í búl cwáágwəwə nə bíl íbumá í mǎmpəg byēsh. Nji ja í dú kọ yí, í də gwaa cọ mósólúgá mǎmpəg mǎ fambá; í bə fwámé lílí, inunú zə ji nyádi mílówud.»

*Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)*

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá má ŋwa wə, a fugə nə mǎmpí má ŋgug bələd málól yí, í é sá ná ŋgug wəng wēsh í búndəwəg.»

*Nəcə jí Yésus ŋgə jíguli
míkaanád yí
(Mak 4.33-34)*

³⁴ Yésus nyə á ngə ci buud isá íni byēsh míkaanád, nyə a shígé də bwelə lás nə bwo kú kənd kaaná. ³⁵ Nyə á ngə sá ntó ná iciyá í ngwól *múúd micúndá í bwəmag mbií nyə á cilə yí, ná: Mə bá ləsha nə bwo míkaanád. Mə bá wéesh isá búúd bwə afwóyé bwelə mpu té Zembí nyə á fwə shí yí.

*Féél-féélí á kanda bów-bów
káá*

³⁶ Yésus músə wú kúl búúd bwə á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwín bə bwə mú shísh nyádi. Bwə nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bów-bów káá í á bə fambá yí.»

³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myεeg jə mpəg ídāw yé, nyə wə *Mwān mə Múúd. ³⁸ Fambə wə shí búúd bwə njúl ga. Jə mpəg wə buud búsə Faan á gwówud wá. Bów-bów íkáá wə buud bwə ngə bə Mbəwúlú múúd wá. ³⁹ Zhízhín í á bə bów-bów íkáá wə Njwū məjamb. Saagúlə bwə bá saag ídāw fambə yí, wə məshíné mə shí. Buud bwə bá saag wá, bwə wə *wəéngəles. ⁴⁰ Nda bwə də tí íkáá í abəbów, bwə jígal byo bágəd ná, ntó námə wə í bá bə məshíné mə shí dí yé. ⁴¹ Mwān mə Múúd mə bá ntí wəéngəles bə, bwə zə bigas Faan dé, bwə mú yíl búúd bwə ngə ndény ból mələám wá, nə bəng búsə kú bích məcə wá. ⁴² Bwə kə kúl bēsh kuda ánúní dí. Bwə bá bə cínəng, nji bwə ngə bwam nə məyē. ⁴³ Ntó otútəlí ɔ búúd wə Zembí bwə bá də faan nda yásə Faan mə Sónghú wánud. Muud jí nə málwə mə gwág yé, a gwág.»

Kanda jimá lú sá

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimá lú sá jisə shwoó dí gúl fambə yí. Muud mə kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusəg, a kə kusha məbii mé mēsh ná ndéé a mú kə kusə fambə jəng.»

Kaaná kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda lân ga: ngwól múúd nyə á də kusə ijimá í məkwoógú bwə də lúlə ísá í

nyangá nà ndî yí, ná a ké dū kusha. ⁴⁶ Muud wɔɔngɔ́ mú ka kwey dɔɔng í búl bə nə mfíí cɔ́ mósólúgá mēsh yí, a mūsə kə kusha ísā byé byēsh nyə á bə nə ndî yí, kə kusə kwóógú dɔɔng.»

Kaaná wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námá bə nda wód bwá má wusə májúwód yí. Í bii óshû mímbíí mímbíí. ⁴⁸ Ja í má lwánd yí, bwá mú julə, kə nə dwo cínú. Bwá mú kə ji shí, féesh fwámé óshû, wá mímanjad. Bwá yíl óshû ó abúbôw, myaas. ⁴⁹ Ntó námá wá í bá bə mēshíné má shí dí yé. *Wəéngales bwá bá béég mimbíya mi búúd bənôn otátalí ó búúd. ⁵⁰ Bwá bá kəl ósól ó mábôw kuda ánní dí. Cínong mə bá bə bwo, nji bwá ngə bwam nə məyâ.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwíín bə ná: «Ye bi shí mpu gwág ísā íni byēsh?» Bwá ná: «Haaw.» ⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwá wá má jaaw bí ná, Yígulí məcəx yēsh má jíg ísā yā Faan á gwôw yé, a ji nda ngwól sóngú jísə nə jə kwəzú yé. A ji nə nkul wéesh ísā í acwúlú nə í agúgwáan cínong kwəzú dɔɔngúd.»

Buud ó Nazarét bwá abúgúláyé Yésus

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Ja Yésus má shín jígulí búúd nə mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyédí kwáádó. A mú ká dū yə búúd

minjígulá bwádí *mpáánzə minjígulá, mbií í á ná buud bēsh bwá á dū káam, bwá ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *mēshimbá í á wú nyə ngow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyɔɔngú dí Mariya? Omínyonjə bē wá *Yákwab bənôn Yóseb nə Shímun nə Yûdə? ⁵⁶ Ngaá, okóól bē bēsh búsa wa sádí? Məma ísā íni byēsh í á wú nyə ngow?» ⁵⁷ A mú bə bwo kwal-bɔɔgú. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá má dū námá bwəma nə mpyón nji nyédí kwáádó nə nyédí njów búúdud.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá mēshimbá cínong, nəcé buud kú *búgula nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwôw mɔɔngɔ́ dí, Herod á Tatarâk *nyə á gwág bwiingyá má Yésus, a mú ka ci nə osól ó mäsáal bē ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwúm. Sâ jɔɔng wá á mūsə nə mpífə á ngə sá *mēshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wólə nyə mənəkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé ləsú má Herodyád, mudá má mínyonjə yé Fílíp. ⁴ Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajóláyé nə nwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka dū cɛel gwú Yuánes, nji a ká dū

13:50 8.12 13:53 7.28 13:54 Yuá 7.15 13:55 Yuá 6.42 13:57 Yuá 4.44 * 14:1 Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í ká ná «ngwámuna nyə á ngə jwú nə mpál n̄ á nkúmba faan yé». Dúgúg námá Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1. 14:2 16.14 14:3 Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 14:5 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6

fúndə buud nəcé nda bwé á dɔ gwɔ́ɔ Yuánes ná a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Ná ndéé, jwɔw Herod nyə a tɔl zaŋ byélé dé yí, shilə má Herodyád í á zə sáág cwánúd, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jêsh wó é gwáámb mə yí.» A kɛɛn ŋkaanə kaagúlə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bɛ íshwambúlə í nyóóŋgú, nyə nə Njwú-buud ná: «Yág məlúú mə Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ŋgwóómbúlú wəŋgú cɛy lámúd; nji nda nyə á bwey kɛɛn ŋkaanə mísh mə ójóŋ dí ná, a mú magulə ná bwé yág nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd njów mímbwug, kə cígə Yuánes cǎŋ. ¹¹ Bwé músə zə nə lúú yé yáásəd, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwámbúlə nyóóŋgú. ¹² Ompwíín ó Yuánes bwé músə kə ŋkɛny kug nyúul, kə dɔl. Bwé mú kə nə lǎŋ kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúd idəw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ŋgə téduga yí, nyə a wú cínɔŋg, kə kəwa byóólúd kyey ná a kə ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwé cúgé yí. Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ŋgə zhu míŋgwála, bwé ŋgə kyey ncindye nə ncindye ŋgálə bɛ nyə. ¹⁴ Ja á mə shulə byóól dí yí, a mú dág məŋkúmbə mə búúd mǎni;

a mú gwág bwo cɛy lámúd, a músə lwag mimbál myǎŋ.

¹⁵ Ja kugú mə bii shí yí, *ompwíín bwé mú shísh nyə kúnə-kúnə, kə cɪ nə nyə ná: «Sə búsə wa bugád, kugú námə óga, bídúg məŋkúmbə mə búúd mága, bwé kág mákwáádá, kə kusə sá mə dē.»

¹⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Í ajáláyé ná buud óni bwé kág. Bíméfwó, yágá bwo sá mə dē.»

¹⁷ Ompwíín nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbuléd ítóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú cɪ nə buud bɛsh ná bwé jíg shí ákándad. A mú ka ŋwa íbuléd ítóon nə oshú óbá óni, a bǎn mísh gwɔw, yə Zembí akíba. A músə fɛy íbuléd, yə ompwíín. Ompwíín bwé músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bɛsh bwé mú də, jílə, idəw lág. Byəŋg í á lág yí, í músə lwánd məbwwumú wúm nə məbá. ²¹ Buud bwé á də wá, bwé á jee bə budúm otóóshin otóon, kú lɔ búdá nə íkág.

Yésus mə kyey məjúwó dí gwɔw

(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíín ná bwé kəwag byóólúd, bwé línág kə nyə shwóg mǎŋ faŋwíny té nyə é ŋgə fwo bíd zhwoog buud bwé á bə óni yí. ²³ Yésus mú shín bíd búúd, a músə bád mbǎŋúd nyáméfwó ná a kə jəgula nə Zembí. Bulú mú zə yínd a njúl cínú nyámé. ²⁴ Byóól dǎŋ í á bə í mə wú bwúŋúd fwámé cé. Nji íkwɔ́ í á ŋgə bul jág ntágulə

bwo năcé ŋkwê nyə á ŋgə yida wú kóómb bwá á ŋgə kə yí. ²⁵ Ngeε míngwûm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bɛ bwo, a ŋgə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíín bwá mə dág a ŋgə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwá mú jág bul fúndə, bwá ŋgə téduga ná jísə *jím. Bwá músə ka ŋgə bul bwú óŋkwiimbyê nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú leel ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Mə wá éne, kúgá fúndə.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «ŋkí jísə wo, ciŋ ná mə kyéyug májúwó dí gwôw zə nûŋ wódí.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólád, a músə ŋgə kyey májúwó dí gwôw, ŋgə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á mə dág nda ŋkwê ŋgə bul kunɔ ná, a mú nyíngə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasulálə májúwód, a músə leel kím ná: «Yé Dá, cugug mə.» ³¹ Yésus mú námə leel séémb mbwâ, kə bií nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwô jí ná ŋkí tag. Năcé jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwá músə kəwa byóólád, ŋkwê mú ntâg shín. ³³ Bəŋg bwá á bə byóólád wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúmá, bwá ná: «Wo jí bále bə *Mwân mə Zembî.»

³⁴ Bwá mə shín lína mân, bwá mú jé loom á Genezarêt. ³⁵ Buud wá kúkál jəŋg bwá mə yag Yésus, bwá mú kyey

nə lân mând mâ kúná-kúne mēshəd. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myēsh. ³⁶ Bwá mú téég nyə məbwâ ná a bídúg ná bwá jísówág ŋgə kúnɔ njí nə *mbwaag káándə yé. Bəŋg bwá á ŋgə kúnɔ nə nyə wá bwá mú ŋgə yál.

15

Məfúlú mə ímpáámbə nə məcɛɛ mə Zembî
(Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyên nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á wú Yurúsəlem wá, bwá á ka shísh wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíín bwô bwá ŋgə ntə məcum mə ímpáámbə, bwá ŋgə də kú gusa məbwâ. Jí í sá ntó?» ³ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Năcé jí bí bân ŋgə ntə mpándí mə Zembî, bí ŋgə yida baagula məcum mə ímpáámbə yí? ⁴ Zembî nyə á ci ná: “Gúmálág sóŋgú woó nə nyəŋgú woó.” A nyíngə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sóŋgú yé ŋkí nyəŋgú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəŋgú.” ⁵ Nji bí bân bí ŋgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóŋgú ŋkí nyəŋgú ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwiínd wo nə ndí yí í músə məyóna shú mə Zembî,’ ⁶ í cúgé bwɛle bə múúd wəŋgú obulaga ná a yág sóŋgú ŋkí nyəŋgú gúmá.” Ngaá ná bí ŋgə sá ná Milású mí Zembî mí bág ŋkúŋgúg, məcum mán yidá mpu yáág? ⁷ Bí búsa nə məkəŋ!

Izayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cündə shú dánúd ná:

⁸ Kúl búúd ga í ŋgə gúmal mə nji mímpu dí,

milâm myánj mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wánj ŋgələ ságusə bwə ŋgə ságusə mə yí wúsə ntó ŋwas.

Bwə ŋgə yida jíguli buud minjígulá myá mampándí mə búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésa nə buud bwə á bə cínəŋgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényágá məlwə, mpu gwágulə. ¹¹ Sâ í dū nyíi múúd mpu dí yí, gwə dí í dū wá múúd məlwəagəwo mísh mə Zembî dí; nji sâ í dū yida wú múúd mpu dí yí, gwə wá í dū wá nyə məlwəagəwo.»

¹² Ompwíin bwə mú shísh nyádí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lósú wó ámə lás ni í ámə bul ntágulə Ofarizyên?» ¹³ A mú bəsa nə bwo ná: «Sâ jēsh sósŋgú waamə nyə a shígé bə yí, í bá taw nə mikəplá. ¹⁴ Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwə ŋgə bii bóól wəancím-ncím mbwəd ná bwə jaand nə bwo. Nkí ŋgwól áncím-ncím mə jaand nə ŋgwól, bēsh bwə é búla bíd.»

¹⁵ Pyēr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sá mpwokwoond ni.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bi búsə námə kú mpu gwág ísā?

¹⁷ Ye bi agwágé ná sâ jēsh í nyíi múúd mpu dí yí, í dū kə mwə dí, í músə cə kə bíd? ¹⁸ Nji

isā í dū wú múúd mpu dí yí, í dū zhu lámúd, byó wə í dū wá múúd məlwəagəwo mísh mə Zembî dí. ¹⁹ Nəcə lámúd wə bów-bów mítédúgá mí dū zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minəmb, nə janja, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasúlə mpu. ²⁰ Isā í dū wá múúd məlwəagəwo mísh mə Zembî dí wə íni. Dələ ídāw kú gusa məbwə í ádé wá múúd məlwəagəwo.»

Búgə mə múdá á Kanaan (Mak 7.24-30)

²¹ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kóómb shí á Tir nə Sidon. ²² Ŋgwól múdá á nūj, a njúl shilə Kanaan, mú ŋgə zə nyádí a ŋgə kím ná: «Yé Cwámbe, Mwān mə *Dávid, bwígúg mə ná ŋkwonjá. Jamb í mə jág bul bii shilə wām.»

²³ Yésus mú ji nyə kál-kál. *Ompwíin bwə mú shísh Yésus kúnə-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wíŋgúg nyə, a ŋgə sá kángá bəǵlə sə nə ŋkwiimbyē.»

²⁴ Yésus mú bəsa ná: «Zembî nyə á nti mə shú íncwəmbə í *Izəwəyél, í mú ŋgə cwagəwa yí.»

²⁵ Nji mudá éne nye músə zə kúd mpwóómbú shí wə Yésus, jəgula nə nyə ná: «Yé Cwámbe, shwəgú mə.» ²⁶ Yésus mú bəsa nə né ná: «Ŋwálə ídāw í bwān ó njów, wusə yə ómpyā, í anywáyé.»

²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jísə bále bə ntó. Ká, Cwámbe, ompyā bwə dū námə cwála mampulú mə dú kud túwuli ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga,

wo ji nã fwámé búgò. Sã wò ngé jii yí, í bág námá ntó.» Námá wəla dɔɔngá di, mwân mæ mudá éne músə yál.

²⁹ Yésus músə wú kúl nĩd. A mú ngə bɛ ncindyɛ mæn má Galilê ná ndɛé a kə bád wúl mbáɲád, kə ji shí.

³⁰ Buud bwé mú zə sɛɛngya na nyédí áncuncuma; bwé ngé zə nã buud bwé á dɔ nyás wá, nã wəancím-ncím, nã wəakúmélwə nã buud wá ijám, nã mĩl zhwog mimbəl. Bwé mú zə ngə bwíg myo Yésus dí shí mækuú, a mú ngə lwag myo. ³¹ Buud bwé á bul ngə káam ifífi ngélə bələ lās, buud ó ijám bwé ngé bə mpwogé, bɔɔng bwé á dɔ nyás wá bwé ngé kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwé ngé mpu dúg; bwé mú ngə ságusə Zembí á Izəɾəyêl.

Yésus má nyiŋgə yə búúd idəw

(Mak 8.1-10)

³² Yésus músə jəw *ómpwíín bɛ, nyə nã bwo ná: «Mə ngə gwág buud óga ɲkúɲkwónɲələ nəcé sánɔŋ sá má ji mwôw málól, bwé cúgé ná nã sã má dă. Mə acéélé nyiŋg bwo ntáni zha, bwé á bá kə tag nã məntumbəli zhíd.» ³³ Ompwíín bwé mú ci nã nyə ná: «Sé é sá ntədəlé ná sá bág nã bímbí lú idəw mæ yə zhwog buud óga wa bugád?»

³⁴ Yésus mú ji bwo ná: «Bí búšə nã ibuléd ínɛ?» Bwé ná: «Zaŋgbá, nã búbaalé íshúshú.» ³⁵ Yésus músə ka ci ná buud

bwé jíg shí. ³⁶ Ná ndɛé a músə ɲwa ibuléd zaŋgbá byɔɔngá nã oshú, a yə Zembí akíba, a fɛy byo ikál ikál, yə ómpwíín bɛ, bwé mú kə ngə kaaw buud. ³⁷ Muud yêsh mú də ná ndɛé jílə. Zhwog ikál í mú lág tãɲ məkúdă zaŋgbá. ³⁸ Buud bwé á də wá, bwé á bə buud otóoshin onɔ, ɲji budúm kú lɔ búdá nã ikágó. ³⁹ A músə ka bíd ná buud bwé nyiŋgəg, nyə mú kəwa byóólád, kə kóómb shí á Magadan.

16

Ofarizyên bwé jii shimbá

(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Ból *Ofarizyên nã *Osad-wisyên bwé á zə jí Yésus ɲígá mábwbəbulán, bwé ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngé zhu gwôw. ² Yésus mú bɛsa nã bwo ná: «Bí má dɔ bə, bí má ká dúg mpwó-kugú ná jon dúšə títi ná zhwuɲ, bí ná jwôw á mán í bá bə ná sán. ³ ɲkí ná, kúndă mán, bí má ká dúg jon ɲkí shila, bí mpu ná mpú nyə é nywɔ. Bí má dɔ mpu yag íyuug í jon; ɲji bí kú mpu yag sá í ngé sɪy mwôw mága dí yí. ⁴ Mbɛɛ kala búúd í ɲjúl ɲkí bôw, nã mitédúgá olíŋgí í bələ jí ná mæ lwóg bwo shimbá! Bwé ábulé dúg dúl shimbá, ɲji dɔɔng í á bə nã Zhwónas yí*.» A músə wú na bwádí, kyey.

Bôw Ofarizyên bânɔŋ Osad-wisyên mĩɲjígúla
(Mak 8.14-21)

⁵ *Ompwíín bwá á wusa ñwaálə íbuléd ja bánón bwá á línna mán kə fanwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyên bánón *Osadwisyên *ləvur wán.» ⁷ Bwá mú ka ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sá shígé zə nə íbuléd ná.» ⁸ Yésus mú ka mpu sá bwá á ngə téduga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bām tagúla ná búgá jín é! Jí tédúgá wúsá bí nji ná bi shígé ñwa íbuléd yí? ⁹ Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bi anyíngáyé ná téduga íbuléd itóon búúd otóóshin otóon bwá á də yí, nə bímbí lá mábwmú má íkúl bí á lág nə ndí má? ¹⁰ Ye bi kú téduga íbuléd zangbá búúd otóóshin onə bwá á də yí nə bímbí lá mákúdá má íkúl bí á lág nə ndí má? ¹¹ Nəcə jí bí má cá gwág ná mə angé nə lás lésú íbuléd yí? Mə ngə ci ná: “Jigá ncə nə Ofarizyên bánón Osadwisyên ləvur wán.”» ¹² Bwá mú ka tēm mpu gwág nə nyə a shígé ngə lás nə bwo lésú ləvur á íbuléd. Nyə á ngə yida ci nə bwá bəyag minjígúla Ofarizyên nə Osadwisyên bwá ngə jíguli myá.

Yésus jisə Mesî

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Ja bwá má kə jé shí á Sezarê mə Fílíp yí, Yésus mú ngə jí *ompwíín bé ná: «Buud bwá ngə ci nə *Mwân mə Múúd jisə zó?» ¹⁴ Bwá mú

bəsa ná: «Bóól búúd bwá ngə ci nə jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólúgá ná Zheremî ñkí ntâg ngwól *múúd micúndá.» ¹⁵ Nyə nə bwo ná: «Ká bi bân, bí ngə ci nə mə jisə zó?» ¹⁶ Shímun Pyêr músə bəsa ná: «Wo jisə *Krîst, *Mwân mə Zembî á kuwô» ¹⁷ Yésus músə nyingə lás, nyə nə Pyêr ná: «Wée má jəla, yé Shímun Mwân mə Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágulə wo sá wó má ci ni. Sónjú wām jisə gwów wə nyə ámə lwágulə wo gwo. ¹⁸ Mee má ka jaaw wo ná wo wə Pyêr. Wo má bále bə kwóógú. Nda bwá də lwə njów kwóógú dí gwów ná, mə bá seeng *Də lá óbúgula dām kwóógú dwó dí gwów. Tēm bə shwiy í ábálé sá bwo sá. ¹⁹ Mə bá yə wo ijuwaga yá Faan á gwów. Sá jēsh wó bá cəğlə shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jəng wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów.» ²⁰ Nə ndéé, a mú ka mpu báásulə ómpwíín nə bwá kú bwele jaaw múúd nə a jisə Krîst.

Yésus mə bá ya, a nyingə gwúm

(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Tééd na, a músə ka tééd jaawúlə *ómpwíín bé ná í jii ná a kág Yurúsəlem, nə ocúmbá buud wā ləom nə milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcçə bwá jəlá nə kə jág jugushi nyə, bwá gwú ntâg nyə. Nji a bá gwúm shwon dí jwów lá léel. ²² Pyêr músə

kə nə nyə koogá, kə lás nə nyə ná: «Mbô! Zembî kyémug wo, Cwamba! Mbií sâ wəŋgá í abúle bə nə wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, ŋkáánd nə nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo ji mə məma bəŋgá. Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá mí Zembî, mísə nji mítédúgá myâ buud.» ²⁴ A músə ka ci nə ompwín bé ná: «ŋkí muud má cɛel bɛ mə, a bég kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé, a bɛ mə. ²⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəŋg mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo. ²⁶ Ŋkí muud má bii mábii mēsh mâ shí ga ná ndéé *shíshim yé jimb, wáyé mfií nyá é bə nə ndí cínəŋ yí? Muud ji nə ŋkul wá jí shú ná a nyíŋgəg bii shíshim yé? ²⁷ Nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə a ŋgə ŋkənəwa nda sósŋgú yé, bənôŋ *wəéŋgəles, a bá zə yə búúd myéna mí mísólúgú bwé á sá myá. ²⁸ Búbálé má jaaw bí ná, bólól búúd búsə wa óga, bwé abúle bwəle yə, bwé kú fwo dúg *Mwân mə Múúd mə zə ŋwa jiya ícɪ jé.»

17

Yésus mə lwóyá mílwaná myé (Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Mpúsə mwôw mäsaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhâk bá mínyəŋ Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwé

kə bád wúl məma mbáŋéd. ² Nyúúl nyé mú shwəŋla bwo míšúd, mpwoombá í mú ŋgə ŋkənəwa nyə nda jwôw, mikáándə myé mí mú ŋgə faan nda mənkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwé má wós, zə ŋgə lésha nə nyə. ⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwamba, nywaálə ŋgələ ji wa. Ŋkí wó magulə, mə shumə mábanda málól, ŋgwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.»

⁵ Pyêr ŋgə ná lás ntáni, seegya nji gúndá á ŋkənəwá í má zə búdal bēsh. Bwé mú gwág kál í ŋgə wú gúndá jəŋg dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Nyádí wə lâm wâm wēsh wúsə yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwín bwé má gwág kál dəŋg yí, bwé mú bul bə nə ifwaas, bwé mú wusə mányúúl shí ombúbudí.

⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.» ⁸ Bwé mú bân mämpwoombá, bwé mú dúg nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bənón bwé má ka ŋgə shulə wú mbáŋ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bí kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwûm shwon dí yí.»

¹⁰ Ná ndéé bwé músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó məcɛɛ bwé də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bɛsa ná:

16:24 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 **16:27** Sôm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbá 22.12 **16:28** 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32

17:1 5.1 **17:2** 2Pr 1.16-18; Mbá 1.16 **17:5** 3.17 **17:9** 16.20 **17:10** Mal 4.5; Mat 16.14

«Jí bále bæ ntó ná Eli má jəla nə fwo zə, zə təl isá byēsh ícé byánúđ. ¹² Sâ ngwúđú, mɛɛ má jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwá á shígé yag nyə, bwá á sá nyə mbií wēsh bwá á cɛɛl yí. Ntó námá Mwân mə Múúđ mə bá jug məbwə mángúđ.» ¹³ Ompwíín bwá músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wá á ngə ci yé.

Yésus má yíl múúđ jamb

(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)

¹⁴ Ja bwá má kə wósos mángkúmbə mə búúđ dí yí, ngwól múúđ músə zə kúd Yésus məbwón shí, jəgula nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwám̄ba, gwágúg mwân waamá ngúnkwónúłə. A də fudə ibwúg, a ngə bul jug. A mú də kul nyúúl tɔɔ kuda dí tɔɔ mǝjúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwíín bwô dí, nji bwá shígé kwag lwagúłə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúul! yé óhááden óga! A bówúłə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wósos ngow? Mə é bá jisow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wɔɔng ká.»

¹⁸ Yésus mú nkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúlúđ, ncúncwámá jɔɔng músə yál námá cé nə cé.

¹⁹ Ná ndɛɛ ompwíín bwá músə shísh wá Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcə jí sá bān shígé kwag yílúłə jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcə bí cugé nə fwámé búgá. Búbálé má jaaw bí ná, í mbām bæ nə búgá tɔɔ nji cíg-cíg

bímbí búbumá *mutárud, bí je ci nə mbún ga ná: “Túwág na, wo kág tów wáádá”, mbún bále kə. Sâ kú ná kwo ntə bí ngul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ni í də wú nji wo má fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídúw.]»

²² Ja bónón bwá á ngə kyey shí á Galilé yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúđ bāg kaanz məbwə má búúđ dí, ²³ bwá bāg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwôw álél.» Ompwíín bwá músə ka bul gwág sá jɔɔngú cey lámúđ.

Yésus mə jáná tóya

²⁴ Ja bwá má ka kə wósos Kapernawúm yí, búúđ bwá á də ŋwa tóya á *Mpáánzə Zembí wá bwá mú zə jí Pyêr ná: «Yígúli wún má də námá jána tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr má kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wɛɛ má dúg ná ji? Ozá bwá də jána ójwú ɔ shí otóya nə ŋgasumân? Ye mim-byágá mí máshí mán, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá, ntó ji ná mim-byágá mí ádé jána? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágulə bwo, kaág mân, kə wusə ngwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bēny nyə mpu, wo mú kwey sanj *mwaanê í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ŋwa wə, wo kə jána tóya waamə nə wô.»

17:12 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21

17:17 Mbá 32.5, 20

17:20 13.31; 14.31;

21.21; Mak 11.23; Luk 17.6

*

17:21 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.

17:22 16.21

17:24 MmN 30.13

18

*Muud mə búl bə nə mfií
Faan mə Zembî dî yé*

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dɔɔŋgú dí, *omp-wíín bwá á shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Zá má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú jów kúkágá, zə tál bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ŋkí bi mə bá kú cénd kuú njɔɔnd ná bi bág nda ikúkágá, bi abúlé bwele nyí Faan á gwówúd. ⁴ Gwá wá jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wá má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə lég ntág gúl kúkágá nda jiga jíná dām dí yé, a má lég mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ngá *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgá, í bul jəla ná bwá kəlɔg muud wɔɔŋgá məma kwóógú cənúd, bwá kúl nyə nə dwo mân, a kú ná cwánəwo.

⁷ «ŋkúnkwónúla búúd nəcé bulyalə məbɔɔgá. Cug í cúgé nə ŋkul bə kú nə məbɔɔgá, nji ŋkwée muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntɔ́, í ká bə ná mbwə wô ŋkí kuú wô í ngá kwal wo bɔɔgá, sámbug wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəcé í bul jəla ná wo cágəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwə ŋkí kúl kuú, ntɔ́ ná wo bág nə məbwə nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dí. ⁹ Ŋkí jús dwô í ngá kwal wo bɔɔgá, tíig dwo, wo wusə shwóg-shwóg

nə wo. Í bul jəla ná wo nyíig cug á kandugə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntɔ́ ná wo bág nə mísh mwô mēsh, bwá bá kə kúl wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəcé mə mpú ci nə bí ná *wəngəles báj bwá təl ja jēsh mísh má Dá jísá gwów yéd. ¹¹ * [Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə cug buud bwá á má jimb nə zhií wá.] ¹² Bi mə tédúgá ná jí? Ŋkí ŋgwól múúd ji nə incwəmbə təd, ŋgwúd í mú wú sɔɔnz dí kə ngá jéɣla. Ngaá ná nyə e lúgə byɔɔŋg yá məwúm ibuú nə ibuu kúl í ngá də yí, a fwo kə sɔ́ jɔɔŋg í ámə kə ngá jéɣla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé má jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusəg nə gwo ntɔ́ yá məwúm ibuú nə ibuu í shígé kə ngá jéɣla yí. ¹⁴ Námə mbií wɔɔŋgá, Sónŋgú wán jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jimbúg.»

Ŋkwambulə misám

¹⁵ «Ŋkí ŋgwól mínyɔŋə woó mə sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo mə sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ŋkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jów múúd ŋgwúd ŋkí obá, binón bi kág lás nə nyə, í bág nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “Ŋkwambulə nyēsh í jalá nə sîy nə owúshined obá ŋkí ólólól”. ¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dɔ́ lú óbúgula. A ká námə ban

gwág Dɔ́ lú óbúgula, dúgúg nyə
nda muud nyə ampúyé fwámé
Zembí yé, nda ɲwenye tóya.
¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, sâ jêsh
bí má cɛɣlə shí ga dí yí, í bá bə
ntó gwów. Jɔɔŋg jêsh bí má bá
wiinzhi shí ga dí yí, í bá bwey
bə ntó gwów. ¹⁹ Búbálé má
nyingə jaaw bí ná, ɲkí buud
obá wá gwoong jín ni bwá
mpú bwəma cún ɲgwúd shí
gaád ná bwá gwáámɓ Zembí
gúl sâ, tɛem bə jí tɛem bə jí,
Sóɔŋgú waam jí gwów yé nyə é
yə bwo gwo. ²⁰ Nəcə kúl búúd
obá ɲkí olóol bwá má seɛngya
shú dām dí yí, sónón ɲə bwo
wé búśá cínɔŋg.»

Fwámé Ijuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wá
Yésus, kə jí nyə ná: «Cwámɓa e,
ɲkí mínyɔŋɗə waamá mə sá mə
məbôw, má jálá nə juu nyə ija
iné? Ye ija zaŋgbá?» ²² Yésus
mú bɛsa ná: «Mə acíyé nə wo
ná kə shúg ija zaŋgbá, má ci ná
kə kumə mǎwúm zaŋgbá ija
zaŋgbá. ²³ Gwá wá jí ná, Faan
á gwów dúsa nda yuug ga: wúl
ɲjwú-buud í a zə kə sá osóol ó
mǎsáal bɛ shitóg. ²⁴ Ja á má ɲgə
sá shitóg wɔɔŋg yí, ɲgwól sóol
mǎsáal músə biil nə mpwálá
ɲkí jág bulya *mwaanê, tâɲ
búśá nə ɲkul jána nə ibwêy
otóóshin otóóshin yí. ²⁵ Nda
sóol mǎsáal éne nyə á shígé
bə nə ɲkul nying mpwálá ná,
mása músə ci ná bwá bíig nyə
nə mudá nə bwân bɛ bêsh,
bwá kúshag bwo, tɛem bə ísâ
byán byêsh, mwaanê wɔɔŋgú

zág jána mpwálá. ²⁶ Sóol
mǎsáal éne músə zə kǎsɔwa
mása yé shí mǎkuú, zə jəgula
nə nyə ná: “Dá, jísówúg mə,
mə é jána wo mpwálá ni
nyêsh.” ²⁷ Inkúŋkwon í músə
bii mǎsa lâm, a músə bíd nyə
nə mpwálá nyêsh, kú ná jí
tɛem bə sâ. ²⁸ Ja sóol mǎsáal éne
má wóós tóón yí, a má bwəma
nə ɲgwól shwá yé bá bwá á
ɗə sêy yé, nyə á bə nə nyə
mwaanê ɲi odanarí tɛd. A
músə bii shwá yé éne cúnɗɗ,
yímbuli nyə ná: “Nyingúg
mə mwaanê waam yêsh.”
²⁹ Shwá yé músə téég nyə
məbwə ná: “Jísówúg mə, mə é
jana wo mpwálá nywô.” ³⁰ ɲi
sóol mǎsáal éne kú magulə. A
mú kənd shwá yé mímbwug
dí shú ná a jénág nyə mpwálá
nyé. ³¹ Ja bóol óshwá báj bəónɔŋ
bwá á ɗə sêy wá bwá má dúg
sóolúgú wɔɔŋgú yí, bwá mú bul
gwág cey lámúɗ, bwá mú kə
jaaw mǎsa wán sâ í má sîy yí.
³² Ná ndéé mǎsa músə jôw nyə,
zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-
bôw sóol mǎsáal. Mə ámə bíd
wo nə mpwálá nywô nyêsh,
mə yíl lâm nəcé nda wo ámə
téég mə məbwá ná. ³³ ɲgaá,
wo ámə jálá nə gwág shwá
woó ɲkúŋkwónɗúlə námə nda
mə ámə gwág wo ɲkúŋkwónɗúlə
ná.” ³⁴ Mása yé músə kɛenzh
nyə nə wáalal-məbag ná a fwóg
námə nying nyə nyé mpwálá
nyêsh. ³⁵ Ntó námə wá Dâ á
gwów má bá ɗə sá bi yé, ɲkí bi
mə bá kú ɗə juu ómínyɔŋɗə bân
ijuugá ná bi yíl lâm kandugə.»

18:18 16:19; Yuá 20:23

18:19 7:7

25:19 18:27 Luk 7:42

18:33 5:7

18:20 28:20

18:22 Mat 4:24

18:23

Kol 3:13; Zhk 2:13

18:34 5:26

18:35 6:12, 15; Ifz 4:32;

19

Yésus nà mægwú má bâ
(Mak 10.1-12)

¹Ja Yésus nyə á shîn lás ntúni yí, nyə á ka wú shí á Galilê, kə shí á Yudéa, Zhurdê faŋwíny.

²Buud bwá á bɛ nyə nûŋ ŋkí jág bulya, a mú ŋgə lwag mím̃bəl myán, mí shîn ŋgə yál.

³Bóól *Ofarizyên bwá á zə kə nyádí, kə bwówulə nyə, bwá ná: «Ye mæcɛɛ míshé má ŋgə ci ná muud jì nà ŋkul yíl múdá yé bâ nà mbií mábyaagulə wêsh?» ⁴A mú bɛsa nà bwo ná: «Bì a fwóyé l̃ó mícilyád ná ja Zembî nyə á té isá byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntúni ná, mudúm má bá lúgə sóŋgú bá nyɔŋgə, a kə leedya nà mudá yé, bá obá bwá mú bə nyúul ŋgwúdâ.” ⁶Ntò jì ná bwá cúgə ná búúd obá, bwá músə muud ŋgwúd. Muud nyə ajáláyé nà ka béég sá Zembî má laad yí.»

⁷Ofarizyên bwá mú nyingə jí nyə ná: «Ká nəcə jí Moyíz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cɛl yíl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad mægwú má bâ yí?» ⁸Yésus mú bɛsa ná: «Moyíz nyə á magulə ná muud jéég yíl múdá yé bâ nəcə lal bí mílâm. Í á shígé də fwo s̃y ntó mátéédúléd. ⁹Mɛɛ má ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yíl múdá yé bâ, mudá kú fwo sá mínɔmb, a bâ múdá shús íí, muud wɔŋgə má sá mínɔmb.» ¹⁰*Ompwíín bə bwá mú lás ná: «ŋkí ntúni wá

cɛɛ lə bâ í də bii múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwá jíg kú béya.» ¹¹A mú bɛsa nà bwo ná: «Buud bêsh dí bí nà ŋkul gwág lésú ga, nji bɔŋg Zembî má yə ŋkúl nyɔŋg wá. ¹²Nəcə bóól búúd bwá njul mimyáágə zhu byélé dánúđ; bóól bwá á s̃y mimyáágə kukúg; bóólúgá bāŋ bwá njul nda mimyáágə shú ná bwá mpúg wá mílâm Faan á gwówúđ. Múúd jí nà ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágə

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³Bóól búúd bwá á ka zə nà ikúkágə wá Yésus ná a bádug byo məbwə, sá məjəgula shú dánúđ. Nji *ompwíín bwá mú lás nà bwo. ¹⁴Yésus músə ci ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nà bwo, nəcə Faan á gwów dúsə sá á mbií búúd wáŋ.» ¹⁵A mú bəd bwo məbwə ná ndéé a mú c̃y cínɔŋg.

Ncwómá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶Ŋgwól múúd nyə á ka shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé jə sá má sáág shú ná mə bóg nà cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷Yésus mú ci nà nyə ná: «Nəcə jí wó zə jí mə njígá shú jə sá yí? Muud ŋgwúd wá jí jə múúd. Ŋkí wó cɛl nyíi cug dí ság nda mæcɛɛ má ŋgə ci ná.» ¹⁸Nyə nà Yésus ná: «Máyé mæcɛɛ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mínɔmb, kú júwo, kú yə

19:1 7.28; Luk 9.51

19:4 Mæt 1.27

19:9 5.32; Luk 16.18

19:10 1Kr 7.1

Ləv 19.18

19:19 22.39

19:5 Mæt 2.24; Ifz 5.31

19:7 5.31

19:14 18.3

19:18 MmN 20.12-16;

múúd mpwene sá nyé ampúyē yí ¹⁹ gúmal sósngá woó nā nyōngá woó, ka námá cēel múúd yēsh jísá wo kúná-kúnā yé nda wó cēel wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá nī nā Yésus ná: «Mā ngā bwey bē maceē mēni mēsh. Gúl jí í ngá nā fúfā mā yí?» ²¹ Yésus mú cī nā nyā ná: «ŋkí wó jí mpu bā nda Zembī mā cēel ná, kaá kusha ísā byēsh wó jí nā ndī yí, wo yā mímúbúbúwá *mwaanē wōngā, wo ka bá kē bā nā mēbii gwōw; ság ntó wo ka zē bē mā.»

²² Njī ncwámá dōng mā gwág ntúni yí, a mú shúsala, a mú ntāg kyey, nēcē nyā á bā nā zhwog mēbii. ²³ Yésus mú cī nā ompwín bē ná: «Búbálé mā jaaw bí ná, jísā kwowulálā ná buud bí nā mēbii wá bwé nyíig Faan á gwówúd. ²⁴ Mā nyingā jaaw bí ná, í yida nywá bā kúná-kúnā ná *shamō nyíig luun lú ndundu dí, ntō ná muud á bulya mēbii nyíig Faan á gwówúd.» ²⁵ Njī ompwín bwé á gwág ntúni yí, bwé á bul káam, bwé ná: «Ká zó jí nā ŋkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kēnd mísh bwé dí, a mú cī nā bwo ná: «Muud cugē nā ŋkul sá jini jān, njī Zembī nywáá jí nā ŋkul sá sá jēsh.» ²⁷ Pyēr mú ka cī nā Yésus ná: «Sá buud sá á má shīn lúgā ísā byēsh, sá zē bē wo wá, í bá ka bā nā sá bān ntúdele?» ²⁸ Yésus mú bēsa nā bwo ná: «Búbálé mā jaaw bí ná, ja ísā byēsh í bá

bā ógúgwāan yí, ja *Mwān mā Múúd mā bá jí nyádí *caangá á milwanád yí, bí báá buud ngá bē mā wá, bí mā bá jí bín ícaangá wūm nā íbáád, bí ka sámā íbēend wūm nā íbā yā *Izarayēl milásá. ²⁹ Ŋkí muud mā sá ná, tō minjōw, tō mēshí, tō omínyōngā, tō okóól, tō sósngá, tō nyōngá, tō bwān, a lúgā byo shú dām, a bá nyingā bí byo, sá ngwúd ija tēd; muud wōngā ka bá kē cugā cug á kandugā kandugā dí. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tōw mpúsā, bōng bwé tál mpúsā wá, bwé bá tōw shwóg.»

20

Myāna myā bimbí ngwúd

¹ «Faan á gwōw dāsā nda lān ga: ngwólágá múúd nyā á bā nā fambá *vīnyā. Muud wōngā nyā á ka jóóg mpámán mpámán ná a kē sō búúd bwé kág sēy nyádí fambá. ² Bānōn bwé mú kwambulā ná a bá jēna nā bwo *danarī ngwúd ŋkumba jwōw nda í dā bwey bā ná, a mūsā kēnd bwo ísēyúd nyádí fambá. ³ Muud éne mú nyingā wósōs ngēe mēwēla ibuú. A mú dúg bóól ósól ó māsāal bwé njúl tām dānd kú nā sá bwé sāag yí. ⁴ A mú cī nā bwo ná: “Kágá námá sēy mādí fambá, mā é yā bí sá í jōla yí.” ⁵ Bāni bwé mú kē. A mú nyingā wósōs ngēe tólóg dí, a nyingā námá wósōs ngēe mēwēla mēlól, a ngá námá kēnd buud fambá. ⁶ Ngēe

máwəla mətəɔn mā mpwókugú, a mú nyiŋgə wós, a mú kə kwey bósł bwə tál námá tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí má shínal jwôw ncindí na kú nə sâ bí ngə sá yí?” ⁷ Bwə mú bəsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud má ŋwá sá íséyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námá sêy mádí fambá.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádí fambá mú cì nə muud nyə á du vyee nyə jús ísá dí yé ná: “Jówúg ósól ɔ mäsáal, wo yág bwo myéna myán. Wo é tééd nə bəɔŋg bwə ámə shúgula zə jé mpúmpúsá wá, wo ka kə shúgula nə bəɔŋg bwə ámə tééd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bəɔŋg bwə á ŋwa íséy ŋgeɛ máwəla mətəɔn dí wá, bwə mú ŋwa myéna myán, muud yêsh danarí ŋgwúd. ¹⁰ Bəɔŋg bwə á tééd zə shúshwóógú wá bwə mú shísh jáŋ ja, bwə ngə téduga ná myán myéna mí é ŋwá bulya; nji bwə mú námá ŋwa muud yêsh danarí ŋgwúd. ¹¹ Ja báni bwə má lég bímbí dəɔŋg yí, bwə mú ŋgə cwaduga nə amádí fambá. ¹² Bwə ná: “Bəɔŋg bwə ámə zə mpúmpúsá wá, bwə má sêy nji wəla ŋgwúd, wo mú yida yə bwo myéna bímbí ŋgwúd nə sá, í njúl ná sá bāŋ sá má jísow mwásá ncindí nə lal-lal yásá.” ¹³ Amádí fambá mú bəsa nə ŋgwól ná: “Wey, kwába cúgé na. Ngaá shwə ámə bwey bə cún ná wo é sêy mwásá ncindí, mə mú yə wo danarí ŋgwúd? ¹⁴ Nwagú kəw dwô, wo

kyéyug. Má cɛɛl yə bíná muud a mpúmpúsá bímbí ŋgwúd. ¹⁵ Ná ji, mə ajəlayé nə sá byəɔg dām nda má cɛɛl ná? Ye wo gwág bôw nə mə bələ nə jə lām?” ¹⁶ Ntó námá wə búúd wā mpúsə bwə bá tōw shwóg, bəɔŋg wā shwóg tōw mpúsə yé.”

Yésus má jaaw ná a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ŋgə bád kə Yurúsəlem; na zhíid íi, nyə á ŋwa *ompwíin wúm nə óbá bə, a wú nə bwo búúd dí, bənón kə ŋgə kyey koogú, a mú ŋgə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sá ngələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwān mə Múúd mə zə kə kaanz mábwə má mílúlúú myā ofada nə *Oyíguli ó məcəđ. Bwə é cɛɛlə nyə shwi, ¹⁹ bwə mú kɛenzh nyə mábwə má íkúl ishúsád nə bwə kág cágula nyə, bwə yíd nyə nə mílwón, bwə bwambulə nyə kwolós dí. Ná ndéé, jwôw álél, a bá gwúm shwónud.»

Ngwóómbúlú má nyəɔŋgú mə bwān ó Zhébedé
(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwān ó Zhébedé nyəɔŋgú wán nyə á ŋwa bwo, bənón ka shísh wə Yésus. Nda nyə á ŋgə kə ŋgwóómbúlúd ná, nyə a kúdow shí yə Yésus gúmá. ²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jii jí?» Nyə ná: «Yág bwān bām óbá óga wáda ná bwə bāg ji wo, nyíga mbwə məncwúm, nyíga mbwə məkóól, Faan

dwô dî.» ²² Yésus mú bęsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngé jii yí. Ye bí bí ná ñkul ñgul bálá má wál zə ñgul yí?» Bwə ná: «Haaw. Sá bí ná ñkul ñgul.» ²³ Yésus mú ka ci ná bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bi é bá ñgul bálá jām. Nji, kóómb á ná bí jíg mə nyíga mbwə mənəcwūm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí ná ñkul ñwa wáni cígúlá, ijiya byəŋg bísə shú bəŋg Sóóŋgú waamə nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíín wūm bwə á gwág ntó yí, bwə a gwág omínyəŋə óbá bəŋg bəw. ²⁵ Yésus mú jəw bwo, lás ná bwo ná: «Ŋgaá bi mə mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwə ñgə ntəŋg ijwúga byán, ofwó búúd bwə ngé lwóya nji mpəl. ²⁶ Í nda bá də bə ntó bí bāŋ dí. Nyəŋg yēsh mə céél bə fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag sēy nə bóól. ²⁷ Nyəŋg mə céél tōw bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sā jəŋgə wə jísə ná *Mwān mə Múúd nyəməfwó nyə a shígé zə ná bwə séyág nə nyə. Nyə á yida zə sēy nə buud, a yána námə cug jé shú ná ncúlyá buud bwə bág ofulí.*»

Yésus má lwag wəancím-ncím óbá Zheriko
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwə á ñgə wú Zheriko yí, buud bwə á bę Yésus

áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwə á bə zhíí dí koogú, bwə mú gwaduga ná Yésus ñgə cý. Bwə mú ñgə kím ná: «Cwamba, Mwān mə *Dávid, bwíígúg sá ná ñkwonjá.» ³¹ Buud bwə á bə áncuncuma wá bwə mú ñgə ñkáánd nə bwo ná bwə jíg kúl-kúl, nji bāŋ bwə mú yidá mpu bān məkál gwəw ná: «Cwamba, Mwān mə Dávid, bwíígúg sá ná ñkwonjá.» ³² Yésus mú shígula, a mú jəw bwo, jí bwo ná: «Bí má jii ná mə sáág bí ji?» ³³ Bwə nə né ná: «Cwamba, ság nə mísh mäsú má bájúg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey láməd, a músə kúnnya nə bwo mísh; námə cé nə cé mísh má mú nyingə dúgya bwo, bwə mú bę nyə.

21

Cí Yésus mə wóós Yurúsalem
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwə á ñgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwə á kə wóós ñgeé Betəfazhe, *Mbāŋ wəolivyé dî. Yésus mú lwām *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námə jé bí kwey myəólú jakáás cęłá, nə mwān yé. Bi ó ciny byo, zə mə nə byo. ³ Nkí muud mə jí bí sâ, bí bęsa nə nyə ná: “Cwamba wə ñgə jii byo.” Muud wəŋgə nyə é ləel námə bíd ná bí zág nə byo.»

20:23 Mis 12.2 **20:26** 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * **20:28** Bwə á də jána ñkúmba tən shú ná ñkúmba kwám í bág fulí. Tən nyəŋg wə Yésus nyə a jána nə cug jé shú búúd bēsh yí.
20:29 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42

⁴ Í á sŷy ntó shú ná ciyá má *muúd micúndá í bwámag ná:

⁵ Cigá nà buud ó Siyôn* ná:

«Dugá, njwû wán ngə zə bídí.

A ji nà lâm ná shee, a mbéd

myoolú jakáásud,

cwɔ jakáás, mwân cúdú

anjêny mimbag dí.»

⁶ Ompwíin bwé mú námá kə sá nda Yésus nyə ámə ci nà bwo ná.

⁷ Bwé mú zə nà myoolú jakáás nà mwân, bwé ngə yíl mikáándá myán ngə jeeł bwo mikwoɲud. Yésus músə ji gwôw.

⁸ Bóól ncúlyá buud bwé á bə cínɔng wá, bwé ngə taalə mikáándá myán zhí nà zhií, bóól bwé ngə búgə məmpúnzə má ílí ngə zə taalə zhiíd.

⁹ Shwáanzhá buud bwé á ngə kə Yésus shwóg wá nà bɔɔng bwé á ngə bɛ mpúsə wá bwé á ngə wá ngwa ná:

Hosána nà Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bág nà nyɔɔng ngə zə jínə má Cwámba dí yé!

Hosána jon lə gwów dí cwû!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ngwála wêsh í á tów otátəlí, buud bwé ngə jí ná: «Zə nyə éne?»

¹¹ Bóól zhwog buud bwé ngə bɛsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarət shí á Galilê.»

Yésus mə wáɲg búúd ó mikus Mpáanzə Zembí

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyí *Lun mə Zembí, a mú kə wáɲg búúd bwé á ngə sá mikus cínɔng wá.

A shín lwág ítáwuli í búúd bwé á ngə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bɔɔng bwé á ngə kusha məfaf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bwé bá dɔ jôw njów wám ná njów mágəgula?” Ká bí bân mə yida sá ná í bág daage lú íjúwâl.»

¹⁴ Ná ndéé wəancím-ncím nə wa ijám bwé mú shísh nyádí na Lun dí cwû, a músə lwag bwo. ¹⁵ Nji milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwé á gwág bôw nə *məshimbá Yésus nyə á ngə sá má, bwé gwág námá bôw nə iyángá íkúkágə í á ngə wá Lun dí cwû yí ná: «Hosána, Mwân mə Dávid». ¹⁶ Bwé mú ci nə nyə ná: «Ye wo ngə námá gwág sá bwé ngə ci yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bi bân bi afwóyɛ lə cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmá mímpu mí íkúkágə nə ikény í bəl dí?”» ¹⁷ Ná ndéé a mú lúgə bwo, wú ngwála dí, kə Betanî, kál nyə é já yí.

Kundú figyê

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyə á ngə kə ngwála yí, nyə á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dúg shug lə *figyê njwón dí koogú, a mú shísh, a músə kə kwey nji ikáá nə ikáá. A músə ci nə figyê ná: «Wo abúlé ná nyíngə bwɛɛ wúmə tɔɔ bumá.» Cé nə cé, figyê músə shwáás. ²⁰ Ja *ompwíin bwé mə dúg ntáni yí, bwé mú bul káam, bwé jí Yésus ná:

21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * **21:5** Siyôn: Nyə á bə məma mbán bwé á lwɔ ngwála á Yurúsalem cínɔng gwów yí. **21:8** 20j 9.13 **21:9** Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31

21:11 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16

21:13 Iza 56.7; Zhe 7.11

21:15 20.30-31

21:16 Sôm 8.3

21:19 Luk 13.6

21:21 17.20; Luk 17.6

«Figyê éga má ka læel shwáás cé nà cé ntúdelê?» ²¹ Yésus mú ntâg ci nà bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi mbâm bə nà búgə kú nà məshwán, bí sá námá sâ má má sá figyê éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námá ci nà mbún ga ná: «Túwúg na, wo kág juwa mân», í bálé námá sîy ntó.» ²² Sâ jêsh bí má bá gwáám bə mǎjəgula dí nà búgə yí, bi mə bá bii gwo.

Nkul ijwûga má Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyə á ka kə nyíi *Lun má Zembî dí, á mú ngə yə buud minjígulá. Ná ndéé, milúlúú myá ofada nà ocúmbá buud wá loom bwə mú kə nyádí kə jí nyə ná: «Nyáyé nkul wó ngə sá ísâ íni nà ndí yí? Zə nyə á mə yə wo nkul nyəonjə?» ²⁴ A músə bəsa nà bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. Bí má ká bəsa, mə mú jaaw bí nkul má ngə sá misóólúgú míga nà ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkúl? Ye nkul á gwów wə Zembî, ye nkul á buud?» Bwə mú téduga ná: «ŋkí sá má ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcə jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ²⁶ Sə má ká mēel ci ná í á bə nkul á buud íí, ŋkwéé sâ! Buud bēsh bwə ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ²⁷ Bwə mú bəsa nà Yésus ná: «Sə ampúyé.» A mú námá ci nà bwo ná: «Mə ajááwé námá bí nkul má ngə sá misóólúgú míga nà ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyíngə ci nà bwo ná: «Nda wúga lân bi mə téduga wo ná ji? Ngwól múúd nyə á bə nə bwân óbá. A músə ci nə ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sēy fambá *vînyə múús.” ²⁹ Mwân mú bəsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpámpásə, a mú cénd mítédúgá, a músə kə fambá. ³⁰ Muud éne mú lēsha nə ngwól mwân mbii ngwúd. Nyân mú bəsa ná: “Dá, mə zə kə.” Nji a kú kə. ³¹ Bwân óbá ónííd, nyáyé má sá nda sóónjú wán nyə á mə cēel ná?» Bwə mú bəsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músə ci nà bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Onwenye ó tóya nə budá bwə jángá fulí wá bwə bá cə bí, bwə kə kumə Faan má Zembî dí. ³² Nəcə Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhíí a tútəlí, nji bi a shígé *búgula nyə. Onwenye ó tóya nə budá ó jangá, báá bwə á búgula nyə. Bí á tēem dūg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbw

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágúlágá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyə á bə nə shí. A mú sá fambá *vînyə, wá gwo lunğula dí. A fáág bíí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwə cwámbá ísándálé, a mú yə búúd fambá jəonjə məcéd. A músə kə njəondud. ³⁴ Ja məm wáágulə má á wós yí, nyə á kənd ósól ó mäsáal bə né bwə kág ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwə á lúg nə

fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bɔɔŋgú bwá mú yida kə bii osóol ó mäsáal, bwá dangulə cú ŋgwól, bwá gwú ŋgwól, bwá lúmə ŋgwólúgá məkwóógú ná ndéé a fudə. ³⁶ Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ŋkí bulya, cə wá ashúshwóógá. Buud bwá á lúg nə fambá wá bwá mú námə sá bwo nji mbii ŋgwúd.

³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a músə kənd mwān yé, a ŋgə téduga ná bwá é gwəpə nyə ná mwān yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwān éne yí, bwá á ŋgə cɪ bwámé nə bwámé ná: “Dəgá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ³⁹ Bwá mú ntāg bií nyə, sheenzh julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bɔɔŋgú ntədél?» ⁴¹ Bwá mú bɛsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bɔɔŋgú kú nə inkúnkwon; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bɔɔŋg bwá bá də yə nyə dé kəw ja í jála wá.» ⁴² Yésus mú cɪ nə bwo ná: «Ye bi abwélé lə mícilyá mí Kálaad Zembî dí ná:

Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí,

dwó wá í mə bə kwóógú lú lúmuga†.

Cwamba sóólúgú yé wə ní.

Jísə *sā mímbugú sódí míšhúd íí?»

⁴³ Yésus mú nyingə cɪ nə bwo ná: «Gwá wá mə jááw bí ná, Zembî mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwon búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yííd.

⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dɔɔŋg dí yé mə bá kweshəli búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mə bá cugəli.]]

⁴⁵ Ja mílúluú myā ofada bənəŋ *Ofarizyēŋ bwá á shīn gwág mikanda míni yí, bwá á ka mpu ná bwá wá Yésus ŋgə lás nə ndi wá. ⁴⁶ Bwá mú tééd ŋgə sə məzhíí nə bwá bií nyə. Nji, bwá á ka ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwá á də ŋwa Yésus ná *muud micúndə mə Zembî.

22

Kanda zaŋ bā (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə námə lás nə bwo míkandad ná ² «Faan á gwōw dúsə nda wúl njwú-buud í á kwəməsa ná a sá mwān yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osól ó mäsáal bə ná bwá kəg jōw búúd nyə á jōw zāŋ dí wá; nji buud bɔɔŋgú bwá á shígé cɛel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósól ó mäsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá cɪ nə buud mə ámə jōw wá ná, mə mə shīn kwəməsa dína. Mə mə cígə ínteny nə ocúdu wā məwón. Isā byēsh í mú kwəməsá, zəgá dínad.”

⁵ Nji buud bɔɔŋgú kú bích njúwúlú mə cɪ, bwá mú yida

21:39 Heb 13.12 **21:41** 22.7 **21:42** Sôm 118.22-23 † **21:42** kwóógú lú lúmuga: Í á də bə kwóógú bwá á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wá bwá á də bɛ ja bwá lúm mənyuŋ mə njəw yí. **21:43** Dan 2.34-35, 44-45 † **21:44** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə icyá íni. **21:46** 21.11; 26.4-5 **22:2** 9.15 **22:6** 21.35

ngə bwílya, nyân kə nyádí fambá, nyân kə mákíd méd,
 6 bósólúgá bwé bii námá *búúd
 ɔ lwámá ɔ cî, bwé cúg bwo ná
 ndéé gwú bwo. 7 Njwú-buud
 mú gwág mpimbə. A músə
 kənd ózimbi bé, kə janɣələ
 ógwúl ɔ búúd bəɣɣá ná ndéé
 jígal ngwəla wán. 8 A músə zə ci
 nə osól ɔ mäsáal bé ná: “Dína
 í má shîn bə kwəməsá, nji
 buud má á jôw wá bwé á shigé
 mpíya nə ndí. 9 Kəgá mámaan
 məmaan, bí kəg ngə jôw buud
 bēsh bí é ngə kwey wá, bwé
 zəg zāɣud.” 10 Osól ɔ mäsáal
 ɔni bwé mú kə mészhií məzhií,
 kə ngə nwa buud bēsh bwé á
 ngə kwey wá, tɔ mimbəwúlú
 tɔ ijɔ́ í búúd. Njów zāɣ í mú
 lwánd nə buud ná cwós.

11 «Njwú-buud mú zə nyí
 njów zāɣ ná a zə dūg búúd bwé
 ámə zə njúwúlú dí wá. A mú
 ngə dūg ná ndéé a músə kwey
 ngwól múúd kú nə káándə zāɣ.
 12 A mú ci nə muud wəɣɣ
 ná: “Wey e, ntədəlé wo ámə
 mpu zə wa kú nə káándə zāɣ
 yé?” Muud wəɣɣ nji kúl-
 kúl ná kufug, kú mpu nda
 á bəsag ná. 13 Ntó, njwú-
 buud mú ci nə osól ɔ mäsáal
 bé ná: “Wálúlgá nyə məbwə
 nə məkuú, bí wúsəg nyə tón
 yídúgúd, kúl á bá kə bə nji a
 ngə bwam nə məyē yí.” 14 Ntó,
 mpugá ná njúwúlú wúsə shú
 búúd nki bulya, nji bəɣɣ bí
 fééshá wá búsə cíg-cíg.»

Tóya mə Káázel

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-
 26)

15 Ná ndéé *Ofarizyēn bwé
 mú kə shwushwagád, kələ sɔ
 nda búsə nə nkul bwéel Yésus
 ná a bílúg nə iciyá byé ná.
 16 Bwé mú nwa bósól *ómpwíin
 bāɣ nə bósól búúd ɔ gwoɣɣ
 í á də ságusə ijwūga í Herod
 yí, bwé mú kənd bwo, bwé
 kə ci nə Yésus ná: «Yíguli!
 Sá ngə mpu ná wo ji búbálé
 muud. Wo ngə jíguli sá cug á
 Zembí búbálé. Wo ádé námə
 bəemb sá bósól búúd bwé é ci
 yí, wo kú námə bə nə ifwaas
 nə mbií múúd wí nə nkul
 tów wo míšúd yí. 17 Ntó,
 jaawug sə. Ye məcɛ məshé
 má ngə magulə né sá jəɣag tóya
 mə *Káázel, ye má aɣgə nə
 magulə?» 18 Ká, Yésus nyə á
 bwey mpu mbiya lám wán. A
 mú ci nə bwo ná: «Bi mə zə
 bwówulə mə nəcé ji, yé búúd
 ɔ məkəɣ óga? 19 Lwógá ná mə
 *mwaanə bwé də jəna tóya nə
 ndí yé.» Bwé mú zə nyə nə san
 *danarí. 20 A mú jí bwo ná:
 «Zə jí nə vɛguli mpwoombá nə
 jínə bwé á lúlə wa ga?» 21 Bwé
 nə né ná: «Jísə Káázel». A mú
 ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázel
 isá í Káázel, bí yə Zembí isá í
 Zembí.» 22 Ja bwé má gwág
 mpəsá ni yí, bwé mú bul káam
 bwé mú kyey, béégəy nə nyə.

Osadwisyeɣ bwé láámbulə
 Yésus
 (Mak 12.18-27; Luk 20.27-
 40)

23 Námə jwôw ngwúd ni,
 *Osadwisyeɣ, buud bwé də
 ci nə mimbimbə mí ábúle
 gwúm məshwɔɣ dí wá, bwé
 á ka zə wə Yésus, zə jí nyə

ná: ²⁴ «Yíguli, Moyîz nyə á ci ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyon̄ə yé má jalá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyon̄əg má yə yé mpwon̄ buud.” ²⁵ Ká gúl sâ í á bə sá wa, bóól omínyon̄ə bwə á byêl zangbá, budúm nə budúm. Acúmbâ mú bá mudá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwân ná, a mú lúgə mínyon̄ə yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwân, a lúgə ngwól nə mudá. Í á ngə kə ntúni ná ndeé, bēsh zangbá mbií ngwúd. ²⁷ Mudá mú námá zə yə bwádí mpúsə. ²⁸ Ja búúd bwə bá gwúm yí, nyáyé á omínyon̄ə zangbá má bá ka ηwa mudá? Ngaá ná bēsh bwə á shí bə ógwúm bə?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ngə kwab nəcé bi ampúyē sâ Kálaad Zembî ngə ci yí, bi kú námá mpu mpífá má Zembî. ³⁰ Ja búúd bwə bá gwúm máshwon̄ dí yí, budúm bwə ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwə bá ji nda *wə́ngəles ó Zembî bwə njúl jon̄ dí ná. ³¹ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon̄ dí, ye bi afwóyélə sâ Zembî nyə a lás nə bí yí? Ngaá nyə á ci ná: ³² “Mə ji Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.” Ntə ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwə ngə cugə wá.» ³³ Mə́nkúmbə má búúd má á ngə gwág nyə má má á ngə bul

káam njígulá yé.

Shug lú məcə́
(Mak 12:28-34)

³⁴ Ja *Ofarizyēn bwə má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyēn mimpu yí, bwə mú seengya ná ndeé bwə mú kə nyádí. ³⁵ Ngwól múúd á gwoong jáη njúl Nkume məcə́ mú zə bwówalə Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yíguli, məcə́ míshé mēsh dí, dáyé í ntə mósól mēsh?» ³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jalá nə cēel Zembî woó Yawé nə lâm wô wēsh, nə *shishim wô wēsh, nə lúú wô wēsh. ³⁸ Dúni cę́ wə í ntə mósól mēsh, dwó wə í tál shwóg. ³⁹ Dəong í ká námá nyingə bə nda dwo yí, dwó wə ga: Wo cēel múúd yēsh jisá wo kúná-kúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Məcə́ məbá máni wə māsá shug á *mbwoomb məcə́ wēsh nə minjígulá mí *búúd ə mícúndə myēsh.»

Krîst, Mwân mə Dávid
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Nda *Ofarizyēn bwə á bə seengyá ná, Yésus mú ji bwo ná: ⁴² «Bí ngə ná ci *Krîst* ná ji? A ji Mwân mə zə?» Bwə ná: «Mwân mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntədəlé Dávid nə ηkul mə Shishim, nyə á jôw Krîst ná Cwám̄ba yé? Ngaá Dávid nyə á ci ná:

⁴⁴ Cwám̄ba† nyə á ci nə Cwám̄ba wām ná:

22:32 MmN 3.6 **22:37** Mbá 6.4-5 **22:39** Ləv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10 **22:41** 20.30-31 * **22:42** Krîst: Na jisə “Mesí”, muud Zembî nyə a gwáágulə məwúdə má íjwúga ná ndeé a nti yé. **22:44** Sôm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwám̄ba: Wa, jíná lú Cwám̄ba dúsə “Yawé”, mbii í ngə wú Sôm 110.1 dí yí.

“Jigá shí wa mádí mbwâ
mancwûm,
kə wós ja mə é culushi
mízhízhíh myô,
wo nyaál myo nə makuú yí!”

45 «ŋkí Dávid má bwey jôw
Kríst ná Cwámba, nyə é ka
bə Dávid mwân na ntədəle?»

46 Kú nə muud nyə á bə nə
ŋkul bəsa sâ yé. Tééd jwôw ni,
muud a shígé ná bwele jí Yésus
njigá.

23

*Yésus ŋgə ŋkáánd nə Oyíguli
ó məcəŋ bənəŋ Ofarizyēŋ*

*(Mak 12.38-40; Luk 11.39-
52; 20.45-46)*

1 Yésus mūsə ka ci nə
mənjkúmbə mə búúd nə *omp-
wíín bé ná: 2 «*Oyíguli ó məcəŋ
bənəŋ *Ofarizyēŋ bwə njúl
jiya má Moyíz dí ná bwə dúg
jíguli búúd məcəŋ má Zembí.

3 Ntó, ságá bwo məgwág, bí
bɛ mɪnjígulá myán. Nji, bi
kú ŋwa kuú njəənd wán; nəcé
bwə mpú nji məlás, kú ka
du sá. 4 Bwə du kəɔlə jilə-
jilə mímbag, du zhimb búúd
záməbag; nji bwəməfwó kú
súsal tɔə nyíná ná bwə kwiý
myo. 5 Misóólúgú myán myēsh
mísə nji dúlə sɔ́ mísh. Bwə du
bweeg byán *íŋgwabí í məcəŋ
ntɔ́ bóól búúd byán. Bwə
bul námə du gweesh myán
mímbwaag mi káándá. 6 Bwə
ceel du ji nji lúú túwuli dí ja
bwə dú kə ídína dí yí; ja búś
*mámpáánzə má mɪnjígulá
má *Oyúden dí yí, bwə ceel

kə du ji nji íjiya yā shwóg.
7 Bwə ceel ná buud bwə dúg
báda bwo məbədə́ má gúmə
mánjkúmbə mə búúd dí. Bwə
ceel námə ná buud bwə dúg
jôw bwo ná: *Rabi. 8 Nji bi
bân, kúgá sɔ́ ná buud bwə
jówúg bí ná: *Rabi nəcé Rabi
wán jí nji ŋgwúd; bi búśə
omínyəŋú mpédúgá nyínéd.
9 Kúgá jôw múúd shí ga dí
ná sósŋgú waamá nəcé sósŋgú
wán jí ŋgwúd, nji nyəŋg jisá
gwów yé. 10 Kúgá sɔ́ ná buud
bwə jówúg bí ná omása, nəcé
mása jisə ŋgwúd, nji *Kríst.
11 Nyəŋg yēsh má bul bə
fwámé múúd mpédúgá nyín
dí yé, á jalá nə sēy nə bóól.
12 Muud mə bân nyáməfwó
gwów yé, bwə bá səl nyə shí;
nyəŋg mə səl nyáməfwó shí
yé, bwə bá bân nyə gwôw.

13 «Məntágula nə bí Oyíguli
ó məcəŋ nə Ofarizyēŋ. Bi bí nə
məkəŋ. Məntágula nəcé bi má
laa búúd zhí á Faan á gwôw.
Í mūsə, biməfwó kú nyíi, bí kú
námə nyiŋgə bíd ná bəŋg bwə
ŋgə ceel nyíi wá, bwə nyíig.

14 *[(«Məntágula nə bí
*Ōŋkume ó məcəŋ nə
Ofarizyēŋ. Bi bí nə məkəŋ.
Məntágula nəcé bí ŋgə mánda
mikúsə mí búdá nə minjów
myán, bí ka du sá ígwaa-gwaa
í mājégula ná bwə dúgúg ná bi
bí íjɔ́ í búúd. Bi mə bá bwəma
nə íntúgúlí í bá bul nyaan yí.]

15 «Məntágula nə bí Oyíguli
ó məcəŋ nə Ofarizyēŋ. Bi bí

22:46 Mak 12.34; Luk 20.40 23:3 Rom 2.21-23 23:5 MmN 13.9; Mbá 6.8;
Ilŋ 15.37-41; Mat 6.1 23:8 Yuá 13.13 23:11 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44;

Luk 9.48; 22.26 23:12 Sôm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14 * 23:14 Míl
mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.

nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ŋgə ntɔ mɪshwú ntɔ məkwamb ŋgələ sɔ muud ŋgwúd jí nə ŋkul cénd mítédúgá zə nyíi mɪsɔɔn wánúd yé. Ja bí mə ka jíga dúg mbií muúd wɔɔŋg yí, bí mú sá ná a bág nji muud mə jálá nə kə kuda á kandugəd, nəcé bí é sá ná a nyíŋgəg bul sá bów-bów ísâ ntɔ bí.

16 «Məntágula nə bí, wəancím-ncím bí mə tów shwóg ná bí mə lwágulə búúd zhíí wá, məntágula nəcé bí ŋgə ci ná ŋkí muud mə kɛen *Mpáánzə Zembî, sâ nyó ámə kɛen yí, í cugé nyə yímbúlí. Nji, múúd mə ká kɛen or á Mpáánzə Zembî, sâ nyó ámə kɛen yí, jí nyə yímbúlí. 17 Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgá, ye or, ye Mpáánzə Zembî í ŋgá sá ná or bág or mə Zembî yí? 18 Bí ŋgə námá ci ná muud mə ká kɛen *alatâr, sâ nyó ámə kɛen yí, í cugé nyə yímbúlí. Nji, múúd mə ká kɛen sâ mə Zembî í mbwúg alatâr dí yí, sâ nyó ámə kɛen yí, jí nyə yímbúlí. 19 Yé wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgá, ye sâ í mbwúg alatâr dí yí, ye alatâr mə sá ná sâ jɔɔŋg í bág shú mə Zembî yí? 20 Ntɔ, muud mə kéén alatâr yé, á kɛen alatâr nə sâ jêsh í mbwúg alatâr dí yí. 21 Muud mə kéén Mpáánzə Zembî yé, á kɛen Mpáánzə Zembî nə Zembî muud njúl cínɔŋg yé. 22 Muud mə kéén jon lə gwów yé, mə kɛen jiya ícî mə Zembî

nə Zembî muud njúl cínɔŋg yé.

23 «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nə bí nəcé bí ŋgə yə Zembî *ŋkɔw wúm á isâ nda mânt nə anis nə kumîn†, ikáá bí mə də teegushi ídâw nə ndí yí. Nji bí yida mpyêny mɔɔŋg məcɛɛ mə búl ntɔ má, nda cugələ nə buud tútəlí, nə gwágulə búúd cey lámúd nə búgúlálə Zembî. Sâ bí á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyêny byɔɔŋg bí ŋgə bwey sá yí. 24 Yé ólwóye ɔ zhíí wəancím-ncím óga. Bí mə də sâl málwəg, yíl ncíncín jí cínɔŋg yí, nji bí minə *shamô ncindí.

25 «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ŋgə gusa bálá nə shúyá nji kwonəd, cwû nyɛ njúl lwándúlá nə isâ í mándá nə íbów-bów ísâ í mə ŋwa bí milâm yí. 26 Yé áncím-ncím Farizyêŋ! Fwog tééd gusa bálá cwû shú ná kwon bág námá ŋkí ŋkê.

27 «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bí búsa nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí búsa nda məshwon bwə mə wá fəm má, ŋkí nywa dúg tóón, nji cwû njúl lwándúlá nə iyasə í búúd nə bíl ísâ í ádudanâ mimbíi mímíi. 28 Bí búsa námá ntɔ, mɪsh mə búúd dí, bí ŋgə nyín nda buud básə ótátəlí wá; í njúl ná milâm mín

23:16 5.34-37

23:16 15.14

23:18 MmN 29.37

23:21 10j.8.13

23:23

Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † 23:23 lugushi jáamb nə ndí yí, isâ nda məsəb. Yúá 9.40 23:28 Luk 16.15

mânt nə anis nə kumîn: Jísə ikáá bwə də 23:24 15.14 23:25 Mak 7.4 23:26

mísə bí nə kwába nə fúlú a kú bish mácɛɛ ná cwóó.

²⁹ «Məntágula nə bî Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyêṇ. Bî búsə nə məkəṇ. Məntágula nəcé bí ngə lwə məshwəṇ mə *búúd ɔ mícúndá, bî ngə lughashi ikúl otútəli ó búúd bwə á dəw yí.

³⁰ Bî ngə ci ná bî a mbəm bə ja impáámbə bín í á cəgə yí, bî a shígé nywá də wá məbwə kúl bwə á də gwú búúd ɔ mícúndá yí.

³¹ Ciyá jín jəɔṇg í ngə bwaagulə ná bî búsə bwān ó búúd bwə á də gwú buud ɔ mícúndá wá.

³² Ká ji, məelugá casulə sâ impáámbə bín í á tééd yí.

³³ Bî búsə mbéé ónywā, iyəlukag. Bî mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle?

³⁴ Gwə wə í bá bə ná, mə é də nti bí buud ɔ mícúndá, mə nti búúd ó fug, nti Oyíguli ó mácɛɛ; bî mə bá gwú bóól, bî bwambulə bóól ikwolós dí, bî yíd bóól nə milwəṇ bídí mǎmpáánzə mə mínjígúlád, bî mə bá julya nə bóól mǐngwəla mǐngwəla.

³⁵ Í bá námə də s̄y ntúni ná ndéé, otútəli ó búúd bēsh bwə á gwúyəw wá, məcií mǎṇ shwiṇ bí milúúd; tééd məcií mə Abəl, tútəli múúd, zə wóós məcií mə Zakarî mə Baraki bí á gwú mpédugá Mpáánzə Zembî nə alatâr yé.

³⁶ Búbálé, mə jaaw bí ná, kala buud ga í é bwəma nə intáguli byəɔṇg byēsh.»

*Yésus ngə lígya shú
Yurúsalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ «Eéé Yurúsalem ngə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngə sá ná, buud Zembî ngə nti lwámád wódí wá, wo ngə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúla mə á tééd ná mə sɛɛṇg bwān bwō nda ábiyá kúwó mə də sɛɛṇg bwān bə məfaafugá dí ná! Nji, bî kú magulə ntó.

³⁸ Ká, dugá njów wún í zə lúg wuul.

³⁹ Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námə kíkídiga, bî ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyingə nyín nji ja bí mə bá shwas mə nó: “Gúmá í bág nə nyəɔṇg ngə zə jínə mə Cwamba dí yé”.»

24

Intáguli í bá bə yí

(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)

¹ Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Luṇ mə Zembî, cúwo tóón. A ngə kə ntúni, *ompwíín bwə mú shish nyédí, kélə cɛel sá ná a dúgúg mbií mǎlwəga búúd bwə á lwə cínəṇgá Luṇ mə Zembî má.

² A mú yida ci nə bwo ná: «Bî mə dúg dí isâ íni byēsh í? Búbálé, mə jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwəw. Na yēsh mə bá bə íc̄imí ic̄imí.»

³ A mú ka kə *Mbún wóolivyē dí, kə ji shí. Ompwíín bə bwə mú shish nyédí kə jí nyə bǎnəṇ bwámé ná: «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sə ná wo wál zə, ná cəg á shí ga í wál zə shîn?»

⁴ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Bi ó bey ná buud bwá bâg shiig bí, bi mú bę bów-bôw zhíí. ⁵ Nəcə buud ŋkí bulya bwá bá ɗu zə nə jíná dām, zə ɗu ci ná: “Mə wá Kríst”. Məshīgā mánj mǝǝŋg mə bá kənd zh-wog buud jugú. ⁶ Bi mə bá ɗu gwág mílánj mí mǝǝmb, bi gwáduga ncíndá dǝǝmb. Bi kú bá ɗu kənd mílám gwôw; í bá jii ná isâ íni í bég. Nji tǝem bə ntó, í ábúlé fwo bə mǝshíné mə shí. ⁷ Gúl lwon í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Zha á ifí mpu í bá bə bíl íkúlúd, shí í bá námá ɗu ntaŋusa bíl íkúlúd. ⁸ Isâ íni byêsh í bá ná bə nji mǝtéédulé mə mǝcéy mə byéyí. ⁹ Bwá bá ɗu kusha nə bî ná bi bwámag nə mǝntágula, bwá ɗu gwú bî. Ilwon byêsh í bá mpíi bí nəcə jíná dām. ¹⁰ Ntó, zhwoɡ buud bwá bá jimb, bwá cwagawa zhíí abúbôwud. Buud bwá bá bə, bóól kusha nə bóól, mpédúgá nyáŋúd nji zhíj nə zhíj. ¹¹ Zhwoɡ *buud ɔ mícúndá ó mǝshīgā bwá bá zə, zə sá nə buud ŋkí bulya bwá bég bów-bôw zhíí. ¹² Ná ndéé, fúlú á kú bísh mǝcéɛ í bá ŋgə mpyáánz, zhwoɡ buud cǝlí mú bá ŋgə shîn. ¹³ Nji muud mə bá jísow kə wóós mǝshínéd yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwá bá cúndə Jǝǝ Kéél ni kúl jêsh shú ná ilwon byêsh í gwágúg;

nə ndéé mǝshíné mə músə bə.

¹⁵ «Gwá wá jí ná, bi mə bá dúg ájəlŋkúnkwə múúd micúndá Danyél nyá á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ŋgə lǝ cilyá ga yé, kə mpú gwág! ¹⁶ Ja bí mə bá dúg isâ byǝǝŋg yí, buud bwá bá bə Yudéa wá, bwá bâg fúnda, kə mímbámbáŋúd! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə nə a kə njów kə ŋwa sâ. ¹⁸ Nyǝǝŋg mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádá nə a kə ŋwa kúúd. ¹⁹ Nkwéé budá bwá bá bə nə mǝbum, nə bǝǝŋg bwá bá ŋgə nyééŋg bwân mwôw mǝǝŋg dí wá! Bwá bá bul ŋkúnkwon. ²⁰ Jəgəlagá nə Zembî né mítúbúg myǝǝŋg mí kú bá bə bí ŋkwánúd, ŋkí jwôw lá Sábaad. ²¹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwôw mǝǝŋg dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wǝǝŋg. ²² Í á mbâm bə Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug mǝǝŋgá, tǝǝ muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw mǝǝŋgá nəcə buud á mə bwey féésh wá.

²³ «Ntó, ŋkí ŋgwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nəcə omesí ó mǝshīgā nə buud ɔ mícúndá wā mǝshīgā bwá bá ɗu wóós. Bwá bá ɗu sá mǝma *mǝshimbá, nə *isâ í mímbúgú mbií wúsə nə ŋkí

24:5 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 **24:7** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **24:9** 10.17-22; Yuá 16.1-4 **24:9** 5.11 **24:10** 10.35; Luk 12.52-53 **24:11** 7.15 **24:12** 2Tm 3.1-5 **24:13** Mbú 13.10 **24:14** 28.19 **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11 **24:17** Luk 17.31 * **24:17** Ja bwá á ɗu lwǝ minjów yí, bwá á ɗu mǝ kwáminú námá nda mǝnyung. Kwáminú í á ɗu bə ŋkí lal, buud kə ɗu ŋgə kyey wu gwôw, muud jee námá kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14

gúl sâ jí nà ñkul bə ntó, buud Zembî má bwey féesh wá bwá bɛ bów-bôw zhíí. ²⁵ Bì ó bɛy! Mə má bwey jaaw bí wá ní. ²⁶ Bwá ká cì nà bí nà: “Dugá, Mesî jì nūŋ shí a shwéeshád”, bí kú kə wu. Nkí bwá cì nà: “A jì ká nyúl fúmúd”, shwánágá, bí kú magulə, ²⁷ nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə nda njəs í də yas kóómb jwôw í də cúwo yí, í nyîn kóómb jwôw í də jímə yí. ²⁸ Kúl mbimbə wúsə yí, cínəŋg wá ómpal ó də sɛɛŋgya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntug məŋg mə ká námə shîn cə, jwów í bá shila nə ñkwed kú ná kwo faan; ñkwoond kú ná wéeshəli mánkenya; wəacén-cénî bwá bá də bí shí; isâ byêsh bísə nə mpífə jɔŋ dí yí í bá kúŋgula. ³⁰ Ja jəŋgú, sâ í bá lwágulə nə Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jɔŋ dí; ikúl í búúd byêsh yâ shí ga í mú ŋgə tədəwa; bwá músə dúg Mwân mə Múúd ŋgə zə mɪŋkúdúd, a zág nə mpífə nə milwaná. ³¹ A bá nti *wəéŋgəles bə nə məmə laag í də lás nə ñkulú yí, bwá zə sɛɛŋg búúd Zembî nyə á féesh wá, ikóómb ínə byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.

³² «Ŋwagá fug nə yuug bí mə də dúg nə líí *figyê yí. Í də bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənəcuug mə agúgwáan mə ŋgə kə yí, bí mú mpu

nə ompú bwá mú kúnə-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí mə bá dúg isâ byəŋg byêsh í ŋgə sɛy yí, mpugá nə zíyé mə Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁴ Búbálé, mə jaaw bí nə, kala búúd ga í ábúlé cə, isâ íni byêsh kú fwo sɛy. ³⁵ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byâm kú cə.»

Muud mə jalá nə jì ñkwəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sâ í dúgyá nə jwôw nə wəla isâ byəŋg í bá sɛy yí, kú nə muud mə mpú; tɛem bə wəéŋgəles básə wá Zembî wá bwá ampúyé; tɛem bə Mwân nyə ampúyé; nji Sóŋgú wá mə mpú. ³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, isâ í bá sɛy námə nda í á sɛy ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú nə mpuŋ í búdálúg shí nyêsh, buud bwá á də də, də ŋgul, bwá béya, bəlushi námə bwân bəŋ nə ndéé kə wóós jwôw *Nówe nyə a nyíi məmə byóól dí yí. ³⁹ Buud bwá á shígé də bɛemb təw sâ, kə wóós ja mpuŋ í á zə janɡulə bwo bêsh yí. Ntó námə wá í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwá ŋgə sɛy fambə, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg. ⁴¹ Budá óbá bwá ŋgə jí isâ kwóógú ŋgwúd dí, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg.

24:27 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18 **24:29** Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mis 1.7 **24:37** Mat 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36

⁴² «Ntô, jigá ñkasê! Bi ampúyé jwôw Cwámba wân má bá zə yí. ⁴³ Mpugá ná amádí njów mbâm du mpu wəla lə búlú júwâl í é zə yí, ñki á du ji ñkasê, a kú bíd ná júwâl í búgág nyə njów, júwo ísâ. ⁴⁴ Ntô, bi má jálá nə du ji ñkwəməsá, nəcé Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abúlé ñgə téduga ná nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sɔɔl məsáal wúsə abúgúlág a njúl ñkí kẹ́ mása mə təl ná a bég lúlúú á buud ɔ njów a du yə bwo idaw wəla i jála yí? ⁴⁶ Sɔɔl məsáal wɔɔng nywá mə jəla nəcé mása nyə é zə kwey a ñgə sá ísəy byé. ⁴⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl ísâ í njów byêsh. ⁴⁸ Nji ñkí a jisə bów-bôw sɔɔl məsáal, nyə é ci ná: “Cwámba waamá nyə áléléé nyiŋgə”. ⁴⁹ Ná ndeé a mú ka ji yídúla búúd bənón bɔwə ñgə sɛy wá, nə dɛlə dæg, bənón oshwége ɔ málwəg nji ñgələ ñgul. ⁵⁰ Mása yé mə bá zə wóós nyə dúl jwówúd məseegyā, wəla á shígé ñgə téduga yí. ⁵¹ Mása nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ɔ məkəñ bɔwə ñgə bɔwəma nə ñkəd yí; nyə é bə cínɔŋgá, nji a ñgə bwam nə məyê.»

25

Oncwíyê ɔ məsás wúm

¹ «Ntô, Faan á gwów í bá bə nda lân ga: oncwíyê ɔ məsás

wúm mə á ñwa məlámba, zə kə ná mə kə lág múúd nyə á bə ná a zə bɔwéemb shwə wán yé. ² Məsás wúm mání dí, mətɔɔn mə á bə ilad, mətɔɔn okəñ. ³ Mɔɔng mə á bə ilad má mə á ñwa məlámba kú bwey ñwa mɔɔl məwúdə kə nə mwo. ⁴ Nji okəñ bá, bɔwə á ñwa məlámba, bɔwə kə námə nə ifuundú í məwúdə nə bɔwə bá kə ñgə kwádulə. ⁵ Muud nyə á bə ná a zə bɔwéemb múdá yé, nyə á shígé jɔwa zə; məsás wúm mání mēsh mə mú tag nə jiya ná ndeé mə shín kə gwəd. ⁶ Tām bulú, cúndá í mú sɛy ná: “Muud bá wə zág ɛ; kəgá lág nyə!” ⁷ Oncwíyê ɔ məsás wúm mání mēsh mə músə juum, mə ka zə kwəməsə məlámba. ⁸ Mɔɔng mə á bə ilad má, mə mú ci nə okəñ ná: “Yégá sə baalé məwúdə, məsú məlámba mə wál jímə.” ⁹ Okəñ nə bwo ná: “Mbô! Məwúdə mə ákwagayé nə shé bēsh; kəgá íkúl bɔwə du ñgə kusha yí, bi kəg kəsə mán.” ¹⁰ Té ilad íni í á ñgə kə ná í kə kəsə məwúdə yí, muud bá mú wóós. Bənón bɔɔng bɔwə á bə okəñ wá, bɔwə mú nyíi njów zāñ, bɔwə fad mbê. ¹¹ Məsás mə ilad mə á ka zə wóós nə mpúmpúsə, ka zə ñgə jôw ná: “Mása, Mása, juwág sə mbê.” ¹² Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ñgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bí.” ¹³ Ntô, jigá ñkasê, nəcé bi ampúyé jwôw nə wəla *Mwân mə Múúd mə bá zə yí.»

Osóol ó mäsáal ólólól
(Luk 19.12-27)

¹⁴ «Í bá bæ nda muud nyə á kə njəond dí yé. Ja á má bæ ná a zə tí yí, a mú jəw osóol ɔ mäsáal bé, zə yə bwo məbii mé tən nda məcə. ¹⁵ A mú ngə yə bwo námə nda bwə á ngə bæ nə nkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mím bá, a yə nyíga mbwoomb ngwúd. Nyə a shín yə bwo ntáni ná ndéé a músə kyey. ¹⁶ Námə nji bwə á shín lég *mwaanê yí, nyəong nyə á bæ nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sēy nə yé mwaanê; a músə nyingə bii míl mítóon. ¹⁷ Nyəong nyə á bæ nə mím bá yé mú námə nyingə bii míl mím bá. ¹⁸ Nyəong nyə á bæ nə ngwúd yé nyə nyə á kə fáag bí mándəlúd, a mú shweel mwaanê mə mása yé cínəng. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cə yí, mása nyə á ka zə ná a zə sá ósól ó mäsáal bé shitóg. ²⁰ Nyəong nyə á lég mimbwoomb mí mímbeesh mítóon yé mú shísh, a zág nə míl mimbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mítóon; dəgí, míl mimbwoomb mítóon mə á bii wə míga.” ²¹ Mása yé mú ci nə nyə ná: “*Ἐχούη*. Wo ji jəjə sóol mäsáal abúgúlág. Wo mə bæ mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo isâ í ábubulyá dī. Zaá ji məshusəg mə mása woó dī.” ²² Nyəong nyə á lég mimbwoomb mím bá yé mú

námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mím bá; dəgí, míl mimbwoomb mím bá mə á bii wə míga.” ²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “*Ἐχούη*. Wo ji jəjə sóol mäsáal abúgúlág. Wo mə bæ mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo isâ í ábubulyá dī. Zaá ji məshusəg mə mása woó dī.” ²⁴ Nyəong nyə á lég nji mbwoomb ngwúd yé músə námə shísh, nyə ná: “Mása, mēē mə á bwey mpu ná wo ji nkí nyaan, wó də mwáágulə mpúmá kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo idəw kúl wó á shígé myēeg mpəg yí; ²⁵ Gwə wə mə á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbeesh wó mándəlúd. Lágúg, sá gwó wə ga.” ²⁶ Mása yé mú ci nə nyən ná: “Wo ji bów-bów sóol mäsáal. Wo ji mbéé ləm. Nkí wo á mpu ná mə də mwáágulə mpúmá kúl mə á shígé bə yí, mə də shwo idəw kúl mə á shígé myēeg mpəg yí, ²⁷ ngaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaanê waamá bān dī, nə ja mə wós yí, mə zə ηwa nyə nə məbəđí gwōw! ²⁸ Déégúgá nyə mbwoomb mímbeesh ní, bí yág nyəong jí nə myo wūm yé. ²⁹ Nəcə muud jí nə məbii yé, bwə bá nyingə kwádələ nyə mwo, á mú bul bii, nji nyəong cúgə nə ndí yé, bwə bá mēel déég súsúsá á jí nə ndí yí. ³⁰ Biigá mbéé bów-bów sóol mäsáal ga, bí wúsəg nyə tóon, kúl í bá bæ nji a ngə bwam nə məyê yí.»

Sémbyé mîlâsú á mæzhúgúlâ

31 «Ja *Mwân mæ Múúd mæ bá zæ nyádí íjwûga dí, bânôn *wængales bêsh yí, a bá zæ ji nyádí *caangá á milwanád. 32 Ntó ilwon byêsh yâ shí ga í bá sɛɛngya nyádí mpwóombúd. A bá béég búúd ígwoong íbá nda mbaagula itow mé dæ béég incwæmbe næ ikálá ná. 33 A bá tâl incwæmbe nyádí mbwê mæncwûm, ikálá nyádí mbwê mækóól. 34 Ná ndéé Njwû-buud mæ bá ci næ bœong wâ mbwê mæncwûm ná: “Zágá, bí buud Sónngú wâm mé yé ócúncesh wá. Zágá ji Faan déd, zæ lég lúgí nyæ á bwey bwíg bí námé ja nyæ á fwɔ shí næ gwów yí. 35 Næcé mæ a gwág zha, bi á yæ mæ idâw; mæ a gwág shwáásúlæ miná, bi á ngulal mæ; mæ á bæ njôn, bi á ŋwa mæ bídí; 36 mæ á bæ shushwáás, bi á bwééd mæ mikáándá; mæ á bwás, bi á zæ dúg mæ; mæ á bæ mímbwugud, bi á kæ dúg mæ.” 37 Ja jœongú wé otútálí ɔ búúd bwé bá bæsa næ né ná: “Cwámba, jáyé ja sá á dúg wo næ zha sá mú yæ wo idâw, sá dúg wo næ shwáásúlæ miná sá ngulal wo yí? 38 Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njôn sá mú ŋwa wo sádí yí; ŋkí ná wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? 39 Jáyé ja sá á mpu ná wo ngæ bwás ŋkí ná wo ji mímbwugud sá mú kæ dúg wo yí?” 40 Njwû-buud mæ bá bæsa næ bwo ná: “Búbálé, mé jaaw bí ná, ja jêsh bí á sá gúl

mímínyonê jâm wúl sóólágú ní yí, mæ wé bí á sá wæ yé.”

41 «A músæ bá ci næ bœong wâ nyádí mbwê mækóól ná: “Wúgá mæ míshád. Bi básæ næ mæzhúngúlú mé Zembî. Kyeyugá kæ kuda á kandugæ kandugæ dí, kuda Zembî nyæ á kwæmusa shú Njwû majamb bânôn wængales bé yí. 42 Næcé mæ á gwág zha, bi a shígé yæ mæ idâw; mæ á gwág shwáásúlæ miná, bi a shígé ngulal mæ majúwó. 43 Mæ á bæ njôn, bi a shígé ŋwa mæ bídí; mæ shushwáás bi kú bwééd mæ mikáándá; mæ bwás, mæ kæ mímbwugud, bi kú kæ dúg mæ.” 44 Ntó, bwé bá námé jí nyæ ná: “Cwámba, jáyé ja sá á bwele dúg wo, wo ngé yæ næ zha ŋkí shwáásúlæ miná, ŋkí ntâg ná sá á dúg wo, wo njúl shushwáás ŋkí ná wo ngé bwás, ŋkí ná wo njúl mímbwugud sá kú bísh wo yí?” 45 Ntó, a bá bæsa næ bwo ná: “Búbálé, mé jaaw bí ná, ja jêsh bí á bæ kú sá ngwól mímínyonê waamé wúl sóólágú ní yí, mæ wé bí á bæ kú sá ménywa mœong yé”. 46 Ná ndéé, búni bwé bá kæ intúgúlí yâ kandugæ kandugæ dí; otútálí ɔ búúd bân bwé kæ cug á kandugæ kandugæ dí.»

26

Shwushwaga shwiy mæ Yésus
(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

¹ Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shîn lás isâ íni byêsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíín bə ná: ² «Bí mə mpú ná í má lág mwôw mábá ná *Páska bág. Mpugá ná *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú ná bwə bág bwambulə nyə kwolós dī.» ³ Milúlúú myā ofada nə ocúmbá buud wā loom bwə á ka kə sɛɛŋgya lun mə Kayíf, Ajəláci á ofada. ⁴ Bwə mú kə cwə íyuug ná bwə bii Yésus məkəŋád, gwú nyə. ⁵ Nji, bwə á ŋə ci ná: «Í ajəláyé nə sɛy fwála lə zāŋ, buud bwə á bá bul sá ícucu».

Ngwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd

(Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bə Be-tanî, Shímun á zúzaamá dí njów. ⁷ Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jɔŋg í á bə nə labínda álal-kus. Ná ndéé, Yésus ŋə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wɔŋg lúúd. ⁸ Ja *ómpwíín bwə mə dág ntáni yí, bwə mú gwág bôw, bwə mú ŋə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? ⁹ Í ámə jəla ná bwə kúshag labínda ní ŋkí lal kus, bwə mú kwíínd mímbúmbúwá nə *mwaanê wɔŋg.» ¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwə ŋə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə ntágúlə múdá éne yí? Sâ mánywa wə á mə sá mə ní. ¹¹ Nəcə binêŋ mimbúmbúwá bí é də jí mwôw mēsh, nji

sánŋh bí sá ábulé jí mwôw mēsh. ¹² Ja nyə ámə shwu mə labínda nyúúlúd ní, nyə ámə bwey kwəməsa mə dɔwúlə mə bá zə dɔw yí. ¹³ Bábálé, mə jaaw bí ná, kúl jēsh bwə bá cúndə Jɔjɔ Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwə bá námá də jaaw sá múdá éga mə sá mə yí, buud də téduga nyə.»

¹⁴ Mpúsə na, ŋgwól múúd á gwoŋg ómpwíín wúm nə óbá, nyɔŋg bwə á də jôw ná Yúdas Iskariyôt yé, músə kə dúgya nə milúlúú myā ofada, ¹⁵ nyə nə bwo ná: «Mə ká sá nə bí bííg Yésus, bí yə mə jí?» Bwə mú ntág lɔ misan mí mwaanê məwúm málɔl, bwə yə nyə. ¹⁶ Tééd baan dɔŋgá dí, Yúdas músə ŋə sɔ fwámé fwála á jí nə ŋkul sá nə bwə bííg Yésus yí.

Yésus bənêŋ ompwíín bə bwə sá Páska

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwôw mətédúlé mə zāŋ mú ka zə wós, jwôw bwə á jəla nə tééd dále íbuléd yā kú nə *ləvur yí, *ompwíín bwə á ka jí Yésus ná: «Wó cɛel nə sá kág kwísha dína *Páska ŋgow?» ¹⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kagá ŋgwála, wə mbéé; bí kág ci nə nyə ná: “Yíguli mə ci nə baan dé í mú kúnə-kúnə. Bənêŋ ompwíín bə bwə é zə sá Páska wa wódí.” ¹⁹ Ompwíín bwə á kə námá kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwə mú kwísha dína Páska.

26:2 16.21 **26:4** 21.46 **26:6** Luk 7.37-38 * **26:7** alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógá, bwə á də mə ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. **26:11** Mbá 15.11 **26:15** MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 **26:17** MmN 12.1-20 **26:20** Yuá 13.2, 21-30

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə jì shí, bánôñ *buud ɔ lwámá wûm nə óbá bɛ́, kálə də. ²¹ Bwá ngə də, Yésus mú ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə». ²² Ompwíín bwá mú bul gwág sâ jɔɔngú cey lámúd, bwá mú ngə jì nyə, múúd yêsh ná: «Cwám̃ba, ye mə?» ²³ Yésus mú bɛ́sa ná: «Muud sáná sá ámə juwo məbwə shúyád yé, nyə wə nyə é kusha nə mə. ²⁴ Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jísá bwey bə cilyá shú dé dí ná. Njì mǝntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla ná muud wɔɔngú kú byél.» ²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námá lás, a jì nyə ná: «*Rabi e, ye mə?» Yésus mú bɛ́sa nə nyə ná: «Wo má ci wə ní.»

²⁶ Bwá ngə də ntúni, Yésus mú ɲwa buléd, a yə Zembî cúncésh ná ndéé, a mú fɛ́y buléd, yə ómpwíín bɛ́, nyə nə bwo ná: «ɲwagá, bí dág. Nyúul nyâm wə ga.» ²⁷ Ná ndéé, a mú ɲwa bálá wáan, a yə Zembî cúncésh, a yə ntág ompwíín bɛ́, nyə nə bwo ná: «Bí bêsh ɲgulugá. ²⁸ Məcií mām wə mání, məcií mǝ sɔ́, má zə shwíy shí má, zə cé búúd ɲkí bulya, ná bwá bág nə iju-gá í *mísám. ²⁹ Má jaaw bí ná, mə abúlé ná kwo ɲgul wáan ní kə wós ja shé má bá ɲgul ncuncúmbə Faan má

Sóóngú waam dí yí.» ³⁰ Bwá mú ka sey Zembî isusa i gúmá ná ndéé bwá músə kyey kə *Mbún wóolivyê dí.

Pyêr nyə e kúlya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Ná ndéé, Yésus mú ci nə *ompwíín bɛ́ ná: «Búlú ga dí, bí e lǝngawo búgád nəcé mə. Sâ jɔɔngú wə jísá cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itɔw, incwəmbɛ í sɔɔnz í mú shín ciima.” ³² Njì, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilê, bí kə bá kwey mə nûñ.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛɛm bə ná bóólúgá bêsh bwá lǝngawo búgád nəcé wo, mɛɛ mə abúlé bwelɛ lǝngawo.»

³⁴ Yésus mú bɛ́sa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, námá búlú ga dí, shúshwóógú ná ɲgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kúlya mə ija ilóol.» ³⁵ Pyêr nə né ná: «Tɛɛm bə ná í wós ná shwá yág shwíy ɲgwúdá, mə kú bwelɛ kúlya wo». Bóól ómpwíín bêsh bwá mú námá ɲgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ná ndéé, Yésus bánôñ *ompwíín bɛ́ bwá músə kumə kál bwá də jôw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, má fwo kə wá shwóg, kə sá mǝjəgula». ³⁷ A músə jôw Pyêr nə bwân ó Zhébedé

óbá, bənónɔ bwə mú kə; a mú tééd ɲǎlá bul gwág məcɛy mə lām, mbəəm í ɲǎ shwiy nyə nyúúlúd. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lām wúsə mə nə məcɛy ki mə é yə. Jigá ɲkasə wa shí, bi nyéélág mə.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a ɲwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombá méndəlúd, jəgula nə Zembî ná: «Pupá e, ɲkí jí nə ɲkul jəla ntó, maguləg nə mə bág kú ɲgul bálá məcɛy ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bə nda má céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kóómb ómpwíín bwə á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A músə lās nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə ɲkul jí ɲkasə nə mə tɔɔ nji wəla ɲgwúdú? ⁴¹ Jigá ɲkasə, jəgula nə Zembî, bi bág kú biil məbwəbəlánúd. Lām wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njoond; nji nyúul í cugé nə ɲkul kwag kuú njoond wəɔɲg.» ⁴² A músə nyingə shísh shwóg ja ábɛɛ, kə jəgula nə Zembî ná: «Pupa, ɲkí tádúgá wô í cugé ná wo yíl mə bálá ga mə kú ɲgul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyingə zə ómpwíín bɛ dí, zə námə nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ɲgə ntámb bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá məjəgula ja áléel, məjəgula məmpúd á ɲǎ bwəy sá má. ⁴⁵ A músə nyingə zə ómpwíín bɛ dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bāɲ bi é bə wa nji gwə nə gwə nji ɲǎlá woga? Dugá! Wəla í mú kúná-kúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə mə ósól

ó *mísám dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sá kyéyug. Muud mə kusha nə mə wə zág yé.»

*Bwə bii Yésus
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)*

⁴⁷ Yésus ɲǎ ná lās ntúni, se-egya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoonɲ *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ɲǎ zə nə məma kínda búúd, bwó nə ikafwɛɛ nə məbúlə. Milúlúú myā ofada nə ocúmbá buud wā ləəm wə bwə á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwəy kwambúlə nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sá sɔɲya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bii nyə.» ⁴⁹ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ɔ lās ɔ!» A mú fálal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo ámə zə sá yí». Buud bwə mú cíg, zə kə Yésus, bwə mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ɲgwól múúd gwoonɲ mə Yésus má wéem kafwɛɛ jé, taad ɲgwól sól məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámɔ nyə lwə. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyingág fɛɛn kafwɛɛ gwô jiya jéd; nəcé muud yêsh mə bálán nə kafwɛɛ yé, a bá námə bwəma nə shwiy kafwɛɛd. ⁵³ Ye wo ampúyɛ nə mə ji nə ɲkul gwáámɔ Dā kwííndyá, a lɛɛl námə nti mə məma íkínda í *wééngales wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, ɲkí isā í síy ntó, mícilyá myā Kálad Zembî mí é ka bwəma ntədélé? Sā í ɲǎ síy ga í ɲǎ lwándulə micilyá myəɔɲg.»

55 Yésus músə ka ci nə buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ngə zə nə ikafwele nə məbúla zələ bii mə, mə jisə zhiłungaanə ii? Ngaá ná shé á də bə jwôw dēsh kál ngwúd, mə ngə jíguli buud *Luŋ má Zembí dī, bi kú séesmb mbwə ná bi má bii mə. 56 Isá iga byēsh í ngə sīy ntúga ná isá *búúd ɔ micúndə bwá á cilə yí í bwəmag.» Mpúsə wəngə, ompwín bə bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda.

Yésus təl kəədud wə Kayíf

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

57 Buud bwá á zə bii Yésus wá bwá mú kə nə nyə wə Kayíf, Ajəláci á ofada, kál *Oyíguli ó məcçe nə ocúmbá buud wá ləəm bwá á kə seŋgya yí. 58 Pyēr nyə nyə á ngə bə bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wósos nūŋ luŋ. A mú nyíi ná á cēl fwo wámbulə sá í é bə yí. A mú kə ji shí, bənōŋ bíl ífulish kəl ngwúd.

59 Té ni, milúlúú myā ofada, bənōŋ *Gwoŋg ósémbye ó mílésú wá Zembí jēsh bwá á ngə sɔ mpwene bwá yág nyə ná ndéé bwá gwú nyə yí. 60 Nji, zhwog buud bwá á tēem ngə zə nə ijɔ́ ngə zə yə nyə ompwene, í á shigé bə nə tɔ́ sá á shwiy. Bóól búúd ɔ ómpwene óbá bwá mú zə cúwo, bwá ná: 61 «Wey éne, nyə á ci ná á ji nə ŋkul búgə *Mpáánzə Zembí ná ndéé a kwo sá nji mwów málóol shumələ nyúl.»

62 Ajəláci á ofada mú tōw tátalí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sá bwá ngə bwaagulə wo ni?» 63 Yésus njúl nji kál-kál. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá bábálé má Zembí á kuwō, ye wo ji *Kríst, *Mwān má Zembí?» 64 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo má ci óni. Má ka jaaw bí ná tééd námə kíkídiga, bi é dóg *Mwān mə Múúd njúl shí mbwə mənəwūm má Zembí á ŋkul nyēsh dí, bi mə bá námə dóg nyə, a ngə zə mínkúdud.» 65 Ajəláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «A má *lás nə Zembí bwaasulə mpu, ji shé má kwo sɔ owúshined yí? Biméfwó bi má gwág nda á má lás nə Zembí bwaasulə mpu ná. 66 Bi mə dóg ná ji?» Bwá ná: «A jəlá nə yə.» 67 Bwá mú ka ngə sey nyə mənənd mpwóómbúd, bwá ngə wá nyə ikúda; bóól bwá ngə tí nyə məmpóónz, 68 bwá ngə ci nə nyə ná: «Yé Kríst, lwóg ná wo ji *muud micúndə, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.»

Pyēr má kílya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

69 Pyēr njúl ná na tóón mbaadə dí, dúl sás í á də sēy nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyádí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námə gwoŋg mə Yésus muud á Galilē éga dí.» 70 Pyēr mú kílya nyə tām buud, nyə ná: «Mə ampúyé sá wó ngə ci yí.»

26:56 Mat 26.31; Luk 24.46 26:61 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14 26:63 kál-kál: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwān má Zembí: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 26:64 Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 26:65 nyaa míkáándə: Ilj 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembí bwaasulə mpu: Ləv 24.16; Yuá 19.7 26:67 Iza 50.6; 53.5 26:68 21.11

⁷¹ A mú ka tâw shí, ñgə kə ñgɛɛ mbê kóógúléd. Dúl sás í á ðu námá sêy cínɔŋg yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwé á bə cínɔŋg wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonɔŋ mə Yésus á Nazarêt dî.» ⁷² Pyêr mú kwo kúlya nyə, a kɛɛn ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námá bwey, buud bwé á bə cínɔŋg wá bwé mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo ji bále bə múúd á gwoonɔŋ jɔɔŋgú; kál lá lású dwô í ñgə bwey lwágulə ntó ná sán.» ⁷⁴ Pyêr mú kúlya nyə nə məma ñkaanó, nyə ná: «Ñkí má bwiɔŋg ijóó, ñkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námá ñji nyə á ci ntáni yí, ñgwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú tédaga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ñgwúm kúwo kwáágúg, wo e kúlya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə ðu ság nə yê.

27

Bwé cɛɛlə Yésus shwiy

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán máləm, ná námá mpúmán mpúmán, milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá loom bwé mú sá shwushwaga ná ndéé bwé sámɓ ná Yésus má jəlá nə yə. ² Bwé mú wóolə nyə mənəkəda ná ndéé bwé kə cwámɓulə ñgwámuna Pilát.

Yúdas má gwílya nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dág ná bwé má sámɓ ná Yésus má jəlá

nə yə yí, lâm í mú cɛy nyə cwú nə sóólúgú nyə á sâ yí. A mú kə ná a ké nyiŋg milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud misan mí *mwaanê məwúm málól myán, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má sâm nə kushálə nə muud njúl kú nə məbyaagulə.» Bwé mú ci nə nyə ná: «Sé abíshé. Wóó lósú óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanê cínɔŋg shí *Mpáánzə Zembî dî, a mú kyey kə kəl kwoolú cənéd ná ndéé yə. ⁶ Milúlúú myâ ofada mí mú wásulə mwaanê wɔɔŋg, bwé ná: «Mwaanê éga ji mwaanê məcií. Í á jəláyé ná sá wáág nyə manɔga á Mpáánzə Zembî dî; məcɛɛ măsú má amágúláyé ntó.» ⁷ Bwé mú ka sá shwushwaga ná ndéé bwé mú kə nə mwaanê wɔɔŋg, kə kusə kúl shí má mɔɔl məmɓí, bwé sá kúl shí jɔɔŋgú ban məshwon ɔjôn. ⁸ Sâ jɔɔŋgú í á sá ná bwé dág jəw kúl shí jɔɔŋg ná fambá məcií. Jíná dɔɔŋg dúsə ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sâ *múúd micúndə Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcə nyə á ci ná:

Bwé á ñwa misan mí mwaanê məwúm málól;

tân bwân ó Izurayêl bwé á cígə ná í kwaga nə muud wɔɔŋgú yí.

¹⁰ Bwé mú kusə kúl shí má mɔɔl məmɓí nə ndí, námá nda Dá Zembî nyə á ci nə mə ná.

Yésus təl kɔɔdud wá Pilát

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

¹¹ Bwá á ka kə nə Yésus wá njwú-buud. Njwú-buud mú ngə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo má ci óni.» ¹² Nji ja mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ ləom bwá búgə Yésus lású yí, Yésus kú bəsa. ¹³ Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo anğê nə gwág isâ byêsh bwá ngə bwaagulə wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bəsa nə nyə tɔɔ sâ. Ngwáməna mú bul káam.

¹⁵ Ngwáməna nyə á də bə ná, ja jêsh zâŋ nyísá yí, a bíd mbwug ngwúd, wɔɔŋg ləom í ámə gwááməb nyə yí. ¹⁶ Bwá á ka bə nə wúl mbəmbén mbwug nə jínə ná Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwá á bə seɛngyá ná, Pilât mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí nə jínə ná *Kríst yé?» ¹⁸ Pilât nyə a jí ntó nəcé nyə á bwey mpu ná bwá ngə kusha nə Yésus zhínú. ¹⁹ Ja Pilât nyə á bə a njúl jiya mílású jéd a ngə lás lású má Yésus ni, mudá yé nyə á nti nyə məcwama ná: «Wo kú tééd nyíi lésú níí. Muud éne ji tətəlí muud. Mə má bul wáduga nə ntamə nyé búlú gaád.» ²⁰ Mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ ləom bəŋ bwá má shîn bwey cwîny ləom ná bwá gwááməbúg Barábas, Yésus yág. ²¹ Ngwáməna mú lás, nyə ná: «Búud obá ógad, mə bídúg bí nyáyé?» Bwá ná: «Barábas.» ²² Pilât mú

jí ná: «Ká Yésus jí nə jínə ná Kríst éga nyə, mə sáág nyə ntədəle?» Bêsh bwá mú ci ná: «Bwá bwáməbələg nyə kwolós dî.» ²³ Ngwáməna mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kîm gwôw gwôw ná: «Bwá bwáməbələg nyə kwolós dî.» ²⁴ Pilât mú dúg ná nyə e tɛem wá nadâ, sâ í ábúlé cénd, icucu í é ngə yáág yáágúg. A mú ka ŋwa májúwó, zə gusa məbwə mísh má búúdəd, nyə ná: «Muud éga cugé nə məbyaagulə, shwiy dé í adúgé mə. Í dúg bî.» ²⁵ Buud bêsh bwá mú magulə ná: «ŋkwaal á shwiy dé bág nə sá, kala nə bwân bású.» ²⁶ Pilât mú bíd bwo Barábas. A mú sá ná bwá fyámúság Yésus milwón ná ndéé a mú yə bwo nyə ná bwá kág bwáməbələ nyə kwolós dî.

Ozimbi bwá cágulə Yésus

(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

²⁷ Ozimbi ɔ ngwáməna bwá mú ka kə nə Yésus luŋ mə ngwáməna. Bwá mú jôw ózimbi bêsh bwá zə seɛngya cínəŋg. ²⁸ Bwá mú yíl nyə mikaándá, bwá bwééd nyə fwámé jud átítí. ²⁹ Bwá mú ŋwa isâ yâ məgwaagulá, bwá lwó *túm gúmá ná ndéé jíl nyə lúúd, bwá wá nyə kúl mbwu mbwə mənəcwúməd. Bwá ka zə ngə kúd nyə məbwón, ngə cágulə nyə, ngə ci nə nyə ná: «Yé Njwú *Oyúden, sá ngə báág nə wo.» ³⁰ Bwá mú seɛ nyə məntənd, bwá ŋwa kúl

mbwu, da nyífa nyə lúúd. ³¹ Ja bwə á ka shîn cágulə nyə ntáni yí, bwə á ka yíl nyə jud átítí, bwə bwééd nyə mikáándə myé, bwə mú kə nə nyə kálə bwambulə nyə kwolós dí.

Bwə bwambulə Yésus kwolós dí

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)

³² Bwə ngə wú nə nyə ngwəla ntáni, bwə mú bwəma nə ngwól múúd á Sirən nə jínə ná Shímun. Ozimbi bwə mú yímbulí nyə ná a nkényág Yésus kwolós. ³³ Bwə mú kə kumə kúl bwə da jôw nə Golgota yí. Jínə dɔɔŋ í kə ná «kúl á bwundú lúu». ³⁴ Bwə mú ngulal nyə wáan fulá nə wúl myámbá í njúl nkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú ban ná nyə aŋgúlé. ³⁵ Bwə mú bwambulə nyə kwolós dí, bwə mú wusə mpaambə ná bwə kawula mikáándə myé. ³⁶ Bwə músə ka ji shí da nyéelə nyə. ³⁷ Shú ná buud bwə mpúg cwoomb bwə gwú nyə nə ndí yí, bwə á cilə, bwə bwambulə nyédí lúu dí gwôw ná: «Muud éga wə Yésus, Njwú Oyúden». ³⁸ Bwə á bwambulə bənôŋ izhilɔŋgaanə íbá, jíga nyédí mbwə məncwûm, jíga mbwə makóól.

³⁹ Buud bwə á ngə cɔ cínɔŋ wá bwə á ngə lwíy nyə bwə ngə sagusə milúu nə məzhwámá, ⁴⁰ bwə ngə lás nə nyə ná: «Wɛɛ muud ji nə nkul búgə *Mpáánzə Zembí ná ndé wo kwo sá

nji mwów málóol shumálə nyúl yé, cugug wóméfwó na. Nkí wo ji *Mwân má Zembí, wúg na kwolós dí shulə shí.» ⁴¹ Milúlúu myá ofada bənôŋ *Oyíguli ó məcəɛ nə ocúmbá buud bwə mú námə ngə cágulə nyə, bwə ngə ci ná: ⁴² «Nyə á da cug buud oshús, nji a káád cugúlə nyáméfwó. Nkí a ji Njwú-buud á *Izɔrəyêl, a shúləg na kwolós dí sá búgúləg nyə. ⁴³ Nyə a shîn shwu nyúl ná Zembí ji nə nyə, a da námə ci ná: «Mə ji Mwân má Zembí». Ntó, nkí Zembí má cɛel nyə, a cugug nyə ja gaád.» ⁴⁴ Tɛem bə izhilɔŋgaanə bənôŋ bwə á bə íkwolós dí yí, í á ngə námə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná nkwed, tééd tólóg dí kə wós mawəla málóol mã mpwó-kugú. ⁴⁶ Ngéé mawəla málóol dí, Yésus músə kím nə nkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má kə ná: «Zembí waam, Zembí waam, wó myaas mə ná ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwə á bə cínɔŋ wá bwə á gwág ntó yí, bwə ná: «A ngə jôw Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúd wán mú tí kúlə kə ŋwa eponzh juwo málwəg má ábibyenzhú dí, a fɛen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ngúləg. ⁴⁹ Bóólúgá búúd bwə mú ci ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg nkí Eli nyə é zə cug nyə.» ⁵⁰ Ja jɔɔŋgá, Yésus mú nyíngə

kîm nə ŋkulû nə ndéé a mú nying kənd *jîm jé wə Zembî.
⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á dū kalawo *Mpáánzə Zembî yí í mú sēel tātām ná cāŋ wú gwōw wósos shí. Shí í mú ntaŋsa, məkwóógú mə ŋgə sēel. ⁵² Məshwon mə mú ŋgə bāŋ; bósól zhwog buud bwə á yə bwə njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myāŋ mí mú gwûm. ⁵³ Bwə mú wú məshwon mánjúd ná ndéé, ja Yésus nyə á gwûm yí, bwə mú kə nyí Yurúsəlem, ŋgwəla mə Zembî. Ncúlyá buud bwə á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbi nə bəŋŋ bənón bwə á ŋgə nyéelə Yésus wá bwə mə dúg nda shí í mə ntaŋsa ná, nə sá jēsh í mə sēy yí, bwə mú bə nə inkuŋkúúnd, bwə mú lás ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə Mwān mə Zembî». ⁵⁵ Bósólágá búdá ŋkí bulya bwə á bə cínəŋg bwə tál shwóg-shwóg ka dū dúg. Budá bəŋŋ bwə á ŋgə bə Yésus té Galilé, bwə ŋgə sēy nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magúdála, nə Mariya nyósŋgə mə Zhāk bá Yóseb, nə nyəŋgú mə bwān ó Zhébedé bwə á bə gwoŋŋ búdá bəŋŋ dī.

Bwə kə dūl Yésus

(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ŋgwól múúd nə jíná ná Yóseb, a njúl bíg múúd á Arimatē músə zə wósos. Nyə á bə námá *mpwíin mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wə

Pilāt, kə jî nyə ná á cēel ŋwa mbimbə mə Yésus. Pilāt mú lwām búúd, bwə kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ŋwa mbimbə mə Yésus, a músə fúlə wə ndómbó ágúgwāan dī, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə dūl shwon ágúgwāan nyə á sá ná bwə bwāgúləg kwóógúd shú dé nyəmfwó yí. A mú bínŋal məma kwóógú, juwal shwon* ná ndéé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magúdála nə gúlágá Mariya bwə á bə bwə njúl cínəŋg ná bēendya nə shwon.

Ozimbi bwə kə baagəsə shwon

⁶² Mán məlām á mpəsə jwōw bwə dū kwəməsa Sábaad yí, milúlúú myā ofada nə *Ofarizyēŋ bwə á kə wə Pilāt sámbá ⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sá mə kə téduga ná muud məshīgā éne nyə á dū ci ja nyə á dū ná cūgə yí ná: “Mə bá gwûm mpəsə mwōw málól”. ⁶⁴ Cūg ná buud bwə kág baagəsə shwon kə wósos jwōw álél, *ompwíin bē bwə á bá kə júwo mbimbə ná ndéé bwə kə jaaw búúd ná: “A mə gwûm”; māŋ məshīgā mə á bá bul ntə mə ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilāt mú ci nə bwo ná: «Ozimbi wə óni. Nwagá bwo, bi kág baagəsə shwon nda bí mə dúg ná.» ⁶⁶ Bwə mú kə kwambulə mbaagəsə á shwon; bwə wá máyīgýé māŋ kwóógú í á bə mpu shwon dí yí, bwə tál ózimbi tāŋ nda isándálé ná bwə mpúg ŋgə dúg.

27:51 MmN 26.3; Heb 10.19-20

27:54 14.33; 26.63; Mak 15.39

27:57 Mbá

21.22-23 * **27:60** Dúgúg ivəguli í shwon Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dī.

27:63 12.40

27:64 28.13

28

Yésus má gwûm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cɔ yí, ná námá mpúmán mpúmán á jwôw shwénde má dú tééd yí, Mariya á Magúdála bəná ngwól Mariya bwə á weelya kə ná bwə ké dúg shwon. ² Seegya ná shí í mú jág ntaŋsa nəcé *éngəles mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bíngal məma kwóógú ná ndéé a jì cínəng gwôw. ³ Engəles wəŋgú nyə á ngə ŋkənəwa nda njəs, mikáándá myé mí njúl ŋkí jág fumə. ⁴ Isándálé í mú jág bul fúnda, bwə mú ngə lilya ná ndéé bwə shín kân nda mimbimbə. ⁵ Engəles mú lás, ci nə budá ná: «Bí bāŋ, kúgá fúnda. Mə mpú ná bí ngə sɔ Yésus bwə á bwambalə kwólós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwûm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə ámə dɛ bə a mbwúg yí. ⁷ Ná ndéé, lɛlɛgá kə, kə jaaw *ómpwíín bɛ ná a má gwûm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilê. Nûŋ wə bínəŋ bí é dúgya yé. Sâ má ámə bə ná mə jaaw bí ɔni.»

⁸ Budá bwə mú lɛl wú shwon dí, bwə njúl lâm nə ifwaas lâm nə məshusəg. Bwə mú kə ná bwə ké jaaw ómpwíín bɛ məkəl. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bí ɔ lás ɔ.» Bwə

mú shísh nyádí kə kúdw shí bíí nyə məkuú, yə nyə gúmá. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci nə bwáəng ná bwə kэг Galilê. Nûŋ wə sánəŋ bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwə njúl ná zhííd í, bíl isándálé í má lɛl kə ngwəla kə jaaw mílúlúú myə ofada sâ jəsh í á mə sɛy yí. ¹² Mílúlúú myə ofada mí mú kə sɛəngya nə ocúmbá buud, bwə mú yə isándálé fwámé bímbí lú *mwaanê, ¹³ bwə nə bwo ná: «Bí ɔ bá ngə jaaw ná: “Wey éne ompwíín bɛ bwə á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwəd”. ¹⁴ Nkí lâŋ wəŋg í gwúg málwə mə ngwəməna dí, sá wə má bá cweel nyə lâm, bí bāg bə kú bwəma nə intúgúli.» ¹⁵ Isándálé í mú ngə mwaanê ná ndéé bwə mú námá kə ngə jaaw nda í á ciy ná bwə ngəg nə jaaw ná. *Oyúden bwə á ngə kala lâŋ wəŋgú zə wósós múús.

Lwámá má Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíín wûm nə ngwúd bwə á ka kə Galilê, kə kumə mbúŋ Yésus nyə á ci ná bwə bāg kə yí. ¹⁷ Ja bwə á dúg nyə yí, bwə á kúd mámpwoombú shí, yə nyə gúmá. Nji, bwə á ngə bə kú fwo mpu *búgala ná jísə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwədí kúnə-kúnə, zə ci nə bwo

28:6 16.21 **28:7** 26.32 **28:10** 12.50; Yuá 20.17 **28:13** 27.64 **28:16** 5.1; 26.32; 28.10 **28:17** 14.31 **28:18** Dan 7.14; Mat 11.27 **28:19** ikûl nə ilwon byəsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jínə má Zembí Sónəgú, nə Mwân, nə Nkɛŋkɛ Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12

ná: «Dá Zembî má yə mə ηkul
 ná mə jwúg nə isâ byêsh, tɔɔ
 ya jon dí, tɔɔ ya shî ga. ¹⁹ Ntó,
 kagá ηgə sá ná mə bég nə om-
 pwíín ikûl nə ilwon byêsh dî,
 bi ηgó duu bwo jíná má Zembî
 Sóóηgá, nə Mwân, nə Nkékêkê
 Shíshim dî, ²⁰ bi ηgó jíguli bwo
 ná bwé bég sâ jêsh má á ci nə
 bí yí. Mpugá ná mə ji nə bí
 jwôw dêsh kə kumə máshíné
 má shí.»

Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ngə lwó cug múud mə Yésus. A ngə bul lwó nə Yésus ji sɔɔl məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bə nji Oyúden.

Kɔw áshúshwóógú di íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə téed byé ísý. Márkus ngə bul lwó nkul mə Yésus, téed nə ngələ jôw buud ná bwə bég nyə, kala nə mínjígulá di, kumə nə ngələ yáləshi buud məbwəsh di.

Kómb kɔw ábéé á micilyá myé di, Márkus ngə lwó nda Yésus ngə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yé a nyiŋgə gwúm Yurúsəlem ná.

A kə wóós Yurúsəlem bwə ngə lág nyə nda məma cí, a kə wíŋg búúd bwə á dɔ sá mikus Mpáánzá Zembî wá; a mú bwəma nə zhíŋ á shwíy cínŋg (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lɔ dwo, wo məm nda njwú ozimbí á mwâ Róma ná: «Yésus á Nazarêt nyə á bəle mpu bə Mwân mə Zembî.»

Cúndá mə Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Mətéédulé mə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst, *Mwân mə Zembî wə mágá: ² Námə nda jisə cilyá kálad mə Izayí *muud micúndə dí ná, ná:

Dugí! Mɛɛ mə zə kənd mb-wiŋgye lân waamə ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhíí.

³ Jisə kál mə múúd ngə cúndə shí a shwéeshád yé, a ngə cí ná: «Kwambələgá zhíí mə Cwamba, bí sá íkwúŋ byé ná səndôŋ.»

⁴ Ná ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ngə cúndə ná buud bwə céndág mitédágá, bwə zə duwan, Zembî yílúg misəm myán lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəŋg wá Yurúsəlem bəsh bwə á dɔ kə nyádí, kə dɔ magulə misəm myán tām buud. Yuánes mú dɔ duu bwo ngwɔɔ Zhurdê dí. ⁶ Káándə Yuánes nyə á dɔ bwáád yí í á bə síyá nə mímɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdú cúdí. Nyə á dɔ də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á dɔ cúndə ná: «Ŋgwól múúd ngə zə mə mpúsə, a ji nə mpífə cɔ mə. Nda mɛɛ, mə ampíyáyé ná mə kúdsówúg shí, ciny nyə mikwoolú mí mánŋwub. ⁸ Mɛɛ ngə duu bí nə məjúwó, nji nyə mə bá duu bí nə Nkəŋkə Shíshim.»

Yésus mə zə duwan
(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwôw məŋgú di, Yésus mú zə wóós, a ngə wú Nazarêt, shí a Galilê; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdê. ¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shín duwan, a ngə

cúwo wú mójúwód í, a mú dúg joŋ má bân, Shíshim má Zembî mú ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlád. ¹¹ Kál mú cúwo wú joŋ dí ná: «Wo wə Mwân waamá alá. Lám wám wêsh wúsə wódi.»

*Sátan mə bwówulə Yésus
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)*

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shîn duwan ntúni yí, kú námə bwey, Shíshim má Zembî mú cındal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwûm mánə, *Sátan ngə bwówulə nyə. Bónəŋ ocúdú ó anyinyaaná wə bwə á du ji, *wəəngəles bwə ngə sêy nə nyə.

*Yésus mə tééd jówulə ómpwíin
(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15;
5.1-11)*

¹⁴ Bwə á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilê, kə ngə cúndə Jəjə Kéél má Zembî. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í má wós. Faan má Zembî í mú kúná-kúnə, céndúgá mitádúgá! *Maguləgá Jəjə Kéél!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ngə cə ncindye mən mā Galilê, nyə a dúg Shímun bá mínyəŋú yé André, bwə ngə wusə wód mójúwód. Bwə á du julə oshú nə məwód. ¹⁷ Yésus mú cı nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búúd.» ¹⁸ Námə cé nə cé bwə mú lúgə məwód, bə nyə. ¹⁹ Ja bwə má ŋwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyiŋgə dúg Zhák bá mínyəŋú yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwə njúl námə byóólád, bwə

ngə kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú námə jəw bwo. Bwə mú lúgə sóŋgú wán Zhébedé bənəŋ osóol ó mäsáal byóólád, bə nyə.

*Yésus mə lwóyá ŋkúl ijwúga
(Luk 4.31-37)*

²¹ Bónəŋ bwə mú kə Kapərnawûm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjígulá jwów lú Sábaad, kə yə búúd mínjígulá. ²² Buud bwə mú bul káam mbií nyə á ngə jíguli yí, nəcé nyə á ngə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó məcə. ²³ Cínəŋ mpáánzə mínjígulá dí, ngwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bów shíshim í du lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú kím ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarét! Shé bən nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgulə sə? Mə mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd má Zembî.» ²⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlád!» ²⁶ Bów-bów shíshim wəŋgú í mú juŋg múúd éne nə ŋkulú, í kím məma ŋkwiimbyé nə ndéé wós tóŋ. ²⁷ Buud bəsh bwə mú bul káam, bwə ngə nyímbulə ná: «Jáyé ga? Míga mínjígulá mí má bə gúgwáan é! Nə məma kéénd! A ká námə lás, tə ibów-bów míshíshim mí ngə bále sá nyə məgwág!» ²⁸ Jínə dé í mú jwə loəm á Galilê wêsh dí.

*Yésus mə lwag ncúlyá
mimbâl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)*

29 Yésus bânôn Zhâk nâ Yuánes bwá mú zâ wú mpáánzâ minjígulá, kâ Shímun bá André dí njów. 30 Í á bâ, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayôn nâ yôn má bií nyâ. Bwá ka lēel jaaw Yésus námá nji bwá á nyí njów yí. 31 A mú shísh mudá kúná-kúnâ, bií nyâ mbwád, tâl nyâ tátâlî, ayôn nâ yôn mú shwal shîn. Mudá wōōng mú zâ tééd séyulâ nâ bwo. 32 Mpwó-kugá shí, buud ó ngwála bwá mú zâ nâ mimbâl myêsh nyádí, tō mimbâl mí mājamb. 33 Ntó bwá mú zâ nkúndōw mpumbéd ná jed. 34 Cínōng Yésus mú lwag zhwog mimbâl mí á bâ nâ mabwas mímbíí mímbíí myá, myêsh mí yâl. A yíl námá zhwog buud mājamb, a kú bíd ná mājamb mōōngâ má lásúg, nâcé má á ngâ mpú nyâ.

Yésus ngâ jaaw Jǝǝ Kéél Galilé
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

35 Ntó, ná mpámán mpámán, jwōw kú fwo sâh, Yésus mú zâ wōol, wóós tóón, kâ gúl kúl í á shígé bâ nâ buud yí, kâ jâgula nâ Zembí. 36 Nyâ ngâ ná jâgula wu, Shímun bânôn bóól *ómpwíín bwá mú kâ sô nyâ. 37 Ja bwá má kwey nyâ yí, bwá mú ci nâ né ná: «Buud bêsh, bwá ngâ sô wo.» 38 Ntó Yésus mú ci nâ bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág móól mánd mósá wa mákoogú mákoogú má! Má jâlâ nâ cúndâ námá Jǝǝ Kéél wu, nâcé sâ jōōng wá má á

zâ sá yí.» 39 Ntó a mú kâ shí á Galilé nyéshud, kâ ngâ cúndâ *mâmpáánzâ má mínjígulá má *Oyúden dí, nyâ ngâ yíl buud mājamb.

Yésus má lwag zúzaamá
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Wúl zúzaamá í á ka zâ wá Yésus, zâ kúd mábwōng shí, téég nyâ mabwâ, ci nâ nyâ ná, «ŋkí wó magulâ wo je lwag mâ, nyúúl bâ mâ ná sândōh.» 41 Yésus mú gwág nyâ ŋkúŋkwōh, nyâ séémb mbwâ, kúnya nâ né. Nyâ ná: «Mâ magulâ. Nyúúl í bág wo ná sândōh!» 42 Cé nâ cé jōōngâ zaamá í mú shîn múúd éne nyúúlúd. Nyúúlí mú bâ nyâ ná sândōh. 43-44 Yésus mú báásulâ nyâ, a ngâ ŋkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sîy yí. Yidagú kâ lwágulâ fada nda wó músá ná, wo ka wá sâ Moyîz nyâ á ci yí shú yálúlâ wó má yâl ni. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nâ cé nyâ mú nying muud éne. 45 Yésus nyâ á tēem báásulâ muud éne ntáni, muud éne nyâ á kâ ngâ jaaw lân wōōngâ kúl jêsh, a ngâ bāngula nâ sâ í á sîy nâ nyâ yí. Sâ jōōngâ wá Yésus nyâ a shígé ná kwo bâ nâ ŋkul ná a nyúig wúl ngwála dí buud bwá ngâ dūg nyâ yí. Nyâ á shwal dâ ji nji íkâl búúd bwá á shígé dâ bâ yí. Buud yidá dâ wú íkâl íkâl, dâ zâ kwey nyâ cínōng.

2

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsə baalé mwôw, Yésus mú nyingə zə Kapernawûm. Buud bwə mú zə mpu ná a jì cínəŋg njów. ² Bwə mú zə sɛɛŋgya áncuncuma, váál á ná kú ná tɔɔ cé kuú tóón balánda dî. Yésus mú ŋgə bwiŋg bwo Milású mí Zembî cínəŋgú. ³ A ŋgə bwiŋg ntáni, bóól búúd onɔ́ bwə mú zə nyádí, bwə ŋgə ŋkəny mbúmbwúgú. ⁴ Bwə á shígé dág kúl bí ná ŋkul cɔ́ ná mbəl wáŋ yí nəcə buud bələ áncuncuma. Bwə mú kə cúwo luun kwáminé ná bɛɛndyá ná kúl Yésus nyə á bə yí, bwə mú shul mbúmbwúgú wáŋ cínəŋg. ⁵ Yésus mú dág ná buud bɔɔŋgú básə ná fwámé búgá, a mú ci ná mbúmbwúgú ná: «Mwân waam! Mə má juu wo ná *misám myô!» ⁶ Í njúl ná bóól *Oyíguli ó məcəɛ bwə á bə cínəŋg bwə njúl shí, bwə ŋgə lás mílâm dí ná: ⁷ «Nəcə jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ŋgə *lás ná Zembî bwaasúlə mpu. Zə ŋgwól jí ná ŋkul juu búúd misám myéd kwoŋ Zembî nyəméfwó yé?» ⁸ Yésus mú lælé mpu sâ bwə á ŋgə lás bwədí mílâm dí yí. A mú ci ná bwo ná: «Nəcə jí bí ŋgə lás ntáni bídí mílâm dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cɪlə ná mbúmbwúgú ná: “Mə má juu wo ná misám myô”, ye cɪlə ná nyə ná: “Wɔɔlúg wo ŋwág tanú gwô, wo kyéyug”? ¹⁰ Má ka cɛɛl ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd jí ná ŋkul ijwûga ná a juu búúd ná misám myán wa shí.» Ná ndɛé a mú ci ná

mbúmbwúgú ná ¹¹ «Mə ci ná wo ná wɔɔlúg, wo báágúg tanú gwô, wo nyíŋgəg, kə njów». ¹² Cé ná cé, muud wɔɔŋgú mú wɔɔl, báág tanú jé, kyey buud bəsh bwə ŋgə dág. Bəsh bwə mú ŋgə káam, bwə mú yə Zembî gúmá, bwə ná: «Sá abwélé dág gúlúgá sâ ntúga!»

*Yésus má jôw Lévi
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)*

¹³ Mpúsə cínəŋg, Yésus mú nyingə kə ŋgeé mən, áncuncuma buud ŋgə bɛ nyə, a ŋgə jíguli bwo Milású mí Zembî. ¹⁴ Nyə ŋgə kyey, a mú dág Lévi, mwân má Alfê, ŋgə sêy wú bwə də jána ótóya wá. Yésus mú ci ná né ná: «Bɛg mə.» A mú tôw, bɛ Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njów a ŋgə də, zhwog oŋwenye ɔ tóya ná bóól ósól ó mábôw bwə mú námá zə, bənəŋ nyə ná ompwín bɛ zə də, nəcə mimbíí mí búúd myɔɔŋgú ŋkí bulya mí á ŋgə bɛ nyə. ¹⁶ *Oyíguli ó məcəɛ bwə á bə *Ofarizyən wá, bwə á bə námá cínəŋg. Bwə mú dág ná Yésus ŋgə də kúl ŋgwúd ná osól ó mábôw ná oŋwenye ó ótóya. Bwə mú jí ómpwín bɛ ná: «Nəcə jí á ŋgə báɛ də ná oŋwenye ɔ tóya ná bóól ósól ó mábôw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sâ bwə á ŋgə ci yí. Nyə mú ci ná bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówada, í də bə mimbəl. Mə a shígé zə jôw ótátəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jôw osól ɔ mábôw.»

Ici í idâw nâ mæŋgul

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwiín ó Yuánes bânôn Ofarizyên, bwá á ngə ci idâw yálə Zembî gúmə. Buud bwá mú ka kə jî Yésus ná: «Nəcə jî ómpwiín ó Yuánes bânôn *Ofarizyên bwá ngə ci idâw yálə Zembî gúmə, wɛɛ bwô bân kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú bɛsa nâ bwo ná: «Ja múúd má ŋwa bâ yí, a tâl zâŋ, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nâ mæcɛy lámúd bânôn muud bâ bwá njúl kúl ŋgwúd? Mbô. Té wêsh bânôn muud nyá amə ŋwa bá yé básá yí, bwá cúgé nâ ŋkul ci dólə. ²⁰ Nji mósól mwôw má ngə zə, bwá bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw mæŋgá dí ó óshwá bé bwá ka bá ci idâw yí. ²¹ Mpugá ná bwá ádé ŋwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá dɔŋg í é bá juli, í tâw, í yida bweeg luun lə káándá. ²² Ntó námá, muud cugé nâ ŋkul ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá ná lenya í búndúg, nâ wáan nâ lenya byêsh ntáma. Í jî ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanud.»

Yésus nâ mæcɛɛ mæ Sábaad

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Í á wósós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná Yésus bânôn ompwiín bé bwá á ngə lína ifambá í *blé, ompwiín bwá mú ka ngə búgə mikəŋg mí blé. ²⁴ Ná

ndéé, bósól *Ofarizyên bwá mú ci nâ Yésus ná: «Dúgúg, nəcə jî ómpwiín bwô bwá ngə sá sâ mæcɛɛ má amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nâ bwo ná: «Ye bi afwóyé bwɛɛ lə sá *Dávid nyə á sá ja idâw í á fúfə nyə bânôn buud bé bwá ngə gwág zha yí? ²⁶ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnaga dí Abiyatar njúl Ajeláci á ofada, kə bálə də íbuléd í á bə ci shú yálə Zembî gúmə a yə námá búúd bé bwá də námá; í njúl ná mæcɛɛ má də ci ná nji ofada wá bwá dúg də byo.» ²⁷ Yésus mú nyingə ci nâ bwo ná: «Zembî nyə á tâl jwôw lú sábaad shú mánywa mæ múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcə jwôw dɔŋgá. ²⁸ Ntó jî ná, *Mwân mæ Múúd ngə námá jwú nâ mæcɛɛ mæ Sábaad.»

3

Yésus mæ lwag búúd jwôw lú Sábaad

(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Yésus mú nyingə kə nyíi *mpáánzá mínjígúlá. Ngwól múúd nyə á bə cínəŋg nâ mbwə í mæ shîn shwáámɓ. ² Bósólúgá búúd bwá á bə námá cínəŋg, bwá ngə fáf ná ka Yésus nyə é lwag múúd wɔŋgú jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwá kə shwáman nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nâ muud á mbwə shwáámɓələ ná: «Tówúg tútəlí na tâm buud!» ⁴ Yésus mú jî búúd

2:19 Mat 9.15 * **2:21** Na jî kúl káándá í afwóyé kə májúwó ná ndéé í juli yí.

† **2:22** lenya: Oyúden bwá á də sá lenya nâ kúúdí cúdí. **2:23** Mbá 23.25 **2:24** MmN 20.8-10 **2:25** 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 **2:27** Mbá 5.14 **2:27** Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16 **3:1** 2.27-28

bwá á bə mpáánzə wá ná: «Məççə məshé mə magulə ná jǐ í síyág jwôw lá Sábaad? Ye ná sá sáág mənywa, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cágug buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwá mú jǐ ná kufug! ⁵ A mú cing mpwóómbú ngə dúg bêsh nyádí mákoogú, nə mpimbə nəcé nyə a dúg ná búsa ɲkǐ lal milúu. A mú ci nə muud á shwáámbúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé. ⁶ Ofarizyên bənôn buud wə gwoong í á də ságusə ijwûga í Herod yí, bwá mú ntâg wóós tóón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhíí ná bwá ççlə Yésus shwiy.

Buud bwá zə wə Yésus áncuncuma

(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)

⁷ Yésus bənôn *ómpwíín bé bwá mú wú cínəng, kə mən, buud bwá ngə bɛ nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilê, bóólúgá wú shí á Yudea, ⁸ búga wú ngéé ngwəla Yurúsəlem, bóólúgá wú loom Idume, bóólúgá wú cínú Zhurdê, bóólúgá wú kúná-kúnə nə mingwəla myā Tir nə Sidon. Buud bəəngá bwá á ngə bɛ nyə áncuncuma ntó nəcé bwá á ngə gwág isá byêsh nyə á ngə sá yí. ⁹ Nyə a ka ci nə ompwíín ná bwá bwígúg nyə ɲkúmba bíbyóól, nyə é də jǐ cínəng cwú ncúlyá buud óni bwá nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcə í

á də bə ná, nda nyə á də lwag zhwog buud ná, buud bêsh bwá á bə nə məbwas wá bwá á ngə shwɔ nə bwá kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bôw míshíshim* mí á ka dúg Yésus, mí mú kə wusə mányúúl nyádí shí mákuú, mí ngə kím ná: «Wo wə Mwân mə Zembí.» ¹² Njǐ Yésus mú mpu báásulə myə nə mí kú bwelə sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jísə yí.

Yésus mə féesh búúd ə lwámá bɛ
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbámbáɲúd. A mú jôw búúd nyə á cɛl wá. Bwá mú kə nyádí. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo ná *buud ə lwámá bɛ, ná bwá də námá bə nyádí koogú, a də kənd bwo kə də cúndə Jɔjɔ Kéél. ¹⁵ A mú námá yə bwo ɲkul ná bwá kág ngə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féesh bwo ntúga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyêr, ¹⁷ a féesh Zhâk, bá mínyəɲə yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó má kə ná «Bwân ó ɲkêl Mpú», ¹⁸ a féesh námá André bənôn Fílíp nə Batəlumi, nə Matiyô bənôn Tómas nə Zhâk, mwân mə Alfê, ná Tadê nə Shímun muud nyə á bə «Kambulə loom» yé, ¹⁹ ka zə kɛl Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

3:6 Yuá 5.16, 18 3:11 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28 * 3:11 Bów-bôw míshíshim míni mí á də jǐ buud mányúúlád, buud bəəng wə bwá á də wusə mənyúúl shí. 3:12 1.34; Luk 4.41 3:16 Mis 1.13; Yuá 1.40-44

Yésus bá Belazebul

(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10)

²⁰ Mpásə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú zə seəngya cínəng mbií á ná bənəŋ *ompwíín bé bwá á shígé bə nə baan ná bwá dág.

²¹ Njów búúd yé í mú gwág sá jəŋgá. Bwá mú zə ná bwá zə ŋwa nyə nə ŋkul, nəcé bwá á ŋgə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ó məcəŋ bwá á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwá mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Belazebul má tów nyə lúúd. A ŋgə yíl buud məjamb nə ŋkul má Belazebul wəŋgá, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jów bwo ná bwá shíshág nyádí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ Nkí buud ɔ dúl faan bwá bóóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dəŋg í ámpúyé ná tów.

²⁵ Búúd ɔ wúl njów bwá ká bóóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wəŋg í ábúlé bwey nə jimbála. ²⁶ Nkí Sátan má yida nyingə cuwo, ŋgə yíl nyáméfwó, a má bóóg wé ní, a cugé ná nə ŋkul tów, a jéŋ. ²⁷ Muud cúgé nə ŋkul nyíi njów má ŋkunúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkunúl wəŋg shí, wóolə nyə mənəkəda. Nji, á ká shín wóolə nyə mənəkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów. ²⁸ Bábálé, má

jaaw bí ná, *misám myêsh búúd bwá sá myá, nə bímbí lá *bwaasúlə mpu dêsh bwá bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Nji, múúd yêsh mə bá kə nə bwaasúlə mpu wé Nkəŋkə Shíshim yé, nyə abúle bwele bə nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sám á kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwá á ŋgə ci ná: «A jí nə bów-bôw shíshim.»

Nyəŋgá nə omínyəŋá ó Yésus

(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Nyəŋgá mə Yésus bənəŋ omínyəŋá bé bwá á ka jê, bwá mú tów tóón, ka lwām muud ná a kág jów bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə mənəkúmbə mə búúd dí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyəŋgá woó bənəŋ omínyəŋá bwô† bí na tóón, bwá ŋgə sọ wo.»

³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyəŋgá waamə wé zə? Omínyəŋá báamə wé ozə?»

³⁴ A mú kənd mísh dág búúd bwá á ŋgə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyəŋgá waamə nə omínyəŋá báamə, bwá wé óga! ³⁵ Muud yêsh má dɛ sá sá Zembí mə jí yé, nyə wé jí mínyəŋá waamə, nkí kóól waamə nkí ntág nyəŋgá waamə.»

4

Kanda mbəəl məmpəg

(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Dúlúgá jwów, Yésus nyə á ŋgə nyingə jíguli buud, bwá

3:21 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25 **3:27** Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20

3:31 3.21 † **3:32** Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci na ná: «Nyəŋgá woó bənəŋ omínyəŋá bwô, nə okóól bwô...» námə nda mpánzá 35 í ká fɛel ná. **3:35** Mat 6.10

4:1 3.9

njúl ncindyē m̃ân. Buud bwá á ka s̃eɛngya nyádí ñkí jág bulya ña ndéé, a mú t̃ôw k̃a k̃awa byóólúđ, jì shí, buud b̃ân cínú. ² A mú ñg̃a jígúli bwo zhwog is̃a míkandad. Nỹa ña bwo nyádí ñjígúlad ná: ³ «Bényúgá m̃əlw̃ə, b̃i mpúg gwágulə! Ngwól mb̃ool m̃əmp̃əg nỹa á k̃a mỹeeg mp̃əg. ⁴ Í á ka b̃ə, a ñg̃a mỹeeg íí, nyúl mpumá mú shugula zhíí ña zhíí. Inunú í mú z̃ə, z̃ə sh̃ín lúú nyw̃o. ⁵ Nyúl mpumá í mú shugula shí á m̃əkwóógúđ, kú ña fwámé m̃əndəlú cíñəng. Í mú námá l̃eəl wéesh m̃íngwu, ñacé m̃əndəlú m̃á á shígé fif̃ə. ⁶ Nj̃íí, ja yásá í m̃á faan yí, m̃íngwu m̃i mpwásá m̃i mú jíg̃ə, sh̃ín shwáás ñacé kú ña fwámé m̃ík̃əł̃ə. ⁷ Nyúl mpumá í mú shugula ibiin-biiñud. Ibiin-biiñ bỹəng̃ í mú l̃eəl juwo ná ndéé k̃áda ík̃əł̃ə í mp̃əg, í mú b̃ə kú wúm̃ə t̃ə b̃umá. ⁸ Nj̃íí, nyúl mpumá í á shugula tag-tag shí d̃i, í mú k̃ə, mpu w̃y. Í mú ñg̃a wúm̃ə, dúl shug ibumá m̃əwúm̃ m̃ál̃ól, dúlágá m̃əwúm̃ m̃ásaman, dúlágá t̃əd.» ⁹ Yésus mú c̃i ña bwo ná: «Muud j̃i ña m̃əlw̃ə m̃á gwág yé, a gwág!»

Féél-féélí á kanda mb̃ool m̃əmp̃əg

(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)

¹⁰ Ja á m̃á k̃a b̃ə nyáméfwó yí, *ompwíín b̃é wúm̃ ña óbá ña buud b̃éñəñ bwá á b̃ə wá, bwá mú j̃i nỹa ná a jááwug bwo nda míkanda m̃i k̃á ná. ¹¹ Yésus mú b̃əsa ná: «Zembí

nỹa a m̃á ỹə b̃i báá *ndimba á Faan dé. Nj̃i buud ɔ t̃ón b̃ân bwá é d̃ə gwág nj̃i mikanda ¹² shú ná bwá dúg b̃ə,

bwá t̃eem k̃ənd m̃ísh, bwá kú dúg;

bwá t̃eem gwágulə, bwá kú wámbulə,

ñkwangá bwá á bá c̃énd kuú ñj̃ənd, Zembí juu bwo.»

¹³ A mú j̃i bwo ná: «B̃i agwágé kanda ñi? Ká b̃i é bá ka gwág m̃ílúgá na nt̃ad̃el̃é?

¹⁴ Mb̃ool m̃əmp̃əg m̃á d̃ə b̃ə M̃ílású m̃i Zembí. ¹⁵ Buud b̃ásə t̃āñ nda zhíí ña zhíí kú m̃p̃əg M̃ílású m̃i Zembí í á mỹeegya yí, j̃is̃ə b̃əng̃ bwá á b̃ə ná, bwá ká námá sh̃ín gwág M̃ílású m̃i Zembí, *Sátan l̃eəl nt̃āg námá z̃ə, z̃ə ỹíl bwo mp̃əg í á m̃ə k̃ə lámúđ yí. ¹⁶ Nt̃ó námá, b̃óól b̃úsə nda bwá d̃ə lág mp̃əg shí á m̃əkwóógúđ. Ja bwá gwág M̃ílású m̃i Zembí, bwá t̃ééd fwo lág mỹə ña m̃əshus̃əg;

¹⁷ nj̃i bwá kú ña m̃ík̃əł̃ə bwádí c̃əg̃ud, bwá kú wá nadá, bwá b̃ə M̃ílású m̃i Zembí nj̃i k̃ək̃əl̃ baan, bwá ká námá bw̃əma ña m̃əntágula ñkí cúw̃lí ñacé M̃ílású m̃i Zembí, bwá julə m̃ányúul. ¹⁸ B̃óól bwá d̃ə lág mp̃əg ibiin-biiñ d̃i. B̃āñ b̃úsə ná, bwá gwág M̃ílású m̃i Zembí, ¹⁹ nj̃íí, yágúwó is̃a ỹā m̃āñ mw̃ōw, ña w̃íimbúlə m̃ábii, ña b̃íl zhwog iw̃íimbúg ỹā c̃əg̃ í mú z̃ə k̃áda M̃ílású m̃i Zembí, m̃i mú b̃ə nda wúm̃ə. ²⁰ B̃óól báá b̃úsə nda bwá d̃ə lág mp̃əg shí átutagú d̃i. B̃āñ b̃úsə ná, bwá gwág M̃ílású m̃i Zembí,

bwé lág myə, bwé mú wúmə mpúmá, dúl shug wúmə íbumə məwúm málól, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

*Kaaná lámba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Ye bwé də jida lámba ná bwé ké kúd dwo mpúú? Yé bwé də ké tál shí gwonú? Ngaá jí yida bə ná í tówúg cé lámba dí? ²² Kú nə sá á *ndimba í bá bwên kú nyîn, nkí sá á shwoó í bwên kú wóós mənkenyad. ²³ Muud jí nə málwê mé gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Jigá kuú ná kalá nə sá bí mé də gwág yí! Nəcə yuug bí é də yígula bóól búúd ná ndí yí, gwé námá wé bwé bá də yígula bí nə ndí yí, bwé wá mábádí. ²⁵ Muud jí nə baalé fug yé, Zembí mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəng cúgé nə ndí yé, Zembí mə bá mēel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.»

*Kaaná mpəg í də kə
gwáméfwó yí*

²⁶ Yésus mú nyingə ci ná: «Faan mé Zembí dúsə nda yuug ga. Ngwól múúd mé myeeg mpəg nyádí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wəəl mímwásá. Mpəg jáá í é kál ná ndéé, í ngə wíy gwáméfwó, muud nyə ámə bə yé kú mpu nda í ngə sáy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá ná mpəg kəg íkáá, í wá mábəga, mpúmá lwánd mábəga dí. ²⁹ Ná ndéé, ja mpúmá mé tí yí, bwé mú

saag fambá, nəcé fwála bwé jálá nə saag yí í má wóós».

*Kaaná búbumə mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyingə ci ná: «Shé bí nə nkul ci ná Faan mé Zembí dúsə nda jí? Shé bí nə nkul yígga dwo nə wáyé kaaná? ³¹ Dúsə nda búbumə *mutárud. Búbumə jəng wé í búl cwáágawo nə bíl íbumə í məmpəg byēsh. ³² Nji ja bwé bə gwo yí, í də gwaa cə mólúgá məmpəg má fambá; í wá mílōw ná nkudá, mbií á nə inunú bí nə nkul zə lwə maage cínəng nyádí gúgúwád.» ³³ Míl zhwoɡ mikaaná mbií nid wə nyə á də lás nə buud yé, námá mbií bwé á bə nə nkul də gwág yí. ³⁴ Nyə a shigé də bwele lás nə bwo kú kənd kaaná. Nji nyə á də ké féel isá byēsh, ja bənəng *ompwín bə bwé mé ké bə bwáméfwó yí.

*Yésus mə nkáánd nə nkəwə
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwəw ngwúd dəngú mpwó-kugá, Yésus mú ci nə *ompwín bə ná: «Shé línágá mən, ké fanwíny!» ³⁶ Ompwín bwé mú béégəya nə áncuncuma buud, ké kwey Yésus byóólúd. Bənəng bwé mú ké nə dwo. Mólúgá móló mé á bə námá mákoogú, mé ngə bə bwo. ³⁷ Bwé ngə ké, seegya ná məma nkəwə mú tééd kunğála, ikwə í mājúwó í mú ngə shwíy byóólúd, byóóló mú tééd lwándulə nə məjúwó.

38 Í á bæ, Yésus mbwúg bán byóólúd, a ngá já, lúu mbwúg filo dí. Ompwíin bé bwá mú juumæshi nyæ. Bwá næ né ná: «Yíguli sá wál zæ yæ! Ye sâ jœngû í acíyé wo tœ sâ?» 39 Yésus mú wœl, nyæ ñkáánd næ ñkwê. Nyæ næ mân ná: «Saluwóg, jigú ná shæe!» Nji nyæ á shîn lás ntúni yí, ñkwê mú shwal shîn, mân bæ ná shæe. 40 Ntô Yésus mú ka ci næ ompwíin bé ná: «Wáyé mbii ífwaas ni? Ye bi cúgé næ búgá næ Zembî?» 41 Inkunjúúnd í mú jág bii bwo, kæ je bwá mú ngæ nyímbula bwámé næ bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyé! Tœ ñkwê, tœ mân í bálé sá nyæ mægwág í?»

5

Yésus mæ yíl mājamb

(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

1 Ntô bwá mú kæ wóós cínú dí fanwíny shí á Ogerazenyé. 2 Yésus mú shulæ byóólúd. A ká námæ shîn tâl mækuú shí, ñgwólúgá múúd mú wú mæshwon dí, bów-bôw *shíshim ngé lwáfulæ nyæ, zæ bwæma næ Yésus. 3 Muud wœngû nyæ á ðu ji ban mæshwon. Tœ muud ñgwúd nyæ a shígé ná bæ næ ñkul mæ wálúlæ nyæ, tæem bæ næ mimbwagá mí ñkwánz. 4 Ija ñkí bulya bwá á ðu tæem wóólæ nyæ mæbwæ næ mikwoolú mí ñkwánz, bwá wá nyæ mimbwagá mækuúd, ñji nyæ á ðu tí isâ íni byêsh. Tœ muud ñgwúd nyæ a shígé bæ næ ñkul mæ káágúlæ nyæ. 5 Bulú næ mwásæ nyæ á ðu bul bæ ñji ban

mæshwon næ mímbúnád, ká ðu kîm, a ngé bœwali nyúúl nyé næ mækwóógá.

6 Ntô nda nyæ á dúg Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyæ á ju kúlá, kæ kúd Yésus mæbwón shí, jægula næ nyæ, 7 a ngé kîm ná: «Yésus, *Mwân má Zembî á gwów-gwôw, shwê bâñ næ iney? Má jægula næ wo jíná má Zembî dí ná, wo kú tâl mæ cwúndad.» 8 Nyæ á jægula næ Yésus ntúni næcé Yésus nyæ á ngæ ci næ nyæ ná: «bów-bôw shíshim, wúg nyæ nyúúlúd.» 9 Yésus mú jí nyæ ná: «Jíná dwô wé zé?» Nyæ ná: «Jíná dâm wé “Kínda”, næcé sá bí ñkí bulya.» 10 Bwá mú téég Yésus mæbwæ ná a kú yíl bwo lœm dí kænd kâl shús.

11 Na, mæma sœnz óñkuú, í á ngæ ðæ mbúmbúnád. 12 Mājamb má mú téég Yésus mæbwæ ná a nyíngálág mwo óñkuú bœngád. 13 A mú magulæ ná í síyág ntó. Bów-bôw míshíshim myœngá, mí mú zæ wú múúd wœngû nyúúlúd, kæ nyíi óñkuúd. Sœnz óñkuú ni, je bæ ótôóshin óbá, jêsh mú shwal bumb næ mikúlá, wú mbúmbúnád, kæ juwa máñád. Bwá mú ñgul mājúwó ná ndéé fudæ.

14 Buud bwá á ngæ baagulæ óñkuú wá, bwá mú wœenzh kæ ngæ jaaw buud ñgwála næ mílœm mílœm. Buud bwá mú zæ, zæ dúg sâ í ámæ síy yí. 15 Bwá mú zæ wóós kúl Yésus nyæ á bæ yí. Bwá dúg múúd mājamb má á ðu lwáfulæ yé, a njúl cínœng shí næ

jɔɔɔ míkáándá, a njúl námá ná shɛɛ. Bwá mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwá á dúg sósólúgú í á sɔy wá bwá mú jaaw bwo sá í áámə bə nə muud wəɔŋgú nə ɔŋkuú yí. ¹⁷ Ntó bwá mú téég Yésus məbwə ná a wúg bwádí ləɔmud.

¹⁸ Ja Yésus má kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ɲwág nyə nyádí gwoɔŋgud. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádá kə jaaw búúd bwô sá jêsh Cwám̄ba má sá wo yí, nda á má gwág wo ɲkúnkwónɲúlə ná.» ²⁰ Muud éne músə kyey, kə ɲgə jaaw buud wá Dekapwól sá jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəɔŋg bêsh bwá á gwág wá bwá mú bul káam.

*Yésus má gwûmushi
shilə mə Zharus*

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Ja Yésus má səw kə faŋwíny byóól dí yí, buud bwá mú zə lyɛ nyə áncuncuma, a njúl ná bwúnɲúd. ²² Ngwól njwû á *mpáánzə minjígúlá, nə jínə ná Zharus mú wós. Nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á zə kúd məbwón shí, ²³ téég nyə məbwə. Nyə ná: «Súsás jām í ɲgə júgula. Má jəgula nə wo ná wo zág kə kɛɛl nyə məbwə, a bəg mpwogé, a cágəg.» ²⁴ Bá Yésus bwá mú kə, buud bwá ɲgə bɛ bwo áncuncuma, bwá ɲgə shúsə Yésus ikósmb byêsh.

²⁵ Ngwól múdá nyə á bə cínɔŋg, məcií má á də wú nyə nyúúlúd té mím̄bú wûm nə

mím̄bá. ²⁶ Nyə á bul dúg cúnɲúlyá ɔjwósɲwada dí sɔlə ná a yâl, a shîn kɛɛnzh *mwaanê yé yêsh. Nji, a kú yâl, bwás ɲgə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lân má Yésus ná, nyə á kə Yésus mpúsə kwon na áncuncuma buud dí, kə kún̄ya nə nyə káándá, ²⁸ a ɲgə táduga ná: «ɲkí mə kún̄yá nə nji káándá má Yésus, mə yâl.» ²⁹ Nji nyə á kún̄ya nə nyə káándá yí, məcií tōw ntāg nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yâl. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífə má wú nyə nyúúlúd. A mú yág mpúsə búúd dí, jí ná: «Zə má kún̄ya mə nə káándá éne?» ³¹ *Ompwíín bə bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Wo ɲgə dúg buud ó ɲgə shúsə wo ikósmb byêsh, wo nyiŋgə jí ná: “Zə má kún̄ya nə mə káándá éne?”»

³² Nji Yésus mú ɲgə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a dúg múúd nyə áámə sá sósólúgú wəɔŋgú yé. ³³ Mudá éne nyə á ɲgə lílyə nə ifwaas, nəcé nyə á mpu sá í áámə sɔy nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbálé yêsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wām, wo má *dúg cug nəcé búgə gwô. Kaág nə shɛɛ. Bwas í shínúg wo!»

³⁵ Yésus ɲgə ná lás ntáni, buud bwá mú wós wúlə wə njwû á mpáánzə minjígúlá zə ci nə nyə ná: «Shilə wô má yə. Wó ka kwo ɲgə ntágulə Yíguli nə ji?» ³⁶ Nji, Yésus kú bish sá bwá á ɲgə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bɛɛg fúnda,

bóg nji nà búgá.» ³⁷ A mú ci ná tɔɔ muud kú bɛ nyə, a ká nà nji Pyêr nà Zhâk bá mínyɔŋɔ yé Yuánes. ³⁸ Ja bwá má jé njwû á mpáánzə minjígúlá dí njów yí, Yésus mú dág buud bwá ngə sá saagəwo mímbii mímbii, bwá ngə jii, bwá ngə kîm. ³⁹ A mú nyíi njów, nyə nà bwo ná: «Bí ngə jii nà ngə sá bímbí lú saagəwo ni nəcɛ ji? Mwân nyə afwóyɛ yə, a ngə yida jâ.» ⁴⁰ Bwá mú yida ngə cágúlə nyə. Ná ndɛɛ a mú wéeshuli bēsh tóon, lúgə nji sóŋgú nà nyɔŋgú mə mwân, nà buud ó gwoong jé. Bwá mú nyíi fúm, kúl mwân nyə á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wɔŋgə mbwê. Nyə nà né ná: «Talita, kûm!» Ntɔ má ká ná «Mwámuda! Má ci nà wo ná: wɔɔlúg!» ⁴² Cé nà cé, shilə wɔŋgə mú wɔɔl, tééd kyeyúlə, nəcɛ nyə á bə nà mimbû wûm nà mímbá. Ja bwá má dág ntáni yí, bwá mú ngə káám mbií á ná fəg jimb lúúd. ⁴³ Ntɔ Yésus mú bul báásulə bwo ná bwá kú bwiing múúd sâ í má sɛy yí. A mú ci ná bwá yég nyə sâ má dâ.

6

Buud ó Nazarêt bwá ban Yésus

(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yésus mú ka wú na, bənɔŋ *ompwíin bɛ bwá mú kə nyádí kwáádá. ² Ja jwôw lú Sábaad í á wóós yí, nyə á kə *mpáánzə minjígúlá, kə ngə yə buud minjígúlá. Ncúlyá buud bwá

á ngə gwágulə nyə wá bwá mú ngə bul káam, bwá ngə jî ná: «Bíga ísâ í á wú nyə ngow? Dúga váál fúg wá ji? A ngə mpu sá dúga váál *máshimbá wa ntudɛɛ? ³ Kábíndá á mwân má Maríya dí éga? Mínyɔŋɔ má Zhâk, bənɔŋ Yózes, nà Yûdə nà Shímun dí éga? Ngaá okóól bɛ búsə wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bɔɔgá. ⁴ Yésus mú zə ci nà bwo ná: «*Muud micúndə má dɔ námá bwəma nà mpyóŋ nji nyádí kwáádá, nà nyádí məwɔŋgód, nà nyádí njów búúdd.» ⁵ Nyə a shígé bə nà ŋkul sá tɔɔ *shimbá cínɔŋ nyádí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a kɛɛl məbwə, cug myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwá á bə kú *búgula nyə ná. Ná ndɛɛ a mú cɔ, ngə kə məkwaádá mēsh má faan dɔŋgúd kə ngə yə buud minjígúlá.

Yésus má lwâm ompwíin wûm nà óbá

(Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

⁷ Ja ísâ íni í má cɔ yí, Yésus mú jôw *ómpwíin wûm nà óbá bɛ, a mú zə ngə lwâm bwo óbá óbá. A shîn yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bów-bôw míshíshim. ⁸ A báásulə bwo ná: «Ja bí má ká yí, bí kú ŋwa íbaduga í njɔond, ka nji wagatíg. Bí kú ŋwa buléd, tɔɔ baamutálá. Bí kú kə nə *mwaanê. ⁹ Bí bwáád osílúfaas! Nji bí kú bwáád íshimí íbá.» ¹⁰ A mú nyingə ci nà bwo ná: «Ja bí má jé wúl ŋgwəla dí yí, bí ó ji njów bí ámə nyíi yíid, kə jé jwôw bí má bá lə

yí. ¹¹ Búúd bwé ká bá bæ kú lág bí gúl kúlád, bwé kú cēel gwág sâ bí má jááw bwo yí, bí ɔ bá wú cínəŋgú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəŋgú í lwágulə bwo ná bwé má byaagulə.» ¹² Ná ndéé ompwíin bé bwé mú zə kə, kə ŋgə cúndə ná buud bwé céndúg mítədúgá. ¹³ Bwé mú námá yíl buud zhwog májamb má á ŋgə ntágulə bwo má. Bwé gwáágulə zhwog mímbəl məwúdə, ŋgə lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud
(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jínə má Yésus ŋgə jag bul jwɔ, bólúgá búúd bwé á ŋgə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwúm, sâ jəŋg wə á músə nə mpífə á ŋgə sá *məshimbá ntáni ni.» ¹⁵ Bólúgá ná: «Jísə Eli.» Bólúgá ná: «Jísə Zembî ŋgwól *múúd micúndə yé, nda bəŋg ɔ ayág.»

¹⁶ Ja Herod nyə á gwág ntə yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cún wə éne! A má gwúm shwónud!» ¹⁷ Nəcə Herod nyáməfwó nyə a ŋwa Herodyād, mudá má mínyəŋə yé Fílíp, bâ. Lésú wəŋg wə í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wólə nyə məŋkəda, kə wá nyə mímbwugud. ¹⁸ Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod

ná: «Wo ajéláyé nə ŋwa mudá má mínyəŋə woó ná wo bâ!» ¹⁹ Herodyād nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sɔ məzhií ná a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bándə ²⁰ nəcé Herod nyə á də mpu ná Yuánes ji tátəlí muud mísh má Zembî dí, a njúl muud Zembî, nyə á ka də gwɔɔ nyə. Sâ jəŋg wə nyə á də kɛem nyə yí. Ná ndéé, tɛem bæ ná iciyá í Yuánes í á də shul nyə lámúd, nyə á yida námə də gwágulə nyə nə məshusug.

²¹ Ná ndéé, Herodyād nyə á zə dág zhií má gwú Yuánes jwəw Herod nyə a təl zan byélé dé yí. Herod nyə a jəw milúlúú myá ləem nə myá izimbi, a jəw námə otówe ɔ shwóg wə Galilê. ²² Í á ka bæ, Herod bənəŋ buud bəŋgú bwé njúl shí, shilə má Herodyād mú nyí cínəŋg, tééd sáágulə cwánúd. Kuú zəŋ yé mú zə bul nywa Herod bənəŋ buud ɔni míshúd. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jəsh wó cēél yí, mə é fáágulə wo gwo.» ²³ A mú kaag nyə fwámé kaag ná: «Tɛem bæ nə wó jii məma mpál á faan dām, mə é fáágulə wo gwo.» ²⁴ Shilə ni kú fwo bɛsa, a mú wólə tón, kə jí nyóŋgú ná: «Mə gwáámbug jí?» Nyəŋgú mú bɛsa nə nyə ná: «Gwáámbug lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵ A mú lɛl ntág jéel nyiŋgə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná:

* **6:11** Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kúkúl shí bwé ámə təl mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bí cínəŋg wə ná bwé músə sá nyé. **6:13** Zhk 5.14 **6:14** 8.28 **6:15** Luk 7.16 **6:17** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **6:23** Est 5.3, 6; 7.2

«Má jii ná wo yág mə lúú mə Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídíga.» ²⁶ Ngwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyə á bwey keen ŋkaanə mísh mə ójón dí ná, nyə a shígé nywá nyingə ban ná nyə ayáyé nyə sâ nyə ámə gwáámb yí. ²⁷ Námə cé nə cé, a mú kənd ŋgwólúgá zimbí ná: «Zaá mə nə lúú mə Yuánes Nduu-buud!» Muud wəŋgú mú kə cígə Yuánes cún. ²⁸ A mú zə nə lúú yáásád, zə yə shilə ni. Shilə ni mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóŋgá. ²⁹ Ná ndé *ompwíín ó Yuánes bwə mú gwág sólúgú wəŋgá. Bwə mú kə ŋkəny kug nyúul mə Yuánes kə wá shwónud.

Yésus mə yá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúd ó lwámá ó Yésus bwə á nyingə yí, bwə á zə bwiŋg Yésus sâ jêsh bwə á kə ŋgə sá yí, nə sâ bwə á ŋgə jígúli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kəg kál búúd bwə cúgé yí ŋwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwə á bə cínəŋg ŋkí bulya, bóól ó ŋgə kə, bóól ó ŋgə nyingə, mbií á ná bənŋə ompwíín bə bwə á shígé bə nə fwála ná bwə dág. ³² Bwə á ka kəwa byóólúd, kyey ná bwə kə ji bwáméfwó bugád kál búúd bwə cúgé yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwə á dág bwə ŋgə kə byóólúd, bwə mú yag bwo. Buud bwə á ka ŋgə wu míngwəla myêsh dí, ŋgə kə nə

mikúlá, kə sámə Yésus bənŋə ompwíín bə shwóg kə tééd jê.

³⁴ Ja bwə mə shulə byóól dí yí, a mú dág mənókumbə mə búúd mání, a mú gwág bwo cey lámúd nəcé bwə á bə nda sənz incwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. Ntó a mú ŋgə jígúli bwo isâ ŋkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé ná, ompwíín bwə mú kə ci nə nyə ná: «Sə búsə wa bugád, kugú námə óga. ³⁶ Bídúg búúd óga, bwə kəg íbaafə nə məkwaádə mäsə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sâ mə dâ.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bíméfwó yágá bwo sâ mə dâ.» Bwə mú jí nyə ná: «Sə é sá ntədélə ná sə kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jii ódanarí† mitəd mímbá!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bí búsə nə íbuléd ínəy? Kəgá dág!» Bwə mú kə lə. Bwə mú zə jaaw nyə ná: «Sə búsə nə íbuléd ítəon, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwə jíləg buud shí ikínda ikínda ákanda dí. ⁴⁰ Bwə mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mətəon. ⁴¹ Ja búúd bwə mə shín jí shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd ítəon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembí akíba. A mú fəy íbuléd, yə ómpwíín bə. Bwə mú kaaw búúd. A mú námə kaaw oshú mbií ŋgwúd. ⁴² Buud bəsh bwə mú də, jílə, idâw lág. ⁴³ Ompwíín bwə mú sənəŋg íkál í buléd nə íkál í óshú í á lág yí, byêsh í á lwánd məbwumú

6:30 Luk 6.13; 10.17

6:32 8.1-10

6:34 Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat

9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † 6:37 danarí: Danarí ŋgwúd í á də kwaga nə myána myá ŋkúmba jwəw. 6:43 20j 4.43-44

wûm nə mábá. ⁴⁴ Buud bwé á dā ibuléd byōŋg wá, bwé á bə budûm otóóshin otóon.

Yésus má kyey májúwó dí gwôw

(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námá nji í á shîn yí, Yésus nə *ompwíín bé ná bwé kəwag byóólád, bwé línág kə nyə shwóg Betasayída, mən fanwíny té nyə é ngə fwo bíd zhwog buud bwé á bə óni yí.

⁴⁶ Yésus mú shîn bíd búúd, a músə bád mbúnád ná a kə jəgula nə Zəmbí. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey ná byóól mú tām mən, nyə má lúg cínú nyámé. ⁴⁸ Nyə á ka dág ná júgə í ngə bə ompwíín cún nə cún, nəcé ŋkwə nyə á ngə yida wú kóómb bwé á ngə kə yí. Ngəé mīngwûm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bə bwo, a ngə kyey nə makuú májúwó dí gwôw. Nyə á ka sá nda a cə bwo. ⁴⁹ Ja bāŋ bwé má dág a ngə kyey nə makuú májúwó dí gwôw yí, bwé má táduga ná jisə *jîm, bwé mú bwú óŋkwimbyê. ⁵⁰ Nəcé bēsh bwé á dág nyə, inkuŋkúúnd í mú bii bēsh. Yésus mú lēl cī nə bwo ná: «Səlugá milām shí. Mə wə éne, kúgá fúndə!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólád, kwey bwo, ŋkwə mú ntāg shîn. Bwé mú káam mbií á ná fəg də jimb lúúd. ⁵² Bwé á bul káam nəcé bwé á shígé fwo mpu gwág mbií múúd mə Yésus. Sā jəŋgə ɔ í á sá ná bwé kú wámbulə sā nyə á cēl jíguli

bwo ja nyə á sá ná ibuléd í búlyag yí. Bwé á bə ná ŋkí jilə milúu.

Yésus má lwag mím̄bāl Genezarēt

(Mat 14.34-36)

⁵³ Bwé má shîn lína mən, bwé mú jé loom á Genezarēt, bwé mú səl byóol. ⁵⁴ Námá shulálə bwé á shulə byóólád yí, buud bwé mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwé mú kə nə mikúlə kə ngə bāngula shí nyōŋg nyēsh dī. Bwé mú ngə ŋkēny mimbāl itanád, ngə kə nə myo kúl jēsh bwé á ngə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ngə kyey məkwaádá nə mīngwála, tō ibaa fá. Buud bwé mú ngə kə bwīg mimbāl myāŋ mím̄baadád, íkúl nyə é ngə cə yí. Bwé mú ngə téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwé jisówág ngə kúnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bōŋg bwé á ngə kúnya nə nyə wá bwé mú ngə yāl.

7

Ofarizyēŋ nə ijām nə ijag

(Mat 15.1-9)

¹ *Ofarizyēŋ nə bóólúgá *Oyíguli ó məcəŋ bwé á wú Yurúsəlem, kə wə Yésus. ² Bwé mú zə dág ná bóólúgá *ómpwíín bé bwé á də də idəw məbwə nə məbwam. Ntó ji ná bwé á shígé də gusa mwo mbii məcum má *Oyúden má ngə jíguli yí. ³ Í njúl ná Ofarizyēŋ námə nda Oyúden bēsh bwé á shígé də də, bwé kú fwo mpu gusa məbwə, nəcé bwé á də

yáág nə məcum ímpáámbá í á lúgə má. ⁴ Ja bwə nyíngə míkus dí yí, bwə cúgə nə ɲkul də kú fwo gusa. Bwə á du námə baagulə bílúgá íjám nə ijag nda dúlə gusa íbálá nə mikáágə nə iwónǵó.

⁵ Ja Ofarizyēɲ nə Oyíguli ó məcɛɛ bwə á dúg ntáni yí, bwə mú ci nə Yésus ná: «Ompwíín bwó bāɲ bwə aɲgē nə baagulə məcum mə ímpáámbá, bwə ɲgə də kú gusa mábwə. Jí í sá ntó?» ⁶ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Ízayí nyə á bə nə ɲkaam ja nyə á cúndə shú dún, bí buud ɔ mákəɲ mbii wúsə cilyá yí, ná: Kúl búúd ga í ɲgə gúmal mə ɲji mímpu dí,

milām myán mí ɲjúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wán ɲgələ ságusə bwə ɲgə ságusə mə yí wúsə ntó ɲguas.

Bwə ɲgə yida jíguli buud minjígulá myá məmpéndí mə búúd.»

⁸ Yésus mú kwádulə ná: «Bí mə myaas məcɛɛ mə Zembí, yida nywílya nə məcum mán.» ⁹ A kwo námə ci ná: «Bí mə mpú du ntə mpéndí mə Zembí ná bí mə yida baagulə məcum mán. ¹⁰ Moyîz nyə á ci ná: “Gúmálág sónǵú wô nə nyoonǵú wô.” A nyíngə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sónǵú yé ɲkí nyoonǵú yé, bwə jələ nə gwú múúd woonǵú.”

¹¹ «Nji bí bāɲ bí ɲgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sónǵú ɲkí nyoonǵú ná: “Sá mə ámə nywá kwíínd wo nə ndí yí í músə korban (ntó mə ké nə ɲkəw

nyoonǵí músə məyəna shú mə Zembí),’ ” ¹² bí kú cínal múúd woonǵ nə a sáág sâ shú mə sónǵú ɲkí nyoonǵá. ¹³ Nǵá ntó jí ná bí ɲgə sá ná Milésú mí Zembí mí bág ɲkúnǵúg, məcum mán yidá mpu yáág? Bí ɲgə námə nyíngə sá bíl zh-wog isâ í abábôw!»

Isâ í du wá múúd málwaagawo yí

(Mat 15.10-20)

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, lésa nə buud bwə á bə cínǵú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh bényágá málwə, mpu gwágulə. ¹⁵ Sâ í dú wú tón, nyíi múúd nyúúlúd yí, gwə dí í dú wá múúd málwaagawo mísh mə Zembí dí; ɲji byoonǵ í wú nyádí lámúd yí, byó wá í dú wá nyə málwaagawo. ¹⁶ Muud jí nə málwə mə gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bánɲ *ompwíín bə bwə mú nyíngə kə ɲjów. Cínǵ bwə mú zə jí nyə ná a féélág bwo kaaná woonǵá. ¹⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí búsə námə kú mpu gwág isâ? Ye bí agwágé ná sâ jēsh í wú tón nyíi múúd nyúúlúd yí, í cúgə nə ɲkul wá nyə málwaagawo mísh mə Zembí dí. ¹⁹ Nəcə í ányíyē nyə lámúd. Í yida kə nyə mwə dí ná ndéé í mú wós kə bííd.» (Ntó mə cɛel ci ná idəw í cúgə nə málwaagawo mísh mə Zembí dí.) ²⁰ Nyə mú nyíngə ci ná: «Sâ í wós wú múúd dí yí, gwə wá í wá nyə málwaagawo

mísh má Zembî dî. ²¹ Nəcə lâm má múúd dí wə bów-bów mîtédúgá mí dā zhu yé, nā janğa, nā júwo, nā mægwú má búúd, ²² nā minəomb, nā yéesh mábii, nā mbiya lâm, nā məkán, nā asíy-síy, nā zhín, nā *bwaasúlə mpu, nā dúlə nkēny nyúúl, nā cəg ímpwúfú. ²³ Isâ íni byêsh í wú lâm má múúd dí cwû, byó wə í dá wá múúd málwaağwo mísh má Zembî dî.»

*Mudá ikûl má búgula Yésus
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kóómb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyíi wúlúgá njówúd, nyə ngə sọ ná muud kú mpu ná nyə ji cínəng. Nji buud bwə mú bále námə mpu. ²⁵ Kú námə bwey, ngwólúgá múdá mú gwág ná Yésus má jé cínəng. Mudá wəəngá, bów-bów shíshim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúul Yésus dí shí məkuú. ²⁶ Mudá wəəngá nyə á bə shilə Ogarêk, nyə a byêl loəm á Fenisî, shí á Sirî. Nyə á ka zə jəgula nā Yésus ná a yílúg shilə yé jamb. ²⁷ Yésus mú ci nā nyə ná: «Fwog bíd ná bwân ó njów bwə dág ná ndéé, jílə. Nəcə ɲwálə ídāw í bwân ó njów, wusə yə ómpyê, í anywáyé.» ²⁸ Nji mudá éne mú zə bəsa nā nyə ná: «Ká, Cwám̄ba, ompyê bwə dā námə cwála mampulú má dá kud táwəli bwán dí shí má.» ²⁹ Ntó Yésus mú zə ci nā né ná: «Nda wə mpu bə nā zény ná, nyíngág kə wódí njów; məjamb má á ngə lwáfələ shilə wô má, má

má wú nyə nyúúlád.» ³⁰ Mudá wəəngá mú nyíngə, kə nyədí njów, kə kwey Mwân mbwúg shí, məjamb má má wú nyə.

Yésus má lwag akúmálwə

³¹ Mpásə na, Yésus mú wú ɲgwála á Tir, ciingya Sidon. Nyə a lína mpál shí á miɲgwála wúm kə ɲgeɛ m̄an má Galilê. ³² Cínəng bwə mú zə nyə nā ɲgwól akúmálwə a njúl námə fifi. Bwə mú jəgula nā Yésus ná a bádug nyə məbwə. ³³ Ntó Yésus mú zə ɲwa múúd éne kə nā nyə kóómb búúd bwə á shígé bə yí. A mú jil nyə inyínə málwəd, a yíl. A sey məntənd nyədí inyínəd ná ndéé a cilə múúd éne júmúd. ³⁴ Ná ndéé nyə mú yág gwów, nyə səl fām, nyə mú ci nā muud éne ná: «Efata!» (Ntó má kə ná «báɲúg!») ³⁵ Cé nā cé jəəngúd, muud éne málwə má mú bāɲ, téém̄bí í mú wú júmúd. Nyə mú mpu ngə lás. Yésus mú nyíngə nā nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntó Yésus mú báásələ bwo ná bwə kú bwele jaaw tóo muud. Nyə á tēem báásələ bwo ntáni, í mú yida bə nda nyə á ngə lwām bwo ná bwə ɲgág nā cúndə. ³⁷ Buud bēsh bwə mú bul bî, bwə ɲgə ci ná: «Isâ byêsh nyə ɲgə sá yí bíśə ɲkí bul nywa! Nyə bále sá ná wəakúmálwə bwə gwágúg, mifífi mí lásúg!»

8

*Yésus má nyíngə yə búúd
ídāw
(Mat 15.32-39)*

¹ Mwôw mœŋgû di, áncuncuma buud nyə á zə sœŋgya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwá á shígélé bə nə sâ má dâ ná, Yésus mú jôw *ômpwíín bé, nyə nə bwo ná
² «Mə ngə gwág buud óga ŋkúŋkwónǵúlə nəcə sánŋə sá má ji mwôw málól, ja gaad bwá cúgə ná nə sâ má dâ. ³ Nkí má nying bwo ntúni zha ná bwá kág bwádí, bwá é kə tag nə mǝntambuli zhǝd, nəcə bósólúgá ŋkí bulya bwá ngə gwaa zhu.» ⁴ Ompwíín bé bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá é wǝl bwo ntǝdélé ná bwá jílə wa bugád?» ⁵ Yésus mú ji bwo ná: «Bí búsa nə íbuléd íné?» Bwá ná: «Zaŋgbá.» ⁶ Yésus músə ka ci ná buud bwá jig shí. Ná ndɛé a músə ŋwa íbuléd zaŋgbá byœŋgú, a yə Zembí akíba, a fɛy byo ikúl ikúl, yə ômpwíín bé ná bwá kág ngə kaaw, bwá mú kə kaaw búúd. ⁷ Bwá á bə nə búbaalé íshúshú. Nyə mú ŋwa námá, yə Zembí akíba. Nyə nə ompwíín bé ná bwá kááwug námá byo. ⁸ Buud bwá mú də ná ndɛé, jílə. Zhwog ikúl í mú lúg tǝŋ məkúdə zaŋgbá. ⁹ Í njúl ná buud bwá á jee bə otóóshin onǝ. Yésus mú nying búúd ná bwá kág ngə kə. ¹⁰ Nyə shwal kəwa byósólúd, bǝnŋə ompwíín bé bwá mú kə shí á Dalmanuta.

Ofarizyên bwá ji dǝg sâ mímbǝgú

(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)

¹¹ Ja bwá má kə jé wu yí, *Ofarizyên bwá mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí mǝbwábúlán, bwá zə jí nyə ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngə zhu gwôw. ¹² Yésus mú səl fǝm nə mǝtag má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcə jí bí kala buud ga bí ngə céél dǝg shimbá yí? Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé bwele dǝg tǝo sǝ!» ¹³ A mú béégəy nə bwo, kwo kə kəwa byósólúd ná a líina, kə cǝndú faŋwíny.

*Ompwíín búsa nə jág
(Mat 16.5-12; Luk 12.1)*

¹⁴ *Ompwíín bwá á ka wusa ŋwaálə íbuléd ja bǝnŋə bwá á kəwa byósól dí yí, bwá á bə nə nji ŋgwúd. ¹⁵ Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyên *lǝvur wǝŋ, tǝo yé má Herod». ¹⁶ Bwá mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntúni nəcə sá cúgə nə íbuléd.» ¹⁷ Yésus mú mpu sâ bwá á ngə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcə jí tǝdúgá wúsə bí nji ná bí shígə ŋwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntúni yí? Kú wǝmbulə ísǝ! Bí anyíngáyé ná bə nə fǝg í? ¹⁸ Bí búsa nə mísh, nji bí kú dǝg í? Bí búsa nə mǝlwǝ, nji bí kú gwág í? ¹⁹ Bí anyíngáyé ná tǝdúga ja má á fɛy íbuléd ítóon buud otóóshin ótóon də yí? Bí á lwándulə mǝbwumú mǝnéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwá ná: «Wúm nə mǝbá.» ²⁰ Nyə ná: «Ja má á fɛy íbuléd zaŋgbá buud otóóshin onǝ də yí, bí

á lwándulə məkúdə mənəy nə ikál bí á lúg nə ndí yí?» Bwə ná: «Zaŋgbá.» ²¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

²² Ntó bwə mú kə jé Betəsayída. Buud bwə mú zə nyə nə áncím-ncím, zə téég Yésus məbwə ná á kúnyág nə né. ²³ Yésus mú zə bii áncím-ncím wəŋgá mbwád, wú nə né kwáádə. Kúl bá bwə á kə yí, nyə á ŋwa məntənd, bwiid múúd éne míshád, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ŋə ŋwá dúg?» ²⁴ Áncím-ncím mú bēny mísh, nyə ná: «Mə ŋə dúg buud. Búsə nda ilí, nji í ŋə jaand.» ²⁵ Yésus mú nyingə kwo kəel múúd éne məbwə míshád. Nyə mú yál. Nyə mpu dúg ísə byēsh ná ŋgəŋ. ²⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyingág, wo kág bídí; wo kú nyingə kə kwáádə nííd.»

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yésus bənəŋ *ompwíín bé bwə músə cə na, kə ŋge məkwáádə mə Sezaré mə Fílíp. A mú ŋə jí ómpwíín bé nūŋ zhííd ná: «Buud bwə ŋə ci ná mə jisə zə?» ²⁸ Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwə ŋə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúgá bwə ŋə námə ci ná wo jisə ŋgwól *múúd micúndə.» ²⁹ A mú nyingə jí

bwo ná: «Ká bi bāŋ ŋə ci ná mə jisə zə?» Pyēr músə bəsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kríst.*» ³⁰ Nə ndéé, a mú báásulə bwo ná ci bwə kú bwéle jaaw múúd sá á jisə yí.

Yésus má bá ya, a nyingə gwúm

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ A mú ka tééd jígúlílə bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd ná ocúmbá buud wá ləəm nə milúlúú myā ofada nə *Oyíguli ó məcəxə bwə kág jág jugushi nyə, bwə kudəwa nyə, bwə gwú ntāg nyə. Nji a bá gwúm shwəŋ dí mpəsə mwów məlóol.» ³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwəó. Pyēr músə kə nə nyə koogá, kə lás nə nyə. ³³ Yésus músə yid, dúg *ómpwíín bé, a mú ŋkáánd nə Pyēr ná: «Wúg mə na, *Sátan! Mitədúgá myō mí cúgé mitədúgá mí Zembí, mísə nji mitədúgá myā buud.»

³⁴ A mú ka jəw ncúlyá buud bwə á bə cínəŋg wá bənəŋ ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «ŋkí muud má cəel bə mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé, a bə mə. ³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cəg jé, a yida jím bal gwo. Nyəŋg mə jím bal cəg jé nəcə mə nə shú Jəjə Kéél yé, a faam. ³⁶ ŋkí muud má bii məbii mēsh mə shí ga ná ndéé *shíshim yé jím b, wáyé mfíí nyə é bə nə ndí

cínɔŋg yí? ³⁷ Muud ji nə ŋkul wá jí shú ná a nyíngɔg bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn kala búúd á mitédúgá olílingí í ngé sá məbôw ga dí yé, Mwân mə Múúd mə bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngé ŋkənəwa məŋkənəwa mə Sóŋgá yé, bənôn miféeshá mí wəéngəles yí.»

9

¹ A mú nyíngə ci nə bwo ná: «Búbələ mə jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwə abulé bwelə yə, bwə kú fwo dúg Faan mə Zembî mə wósos nə ŋkul.»

Yésus mə lwóyá mîlwaná myé (Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Mpúsə mwôw məsaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbúŋád, nji bənôn kú nə ŋgwól múud. Nyúúl nyé mú shwôla bwo míshúd, ³ mikáándə myé mí mú ngə jág bul faan nə mbii məfumə mâ ná, tɔɔ muud cúgé nə ŋkul gusa mikáándə ná ndéé mí fumə ntó. ⁴ Cínɔŋgá, Moyîz bá Eli bwə mú wósos, zə ngé lésa nə Yésus. ⁵ Pyêr músə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaála ngələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlóol, ŋgwúd shú dwô, dúl shú mə Moyîz, dúlúgá shú mə Eli.» ⁶ Pyêr nyə a shígé mpu sâ á cíg yí, nəcé bənôn bóólúgá *ómpwín

bwə á bul gwág ifwaas nda bwə nyê. ⁷ Seegya nji gúndá í mə zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál í ngé wú gúndá jɔɔŋg dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Ságá nyə məgwág.» ⁸ Ompwín bwə mú ntág ngə yágəwa, bwə kú ná dúg tɔɔ muud shús, nji bənôn Yésus wə bwə á bə.

⁹ Ja bənôn bwə mə ka ngə shulə wú mbúŋ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wósos ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwon dí yí.» ¹⁰ Bwə mú baagələ ci ni, nji bwə mú ngə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Gwúmélə məshwon dí á ngé ci ga, í ké ná jí?» ¹¹ Ná ndéé bwə músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó məcɛɛ bwə də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bəsa ná: «Jí bələ bə ntó ná Eli mə jalá nə fwo zə, zə tâl ísâ byêsh ícé byáŋád. Ká nəcé jí jísə cilyá Kálad Zembî dí ná bwə bá mpyeny Mwân mə Múúd, bwə bul jugəshi nyə yí? ¹³ Sâ ŋgwúdú, mɛɛ mə jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwə á sá nyə mbii wêsh bwə á cɛɛl yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

Yésus mə yîl ŋgwól mwân jamb

(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

¹⁴ Ja bwə mə kə wósos *ómpwín dí yí, bwə mú kwey məŋkumbə mə búúd mə mə lyɛ bwo, bənôn Oyíguli ó məcɛɛ bwə ngé sɛŋusa məkêl.

15 Nji mánkúmbə mə búúd mání mə má dúg Yésus yí, bwá mú seegya, bwá mú ngə kə nə mikúlá, kə ngə báda nyə. 16 Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jáyé bínón buud óga ngə séhəsa məkəl nə ndí yí?» 17 Na zhwog buud éne dí, ngwól múúd mú bəsa nə nyə ná: «Yíguli mə ámə zə nə mwân waamá wódí, wúl shíshim í mə sá ná a bág kú ná lás. 18 Í mú ntág ka də bə, kúl jēsh í ámə wós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ngə fúgal mājə, a shwal nyánəwo. Má ámə jí ómpwíín bwô ná bwá yílúg nyə jamb dɔɔngá, bwá shígé kwag.» 19 Yésus músə bî ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nə bî ntúni kə wós ngow? Mə e bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wɔɔng.» 20 Bwá mú kə nə nyə. Nji shíshim nî* í má dúg Yésus yí, í mú jung mwân nə nkulû, a mú juma shí, ngə bíngula, ifúlug í ngə wós nyə mpud. 21 Yésus mú jí sónngá mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bəsa ná: «Í á tééd nyə, a njúl ná mwántombú. 22 Í də cɛel gwú nyə. Í də kul nyə tɔɔ kuda dí tɔɔ mājúwód ija ija. Nkí wo ji nə nkul sá gúl sâ shú dé, gwágúg sá nkúnkwónjálə, kwííndúg sâ.» 23 Yésus mú yagula nyə ná: «Nkí wo ji nə nkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yēsh mə *búgúlá Zembí yé ji nə nkul sá sâ jēsh.» 24 Cé nə cé sónngá mwân mú

lás gwów gwów ná: «Mə ngə *búgula! Nji, yág mə nkul ná mə mpúg bə nə búgá!» 25 Buud bwá mú zə seengya áncuncuma kúl bwá á bə yí. Ntó Yésus mú nkáánd nə shíshim ábábów wɔɔng ná: «Wo shíshim ngə juwo mwân málwə nə mpu ga! Mə yímbúlí wo ná, wúg nyə nyúúlád! Ci wo kú ná bá nyíngə nyíi nyə nyúúlád!» 26 Í mú kîm nə nkulû, í jung mwân ná ndéé wú nyə nyúúlád. Mwân mú cɔ fudəd ná nyágúsá, zhwog buud bwá ngə ci ná: «A má yə.» 27 Nji Yésus mú bii nyə mbwə, wɛel nyə. Mwân mú tɔw tátalí. 28 Ná ndéé, Yésus mú kə nyíi njów. Ompwíín bé bwá mú kə jí nyə wu bánón bwáméfwó ná: «Nacé jí sá bân shígé kwag yílúlə shíshim nî yí?» 29 A mú bəsa bwo ná, bwá də yíl mbií nî nji nə mājəgula.

Yésus má jaaw ja ábée ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

30 Bwá mú zə lə na. Bwá lína Galilé. Yésus nyə a shígé cɛel ná buud bwá mpúg kúl bwá á bə yí, 31 nacé nyə á ngə jíguli *ompwíín bé. Ná ndéé, a mú ngə jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bág kaanz məbwə mə búúd dí, bwá bág gwú nyə. Nji mpásə shwiy dé, nyə bá já shwon dí mwów móbá, a mú gwúm jwów álél.» 32 Nji Yésus nyə á tɛem ngə jaaw bwo ntó, bwá á shígé mpu gwág. Bwá mú bul

* 9:20 Bóól bwá ngə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.»

gwág ifwaas. Bwé ngé fúndə jílə nyə ná nyə féélúg bwo isá nyə ngé jaaw bwo yí.

Zá jífwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Ntó bwé mú kə jé Kapernawúm. Cínəng bwé mú nyíi wúl njówúd. Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ngə sɛŋusa məkəl nə gwo zhíí nə zhíí yí?» ³⁴ Bwé mú jí ná kufag, nəcé zhíí nə zhíí, bwé á ngə shwə nə bwé cɛl mpu nyəəng jí bul bə fwámé múúd bwé dí gwoong dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zə jí shí. Nyə jəw *ómpwíín wúm nə óbá bé. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céél bə tówe shwóg á gwoong jín yé, nyə jəlá nə bə múúd a mpəsə, nyə bə námə sɔl məsáal á gwoong jínúd.» ³⁶ Nyə ká shín lás ntó, nyə mú zə ŋwa gúl kúkágə, təl bwo nyə míshúd, a mú ŋwa nyə nyádí məbwád. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə lég gúl kúkágə nda jígá jínə dām dí yé, a mə lég mə. Muud mə lég ntəg mə yé, nyə alágé mə, a lég múúd nyə á nti mə yé.»

Buud wə shédí kóómbúd
(Luk 9.49-50)

³⁸ Na Yuánes mú cɪ nə Yésus ná: «Yíguli, sá ámə dúg ŋgwól múúd ngə balan nə jínə dwô, ngə yíl buud məjamb nə ndí. Sá ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ngə sá nəcé a cugé sádí gwoong dí.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambulə ná a kú ngə sá. Muud cugé

nə ŋkul balan nə jínə dām, sá *məshimbá nə ndí, nə ndéé nyə nyíngə kə ngə lás nə mə ŋkí bəw. ⁴⁰ Nəcé muud nyə aŋgə nə mpíi shé yé, jí shédí kóómbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána tɔɔŋjɪ láá məjúwó ŋgwúd, ŋgulal bí mədí jínəd nəcé bí bələ búúd ó *Kríst yé, búbálé, mə jaaw bí ná, muud wəəngə nyə abále shúb myəna myá cínəng.»

Sám í bul jila

(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² «Nji, ikúkágə í ngə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəəgú, í bul jəla nə bwé kəlɛg muud wəəngə məma kwóógú cúnúd, bwé kul nyə nə dwo mən. ⁴³ Ntó, í ká bə nə mbwə wô ŋkí kuú wô í ngə kwal wo bəəgú, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandəgə wo njúl nə kúl mbwə ŋkí kúl kuú, ⁴⁴ ntə nə wo bág nə məbwə mwô mēsh wo mú kə kuda á kandəgə jísə kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə nə kuú wô í ngə kwal wo bəəgú, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandəgə wo njúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntə nə wo bág nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandəgə jísə kú jímə yíd. ⁴⁷ Ŋkí jús dwô í ngə kwal wo bəəgú, tíg dwo. Í bul jəla nə wo nyíg Faan mə Zembí dí nə ncwaan jús, ntə nə wo bág nə mísh mwô mēsh bwə bá kə kul wo kuda á kandəgəd. ⁴⁸ Cínəng kuda jəəngúd ilúmágə í də də nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwelə jímə. ⁴⁹ Mpugá

9:33 Luk 22.24

10.16; Yuá 13.20

9:48 Iza 66.24

9:35 10.43-44; Mat 20.26-27; Luk 22.26

9:40 Mat 12.30; Luk 11.23

9:49 Ləv 2.13

9:37 Mat 10.40; Luk

9:47 Mat 5.29

9:43 Mat 5.30

ná kuda í bá wá múúd yêsh mægwâm námá nda ca í dâ wá mægwâm ídêw dí ná. ⁵⁰ Ca dúsə jə sâ. Sâ ηgwúdû, ηkí ca í sósomb, jí í bá nyingə wá dwo mægwâm? Bágá námá nda jə ca mpédúgá búúd, bí mú ka bæ nə ηkul jí mpwogé mpédúgá bíméfwó nə bíméfwó.»

10

*Yésus nə mægwú mə bâ
(Mat 19.1-9; Luk 16.18)*

¹ Ná ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. Buud bwé mú zə áncuncuma zə ηkúndəw cínəηg nyádí. A mú ηgə jíguli bwo nda nyə á dâ sá ná. ² Bóól *Ofarizyēη bwé á zə kə nyádí, kə bwówulə nyə, bwé ná: «Ye mæcɛɛ míshé mə ηgə ci ná muud jí nə ηkul yíl múdá yé bâ?» ³ Ntó nyə mú bɛsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásulə bí ná jí?» ⁴ Bwé nə nyə ná: «Moyíz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cɛɛl yíl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad mægwú mə bâ.» ⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cɛɛ dɔəηgú nəcé lal bí milâm. ⁶ Sâ ηgwúdû, ja Zembî nyə á té isâ byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ “Nda mə mə sá bwo ntúní ná, mudúm mə bá lágə sósəηgú bá nyəəηgú, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwé mú bæ nyúul ηgwúdû.” Ntó jí nə bwé cúgə ná búúd obá, bwé músə muud ηgwúd. ⁹ Muud nyə ajəláyé nə ka béég sá Zembî mə laad yí.»

¹⁰ Ja bənəη *ompwíín bé bwé mə kə wós njów yí, bwé mú kwo jí nyə ná a féélág bwo lésú wəəηgá. ¹¹ Ntó wá nyə á ci nə bwo ná: «ηkí muud mə yíl múdá yé bâ, a bá múdá shús í, muud wəəηg mə sá mínəəmb mísh mə múdá nyə ámə yíl yéd. ¹² Təə mudá, á ká wú bâ, a nyingə kə dúl báád í, a mə sá námə mínəəmb.»

Yésus mə bəd bwân óntombú məbwə

(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágə wá Yésus ná a kúnyág nə byo. Nji *ompwíín bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a dág ntó ná, nyə a lámusa nə ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dúsə sâ á mbií búúd wáj. ¹⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məməgulá mə kúkágə yé, muud wəəηgú cúgə nə ηkul nyíi cínəηg.» ¹⁶ A mú ηkény bwân bəəηgú, ηgə bəd bwo məbwə, ηgə yə bwo ocúncésh.

Yésus bá muud byəəg

(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Yésus mú zə cə na. A ηgə kə zhííd, ηgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúdəw nyádí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jəjə Yíguli, jáyɛ jə sâ mə sáág nə mə bííg cəg á kandəgə kandəgə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów

9:50 mpwogé: Luk 2.14; 1Te 5.13; Rom 12.18 **10:1** Luk 9.51 **10:3** Mat 5.31

10:6 Mat 1.27 **10:7** Mat 2.24 **10:11** Mat 5.32; Luk 16.18; 1Kr 7.10-11 **10:15**

Mat 18.3

mə ná jɔjɔ múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembî nyáméfwó. ¹⁹ Wo mpú dí mæcɛx mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínɔmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyá ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sɔ́ngá woó nə nyɔ́ngá woó.” ²⁰ Muud éne mú bɛsa nə nyə ná: «Yíguli! Mə ngə bɛ mæcɛx mánɪ mēsh, tééd íkágád zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figə-figə, a mú gwág nyə cɛylámúd. Nyə nə né ná: «Í ngə ná fúfə wo sá ngwúd. Kaá kusha ísá byēsh wó jí nə ndi yí, wo yə mímbúbúwá *mwaanê wɔ́ngá, wo ka bá kə bə nə mabii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.» ²² Muud wɔ́ng mü shúsula nə mpɛsá má Yésus, a mú ntâg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog mabii.

²³ Yésus mú cing mp-wóómbú dúg nyádi mákoogú ná ndéé, a mú ci nə *ompwiín bé ná: «A kwowulálə ná buud bí nə mabii wá bwé nyíg Faan má Zembî dí eé!» ²⁴ Ompwiín bé bwé mú káam ciyá jɔ́ng, Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Yé bwân bām! A kwowulálə ná muud nyíg Faan má Zembî dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamô nyíg luun lá ndundu dí, ntɔ́ ná muud á bulya mabii nyíg Faan má Zembî dí.» ²⁶ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə nkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú

kənd mísh bwádi, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə nkul sá jini jân, nji Zembî; nəcé Zembî nywáá ji nə nkul sá sá jēsh.»

²⁸ Pyēr mú ja lésá, nyə ná: «Ká, dugí! Sə báá sə á má shîn lúgə ísá byēsh, sə zə bɛ wo.» ²⁹ Yésus mú bɛsa ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, nkí muud mə sá ná, tɔ́ minjów, tɔ́ mēshí, tɔ́ omínyɔ́ngá, tɔ́ okóól, tɔ́ nyɔ́ngá, tɔ́ sɔ́ngá, tɔ́ bwân, a lúgə byo shú dām, nə shú bwiingúlə Jɔjɔ Kéél, ³⁰ nyə é nyingə bí ísá byɔ́ng byēsh ija təd té nyə é ngə cugə wa shí yí: tɔ́ minjów, tɔ́ mēshí, tɔ́ omínyɔ́ngá nə okóól, nə nyɔ́ngá, nə bwân, ija təd, a bwəma námə nə cúwálí cínɔ́ng, nə ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yííd. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bɔ́ng bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

Yésus má jaaw ja álél ná a bá yə, a mú gwúm
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwé á ka ngə bád kə Yurúsəlem, Yésus tál shwóg, ompwiín bé bwé ngə bɛ nyə mpúsə, mílám mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Tɔ́ buud bwé á ngə bɛ bwo wá, bwé á ngə námə bɛemb. Yésus mú ηwa *ompwiín wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bánón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ísá í bá zə sɪy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sə ngálə bád kə Yurúsəlem óga; mpugá

ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúúú myā ofada nə *Oyíguli ó mǎcǎǎd. Bwə é cǎǎlə nyə shwiy, bwə mú kǎenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwə wə bwə bá cǎgula nyə, bwə sɛy nyə məntənd mpwóómbúd, bwə fyámusə nyə mílwón, bwə mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwon dí jwów álél.»

*Zə jífwó múúd
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Ná ndéé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwə mú zə shísh wə Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá mə téég wo məbwə, ság sá sá sá é jí wo yí.» ³⁶ A mūsə jí bwo ná: «Bí mə jii ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwə mú bɛsa ná: «Yág sá wáda ná sá bǎg ji wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə məncwúm ja wó bá kə ji wódí jiya gúmád yí.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngə jii yí. Ye bí bí nə nkul ngul bálá mə é ngul yí, nkí ná bí duwan nduwán mə é duwan yí?» ³⁹ Bwə ná: «Haaw. Sə bí nə nkul ngul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá mə zə ngul yí, bí é ngul gwo, tɔɔ nduwán mə zə duwan yí, bí é duwan námə wo. ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jíg mə nyíga mbwə məncwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə nkul nwa wáni cígulá, ijiya byɔɔng bísə shú búúd í á bwey kwəmusəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíín wúm bwə á gwág ntó yí, bwə a gwág Zhâk bá Yuánes bôw. ⁴² Yésus mú jôw

bwo, lás nə bwo ná: «Ngáá bí mə mpú ná buud bwə ngə wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwə ngə ntɛɛng ijwúga byán, ofwó búúd bwə ngə lwóya nji mpâl. ⁴³ Í ajáláyé nə bə ntó bí bǎn dí. Nyɔɔng yêsh mə céél bə fwó múúd gwoɔng jín dí yé, yídag sɛy nə bóól. ⁴⁴ Nyɔɔng mə céél tów bí shwóg yé, bǎg bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jɔɔngú wə jísə ná *Mwân mə Múúd nyəmɛfwó nyə a shígé zə ná bwə sɛyúg nə nyə. Nyə á yida zə sɛy nə buud, a yána námə cǎg jé shú ná ncúlyá buud bwə bǎg ofalí*.»

*Yésus mə bɛny Bartimê mîsh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Ntó, Yésus bǎnôñ ómpwíín bə bwə mú kə kumə Zheríko. Bwə mú ngə lɔ ngwála wɔɔngú; buud bwə á ngə bɛ bwo áncuncuma. Ngwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ngə gwáámɛ buud isâ. Muud wɔɔngú nyə á bə nə jínə ná Bartimê, mwân mə Timê. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wə ngə cɔ éne. Ntó nyə mú tééd ngələ kîm ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwígúg mə ná nkwoñá.» ⁴⁸ Nji buud bwə mú ngə nkáánd nə nyə. Tɔɔ ntó nyə mú mpu bân kál gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwígúg mə ná nkwoñá.» ⁴⁹ Yésus mú shigula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə

10:34 15.15-20 **10:38** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11

10:39 Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28 * **10:45**

Bwə á ɖa jéna nkúmba tâñ shú ná nkúmba kwám í bǎg fúlí. Tâñ nyɔɔng wə Yésus nyə a jéna nə cǎg jé shú búúd bɛsh yí. **10:47** Mat 20.30-31

nyə.» Bwə músə jôw áncím-ncím. Bwə nə nyə ná: «Səlug lām shí! Tówúg! A ngə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogá. A mú bumb, ləel kə wə Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo ji?» Ancím-ncím mú bəsa ná: «Ye yíguli, ság ná mə kwóg dágya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo mə *dúg cug nəcé búgə gwô.» Cé nə cé, mísh mə mú nyingə dágya nyə. A músə bə nyə.

11

Yésus mə nyíi Yurúsəlem

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)

¹ Ja bwə á ngə shísh kúná-kúnə nə Yurúsəlem yí, bwə á kə wósə ngéé Betufazhe, *Mbán wəolivyé dī. Yésus mú lwām *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá jé, bí kwey cwə jakáás cəglá, í njúl ná tɔɔ muud kú fwo bwelə kəwa nyə kwoŋəd. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: «Cwám̄ba wə ngə jii gwo.» Muud wəŋgá nyə é ləel námá bíd ná bí zág nə gwo.» ⁴ Ompwíín bwə mú kə, bwə mú kə kwey cwə jakáás cəglá kúná-kúnə nə wúl mpumbé, njwón dí koogá. Bwə mú ciny gwo. ⁵ Bóslágá búúd bwə á bə cínŋg wá, bwə mú jí bwo ná: «Jí bí ngə sá ní? Bí mə ciny cwə jakáás ní nəcé jí?» ⁶ Bwə músə

bəsa mbií Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bəŋg bwə mú bíd ná bwə kág nə ndí.

⁷ Bwə mú zə Yésus nə cwə jakáás, bwə ngə yíl mikáándə myán ngə jəel gwo kwoŋəd. Yésus músə ji gwôw. ⁸ Ncúlyá buud bwə mú ngə taalə mikáándə myán zhí nə zhí, bóól bwə ngə búgə məmpúnzə mə ílí məkoogá ngə zə taalə zhíd. ⁹ Shwíínzhá buud bwə á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəŋg bwə á ngə bə mpásə wá bwə á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmá í bəg nə nyəŋg ngə zə jínə mə Cwám̄ba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bəg nə ijwûga í ngə zə yí, ijwûga í Dâ *Dávid! Hosána joŋ lə gwôw dí cwû!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, nyə á kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a músə kənd mísh Luŋ dēshəd. Nda í á bə mpwó-kugá shí ná, a mú cúwo tóón, nyingə kə nə ompwíín bə wúm nə óbá Betanî.

Yésus mə shwó lí figyê

(Mat 21.18-19)

¹² Mán məlām, bwə mú wú Betanî. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lí *figyê shwóg-shwóg í njúl ná ŋkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínŋg. Nji, ja á mə kə wósə lí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəcé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abulé ná bá bwelə də tɔɔ bumá gwô.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíín bə bwə ngə gwág.

*Yésus mə wíŋg búúd ó míkus
Luŋ mə Zembî*

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwá mú nyingə jé Yurúsəlem. Ná ndéé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a mú kə wíŋg búúd bwá á ngə sá mikus cínəŋg wá. A shîn lwág ítúwuli í búúd bwá á ngə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bəəŋg bwá á ngə kusha məfaf wá. ¹⁶ A ban ná muud kú ná lína nə mbag Luŋ mə Zembî dí cwû. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúla, nyə ná: Nğaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwá bá də jôw njów wâm ná: “njów məjəgula á ikûl nə ilwon byêsh?” Ká bí bân mə yida sá ná í bág daage lú ijúwâl.»

¹⁸ Milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó məcçə bwá mú gwág sósłágú wəəŋgâ. Bwá mú ngə sə məzhíí ná bwá gwú Yésus, nji bwá á ka ngə fúndə nəcé njígúla yé á ngə bul nyíi buud milámád, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bənəŋ *ompwíín bə bwá músə wú ngwála.

*Njígúla búgá nə dúla sá
məjəgula*

(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán məlê, bwá mú nyingə kə ngwála, bwá mú dág líí *figyê, í mə shîn shwáás kə jé míkəplád. ²¹ Pyêr mú zə téduga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dugí! Figyê wó ámə shwó yé mə

shwáás.» ²² Yésus mú ntâg ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembî! ²³ Búbálé, mə jaaw bí ná, ŋkí muud mə ci nə mbáŋ ga ná: “Túwág na, wo kág juwa mán”, a ká bə nə lâm búgá, kú ngə sá məshwán, í bále síy nda nyə ámə ci ná. ²⁴ Gwə wə mə jááw bí ná, sâ jêsh bí mə bá gwáámə məjəgula dí yí, bəgá nə búgá ná bí mə bii, bí dág í bə námə nda bí ámə gwáámə ná. ²⁵ Ja bí tál tətəlí ngə sá məjəgula yí, ŋkí muud mə tédúgá íwushí ngwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəəŋgâ. Ságá ntó, Sósłgú wán jisə gwów yé júúg námə bí nə iwushí bín.» ²⁶ *[Nji, ŋkí bí mə bə kú də juu bósł búúd íí, Sósłgú wán jisə gwów yé kú námə də juu bí nə məbôw bí mə də sá má.]

*Ŋkul ijwûga mə Yésus í ngə
wú ngow*

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwá mú zə jé Yurúsəlem. Yésus mú kə ngə kyey *Luŋ mə Zembî dí cwû ná ndéé, milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó məcçə nə ocúmbá buud bwá mú kə nyádí. ²⁸ Bwá mú jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ngə sá ísâ íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ŋkul ná wo zég ngə sá byo?» ²⁹ A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. Bí mə ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul mə ngə sá misósłgú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə

11:17 Iza 56.7; Zhe 7.11

11:18 12.12; 14.1-2

11:23 Mat 17.20; Luk 17.6

11:24 Mat 7.7; Luk 11.9

11:25 Mat 7.1; Luk 6.37

11:26 Míl mícilyá mí

ayág mí cúgé nə mpánzə ní.

nyáyé ñkûl? Ye ñkul á gwów wá Zembî, ye ñkul á buud? Bɛsagá mǎ.» ³¹ Bwé mú tédaga ná: «Ñkí sá má ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nǎcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ³² Sá má ká mǎel ci ná í á bə ñkul á buud í, ñkwée sǎ! Buud bēsh bwé ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwé mú bɛsa nǎ Yésus ná: «Sá ampúyé.» Yésus mú ci nǎ bwo ná: «Mǎ ajááwé nǎmǎ bí ñkul má ngə sá misóólúgú mǐga nǎ ndí yí.»

12

Kanda ósóol ó mǎsáal ó abúbw
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Nyə á ka zə kǎnd milúlúú myá ofada nǎ *Onkume ó mǎcéɛ nǎ ocúmbá buud óni kanda. Nyə nǎ bwo ná: «Ngwól múúd nyə a sá fambá *vīnyə, wá gwo lunḡula dí. A fáág bíí dúlǎ bá nyáam mpúmá, a lwḡ cwámǎbá ísǎndǎlé, a mú yə búúd fambá jǎɛng mǎcéd. A músə kə njǎndəd. ² Fwála lú mǎmwáágulǎ dí, nyə á kǎnd ngwól sóol mǎsáal yé ná a kǎg ñwa nyə dé kǎw lǎ mpúmá búúd bwé á lúg nǎ fambá wá dí. ³ Nji buud bǎɛngú, bwé mú yida bíi sóol mǎsáal wǎɛngú, dǎngulǎ ná ndéé nyiḡ nyə mǎbwǎ mǎbwǎ. ⁴ Muud fambá mú nyiḡgə kǎnd ngwól sóol mǎsáal yé. Bwé mú wá nyə fáḡ lúúd, séémbuli nǎmǎ nyə nǎ mǎlwíy. ⁵ Muud fambá nyə á nyiḡgə kǎnd muud

shús. Bwé mú kə gwú nyāḡ. Nyə mú nyiḡgə kǎnd bósí ñkí bulya, bwé mú nǎmǎ sá bwo nda bǎɛng wá ashúshwóógú: bwé cú búga, bwé gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nǎ mwān yé nyə á dǎ bul dǎ cǎel yé. A mú ka zə jǎna kǎnd mwān yé wǎɛng búúd bǎɛng dí, nyə ngə tédaga ná gúl ja, buud óni bwé é gwḡḡ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúd bwé á lúg nǎ fambá wá bwé á dúg mwān éne yí, bwé á ngə ci bwámé nǎ bwámé ná: “Dúgá! Muud mǎ bá lúg nǎ lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bǎg lúg nǎ lúgí jé.” ⁸ Bwé mú zə bíi nyə, gwú nyə ná ndéé wusə ncǎ fambá.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myá ofada nǎ Onkume ó mǎcéɛ nǎ ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí mǎ dúg ná muud fambá mǎ bá zə sá jí? Mǎe mǎ dúg ná a bá zə, zə gwú búúd bwé á lúg nǎ fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bí afwóyé bwelɛ lḡ mícilyá mí Kálad Zembî dí ná: Kwóógú ólwḡye bwé á myaas yí,

dwó wá í mǎ bə kwóógú lú lúmuga*.

¹¹ Cwámǎ sósólúgú yé wá ni.

Jísə *sǎ mímǎgú sǎdí míshúd í?»

¹² Milúlúú myá ofada bǎnōḡ *Onkume ó mǎcéɛ nǎ ocúmbá buud óni bwé mú tééd ngǎlǎ sḡ mǎzhíí ná bwé bíi nyə, nǎcé bwé á mpu ná lǎsú wǎḡ wá Yésus nyə á ngə lǎs kǎndad

11:32 Mat 14.5 12:1 Iza 5.1-2 12:6 1.11 12:10 Sôm 118.22-23 * 12:10 kwóógú lú lúmuga: Í á dǎ bə kwóógú bwé á dǎ tééd jil mǎndǎlúd yí, dwó wá bwé á dǎ bɛ ja bwé lúm mǎnyuḡ mǎ njów yí. 12:12 11.18

ni. Nji, nda bwá á ngə fúnda mənjkumbə mə búúd ná, bwá mú béégəyá nə nyə, bwá mú kyey.

Mwaanê tóya má Káázel

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwá mú ka ŋwa bóól *Ofarizyên nə bóól búúd wə gwoonŋ í á dɛ ságusə ijwûga í Herod yí, bwá mú kənd bwo nyádí ná bwá kág bwówulə nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwá má jé nyádí yí, bwá má ci nə né ná: «Yíguli! Sə ngə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ádé bεemb sâ bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul tów wo míshúd yí. Wo ngə jíguli sá cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sâ. Ye məcɛɛ máshé má ngə magulə ná sá jénág tóya mə *Káázel, ye má aŋgê nə magulə? Ye sá dúg jéna, ye sá nda dɛ jéna?»

¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába jáŋ jooŋg, a mú ci nə bwo ná: «Bí mə zé bwówulə mə nəcé ji? Zəgá ná mə nə sanj *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwá mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zé jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» Bwá nə né ná: «Jísə Káázel.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yégá Káázel isâ í Káázel, bí yə Zembí isâ í Zembí.» Bwá mú bul káam mpɛsá nyé nyooŋgú.

Gwûmúlə búúd bwá bá gwûm yí

(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

¹⁸ *Osadwisyên, buud bwá dɛ ci ná mimbimbə mí ábúle gwûm máshwon dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yíguli! Moyíz nyə á yə sá cɛɛ ná: “Ŋkí muud mə yá kundú, mínyoŋú yé má jəlá nə shúgula nə kúsá yé, a byág nyooŋg má yə yé mpwon buud.” ²⁰ Bóól ómínyoŋú bwá á byél wa zəŋgbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bâ múdá, a mú yə kú nə mwân. ²¹ Nyooŋg nyə á bɛ nə nyə yé, mú bâ kúsá acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námá yə kú nə mwân. Mbií ŋgwúd nə álél, ²² nə bóól óntombú bé bēsh, kə jé mwân á məzhúgúlâ. Bēsh, bwá á bâ mudá ŋgwúd wooŋgú, bēsh shîn yə, bwá kú lúgə mwân. Mpúsə wán, mudá wooŋg mú námá zə yə. ²³ Ja búúd bwá bá gwûm yí, nyáyé mə bá ŋwa mudá? Ŋgaá nə bēsh bwá á shí bə ógwúm bé?»

²⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə kwab, nəcé bí ampúyé sâ Kálaad Zembí ŋgá ci yí, bí kú námá mpu mpífə má Zembí. ²⁵ Ja búúd bwá bá gwûm máshwon dí yí, budúm bwá ábúle ná bâ búdá, budá nda ná kə məbáád. Bwá bá jí nda *wəəŋgəles ó Zembí bwá njúl joŋ dí ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bálə gwûm máshwon dí, ŋgaá nə Kálaad məcɛɛ má Moyíz dí, bí mə dɛ ló kúl í ŋgá lwágulə nda nyə á kwey ŋgwiile ŋkaŋ dí yí. Ŋgaá Zembí nyə á ci nə nyə ná: “Mə jí Zembí má *Aburaham,

† 12:15 danarí: Í á bə mwaanê á Rom, bwá á dɛ jéna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. 12:17 Rom 13.7 12:18 Luk 20.27 12:19 Mbá 25.5-6; Mat 38.8 12:26 MmN 3.2, 6

Zembî mǎ *Izaag, Zembî mǎ *Yákwab.” ²⁷ Ntǎ jǐ ná Zembî cugé Zembî mimbimbǎ, a jǐ yidǎ bǎ Zembî á buud bwǎ ngǎ cugǎ wǎ. Bí ngǎ jǎg bul kwab.»

Cɛɛ í ntɔ́ mǎcɛɛ mǎsh yí
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Ngwǎl Yíguli mǎcɛɛ nyǎ á ngǎ gwág nda bwǎ á ngǎ jí nyǎ minjǐgǎ ná. Nda nyǎ á dúg ná Yésus ngǎ mpu bǝsa ná, a mú zǎ jí nyǎ ná: «Mǎcɛɛ mǎshé mǎsh dí, dáyé í tǎl mǎól mǎsh shwóg?» ²⁹ Yésus mú bǝsa ná nyǎ ná: «Cɛɛ í tǎl mǎól mǎsh shwóg yí, dí ná:

Gwágúlǎg, Izuráyêl! Zembî wúsú, Cwámǎba, jísǎ Zembî njǐ nyǎmǎfwǎ.

³⁰ Wó jǎlá ná cɛel Zembî wǎ Cwámǎba ná lâm wǎ wêsh, ná *shíshim wǎ wêsh, ná lúú wǎ wêsh, ná ñkul nywǎ nyêsh!»

³¹ Yésus mú nyǐngǎ ci ná: «Cɛɛ ábɛê dúsǎ ná:

Wo cɛel múúú yêsh jísǎ wo kúnǎ-kúnǎ yé nda womǎfwǎ.

Kú ná tǎo cɛɛ í ntǎ mǎni.»

³² Yíguli mǎcɛɛ ntǎg ná nyǎ ná: «Haaw! Wo mǎ mpu lás! Sǎ wó ngǎ ci yí, jísǎ tǎtǎlǐ. Zembî jísǎ njǐ ngwúú, kú ná ngwǎlǎgǎ shús mpǎsǎ nyǎ. ³³ Muud mǎ jǎlá ná wǎ lâm yé wêsh wǎ Zembî, a cɛel nyǎ ná fúg nyé nyêsh, ná ñkul nyé nyêsh. A jǎlá ná cɛel námǎ muud jí nyǎ kúnǎ-kúnǎ yé nda nyǎmǎfwǎ. Ntǎ wǎ jísǎ mpwogé, cǔ jǐgǎlǎlǎ

Zembî ocúdú ná sǎlǎ nyǎ mǎól *mǎtúnǎga mǎsh.» ³⁴ Nda Yésus nyǎ á dúg ná nyǎ á mpu bǝsa ná nyǎ ná, a mú ci ná nyǎ ná: «Í abǎlé ná gwaa ná wo ná, wo nyǐg Faan mǎ Zembî dí.» Ná ndéé, tǎo muud nyǎ a shígé ná nyǐngǎ jí Yésus njǐgǎ.

Mesí bá Dávid
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Ntǎ, nda Yésus nyǎ á ngǎ jíguli buud *Lunǎ mǎ Zembî dí ná, nyǎ a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyíguli ó mǎcɛɛ bí ná ñkul ci ná *Kríst jǐ Mwân mǎ *Dávid yí? ³⁶ Ngaá *Dávid, nyǎmǎfwǎ, ná ñkul mǎ Ñkǎñkǎ Shíshim, mǎ ci ná:

Cwámǎba† nyǎ á ci ná Cwámǎba wâm ná:

“Jǐg shí wa mǎdí mbwǎ mǎncwúm, kǎ wóós ja mǎ é culushi mǐzhízhǐng myǎ,

wo nyaál myo ná mǎkuú yí!”

³⁷ Dávid nyǎmǎfwǎ nyǎ á jǔw *Kríst ná Cwámǎba. Kǎ nyǎ é kǎ bǎ Dávid mwân ná ntǎdelé?» Buud bwǎ á bǎ áncuncuma wǎ bwǎ á bul gwág mǎshusug ná lǎsǎ yé.

Yésus mǎ kéwǎlǐ búú
(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)

³⁸ Ná ndéé, a mú kǎ shwóg ná jǐgǎlǎlǎ búúú. Nyǎ ná bwo ná: «Bǐ ǔ kǎálǎgǎ ná Oyíguli ó mǎcɛɛ! Bwǎ cɛel dúlǎ mǎɛla ná ñwǔǔla ñwǔǔla íjud, ná dúlǎ sǔ ná buud bwǎ dúg báda bwo mǎbǎdá mǎ

12:29 Mbǎ 6.4-5

1Sa 15.22; Ozê 6.6

12:31 Lǎv 19.18; Mat 22.39

12:34 Mat 22.46; Luk 20.40

12:32 Luk 20.39

12:35 Mat 20.30-31

12:33

12:36

Mat 22.44 † **12:36** Wa, jínǎ lǎ Cwámǎba dúsǎ “Yawé”, mbií í ngǎ wú Sôm 110.1 dí yí. **12:38** Luk 11.43

gúmá mánkúmbə mə búúd dī. ³⁹ Bwə cɛɛl námá kə dɛ ji nji íjiya yâ shwóg ja búsə *mámpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí; bwə cɛɛl námá dɛ kə ji nji lúú túwəli dí ja bwə dɛ kə ídína dí yí. ⁴⁰ Bwə déég míkúsə mí búdá isâ byán byêsh. Bwə nyingə dɛ sá ígwaa-gwaa í mǎjəgula, lwóyálə ná búsə ijɔ́ í búúd. Intúgúli byán í bá bə ɲkí jág bul nyaan.»

*Yána mə kúsə múdá
(Luk 21.1-4)*

⁴¹ Yésus nyə á ka kə ji ná bɛɛndyá nə jaadə máyəna mǎ *Mpáánzə Zembí, a ka ɲgə dóg nda búúd bwə á ɲgə wá máyəna ná. Ofwó búúd bwə á ɲgə wá ɲkí bulya. ⁴² Nji wúl mbúmbúwá kúsə múdá, í á zə wá isúsán íbá, tǎn á búbaalé ífáda. ⁴³ Yésus mú jǔw *ompwíín bɛ, nyə nə bwo ná: «Búbélé, mə jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsə múdá nǐ mə wá máyəna cɔ́ buud bɛsh bwə ámə ɲgə wá wá. ⁴⁴ Nəcə buud bɛsh bwə ámə ɲgə wá óni, bwə ámə ɲgə ɲwa mǎmpugə mǎ byɔɔg dánú. Ká nye, a ɲjúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dɛsh nyə ámə bə nə ndí yí, bímbí dɛsh í ámə bə ná nyə é ɲgə cugə nə ndí yí.»

13

*Mashíne mə shí
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)*

¹ Nda Yésus nyə á ɲgə cúwo wú *Lun mə Zembí ná, ɲgwól *mpwíín yé mú ci nə né ná: «Yígúli, fwog dóg jɔ́jɔ́

mákwóógú mǎni, nə mǎma lwóyá nǐ!» ² Yésus nyə á ka bɛsa nə né ná: «Nə jɔ́jɔ́ mákwóógú nə mǎma lwóyá wó dóg nǐ, tǔo kwóógú ɲgwúd í ábúlé nyingə lóg í mbád na dúlúgá dí gwôw, mɛsh mə bá shugula shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbún wǎolivyé dí, kə ji shí, ɲgə dóg kóomb Lun mə Zembí. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bǎnôn bwə á bə bwáméfwó wá, bwə mú ci nə nyə ná ⁴ «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá nə isâ byɔɔɲg í wál bá ɲgə zə bwəma yí.» ⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bɛy nə buud bwə bâg shíg bí. ⁶ Nəcə buud ɲkí bulya bwə bá dɛ zə nə jínə dâm; nyân wǎós, nyə ná: “Mə wá *Kříst”. Bwə bá kǎnd zhwog buud jugú. ⁷ Bí mə bá dɛ gwág mǎlǎn mí móomb, bí gwáduga ncíndə dǔomb, bí kú bá dɛ kǎnd mǎlám gwôw; í bá jǐ ná isâ íni í bág. Nji tɛem bə ntó, í ábúlé fwo bə mǎshíne mə shí. ⁸ Gúl lwon í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá námá dɛ ntanɲsa bíl íkúlú, zha á ifí mpu í bá bə. Isâ íni byêsh í bá ná bə nji mǎtɛédulé mə mǎcɛy mə byéyí.

⁹ «Bí ó dɛ bɛy. Bwə bá dɛ kusha nə bí mǎbwə mə osémbye ó mǎlǎsúd, bwə dɛ fyámusə bí mǎlwónj *mámpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí. Bí mə bá dɛ kaad mǎsh mə búúd ó anǎnǐ nə ojwú ó lǔom dí ná, bí kág bwaagulə sâ bí mə mpú shú

jíná dâm yí. ¹⁰ Í fwo tééd jii ná bwé cúndág Jəjə Kéél ikúl ná ilwon byêsh dí. ¹¹ Ja bwé bá du kusha ná bí yí, bí kú bá du bwey yághwo iciyá í kəod. Bi ɔ bá du lás sâ í é bá du jé bí cé jəongúd ná bí lásúg yí; nəc é bí dí má bá du lás, í bá du bə Nkɛ́ɛkɛ Shíshim. ¹² Mínyonɔ́ má bá kusha ná mínyonɔ́ yé ná bwé kág gwú nyə. Sónɔ́gú má bá kusha ná mwân; bwân bwé lumbuli ná obyɔl, ngə gwú bwo. ¹³ Buud bəsh bwé bá mpii bí nəc é jíná dâm. Nji, muud má bá jisəw kə wósós məshínéd yé, a bá cəgə.»

Incwaw í ntug í bá bə

(Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)

¹⁴ «Ja bí má bá dág ájələnɔ́kúɔ́kwə má kə ɔwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ngé lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí má bá dág isâ byəong yí, buud bwé bá bə Yudéa wá, bwé bəg fúnda, kə mímbámɔ́nɔ́d! ¹⁵ Muud má bá bə kwáminú yé kú bá shulə ná a kə njów kə ɔwa sâ. ¹⁶ Nyəong má bá bə fambó yé, kú ná kwo kə kwáádé ná a kə ɔwa kúúd. ¹⁷ Nkwéé budá bwé bá bə ná məbum, ná bəong bwé bá ngə nyéəng bwân mwôw məong dí wá! Bwé bá bul nkúnkwon. ¹⁸ Jəgəlagá ná Zembí ná isâ íni í kú bá wósós bí nkwanúd. ¹⁹ Nəc é *incwaw í ntug í bá bə mwôw məong dí mbií í abwélé bə té Zembí nyə á té gwôw ná shí yí. Bíl í ábúlé kwo

bə mbií wəong. ²⁰ Í á mbâm bə Cwámɔ́ba kú cunal mwôw má incwaw í ntug məongú, tə muud kú faam. Nji, a bá cunal mwôw məongú shú buud nyə á féesh ná bwé bəg bə wá. ²¹ Ntə, nkí ngwól múúd má ci ná bí ná: “Dəgá! Mesí ji wa”, nkí ná: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesí ɔ məshúgá ná *buud ɔ mícúndə wá məshúgá bwé bá du wósós. Bwé bá du sá *məshimbá ná *isâ í ntə búúd nkwon yí mbií wúsə ná nkí gúl sâ jí ná nkul bə ntə, buud Zembí má bwey féesh wá bwé bə bów-bów zhí. ²³ Bi ɔ bəy! Mə má bwey jaaw bí isâ byêsh wə ní.

²⁴ «Mə jaaw bí ná mwôw məongú dí, mwôw má incwaw í ntug məong má ká námə shín cə, jwów í bá shila ná nkwed kú ná kwo faan; nkwoond kú ná wéeshuli mənkenya; ²⁵ wəacén-céní bwé bá du bí shí; isâ byêsh bísə ná mpífə jon dí yí í bá kúngula. ²⁶ Ja jəongú, bwé bá ka dág *Mwân má Múúd ngə cúwo jonɔ́d, a zág ná mpífə ná milwaná. ²⁷ A bá nti *wəəngəles bə bwé zə səəng búúd Zembí nyə á féesh wá ikósomb ínə byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wósós bílágád.»

Yuug á lí figyê

(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

²⁸ «Ŋwagá fəg ná yuug bí má du dág ná lí *figyê yí. Í du bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənəcuug má agúgwáan

má ngə kə yí, bí mú mpu ná ompú bwə mú kúnə-kúnə. ²⁹ Ntó námá, ja bí má bá dág isâ byəɔŋg í ngə sɪy yí, mpugá ná zɪyɛ má *Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁰ Bábálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə isâ íni byêsh kú fwo sɪy. ³¹ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byâm kú cə.

³² «Shú sâ í dɔgyá nə jwôw nə wəla isâ byəɔŋg í bá sɪy yí, kú nə muud mə mpû; tɛem bə *wəéŋgəles básə wə Zembî wá bwə ampúyɛ; tɛem bə Mwân nyə ampúyɛ; nji Sónɔgú wə má mpû. ³³ Bí ɔ mpú ji ŋkasə! Nəcə bi ampúyɛ baan dɔɔŋgú. ³⁴ Í bá bə nda muud mə zə tí ná a ké njɔɔnd dí, a lúgə njów búúd yé, a yə ósól ɔ mósáal ŋkul ngələ sá isâ, nyə nə mbaagulə mbê ná a jíg ŋkasə. ³⁵ Ntó, jigá ŋkasə! Bi ampúyɛ baan amádí njów má bá zə yí. A ji nə ŋkul zə mpwó-kugú, tɔɔ tām bulú, ŋkí ná ngwúm kúwó ashúshwóógú, tɔɔ mán má ləm. ³⁶ Sásúlágá ná a zág məseegya, zə kwey bí ígwád. ³⁷ Sâ mé ngə jaaw bí ga, jísə shú buud bəsh. Jigá ŋkasə!»

14

Shwushwaga á shwɪy mə Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8)

¹ Ná ndéé, í á lág mwôw məbá ná *Páska nə zan bwə á dɛ də íbuléd yâ kú nə *ləvur

yí í bwəmag. Milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ɔ məcɛɛ bwə á ngə sɔ məzhí ná bwə bii Yésus məkəŋúd, bwə gwú nyə. ² Nəcə bwə á ngə nyímbula ná: «Shé ajáláyɛ nə bii nyə baan lú zāŋ, ŋkwanɔgá buud bwə á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bə Betanî Shímun á zúzaamé dí njów. Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jɔɔŋg í á bə lwándúlá nə labínda álal-kus. Bwə dɛ sá labínda jɔɔŋgú nə míkɔlɔ mí nār†. Ná ndéé, bwə ngə də, mudá wɔɔŋgú mú búgə fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd.

⁴ Bóólágá búúd bwə á bə cínɔŋg wá, bwə mú gwág bôw, bwə mú ngə lás mpádúgá nyāŋ ná: «Wúga mbií yúúdúgá wə jí? ⁵ Í mbām jəla ná bwə kusha labínda ni odanarî mitəd mílól, bwə kwiínd mímbúbúwá nə ndí.» Bwə mú bul jum múdá wɔɔŋgú.

⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bídúgá nyə ná shɛɛ! Jí bí ngə lúg nyə lám ntúni yí? A má sá mə jɔjɔ sóólágá. ⁷ Binôŋ mímbúbúwá bí njul jwôw dēsh, bi bí nə ŋkul sá bwo mənywa ja jēsh bí má cɛɛl yí. Nji sánôŋ bí sá ábúlé ji mwôw mēsh. ⁸ Mudá éga má sá bímbí nyə ámə kwag yí. Nyə má bwey gwáágulə mə labínda nyúúlúd, shú mádulya mām. ⁹ Bábálé, má jaaw bí ná, kúl jēsh bwə bá cúndə Jɔjɔ Kéel ga

13:30 Mat 16.28

13:32 Mis 1.7

13:33 14.42

13:34 Mat 25.14-15; Luk

19.12-13

14:1 11.18

14:3 Luk 7.37-38

* 14:3 alubátrə: Nyə á bə dúl váál

kwóógú, bwə á dɛ mɛ ifúfuundú í bwíl nə ndí yí.

námə nda ntanɔa.

† 14:3 nār: Kɔlɔ wɔɔŋg í dɛ mpə

shí nyêsh dí yí, bwé bá námá ða jaaw sâ múdá éga má sá mæ yí, buud ða téduga nyæ.»

*Yúdas má kusha na Yésus
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Ná ndéé, Yúdas Iskariyôt, ngwól múúd á gwoong *ômpwíín wúm na óbá, músæ kæ dúgya na milúlúú myâ ofada ná a ká kusha bwo na Yésus. ¹¹ Nda bwé á gwág ntó ná, bwé mú gwág nywa. Bwé mú kaag ná bwé é yæ nyæ *mwaanê. Yúdas músæ zæ sô fwámé fwála á jí na ñkul sá ná bwé bíig Yésus yí.

Yésus bánôñ ompwíín bé bwé sá Páska

(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw ðoongá wé bwé á ða cígæ ncwæmbe Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóógá á zañ ibuléd yâ kú na *lævur yí. Ntó wé *ômpwíín ó Yésus bwé á zæ jí nyæ ná: «Jáyé kúl wó céél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?» ¹³ Yésus mú lwâm ompwíín bé óbá, nyæ na bwo ná: «Kægá ngwála! Bí é bwæma na ngwól múúd, a ngé ñkêny káágé mæjúwó. Bí ó bæ nyæ! ¹⁴ Njów nyé é kæ nyíi yí, bí ci na amádi njów ná Yíguli má ci ná wo lwóg sá kúl bánôñ ompwíín bé bwé é ða dína Páska yí. ¹⁵ Nyæ e lwágulæ bí fúm ánúnî njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínong wé bí é kwísha shé zañ Páska yé.» ¹⁶ Ompwíín bwé mú kæ jé ngwála, kæ kwey ísâ

byêsh mbií nyæ á jaaw bwo yí. Bwé mú shîn kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugá í a bii shí yí, bánôñ *buud ðlwámá bé wúm na óbá bwé mú jê. ¹⁸ Ntó, bwé ngæ ða, Yésus mú ci na bwo ná: «Búbélé, má jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí, shénón ngæ ða wa yé, nyæ é kusha na mæ.» ¹⁹ Ompwíín bwé mú gwág sâ jooñgá cey lámúd, bwé mú ngæ jí nyæ ngwúd ngwúd ná: «Ye jisæ mæ?» ²⁰ Nyæ mú bæsa na bwo ná: «Jísæ ngwúd á bí buud wúm na óbá, nyooñg sóná ngæ juwo mæbwê shúyá ngwúd dí yé. ²¹ *Mwân mæ Múúd nywáá, nyæ é kæ námá nda jisæ bwey bæ cilyá shú dé dí ná. Nji mæntágula na múúd mæ kéénzh nyæ yé; í á yida nywá bul jæla ná muud wooñgá kú byêl.»

²² Bwé ngæ ða ntáni, Yésus mú ñwa buléd, yæ Zembî cúncésh ná ndéé, a mú fêy buléd, yæ ômpwíín bé. Nyæ na bwo ná: «Ñwagá, bí dæg. Nyúul nyâm wé ga.» ²³ Mpúsæ na, nyæ mú ñwa bálá wáan, yæ Zembî akíba, nyæ mú kala bwo. Bêsh bwé mú ngul. ²⁴ Nyæ mú ci na bwo ná: «Mæcií mâm wé mání, mæcií mâ sô, má zæ shwíy shí, zæ cé búúd ñkí bulya má. ²⁵ Búbélé, má jaaw bí ná, mæ abulé ná kwo ngul wáan ni, kæ wóós ja má bá ngul ncuncumbæ Faan má Zembî dí yí.»

Pyêr nyæ é kílya Yésus

(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)

26 Bwá mú ka sey Zembî isusa i gúmá ná ndéé bwá músə kyey kə *Mbán wəolivyê dî. 27 Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánḡwo búgəd nəcé mə. Sâ jəŋḡ wá jisə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í səənz í mú shîn ciima.” 28 Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilê, bí kə bá kwey mə nún.» 29 Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛem bə ná bólúgá bēsh bwá lánḡwo búgəd nəcé wo, mɛɛ mə abúlé bwelə lánḡwo.» 30 Ntə wá Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kíflya mə ija ílól búlú gaád, ḡwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛɛ.» 31 Pyêr mú nyingə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Tɛem bə ná í wós ná shwá yág shwi y ḡwúdā, mə kú bwelə kíflya wo». Ból *ómpwín bēsh bwá mú námə ḡgə ci ntə.

Yésus má jəḡula nə Zembî Getsemane
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Ná ndéé, Yésus bənəŋ *ómpwín bə bwá músə kumə kúl bwá dū jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té má kə sá májəḡula yí.» 33 A músə jəw Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bənəŋ bwá mú kə kómb shús. Yésus mú ḡgə bə kú ná ḡwáduga lám ná shɛɛ, mbəəm í ḡgə shwi y nyə nyúúlúd. 34 Nyə nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcəy ki mə é yə. Jigá ḡkasə wa shí.» 35 A

mú ḡwá shish shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúbudî. A mú jəḡula nə Zembî ná, ḡkí jí nə ḡkul bə ntə, a kándəḡ nyə baan lá məcəy nə ifwaas ni shwóg-shwóg. 36 Nyə ná: «Abba! Pəpa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə bálá məcəy ga! Tɛem bə ntə, í kú bə nda má céél ná, nji nda wó céél ná!» 37 Nyə mú wəol shí, zə kwey ompwín bə ólól íḡwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ḡgə bále kə ḡwád ii? Wo cugé nə ḡkul ji ḡkasə təə nji wəla ḡwúdū? 38 Jigá ḡkasə, jəḡula nə Zembî, bí bəḡ kú biil məbwəbúlánúd. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kú njənd; nji nyúul í cugé nə ḡkul kwag kú njənd wəŋḡ.» 39 A mú nyingə shish shwóg, kə nyingə jəḡula nə Zembî, mbií nyə ámə fwo jəḡula yí. 40 A músə nyingə zə ómpwín bə dí, zə námə nyingə kwey bwo íḡwád nəcé mísh má á ḡgə ntám bəw, bwá kú ná mpu sâ bwá bí nə ḡkul jaaw nyə yí. 41 Ja álél nyə á nyingə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə ḡwád, bí woga! Í má shîn. Baan í má jê. Bwá zə kɛɛnzɛ *Mwân mə Múúd məbwə mə ósól ó məbðw dî. 42 Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha nə mə ó zág yé.»

Bwá bii Yésus
(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)

43 Yésus ḡgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə ḡwoŋḡ *ómpwín wúm

nə óbá dí yé mú cúwo, a ngé zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúla. Milúlúú myâ ofada, nə *Oyíguli ó mácɛɛ, nə ocúmbá buud wá loom wá bwá á nti bwo. 44 Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambúla nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sá sɔnya mímpu yé, nyə wá éne, bi ó bií nyə, bi ɔ kə ná nyə kú wúya.» 45 Námá nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wá Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fálal nyə. 46 Buud óni bwá mú ntâg kɔ Yésus, bwá mú bií nyə. 47 Nji, ngwól múúd gwoong mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ngwól sóol məsáal mə Ajeláci á ofada, í mú sámɔ nyə lwâ. 48 Ná ndéé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ngə zə nə ikafwele nə məbúla zəla bií mə, mə jisə zhiɔngaaná? 49 Ngaá ná shé á də bə jwôw dêsh kúl ngwúd, mə ngé jíguli buud *Luŋ má Zembî dî, bi kú séemb mbwê ná bi má bií mə. Nji bi má bií mə ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag.» 50 Ompwíin bêsh bwá mú myaas nyə, bwá shîn fúnda. 51 Wúl shwanzá í á ngə bɛ nyə mpəsə, í njúl nji nə *sanda nyúúlúd. Nda bwá á ŋwá námá bií nyə ná, 52 a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

53 Bwá mú kə nə Yésus wá Ajeláci á ofada. Milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó mácɛɛ, bêsh bwá mú kə sɛɛngya cínɔng. 54 Pyêr nyɛ nyə á ngə bɛ bwo shwóg-

shwóg ná ndéé kə wóós nûŋ luŋ. A mú kə ji shí, bənôŋ bíl ífulish, ngə gwáala kuda.

55 Té ni, milúlúú myâ ofada, bənôŋ *Gwoong ósémbye ó milású wá Zembî jêsh bwá á ngə sɔ njagá bwá jéég nyə ná ndéé bwá gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwá á shígé kwey. 56 Ncúlyá buud bwá á ngə búgə nyə milású, nji isâ bwá á ngə ci yí í kú ngə bwəma. 57 Ntó, bóol búúd bwá mú tów otátəlí, zə búgə nyə ná: 58 «Sá á gwág a ngé ci ná, nyə e búgə *Mpáánzá Zembî búúd bwá á lwɔ nə məbwə ga. Ná ndéé, nyə é shumə Mpáánzá íshús nji mwów málól, nyân í kú bə ná məbwə má búúd wá má shúmə.» 59 Nji bwá á tɛem ci ntó, milású myân mí á shígé bwəma.

60 Ntó, Ajeláci á ofada mú tów tútəlí mísh má buud óniíd, a mú jí Yésus ná: «Wo abɛsáyé búúd óga sâ bwá ngə bwaagula wo ni?» Yésus njúl nji kúl-kúl, kú bɛsa tɔo sâ. 61 Ntó, Ajeláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo ji *Kríst, *Mwân má Zembî sá ngə gúmal yé?» 62 Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bi é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə mənɔwúm má Zembî á ŋkul nyêsh dí, bi mə bá námá dúg nyə, a ngə zə mɔŋkúdúd.»

63 Ajeláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «Jí shé má kwo sɔ owúshined yí? 64 Biméfwó bi má gwág nda

á má *lás nə Zembî bwaasúla mpu ná. Bi mə dúg ná ji?» Bêsh bwá mú sámb ná á jalá nə yə. ⁶⁵ Ná ndéé, bóólúgá búúd wá cínəŋg bwá mú tééd ngélə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá cəxlə nyə sâ míshúd, ngə wá nyə ikúda, bwá ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kílyá Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadá di, seegya ná ngwól múdá mə də sêy wá Ajəláci á ofada mú wóós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngə gwáalə kuda, nyə dúg nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námə gwoonŋ mə Yésus muud á Nazarêt dî.» ⁶⁸ Pyêr mú kílyá nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sâ gwáméfwó wó ngə cəel ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínəŋg, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wəonŋ mú nyingə dúg Pyêr cínəŋgá, nyə nə buud bwá á bə nyádí koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonŋ jáŋ.» ⁷⁰ Pyêr mú nyingə kílyá. Kú bwey ná, buud bwá á bə cínəŋg wá, bwá mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Jisə búbélé ná wo jisə muud á gwoonŋ jáŋ, nəcé wo jisə námə múúd á Galilê.» ⁷¹ Pyêr mú kílyá nyə nə məma ŋkaanə, nyə ná: «ŋkí mə bwiinŋ ijóó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé

múúd bí ngə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábēē. Pyêr mú táduga sâ Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábēē, wo e kílyá mə ija ílól.» A mú cwíil nə yá.

15

Yésus təl kəədud wá Pilât

(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

¹ Mán mələm, ná námə mpámán mpámán, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wá ləom, nə *Oyíguli ó məcçə nə *Gwoonŋ ósəmbye ó mílósú wá Zembî bwá mú seengya ná bwá zá sámb lósú mə Yésus. Bwá mú wóolə Yésus məŋkəda, kə cwámbulə Pilât. ² Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo má ci óni.» ³ Milúlúú myá ofada mí mú ngə bul búgə Yésus lósú. ⁴ Pilât mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dúg bímbí mílósú bwá ngə búgə wo myá. Ná wo abésáyé?» ⁵ Yésus kú bəsa təo ciyá. Pilât mú káam.

⁶ Pilât nyə á də bə ná, ja jêsh zāŋ nyísá yí, a bíd mb-wug ngwúd, wəonŋ ləom í ámə gwááməb nyə yí. ⁷ Í á ka bə, ngwól múúd nə jínə ná Barábas bənəŋ bóól búúd bwá á sá nə buud bwá sáág mīŋgáádə nə ijwú, bwá gwú múúd cínəŋg, bwá mú ka kə mímbwugud. ⁸ Ntó, áncuncuma buud mú bád mbún í də kə mpáánzə mílósú yí, kə jí Pilât ná nyə

sáág bwo sâ nyé ða bwey sá nâ ñkândî yí. ⁹ Pilât mú jí bwo ná: «Ye bi má jii ná mæ bídúg bí Njwû Oyúden?» ¹⁰ Nyæ á ci ntó nácé nyæ á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ñgæ kusha nâ Yésus zhíñúd. ¹¹ Ja Pilât má jí bwo ntáni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúguli lóom ná Pilât bídúg Barábas. ¹² Pilât mú kwo jí bwo ná: «Ká mæ sáág nyæñg bí ñgá jôw ná Njwû Oyúden yé ntúdelê?» ¹³ Bwé mú nyíngæ kîm gwów-gwów ná: «Bwambulæg nyæ kwolós dî!» ¹⁴ Pilât mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwé mú kwo kîm gwów ná: «Bwambulæg nyæ kwolós dî!» ¹⁵ Nda Pilât nyæ á cæel cweel lóom mpimbæ ná, nyæ mú bíd bwo Barábas. Nyæ lwâm búúd ná bwé fyámúsæg Yésus milwón. Nyæ mú yæ bwo Yésus ná bwé kág bwambulæ nyæ kwolós dî.

¹⁶ Ozimbi bwé mú kâ nâ Yésus lunj má Pilât dí cwû. Bwé mú sɛɛng ózimbi bêsh cínɔng. ¹⁷ Bwé mú bwééd nyæ káándá ícî atítî. Bwé ñwa kwoolú ibiin-biin, lwɔ́ *tûm gúmá, jil nyæ lúúd. ¹⁸ Bwé mú ñgæ báda nyæ mæbáda mæ cóógú ná: «Yé Njwû Oyúden, sá ñgæ báág nâ wo.» ¹⁹ Bwé mú nyífa nyæ mbwu lúúd, sey nyæ mæntænd, bwé ñgæ kúd mæbwón shí nyádí mp-wóómbúd nda bwé ñgæ yæ nyæ

gúmá. ²⁰ Ja bwé má shîn cágulæ nyæ ntáni yí, bwé mú yíl nyæ káándá ícî atítî, bwééd nyæ mikáándá myé, bwé mú kâ nâ nyæ, kélæ bwambulæ nyæ kwolós dî.

Bwé bwambulæ Yésus kwolós dî

(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)

²¹ Bwé ñgæ kâ ntáni, bwé mú bwæma nâ ñgwól múúd ñgæ wú ífambá, Shímun, muud á Sirên, sósóñgá má Alæguzándra bá Rúfus. Bwé mú yímbuli nyæ ná nyæ ñkényug Yésus kwolós. ²² Bwé mú ñgæ kâ nâ Yésus kâ jé kúl bwé ða jôw ná Golgota yí. Jíná ðoñg í kâ ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwé mú ñwá yæ nyæ wáan falá nâ mîr* ná a ñgúlæg, a mú ban. ²⁴ Bwé mú bwambulæ nyæ kwolós dí, bwé mú wusæ mpaambá ná bwé kawula mikáándá myé, muud yêsh á gwoonj jáñ bæ nâ kow. ²⁵ Bwé á bwambulæ nyæ kwolós dí, jwów í mú mæbaan ibuu mâ mpámán mpámán. ²⁶ Bwé á cilæ cwoomb bwé á gwú nyæ nâ ndí yí nyádí kwolós dí ná «Njwû *Oyúden wé éga». ²⁷ Bwé á bwambulæ nyæ kwolós dí, bânôn izhilɔngaaná íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwâ mæncwûm, jíga jéd nyádí mbwâ mækóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembî

15:11 Mis 3.13-14 15:15 10.34 15:17 Luk 23.11 15:18 Mat 27.11 15:19

14.65 15:21 Rom 16.13 * 15:23 mîr: Nyæ á bæ mósól mákál má líí bwé á ða sá bósól ólabínda nâ míl mímyudú nâ ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ñkow á oféél-féélí ó íciyá dî. 15:24 Sôm 22.19 15:26 Mat 27.11 15:27 Iza 53.12 † 15:28 Míl micilyá mí ayág mí cugé nâ iciyá íni. 15:29 Sôm 22.8; 109.25 15:29 14.58

mí á bwəma ná: «Bwə á lə nyə gwoong ízhiləngaanəd.»]

²⁹ Buud bwə mú ngə lə cínəng, bwə ngə lwīy nyə, bwə ngə sagəsə milúu nə məzhwámá. Bwə nə né ná: «Nə wo wə éga! Wo muud ji nə nkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndéé wo kwə sá nji mwów málól shumələ nyúl yé, ³⁰ cugug woméfwó, shulóg, wú kwolós níid». ³¹ Milúlúú myā ofada nə *Oyíguli ó məcəx bwə mú námə ngə cágulə nyə, bwə ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Nyə á də cug buud oshús, nji a káád cugúlə nyéméfwó. ³² Yé *Kríst Njwú-buud á *Izəryél! shuləg shí kíkídíga, sá dúgúg ná, sá ka *búgula wo». Təem bə búúd bənón bwə á bə íkwolós dí wá, bwə á ngə námə lwīy nyə.

Shwīy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyēsh ná nkwed, tééd tólóg dí kə wós mǎwəla málól mǎ mpwó-kugú. ³⁴ Mǎwəla málól dí, Yésus músə kím nə nkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ³⁵ Ja bóól búúd bwə á bə cínəng wá bwə á gwág ntó yí, bwə ná: «Gwágá, a ngə jəw Eli.» ³⁶ Ngwól múúd mú tí kúlá, kə ŋwa eponzh, juwo mǎlwəg mə ábibyenzhə dí, a fəen shwóg lú lííd. A mú

kənd ná Yésus ngúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jini, nkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntəg kím nə nkulú, a mú jimal. ³⁸ Seegya ná məmá *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú səl tətám ná cəŋ wú gwəw wós shí. ³⁹ Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbií Yésus nyə á jimal yí, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə *Mwān mə Zembî.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwə á bə cínəng bwə tál shwóg-shwóg ka də dúg. Maríya á Magúdála, nə Maríya nyəngú mə Yózes bá Zhāk á ntombú, zə keel Salúma, bwə á bə gwoong búdá jəng dí. ⁴¹ Budá bəngú bwə á də sēy nə Yésus ja nyə á bə Galilē yí. Bóólúgá búdá nkí bulya bənón bwə á bád zə Yurəsəlem wá, bwə á bə námə cínəng.

Bwə kə dəl Yésus

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Ngwól múúd nə jínə ná Yóseb, muud á Arimatē, nyə á bə námə gwoong milúlúú myā ləom dí. Nyə á də bwánd Faan mə Zembî. Jwəw dəngú, kugú í mú ngə bii shí, baan bwə də kwísha ísā yā Sábaad† yí, Yóseb wəngú mú kə nə ĩnkán wə Pilāt, kə gwáám mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ Nji Pilāt nyə á gwág nə Yésus mə leelú yə yí, a mú bul bî. A mú jəw lúlúú ízimbi, zə wámbulə nkí Yésus mə ŋwá

15:32 Mat 27.11 **15:33** Amo 8.9 **15:34** Sôm 22.1 **15:36** Sôm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3

† **15:42-43** Jwəw lə Sábaad í á də bə, tééd mpwó-kugú shí á jwəw lú fláadé, kə jə kugú á sásaadé. Oyúden bwə á shigé də sēy jwəw dəngú.

bwey ya. ⁴⁵ Ja á má shîn gwág mpɛsá má lúlúú ízimbi yí, a mú magulə ná Yóseb kág ɲwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wóɔlə wo ndómbó wəɲgúd, kə ɖul shwôɲ dí. Bwə á lúmə shwon nyəɲgú fifim mákwóógú. A mú bɪŋgal məma kwóógú, juwal shwon. ⁴⁷ Mariya á Magədála bá Mariya nyəɲgú mə Zhâk, bwə mú ɲgə mpu dúg kál bwə á ɖul nyə yí.

16

Yésus má gwûm

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

¹ Ja Sábaad má shîn yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magədála, nə Salúma, nə Mariya nyəɲgú má Zhâk, bwə mú kə kusə ólabínda ná bwə bá kə gwáágulə mbimbə mə Yésus. ² Ná ndéé, jwôw shwénde má dú tééd yí, bwə mú kə wós shwon dí ná námá mpámán mpámán, lúú jwôw í ɲgə kúnəw cwíil. ³ Bwə mú ɲgə jì bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bɪŋgal shé kwóógú dúsé shwon dí yí?» ⁴ Bwə ka bân mísh, bwə mú dúg məma kwóógú ni í mbwúg koogú. ⁵ Bwə mú nyíi shwon dí, kə kwey wúl shwanzá í njúl njínjilí, kóómb á mbwə mənəcwûm, nyə nə mikáándé mí áfufumá. Bwə mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzá ni mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ɲgə sý Yésus, muud á Nazarêt bwə

á bwambulə kwolós dí yé! A cúgé wa, a má gwûm. Dugá kál bwə á bwíg nyə yí. ⁷ Ná ndéé, ləɛlágá kə, kə jaaw *ómpwíin bé nə Pyêr ná a má kə shwóg, kə bwánd bí Galilé. Nûɲ wə bínɔɲ bí é dúgya yé, námá nda nyə á bwiing bí ná.» ⁸ Ntó, bwə mú wɛɛnzh wú shwon dí bwə ɲgə lilya, milám kú bə ná shɛ; í mú sá ná bwə nda jaaw tɔɔ muud.

Yésus mə lwóya nyúul

⁹ *[Yésus nyə á gwûm mpámán mpámán a jwôw lú shwénde. Nyə á ka tééd lwóya nyúul wə Mariya á Magədála, mudá nyə á yíl məjamb zəɲgbá yé. ¹⁰ Mudá wəɲgú mú kə jaaw buud ó gwoong Yésus sâ jəɲgú, nəcé bwə á bə nə məcɛy milámúd, bwə ka ɲgə jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus má gwûm, nyə shí námá dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛem jaaw bwo ntó, bwə á shígé magulə.

¹² Mpúsə na, bóól ómpwíin bé óbá, bwə ɲgə kə bwádí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúul nyé wúl mbií shús. ¹³ Buud obá bəɲgú bwə mú nyingə nə mpúsə, kə jaaw bəɲgú ómpwíin bwə á lúgə Yurúsəlem wá, bāɲ námá nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyingə lwóya nyúul nyé ómpwíin wûm nə ɲgwúd dí, bwə ɲgə də. Cínəɲg a mú jum bwo nəcé bwə á shígé *magulə kéel búúd bwə á jaaw bwo ná a má gwûm shwon dí yí. Bwə á

bə ɲkí lal mílâm. ¹⁵ Ná ndɛ́é, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bi kág cúndə Jɔjɔ Kéél, muud yêsh gwágúg. ¹⁶ Nyɔɔɲg má bá *búgula, bwə juwo nyə yé, nyə wə má bá *dúg cug yé. Nyɔɔɲg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intágúlí yâ kandugə. ¹⁷ Ntɔ́, bɔɔɲg bwə bá búgula wá, bwə bá dɜ sá *məshimbá: bwə bá dɜ yîl búúd məjamb jíná dáámud, bwə lás mákâl məshús, ¹⁸ bwə bii ónywâ nə məbwâ. ɲkí bwə dá gwoog, sâ kú sá bwo. Bwə keel mimbâl məbwâ, mimbâl myɔɔɲgú mí yâl.»

Yésus mə ká gwôw

¹⁹ Ja Yésus má shîn lás nə bwo ntúni yí, a mú ɲkâɲ kə gwôw, kə ji mbwâ mənɔwûm má Zembî dî. ²⁰ Ná ndɛ́é, *ompwíín bé bwə mú nyiɲgə, kə ɲgə cúndə Jɔjɔ Kéél ikúl byêsh. Cwámba Yésus nyə á dɜ yə bwo ɲkul ísɛy byáɲúd. A lwágulə ná minjígúlá myáɲ mí á bə tútəlí nəcé bwə á dɜ sá məshimbá.]

16:16 Mis 2.38 **16:17** Mis 8.7; 16.17 mákâl məshús: Mis 2.4; 10.46; 19.6; 1Kr 14

16:18 ónywâ: Luk 10.19; Mis 28.3-6 yâl: Mis 4.30; 5.16; 8.7; Zhk 5.14-15 **16:19** Mat 22.44 **16:20** Heb 2.4

Jɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálad éga. Njii, tɛem bə ntó, nyə á cilə Jɔɔ Kéel shú buud bwə á shígé bə mímbyágá mí Oyúden wá, bɔɔng bwə á dɔlás Gərêk wá. A ngə féel bwo iciyá bísə nə nkul yágá bwo gwágúla dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijâm nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ngə lwó cag múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwábúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cag mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilê yí (4.14-9.50).

(3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsələm yí (9.51-19.28), nə sósúgú nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmála nyə á gwúm shwon dí yí (22-24).

Sá bí nə nkul ci ná lúú ciyá á kálad wúsə 19.10: «Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bɔɔng bwə á jimb wá, zə cag bwo.» Zembî mə mpú ná buud bēsh bwə ngə cagə kú nə nyə wá búsə njimbúlá. Gwə wə nyə á nti Yésus-Kríst yí, ná a zág

cag bɔɔng bēsh bwə é lág nyə wá. Yésus mə dɔ bul julə búúd bwə ngə bwəma nə mpyóŋ wá, nda: osól ɔ mísəm, ikúkágá, mimbúbúwá, mimbâl nə ojínə ɔ búúd.

Matéédúlé mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúd, zh-wog buud bwə á mə ngə she cilə nkúmba lân á isâ í á sɔy wa sádí yí. ² Bwə á ngə jaaw isâ námə nda búúd bwə á dúg byo tééd mátéédúléd wá bwə á bwiing sá ná. Buud bɔɔngú wə bwə ngə sá iséy í bwiingúla mílésú mí Zembî. ³ Ná ndéé mə mə ka námə kwey ná mə jálá nə cilə wo isâ byɔɔngú téégyá nda í á ngə sɔy ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jēsh tééd mátéédúléd. ⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúlá wó á ŋwa myá mí bálé bə búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byêl

⁵ Ngwól fada nyə á bə ná Zakarî ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wɔɔngú bənŋ Abiya wə bwə á bə ján gwoong. Mudá yé nyə á bə ná Ilisabet, a njúl shilə bag ɔ Arɔɔn. ⁶ Bēsh obá nə mudúm nə mudá bwə á bə otútálí ɔ búúd mīsh mə Zembî dí, bwə dúgə mpu sâ Zembî mægwág, dɔ bɛ isâ byēsh Cwámbe ngə ci ná í bág yí nə mæççé mé mēsh mbií á kú nə sâ á jumúg. ⁷ Njɔɔ bwə áshígé bə nə mwân nəcə Ilisabet nyə á bə kundú, bēsh obá bwə á bə ntāg bwə mú icwúcwúul.

⁸ Dúlúgá jwôw di íí, Zakarî nyə á ngə sá iséy í fada byé nda í á bə jwan̄ga á gwoon̄g jân̄ ná. ⁹ Ofada bwə á du wusə mpaambə ná bwə féesh nyoon̄g kág nyíi *Mpáanzə Zembî yé. Bwə á ka námə wusə jini jaá, mpaambə mú féesh Zakarî ná nyə wə kág nyíi kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lu jígalúlə cáá ni di, buud o kúl búúd bēsh bwə á bə tóon bwə ngə jəgula nə Zembî ¹¹ Ngwól *əngəles mə Yawé mú zə lwóya nyúul wə Zakarî, zə tōw nyə ngεε mbwə mən̄cwūm, *alatār bwə du jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitédúgá mí á búbulə Zakarî lúúd nə dúgúlə nyə á dúg əngəles yí, a mú bul bə nə ifwaas. ¹³ Nji, əngəles mú ci nə nyə ná: «Zakarî, kú bεεg fúndə, nəcé Zembî mə ηwa mājəgula mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudūm, wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kəəs nə məshusəg, ncúlyá buud bwə bá námə bə nə məshusəg nə byélúlə mwān wəon̄g mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcə a bá bə fwámé múúd mísh mə Zembî dí. Nyə abulé bwelé ngul málwəg kú ngul gúl sá ányinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə Nkə̀nkə̀ Shíshim a njúl ná mwə mə nyóon̄gúd. ¹⁶ A bá námə sá ná bóol búúd wə bag o *Izə̀rə̀yél bwə nyíngəg zə wə Zembî wān̄ Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lân̄ mə Zembî nə *shíshim nə nkul Eli nyə á bə nə ndí yí. A bá

zə sá nkwambulə mpədúgá osóon̄gú bən̄n̄ bwān. A bá námə sá ná bəon̄g bwə á du bə nə məl̄wə wə bwə céndúg kúu njəon̄d, bwə bə nə fəg á otátəlí o búúd. Ntə, a bá kwəməsa Cwám̄ba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwéeshá.» ¹⁸ Zakarî mú ci nə əngəles ná: «Mə músə cwúcwúul, mudá waamə mə námə jaas; mə e bá wāmbulə sá wó ngə ci ni ntədél?» ¹⁹ Əngəles mú bəsa nə nyə ná: «Mə wə Gabryél, mə ji mísh mə Zembî dí, mə ngə sēy nə nyə. Nyə amə ntí mə nə mə zəg lés̄ha nə wo, zə jaaw wo jəjə məkál mən̄i. ²⁰ Nji, nda wó mə ka bə kú *magulə íciyá byām ná, wo é bə fífi. Wo bá ji kú lās kə wós jwôw ísə mə amə zə jaaw wo íni í bá bwəma yí. Nəcə byáá í bá bwəma dán̄ wəlad.»

²¹ Í á bə na, kúl búúd jān̄ í ngə bwánd Zakarî. Buud bwə mú ngə káam nə a mə bul bwey nūn̄ Mpáanzə Zembî dí cwū.

²² Ja Zakarî nyə á ka cúwo tóon yí, nyə á bə kú ná nə nkul mə lés̄ha nə buud. Bwə mú mpu nə a shí dág gúl sá nūn̄ fúm á ci dí. Nyə á ngə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bə fífi. ²³ Ja nyə á shínal mə mwôw mə íséy yə Mpáanzə Zembî yí, nyə á ka nyingə kə bwədí.

²⁴ Fwála mú cə, mudá yé Ilísabet músə bə nə bum. A mú shwaaw tān̄ on̄kwoond otóon̄ kú lwóya nyúul, a ngə ci ná: ²⁵ «Sə Cwám̄ba mə sá mə wə ga.

A má nti mísh mé mádí zə yíl mə shwôn mə á bə nə ndí búúd bām dí yí.»

Yésus mə bá byêl

²⁶ Ja bum má wóós Ilísabet ηkwoond saman dí yí, Zembî mú kənd *éngəles Gabryêl ηgwəla á Galilê bwá də jôw ná Nazarêť yí. ²⁷ Nyə á kənd nyə ná á kág lésəh nə ncwíyê sás lú múdá í á bə wu ná Mariya yí. Sás dɔɔŋg í á bə nə cɛɛlá bá nə Yóseb, muud á bag ɔ *Dávid. ²⁸ Engəles mú nyíi Mariya njów ci nə nyə ná: «Mə báág nə wo, Yawé ji nə wo, a mə sá mpaam nə jɔ lām.» ²⁹ Iciyá ini í mú sá Mariya mitédúgá búbulə lúúd. A mú ηgəjílámúd ná wāŋ mbii məbədə í ké ná ji. ³⁰ Engəles mú ci nə nyə ná: «Mariya, kú bεeg fúndə. Nəcə wo mə bwəma nə ocúncəsh ɔ Zembî. ³¹ Dugí, wo zə bə nə bum, wo bá byá mwámudûm, wo gwiid nyə ná Yésus. ³² A bá bə fwámé múúd. Bwə bá də jôw nyə ná *Mwân mə Zembî a gwów-gwôw. Zembî wúsú Yawé mə bá yə nyə ijwûga í mpáámábé jé Dávid. ³³ A bá jwú nə bag ɔ *Yákwb kandugə á kandugə, ijwûga byé í ábúlé bə nə məshíné.» ³⁴ Mariya mú ci nə éngəles ná: «Jāŋ í bá bə ntədəlé, mεε kú fwo mpu múdûm?» ³⁵ Engəles mú bɛsa nə nyə nə «ηkəŋkə Shíshim mə bá zə wódí, ηkul mə Zembî a gwów-gwôw í mú búdal wo nda gúgúwá í də búdal múúd ná. Gwə wə í bá

sá nə mwân wó bá byá yé mə bá bə féeshá, bwə də jôw nyə ná Mwân mə Zembî. ³⁶ Dugí, mbyêl wô Ilísabet mə zə bə nə bum ícwúúlád. A bá námá byá mwámudûm. Nyə muud bwə á də ci ná a ji kundú yé, bum mú nyə ηkwoond saman dî. ³⁷ Mpug ná sá cúgé nə ηkul bwelê ntɔ Zembî.» ³⁸ Mariya mú ci ná: «Mə ji sɔɔl məsáal mə Yawé. A sáág mə nda wó mə ci ná.» Engəles mú kyey.

Mariya mə ké dúg Ilísabet

³⁹ Námá fwála dɔɔŋgú dî, Mariya mú ηwa zhí lɛɛlúle kə ηgwəla á kóómb Yudéa jísə mímbán mimbán yí. ⁴⁰ A mú kə nyíi Zakarî dí njów, bəda Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyə á gwág məbədə mə Mariya yí, mwân nyə á lugusa nyə mwɔ dî, Ilísabet músə lwánd nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó. ⁴² A mú kām məma ηkwiiimbyé, nyə ná: «Wo ji nə ibwádán ntɔ bóólágá búdá bēsh, mwân jí wo mwô dí yé ji námá nə ibwádán. ⁴³ Jí í mpú sá nə nyɔɔŋgú mə Cwámba waamá zəg mádí yí. ⁴⁴ Nəcə dugí, nji málwə mām mə ámə gwág məbədə mwɔ yí, mwân nyə ámə lugusa mə nə məshusug mwô dî. ⁴⁵ Wεε mə jəla, wεε muud mə *búgula ná sá jēsh Cwámba mə sá nə bwə jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Mariya mə ságúsə Zembî

⁴⁶ Mariya mú ci ná:

1:27 Mat 1.16 **1:31** Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mis 4.12 **1:32** Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31 **1:33** Dan 7.14 **1:35** Mat 1.18; Luk 4.18 **1:37** Mat 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27 **1:46** 1Sa 2.1-10

Zembî waam, wo ji mæma
Zembî.

47 Shíshim wâm í ngə kəəs nə
məshusug

nəcə cəgye waamá Zembî.

48 Nəcə a mə bələ nti mîsh dúg
zhizhe lwaá dé á mudâ.

Haaw! Tééd fwála gaád buud
wâ ikala byêsh bwé bá
du ci ná: «mæé mə jəla».

49 Nəcə Zembî á ŋkul nyêsh mə
sá mə mæma isâ.

Jíná dé dúsa nə gúmá ntə sâ
jêsh.

50 Lâm məcəy yé wúsə nə bagə
shú búúd bwé ŋwá nyə nə
fúndúgú wá kə wósos
íkala ikala.

51 A mə lwóya ŋkúl nyé.

A mə sá nə buud bwé du
ŋkêny mányúúl wá bwé
címagú.

52 A mə yîl íŋkácí i búúd íjiya í
ící byánúđ wusə shí,
a bən ózhizhe ɔ búúd gwôw.

53 Buud bwé á bə nə məfúfə
wá, a mə yə bwo zhwog
təəm

a nyiŋg búúd ɔ təəm məbwə
ocwûd.

54 A mə zə kwiid bag ɔ sóol
məsáal yé *Izəyél,

a mə téduga lâm məcəy yé,

55 nda nyə á kaag impáámbə
bísú

shú mə *Aburaham bənôn
mpwon buud nyé
kandugə á kandugə ná.

56 Mariya bá Ilísabet bwé á
já je bə óŋkwoond olóol nə ndéé
Mariya músə nyiŋgə kə bwédí.

57 Wəla lu byeyí í á ka
wósos Ilísabet. A mú byá
mwámudûm. 58 Nə buud
bénón bwé á bə jáŋ ban wá, nə
mimbyél myé bwé mú gwág
né Yawé mə bul gwág nyə cey
lámúd. Bénón bwé mú ka zə
taag.

59 Jwôw mwân nyə a wósos
mwôw mwəmb yí, bwé mú
zə nə bwé zə sá nyə ábiwáág.
Bwé mú cəel gwiid nyə nə
Zakarî nda sóŋgú. 60 Nji
nyəŋgú mú ci ná: «Mbô! Jíná
dé wá Yuánes.» 61 Bwé mú ci
nə nyə ná: «Muud ŋgwúd nə
ŋgwúd cugé nə jíná lá Yuánes
njów búúd wún wêsh dî.»

62 Bwé mú du lésa nə sóŋgú
mwân du fufə nji məbwə jílə
nyə jíná á céel gwiid mwân yí.
63 Sóŋgú mwân mú gwáámb
né bwé yág nyə kwóógú nə
a zág cilə cínəŋg. A mú cilə
ná: «Jíná dé wá Yuánes.»

Buud bəsh bwé mú bul káam.
64 Seegya ntəg nə Zakarî mpu
mə bəŋ, jûm mú nyə fulí nə a je
lás. A mú shwal bən kál ngə yə
Zembî məshwúmb. 65 Buud ɔ
ban bə bwé mú bə nə fúndúgú.

Nə ndéé buud bwé mú ngə
bwiing lân á isâ í á sîy íni
shí Yudéa á mimbún nyêsh.

66 Buud bəsh bwé á gwág lân
wəŋg wá bwé á bə kú bwele
yîl lâm cínəŋg. Bwé mú du jî
ná: «Múmwán jəŋg í bá bə jí e?

Búbələ, ŋkul mə Yawé í á ngə
nyîn cug mə mwân wəŋgúđ.»

*Byélé mə Yuánes Nduu-
buud*

*Zakarî mə cúndə cúndə mə
Zembî*

67 Mwân sósŋgú yé Zakarî
mú lwánd nā Nkēŋkē Shîshim
ná cwóó, a mú cúndā cúndā má
Zembî, nyā ná:

68 Gúmá nā Yawé, Zembî á
*Izərəyēl

nəcē a má kwiid kúl búúd jé,
yîl bwo mənnyámád.

69 A má wéeshuli sá ŋkácíd
cugye

mpwōŋ buud má sósol mäsáal
yé *Dávid dí.

70 Nyā a shí bwey dā jaaw kéel
dōŋgú,

*buud ɔ micúndā bé nyā á
féesh yág wá dā jaaw.

71 Nyā á kaag ná a bá zə yîl sá
mənnyámá má mîzhîzhîŋ
mîsúd,

a yîl sá məbwê má bōŋg bwá
ŋgé mpîi sá wád.

72 A má lwágulə ná a jî nā lâm
máccēy nā odā;

a má tāduga sə nyā á sá nā bwo
yî.

73 Nəcē nyā á kēen búbálé nā
Dā *Aburāham ná í bá
bā nā

74 á ká shîn yîl sá məbwê má
búúd bwá ŋgé lumbuli
nā sá wá dî,

sá má bá dā yə nyā gúmá kú nā
ifwaas,

75 sá ŋgé lwóya ná sá búsa buud
bé,

sá ŋgé cugə tútəlî nyádî mîshúd,
ŋgə cugə nda búúd ɔ kúl jé bwá
jéla nā cugə ná,

sá bə ntó mwôw má cug mäsú
mêsh.

76 Múmwán, bwá bá dā jôw wo
ná *muud micúndā má
Zembî á gwów-gwôw.

Nəcē wo bá ká Cwamba
shwóg, kə kwambulə
nyā zhî

77 kúl búúd jé í mpúg ná a ŋgə
zə ná a zə cug bwo,
juu bwo nā *misəm myánj.

78 Zembî wúsú jî bul bə nā lâm
máccēy.

A má ntî sá mənkenya má ŋgé
zhu gwôw

nda mōŋg mə jwôw ja í dā
cúwo yî,

79 má zág kwan bōŋg bwá
ŋgé cugə yídúgú shwiŋ
dí wá,

má zág sá ná sá cugəgí ná shēē.

80 Mwân nyā á ka námá
ŋgə wîy, *shîshim yé ŋgé ŋwa
ŋkul. Nyā á dā jî mǎshî mâ
shwéeshá ná ndēé kə wósós
jwôw nyā á kə lwóya nyúúl kúl
búúd jé dí yî.

2

Byélé má Yésus

1 Í á zə bə mǎni mwôw dî,
*Káázēl Ogust nyā á cilə ná
buud ɔ shî mishwun bēsh bwá
kág cilya ilāŋ dî. ² Ilāŋ bwelélə
sîy wá cí. Í á bə Kirínus njúl
ŋgwámuna á faan lú Sirî. ³ Ntós
buud bēsh bwá á ka kə ŋgə
cilya, muud kə ŋgwála í dúgyá
nā bēēnd jé yíid. ⁴ Yóseb mú
námá tí Nazarēt faan lú Galilê,
bád kə Betulehem, ŋgwála mə
*Dávid faan lú Yudéa, nəcē nyā
á bə mwân á njów búúd mə

1:68 Sôm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sôm 132.17; Mat 20.30-31 **1:70** Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sôm 106.10 **1:72** Sôm 106.45; 105.8-9; Ləv 26.42 **1:73** Mat 22.16-18 **1:74** Tit 2.12, 14 **1:76** Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 **1:77** Zhe 31.34 **1:78** MmN 34.6; Iza 60.1-2 **1:79** Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16 **2:4** Mat 2.1; Yuá 7.42

Dávid. ⁵ Nyə á ngə kə ílân dí, bá Mariya, mudá í á bə ná bá bwá zə béya yé, Mariya wəɔŋg njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwá njúl nûŋ, fwála lə byeyí mú wósos Mariya. ⁷ A mú byá mwân yé acumbâ, mwámudûm. A mú wá nyə bwámád a bwúg nyə kúl bwá á də wá itəw idəw ná í dúg də yí, nəcé bwá áshigé bə nə bwágə njów ójôŋ.

Obaagula ó itəw bwá dúg wəéngəles

⁸ Obaagula ó itəw bwá á bə shí nyəɔŋgúd bwá ngə ji mi-fum tóón íbugád ngə baagula itəw byán. ⁹ Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə wósos bwo na, məŋkənəwa mə Cwámba mə mú lyɛ bwo nə məŋkenya ná kesh. Ifwaas í mūsə jág bií bwo. ¹⁰ Nji, éngəles mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə, nəcé mə ngə zə bí nə jəjə kéel í é sá kúl búúd jêsh məma máshusug yí. ¹¹ Cugye mə byêl bí múús ngwála mə *Dávid. Nyə wá *Krîst Cwámba. ¹² Bi é yag nyə nə məyiigyé mága: bi é kwey kúkényi í mbwúg bwámád kúl bwá də wá itəw idəw ná í dúg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéngəles wá gwôw bwá mú zə kwey nyíni bwá ngə yə Zembî gúmá susad ná:

¹⁴ Zembî bág nə gúmá jon á gwôw-gwôwúđ;

wa shí, buud Zembî mə gwág nywa wá bwá cágəg nə shee.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéngəles bwá mə béegya nə bwo kə jon dí yí, obaagula ó itəw bwá mú ci bwámé nə bwámé ná: «Sə kágá Betulehem kə dúg sâ í mə sîy Zembî mə sá ná sə mpúg ga.» ¹⁶ Bwá mú ngə kə ná cá-câ, bwá mú kə kwey Mariya nə Yóseb nə kúkényi í mbwúg kúl bwá də wá itəw idəw ná í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwá mə dúg nyə yí, bwá mú bwiing sâ éngəles nyə ámə jaaw bwo shú mə múmwán jəɔŋg yí. ¹⁸ Buud bêsh bwá á ngə gwág bwo wá bwá á ngə bul káam sâ bwá á ngə bwiing yí. ¹⁹ Mariya nyə nyə á baagula isâ byəɔŋg lámúd, a ngə bigas byo. ²⁰ Ná ndéə obaagula ó itəw bwá mú nyingə bwá ngə yə Zembî gúmá, ngə yə nyə məshwúmb nə isâ byêsh bwá ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námá nji nda éngəles nyə á jaaw bwo ná.

Bwá kə nə kúkényi Yésus mpáánzə

²¹ Ja jwôw lú mwəɔmb í á wósos yí, í mú bə fwála ná bwá sáág mwân ábiwáág. Bwá mú gwiid nyə ná Yésus, jínə éngəles nyə á jaaw Mariya a kú fwo ŋwa bum yí.

²² Ná ndéə í mú zə bə fwála ná bwá sáág ŋgusa íci Moyíz nyə a ci yí. Bwá mú bád kə nə mwân Yurásalem kələ lwóya nyə wá Yawé, ²³ námá nda jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí ná, ná: «Mwámudûm yêsh mə tééd byêl yé, bwá kənd nyə koogú

ná a bág shú má Yawé.» ²⁴ Í á jii ná bwé kág yána ílím í *mátúnuga námá nda jí cilyá nda mbwoomb mácɛɛ dí ná, bwé kə nə məwúwo məbá ŋkí icwə í mǎfɛf íbá.

²⁵ Ngwól múúd nyə á dɛ bə Yurúsəlem ná Símuyon. Nyə á bə tǔtəlí muud, nyə a wá lām wé Zembí. Nyə á bə nə Nkɛŋkɛ Shíshim. Nyə á dɛ bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izəɾəyɛl milām shí yé. ²⁶ Nkɛŋkɛ Shíshim í á lwágulə nyə ntámád ná nyə abúle yə a kú fwo dúg *Kríst Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wɔɔŋgú Nkɛŋkɛ Shíshim í á sá ná a kág *Lun mə Zembí. Ja óbyɔl ɔ Yésus bwé á zə nə mwân Lun ná bwé zə sá nyə nda mbwoomb mácɛɛ í ŋgə ci ná, ²⁸ nyə á ŋwa mwân nyádí məbwád a mú yə Zembí cúncésh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwô í yág nə shɛɛ
nda wó á ci ná,

³⁰ nəcé mísh mām mə mə dúg
nda wó zə cug sá ná,

³¹ cugúlə wó á kwəmsa ikûl í
búúd byêsh í ŋgə dúg yí.

³² Jísə mənkenya mə bá sá ná
ikûl íshús í mpúg wo yí,
kûl gwô Izəɾəyɛl í bág nə gúmá
yí.

³³ Yésus sósŋgú nə nyɔɔŋgú
bwé á ŋgə káam sá jêsh
Símuyon nyə á ŋgə ci shú dé dí
yí. ³⁴ Símuyon mú bwádan nə
bwo, nyə nə Maríya nyɔɔŋgú
mə Yésus ná: «Mwân éga Zembí
mə ntí nyə ná a zág sá ná

zhwog buud ɔ Izəɾəyɛl bwé
búlág, zhwog buud wɔɔl. A
bá bə gúl sá mə Zembí í bá
ntə búúd ŋkul yí, sá búúd bwé
ábúle magúlə yí. ³⁵ A bá zə
sá nə zhwog buud mitédúgá
myán mí mpúyág. Wɛɛ ntág í,
məcɛy mə bá nyisuli wo lámúd
nda kafwɛɛ.»

³⁶ Ngwól *múúd micúndá
ámudá nyə á bə námá cínɔŋg
né Ana, a njúl shilə mə Fanuɛl
bɛɛnd mə Azɛɾ dí. Mudá
wɔɔŋgú nyə á bə a mə bul
jaas. Nyə a béya a mú cugə
nə ŋgwúm mimbú zəŋgbá.

³⁷ Nyə á ji kúsə kə wós
mimbú məwúm mwɔɔmb nə
mínɔ. Nyə a shígə dɛ bwelɛ
kə shwóg-shwóg nə Lun mə
Zembí. Nyə á dɛ sá Zembí iséy
byé nə mwásə nə bulú a dúgə
ci ídâw, dɛ yə Zembí gúmá.

³⁸ Nyə á bə námá cínɔŋgú ja
bwé á bə nə Yésus Lun yí,
a mú yə Zembí akíba; buud
bêsh bwé á ŋgə bwánd nə
Zembí mə bá zə yíl Yurúsəlem
mánýámád wá, Ana nyə á ŋgə
jaaw lân mə mwân.

³⁹ Ja óbyɔl ɔ Yésus bwé á shín
sá isá byêsh Mácɛɛ mə Yawé
mə ŋgə ci yí, bwé á ka nyingə
kə bwé dí ŋgwála Nazarêt, faan
lə Galilê. ⁴⁰ Mwân nyə á ka
námá ŋgə wîy, *shíshim yé ŋgə
ŋwa ŋkul, a njúl mpaam mə
Zembí dí.

*Yésus mə nyín mpáánzá
Zembí a njúl kákágə*

⁴¹ Obyɔl ɔ Yésus bwé á dɛ kə
zân páska dí Yurúsəlem mbú
wêsh. ⁴² Bwé á ka námá

kwo bád kə nda fúlú í á bə ná, Yésus njúl mimbú wúm nə mímbá, bwə mú kə nə nyə.

⁴³ Ja zān í á shīn yí, obyəl bə bwə mú nyingə. Yésus mú lúg Yurúsalem bwə kú mpu.

⁴⁴ Bwə á ngə téduga ná Yésus bənəŋ buud ó gwoong búsə zhíid. Bwə músə kyey mwásə ncindí. Ná ndéé bwə mú ka zə ngə sɔ nyə mímbýəl nə mímbíí myán dí. ⁴⁵ Nda bwə áshígé kwey nyə ná, bwə mú nyingə nə məsɔ́gú kə Yurúsalem.

⁴⁶ Í á ka zə bə, bwə mə sɔ nyə ná sɔ sɔ tən mwôw málól, bwə mú kə kwey nyə a njúl tām oyíguli ɔ məcɛɛ *Luŋ mə Zembî, a ngə gwágulə bwo, a ngə jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bēsh bwə á ngə gwág nyə wá bwə á ngə káam fúg nyé nə məmpɛsá mé.

Bwə á ngə káam mbií á ná fúg dū jimb lúúd. ⁴⁸ Ja obyəl bə bwə á dūg nyə yí, bwə á jág bul káam. Nyɔɔngú mú ci nə nyə ná: «Mwān waam, jí wó mə sá sá ntūni ní? Wo mpú ná sá shwóóŋgú sá mə ngə sɔ wo nə milām gwôw?» ⁴⁹ Nyɛ mú ci nə bwo ná: «Bí ámə ngə sɔ mə nə jí? Bì ampúyé ná mə jəlá nə dū bə ísá í Dā dí?» ⁵⁰ Nji bān bwə áshígé mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí.

⁵¹ Yésus bənəŋ bwo bwə mú shulə kə Nazarēt, a ngə magulə ijwûga byán. Nyɔɔngú mú baagulə ísá íni byēsh lámúd. ⁵² Yésus nyə á ka ngə wɔɔf, fúg ngə kwíduli, mpaam mə

Zembî ngə kwíduli, a ngə bə jɔ kágə mísh mə Zembî nə mísh mə búúdəd.

3

*Iséy í Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)*

¹ Í á ka zə bə, ijwûga í *Káázəl Tiber í mə wóós mbú wúm nə tóón dí, Pons Pilāt mú bə ngwámuna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarāk* á Galilē, mínyɔŋú yé Fílíp nə faan lú Ityurē nə Trakonitídí, Lisanuyas nə faan lú Abilən.

² Í á bə Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jɔɔngú, kéel mə Zembî í á wóós wə Yuánes mwān mə Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyə á ka zə ngə kyey shí nyēsh á fundú ngwɔɔ Zhurdé, ngə cúndə ná: «Céndúgá mitédúgá, bí duwan, Zembî nyə é juu bí nə *misəm mín.»

⁴ Í á bə ntó nda jísə cilyá kálaad mə *múúd micúndə Izayí dí ná. Nəc é jísə ná:

Muud ngə cúndə shí a shwéeshád, a ngə ci ná:

«Kwambuləgá zhíí mə Cwámba, bí ság kwûŋ jé.

⁵ Bəlaləgá ibíí byēsh,

bí bwú mímbún mí anúní nə mi acíg-cíg myēsh səl shí,

bí ság məbúgə.

Sanduləgá ikúl í ákukwowulá, sá byo nə səndôn

2:49 Yuá 2.16 **2:51** 2.19 **2:52** 1Sa 2.26 * **3:1** Tatarāk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ngwámuna nyə á ngə jwú nə mpál nɔ á ŋkúmba faan yé». Dégúg námə Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1. **3:3** Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5 **3:6** 2.30-31; Mis 28.28 **3:7** Mat 3.7; Luk 21.5-36

6 muud yêsh ka bá dúg cugúla
Zembî mə bá cug búúd
yí.»

7 Buud bwá á du zə wá
Yuánes áncuncuma zálə du
duwan wá, nyə á ka du ci
nə bwo ná: «Yé iyəlukag íga!
Bi mə bále fúndə mpimbə
Zembî mə bá lwóya yí? Zə ámə
kéwəli bí éne? 8 Kágá wúmə
fwámé mpúmá† í lwágúlə ná bi
mə cénd mítédúgá yí. Kúgá
bə njí dálə téduga ná: “Sə
bāŋ sə bí mpwoŋ buud mə
*Aburaham” nəcé mə mpú
jaaw bí nə Zembî jì nə ŋkul
shwɔ́ɔla məkwoógú mága,
sá mwo bwān ɔ́ Aburaham.
9 Mpugá nə zāŋ í wál zə sām
míkɔ́lə mí ílí məshugəd.
Bwá é cal lí jēsh í ádé wúmə
fwámé mpúmá yí, bwá kul gwo
kudad.»

10 Buud bwá mú zə jì nyə
ná: «Sə mə jəlá nə sá jí?» 11 A
mú bəsa nə bwo ná: «Muud
jí nə ishimí íbá yé kéénzhug
ŋgwúd yə nyəŋg cúgé nə ndí
yé. Muud jí nə idəw yé sáág
námə ntó.» 12 Oŋwenye ɔ́ tóya
bwá mú námə zə nə bwá zə
duwan. Bwá mú jì nyə ná:
«Yíguli e, sə mə jəlá nə sá jí?»

13 Nyə nə bwo ná: «Dúgá jì
búúd njí sá məcɛɛ mə yá bí ŋkul
ná bi dúg jì yí, bí kú ntəŋg.»

14 Ozimbi bwá mú námə jì nyə
ná: «Sə bāŋ sə mə jəlá nə sá jí?»
Nyə nə bwo ná: «Kúgá mánda
múúd nə sá jé ŋkí ntāg nə bi
mə lwó múúd mpəl. Maguləgá
ná myəna bwá ŋgə jəna nə bí
mə mə jəla.»

15 Nda búúd bwá á ŋgə
bwánd bwá ŋgə téduga nə
Yuánes ɔ́ mə jée bə Mesî ná,

16 Yuánes nyə á ci nə bwo
ná: «Mee mə ŋgə duu bí nə
məjúwó. Njì ŋgwól múúd
ŋgə zə, a jì nə mpífə ɔ́ mə.
Mə ampíyáyé nə mə cinyug
nyə mikwoólú mí mənɣwub.
Nywáá mə bá duu bí nə
Ŋkəŋkə Shíshim nə kuda. 17 A
mbid fwafəga mbwəd. A bá
zə béeɣ búúd nda bwá du fyaf
ŋkwáándə ná; a ŋwa fwámé
mpúmá wá ŋkundá déd, a
yíl ílwáásə shwu kuda jí kú
bwele jímə yíid.» 18 Yuánes
nyə á kwo námə ŋgə jaaw
bwo Jɔ́ɔ Kéel, a ŋgə yáág nə
bwo ná bwá maguləg. 19 Í
á ka zə wós ná, nyə á jum
Herod á Tatarək nəcé ləsú mə
Herodyəd, mudá mə mínyəŋə
nə mósól məbəw mēsh nyə á du
sá má. 20 Herod mú kwádulə
dul bəw cínəŋg gwəw, wá
Yuánes mímbwugəd.

21 Í á ka bə gúl ja ná, nda
búúd bēsh bwá á ŋgə duwan
ná, Yésus mú námə kə duwan.
Nə ndeé, ja nyə á ŋgə jəgula
yí, jəŋ í mú bāŋ, 22 Ŋkəŋkə
Shíshim mú nyín nə nyúul nda
faf í mú shulə nyə nyúúlúd.
Kəl í mú zhu jəŋ dí ná: «Wo
wə Mwān waamə alām. Lām
wām wēsh wūsə wódí.»

*Impáámə í Yésus
(Mat 1.1-17)*

23 Ja Yésus nyə a tééd sáal
dé yí, nyə á bə kala múúd á
je bə mímbū məwūm málól.

3:8 1.54-55; Mat 3.9 † 3:8 Mpumá nyəŋg wá misóslágú. 3:9 Mat 7.19 3:16
Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 3:19 Mat 14.3-4; Mak 6.17-18 3:21 5.16
3:22 4.18 Mwān: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13

Buud bwé á ngə tóduga ná a ji mwân mə Yóseb, Yóseb mwân mə Heli, ²⁴ Heli mwân mə Matat, Matat mwân mə Lévi, Lévi mwân mə Melukî, Melukî mwân mə Yanay, Yanay mwân mə Yóseb. ²⁵ Yóseb mwân mə Matatíyas, Matatíyas mwân mə Amos, Amos mwân mə Nahum, Nahum mwân mə Hesuli, Hesuli mwân mə Nagay, ²⁶ Nagay mwân mə Maad, Maad mwân mə Matatíyas, Matatíyas mwân mə Símuyon, Símuyon mwân mə Yósek, Yósek mwân mə Yoda. ²⁷ Yoda mwân mə Yoanan, Yoanan mwân mə Résa, Résa mwân mə Zorobábel, Zorobábel mwân mə Salátíyel, Salátíyel mwân mə Neri; ²⁸ Neri mwân mə Melukî, Melukî mwân mə Adi, Adi mwân mə Kosam, Kosam mwân mə Elumadam, Elumadam mwân mə Er. ²⁹ Er mwân mə Yésus, Yésus mwân mə Elyazar, Elyazar mwân mə Yorím, Yorím mwân mə Matat, Matat mwân mə Lévi. ³⁰ Lévi mwân mə Símuyon, Símuyon mwân mə Yúda, Yúda mwân mə Yóseb, Yóseb mwân mə Yonam, Yonam mwân mə Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwân mə Məleya, Məleya mwân mə Məna, Məna mwân mə Matata, Matata mwân mə Natan, Natan mwân mə *Dávid. ³² Dávid mwân mə Yése, Yése mwân mə Yobed, Yobed mwân mə Bowaz, Bowaz mwân mə Sala, Sala mwân mə Naáson. ³³ Naáson mwân mə

Aminadab, Aminadab mwân mə Adumin, Adumin mwân mə Arni, Arni mwân mə Hesuron, Hesuron mwân mə Farés, Farés mwân mə Yúda; ³⁴ Yúda mwân mə *Yákwab, Yákwab mwân mə *Izaag, Izaag mwân mə *Aburaham, Aburaham mwân mə Tara, Tara mwân mə Nakor; ³⁵ Nakor mwân mə Seruk, Seruk mwân mə Ragow, Ragow mwân mə Falek, Falek mwân mə Eber, Eber mwân mə Sala; ³⁶ Sala mwân mə Kaynam, Kaynam mwân mə Arfagusaad, Arfagusaad mwân mə Sem, Sem mwân mə *Nówe, Nówe mwân mə Lamək; ³⁷ Lamək mwân mə Matusalem, Matusalem mwân mə Inoog, Inoog mwân mə Yared, Yared mwân mə Maluleel, Maluleel mwân mə Kaynam. ³⁸ Kaynam mwân mə Inos, Inos mwân mə Set, Set mwân mə Adam, Adam mwân mə Zembî.

4

*Sátan mə bwówúlá Yésus
(Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)*

¹ Yésus nyə a wú Zhurdé a mə shîn lwánd nə Nkénkê Shíshim ná cwóó. Nkénkê Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád. ² Njwû məjamb mú kə bwówulə nyə wu tân mwôw məwûm mánô. Yésus nyə a shígé də tóo sâ mwôw mœngúd ná ndéé ja mwôw mœng mə á shîn yí a mú gwág zha. ³ Njwû məjamb mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo ji *Mwân mə

Zembî, ciŋ nə kwóógú ga ná í nyéég idâw.» ⁴ Yésus mú yidá bęsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Muud cugé nə ŋkul cugə nji nə idâw”.»

⁵ Njwû məjamb mú kə nə nyə gwów-gwów. A mú lwágulə nyə məfaan mâ shí mishwun mēsh nji ja ŋgwúd ná cág. ⁶ A mú ci nə nyə ná: «Mə é yə wo ijwûga ná wo jwúg nə məfaan mǎni mēsh wo ŋwa gúma jáŋ, nəcé mə wə jí nə byo. Mə ji nə ŋkul yána byo yə múúd yēsh má céél yə yé. ⁷ Ntǎ, ŋkí wo kúd mpwoombú wa shí yə mə gúma, byēsh í é bə ísâ byô.» ⁸ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wə Zembî woó Yawé. Nji nyə wə wó dúg yə gúma yé.”»

⁹ *Sátan mú kə nə nyə Yurúsalem, kə tâl nyə zh-wááŋgə *Mpáánzá Zembî dí gwów. A mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰ nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mə bá lésa nə *wəéŋgəles bə ná bwə bááguləg wo. ¹¹ Bwə é ŋkēny wo mábwád, kuú wô í nda bwīm bəəgú.”»

¹² Yésus mú bęsa nə né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembî woó Yawé”.»

¹³ Ja Njwû məjamb má shîn bwówulə Yésus mimbii myēsh ntáni yí, a mú kyey béégya

nə Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

*Matéédulé má ísəy má Yésus
(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)*

¹⁴ Yésus mú nyingə kə Galilə a njúl nə ŋkul á Ŋkēŋkē Shíshim. Jíná dé í mú ŋgə jwə cínəŋg yēsh. ¹⁵ Nyə á ŋgə yə buud minjígulá *mámpáánzá má mínjígulá má *Oyúden dī, buud bēsh bwə ŋgə yə nyə gúma.

¹⁶ Ná ndéé nyə á ka kə Nazarēt wú nyə á wəəf wá. A mú kə nyíi *mpáánzá minjígulá jwów lú Sábaad nda nyə á dū bwey sá ná. Nyə á ka tów tútəlí ná a lǎ Kálaad Zembî. ¹⁷ Bwə mú yə nyə ŋgwól kálaad Izayí *muud micúndə nyə á cilə yé. A mú wəef kálaad ná ndéé a mú kwey kákúl jisə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mə Yawé wúsə mǎdí nəcé nyə a gwáágulə mə məwúda ná mə zág bwiŋg mímúbmbúwá Jǎǎ Kéel.

Nyə á ntí mə ná mə zág jaaw mímbug ná: «Bí má wú mímbug dī»,

mə jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh má má bāŋ bī».

Nyə á ntí mə ná mə zág fəemushi búúd bwə cugé nə ŋkul shwə mǎnyúul wá,

¹⁹ mə zə cúndə mbú Yawé mə bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyə á ka fúlə kálaad ná ndéé a mú yə fulísh á *Mpáánzá

4:6 Mat 28.18; Yuá 12.31 4:8 Mbá 6.13; 5.9 4:10 Sôm 91.11-12 4:12 Mbá 6.16 4:13 22.3, 31 4:14 4.18 4:18 1.68 4:18 Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22 4:18 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mis 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18 4:19 Ləv 25.10

Zembî, a mú ji shí. Buud bêsh bwé á bə mpáánzá minjígúlá wá bwé mú mpu kənd mísh nyádí. ²¹ A mú tééd lásúlə nə bwo, nyə ná: «Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembî bí ámə gwág mə ámə lə ni í mə bwəma múús.»

²² Buud bêsh bwé á ngə ságusə nyə. Bêsh bwé á ngə káam jəjə íciyá í á ngə wú nyádí mpu dí yí, bwé ngə ci ná: «Mwân mə Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci nə bwo ná: «Mə mpú ná bí é kənd mə kaaná í də ci ná: “Yé jwówəda, lwagug wóméfwó” yí. Sə á shí gwág ísə wó á sá Kapernawúm yí. Sáag námə byo wa wódí kwáádá.» ²⁴ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bwé abwélé mpu lág múúd micúndə nyádí kwáádá. ²⁵ Mə jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyə á bə yí, ja jon í á feed tən mimbú mílól nə onkwoond ósaman yáag-yáag zha mú bə shí nyêsh yí, zhwoɡ mikúsə mí búdá mí á bə *Izəryél.

²⁶ Nji Zembî nyə a shígé kənd Eli mikúsə myəəng dí! Cwúd! kú bə tóə ngwúd dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wə wúl kúsə múdá á nū. ²⁷ Mizúzaamə mí á bə námə Izəryél nkí bulya ja mə múúd micúndə Elizé nyə á bə yí. Nji, ngwúd nə ngwúd í áshígé lwəgəwa; í á bə nji Naaman muud á Sirí.» ²⁸ Buud bêsh bwé á bə mpáánzá minjígúlá wá bwé mú nyada nə a lásúlə ntó. ²⁹ Bwé mú tów shí, wáámə bə

nə nyə ngwála dí tóə, kə bád nə nyə mbún dí gwəw. Ngwála wəəng í á bə lwəyá mbúnúd. Bwé mú kə nə nyə wu gwəw ná bwé kə ságəwo nyə wusə mbún dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cə bwo mpədúgá nə ndéə a mú kyey.

*Yésus mə lwóyá nkul ijwúga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)*

³¹ A mú shulə kə Kapernawúm, wúl ngwála á faan lú Galilé. A mú də yə búúd minjígúlá mwəw mə ósabaad dí. ³² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ngə jíguli yí, nəcé ciyá jé í á də bə nə kéénd.

³³ Ngwól múúd nyə á ka bə *mpáánzá minjígúlá a njúl nə bów-bəw shíshim jamb, a mú kím nə nkulú ná: ³⁴ «Eéékýé! Yé Yésus muud á Nazarét! Shé bən nə iney? Ye wo ámə zə janɡulə sə? Məə mə mpú wo. Wo wə fééshá múúd mə Zembî.» ³⁵ Yésus mú nkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúɡ múúd éne nyúúlúd!» Jamb í mú wusə múúd wəəng shí na tām buud. Í mú wú nyə nyúúlúd kú sá nyə məbəw. ³⁶ Buud bêsh bwé mú bul káam, bwé ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií ləsú wí nə kéénd nə nkul ijwúga ntúga ga? Muud éga mə nkáánd nə bów-bəw míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jínə dé í mú jwə kúkúl jəsh faan dəəngúd.

*Yésus mə lwag ncúlyá
mimbál
(Mak 1.29-34)*

38 Yésus nyə á ka wú *mpáánzá minjígulá, a mú kə Shímun dí njów. Shímun wəŋgá ayôŋ nə yôŋ nyə á bií cii yé á mudá ná táás. Bwə mú ci ná Yésus ná a sáág sâ shú déd. 39 Yésus mú shísh kə jwaagəwo nyádi, ŋkáánd nə ayôŋ nə yôŋ. Ayôŋ nə yôŋ mú bíd nyə. Mudá wəŋgə mú wəəl cé nə cé tééd ntəg ŋgələ ŋwa njugú wánj.

40 Ja jwôw í á ŋgə jímə yí, buud bēsh bwə á bə nə mimbəl mimbií mimbií wá bwə á zə nə myo wá Yésus. A mú ŋgə bəd myo məbwə ná ndéé mí ŋgə yál. 41 Zhwog buud məjamb mə á ŋgə wú mə ŋgə kím ná: «Wo ji *Mwân mə Zembî.» A mú ŋgə ŋkáánd nə mwə, a kú magulə ná mə ŋgəg nə lás ntó, nəcé mə á ŋgə mpu ná a jisə *Kríst.

42 Ja mán í á lâm yí, Yésus nyə a cúwo tóón kə kúl búúd bwə áshígé bə yí. Buud bwə mú ka kə sɔ nyə áncuncuma ná ndéé bwə mú kə kwey nyə. Bwə mú cɛl bií nyə ná a kú ná kwo béégəy nə bwo. 43 A mú ci nə bwo ná: «Í jii ná mə kág námə bwiŋg Jɔɔ Kéel á Faan mə Zembî míl míngwəlad. Gwə wá nyə á nti mə ná mə zág sá yí.» 44 Nyə á ka kə ŋgə cúndə *mámpáánzá mə mínjígulá mə *Oyúden mā Yudeá* dî.

5

*Yésus mə tééd jɔwúlə ómpwíín
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)*

1 Dúl jwôw, Yésus nyə á bə a tál bwûŋ lá cwoogá cínú á Genezarət; buud bwə á ka zə bul shúsə nyə ŋgələ gwágulə Milású mí Zembî. 2 A mú dúg mósól məbá na ncindye cwoogád. Buud ó shwey bwə á shulə mósól məŋgád, bwə ka ŋgə gusa məwód mánj. 3 Yésus mú kəwa dúl byóól dəŋgád. Dâŋ í á bə dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun ná a wúg nə byóól bwúnúđ shísh ŋgeé bwag. A mú ji shí na byóólúđ ka ŋgə yə buud minjígulá.

4 Ja nyə á yəw lásulə yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byóól dwô kúl jí ŋkí jímə yí bi wúsəg məwód məjúwód ná bwə julə óshû.» 5 Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sé mə ntân búlú ncindí kú bií tə sâ. Mə zə wusə məwód nji nəcé wo mə ci.» 6 Bwə mú wusə məwód ná ndéé bwə mú bií ncúlyá oshû, məwód mə ŋgə nyey. 7 Bwə mú də mas búúd ó gwoong báj bwə á bə dúl byóólúđ wá məbwə ná bwə zág kwíínd bwo. Bwə mú zə, bənôŋ bwə mú wá óshû məbá mēsh dí ná ndéé mə mú tééd ná mə nyasulə məjúwód.

8 Nda Shímun Pyêr nyə á dúg ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwón shí, nyə ná: «Cwáməba, wúg mə kúnə-kúnə nəcé mə ji sóól *misám.» 9 Wəŋg mbií bwə á bií oshû yí í á sá bənôŋ buud bé bēsh inkuŋkúúnd. 10 Tɛɛm bə Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwə á bə buud ó gwoong ɔ Shímun wá bwə á bə námə

nə ɪŋkʊŋkúúnd. Nə ndéé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bæeg fúndə, tééd fwála gaád wo zə bá dɛ julə búúd.» ¹¹ Bwá mú zə nə móól cínú ná ndéé bwá lúgə ntâg isâ byêsh, bɛ Yésus.

*Yésus má lwag zúzaamá
(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)*

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bə wúl ɲgwála dɛ. ɲgwól múúd nyə á bə cínɔŋgú nə zaamá nyúúlúd nə jəəd. Ja múúd wɔɔŋg nyə á dúg Yésus yí, nyə á lɛel zə jwaagawo kúd mpwóómbú mándəlúd, jəgula nə nyə ná: «Cwámba, ɲkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə nə sændôŋ.» ¹³ Yésus mú séémb mbwá, kúnnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bág wo nə sændôŋ!» Cé nə cé, zaamá í mú shín wú muud éne nyúúlúd.

¹⁴ Nji Yésus mú tâl nyə mpéndí ná ci a kú jaaw tɔɔ muud sâ í má sɪy yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálələ wó má yál ni. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.» ¹⁵ Lân má Yésus í mú ɲgə bul kyey, buud bwá mú bul ɲgə sɛɛŋgya áncuncuma, ɲgə zə gwágulə nyə, ɲgə námə zə lwəgəwa məbwás mán. ¹⁶ Nji, nyɛ mú kə, nyáméfwó íkəl í áshígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembí.

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)*

¹⁷ Yésus nyə á ɲgə yə buud minjígúlá dúl jwówúd. Bóól

*Ofarizyêŋ nə *Oŋkumɛ ó mácéɛ bwá á zhu mílɔɔm myêsh myâ Galilê nə Yudéa, bóól zhu námə Yurúsalem. Yésus nyə á bə nə ɲkul mə Cwámba shú nə buud məbwás má ɲgág nə yál. ¹⁸ Ká dúg ná, bóól búúd bwá mú wóós bwá ɲgə ɲkêny mbúmbwúgú táádád. Bwá mú ɲgə sɔ nə bwá nyíngál nyə ɲjów kənd nyə kúl Yésus nyə á bə yí. ¹⁹ Bwá áshígé ka bə nə wú bwá nyíngálúg nyə, nəcé buud bálə áncuncuma. Bwá mú ntâg bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun nə ndéé bwá shul nyə nə táádá jé wá Yésus na tâm buud.

²⁰ Yésus mú dúg ná buud bɔɔŋgú búsa nə fwámé búgə, a mú ci ná: «Amudúm, mə má juu wo nə *misám myô.» ²¹ *Oyígúli ó mácéɛ bənôŋ Ofarizyêŋ bwá mú tééd ɲgálə lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ɲgə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu éga? ɲgwól zə jí nə ɲkul juu búúd nə misám myéd kwonj Zembí nyáméfwó?»

²² Yésus músə mpu sâ bwá á ɲgə táduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ɲgə ci bídí mílámúd yí? ²³ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye ná: “Wóólúg, wo kyéyug?” ²⁴ Má ka cɛel ná bí mpúg ná *Mwân mə Múúd ji nə ɲkul ijwúga nə a juu búúd nə misám myánj wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wá mbúmbwúgú, nyə nə nyə ná: «Má ci nə wo ná, wóólúg,

5:11 Mat 8.21-22 5:14 Ləv 14.2-32; Mak 7.36; Luk 17.14 5:15 Mak 7.36

5:16 Mat 14.23; 26.36-46; Mak 1.35; 6.46; Luk 3.21; 6.12; 9.18, 28-29; 11.1; Mis 1.14; 2.42; 6.4; 12.5 5:20 7.48; Mat 9.2 5:24 Yuá 5.36

wo nkényág táádá gwô, wo nyíngæg kə njów.» ²⁵ Námá cé nə cé, mbúmbwúgá mú wəal bwé ngə dúg, a mú nkény táádá jé, kyey kə njów a ngə yə Zembî gúamá. ²⁶ Buud bēsh bwé mú káam mbií á ná fəg də jímb lúúd. Bwé mú yə Zembî gúamá bwé mú bul bə nə ifwaas, bwé mú ngə lás ná: «Sá má dúg *ísá í mímbúgú múús.»

Bwé ádé fúla sâ ágúgwáan nə acwúlú

(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)

²⁷ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dúg ɲwenye tóya bwé á də jôw ná Lévi yé njúl kúl bwé á də jəna tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bəg mə.» ²⁸ Lévi mú lágə ísâ byēsh, tôw bə Yésus.

²⁹ A mú kə sá məma dína nyádí njów. ɲwenye ó tóya nə bóól búúd bwé á kə cínɲg áncuncuma, bənôɲ bwé mú kə də. ³⁰ *Ofarizyēɲ bənôɲ *Oyíguli ó mácɛɛ bwé mú kə ngə nyímbula nə *ompwíín ó Yésus ná: «Nəcə jí bínôɲ ɲwenye ó tóya nə bóól osóol ó mábôw bí ngə bóle də nə ngul yí?»

³¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówəda, í də bə mímbəl. ³² Mə a shígé zə jôw ótútəlí ó búúd ná bwé céndúg mítédúgá, mə á yida zə jôw osóol ó mábôw.» ³³ Bwé mú ci nə nyə ná: «Ompwíín ó Yuánes báá bwé də ci idəw yálə Zembî gúamá, ompwíín ó Ofarizyēɲ bwé də námə sá ntó;

wəɛ bwô bāɲ ku ci.» ³⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ja múúd má ɲwa bā yí, a təl zāɲ, a jôw óshwá bə; ye bi búsa nə ɲkul sá ná oshwá bə bwé yídag zə nə məcəy lámúd bənôɲ muud bā bwé njúl kúl ngwúd? ³⁵ Mbô! Nji móól mwôw má ngə zə, bwé bá yíl bwo muud bā yí. Mwôw mɔɔɲgá dí ó óshwá bə bwé ka bá ci idəw.»

³⁶ A mú námə kənd bwo kaanə ná: «Bwé ádé nyaa káándə ágúgwáan* ɲwa kúl cínɲgá, kə wá bágá bwoodú káándəd. Múúd mə ká sá ntó, í é bə, a má nyaa káándə ágúgwáan, kúl jé kú nyíngə mپیya nə káándə á bwoodúd. ³⁷ Ntó námə, bwé ádé ɲwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; ɲkwanjá wáan í é sá ná lenya búndúg, wáan shwiyy shí. ³⁸ Ntó, í jii ná bwé dúg wá wáan ágúgwáan ílenya í agúgwáanəd. ³⁹ Muud cugé nə ɲkul bə ná a shîn ngul málwəg má má lyəɲ má a nyíngə gwág yéesh íkwan. Mbô! Bwé də ci ná málwəg má má lyəɲ má wə mäsə fwámé málwəg.»

6

Yésus nə məcəɛ má Sábaad

(Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

¹ Í á wóós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə á ngə lína ifambá í *blé. *Ompwíín bə bwé mú ka ngə búgə mikəɲ mí blé, ngə nyaməsə ná ndéé ngə də. ² Bóólúgá búúd

5:28 Mat 8.21-22 5:29 Mat 9.10 5:32 19.10 5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19;

Luk 7.33-34 5:34 Mat 9.15 * 5:36 Na ji kúl káándə í afwóyé kə májúwó ná ndéé í juli yí. 6:1 Mbá 23.25 6:2 MmN 20.8-10

wâ gwoonŋ *Ofarizyêŋ bwá
mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí
ŋgó sá sâ mácéx mə amágułáyé
né muud sáág jwôw lá Sábaad
yí?»

3 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ye bi afwóyɛ bwɛlɛ lɔ sá *Dávid nyə á sá ja bánɔŋ buud bé bwá á gwág zha yí? 4 Nə nyə á kə nyii banda *mátúnɔga dí, ŋwa ibuléd í á dɔ bə ci shú yələ Zembî gúmá yí də, a yə námə búúd bé bwá də. Í njúl nə mæcɛ mə ŋgə ci nə nji ofada wá bwá á jəla nə dɔ də byo, kú nə ŋgwál múúd shús.» 5 A mú ci nə bwo ná: «Mwân mə Múúd ŋgə jwú nə mæcɛ mə Sábaad.»

6 Í á nyingə bə dúlúgá jwōw
 lú Sábaad dī ná, Yésus nyə a
 nyi *mpáánzə minjígúlá, a
 mú də yə búúd minjígúlá.
 Ngwól múúd nyə á bə
 cínəngá nə mbwə mənəwûm
 shwáámبالə. 7 *Oyíguli ó
 mácéξ bənəŋ Ofarizyēŋ bwə
 mú ngə fáf Yésus ná bwə dág
 ŋkí nyə é lwag múúd jwōw lú
 Sábaad, bwə shwəman nyə.

8 Yésus mú bwey mpu mítédúgá bwá á ngə táduga bwádí mílámúđ myá. A mú ci nə muud á mbwê shwáábmbéle ná: «Tówúg tútəli, wo kág tów na tām buud.» Muud wəŋg mú kə, kə tów. 9 Yésus mú ci nə buud ná: «Mə shílə ná bí nə ye məcɛɛ mə magulə nə sá sáág mənywa jwəw lá Sábaad, ye nə sá sáág məbəw, ye nə sá cágug buud, ye nə sá gwúg?» 10 A mú cing mpwóómbú ngə dág bəsh nyədí mákoogú nə ndɛɛ

nyə nə muud á shwáám̃bələ
mbwê ná: «Kwéégüg mbwê.»
A mú kwéég mbwê, í mú bə
mpwogé. ¹¹ *Ōŋkumə ó mácɛɛ
bən̄n̄ŋ Ofarizyên bwá mú bə
nə impimbə nda bwá é cwíl.
Bwá mú ŋgə sɛŋɥsa məkəl
bwámé nə bwámé ŋgələ sɔ sâ
bí nə ŋkul sá Yésus yí.

*Yésus məféesh búúd ə lwámá
bé*

(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹²Í á zə bə na dúl fwála dí ná, Yésus nyə a bád mbámbáńúđ kə jəgula nə Zəmbî. Nyə a shínal bulú ncindî a ńgə jəgula. ¹³Ja mán í á ləm yí, nyə a jôw ompwíín bə a mú féesh wúm nə óbá cínəńgú, a mú gwiid bwo ná *buud ɔ lwámá. ¹⁴Í á bə, nə Shímun nyə á gwiid ná Pyêr yé, nə André mínyəńđ mə Pyêr wəńgá, nə Zhâk nə Yuánes, nə Fílíp, nə Batələmî, ¹⁵nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhâk mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə kaambələ ləom yé, ¹⁶nə Yúdas mwân mə Zhâk, zə keel Yúdas Iskariyôt muud nyə á zə kusha nə Yésus yé.

Yésus mæ lwag mímbâl

(Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)

17 Yésus nyə á ka shulə
wú nə bwo mbánád zə tǝw
kúl í á bə mbwaanzulə yí.
Ncúlyá *ompwíín bə nə kúdə
zhwog buud bwé á bə cínəŋ
áncuncuma bwé ŋé zhu Yudéa
yěsh nə Yurúsələm, bóól zhu
fundú mǝŋ á kóómb mǝŋgwéla
myá Tir nə Sidon. 18 Buud
bǝŋgú bwé á zə nə bwé zə

gwágulə Yésus zə ɲə lwəgəwa məbwəs mən̩. Bəɲg bəw-bəw mɨshɨshim mɨ á dɨ təl cwúnd dí wá bwə ɲə yəl. ¹⁹ Buud bəsh bwə á ɲə sɔ ná bwə kúnýá nə Yésus nəcé nyúl ɲkúl í á ɲə wú nyədí ɲə lwag bwo bəsh.

Yésus mə yá búúd minjígúlá (Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)

²⁰ Yésus mú bən mɨsh dág *ómpwíin bé, a mú cɨ nə bwo nə: Bí buud ɔ məbúwa bi mə jəla, nəcé Faan mə Zembí dí shú dún.

²¹ Bí buud bí ɲə gwág zha kidíga wá, bi mə jəla, nəcé bi mə bá bə nə jíl. Bí bəɲg bí ɲə jii məyə kidíga wá, bi mə jəla,

nəcé bi mə bá bə nə məshusəg.

²² Buud bwə bá mpíi bí, bwə ban nə bi kú ná dɨ sɛɛɲgya nə bwo, bwə lwíy bí, bwə ɲwa mínə mún nda sá nyéé nəcé bi ɲəgələ bɛ *Mwân mə Múúd. Ja í bá nə bí ntó yí, bi mə jəla. ²³ Jwəw í bá nə bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kəw nə məshusəg,

nəcé bi mə bá kə bə nə məma myəna gwəw. Mpugá nə nda bwə ɲə sá bí ni, ntó námə wə ímpáámbə byán í á dɨ sá *buud ɔ mícúndə yé.

²⁴ Ká məntágula nə bí buud ɔ kúm, nəcé wán təəm wəsh ɔ bí bí nə ndí ni.

²⁵ Məntágula nə bí buud bí nə jíl wá,

nəcé bi mə bá bə nə zha. Məntágula nə bí buud bí ɲə gwo kidíga wá, nəcé bi mə bá tədawa, bí jii məyá.

²⁶ Məntágula nə bí ja búúd bəsh bwə fáág bí, cɨ nə bí ɲi mənywa yí.

Mbíi ɲgwúd wəɲg námə wə ímpáámbə byán í á dɨ sá buud ɔ mícúndə wə məshügá yí.

²⁷ «Nji, məe mə cɨ nə bí buud bí ɲə gwágulə mə wá ná, cɛɛlɛgá mizhízhiɲ mín, bí sá bəɲg bwə ɲə mpíi bí wá mənywa. ²⁸ Bwádánúgá nə buud bwə shwó bí wá, bí jəgula nə Zembí shú bəɲg bwə ɲə cúg bí wá. ²⁹ ɲkí muud mə nyífə wo bóónz mbánjúd, yəg námə nyə wúl mbán. ɲkí muud mə mándá wo nə kúúd gwô, wo kú kaambulə nyə nə wáma gwô á cwú. ³⁰ ɲkí muud mə gwááamb wo sá, yəg nyə; nyəɲg mə mándá wo nə sá gwô yé, bídúg a kəg nə gwo. ³¹ Sáɡá buud sá bí mə cɛél nə bwə sáág bí yí.

³² «ɲkí bi mə dɨ cɛél ɲi buud bwə cɛél námə bí wá, buud bí nə ɲkul ka lə bí ntədélé? Ngaá nə osóɔl ɔ *mísəm bwə dɨ námə cɛél ɲi buud bwə cɛél bwo wá? ³³ ɲkí bi mə sá búúd mənywa ɲi bəɲg bwə sá námə bí mənywa wá, buud bí nə ɲkul ka lə bí ntədélé? Ngaá nə osóɔl ɔ mísəm bwə

du námá sá ntó? ³⁴ Nkí bí má du kænd íkwálá nji wú bí má bwánd nə búgá ná bwá é nyiŋg bí wá, buud bí nə ŋkul ka l̥ bí ntudélê? Ngaá ná osóol ɔ m̥sám bwá du námá kænd íkwálá nji wú bwá du nyiŋg bwo t̃aŋ ŋgwúd wá?

³⁵ «Bí b̃aŋ, ɕɕɛlɔgá mizhízhín m̥n, dɔgá sá búúd m̃anywa, bí du yə búúd íkwálá kú bwánd ná bwá nyiŋgug b̃i. Ntó, Zemb̃i m̃a bá yə bí m̃ama myána; í é mp̃yú ná bí búúsə bwân ɔ Zemb̃i a gwów-gwów. Nəcə nywáá ji nə j̃ə l̃am t̃em bə shú búúd bwá aŋgê nə yə nyə akíba wá, t̃em bə shú b̃oŋg w̃a m̃biya mil̃am. ³⁶ Dɔgá lwóya l̃am íŋkúnkwon nda Sóŋgú w̃an má du lwóya l̃am íŋkúnkwon ná.

³⁷ «Kúgá du jéég búúd min-jagó, bwá ka námá bá du bə kú jéég bí minjagó. Kúgá du yə búúd intúgúlí í m̃abɛ́ m̃aŋ, bwá ka námá bá du bə kú yə bí intúgúlí í m̃abɛ́ m̃n. Dɔgá juu búúd nə m̃abɛ́ m̃aŋ, bwá ka námá bá du juu bí nə m̃n m̃abɛ́. ³⁸ Dɔgá sá yána, bwá b̃aŋ námá du sá bí yána. Bwá bá du shwu bí is̃a m̃ama kwáám káándád, í njúl njinyá, bwá san í ŋgə s̃ow. Nəcə yuug bí é du yigula b̃óol búúd ná ndí yí, gwə námá ɔ bwá bá du yigula bí nə ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kænd bwo kaaná ná: «Ŋgwól áncím-ñcím ji nə ŋkul jaand nə ŋgwól? Ngaá ná b̃esh bwá é búla búúd?» ⁴⁰ Mpwiín nyə ádé bwele ntɔ yíguli; nji, *mpwiín má mpú

ŋwa njígulá yé má du námá bə nda yíguli.

⁴¹ «Nəcə jí wó ŋgə mpu dúg ntand shwú jí m̃inyɔŋə woó jús dí, nji wo kú dúg mbwûŋ wí dwó jús dí yí? ⁴² Ntudelé wó jí nə ŋkul ci ná wo yíl m̃inyɔŋə woó ntand shwú júsád w̃e kú dúg mbwûŋ wúsə wo dwó júsád yí? Yé múúd m̃akəŋ, fwog yíl mbwûŋ wódí júsád; ja j̃oŋgə wə wó é ka dúg nda wó jí nə ŋkul yíl m̃inyɔŋə woó ntand shwú júsád ná.

⁴³ «Fwámé líí dí í dú wúmə íbumá í abúbôw; líí abúbôw kú námá wúmə fwámé íbumá. ⁴⁴ Líí j̃esh í du mp̃yú íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ŋgwúdáánzə dí, kú saag m̃abudá ŋgwuŋúd. ⁴⁵ J̃əj̃ə múúd l̃am yé wúsə nə j̃əj̃ə kw̃əz̃á, í ka du wéeshuli j̃əj̃ə is̃a; bów-bôw múúd yé l̃am nə bów-bôw kw̃əz̃á, ka námá du wéeshuli bów-bôw is̃a. S̃a múúd ŋgə bul t̃əduga l̃amúd yí, gwə wə mpu yé í dú l̃as yí. ⁴⁶ Bí ŋgə j̃ow m̃a ná Cwám̃ba! Cwám̃ba! Ká nəcə jí bí búúsə kú sá s̃a má ŋgə ci yí? ⁴⁷ Muud ỹesh m̃a zə m̃adí zə gwágulə l̃ású má ŋgə l̃as ga, a sá nda má ŋgə ci ná, muud w̃oŋgə jisə m̃bií múúd má zə lwágulə bí ga. ⁴⁸ A ji nda muud m̃a sá ná, ja á zə shumə njów yí, a t̃éed fáág shí ná fáág fáág fáág, a mú kə t̃al m̃ífim kwóógúd. Ja mp̃aŋ í wóós yí, kwuŋgú t̃em du nyífa njów w̃oŋgúd, í kú bwele shwágusa, nəcə í b̃elə fwámé shumyá. ⁴⁹ Nji,

ɲkí muud mə gwágúlá lésú mə ɲgá lás yí, a kú sá nda mə ɲgá ci ná, a jisə nda muud mə shúmá ɲjów mátag dí kú fáág ná ndéé kə tâl mífim kwóógúd yé. Kwuɲgú mə ká nyífa ɲjów wɔɲgúd, í búg shugula shí ná mpuu.»

7

Yésus mə lwag sɔl məsáal mə wúl lúlúú ózimbi
(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə á shín lás lésú yé nə wêsh kúl búúd í ɲgá gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawúm. ² Wúl lúlúú múúd í á də jwú nə ozimbi təd yí í á bə nûɲ, lwaá dé á lâm í á ɲgə bwas ɲkí yáág ná í zá yə. ³ Lúlúú ózimbi ni í á ka gwáduga Yésus. A mú kənd búbaalé ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwá kág jəgula nə nyə ná a zág lwag nyə lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bɔɲgə bwá mú kə wósós wá Yésus, kə bul bul téég nyə məbwə ná: «Muud éne mə jəla ná wo kwííndúg nyə, ⁵ nəcé á cɛɛl lwonə búúd jisú, nyə wə nyə a lwə sá *mpáánzá minjígúla nyísú.»

⁶ Yésus mú ɲwa zhíí, bənónɲ bwá mú kə. Ná bwá wál bá kə kumə ɲjów, lúlúú ózimbi mú kənd óshwá bé ná bwá kág ci nə Yésus ná: «Cwámba, kú bul ntágulə nyúúl, nəcé mə ampíyáyé ná wo nyííg mádí ɲjów. ⁷ Gwá wá mə shígé kwey tətəlí ná mə zág məmɛfwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúg, sɔl məsáal waamá yálúg. ⁸ Nəcé mə ji nə omása

bwə ɲgá jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi mə ɲgá jwú nə ndí wá. Nyɔɲg yêsh mə é ci ná a kyéyag yé, a kə; nyɔɲg mə é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag ɲjwú ozimbi éne ja nyə á gwág á mə lás ntúni yí. A mú yid dúg búúd bwá á ɲgə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Mə jaaw bí ná mə afwóyé bwelə dúg múúd nə fwámé búgə nda nyíga, tɛem bə kúl búúd *Izəɾəyêl dî» ¹⁰ Buud bwá á zə lwámád wá bwá mú nyiɲgə, kə ɲjów mə lúlúú ózimbi, bwá mú kə kwey sɔl məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmushi mwân mə wúl kúsá múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ɲgwəla á Nayín, bənónɲ *ompwíín bé nə bóól zhwog buud ɔ bwá á ɲgə kə. ¹² Bwá ɲgələ shísh ɲgeé mpumbé ɲgwəla, dúg ná, buud bwá ɲgá kə nə mbimbə ná bwá ká dəl. Í á bə cúgə lú mwân, nyɔɲgá ɲjúl kúsə. Zhwog buud ɔ ɲgwəla bwá á ɲgə lúgal nyə.

¹³ Cwámba nyə á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyə á dúg kúsá múdá wɔɲg yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ɲgə jii.» ¹⁴ A mú shísh kə kúnnya nə tanjá. Buud bwá á ɲgə ɲkêny wá bwá mú shígula. Yésus mú lás ná: «Mwâ ncwámá, juumág! Mə ci nə wo ntó.» ¹⁵ Mbimbə mú wɔɔl ji ɲjínjilí, tééd ntág ɲgələ lás. Yésus mú ɲwa nyə nyiɲgə nyóónɲgá.

¹⁶ Buud bēsh bwá mú bæ na inkuṅkúúnd. Bwá mú ngə yə Zembî məshwúmb bwá ngə ci ná: «Məma *múúd micúndə mə wóós sádí. Zembî mə zə kwiid kúl búúd jé.» ¹⁷ Lāṅ mə Yésus í mú ngə kala ná ndéé í mú kyey Yudea yēsh nə cínəṅg mákoogú məkoogú yēsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myēsh nə *ompwíín bé. Nyə á ka jəw óbá cínəṅgú, ¹⁹ a mú kənd bwo wá Yésus ná bwá kág jî nyə ná: «Ye wo wá muud sá ngə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíín ó Yuánes bwá mú kə wóós wá Yésus, bwá mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ngə nti sá ná sá zág jî wo ná: “Ye wo wá muud sá á ngə bwánd ná a bá zə yé, ye sá kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námá fwála dɔəṅgú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwəs, shínal íjām, yíl məjamb, bēny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí mə dúg yí nə sá bí mə gwág yí. Wəancím-ncím bwá ngə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ngə kyey tútəlí, mizúzaamə mí ngə yâl, wəkúmálwə bwá ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkuṅkwóṅúlə í búúd í mú ngə gwág Jəjə Kéel. ²³ Muud nyə é bæ kú bwəma

nə bɔəgú mádí yé, nywáá mə jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwá mə nyingə yí, Yésus mú zə ləsha nə buud bwá á bæ cínəṅg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á dū kə shí a shwéeshá dí yí, bí á dū kə dúg jî? Ye gúl ká í dúgə ntəṅ nə fufé? ²⁵ Nkí í á shígé bæ ntó, bí á dū kə dúg jî? Ye ngwól múud dúgə bwáád íjimə í mímbwéédí? Mbê, buud bwá dú bwáád íjimə í mímbwéédí dū cəgə cəg əlal-ṅkul wá bwá dū bæ mínjów mí ójwú-buudəd. ²⁶ Ká bí á dū kə dúg jî? Ye *muud micúndə mə Zembî? Haaw, mə jaaw bí ná nyəṅg bí á kə dū dúg yé mə ntə ṅkwóṅ múúd micúndə mə Zembî. ²⁷ Nəcə nyə wá Zembî nyə á ci nda jísə cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná: “Dúgí! Mə zə kənd mbwiingye lân waamə ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”

²⁸ Mə ka jaaw bí ná, mpədúgá buud bēsh bwá mə byél mímwə mí búdad wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Njî tɛem bæ ntó, muud mə bul bæ zhizhe Faan mə Zembî dí yé, á ntə Yuánes. ²⁹ Buud bēsh tɛem bæ ɔṅwenye ɔ tóya bwá á ngə duwan wá Yuánes wá, báá bwá á ngə magələ ná Zembî jî tútəlí. ³⁰ Njî, *Ofarizyēṅ bənəṅ *Oṅkumə ó məcɛɛ bāṅ buud bwá á ban ná bwá adúwáné wá Yuánes wá, bwá á ban sá Zembî nyə á yagələ shú dán dí yí.

7:16 1.68; 19.44 múúd micúndə: Mat 16.14; 21.11, 46; 26.68; Mak 6.15; 8.28; 14.65; Luk 7.39; 9.8, 19; 22.64; 24.19; Yuá 4.19; 6.14; 7.40; 9.17 **7:22** 4.18-19; Mat 11.5
7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 **7:29** Mat 21.32 **7:29** 3.7, 12

31 «Mə kág ná yǝga kala búúd á múús nə ozá? Mə kág ci nə búəsə ntədəle? 32 Búsə nda ikágə bísə shishé ísɛɛngyá dí yí, bíl í ngə kámbula nə bílágá ná: “Sá mə lwə bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáág; sá mə nyingə wá mǝngwa mí shwiy, bí kú jii”. 33 Ntə wá í ngə bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ngul málwəg; bí ná: “A ji nə jamb.” 34 Mwân mə Múúd mə zə, a ngə də a ngə ngul, bí ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ngule málwəg. A ji námə shwá onwenye ɔ tóya nə osóol ɔ *mísəm.” 35 Nji buud bəsh bwə ngə bɛ fug mə Zembî wá bwə ngə lwó nə jisə jəjə sâ.»

Yésus mə juu ngwól múdá

36 Ngwól *Farizyên nyə a jəw Yésus ná a kág nyədí njów bá bwə ká də. Yésus mú kə nyí njów mə Farizyên wəɔngə kə ɲwa jiya shú dälə. 37 Ngwól múdá nyə á də bə sóol *mísəm cínəng ngwəla, nyə á ka mpu ná Yésus ji wə Farizyên éne, a ngə də. Ká dúg íí, mudá wəɔngə mə wós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. 38 A mú zə təw Yésus mpúsə, ɲgɛ kómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndéé a fim nyə mwo nə shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywə mwo labínda. 39 Ja Farizyên nyə a jəw Yésus yé nyə á dúg sóólágú wəɔng yí, nyə á ngə lás nyədí lámúd ná:

«Muud éga mbəm bə *múúd micúndə mə Zembî, ɲki a mə mpu múdá ngə kúnya nə nyə éga mbií múdá á jisə yí, a mpu ná a jisə sóol misəm.»

40 Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, mə cɛl jaaw wo gúl sâ.» Shímun ná: «Yíguli, jaawág.» 41 «Ngwól múúd nyə á bə nə buud obá bwə mbíd nyə mpwəlá; ngwól nə mpwəlá odanarí mitəɔn, ngwólágá nə odanarí məwúm mətəɔn. 42 Nda bwə áshigé bə nə *mwaané bwə nyíng nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwəlá nyəɔng. Búud obá óníd, nyáyé nyə é bul cɛl múúd mpwəlá wán yé?» 43 Shímun mú bɛsa ná: «Mə tédúgá ná í é bə nyəɔng á mə bíd nə məma mpwəlá yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo mə sámb mbií í jəla yí.»

44 Yésus mú yid wə mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo mə dúg múdá éga? Mə ámə nyí wa wódí njów, wo shigé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. 45 Wo shigé námə ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə ámə nyí wa yí, a ji nji a ngə ywó mə məkuú. 46 Wo shigé nywə mə məwúdá lúúd; nji nywáá mə nywə mə labínda məkuúd. 47 Gwə wə mə ká jaaw wo ná, misəm myé mí á tɛem bulya nda jí, a mə bii íjuugá yā misəm myəɔng myêsh; gwə wə á bul bə nə

7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 **7:33** 1.15 **7:34** Mat 9.10 **7:36** 11.37

7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3 * **7:37** alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwə á də mə ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. **7:39** 7.16 **7:42** Mat 18.27 **7:44** Mat 18.4; 1Tm 5.10 **7:46** Sôm 23.5

ceelí nà mə yí. Nəcə, muud bwé du juu nà isâ cîg-cîg yé a du námá bə nà ceelí cîg-cîg.»
⁴⁸ A músə ci nà mudá ná: «Wo má bə nà ijuugá nà misám myô.»
⁴⁹ Buud bwé á bə dína dí wá bwé mú ngə lás bwádí mílámúd ná: «Nyáyé múúd éga nyé? A bálé juu múúd nà misám?»
⁵⁰ Yésus mú ci nà mudá ná: «Wo má *dúg cug nəcə búgə gwô. Wɛɛ kaág nà shɛɛ.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpúsə isâ íni, í á zə bə ná, Yésus nyə á ngə kyey míngwəla nà mándúd ngə jíguli buud, a ngə cúndə jəjə Kéel á Faan má Zembî. *Buud ɔ lwámá bə wúm nà óbá bwé á ngə lugal nyə, ² nà bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nà bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nà Mariya bwé á du jəw nà Mədalína məjamb zəngbá má á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á du vyee jús isâ í Herod dí yé, nə Susána, nà bóól búdá. Budá bəəng bwé á du ngə kwíind Yésus bənəŋ buud ɔ lwámá bə nə məbii mán.

⁴ Buud bwé á ka zə sɛɛngya ŋkí jág bulya, bwé ngə wú míngwəla myêsh, ngə zə nyádí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myɛɛg mpəg. Ja á má ngə myɛɛg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhií nə zhií. Buud bwé mú nyaal

nywo nə məkuú, inunú í zə ntəg shîn lúu. ⁶ Nyúl kə shugula kwóógúd, í mú kə ná ndéé í mú shwáás nəcə kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugula íbiin-bíinud. Bənəŋ ibiin-bíin bwé mú kə ná ndéé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njii, nyúlágá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ngwúd wúmə íbumə təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud ji nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

Féél-féelí á kanda mbəəl məmpəg

(Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)

⁹ *Ompwíin bə bwé mú ji nyə nda kanda wəəng í kə ná. ¹⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Zembî nyə a má sá ná bi báa mpúg mindimba myâ Faan dé; nji a sá ná bóól bəŋ bwé ngəg gwág nji mikaanə; bwé bəg, bwé tɛɛm kənd mísh, bwé kú dúg;

bwé tɛɛm gwágulə, bwé kú wámbulə.

¹¹ «Kanda ni í kə ntúga: Mpəg wə Milésú mí Zembî. ¹² Buud búsə ka bə tən nda zhií nə zhií wá, jisə bəəng bwé dú gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembî lámúd, ná bwé á bá *búgula ná ndéé bwé *bə nə cug. ¹³ Bəəng búsə tən nda kwóógúd gwów wá, nyísə bəəng búsə ná, ja bwé gwág Milésú mí Zembî, bwé lág myə nə məshusəg; nji bwé kú nə mikəplə bwádí cugəd, bwé du búgula nji kúkúl baan. Bwé ká bwəma nə məkəgula,

bwé julə mányúul. ¹⁴ Mpəg í á shugula ibiin-bíin dí yí, jísə buud básə ná, bwé ká shîn gwág Milésú mí Zembî, bwé kə, yágúwó nə təom nə məlugə má cəg i mú káda bwo, bwé nda wúmə mpúmə ná ndéé í tî. ¹⁵ Mpəg í á shugula shí átutagú dí yí, nyísə buud báá básə ná, bwé gwág Milésú mí Zembî nə jə mílām myā tətəlî, bwé bii myə, bwé mú wúmə mpúmə nəcé bələ nə zény.

*Kaaná lámba
(Mak 4.21-25)*

¹⁶ «Muud cugé nə ηkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dî, ηkí ná a kə təl dwo shí gwoηú. Bwé də yida təl lámba cé lámba dí ná buud bwé nyíi njów wá bwé dúgúg mənkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndím̄ba í bá bwên kú búguli, ηkí sá á shwoó í bwên kú mpúy, kú wósós mənkenyad. ¹⁸ Bî ó ka də bey nə mbií bí má də gwágulə isā yí. Mpugá ná muud jí nə baalé fug yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəwəng cugé námə fwo bə nə ndí yé, Zembî mə bá mēel yîl nyə búbaalē á ηgə *búgula ná a ji nə ndí yí.»

¹⁹ Nyəwəngú mə Yésus bənəŋ omínyəŋə bé bwé músə jē ná bwé zə nyédí. Nji, bwé a shígé bə nə ηkul mə shísh nyə kúnə-kúnə nəcé buud bulúla bulya. ²⁰ Bwé mú ka jaaw Yésus ná: «Nyəwəngú woó bənəŋ omínyəŋə bwô búsa na tóón, bwé ηgə jii dúg wo.» ²¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Nyəwəngú waamə nə omínyəŋə báamə

wə buud bwé ηgə gwág Milésú mí Zembî bwé ηgə sá nda mí ηgə ci ná.»

*Yésus má cweel ηkwə
(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)*

²² Í á bə dúlúgá jwówád ná, Yésus mə kəwa byóólád bənəŋ ompwíin bé, a mú ci nə bwo ná: «Sá línágá mən̄ mágə kə fanwíny.» Bwé músə wú bwúηúd kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíin bé bwé ηgə júgə. Məma ηkwə músə zə kun̄g mən̄, məjúwó má mú lwándula byóólád, í mú bə bwo ηkí wagəwo. ²⁴ Ompwíin bwé mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sá wál zə yə.»

A músə juum, a ηkáánd nə ηkwə, ηkáánd nə ikwə í májúwó, byēsh í mú cwaaləwo, mən̄ má mú bə ná shē. ²⁵ A mú ci nə bwo ná: «Búgá jín jí ηgow?» In̄kun̄kúúnd í mú bii bwo, bwé ηgə bul bî. Bwé mú ηgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nye! A ká námə lás, təo ηkwə, təo məjúwó í bálé sá nyə məgwág ii?»

*Yésus mə yîl njumbálu
majamb*

(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bwé mú kə səl byóól shí á Ogerazenyē, ná bēendyá nə Galilē. ²⁷ Yésus ηgə námə wú byóólád tōw shí, ηgwól múúd a ηgwála mú zə bwəma nə nyə. Muud wəwəngú nyə á bə nə məjamb. Bweyála nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji

mínjów, ɗu ji nji máshwon ɗi.
²⁸ Dúgúlə múúd éne nyə á dúg
 Yésus yí, nyə a bwú ŋkwiimbyé
 a mú zə búla nyə shí makuú.
 A músə kím ná: «Yé Yésus
 *Mwân má Zembî á gwów-
 gwów, shwê bân nə iney?
 Má jəgula nə wo, kú bæeg tâl
 mə cwúndud.» ²⁹ Nəcə Yésus
 nyə a lás nə bów-bów shíshim
 mpâl dí ná í wúg muud wəŋg
 nyúúlúd. Í á ɗu bád nyə ija
 ija, bwé dúgə wóolə nyə nə
 mikwoolú mí ŋkwánz, ɗu wá
 nyə mimbwagə makuúd shú
 ná bwé baagulé nyə. Nji nyə
 á ɗu tí isâ ini byêsh, jamb í
 mú ɗu kə nə nyə íkúl í á ɗu bə
 kú nə buud yí. ³⁰ Yésus mú
 jí nyə ná: «Jínə ɗwô wə zə?»
 Nyə ná: «Jínə dâm wə Kínda,»
 nəcé ncúlyá məjamb mə á bə
 nyə nyúúlúd. ³¹ Məjamb mə
 mú téeg Yésus məbwê ná a kú
 ci nə bwo mpâl dí ná bwé kág
 bí ncíməd. ³² Na, məma səŋz
 óŋkuú í á bə í ŋgə ɗə cínəŋg
 mbáŋúd. Məjamb mə mú téeg
 Yésus məbwê ná a mágúləg
 ná mə kág nyíi óŋkuúd. A
 mú magulé. ³³ Məjamb mə
 músə wú múúd éne dí, kə nyíi
 óŋkuúd. ɗə lú óŋkuú ɗəŋg
 ɗêsh mú dad wú mbáŋúd
 kə juwa mán nə ndéé fudə.
³⁴ Buud bwé á ŋgə baagulé
 óŋkuú wá, dúgúlə bwé mə dúg
 sâ í ámə cə yí, bwé mú wəenzh
 kə ŋgə jaaw buud ŋgwéla nə
 mílɔm milɔm. ³⁵ Buud bwé
 mú wú kwáádə zə, zálə dúg sâ
 í ámə cə yí. Bwé mú zə kwey
 múúd məjamb mə á wú éne
 a njúl nə mikáándə nə fwámé
 fág, a njúl Yésus shí makuú.

Bwé mú gwág ŋkunjúúnd.
³⁶ Buud bwé á dúg sóólúgú í á
 s̄y wá bwé mú jaaw bwo nda
 njumbálu wəŋg í á *dúg cəg
 ná. ³⁷ Ná ndéé, zhwoog buud
 bêsh wá shí Ogerazeniyé bwé
 mú zə, zə ci nə Yésus ná a
 kyéyug wú bwé dí shíd, nəcé í á
 bə fwámé ŋkunjúúnd í mə bíi
 bwo. Yésus mú nyingə kəwa
 byóólúd, nyingə nə mpásə.

³⁸ Muud nyə á bə nə
 məjamb yé, mú téeg nyə
 məbwê ná a ŋwág nyə nyádí
 gwoŋgud. Yésus mú yidá
 nyingə nyə ná: ³⁹ «Nyíngəg kə
 wó dí njów kə jaaw sâ jêsh
 Zembî mə sá wo yí.» A músə
 kyey, lína ŋgwéla wêsh a ŋgə
 jaaw sâ jêsh Yésus mə sá nyə
 yí.

*Yésus mə gwúmushi shilə mə
 Zharus*

(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Nyingələ Yésus nyə á
 nyingə yí, buud bwé á shwas
 nyə áncuncuma, nəcé í á bə
 bwé ŋgə bwánd nyə. ⁴¹ Ká
 dúg nə, ŋgwól múúd nə jínə
 ná Zharus, a njúl njwú á
 *mpáánzə minjígúlá, mə zə
 ná ndéé zə kúd məbwóŋ shí,
 téeg Yésus məbwê ná a kág nyíi
 nyádí njów. ⁴² Muud wəŋgú
 nyə á bə nə súsású ŋgwúd nə
 ŋgwúd í njúl nə mimbú wúm
 nə mímbá. Súsású jəŋgú í á
 ŋgə júgula.

Ja Yésus mə tí njənd kálə wu
 yí, buud bwé mú zə ŋgə shúsə
 nyə ikóómb byêsh.

⁴³ Ŋgwól múdá nyə á bə
 cínəŋg məcií mə á ɗu wú
 nyə nyúúlúd té mímbú wúm

nə mímhá. Mudá wəŋgə nyə á kəenzh məbii mé mēsh mínjəw mí mábyan dí nji a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ŋgɛ mpúsə kwon, a mú kúnya nə nyə lwá lú káándá, məcií tōw ntág nyə.

⁴⁵ Ná ndéé Yésus mú ci ná: «Zá má kúnya nə mə éne?» Buud bēsh bwá mú ŋgə kúlya ná ndéé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwá ŋgə bɛ wo áncuncuma bwá ŋgə shúsə wo.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «ŋgwál múúd má kúnya nə mə. Mə má gwáduga nyúl mpífə má wú mə nyúúléd.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ŋgə lilya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, zə jaaw búúd bēsh sá í ámə sá ná a kúnyág nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wām, wo má *dúg cug nəcé búgə gwō. Kaág ná shɛɛ.»

⁴⁹ A ŋgə ná lás ntáni, muud mú wóós wúlə wə njwú á mpáánzə minjígúlá, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwō má yə, kú ná bɛɛg ntágulə Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bɛɛg fúnda, bág nji nə búgə, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus má kə wóós njəw yí, a mú ban ná ŋgwál múúd shús kú nyíi, nji Pyēr nə Yuánes nə Zhāk nə sóŋgú mwân nə nyəŋgú mwân. ⁵² Bēsh bwá á ŋgə jii súsású jəŋgú, ŋgə

tədawa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ŋgə jii, nyə afwóyé yə, a ŋgə yida já.» ⁵³ Nda bāŋ bwá á mpu ná súsású má yə ná, bwá á yida ŋgə cágulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwád, a mú ci gwów-gwów ná: «Mwân, wəólúg!» ⁵⁵ *Jím mə mwân mú nyiŋgə zə nyə nyúúléd, a mú wəól cé nə cé. Yésus mú ci ná bwá yág nyə sá má dā. ⁵⁶ Obyál ɔ mwân bwá mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwá kú jaaw múúd sá í ámə cə yí.

9

Yésus má kənd búúd ɔ lwámá bɛ

(Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)

¹ Yésus nyə á ka jəw *buud ɔ lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ŋkul nə kéénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ŋkul á dúlə lwag bwo məbwas. ² A mú kənd bwo ná bwá kág ŋgə cúnda Faan má Zembí, kə ŋgə lwag mimbəl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ŋwa íbaduga í njəond, tə wagatíg, tə baamutálá, kú kə nə buléd, kú kə nə mwaané; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ɔ jii njəw bí ámə nyíi yííd, bí ka bá tí cínəŋgú kə shwóg. ⁵ Búúd bwá ká bá bə kú lég bí wúl ŋgwəla dí, bí wú cínəŋgú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəŋgə í lwágulə bwo ná bwá má byaagulə.» ⁶ Buud ɔ lwámá bəŋg bwá mú kyey, ŋgə kə mílɔm mílɔm,

8:44 Mat 9.20 **8:48** Mat 9.22 **8:52** Yuá 11.11-13 **8:54** Mak 5.41 **8:56**

Mak 7.36 **9:1** 10.1-12 **9:2** 11.2 **9:3** 22.35 **9:5** Mis 13.51 * **9:5** Ja Oyúden bwá á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwá á də lwágulə ná, kúkúl shí bwá ámə təl mákuú máŋ yí, bwá má kál gwo nə buud bí cínəŋg wá ná bwá músə sá nyéé.

ngə kə bwiing ɔjɔ Kéel, bwə
ngə lwag buud kúl jêsh.

Herod məjág Yésus

(Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág
isâ byêsh í á ngə s̄y yí. A mú
bə kú ná mpu sâ á tádúgág yí,
nəcə bóól búúd bwá á ngə ci
ná Yuánes má gwûm; ⁸ bóól ná
Eli wá má nyingə lwóya nyúúl
éne; bóól ná ngwól *múúd
micúndá ayág wá má gwûm
éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wá
mə a cigə Yuánes cún. Nyáyé
múúd nyc mə búl gwáduga
ntúga éga?» A mú ka ngə s̄
ná a dúg Yésus.

Yésus məyá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ó lwámá bwá á ka
nyingə. Bwá mú zə jaaw Yésus
sâ jêsh bwá á sá yí. Yésus mú
ɲwa bwo, bənónɲ bwá wú búúd
dí, kə bwáméfwó ngeé ngwála
bwá dú jôw ná Betusayída yí.
¹¹ Ncúlyá buud bwá mú mpu
ná bwá ngə kə nún, bwá mú bɛ
nyə áncuncuma. Yésus mú lág
bwo, a mú ngə bwiing bwo isâ
í dúgyá nə Faan má Zembî yí,
a ngə lwag bɔɔng bwá á ngə jii
luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí,
buud ɔ lwámá wûm nə óbá
bwá mú shísh wá Yésus zə ci
nə nyə ná: «Cígə nə bwo ná
bwá nyingəg, bwá kág ngə já
mákwaádə nə ibaafə yâ wa
kúnə-kúnə, bwá kə s̄ sâ má dâ
nəcə sá bí wa bugád.» ¹³ A

mú ci nə bwo ná: «Biméfwó
yágá bwo sâ má dâ.» Bwá
nə né ná: «Sá cugé nə sâ,
nji ibuléd itóon nə oshú óbá.
Ka nji ná sáméfwó sá má ká
kusə búúd óga bêsh idâw, í ka
teem kwaga nə bwo.» ¹⁴ Buud
bwá á bə cínɔngú je bə budûm
otóoshin otóon. Yésus mú
ci nə *ompwíin ná bwá jílug
bwo shí ikínda ikínda, kínda
jêsh nə buud je bə mawûm
mátóon. ¹⁵ Bwá mú námə sá
ntó, shín jil búúd bêsh shí.
¹⁶ A mú ka ɲwa ibuléd itóon
nə oshú óbá óni, a bân mísh
gwôw, yə Zembî akíba. A mú
fêy byo yə ómpwíin bə bwá
kə ngə yə buud. ¹⁷ Buud
bêsh bwá mú də, jílə, idâw
lág. Bwá mú seeng ikúl í
á lág yí, wá mábwumúd tâɲ
mábwumú wûm nə mábá.

Yésus jisə Mesî

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

¹⁸ Í á ka zə bə, a má kə
koogú kə jəgula nə Zembî, om-
pwíin bə bwá mú kə seengya nə
nyə. A mú jí bwo ná: «Buud
bwá ngə ci nə mə jisə zə?»
¹⁹ Bwá mú bɛsa ná: «Bóól búúd
bwá ngə ci nə wo jisə Yuánes
Nduu-buud, bóólágá nə wo
jisə Eli, bóólágá nə wo jisə
ngwól *múúd micúndá ayág
má gwûm yé.» ²⁰ A mú ci nə
bwo ná: «Ká bi bân bí ngə ci nə
mə jisə zə?» Pyêr mú bɛsa ná:
«Wo jisə *Krîst Zembî nyə á nti
yé.»

9:7 9.19 † **9:7** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ngwáməna nyə á
ngə jwú nə mpál n̄ á ɲkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mís 13.1.

9:9 23.8 **9:10** Mat 15.32-39 **9:10** 6.13; 10.17 **9:17** 20j 4.43-44 **9:18**
5.16 **9:19** 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 **9:20** Mat 16.16; Luk 22.67

*Buud bwá bɛ́ Kríst wá
bwá bá námá jug*

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásulə bwo ná ci bwá kú bwele jaaw múúd ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mə Múúd ná ocúmbá buud wá ləəm nə milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mácɛɛ bwá kág jág jugushi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntâg nyə. Nji a bá gwûm shwonj dí jwów lú léel.» ²³ A mú ci nə bêsh ná: «Ŋkí muud má cɛel bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów dêsh, bɛ mə. ²⁴ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyɔɔŋg mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a faam. ²⁵ Ŋkí muud má bii mábii mêsh mâ shí ga, nji a yə, ŋkí ntâg nə a ntámá cug jé, wáyé mfií nyó é bə nə ndí cínɔŋg yí? ²⁶ Mpugá nə muud mə gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn yé, Mwân mə Múúd mə bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə a ŋgə ŋkənəwa mənəkənəwa mé nə mənəkənəwa mə Sónŋá, bənônj miféeshá mí *wəɛŋgəles myé dí yí. ²⁷ Búbálé mə jaaw bí ná, bóól búúd básá wa óga, bwá abúlé bwele yə, bwá kú fwo dúg Faan mə Zembí.»

*Yésus mə lwóyá mílwanə myé
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)*

²⁸ Í á ka zə bə, Yésus mə shîn lās ləsú ni, mwôw mə mú cɔ́ je

bə mwɔɔmb, nyə á ŋwa Pyêr nə Yuánes nə Zhâk. Bónônj bwá mú bád mbəŋád gwôw kə jəgula nə Zembí. ²⁹ Ja nyə á ŋgə jəgula yí, mpwoombú nyé í á shwɔ́ɔla, mikáándə myé mí mú bə ŋkí fumə, mí ŋgə faan nda njəs. ³⁰ Seegya nə buud obá, Moyîz bá Eli bwá mú bwá ŋgə léshe nə nyə. ³¹ Moyîz bá Eli bwá á lwóya mənýúúl mílwanəd. Bwá mú ŋgə léshe nə Yésus shú shwiy á bá kə yə Yurásalem yí. ³² Na nyə á bə, Pyêr bənônj buud ó gwoonj bə bwá mú ígwád nə cug. Bwá á ka juum, bwá mú dúg Yésus ŋgə jág ŋkənəwa, buud obá bwá ŋgə léshe nə nyə. ³³ Ja Moyîz bá Eli bwá á ŋgə béegya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaálə ŋgələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlɔɔl, ŋgwúd shú dwô, dúl shú mə Moyîz, dúlúgá shú mə Eli.» Nyə a shigé mpu sâ nyə á ŋgə ci yí.

³⁴ A ŋgə ná lās ntáni, see-gya nə gúndə í mə zə búdal bêsh. Inkunjúúnd í mú bií bwo ja bwá mə dúg gúndə mə búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú gúndə jɔɔŋg dí ná: «Mwân waam mə á féesh wə éga. Ságá nyə məgwág.» ³⁶ Ja kál í mə shîn lās ntáni yí, bwá mú dúg Yésus nji nyáméfwó. Bwá mú ji ókúl-ókúl. Bwá á ji mwôw mɔɔŋgúd kú jaaw tɔɔ muud sâ bwá á dúg yí.

Yésus má lwag wúl mbâl jamb

(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)

³⁷ Jwêw í á bɛ cínɔŋg yí, bwé má shulə wú mbân di, buud bwé mú zə bwəma nə nyə áncuncuma. ³⁸ Ká gwág í, ɲgwól múúd má kîm na mánkúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli, má jəgula nə wo, kəndug mîsh dŋg mwân waamə dí. Mə ji nə nyə ɲi ɲgwúd éne. ³⁹ Jamb í dɛ bii nyə, a mú dɛ kîm, ifúlug í dŋgá wós nyə mpud. Jamb í dɛ jugushi nyə nə ndéé í ka tɛem zə ɲə bíd nyə í má fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jəgula nə *ompwîin bwô ná bwé yílág nyə jamb dɔɔŋgá, bwé shígé kwag.» ⁴¹ Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bî ntáni kə wós ɲgow? Mə é bá jísow bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó wɔɔŋg.» ⁴² Mwân ɲgá shîsh wə Yésus í, jamb mú kadəwo nyə shí, ɲgə jág sagəsə nyə. Yésus mú ɲkáánd nə jamb, a lwag mwân nə ndéé a nyiŋg kənd nyə wə sóŋgá. ⁴³ Dúgúlə búúd bēsh bwé á dŋg misóólágú mí Zembí yí, bwé á káam ntɔ ɲkûl.

Buud bēsh bwé ɲgá ná káam isâ byēsh Yésus nyə á ɲgə sá yí, nyə mú ci nə ompwîin bé ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lósú má zə lās ga: *Mwân mə Múúd wál bá zə kaanz məbwə mə búúdɛd.» ⁴⁵ ɲi bân bwé á shígé mpu gwág lósú wɔɔŋgá,

í á bə bwo shwîlyá ná bwé kú gwág nda í kə ná. Bwé á ka ɲgə fúndə jílə nyə lósú wɔɔŋgá.

Zə má ntɔ ból

(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Bwé mú zə tɛéd sɛɲúsálə məkâl ná bwé cɛel mpu nyɔɔŋg jí bul bə fwámé múúd bwédí gwoŋg dí yé. ⁴⁷ ɲi Yésus nyə á bwey mpu sâ bwé á ɲgə téduga bwédí mílámúd yí. A mú ɲwa gúl kúkágə, tál nyédí kúná-kúnə. ⁴⁸ A mú ci nə bwo ná: «Muud mə lág kúkágə ga jínə dām dí yé, a má lág mə. Muud mə lág ntəg mə yé, nyə alágé mə, a lág múúd nyə á ntɛ mə yé. Mpugá nə muud mə ɲwá nyáméfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wə jí fwámé múúd ntɔ ból.»

Muud mə bə kú lumbuli yé ɲgə magulə

(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lās ci ná: «Mása, sə ámə dŋg ɲgwól múúd ɲgə balan nə jínə dwô, ɲgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ɲgə sá nəcé a cugé sádí gwoŋg dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Kúgá dɛ kaambulə ná a kú ɲgə sâ, nəcé muud nyə ɲŋɛ nə mpii bí yé, jí bídí kóómbéd.» ⁵¹ Fwála í á bə ná Yésus má zə bá ɲkân wú shí ga dí yí í á ɲgə shîsh. Ntɔ Yésus nyə á ɲwa cígúlə ná tɔɔ jí tɔɔ jí a kə Yurúsalem. ⁵² Nyə á ka lwâm ból búúd ná bwé kág nyə shwóg. Bwé mú ɲwa zhí, kə nyíi dúl dánd á Samariya

dí ná bwá ká kwəməsa, Yésus bâg kə shigula cínəŋg. ⁵³ Nji, buud ɔ dánd dɔəŋgú bwá mú ban ná bwá alágé nyə nəcə nyə á ŋgə kə ŋgeé Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ompwíín bé Zhâk bá Yuánes bwá á dúg ntó ná, bwá á ci nə nyə ná: «Cwám̃ba, ye wó jii ná sá jówúg kuda í shúləg wú gwôw zə cumbal jígál bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ŋkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bi ampúyé wəŋg shíshim í ŋgə shwambələ bí ni.»] ⁵⁶ Bwá mú ŋwa zhíí kə dúl dándád.

Bɛ́ɛ́lə Yésus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwá ŋgə kyey zhíí nə zhíí, ŋgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə zə bá də bɛ wo kúl jêsh wó bá də kə yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə ŋkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ŋgwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwám̃ba, fwog bíd mə, mə kág dúl sóŋgú waamâ.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí dúlúg mimbimbə myáŋ. Wɛɛ, kaág ŋgə bwiing buud Faan mə Zembî.» ⁶¹ Ngwól múúd mú námə ci nə nyə ná: «Cwám̃ba, mə zə bɛ wo. Nji bwándúg ná mə fwóg kə jəna nə njów búúd wâm.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə ká ŋkəny bɔɔg ná á waad fambá, a nyingə yág dúg mpəsə, muud wəŋgú

cugé nə mfíí Faan mə Zembî dî.»

10

Yésus mə kənd búúd məwúm zangbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwám̃ba nyə a shîn lás isâ íni yí, nyə a cwééd *ompwíín məwúm zangbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwá ŋgág nə kə óbá óbá íkúl byêsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə yí. ² Nyə a lás nə bwo ná: «Dugá, idəw í má tí fambá mən̄kund mən̄kund, nji buud bwá kə saag wá búsə cíg-cíg. Ntó wə mə cí náo: jágulagá nə amádí fambá ná a kəndug buud, bwá zág saag. ³ Kəgá, mə mə kənd bí nda bwán ó íncwəmbə mpədúgá ŋkweny. ⁴ Muud kú kə nə *mwaanê ŋkí kwáám. Muud kú ŋwa bósól osílúfaas; muud kú kə jì mábədád zhíí nə zhíí.

⁵ «Njów wêsh bí má nyíi yí, fwogá ci ná: “Zembî sáág ná bí bág ná shɛɛ.” ⁶ Ŋkí ŋgwól muud á ná shɛɛ jì cínəŋgú, mábədá mún mə kə nyádí; ŋkí ntó dí, mə nyingə zə bídí. ⁷ Bí ó jì njów wəŋgúd, bí də də nə ŋgul isâ bwá é də yə bí yí, nəcə sól məsáal mə jəlá nə bə nə myəna. Bí kú bá də kyey mínjów minjów. ⁸ Ngwála wêsh bí é nyíi buud lég bí yí, bí ó dā isâ bwá yə bí cínəŋg yí, ⁹ bí ó lwag mímbəl myâ cínəŋg, bí jaaw bwo ná

9:54 2Oj 1.10, 12 † **9:55** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə iciyá íni. **9:61** 1Oj

19.20 **9:62** 11.2; Flp 3.13 **10:1** 9.1-6 * **10:1** Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci ná bwá á bə nji məwúm zangbá. **10:4** 22.35; 2Oj 4.29 **10:5** 2.14 **10:7** 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 **10:9** 11.2

Faan mə Zembî í mú bí kúná-kúná. ¹⁰ Wɔɔŋg ɲgwála bí mə nyíi buud kú lág bí yí, bí kə tām dánd kə lás ná; ¹¹ “Sə mə kudə yə bí fumbyá a ɲgwála wún í ámə nada sə mákuú dí yí. Nji mpugá ná Faan mə Zembî í mə shísh kúná-kúná.” ¹² Mə mpú jaaw bí ná jwôw Zembî mə bá zə sám̃b búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm ntɔ ɲgwála wɔɔŋg. ¹³ Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída námá. Nəcə bímbí lú *máshimbá mə mə wós bídí má, mə á mbəm wós Tir nə Sidon, buud ɔ nūŋ bwá á mbəm námá bwey bwáád mĩŋkud ji ífíi dí ná bwá cénd mítédúgá. ¹⁴ Ná ndéé, cígúlé milésú dí, intágúlí i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bí bāŋ buud ɔ Kapernawúm, bí ɲgə téduga ná bi mə bá kə gwôw? Mbô, bi mə bá yidá shulə kə ban mĩnjĩm. ¹⁶ Muud mə gwágúlé bí yé, mə gwágulə mə. Muud mə bá kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə bá ntág kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

Ompwíin bwá mə kə nyiŋgə nə məshusug

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

¹⁷ *Ompwíin məwúm zangbá nə óbá† bwá mú kə nyiŋgə nə məshusug bwá

ɲgə ci ná: «Cwám̃ba, tɛɛm bə məjamb mə ámə ɲgə bə nə məgwág nə sə ja sə ámə ɲgə lás nə mwɔ jíná dwô dí yí.» ¹⁸ A mú ci nə bwo ná: «Mə á ɲgə dúg *Sátan ɲgə kud wú gwôw nda ɲjəs. ¹⁹ Mə mə yə bí ɲkul ijwûga ná bi nyáálug onywá nə wəacálaafə nə mákuú, bí nyaal námá mpífə mə múúd ɲgə lumbəli nə bí yé† nyêsh, sâ kú sâ bí. ²⁰ Nji bi kú bul gwág məshusug nə məjamb ɲgələ magulə ijwûga bín, yidagá gwág məshusug nə mínə mún bələ cilyá gwôw jon dí.» ²¹ Námá wəla dɔɔŋgú dí, Yésus mú kɔɔs nə məshusug mə ɲkɛŋkɛ Shíshim, a mú ci ná: «Pupa, Cwám̃ba á gwôw nə shí, mə yə wo gúmá nəcə wo á shweel ompuye bənôŋ buud ɔ fəg isâ íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. Haaw Pupa, ntó wá wó á cɛel ná í bág yé. ²² Dâ nyə a cwám̃bulə mə isâ byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembî Mwân, nji Sónŋgú; kú námá nə muud mə mpú Zembî Sónŋgú, nji mwân nə muud yêsh mwân mə céél sâ ná a mpúg yé.» ²³ A mú yág dúg ómpwíin bə, ci nə nji bwo ná: «Bí bāŋ mĩsh mún mə mə jəla nəcə mə ɲgə dúg isâ bí ɲgə dúg íni. ²⁴ Bábələ mə jaaw bí ná, zhwog *buud ɔ mícúndə nə minjwú-buud mí á cɛel dúg sâ bí ɲgə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwá á cɛel gwág sâ bí ɲgə gwág

10:11 Mis 13.51; 18.6 **10:12** Mat 10.15 **10:13** Iza 23.1-16 **10:15** Iza 14.13, 15 **10:16** 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 **10:17** 9.10; Mak 6.30

† **10:17** Míl mícilyá mí ayág mí ɲgə ci ná bwá á bə nji məwúm zangbá. **10:18** Yuá 12.31; Mbú 12.9 **10:19** Sôm 91.13 † **10:19** múúd ɲgə lumbəli nə bí yé: Wa jisə Sátan. **10:20** MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 **10:21** 4.18; Mat 11.25 **10:22** Mat 11.27 **10:24** 1Pr 1.10-12

yí, nji bwá áshígé gwág.»

Kanda Jajə múúd á Samariya

(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

²⁵ Ka dúg ná, ngwól *Nkume mæççé má zə bwówulə nyə jî nyə ná: «Yíguli, mə sáág jí ná mə lágúg cug á kandugə kandugə?» ²⁶ Nyə ntág nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb mæççé dí yí? Wó dū lə cínəng ná jí?» ²⁷ A mú bəsa ná: «Wó jəlá nə cəel Zembí woó Yawé nə lâm wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə nkul nywô nyêsh, nə lúú wô wêsh. Wo cəel námá múúd yêsh jisá wo kúná-kúnə yé nda woméfwó.» ²⁸ Yésus nə né ná: «Wo má bəsa mbií í jəlá yí. Sáág ntó wo bâg dū cug.»

²⁹ Nyə, cəelələ lwágulə ná a jí tətəlí, a mú jí Yésus ná: «Muud jí mə kúná-kúnə wá zə?»

³⁰ Yésus mú nyingə lás, a mú ci ná: «Ngwól múúd nyə á ngə wú Yurúsalem ngə shulə kə Zheriko. Izhiləngaaná í mú bií nyə zhíí, déég nyə isâ byé byêsh, yíd nyə ná ndéé lágə nyə cíg-cíg ná á fudə. ³¹ Í mú jé ná ngwól fada kyéyug zhíí nyəngúd. A mú dúg múúd wəngə, a mú cə lúú tál gwôw. ³² Ngwól *Levít mú námá zə wóós kúl jəngúd, a dúg múúd éne, a cə lúú tál gwôw. ³³ Nji ngwól múúd á Samariya ngə námá kyey yé njəond íí, a mú wóós kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dúg nyə yí, lâm mú bul

cəy nyə cwû. ³⁴ A mú shísh kúná-kúnə, a lwag nyə mæfəñ nə məwúdə nə wáan ná ndéé a shín wóolə. A mú nkəny nyə bəd nyádi jakáás dí, kə nə nyə njów ójəñ kə kweemb nyə. ³⁵ Mán mələm, muud á Samariya mú ngə ódanarí obá, yə múúd njów ójəñ. Nyə nə né ná: «Kweembugú mə muud éga. Bímbí dēsh wo é kwo kəenzh shú dé yí, mə é zə nying wo ja mə é nyingə yí»». ³⁶ Yésus mú jí ná: «Búúd olóol óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud izhiləngaaná í á yíd yé kúná-kúnə yé?» ³⁷ Yíguli mæççé ná: «Jísə nyəngə nyə á gwág nyə cəy lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kág sá ntó.»

Ləñ mə Mááta bá Mariya

³⁸ Ja Yésus bənəñ *ompwíin bé bwá á ngə kyey yí, bwá á kə nyíi dúl dándád. Ngwól múdá nyə á bə dánd dəng dí ná Mááta, a mú lág bwo nyádi njów. ³⁹ Mudá wəngə nyə á bə nə mínyəñ ná Mariya. Nyə á zə jí Cwámbe shí məkúú, dū gwágulə lésú yé. ⁴⁰ Mááta nyə nyə á ngə yíngə nə zhwog iság-ság shú ójəñ. A mú ka zə, zə ci nə Cwámbe ná: «Ja Mariya má yida bíd ná mə ngág nə sēy məméfwó ga, sâ jəng í acíyé wo sâ? Cíg nə nyə ná a zág kwiid mə.» ⁴¹ Cwámbe mú bəsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ngə kənd lâm gwôw ngə ntágulə nyúúl nə zhwog isâ. ⁴² Sâ jí nə mfíí yí jí nji ngwúd.

Mariya má féesh sâ í búl nywa yí, muud nyə abúle kwo ŋwa nyə gwo.»

11

Yésus mə jígúlí ómpwíín məjəgula
(Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwôw di, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ŋgə jəgula. Ja nyə á yow jəgúlálə yí, ŋgwól *mpwíín yé mú ci nə nyə ná: «Cwamba, jígúlig sá jəgúlálə nda Yuánes nyə a jíguli bə ómpwíín ná.» ² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí mə bá dɛ jəgula yí, bí ɔ bá dɛ ci ná:

Pəpə,

Jínə dwô í bəg nə gúmá ntə sâ jêsh.

Ijwûga byô í zəg.

³ Yəg sá idəw í jəlá nə sá yí jwôw dēsh.

⁴ Juug sá *misám mísú

nəcé sá ŋgə námə juu buud bwə ŋgə byaagula nə sá wá.

Wo kú bíd nə mábwbúlán mə ntə sá ŋkul.»

⁵ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci ná ŋgwól múúd na bídí jì nə yé shwə. Muud wəŋgə ka kə wə shwə yé mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwalug ná mə ibuléd ilól ⁶ nəcé ŋgwól shwə waamə ŋgə zhu njənd dí, a mə wós mə kə njów mə kú nə sâ mə yə nyə.” ⁷ Shé fwógá ná ci ná shwə yé mə bəsa nə nyə nūŋ njów dí cwú ná: “Kú zə ntəgula mə, sənəŋ bwān bām sá mə

bwey já shí, mə cugé nə ŋkul wəol zə yə wo ibuléd.” ⁸ Mə jaaw bí ná, tɛem bə ná a cugé nə ŋkul wəol zə yə nyə ibuléd ná a jì shwə yé, nyə é wəol nəcé ŋgwól sálə kəngá ŋgwóómbulú, nyə é zə yə nyə sâ jêsh á ŋgə gwáamb yí.

⁹ «Mɛɛ mə ka ci nə bí ná: Gwáambúgá Zembí, nyə é yə bî; sɔgá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw. ¹⁰ Nəcə muud mə gwáamb yé nyə é bii, muud mə sɔ yé nyə é kwey, múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə. ¹¹ Nyáyé sɔŋgú mwān na bídí gwoŋg dí jì nə ŋkul sá ná mwān yé gwáamb nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywā yé? ¹² Nkí ntāg nə Mwān yé gwáamb nyə kíí, a yidá yə nyə acəlaafə? ¹³ Nkámásá bî, tɛem bə nda bí búsa nə mbíya mílām nì, bí mə dɛ yə bwān bān isā í ányunywaā. Nkəmasa nə Dā á gwôw; nkí bí mə gwáamb nyə Nkɛŋkɛ Shíshim, a yə bî.»

Yésus mə lwag ákúmlwə a fifi

(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyə á ŋgə yíl muud jamb í á wá nyə mənəkədad ná a bəg fifi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəŋgə nyə a tééd lāsúlə, buud bēsh bwə mú ŋgə káam. ¹⁵ Ból búúd wā cínəŋgú bāŋ bwə mú yidá ci ná Beluzebul* wə ŋgə yə Yésus ŋkul ná a ŋgəg nə yíl buud məjamb. ¹⁶ Bólúgá bwə

11:1 5.16 11:2 Ijwûga byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 11:3 12.22-32 11:7 18.5 11:9 Mat 7.7 11:14 Mat 9.32-34

* 11:15 Beluzebul wə Njwû ibôw-bôw í míshishim. 11:16 Mak 8.11; Mat 16.1

mú zə nə njígá mábwábúlán wə Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ɲkwón yí, í ɲgə zhu gwôw. ¹⁷ Nyɛ mú mpu mítádúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ́ dúl faan bwá ká bósóg ɲgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dɔ́ɲg í é jɛɛ ná mpaá. Búúd ɔ́ wúl ɲjów bwá ká bósóg ɲgə lúmbuli bwámé nə bwámé, ɲjów búúd wɔ́ɲg jimb. ¹⁸ Bí ɲgə ci ná Beluzebul wə ɲgə yə mə ɲkul ná mə ɲgəg nə yíl buud məjamb. Ntɔ́ ji ná *Sátan má yida nyɲgə cuwo, ɲgə yíl nyáméfwó. Ká dé faan í é ka tɔ́w na ntədɛl? ¹⁹ ɲkí Beluzebul wə ɲgə yə mə ɲkul ná mə ɲgəg yíl buud məjamb nda bí ɲgə ci ná, zə nyɛ ɲgə yə buud bán ɲkul nyɔ́ɲgú? ɲgaá bwáméfwó bwə ɲgə mpu lwágulə bí ná sán ná bi búsa nə məbɛɛ? ²⁰ ɲji, ɲkí nyiná mbwə má Zembí wə í ɲgə yə mə ɲkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembí í mú wa. ²¹ Ja ɲkunúkúl múúd wí nə fwámé ísá í dósomb í ɲgə baagulə ɲjów yé yí, muud cugé nə ɲkul kúnnya nə məbii mé. ²² ɲji múúd mə ntɔ́ nyə ɲkul yé má ká námá zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwɔ́ɔ́ mə dósomb á dɛ *búgula má, muud wɔ́ɲg mú ka tɛem ɲwa məbii mé ɲgə kaaw buud. ²³ Muud mə bá kú kɛem mə yé ɲgə lúmbuli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwə ná sáná sá séɛɲgug yé, a ɲgə yida caam.»

Yésus mə yá búúd minjígulá

mimbii mimbii
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bôw shíshim í dɛ wú múúd nyúúlád yí, í dɛ kə ɲgə jɛɛla máshí mâ mish-wéeshá ɲgəla sɔ́ wogá. ɲji ɲkí í bá kú kwey wogá, í mú téduga ná: “Mə zə nyɲgə kə mǎdí ɲjów kúl má á fwo dɛ ji yí.” ²⁵ Í ká zə kwey ɲjów ɲgwámbulá, sâ jêsh jɔ́ kwambulá, ²⁶ í é kə ɲwa milúgá míshíshim zangbá mí ɲjúl nə ɲkúd ntɔ́ wáméfwó, bánónɲ bêsh bwá mú kə nyíi ɲjów, kwambulə jiya cínɲg. Ná ndéé, cug mə múúd wɔ́ɲgú í mú nyɲgə jág bôw, ntɔ́ mbii í á fwó dɛ bə yí.»

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ɲgə lás ntáni, ɲgwól múdá mú wéeshuli kál mǎɲkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyéɛɲg wo yé nywáá má jəla.» ²⁸ Yésus nyɛ mú ci ná: «Buud bwə ɲgə gwág Milású mí Zembí wá, bwə ɲgə sá nda mí ɲgə ci ná, bwó wə bwə má jəla.»

²⁹ Buud bwə á ka ɲgə sɛɛɲgya ɲkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í ɲjúl ɲkí bôw, í bálé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ɲkwón yí! Bwə abulé dóg gúl sâ í ntɔ́ búúd ɲkwón yí, ɲji jɔ́ɲg í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sâ í á ntɔ́ buud ɔ́ Ninivə ɲkul ná, ntɔ́ námá wə *Mwân má Múúd nyə é bə sâ í ntɔ́ búúd ɔ́ kala ga ɲkul yé. ³¹ Jwôw Zembí mə bá zə sámb búúd milású yí, Cí á mudá í á wú *mákóól

11:20 17.21

11:21 Iza 49.24

11:23 9.50; Mak 9.40

11:26 2Pr 2.20

11:28 8.21

11:29 Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30

11:30 Zhn 2.1

11:31

10j 10.1-10

má jwôw† yí í bá tâw tútəlí yə kala búúd ga məbɛɛ́. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fəg mə Səlumun. Dugá, sâ í ntɔ́ Səlumun yí jísə wa. ³² Buud ó Ninivə bwə bá námə tâw tútəlí, yə kala búúd ga məbɛɛ́. Nəcə báá bwə á cénd mítədúgá ja bwə á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntɔ́ Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba nə ndéé a kə shweel dwo shí túwuli. Í dū bə a yida tâl dwo cé lámba dí nə buud bwə nyíi njów wá bwə dágúg mənkenya. ³⁴ Jús dwô dúsə lámba á nyúúl nywô. Jús dwô í ká bə kú nə bwás íí, nyúúl nywô nyêsh bə mənkenyad. Nji, jús dwô í ká bə ŋkí bôw, nyúúl nywô bə yídúgúd. ³⁵ Ntó, wo ó bey nə mənkenya mäsə wódí má má bəg yídúgá. ³⁶ Ŋkí nyúúl nywô nyêsh í bá mənkenya dí kú nə kúkúl jísə yídúgúd yí, nyúúl nywô nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə mənkenya mé yí.»

*Yésus mə lás nə Ofarizyên bânəŋ Ōŋkume ó məcəɛ́
(Mat 23; Mak 12.38-39)*

³⁷ Ja Yésus nyə a shîn lás yí ŋgwól *Farizyên nyə a jôw nyə ná a kág də nyádí njów. Yésus nyə á ka námə kə, kə ji shí kələ də. ³⁸ Farizyên éne mú káam ná Yésus nyə a shígé sá ŋgusa bwə dū sá shúshwóógú nə bwə

zág də yí. ³⁹ Cwám̃ba mú ci nə nyə ná: «Bí bân Ofarizyên bí mə dū sá ná bí gusa kwon bálá nə kwon shúyá, cwû nyə njúl bí lwándúlá nə isâ í mándá, nə bów-bów isâ. ⁴⁰ Yé ílad íga! Ngaá nə muud nyə á sá tóón yé, nyə námə wə nyə a sá cwû? ⁴¹ Yidagá kēēzh isâ bísə cwû yí, yə mímbúbúwá, isâ byêsh í mú bə bí ŋkí ŋkê. ⁴² Məntágula nə bí Ofarizyên nəcé isâ nda mânt nə ru† nə bíl íkáá í dē byêsh, bí ŋgə yə Zembí *ŋkəw wúm á isâ byəŋgá, bí yida mpyēny cugələ nə buud tútəlí nə cēlələ Zembí. Í njúl ná sâ bí mə jálá nə sá wə ní, kú yida mpyēny byəŋg bí ŋgə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nə bí Ofarizyên nəcé bí mə cēl kə dū ji nji íjiya yā shwóg ja bí búsə *məmpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí; bí mə cēl námə nə buud bwə dūg bəda bí məbədə mə gúmə mənku mbə mə búúd dí. ⁴⁴ Məntágula nə bí nəcé bí búsə nda məshwōŋ mäsə kú nə məyigyé; buud bwə dū kyey mwo gwôw kú mpu.»

⁴⁵ Ŋgwól *Ŋkume məcɛɛ́ mú bɛsa nə Yésus ná: «Yíguli, ja wó ŋgə lás ntúni ní, wo ŋgələ námə lwīy sá óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nə bí *Ōŋkume ó məcəɛ́ námə, nəcé bí mə dū zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl ná biméfwó bí ádé bwele súsəl nyinə nə bí mə

† 11:31 məkóól mə jwôw: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 11:32 Zhn 3.5 11:33 8.16; Mak 4.21 11:37 7.36 11:38

Mak 7.2-4; Mat 15.2 11:41 12.33 11:42 Mat 23.23; Luk 18.12 † 11:42 mânt nə ru: Jísə íkáá bwə dū lugushi jáám̃b nə ndí yí, isâ nda məsəb. 11:43 20.46; Mak 12.38-39 11:47 Mis 7.52

kwiid bwo nə ɲkényúlə myo.
⁴⁷ Məntágula nə bí nəcə bí
 ɲgə lwə məshwon mə *búúd
 ɔ mícúndá ímpáámbé bín í á
 dɛ gwú yí. ⁴⁸ Ntó jì ná bí
 ɲgə bwaagulə misóólágú mí
 ímpáámbé bín, bí ɲgə gwág
 myo nywa. Bāɲ bwá á gwú, bí
 mú zə lwə məshwon. ⁴⁹ Gwá
 wá jí ná, Zembî nyə á ci fúg nyé
 dí ná: “Mə bá dɛ kənd bwo
 buud ɔ mícúndá nə *buud
 ɔ lwámá. Bwá bá dɛ gwú
 bóól wá cínɔngú, bwá lwágulə
 bóólágá cúwáli. ⁵⁰ Bwá bá dɛ
 sá ntó shú ná kala búúd ga í
 bāg tōw kəod dí nəcə məcii mə
 búúd ɔ mícúndá bēsh bwá á
 gwúyow tééd mátéédulé mə shí
 wá. ⁵¹ Í bá bə, tééd məcii mə
 Abel zə wós mí mə Zakarî nyə
 á gwúyow mpédágá *alatâr nə
 Njów Zembî yé.” Haaw. Mə
 mpú jaaw bí ná kala búúd ga
 í bá tōw kəod dí nəcə məcii
 mɔɲg. ⁵² Məntágula nə bí
 Onkumə ó məcɛɛ nəcə bí a
 mə mánda juwuga jí nə ɲkul
 juw búúd mbê ná bwá bég nə
 mpúyá yí. Biméfwó bí anyííyé
 mpúyá wɔɲgúd, bí kú námə
 nyiɲgə bíd ná bɔɲg bwá ɲgə
 cɛɛl nyí wá, bwá nyíig.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú
 njów wɔɲg dí cúwo tóón
 yí, *Oyíguli ó məcɛɛ bənôn
 Ofarizyên bwá á ɲgə nándulə
 nyə nə zhwog mishílí ɲgə jì
 nyə isâ mimbíi mimbíi, ⁵⁴ bwá
 ɲgə bwéél ná a lásúg gúl sâ
 abúbôw.

12

*Buud bwá jalá nə fúndə nji
 Zembî*
 (Mat 10.26-33; 12.32;
 10.19-21)

¹ Ja jɔɲgâ, buud bwá á
 sɛɲgya ɲkí jág bulya mbií
 bwá cúgé nə ɲkul lə yí, bóól bwá
 ɲgə nyaal bóól. Yésus mú ka
 zə fwo tééd lás nə *ompwíín
 bé ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyên
 *ləvur wáɲ, ntó jì ná kwába
 búśə nə ndi yí. ² Kú nə sâ á
 mbúdúlá í bá bwên kú búguli,
 ɲkí sâ á shwoó í bwên kú
 mpûy. ³ Gwá wá jí ná, sâ
 jêsh bí má lás yídúgúd yí, í bá
 gwíig mánkenyad; jɔɲg bí má
 nyímbúlá nə muud lwéd kúl
 fúm yí, bwá bá ɲgə cúndə gwo
 íkwálúminúd.

⁴ «Má ci nə bí oshwá bām
 ná, kúgá dɛ fúndə búúd bí nə
 ɲkul gwú nji nyúul kú ná kwo
 sá gúl sâ mpúsə wɔɲg wá.
⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí
 má jalá nə fúndə yé. Fúndágá
 muud jí nə ɲkul ijwûga ná a
 gwú múúd, a kənd námə nyə
 kuda á kandugə dí yé. Haaw,
 mə ɲgə ci ná nyə wá bí má
 jalá nə fúndə yé. ⁶ Ngaá nə
 bwá dɛ kusha mím-bá-kwáádə
 mítóón ifáda íbá? Tɛem bə ntó,
 Zembî nyə awúsáyé tɔɔ mbá-
 kwáádə ɲgwúd. ⁷ Bí bāɲ ntāg í,
 Zembî mə mpú bímbí lú íntand
 í shilú bísə bí mílúúd yí. Ná
 ndéé, kúgá dɛ fúndə. Mpugá
 ná bí má cɛy Zembî láméd cə
 mimbá-kwáádə ɲkí bulya.

⁸ «Má jaaw bí ná muud yêsh
 mə mágúlə mə mísh mə búúd
 dí yé, *Mwân mə Múúd mə

bá námá magulə nyə mísh má *wəéngəles ó Zembî dí. ⁹ Nji, nyəɔŋg mə kílyá mə mísh má búúú dí yé, Mwán mə Múúú nyə é kílyá námá nyə mísh má wəéngəles ó Zembî dí. ¹⁰ Muud yēsh mə bá jág lás nə Mwân mə Múúú yé má bá bə nə iju-ugá. Nji nyəɔŋg mə bá kə nə *bwaasúlə mpu wə Nkɛŋkɛ Shíshim yé nyə abúle bə nə iju-ugá. ¹¹ Ja bwá bá dɛ kə nə bí *mámpáanzé má mínjígúlá má *Oyúden dí, nə ósémbye ɔ mílészú dí, nkí ójwú ó ləɔm dí yí, bí kú bá dɛ yágəwo mbii bí má bá shwə mányúúl yí, kú yágəwo íciyá í kəɔd. ¹² Nəcə Nkɛŋkɛ Shíshim mə bá dɛ jíguli bí lészú bí má bá dɛ lás yí cé jəɔŋgád.»

Fwámé mǎbii
(Mat 6.25-34)

¹³ Ngwól múúú nyə á ka lás mǎŋkumbə mə búúú dí ná: «Yíguli, ciŋg nə mínyəŋə waamə ná a káawəg sá mǎbii sósŋgú wúsú nyə a lágə sé nə ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə a tǎl mə nə má dúg sǎmb bí mílészú dɛ kaaw bí mǎŋkəw?» ¹⁵ A mú ci nə bēsh ná: «Bí ó bɛy, bí ɔ káálúgə nə nkóóg. Nəcə, muud tɛɛm bə nə mǎbii mǎŋkund mǎŋkund í, cug jé í cúgé mǎbii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bə nə mǎshí; mǎshí məɔŋg má á ka zə wéeshuli nyə zhwog mǎbii. ¹⁷ A mú ka zə ngə jǐ lámúd ná: «Mə cugé nə kúl má

é nkúnd mǎbii mǎm yí. Mə é ka sá ntədɛl?» ¹⁸ A mú ci ná: «Mə zə sá ntága: mə zə céég ífwəɔ byám, mə lwə byəɔŋg í búl bwaag yí, mə mú nkúnd *blé waamə nə mǎbii mǎm cínəŋg. ¹⁹ Mə músə ci nə lám wám ná: Yé lám, wo mú nə zhwog mǎbii má nkúndú ná wo é dɛ balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo dág wo ngul wo zhwiimbya.» ²⁰ Zembî mú ci nə muud wəɔŋgá ná: «Yé lad, nkí mə yíl wo cug gwô búlú gaád isá wó má shín nkúnd íni í bə isá í zə?» ²¹ Yésus mú ci ná: «Muud má dɛ nkúnd mǎbii shú nyáméfwó, kú nə mǎbii mə jǎlá mísh má Zembî dí yé, nda í dɛ bə nə nyə wə ní.»

²² Yésus mú ci nə *ompwíín bə ná: «Mə ka ci nə bí ná, bí kú dɛ yágəwo cug jín ná bí é də jí. Bí kú yágəwo mányúúl mán ná bí é bwáád jí. ²³ Cug í ntə ídǎw, nyúul ntə mǐkáándá? ²⁴ Mpugá dúg íŋkwəlónkwə. Í ádé bɛ mǎmpəg, kú mwáágulə mpúmá, í cúgé nə ífwəɔ, kú nə owaag ɔ ídǎw. Nji, Zembî ngə wíí byo. Nkəməsə nə bí, bí búsə nə mfíí cə íŋkwəlónkwə. ²⁵ Zə á na bídí jí nə nkul bə ná, nəcé a ngálə yágúwó, a kwáɔulə jwəw ngwúd nyádí cug dí yé? ²⁶ Nkí bí cugé nə nkul sá súsúsá acíg-cíg, bí má ka dɛ yágəwo bíl nəcé jí?

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwá dɛ wíy ná. Bwá ádé yíŋga nə iséy, kú tɛŋ mǐkáándá. Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sélamun

nyə á tɛem jág bul bæ nə gúmá, nyə a shígé bwele bwaád nda ofuláwa. ²⁸ Nkámúsá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, nkəmusə nə bî; bi wá nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búúd wá tag búgá óga! ²⁹ Nji bi báá, kúgá də sɔ sâ bí é də yí nə sâ bí é ngul yí; kúgá də yágwo. ³⁰ Ikúl ishús yâ shí mishwun wá í dú ngə wáduga sɔ isâ íni byêsh. Bi báá kúgá də sɔ byo, nəcé Sónngú wán mə mpú ná í jî bí isâ byoongú. ³¹ Yidagá də tâl isâ í dúgyá ná Faan mə Zembî yí shwóg, Zembî ka də kwádulə bí isâ íni. ³² «Yé səsɔpɔzú íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔɔ sâ nəcé Sónngú wán nyə á gwág nywa ná a yó bí Faan dé. ³³ Kushagá məbii mán bi kááwug mimbúmbúwá *mwaanê wɔɔng. Kwəmusagá mimanga mí ábulɛ bwele cóóg myá, nkúndúgá məkwɔɔzú mə bá bæ kú bóóg má gwôw kúl íjwâl í cúgé nə nkul kumə, oshê kú námá də yí. ³⁴ Nəcé kúl byoog dán mbwúg yí, cínɔng wó lâm wán í é bæ námá yé.»

*Məcum mə jəjɔ sɔl məsáal
(Mat 24.43-51)*

³⁵ «Yáásúlágá wəáfigusa, bí ji nkasê. ³⁶ Bógá nda buud bwé ngé bwánd məsa wán nə a ngə wú zan bá dí wá. Bwé ngé bwánd nə ja nyə é wóós yí, á ká námá kudə mbê, bwé ó juw. ³⁷ Məlwaá mə bá bæ ná, məsa wán ká wóós, a zə

kwey bwo bwé njúl onkasé má, məlwaá mɔɔng mə mə má jəla. Búbálé, mə jaaw bí ná, ja məsa mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jílá bwo shí ná bwé dág, nye mú ka sɛy nə bwo. ³⁸ Nkí məsa mə wóós tām bulú nkí ngwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaá mə ngé bwánd ntó, məlwaá mɔɔng mə mə jəla. ³⁹ Mpugá ná amádi njów mbəm də mpu wəla júwâl í é zə yí, a kú bíd ná júwâl búgág nyə njów júwo isâ. ⁴⁰ Ntó, bi mə jálá nə də ji nkəmusá, nəcé *Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí ábulé ngə téduga ná nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyêr músə ka ci ná: «Lású wó ngé lás ni, ye í ngə dúgya nji nə sâ, ye í dúgyá nə buud bêsh?» ⁴² Cwamba mú bɛsa ná: «Dáyé kulág dúsá abúgúlág í njúl nkí kɛ məsa mə tâl ná í bág lúlúú á ósɔl ɔ məsáal í də yə bwo idêw wəla í jəla yí? ⁴³ Sɔl məsáal wɔɔng nywáá mə jəla nəcé məsa nyə é zə kwey í ngé sá isɛy byé. ⁴⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, məsa nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isâ í njów byêsh. ⁴⁵ Nji nkí sɔl məsáal mə yida ná: “Cwamba waamá nyə áleleé nyinga”, a mú ka ji yídulə ósɔl ɔ məsáal wá budâ nə wa budum, nə dálə dəg, nə ngulúlə nə ndéé shwág ii, ⁴⁶ məsa yé mə bá zə wóós nyə dúl jwówúd məseegyâ, wəla á shígé ngə téduga yí. Məsa nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanê,

a kænd nyə kúl búúd ó məkəŋ
bwə ngə bwəma nə ŋkâd yí.
47 Lwaá dí ná, í ngə mpu sá
mása yé ngə jii yí nji í kú
kwəməsa, í kú sâ nda masa mə
jí ná, lwaá dɔɔŋg í dɔ bwəma
nə bígə áyíyáág. 48 Dɔɔŋg dí ná,
í kú mpu sâ masa ngə jii yí, í
mú ngə sá isâ í jəlá nə bígə yí
nyə é bwəma nə bígə kú bul
yáág. Muud yêsh bwə dɔ yə
isâ ŋkí bulya yé, nyə námə wə
bwə dɔ gwáamb ŋkí bulya yé.
Nyɔɔŋg bwə dɔ yə isâ kú nə
ŋkágúlə yé nyə námə wə bwə
dɔ jii ŋkí bulya yé.

Yésus mə yá búúd minjígúlá
(Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak
8.11-13; Mat 5.25-26)

49 «Mə á zə ná mə zə jida
kuda shí gaád. Mə mú námə
ka jii ná kuda jɔɔŋg í jídug.
50 Mə jəlá nə duwan wúl
nduwán, lám í cúgə mə ná shɛɛ
té nduwán wɔɔŋg í afwóyɛ bə
yí. 51 Bɪ ngə téduga ná mə á zə
sá ná buud bwə cúgəg nə shɛɛ
shí ga dí? Mbô! Mə jaaw bí
ná mə mə yidá zə nə mbéégí
dɔ. 52 Nəcə í zə bá dɔ bə ná
buud otɔɔn bwə ngə cugə njɔw
ŋgwúdɔ, bwə beégya; olɔɔl
lúmbuli nə óbá, óbá lúmbuli nə
ólɔɔl. 53 Mbéégí mənkwómá í bá
bə; sɔɔŋgú lúmbuli nə mwân,
mwân lúmbuli nə sɔɔŋgú;
nyɔɔŋgú lúmbuli nə sás dé,
sás lúmbuli nə nyɔɔŋgú yé;
mpɔɔmbulú á mudâ lúmbuli
nə cɔɔl, cɔɔl lúmbuli nə
mpɔɔmbulú á mudâ.»

54 Yésus nyə á ci námə nə
buud bwə á bə áncuncuma wá
ná: «Bɪ mə dɔ bə ja bí mə
dúg ŋkúdu í mə bád kɔɔmb
jwôw í dɔ jímə yí, ŋgaá bí ci ná
mpú mə zə nywɔ; mpú nywɔ
námə? 55 Ja ŋkwɔ mə dɔ kɔŋg
wúlə ŋgɛɛ *mákɔɔl mə jwôw*
yí, ŋgaá bɪ mə dɔ ci ná yásá í é
yáág, yásá yáág námə? 56 Bɪ bí
nə məkəŋ. Bɪ mə dɔ mpu yag
íyug í shí nə ya gwôw; ká nəcé
jí bí ampúyɛ yag sâ í ngə sɔy
mwôw mága dí yí?

57 «Biméfwó bí cugə nə ŋkul
mpu sámɔ ná: “Tútəlɪ wə éga.”
Nəcə jii? 58 Ŋkí wo mə byaagulé
nə ŋgwól múúd nə ndéé a ngə
kə nə wo wə sémbye milásá,
sɔɔg nə wo kwámbulagɪ nə nyə
zhíɪd. Nəcə nyə a bá kə nə
wo wə sémbye milásá nə ndéé
sémbye milásá mú kænd wo
wə fulish, fulish kə wá wo
mímbwugud. 59 Mə mpú jaaw
wo ná wo cugə nə ŋkul wú
mímbwug myɔɔŋgúd wo kú
fwo tɔ wɔŋ jɔɔŋgú kə wɔɔs fáda
á məshínéd.»

13

Buud bwə jəlá nə cénd
mítádúgá

1 Bɔɔl búúd bwə mú zə wɔɔs
ja jɔɔŋgúd zə jaaw nyə sâ Pilát
nyə a sá bɔɔl búúd ó Galilé
yí. Nə nyə a gwú bwo, a fula
mácií mán nə mácií mə ílám í
*mátúnuga byán. 2 Yésus mú
bɛsa nə bwo ná: «Ye bɪ mə
tédúgá ná buud ó Galilé bɔɔŋg
bwə á jɛɛ ntó nəcé bwə bulálə

12:47 Zhk 4.17 12:50 Mak 10.38

24.10; Mak 13.12 12:53 Msh 7.6 *

kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí á íciyá dɔ.

12:51 2.14 12:52 14.26; 21.16; Mat

12:55 məkɔɔl mə jwôw: Í kə ná Sud; wo é

13:3 Sôm 7.13

bul sá *mísám ntɔ bósólágá búúd ó Galilê bêsh í? ³ Mbô! Má yida ci ná bí ná ñkí bi mē bá kú cénd mítédúgá, bi bēsh mē bá námá jɛ́ɛ mbií ñgwúdú wɔɔɱg. ⁴ Ñkí ntâg ná ye buud wûm ná mwɔɔmb cwámbá á Siloy í á káda í shîn gwú wá, bâɲ ɔ bwá á bul bē ná mēbyaagulā ntɔ bósól búúd ó Yurúsalem bēsh? ⁵ Mbô! Má yidá ci ná bí ná ñkí bi mē bá kú cénd mítédúgá, bi bēsh mē bá námá jɛ́ɛ mbií ñgwúdú wɔɔɱg.»

⁶ A mú námá kænd bwo kanda ga ná: «Ñgwól múúd nyə á bē ná *figyê tál nyédí fambá *vînya. Nyə á ka kē sɔ mpumá lí jɔɔɱgúd a kú kwey. ⁷ A mú ci ná muud nyə á dū baagulā nyə fambá yé ná: wo má dúg í? Mimbû mílól ɔ míga, mē ñgə sɔ mpumá wa figyê égaád mē kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ñgə fándā laa shí na ntó ñgwas ná jí? ⁸ Mbaagulā fambá mú bɛ́sa ná nyə ná: “Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbû gaád. Mē e fáág na mákoogú mēkoogú, mē shwu mándəlú má kund, ⁹ ja jɔɔɱgú wá í bá jee wúmā yí. Ñkí í ka námá bá nyiɱgə bē kú wúmā, wo ka bá cal.”»

Yésus má lwag ñgwól múdá jwôw lú sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lú Sábaad í, Yésus nyə á bē nyúl *mpáánzə minjígúlá dí. Nyə á ñgə yə buud minjígúlá. ¹¹ Ñgwól múdá nyə á ka bē cínɔɱgú ná wúl shíshim í á sá ná a

jámúg mbámbeelí té mímbû wûm ná mwɔɔmb, kú bwele ság bē tútəlí. ¹² Ja Yésus nyə á dúg mudá wɔɔɱg yí, nyə a jôw nyə ci ná nyə ná: «Muda, wo má wú mányámá mē jám gwô dí.» ¹³ A mú bəd nyə mēbwā, mudá mú ság námá cé ná cé, a mú yə Zembî gúmá. ¹⁴ Njwû á mpáánzə minjígúlá mú gwág bôw ná Yésus má jág sá ná lwagulā múúd jwôw lú sábaad. A mú lámusa ná buud ná: «Mwôw búúd búsə ná ñkul sêy má mäsə mwôw mäsaman. Zəgá dū lwəgəwa mwôw mɔɔɱgúd; kú bē jwôw lú Sábaad.» ¹⁵ Cwámāba mú bɛ́sa ná nyə ná: «Bí bí buud ɔ mákán. Ngaá bi má dū bē jwôw lú Sábaad muud yēsh ciny nteny jé ñkí kabəlí jé kúl í dū dē yí kē ná gwo kē ñgulal gwo mājúwó? ¹⁶ Ká, ñkəməsa ná shilə bag ɔ *Aburāham *Sátan nyə a má wólə té mímbû wûm ná mwɔɔmb éga. Ye í shígé jəla ná nyé ñkáda nyɔɔɱg í wíínzhəg jwôw lú Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bēsh bwá á dū lumbəlí ná nyə wá bwá á bē ná shwôn ná ñkwed. Bósólágá zhwoɱg buud bēsh bwá á bē ná məshusəg ná *isā í mímbúgu Yésus nyə á ñgə sá yí.

Yésus mē lwágulā búúd Faan má Zembî mikaanád
(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan má Zembî dúsə nda jí e, mē kág ná yíga dwo ná jí? ¹⁹ Dúsə

nda búbumá *mutárud múúd mə ɲwá kə myεεg nyádí fambá yí. Ja í dú kọ yí, í du gwaa, bə fwámé lílí, inunú zə lwọ maage nyádí mílówud.» ²⁰ A mú nyiŋgə ci ná: «Mə yígag ná Faan má Zembí dī, bi bāŋ bi njúl tóón. Bi mə bá ka bə cínəŋgú nji bí ɲgə bwam nə məyə. ²⁹ Buud bwə bá zhu kóómb jwów í du cúwo yí, zhu kóómb í du jímə yí, zhu *mánəwúm má jwów* nə *mákóól má jwów†, bwə zə ji shí zə də dína Faan má Zembí dī. ³⁰ Ntó, bóól ncúlyá buud bwə tál shwóg wá, bwə bá tów mpúsə, bəŋg bwə tál mpúsə wá, bwə bá tów shwóg.»

Mpumbé ámámánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ɲgə lína mɪŋwála nə mánd a ɲgə yə buud minjígúlá, a ɲgə kə ɲgeé Yurúsəlem. ²³ ɲgwól múúd mú ka ci nə nyə ná: «Cwámba, ye nji búbaalé buud wə bwə bá *dúg cug?» Cwámba mú ci ná ²⁴ «Yáágúgá ná bi nyíg mpumbé ámámánda dī. Nəcə mə jaaw bí ná zhwog buud bwə bá sọ ná bwə nyíg, nji bwə ábúle nyíi. ²⁵ Ja ámádí njów mə bá wóol zə fad mbê bí lúg tóón yí, bi mə bá tééd kudélə mbê bi ɲgə ci ná: “Mása, juwúg sə mbê”. A bá ci nə bí ná: “Mə ampúyé bí dún shug.” ²⁶ Bi mú bá ci nə nyə ná: “Ngaá ná shé á du də du ɲgul kəl ɲgwúd? Wo á du námə yə buud minjígúlá sádí íkúlúd.” ²⁷ Nyə nə bí ná: “Mə ɲgə ci nə bí fwámé ci ná, mεε mə ampúyé bí dún shug. Wúgá mə na, bi á ɲgə bε məzhií mâ olíŋgí.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəŋgú, bi mə bá dúg *Aburham nə *Izaag nə *Yákwab bənəŋ *buud ɔ mícúndə bēsh bwə njúl Faan má Zembí dī, bi bāŋ bi njúl tóón. Bi mə bá ka bə cínəŋgú nji bí ɲgə bwam nə məyə. ²⁹ Buud bwə bá zhu kóómb jwów í du cúwo yí, zhu kóómb í du jímə yí, zhu *mánəwúm má jwów* nə *mákóól má jwów†, bwə zə ji shí zə də dína Faan má Zembí dī. ³⁰ Ntó, bóól ncúlyá buud bwə tál shwóg wá, bwə bá tów mpúsə, bəŋg bwə tál mpúsə wá, bwə bá tów shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námə wəla dəŋgú, bóólúgá *Ofarizyēŋ bwə mú shísh zə ci nə Yésus ná: «Kyeyág, wúg wa nəcé Herod ɲgə cēel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo ná: «Kəgá ci nə muud kwába wəŋg ná: “Dugí mə ɲgə yíl buud məjamb mə ɲgə lwag mimbəl múús nə mán. Mə bá casulə íséy byám wāŋ mánúd”. ³³ Nji í jii ná mə kág shwóg múús nə mán nə wāŋ mán. Nəcə í cúgé nə ɲkul bə ná *muud mícúndə bwəmagí nə shwiý kəl shúsúd, nji Yurúsəlem.»

Yésus mə gwág cey Yurúsəlem lámúd
(Mat 23.37-39)

³⁴ «Eéé Yurúsəlem ɲgə gwú buud ɔ mícúndə éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ɲgə sá ná, buud Zembí ɲgə ntí lwámád

13:21 Mat 13.33 13:25 Mat 25.11-12 13:27 2Tm 2.19 * 13:29 mənəwúm

má jwów: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dī. † 13:29 məkóól má jwów: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dī.

13:30 Mat 19.30

wódí wá, wo ɲgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə má á tééd ná má sɛɲg bwân bwô nda ábiyá kúwó má də sɛɲg bwân bé mǎfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁵ Ká, dugá njów wán í zó lúg cwúduḡá. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiṅgə nyîn nji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bág nə nyɔɔṅg ɲgə zə jíná má Cwám̃ba dí yé”.»

14

Yésus má lwag mbâl jwôw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə dúl jwôw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyên dí njów kálə də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyên bwá á ɲgə fáf nyə. ² Ka dúg ná, ɲgwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wɔɔṅḡ ɲgə bwás ság májúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Ōɲkumɛ ó mǎcɛɛ bǎnôɲ Ofarizyên ná: «Ye mǎcɛɛ míshé má ɲgə magulə ná sǎ lwágug buud jwôw lú Sábaad, ye má aṅḡ nə magulə ntó?»

⁴ Bwá mú ji ókúl-ókúl nda bɛsa. Yésus mú ɲwa mbâl, lwag nyə ná ndéé a mú bíd nyə ná a kág. ⁵ A mú ci nə Ōɲkumɛ ó mǎcɛɛ bǎnôɲ Ofarizyên ná: «Zé jí nə ɲkul bə na bídí ná, mwân yé, ɲkí ntâg nteny jé í kud taamb dí, a kú lɛɛl cáás kə yíl gwo nəcə í bálə jwôw lú Sábaad yé?» ⁶ Bwá mú bə kú nə ɲkul ná bwá bɛsa nə nyə.

Zembî wá má də bân búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dúg ná buud bwá á bə féeshá ná bwá zág də wá, bwá á ɲgə féesh jílə nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zâɲ báád yí, kú kə ɲwa jiya gúmá. Wo ampúyɛ ɲkí nyə ámə jôw námá ɲgwól múúd mə jálá nə gúmá ntə wo yé. ⁹ Ja múúd wɔɔṅḡ nyə e wóós yí, bwá é ci nə wo ná: “Yág nyə jiya”, í njúl ná bwá ámə jôw bíná bēsh. Wo é ka ɲgə kə nə shwôn kə ɲwa jiya wəampyal-kogû. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwá jów wo yí, kaág ɲwa jiya wəampyal-kogû shú ná ja múúd nyə ámə jôw wo yé má wóós yí, a cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ɲwa fwámé jiya”. Ja jɔɔṅḡ, wo é bul ɲwa gúmá mísh má búúd bínón bí ámə bə féeshá wád. ¹¹ Nəcə, muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwá bá sál nyə shí; nyɔɔṅg mə sál nyáméfwó shí yé, bwá bá bân nyə gwôw.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyên nyə a jów nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idáw ɲkí dína yí, kú ɲgə jôw oshwá bwô ɲkí omínyɔɔɲá bwô nə mimbyél myô. Nda ɲgə jôw buud ɔ kúm bínón básá mǎbwugulu wá. Nda ɲgə jôw mbií búúd wɔɔṅḡ, nəcə bwá á bá námá jôw wo jáɲ ja, í mú bə ná bwá má nyiṅg wo sâ wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówág mímbúmbúwá nə ɔ á íjâm, nə buud bwá də

nyêsh wá nà wəancím-ncím.
 14 Wó ká sá ntó, wɛɛ má jəla,
 nəcɛ bwá cúgɛ nà sâ bwá nyíng
 wo mənɔwə mwô nà ndí yí.
 Zembí nyə é bá nyíng wo mwo
 jwôw á bá gwúmushi ótátəlí ɔ
 búúd yí.»

Kanda məma zâŋ
(Mat 20.1-14)

15 Ngwól múúd á buud bwá
 á ngə də wá, ja á má gwág
 ntáni yí, a mú ci nà Yésus ná:
 «Muud mə bá də idəw Faan má
 Zembí dí yé nywáá má jəla.»
 16 Yésus mú ci nà nyə ná: «ŋg-
 wól múúd nyə á kwəməsa ná a
 sá məma dína; a mú jôw búúd
 ŋkí bulya. 17 Nyə á ka kənd
 sósł məsáal yé ja wəla lə dína
 í á wós yí, ná a kág ci nà buud
 nyá á jôw wá ná: “Zəgá, isâ
 byêsh í mú mítéégýá”. 18 Nji,
 bəsh bwá mú ngə yida lwágulə
 ná bwá cúgɛ nà fwála ná bwá
 kág dínad. Ashúshwóógú ná:
 “Mə má kúnəw kusə fambá,
 í jii ná mə kág dúg gwo, má
 jəgula nà wo, bídúg ná mə bəg
 kú zə.” 19 Ngwól ná: “Mə
 má kúnəw kusə mímbáág mí
 ínteny íbá íbá tâŋ mimbáág
 mítəŋ; mə ká sheé myo, má
 jəgula nà wo, bídúg ná mə bəg
 kú zə.” 20 Ngwólúgá ná: “Mə
 má kúnəw bá múdá, gwə wə
 má cúgɛ nà ŋkul zə nà ndí yí.”

21 «Sósł məsáal mú nyíngə zə
 wə mása yé zə jaaw nyə nda
 búúd óni bwá ámə ngə bəsa
 ná. Mása mú gwág mpimbə.
 A mú ci nà sósł məsáal yé ná:
 “Nə câ. Kaág wa ngwəla íkúl
 búúd bwá də sɛɛŋgya yí, nà

mínjwón minjwón kə ngə ŋwa
 mimbúbúwá nà ɔ á ijâm, nà
 wəancím-ncím nà bəŋg bwá
 ngə nyêsh wá wo zág nà bwo
 wa.” 22 Nə ndé sósł məsáal
 mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í
 má bə nda wó ámə jii ná. Nji
 fwála dəsə ná njów.” 23 Mása
 músə ci nà nyə ná: “Kaág
 mázhií məzhií nà ífambá kə ngə
 yímbuli buud ná bwá zág nyí,
 njów ílwándúg mə. 24 Mə jaaw
 bí ná buud má ámə jôw wá,
 ngwúd nà ngwúd nyə ákageɛ tə
 sâ mádí dínad.”»

Bála mpwíín mə Yésus í cúgɛ
tagú-tagú sâ
(Mat 10.37-38)

25 Zhwog məŋkúmbə mə
 búúd má á ngə kə sámbá nà
 Yésus. A mú yid ci nà bwo ná:
 26 «ŋkí muud mə zə mádí a nda
 cɛɛl mə ntə sósŋgú bá nyəŋgú,
 ntə múdá yé, ntə bwān bɛ,
 ntə ómínyəŋə bɛ nà okósł bɛ,
 a kú cɛɛl mə ntə námə cug
 jé gwáméfwó, muud wəŋgə
 cúgɛ nà ŋkul bə *mpwíín
 waamə. 27 Muud mə bá kú
 ŋkény kwolós jé nyáméfwó
 ngə bɛ mə yé, a cúgɛ nà ŋkul
 bə mpwíín waamə.

28 «Zə jí nà ŋkul sá na bídí ná
 ja á cɛɛl lwə cwámbə yí, a tééd
 nji lwələ kú fwo ji shí fwo bála
 tâŋ á jəlá nà kɛɛnzɔ yé? A jəlá
 nà fwo bála, a dúg ŋkí a ji nà
 bímbí lə mábii á jí nà ŋkul lwə
 njów nà ndí shínal má. 29 Nəcɛ
 í á bá bə ná a shín lím njów ná
 ndé a kú nyíngə bə nà ŋkul mə
 shínal málwəga. Buud bwá
 bá də dúg wá bwá ka bá də

cágulə, ³⁰ dɛ ci ná: “Muud éga nyə a tééd ná a lwə njəw a kú nə ŋkul mə shínál íséy.” ³¹ Í kwo námá bə ná, wáyé njwú-buud wúsə nə ŋkul tí kə lumbəli dósmb nə wúl cî, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jəlá nə fwo faas ŋkí nyə nə buud otósoshin wûm a ji nə ŋkul lumbəli nə nyəŋg zág dósmb dí nyádí nə buud otósoshin məwûm mábá yé. ³² Ŋkí a dág ná a cugé nə ŋkul lumbəli dósmb dəŋgá, nyə é bwey fwo kənd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwə kə jî nyə ná í jii ná bənónj bwə bág ná shɛɛ. ³³ Ntó ji ná, muud yêsh jí na bídí ná nyə ayílé lâm mábii méd yé, muud wəŋgû cugé nə ŋkul bə mpwíin waamê.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsə jə sâ. Nji ŋkí ca í cwâl, jí bwə é nyingə wá dwo məgwâm nə ndí yí? ³⁵ Kú nə sâ. Í mú bə kú nə mfíi tɔə shú mándəlú, tɔə shú kund; bwə shwu dwo tóón. Muud jí nə məlwê mə gwág yé, a gwág.»

15

Məshusəg ja múúd misəm mə cénd mítádúgá yí

¹ Zhwog zhwog ŋwenye ɔ tóya nə bósł búúd ɔ *misəm bêsh bwə á ŋə zə wə Yésus ná bwə zə gwágulə nyə. ² *Ofarizyên bənônj *Oyíguli ó məcɛɛ bwə mú ŋə nyimbula nə nyə ŋə ci ná: «Muud éga ŋə mpu lég buud ɔ misəm bənónj ŋə də kul ŋgwúdí!»

Kanda ncwəmbɛ í á jimb yí
(Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zə ŋwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nə ŋkul sá ná, nyə nə íncwəmbɛ təd, ŋgwúd á cínəŋg jimb, a kú sə gwo yé? Ŋgaá nə nyə e lágə byəŋg yâ məwûm ibuú nə ibuu bugád, a fwo kə sə jəŋg í ámə jimb yí ná ndéé kə wós ja nyə é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ŋgaá nə nyə é bə nə məshusəg, a bəd gwo záməbag ⁶ a mú nyingə kə njəw, kə sɛɛŋg óshwə bə nə buud bənónj básə mábwugálu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusəg nəcé mə mə kwey ncwəmbɛ jâm í ámə jimb yí?” ⁷ Má jaaw bí ná məshusəg mə bá námá bə ntó jon dí nə muud *misəm ŋgwúd mə cénd tédúgá yé, ntə mbií mäsə nə ŋkul bə nə otútəlí ɔ búúd məwûm ibuú nə ibuu bwə aŋgê nə jii céndúlə tédúgá wá.

Kanda sanj mwaanê í á jimb yí

⁸ «Shé fwógá ná nyingə ci ná ŋgwól múdá ŋə bə nə misan jí *mwaanê wûm, ŋgwúd mú jimb. Ŋgaá nə nyə é jida lámba, a wáámbulə njəw ŋə mpu sə sanj ná ndéé kə wós ja nyə é kwey wə yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ŋgaá nə nyə é sɛɛŋg bə óshwə nə budá bənónj básə mábwugálu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusəg nəcé mə mə kwey sanj mwaanê wâm í ámə jimb yí?” ¹⁰ Gwə wá mə jáaw bí ná məshusəg mə dɛ bə *wəéŋgəles ó Zəmbî dí ja

múúd *misám ηgwúd mə cénd
mítédúgá yí.»

*Kanda mwân á caamâ-
caamâ*

11 Yésus mú nyingə ci ná:
«ηgwól múúd nyə á bə nə bwán
óbá budûm nə budûm. 12 Á
ntombú mú ci nə sósŋgú ná:
“Pəpa, yég mə nyâm ηkəw lú
mábii mə jélá nə bə nə ndí
yí”. Sósŋgú wáŋ mú kaaw
bwo məbii mé. 13 Baalé mwôw
mə mú cə, mwân á ntombú
mú kusha nyé ηkəw lú məbii
ná ndéé a mú kyey kə wúl
ləm á shwóg-shwógúd. A mú
kə gwiimb cəg nûŋ ná ndéé
shîn caam byəg dé. 14 Ja
nyə á shîn keenzh kúm dé yí,
məma zha mú zə wós ləm
wəŋgúd. Mwân éne mú zə
bə məfúfəd. 15 A mú zə kə
nyíi ísáyúd wə wúl mbyágá á
shí nyəŋg. Muud wəŋgú mú
kənd nyə nyádí məshíd kə də
wíl nyə oŋkuú. 16 Ja nyə á ηgə
wíl oŋkuú bəŋg yí, nyə á də
bə nə yéesh ná a dá mímwag mī
mpúmá oŋkuú bəŋg bwə á də
də myá, nji kú nə muud mə yə
nyə.

17 «A mú zə nying lām, zə
téduga ná: “A zhwoğ idâw
ósól ɔ məsáal ɔ sósŋgú waam
bêsh búśá nə ndí yí e! Mə mə
ηgə fudə nə zha wa? 18 Mə zə
nyingə kə wə sósŋgú waamə.
Mə é kə ci nə nyə ná: Pəpa,
mə á mə sām nə Zembî, mə
sām nə wo. 19 Mə ampíyáyé
ná nə wo ηwág mə nə mwân
woó. Nwag mə nda ηgwól sól
məsáal woó.” 20 Mwân éne mú
zə tí kə wə sósŋgú.

«A mú ηgə kə ná ndéé sósŋgú
mú dúg nyə a ηgə ná gwaa
zə. A mú bul gwág nyə cey
lámúd. A mú kə nə kúlá kə
shwiy nyə nyúúlád kúlal nyə.
21 Mwân mú ci nə sósŋgú ná:
“Pəpa, mə á mə sām nə Zembî,
mə sām nə wo. Mə ampíyáyé
ná nə wo ηwág mə nə mwân
woó”. 22 Sósŋgú mú ci nə osól
ɔ məsáal bé ná: “Né cá! Zəgá nə
káándá í búl bə káándá gúmá
yí, zə bwéed nyə. Wágá nyə
lwondó mbwád, bí wá nyə
osílúfaas məkuúd. 23 Bí ka
némə zə nə mwā nteny a wóŋŋ
zə cígə tâŋ lām, sə dág, sə zhwi-
imbya. 24 Nəcə mwân waam
éga nyə á yə, a mə gwûm; nyə á
jimb, a mə nyîn.” Bwə mú tééd
zâŋ.

25 «Í á bə na mwân a cúmbá
njúl ífambé. Ja nyə á ka ηgə
nyingə yí, a mú ηgə zə, zə
wós kúnə-kúnə nə njów, a mú
gwág íbwamugə-bwámug nə
isusa. 26 A mú jów ηgwól mwā
mpáánzə zə jî nyə sá í ηgə cə yí.
27 Mwā mpáánzə mú jaaw nyə
ná: “Mínyəŋŋ woó mə wós.
Shwóŋŋŋ nyə ámə cígə mwā
nteny á wóŋŋ nəcé mínyəŋŋ
woó mə nyingə zə mpwogé.”
28 Mwân a cúmbá mú gwág
bôw, a ban ná nyə anyííyé
njów. Sósŋgú mú cúwo tón
kə téég nyə məbwə. 29 A mú ci
nə sósŋgú ná: “Mə mə sēy nə
wo mimbú mimbú kú bwēle
mpyēny ciyá gwô tə ηgwúd.
Nji, wo abwélé yə mə tə nji
mwā təw ná sánŋŋ oshwə bām
sə zhwiimbyag. 30 Nji, mwân
woó nyə á shîn kə keenzh wo

byɔɔg dwô kálə ɲgə cugə nə budá ɔ jaŋga éga, ja á má wóós yí, wo má cígə nyə mwâ nteny a wónâ.” ³¹ Sóŋɲá mú ci nə nyə ná: “Mwân waam wo njul nə mə wa mwôw mēsh isâ byâm bísə isâ byô. ³² Njɪ í áma jii ná sá zhwíimbyag nəcə mínyɔŋɛ woó éne, mə ɲgə dúg nyə na nda nyə á yə ná ndéé a má gwûm; nyə a jimb, a má nyîn.”»

16

Kanda kulág á inkwíl

¹ Yésus nyə á nyingə ci nə *ompwiín bé ná: «ɲgwól múúd byɔɔg nyə á bə nə kulág. Í mú zə búguli wá muud éne ná kulág dɔɔŋgú í ɲgə caam nyə məbii. ² Muud byɔɔg mú jôw kulág zə ci nə nyə ná: “Wɔɔŋg lân mə ɲgə gwág ga wí ná ji? Zaá shitóɲd, mə wámɔ́lág nda wó ɲgə kyey nə iséy byô ná.” ³ Kulág mú zə lás lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntədél? Mə cugé nə ɲkul ná mə kág fulə mándəlú, bə mǎmpəg. Sálə námə shwôn nə mə bág muud mɪŋgwóómbúlú. ⁴ Mə mə mpu sâ mə zə sá yí. Í jii ná ja bwá é yíl mə íkulág dí yí, mə bág nə buud bwá é dɛ ɲwa mə bwádí wá.” ⁵ Buud bwá á ɲgə bə nə Mása yé mǎmpwálá wá, a mú ɲgə jôw bwo ɲgwúd ɲgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwálá tan ne?” ⁶ Muud mpwálá ná: “Mə

mbid nyə məwúda məfwánda wûm*.” Kulág mú ci nə nyə ná: “Lágúg, fáb lú mpwálá dwó wá ga; jigú shí wo léélug cilə ná məfwánda məwûm mǎtɔɔn.” ⁷ Nyə nə ɲgwól ná: “Wɛɛ ji nə mpwálá tan ne?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Lágúg, fáb lú mpwálá dwó wá ga. Ciləg ná məwûm mwɔɔmb.” ⁸ Mása músə yə kulág á inkwíl nə məshwûmb nəcə a sálə sósúgú mǎkyɛ. Nəcə í ɲgə nyîn ná buud bwá ɲgə bɛ cug á shí ga wá bwá ɲgə bul kyé mpádúgá nyán ntɔ bɔɔŋg búśá búúd ɔ mǎŋkenya wá.”

⁹ Yésus mú nyingə ci ná: «Mɛɛ mə ci nə bí ná, balanugá nə *mwaanê inkwíl ɲgə cɛɛ məshwá nə ndí: ja bí mə bá bə mǎfúfə dí yí, oshwá bún bɔɔŋg bwá bâg ɲwa bí mǎbanda mâ kandugə kandugə dɪt. ¹⁰ Muud mə báágúlá ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagulə námə ísâ í anání kú teeg búúd məbwón. Muud mə tág búúd məbwón ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwón ísâ í anání dí. ¹¹ Nkí bí mə tééd teeg búúd məbwón ja bí mə bálán nə mwaanê inkwíl yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə mǎsus lámúd yé? ¹² Bí mə ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ɲkán, zə nyə é yə bí jɔɔŋg í jálá nə bə sâ jín yé? ¹³ Lwaábúlə cúgə nə ɲkul sɛy nə omása obá ja ɲgwúd, nəcə nyə é mpii

* 16:6 məfwánda wûm: Iciyá í gurêk í ɲgə ci gúl sâ nda olitres 2100. 16:8 Ifz 5.8

† 16:9 Mósól mǎkál mə ɲgə ci na ná: Zɛmbi bâg ɲwa bí nyádí njôw kandugə kandugə. 16:10 19.17-19; Mat 25.21-23

ngwól, a cɛɛl ngwól; gúl ja nyə e gwág nə ngwól, a mpyɛny ngwól. Bí cùgɛ nə ɲkul sɛy nə Zembî bi ngə sɛy nə mwaanɛ ja ngwúd» ¹⁴ *Ofarizyɛn, nda bwə á dɛ bul cɛɛl mwaanɛ ná, bwə á ngə gwágulə ləsú ni wɛsh bwə ngə cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ngə cɛɛl lwóya mɪsh mə búúd dí ná bi búsa otútəlɪ ɔ búúd, ɲi Zembî mə mpú mílám mín; nəcé sá búúd bwə dóg nə fwámé sá yí, Zembî nyɛ mə dóg gwo sá nyɛɛ. ¹⁶ *Mbwoomb məcɛɛ nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndá mí á ngə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kələ wú fwála mə Yuánes í, Jɔjɔ Kéel á Faan mə Zembî wə í ngə bwiɲgya, muud yɛsh ka ngə nádawo nə ɲkul nyɛ nyɛsh ná á ɲwa kəw cínɔŋg. ¹⁷ Jísə ɲkí fwanawo nə gwôw nə shí í cɔg, ntɔ nə gúl ləlándə kanɔá á mbwoomb məcɛɛ í jimbúg. ¹⁸ Muud yɛsh mə yíl múdá yé bá a nyiŋgə bâ múdá shús yé, mə sá mínɔmb. Muud mə bâ múdá bwə ámə yíl bá yé, mə sá mínɔmb.»

Kanda múúd byɔɔg bá Lazâr

¹⁹ «Ŋgwól múúd nyə bə nə byɔɔg, a dógə bwaád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwə dɛ bwaád myá. Nyə á dɛ cugə cug áyíyáág, dɛ sá ídína jwôw dɛsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd nə Lazâr, nə nyúúl məfəŋ məfəŋ, í á dɛ já múúd byɔɔg wəɔŋg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á dɛ bə nə yéesh nə á dá məmpulú

mə á dɛ kud wú múúd byɔɔg dí táwuli dí yí. Nji, ompyə bwə á dɛ zə jáal nyə məfəŋ. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəɛŋgales bwə mú kə nə nyə kə jéég *Aburaham dí budəd. Muud byɔɔg mú námə yə, a mú dɔw. ²³ Kə wós nɲɲ ban mɪnɲim, muud byɔɔg mú kə bwəma nə cwúnd. A ɲjúl ɲkááŋgɛ dí ntáni, a mú bən mɪsh, a mú dóg Lazâr ɲjóóg Aburaham budəd. ²⁴ A mú kám Aburaham, nyə ná: “Eéé Pəpá Aburaham, bwígúg mə ná ɲkwonú. Kəndóg Lazâr kəg juwo nyiná mbwə məjúwód zə cweel mə júm; mɲŋwiile miga mí ngə sá mə ɲkááŋgɛ mbiya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwán waam, wo á shí bə nə tɔɔm ja wó á ngə cugə yí, Lazâr nyɛ ngə bwəma nə micúnɲ. Ja ga dí, Lazâr micúnɲ myé mí mə cwaalawo, wɛɛ mú cwa bwəma nə ɲkááŋgɛ. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntəg nə məma bí ncímə jísə shé wa tátám nə buud bwə céél wú wa zə nɲɲ wá bwə cùgɛ nə ɲkul lína; bəɔŋg bwə céél wú nɲɲ zə kəga wá bwə kú lína.” ²⁷ Muud byɔɔg mú ci ná: “Pəpa, nda jí ntó ná, mə jəgula nə wo: kəndóg Lazâr ɲjów mə sósŋgú waamə. ²⁸ Omínyonú bəm búsa nɲɲ ótɔɔn. A kəg lás nə bwo ná bwə ɔ bɛy, bwə kú bá zə wa kúl mə jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyonú bwô búsa nə Məcɛɛ mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndá, bwə bég myo.” ³⁰ Muud byɔɔg ná:

“Nda bæ ntó, Púpá Aburaham. Nji, nkí muud mə wú mínjîm kə lésa nə bwo, bwá é cénd mítédúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Nkí bwá bá kú bɛ mícilyá mí Moyîz bənônɔ buud ɔ mícúndá, mpug nə muud tɛɛm gwûm mínjîm kə lésa nə bwo, bwá ábúlé magulə lân yé.”»

17

Yésus mə yá búúd minjîgúlá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwîin bé ná: «Cug í cúgé nə nkul bæ kú nə kwal-bɔɔgú. Nji, nkwée muud mə bá bɔ́l kwal-bɔɔgú yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwá kélug nyə məma kwóógú cúnúɔ kú nyə nə dwo mən, ntɔ nə a kwálug ngwúd á ikúkágá íga bɔɔgú. ³ Bɪ ɔ bɛy. Nkí mínɔɔnɔ woó mə sām nə wo, jumág nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə. ⁴ Nkí nkúmba jwów a sām nə wo ija zangbá, a ɔ námə zə wóɔf ija zangbá zə ɔ ci ná: “Mə mə cénd téduga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ɔ lwámá bwá mú ci nə Cwámba ná: «Kwádúlág sá búgá.» ⁶ Cwámba mú ci ná: «Bɪ mbəm bæ nə búgá tɔɔ nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə líí sikomôr ga ná: “Munág kə tów mən”, líí sá bí mægwág. ⁷ Zə á na bídí jí nə nkul sá nə nkí a mbid lwaá dé í ɔ waad nyə ifambə nkí ntág ná í ɔ wíl nyə iwoó, lwaá dɔɔng ngé wóós wúlə ísɛyúd, nyə nə lwaá ná: “Lɛɛlágú zə jí shí zə də?” ⁸ Ye nyə áyidayé

ci nə nyə ná: “Kwəmasag mə idəw, wo yáásulə áfigusa zə sɛy nə mə. Má ká shîn də mə ngul, wo ka tɛɛm də nə ngul gwô ja?” ⁹ Ye nyə e lɔ lwaá dé nə nyə nə sá ísá byêsh nyə ámə lwám nyə ná a sáág yí? ¹⁰ Ntó námə wá jisá shú dúnúd yé. Ja bí mə shîn sá sá jêsh bwá ámə lwám bí nə bí sáág yí, ngwáá bíməfwó ná: “Sá búsa ɔzhizhe ɔsól ɔ məsáal wá kú nə mfíí, sá mə sá nji sá í ámə bæ ná sá sáág yí.”»

Wúl zúzaamə í zə yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ngə kyey Samariya nə Galilê, ngə kə Yurúsalem. ¹² Ja nyə á ngə nyíi dúl dánd dí yí, mizúzaamə wúm mí á zə ná mí zə bwəma nə nyə, nji mí mú tów shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí. ¹³ Mí mú bən məkál gwów ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwígúg sá nə nkwoŋá.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya mányúúl ófada dí.» Bwə mə ka námə ngə kə ná bwə ké ófada dí, bwə mú yál zhíd, mányúúl bæ bwo ná səndôn. ¹⁵ Ngwólúgá nywáá, ja á mə dúg ná a mə yál yí, a mú cuwəli nyingə, a mú ngə zə a ngə lás gwów-gwów ngə yə Zembí gúmá. ¹⁶ A mú zə kú nyúúl Yésus dí shí məkuú, kú mpwoombá shí yə Yésus akíba. Nyən nyə á bæ muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «Ngáá nə bəsh wúm bwə ámə yál? Ká bɔ́l ibuu búsa ngow? ¹⁸ Ntó nə bwə bəsh dí, kú nə muud mə zə yə Zembí gúmá

nji njôh muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówúg wo kyéyug wo má *dúg cug nəcě búgá gwô.»

Mbií Mwân mə Múúd mə bá zə yí
(*Mat 24.26-27; Mak 13.21-22*)

²⁰ *Ofarizyên bwé á jî Yésus ná: «Faan mə Zembî í bá ka zə jáyé ja?» A mú bęsa nə bwo ná: «Faan mə Zembî í abúlé zə nda gúl yangá-yángá sá búúd bwé bá beny yí. ²¹ Í abúlé bə sá ná bwé ci ná: “Gwé wé jí wa ga”, ηkí ná: “Gwé wé jí wáádá mí!” Nəcě Faan mə Zembî dúsa na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwíín ná: «Móól mwôw mə bá bə, bi mə bá gwág yéesh ná bi mə dúg *Mwân mə Múúd nə ijwûga byé tɔɔ nji jwôw ηgwúd, nji bi kú dúg. ²³ Bwé bá du ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá du kə, bi kú bę, ²⁴ nəcě, jwôw Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə námé nda njəs í du yas wú bíga íjumə kə wóós bíga dí ná. ²⁵ Nji í bá fwo ji nə a bâg bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(*Mat 24.37-39*)

²⁶ «Mwôw Mwân mə Múúd mə bá zə má, isâ í bá sîy námé nda í á sîy ja mə *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwé á du də, du ηgul, bwé béya, bélushi námé bwân bán ná ndeé kə wóós jwôw

Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. Mpaη í mú zə byaluga nə buud ná ndeé jaηgulə isâ byēsh. ²⁸ Ntó námé wé í á bə mwôw mə Lót dí yé. Buud bwé á du də, du ηgul, bwé du sá míkus, du bę mómpəg, shumə mínjów. ²⁹ Nji jwôw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zembî nyə a sá ná kuda nə fumbyá ágúgwô í nywóg nda mpú, zə jaηgulə búúd bēsh. ³⁰ Mbií ηgwúd wɔɔηg námé wé í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(*Mat 24.17-18; Mak 13.15-16*)

³¹ «Jwôw dɔɔηg í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminá*, kú bá shulə ná a kə ηwa sá. Nyɔɔηg mə bá bə fambá yé, kú ná námé kwo kə kwáádá. ³² Bi ɔ tédúgá sá í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá sɔ ná á kaambulə nə cug jé yé, a bá jímبال gwo. Nyɔɔηg mə jímبال cug jé nəcě mə yé, a mə yidá kaambulə nə gwo.

(*Mat 24.40-41*)

³⁴ «Mə jaaw bí ná, í bá bə búlú jɔɔηg dí ná buud óbá bwé mbwúg gwoηá ηgwúd, ηgwúd mə bá ηwiny, ηgwól lúg. ³⁵ Budá óbá bwé ηgə jí isâ kúl ηgwúd dí, ηgwúd mə bá ηwiny, ηgwól lúg. ³⁶ [Budûm óbá bwé bá bə fambá, ηgwúd mə bá ηwiny, ηgwól lúg.]†» ³⁷ Ompwíín bwé mú jî nyə

17:21 11.2, 20; Mat 12.28

17:22 21.7-24

17:23 Mat 24.23-25; Mak 13.21-23

17:25 9.21-22

17:28 Mat 19.24-25

17:31 Mat 24.17-18; Mak 13.15-16

* **17:31** Ja bwé á du lwɔ minjów yí, bwé du mę kwáminá námé nda mɔnyuηg. Kwáminá í á du bə ηkí lal, buud kə du ηgə kyey wu gwów, muud jee námé kə woga wu. **17:32** Mat 19.26 **17:33** 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35 † **17:36** Sá jísə cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə gwo. **17:37** Zhb 39.30

ná: «Cwám̃ba, s̃a j̃oɔŋg í bá s̃iɣ
ŋgow?» A mú b̃ɛsa ña bwo ná:
«Kúl mbimb̃a í bá b̃a yí, cínɔŋg
wá ómpal ó bá s̃eɛŋgya yé.»

18

*Kanda kúsá múdá bá sémbye
milésú*

¹ Yésus nyə á ji zə lwágula
bwo ná bwé dág jəgula ja jêsh
kú teeg mányuul. Gwá wá
nyə á kənd bwo kanda ga yí.
² Nyə á ci ná: «Ŋgwól sémbye
milésú nyə á bə wúl ŋgwəla
dí kú fúndə Zembî, kú bish
təo muud. ³ Wúl kúsá múdá
í á bə námá ŋgwəla wəɔŋg
dî, í mú d̃a zə ci ña sémbye
milésú éne ná: “Ŋgwól múúd
ŋgə lumbuli ña m̃a, kyemug
m̃a.” ⁴ Sémbye milésú nyə á ka
d̃a ban m̃alú m̃alú ná nyə alásé
lésú yé wəɔŋg.

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛɛm
b̃a ná m̃a afúndáyé Zembî m̃a
kú námá bish t̃əo muud í, ⁵ m̃a
zə kyem kúsá múdá ga ñacé
m̃a m̃a gwág nyə kángá. Nyə
a bá bul zə ntágula m̃a lúu.”»
⁶ Cwám̃ba mú ci ña *ompwíin
ná: «Bí m̃a gwág s̃a sémbye
milésú á olíling̃í éne m̃a ci yí?
⁷ Ŋk̃am̃usa ña Zembî, ŋkí buud
bé nyə á m̃a féesh wá bwé j̃iilya
nyédí ña mwásé ña bulú, yé
nyə é sá ná bwé cáág bwánd?
⁸ M̃a jaaw bí ná nyə é l̃eɛl kyem
bwo ná máás. Nji, ja *Mwân
m̃a Múúd m̃a bá zə yí, ye a bá
ná zə kwey búgá shí ga dí e?»

*Kanda Farizyên bá ŋwenye
tóya*

⁹ Bóól búúd bwé d̃a téduga
ná búsə otútəlí, bwé ŋwa
bóólúgá mpyóŋ ña mpyóŋ.
Yésus nyə á ka kənd kanda shú
dáñúd, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá
bwé á zə kə *Luñ m̃a Zembî ná
bwé ká jəgula ña Zembî. Ŋgwól
nyə á bə *Farizyên, ŋgwólúgá
nye ŋwenye tóya. ¹¹ Farizyên
nyə a t̃əw tútəlí a mú d̃a jəgula
nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî,
m̃a yé wo cúñc̃esh ñacé m̃a
cugé nda bóólúgá búúd. Bí
ijúwâl, bwé c̃eɛl olíling̃í, ña
miñəomb, t̃eɛm b̃a nda ŋwenye
tóya éga, m̃a cugé nda nyə.
¹² M̃a d̃a ci íd̃aw ija íbá ŋkúmba
shwénd̃e; m̃a d̃a j̃əna *ŋk̃əw
w̃um á s̃a jêsh m̃a bíi yí.”
¹³ Ŋwenye tóya nywáá nyə a
t̃əw shwóg-shwóg. A kú námá
she b̃an t̃əo mpwoombá ná
a yág ŋgeɛ joñ d̃i; nyə á yida
d̃a *bí mbw̃ə b̃ad dí a ŋgá ci
ná: “Yé Zembî, bw̃ígúg m̃a ná
ŋkwoñá, m̃a ji sóɔl *misám.”
¹⁴ M̃a jaaw bí ná á m̃azhúgúl̃a
éga nyə á kə nyádí nj̃ow Zembî
m̃a sá ná a b̃ág tútəlí nyádí
mishúd, kú b̃a ashúshwóógú
nye. Ñacé, muud m̃a b̃an
nyáméfwó gwów yé, bwé bá
s̃əl nyə shí; nyəɔŋg m̃a s̃əl
nyáméfwó shí yé, bwé bá b̃an
nyə gwów.»

*Yésus m̃a bwádan ña ikúkágá
(Mat 19.13-15; Mak 10.13-
16)*

¹⁵ Bóól búúd bwé á zə námá
ña ikúkény wá Yésus ná a
kúñyág ña byo. *Ompwíin,
nda bwé á dág ntó ná, bwé mú
lás ña bwo. ¹⁶ Yésus nywáá

mú jôw bwo, nyə ná: «Bídágá ikúkágé í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan má Zembî dúsə sâ á mbií búúd wánj. ¹⁷ Bábálé, má jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan má Zembî məməgulá mə kúkágé yé, muud wəŋgû cúgə nə ŋkul nyíi cínəŋg.»

Cí á bulya məbii

(*Mat 19.16-26; Mak 10.17-27*)

¹⁸ Wúl cî *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jɔjɔ Yíguli, jáyé jɔ sâ má ság ná mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mə ná jɔjɔ múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembî nyəméfwó. ²⁰ Wo mpú dí məcəx mága? “Wo kú sá mínəmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyé ampúyé yí, wo gúmal sónǵú woó nə nyəŋǵú woó.”» ²¹ Cî nə Yésus ná: «Mə ŋgə bɛ məcəx mání mēsh, tééd wú ikágád zə kumə múús.» ²² Ja Yésus má gwág ntáni yí a mú ci nə nyə ná: «Sá ŋgwúd í ŋgə ná fúfə wo: kaá kusha ísâ byēsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúmbúwá *mwaanə wəŋgû, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²³ Cî wəŋg mú shúsula nə mpəsá má Yésus, nəcé nyə á bə nə zhwoɡ məbii. ²⁴ Yésus mú dóg *[ná a má shúsula], a mú ci ná: «A kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwə

nyíig Faan má Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə nə *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembî dí.»

²⁶ Buud bwá á ŋgə gwágulə Yésus wá bwá á ŋgə ci ná: «Ká zó jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bɛsa nə bwo ná: «Ísâ í ntɔ múúd ŋkul yí, Zembî nywáá jí nə ŋkul sá byo.» ²⁸ Pyēr mú ci ná: «Sá báá sá á má lúgə ísâ byēsh, sá zə bɛ wo.» ²⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, ŋkí muud mə lúgə tɔɔ njów, tɔɔ mudá, tɔɔ omínyəŋə, tɔɔ obyɔl, tɔɔ bwân shú Faan má Zembî, ³⁰ nyə é nyiŋgə bii ísâ byəŋg byēsh ŋkí bulya té nyé é ŋgə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

Yésus má jaaw ná a bá yə

(*Mat 20.17-19; Mak 10.32-34*)

³¹ Yésus nyə á ka ŋwa *omp-wiin wúm nə óbá bɛ, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sá ŋgélə bád kə Yurúsalem óga. Ísâ byēsh *búúd ɔ mícúndə bwá á cilə shú má *Mwân mə Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz mábwə má íkúl ishúsád, a bwəma nə cóógú, buud cúg nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúlúd. ³³ Bwá é fyámusə nyə milwón, bwá gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwôw álél.» ³⁴ Bəŋ bwá áshígə ŋgə mpu gwág nda lósú wəŋg í á ŋgə kə ná. Í á bə bwo sá shwoó, bwá kú

18:17 Mat 18.3

18:18 10.25

18:20 MmN 20.12-16

18:22 12.33; Mat

8.21-22 * **18:24** ná a má shúsula: Míl mícilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íni. **18:27**

Zak 8.6; Luk 1.37

18:29 14.26; Mat 10.37

18:31 9.21-22

18:34 9.45

wámbulə sâ Yésus nyə á ngə ci yí.

19

Yésus má lwag áncím-ncím

(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ngə shísh Zheríko yí, ngwól áncím-ncím nyə á bə zhíí dí koogú, a ngə gwáám buud *mwaanê. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwé ngə cə áncuncuma, a mú jî ná: «Jí í ngə cə yí?» ³⁷ Bwé mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarét wé ngə cə éne. ³⁸ A mú kím ná: «Yésus Mwân mə *Dávid, bwígúg mə ná nkwoŋá!» ³⁹ Buud bwé á ngə kyey mpwoombú gwoŋg dí wá bwé mú nkáánd nə nyə ná a jig kúl-kúl. Nyé mú yidá mpu bân kál gwów ná: «Mwân mə Dávid, bwígúg mə ná nkwoŋá.» ⁴⁰ Yésus mú tôw, a mú ci ná bwé zóg nə nyə. Ja áncím-ncím má zə wóós nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jî nyə ná ⁴¹ «Wó jii ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwámbe, mísh mām mə kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwô mə kwóg dúgya. Wo mə *dúg cug nəcé búgə gwô.» ⁴³ Námə cé nə cé, mísh mə mú kwo dúgya nyə. A mú ngə bɛ Yésus a ngə yə Zembî gúma. Buud bēsh bwé á dúg sósógú wəŋg wá bwé mú ngə yə Zembî məshwúmb.

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Ná ndéé Yésus mú nyí Zheríko, a mú ngə lína ngwála. ² Ngwól múúd nyə á bə cínəŋg ná Zashé, a njúl ŋwenye tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ngə sɔ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə ŋkul mə dúg nyə nəcé buud bwé á bə áncuncuma, Zashé nyé njúl ntâg wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlə kə shwóg kə bád sikomâr* dí shú ná a bâg dúg Yésus ja á bá cə cínəŋg shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós kúkúl jəŋg dí yí, nyə a bân mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, ləeləg shulə nəcé í jii ná mə jig wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú ləel shulə, a mú kə lág Yésus nə məshusəg. ⁷ Nda búúd bwé á dúg ntó ná, bēsh bwé á ngə nyímbula ná: «A mə kə nyí kə ji múúd misám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tôw tútəlí ci nə Yésus ná: «Cwámbe e, mə zə kaaw məbii mām tútám ná cāŋ, mə yə mimbúmbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntâg mánda múúd nə sá jé mə nyiŋg nyə gwo ija inɔ.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî mə cug búúd ó njów ga múús, nəcé a ji námə múúd á bag mə *Abraham. ¹⁰ Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bəŋg bwé á jimb wá, zə cugushi bwo.»

Kanda mísəŋ wúm

18:38 Mat 20.30-31

18:42 Mat 9.22

* **19:4** sikomâr: Jísə dúl váál lí í á dɛ bul bə mbwaanəzələ shí á Yudeá (10j 10.27; 1Ib 1.15; 9.27), təə shíshíŋ á Zhurdé dí (Luk 19.4); bwé á dɛ námə sá məbósómbú nə ndí. Buud ɔ Igípten bwé á dɛ bɛ lí jəŋg (Sôm 78.47).

19:7 Mat 9.10

19:8 MmN 21.36;

Eze 33.14-16

19:9 13.16; Mis 16.31

19:10 Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15

19:11 11.2; Mis 1.6

11 Buud bwé mú gwág lésú Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lésú shwóg kənd bwo kanda nəcé bwé á ngə tédaga ná, nda a mú kúnə-kúnə nə Yurúsəlem ná Faan mə Zembî í zə nyîn. 12 Ntó Yésus mú ci ná: «Ngwól múúd nyə a byêl njów mící dî. Nyə á ka zə bə ná a ké nyúl shí a shwóg-shwógúd bwé ké tál nyə Njwú-buud ná ndéé a mú nyingə. 13 Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jów ósól ɔ məsáal bé wúm, zə yə bwo *mwaanê, muud yêsh sán mína† ngwúd; nyə nə bwo ná: “Ngəgá nə sá omákíd nə mwaanê éne té mə é bə njəond dí yí.” 14 Nji, nda búúd ó ləom yé bwé á də mpíi nyə ná, bwé á kənd buud nyédí mpəsə kə jaaw ná: “Sə acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

15 «Ja bwé á shîn tál nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyingə. A mú zə wós, a mú jów ósól ó məsáal bé nyə á kaaw mwaanê wá ná bwé zég lwágulə nyə nda mákíd mánj mə á kyey ná. 16 Ashúshwóógú mú zə wós, nyə ná: “Mása, sanj wô í á mə sá nə mə bíig misan wúm.” 17 Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Uháan, wo ji jəjə sól məsáal. Wo mə bə mə abúgúlág nə súsúsá ácíg-cíg. Mə mə yə wo ijwúga ná wo jwúg nə mingwála wúm.” 18 Sóol məsáal ábêé mú námə zə, nyə ná: “Mása, sanj wô í á mə sá nə mə bíig misan mitóon.” 19 Njwú-buud mú námə ci nə nyə ná: “Mə mə yə

námə wo ijwúga ná wo jwúg nə mingwála mitóon.”

20 «Ngwól mú námə zə, nyə ná: “Mása, sanj wô wé ga. Mə a fúlə wo nábúkən dí ná ndéé mə baagulə. 21 Mə á ngə fúndə wo nəcé wo ji muud nkúd; wó də nwa sá jí ná wo dí wo á bwíg yí, wo də saag isá bísə ná wo dí wo á bə yí.” 22 Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Mə zə sámb wo lésú wô na wódí íciyád. Wo ji bów-bôw sól məsáal. Wo á ngə mpu ná mə ji muud nkúd, mə də nwa isá bísə ná mə dí mə a bwíg yí, mə də saag isá bí ná mə dí mə á bə yí. 23 Ká nəcé ji wó áshígé kə wá mə mwaanê waamə bânj dí, ná ja mə wós yí, mə zə nwa nyə nə məbədí gwôw yí?” 24 A mú ci nə buud bwé á bə cínəng wá ná: “Déégúgá nyə sanj ní bí yég nyəəng jí nə misan wúm yé.” 25 Bwé mú ci nə nyə ná: “Cwáməba, á bwey fwo bə nə misan wúm.” 26 Mə mpú jaaw bí ná muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyəəng cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá meel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí. 27 “Nə ndéé mizhízhínj myâm mí á ban ná mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo məcánj mə ngé dág.”» 28 Ja Yésus nyə á shîn lás ntáni yí nyə a tów shwóg nwa zhíí kélə Yurúsəlem.

*Yésus mə zə nyíi Yurúsəlem
(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10;
Yuá 12.12-19)*

19:12 Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † 19:13 Sanj mína ngwúd í á də bə odanarí təd. 19:14 Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 19:17 12.42-44; 16.10 19:26 Mat 25.29

29 Í á ka zə bə, Yésus nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wósos ngéé mbáŋ bwə dú jôw nə *Mbáŋ wóolivyê yí. A mú lwâm *ómpwíín óbá. 30 Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námá jé bi kwey cwə jakáás cəğlá, í njúl ná tɔɔ muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndî. 31 Nkí muud mə jí bí ná nəc é jí bí ngé ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wə ngé jii gwo.”» 32 Buud nyə á lwâm wá bwə mú kə, kə námá kwey ísá nda nyə á ci ná. 33 Ja bwə má ciny cwə jakáás yí, wəamádí bə bwə mú ci nə bwo ná: «Bí má ciny gwo nəc é jí?» 34 Bwə ná: «Cwám̄ba wə ngé jii gwo». 35 Bwə mú zə Yésus nə cwə jakáás jɔɔŋg, bwə ngə yíl mikáándá myáŋ ngə jɛel gwo kwonɔd, bwə mú jíl Yésus gwôw. 36 Yésus mú ngə kə jakáás dí, buud bwə ngə taalə mikáándá myáŋ zhííd.

37 Ja nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Mbáŋ wóolivyê yí, ompwíín bəsh bwə á bə áncuncuma wá bwə mú bə nə məshusug, bwə mú ngə yə Zembî məshwúmb gwów-gwôw nəc é məma misóólágú míŋkúl bwə á dúg myá. 38 Bwə mú ngə ci ná:

Gú má í bág nə Njwú-buud ngə zə jíná má Cwám̄ba dí yé.

Jon í bág ná shɛɛ,

gú má jon lə gwów dí cwû.

39 Bóólágá *Ofarizyên bwə á bə na mánjkúmbə mə búúd dí wá bwə mú ci nə Yésus ná: «Yígúli, wo alásé nə ompwíín bwô ná bwə yówug kímálə?» 40 A mú bəsa nə bwo ná: «Má jaaw bí ná ŋkí bwə jí kál-kál, məkwóógú kím.»

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

41 Yésus nyə á ngə shísh ngwála ná ndéé ja nyə á dúg wə yí, nyə á jii yá nə gwágúlə wə cey lámúd. 42 A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbəm mpu nda wó jálá nə sɔ ná wo jíg ná shɛɛ ná! Ká jisə wo shwílyá, mísh mwô kú dúg. 43 Nəc é mósól mwôw má bá bə wo ná mizhízhín myô mí bá laá wo nə mimyágá, mí lyɛ wo nə dɔɔmb, shúsə wo ikósmb byêsh. 44 Bwə bá caam wo nə bwân bwô, lágə wo shí nə shí kú nə tɔɔ kwóógú í mbád dúlágáád. Í bá bə wo ntó nəc é wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə ná a zé cugushi wo yí.»

Yésus mə wíŋg búúd ó míkus Mpááanzə Zembî

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

45 Né ndéé, Yésus mú kə nyíi *Lun má Zembî, a mú kə wíŋg búúd bwə á ngə sá mikus cínɔŋg wá, 46 nyə nə bwo ná: «Jisə cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Njów wâm í bá bə njów mājəgula.” Bi bân má yida sá ná í bág daagɛ lú íjúwâl!»

47 Nyə á ka dɔ yə buud minjígúlá Lun má Zembî

jwôw dêsh. Ná ndeé, nà Milúlúú myâ ofada, nà *Oyíguli ó mácɛɛ, nà mícî mí kúl búúd mí mú ngə sɔ ná mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwá áshígé mpu nda bwá sáág ná, nəcə mənjkúmbə mə búúd mēsh má á də gwágulə nyə nə lâm wēsh.

20

Nkul ijwûga mə Yésus í ngə zhu ngow

(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Í á bə dúl jwówúd ná, Yésus ngə yə buud minjígúlá *Lun má Zembî, a ngə jaaw Jəjə Kéel, seegya ná milúlúú myâ ofada, nà *Oyíguli ó mácɛɛ, nà ocúmbá buud bwá má wóós. ² Bwá mú jí nyə ná: «Jaawug sâ. Nyáyé nkul wó ngə sá ísâ íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo nkul nyɔɔngá?» ³ A mú bɛsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkûl? Ye nkul á gwów wá Zembî, ye nkul á buud?» ⁵ Bwá mú téduga ná: «ŋkí sá má ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcə jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sə má ká mɛel ci ná í á bə nkul á buud í, kúl búúd jêsh gwú sá nə məkwoógú, nəcə bēsh bwá ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ⁷ Bwá mú bɛsa ná bwá ampúyɛ kúl í á ngə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí nkul má ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól ɔ mäsáal ɔ abúbw

(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vînyə a mú yə búúd fambá jɔɔng məcéd. A músə kə njɔɔnd dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú mómwáágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól mäsáal yé ná a kág ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwá á lág nə fambá wá dí. Nji buud bɔɔngá bwá mú kə danɔulə cú sól mäsáal ná ndeé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambá mú ŋwa cígúlá ná á nyiŋgə námá kənd ŋgwól sól mäsáal yé. Bwá mú námá kə danɔulə cú nyāŋ, séémbuli nyə nə məlwíy ná ndeé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambá ná á nyiŋgə námá kənd sól mäsáal áléel. Bwá mú kə wá nyāŋ məfəŋ ná ndeé bwá wíŋg nyə.

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág ná e? Mə zə kənd mwān waam má búl cɛel yé, ka bwá é gwɔɔ nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwá á lág nə fambá wá, dúgúla bwá á dúg *Mwān mə Múúd fambá má wóós yí, bwá á nyímbula bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lág nə lúgí wá éne. Shé gwúgá nyə shé bâg lág nə lúgí.” ¹⁵ Bwá mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá mə bá sá búúd óni ntudél? ¹⁶ Ngaá ná a bá zə gwú bwo ná ndeé a ŋwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwá á gwág á má ci ntó yí, bwá á lás ná: «Mbô! Í cùgé nà ñkul bæ ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo ná figá-figá, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí ká ná jí?»

Kwóógú ólwáye bwá á myaas yí,

dwó wá í má bæ kwóógú lú lámuga*.

¹⁸ Muud mæ bá búl kwóógú dɔɔng dí yé mæ bá kweshuli búg; nyɔɔng kwóógú dɔɔng í bá káda yé mæ bá cuguli.»

¹⁹ Oyíguli ó mǎcɛɛ bǎnɔɔn milúlúú myâ ofada bwá á mpu ná lésú wáɔ wá Yésus nyæ á ngæ lás kaanád ni. Bwá mú tééd ngélæ sɔ mæzhíí ná bwá bii nyæ námæ wæla dɔɔngúd. Nji bwá á ka ngæ fúndæ mæɔkúmbæ mæ búúd.

Otówæ ɔ shwóg ó Oyúden bwá bwéél Yésus

(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

²⁰ Ná ndéé bwá mú ngæ baagusa Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kág nda buud wá tútəli. Bwá ká dɔ bwéél ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajáláyé yí, bwá kusha nə nyæ, a bæ mǎnyámá mǎ ngwámuna dí, nyádí mpəl dí. ²¹ Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sə ngæ mpu ná lésú wô nə njígúlá wô bísa tútəli. Wó dɔ námæ dúg búúd nji nda njígúlá wô wí ná. Wo ngæ jíguli sá cug á Zembí búbálé. ²² Ntó, jaawug sâ. Ye mǎcɛɛ mǎshé mǎ ngæ magula

ná sá jǎnág tóya mæ *Káázel, ye mǎ aɔgê nə magula?»

²³ Ká, Yésus nyæ á bwey mpu mǎkəɔ mǎɔ, a mú ci nə bwo ná: ²⁴ «Lwógá ná mæ saɔ *danarí†. Zə jí nə vɔguli mpwoombá nə jíná bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázel.» ²⁵ Nyæ ntág nə bwo ná: «Ntó, yágá Káázel isâ í Káázel, bí yə Zembí isâ í Zembí.» ²⁶ Bwá mú kú nə sá bwá júmag Yésus mǎsh mǎ búúd dí yí; bwá mú bul káam mpɛsá ni, bwá shwal fad mímpu.

Osadwisyeɔ bwá bwéél Yésus

(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

²⁷ Gúl búbaalê *Osadwisyeɔ, buud bwá dɔ ci nə mimbimbæ mí ábúle gwúm mǎshwoɔ dí wá, í á ka zə wá Yésus, zə jí nyæ ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyæ á yə sá cɛɛ ná: “Ñkí muud mæ yə kundú, mínyɔɔɔ yé mǎ jəlá nə shúgula nə kúsá yé, a byág nyɔɔng mǎ yə yé mpwoɔ buud.”

²⁹ Bóól ómínyɔɔɔ bwá á byél wa zangbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bâ múdá, a mú yə kú nə mwân. ³⁰ Nyɔɔng nyæ á bɛ nə nyæ yé mú ɔwa múdá, ³¹ álél ɔwa námæ nyæ, ná ndéé bəsh zangbá bwá á ɔwa mudá wɔɔngú, bwá ngé yə kú byá mwân. ³² Zhúgúlá zhúgúlá, mudá mú námæ yə. ³³ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mæ bá

20:17 Sôm 118.22 * **20:17** kwóógú lú lámuga: Í á dɔ bæ kwóógú bwá á dɔ tééd jíl mǎndəlúd yí, dwó wá bwá á dɔ bɛ ja bwá lám mǎnyung mæ njów yí. **20:18** 1Pr

2.8 **20:19** 19.48 **20:20** 11.53-54 † **20:24** danarí: Í á bæ mwaaɔ á Rom bwá á dɔ jána tóya nə ndí yí (wo je dúg Mat 22.18-9). **20:25** Rom 13.7 **20:27** Mis 4.1-2; 23.6-8 **20:28** Mbá 25.5-6; Mat 38.8

ka ŋwa mudá? Ŋgaá ná bēsh bwé á shí bə ógwúm bē?»

34 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Buud wā cug ga bwé ŋgə bə, budúm bā búdá, budá kə məbáád. 35 Nji, bəŋg bwé bá nyîn ná bwé jəlá nə gwúm bwé cugə cug í zág wá, bwé ábúle də sá məbā: budúm nda ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. 36 Bwé ábúle ná námə bə nə ŋkul yə, nəcé bwé bá bə nda *wəŋgales. Bwé bá bə bwān ó Zembî nəcé í bá bə bwé mə wú shwiy dí kə cugəd. 37 Kóómb á mim-bimbə bálə gwúm məshwon dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ŋgwiile ŋkan dí yí; nyə á jów Cwamba ná Zembî mə *Aburāham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab. 38 Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwé ŋgə cugə wá. Ntó ji shú déd ná bēsh bwé ŋgə cugə.»

39 Bóólúgá *Oyíguli ó məcɛɛ bwé mú lás ci ná: «Yíguli, wo mə mpu lás.» 40 Bwé áshígé ná nyingə bwele jí Yésus tɔɔ njígá ŋgwúd nə ŋgwúd.

Ye Mesî ji mwân mə Dávid
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

41 A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwé mpú də ci ná *Kríst ji mwân mə Dávid yé? 42 Ŋgaá Dávid nyə á ci nyédí kálaad Osôm dí ná: Cwamba† nyə á ci nə Cwamba wām ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənɛwúm,

43 kə wós ja mə é culushi mízhihín myò,

wo nyaál myo nə makuú yí!”

44 Nkí Dávid mə bwey jów *Kríst ná Cwamba, nyə é ka bə Dávid mwān na ntədəle?»

45 Yésus mú ci nə *ompwíín bē buud bēsh bwé ŋgə gwág ná: 46 «Bi ɔ káálúgə nə Oyíguli ó məcɛɛ bwé céél də mɛɛla nə ŋwɔɔla ŋwɔɔla íjud wá, bwé céél námə ná buud bwé dúg báda bwo məbádá mə gúmə mənɛkúmbə mə búúd dí wá, bwé námə wə bwé céél dúlə kə ji nji íjiya yá shwóg ja búsə *mám্পáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí yí, nə dúlə də ji nji lúú túwali dí ja bwé dú kə ídína dí yí. 47 Bwé də déég míkúsə mí búdá isá byán byēsh ka də sá igwaa-gwaa í mājəgula ná bwé dúgúg nə búsə ijɔɔ í búúd. Intúgúlí byán í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsə múdá
(Mak 12.41-44)

1 Yésus nyə a bān mīsh a mú dúg ofwó búúd bwé ŋgə wá məyəna mán jaadá məyəna mā *Mpáánzə Zembî dí. 2 A mú námə dúg wúl mbúbúwá kúsə múdá ŋgə wá isəsán íbá. 3 Yésus mú ci ná: «Búbále, mə jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni mə wá məyəna cɔ búúd bēsh. 4 Nəcə buud óni bwé ámə ŋgə wá óni,

20:36 1Yn 3.1-2

20:37 MmN 3.2, 6

20:39 Mak 12.32

20:40 Mat 22.46;

Mak 12.34

20:41 Mat 20.30-31

20:42 Sôm 110.1; Mis 2.33-35

† 20:42

Cwamba: Wa, ja ashúshwóógú jisə “Yawé”, mbii í ŋgə wu Sôm 110.1 dí yí.

20:46

11.43; 14.7

21:1 20j 12.10

21:4 2Kr 8.12

bwé ámə ɲgə ɲwa məmpugə mā byəɔg dāɲúd. Ká nyɛ, a ɲjúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ɲgə cəgə nə ndí yí.»

Lun mə Zembî í bá cüm

(Mat 24.1-3; Mak 13.1-3)

⁵ Bóól búúd bwé á ɲgə faag *Lun mə Zembî bwé ɲgə ci ná məlwəga mā cínɔŋg mäsə nə jɔjɔ məkwóógú, jɔjɔ isâ búúd bwé á ɲgə yə Zembî yí í ɲgə kwádulə ijɔ. Nda bwé á ɲgə faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «Sâ bí ɲgə dúg ɲkí nywa ní í bá cüm jēsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbád dúl gwôw.» ⁷ Bwé mú ka jí nyə ná: «Yígúli, jân sâ í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná í wál zə sîy?»

Yésus mə jaaw nda məcəy mə bá tééd ná

(Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí ó bɛy ná buud bwé bāg zə kənd bí jugú. Nəcə buud ɲkí bulya bwé bá dɛ zə nə jínə dām zə ci ná: “Mə wə *Kríst,” bwé ná: “Wəla í mə wós.” Bí kú bá dɛ bɛ bwo. ⁹ Ja bí mə bá dɛ gwág miláɲ mí mósomb yí, bí kú bá dɛ gwág wagəwo. Bí tɛem gwág ná buud bwé mú ɲgə sá mɪŋgáádə nə ijwú, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii ná isâ byəɔŋg í ɲgəg nə tééd fwo sîy; ɲji, í ábúlé lɛɛl bə məshíné mə shí.» ¹⁰ A mú nyɪŋgə ci nə bwo ná: «Gúl lwon í bá lumbəli nə gúl, dúl faan lumbəli nə dúl, ¹¹ shí

í bá dɛ jág ntanusa, zha á ifii mpu nə okwaag-jumə ó məbwəs í bá dɛ bə íkúl íkúl, isâ í áwuwagəwə nə məma isâ í ntɔ búúd fəg yí í bá dɛ zhu gwôw jon dɛ.»

Zembî mə bá kwíínd

(Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)

¹² «Nji, shúshwóógú ná isâ íni byēsh í bég, bwé bá dɛ bii bí, dɛ lwágulə bí cúwúli, bwé bá dɛ kusha nə bí məbwé mə wəamádí wə *məmpáánzə mə mɪnjígúla mə *Oyúden, bwé wá bí mimbwugud. Bí mə bá dɛ kaad mış mə ójwú ó ləəm nə buud ó anání dí nəcé jínə dām. ¹³ Nji sósólúgú wəɔŋg wēsh í bá bə shú ná bí kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú dām yí. ¹⁴ Bweyagá wá mílúúd ná bí ajáláyé nə bá dɛ kwəmsa mbii bí mə bá dɛ shwə mənyúúl yí. ¹⁵ Məməfwó mə bá dɛ yə bí iciyá í lésú nə fəg mbii í bá dɛ bə ná, buud bēsh bwé bá dɛ lumbəli nə bí wá, ɲgwúd nə ɲgwúd kú tí sâ bí mə cí yí, ɲgwúd nə ɲgwúd kú wá íciyá í onkwafad. ¹⁶ Obyəl bən bwəməfwó, tɔə omínyɔŋə bən, tɔə mimbyəl mín nə oshwə bən bwé bá dɛ kusha nə bí, bwé sá ná bí bóól ɲkí bulya bí bwəmag nə shwiy. ¹⁷ Buud bēsh bwé bá mpii bí nəcé jínə dām. ¹⁸ Nji, sâ í ábúlé sá bí tɔə bíbiyá. ¹⁹ Bí ó bá jísow kə wósós məshínéd, bí mú bá cəgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

21:6 19.44 **21:7** 17.22-24 **21:10** Mak 13.8 **21:12** Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4

21:12 Mis 12.1-4; 18.12-17; Mis 24-26 **21:14** 12.11-12 **21:16** Msh 7.6; Mat

10.35; Luk 12.52-53 **21:18** 1Sa 14.45; Mat 10.30; Luk 12.7 **21:19** Mbú 13.10

20 «Nji, ja bí má bá dúg ígwɔɔŋ i dósɔmb í má lyɛ Yurúsalem ná kesh yí, bi ɔ bá mpu ná Yurúsalem wál zə ciim. 21 Ná ndéé, buud bwá bá bæ Yudéa wá bwá bâg fúndə kə mímbúmbúńúđ! Bɔɔŋg bwá bá bæ tām ɲgwála wá, bwá bâg wû; bɔɔŋg bwá bá bæ mpúsə milɔɔm wá, bwá kú bá zə ɲgwála. 22 Nəcə mwôw mɔɔŋg má bá bæ mwôw Zembî mə bá zə yə búúd intágúlí má, sâ jêsh Mícilyá mí ɲgə ci yí í bá bwəma. 23 Nkwéé budá bwá bá bæ nə məbum, nə bɔɔŋg bwá bá ɲgə nyééŋg bwân mwôw mɔɔŋg dí wá! Bwá bá bul ɲkúnkwɔŋ. Nəcə məntágula má bá bul bæ lɔɔm dí, mpimbə má Zembî í bá bii kúl búúd ga. 24 Bóól bwá bá gwúyɔw nə ikafwɛɛ, bóól kə míkɰámúđ ikúl byêsh í cúgé Oyúden dí; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsalem, tagulə nyaal nyə ná ndéé kə kumə məshíné má jwanɔa dán.»

Ja Mwân mə Múúd mə bá bæ nə a wál zə yí

(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)

25 «*Məshimbá mə bá wósɔ jwôw nə ɲkwoond nə wəacén-céníd. Shí í bá bæ ná, ilwɔŋ í bá bæ ífwaasəd, muud kú wɔɔf nəcé m̃aŋ mə bá sá məma ncíndé, ikwɔ́ bul junɔya. 26 Buud bwá bá ɲgə kân nə fúndágú ɲgələ bwánd cúgé í bá wósɔ shí mishwun yí, nəcé isâ byêsh bísə nə mpífə jɔŋ dí

yí í bá kúnɔgula. 27 Ja jɔɔŋgú, bwá bá ka dúg *Mwân mə Múúd ɲgə zə m̃ɲkúđúđ, a zág nə mpífə nə milwaná. 28 Ja isâ byɔɔŋg í bá tééd ɲgələ s̃y yí, bi ɔ bá ság m̃ányúúl íjɲad, bí bân milúu nəcé í bá bæ wəla bí mə bá zə wú m̃ányámád yí í mú kúná-kúnə.»

29 A mú kənd bwo kaaná ná: «ɲwagá yuug nə *figyê nə bíl ílí byêsh. 30 Ja m̃əncuug mə agúgwáan mə ɲgə kɔ́ yí, ɲgaá bi mə də mpu cínɔŋg nə ompú bwá mú kúná-kúnə. 31 Ntɔ́ námá, ja bí mə bá dúg isâ byɔɔŋg í ɲgə s̃y yí, mpugá nə Faan mə Zembî í mú kúná-kúnə.

32 «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cɔ́, isâ íni byêsh kú fwo s̃y. 33 Gwów nə shí í bá cɔ́, ɲji iciyá byām kú cɔ́.»

Ompwíín ó Yésus bwá jəlá nə də ji ɲkwəməsá

34 «Bí ó bɛy ná milām mí kág bá wamba bí m̃əzanə nə ɲɲgulaɔa nə zhwiimbyálə nə cug dí ná ndéé, jwôw dɔɔŋgú zə bá byalɔa nə bí 35 nda wód í də byalɔa nə cúdu ná. Nəcə jwôw dɔɔŋg í bá bii búúd ɔ shí mishwun óga bēsh. 36 Jigá ɲkasá, bí də jəgula nə Zembî ja jêsh shú ná bi bâg faam isâ byɔɔŋg byêsh dí, bi mú bá kə wósɔ ótátəlí mísh mə *Mwân mə Múúd dí.»

37 Yésus nyə á də sá ná, mwásə wêsh a ji *Lun mə Zembî a ɲgə yə buud m̃ɲjígúlá; mpwó-bulú, a

21:20 19.41-44; 20.16; Mat 22.7

21:22 Mbá 32.35; Ozé 9.7

21:25 Sôm 46.3-4;

Mat 24.29

21:27 Mat 24.30

21:34 Iza 24.17; 1Te 5.1-3

21:36 Mat 24.42;

Mbú 6.17

21:37 19.47; 22.39

kə mbámbáŋ á wəolivyê kə cínḡuli búlú wu. ³⁸ Buud bwá á ka dɔ zə nyádi cínḡŋg Luŋ ná kúndə mán zə dɔ gwágulə nyə.

22

*Yúdas mə kusha nə Yésus
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)*

¹ Wəla lɔ *Páska í á ngə shísh. Páska nyə á bə zaŋ bwá á dɔ də íbuléd yâ kú nə *ləvur yí. ² Milúlúú myâ ofada bənônŋ *Oyíḡuli ó mácɛɛ bwá á ngə sɔ məzhíí ná bwá gwú Yésus, bwá á ka ngə fúndə mənḡkúmbə mə búúd.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwá á dɔ jôw nə dúl jínə ná Iskariyôt yé, a njúl ngwól múúd á gwoonḡ *ómpwíín wúm nə óbá, *Sátan mú nyíi nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə lésəha nə milúlúú myâ ofada bənônŋ ojwú wâ buud bwá á dɔ baagulə *Luŋ mə Zembî wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwá bííḡ Yésus ná. ⁵ Bwá mú gwág nywa, bənónŋ bwá mú bə cúnŋ ná bwá é yə nyə *mwaanê. ⁶ Yúdas mú ka ngə sɔ fwámé fwála á jí nə ŋkul sá ná bwá bííḡ Yésus mənḡkúmbə mə búúd kú mpu yí.

*Ompwíín ó Yésus bwá
kwəməsa Páska
(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)*

⁷ Jwôw lɔ zâŋ bwá dɔ tééd dálə íbuléd yâ kú nə *ləvur yí í mú ka wóós. Jwôw dɔonḡú wə bwá dɔ cígə ncwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwâm Pyêr bá

Yuánes ná: «Kagá kwísha sá dína Páska, sá bâḡ kə də.» ⁹ Bwá mú jí nyə ná: «Wo ngə cɛel ná sá kág kwísha gwo ngow?»

¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyíi ngwála yí, bí é bwəma nə ngwól múúd ngə ŋkēny káágə mójúwó; bí ó bɛ múúd wəonḡú kə wóós njów nyə é nyíi yí.

¹¹ Bí mú ci nə muud njów ná: «Yíḡuli mə ci ná wo lwóg sá kúl bənônŋ *ompwíín bə bwá é də dína Páska yí.» ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánúní njów á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínḡŋg wə bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.» ¹³ Ompwíín bwá mú kə ngwála, bwá mú kə kwey ísə námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwá mú kwísha dína Páska.

*Dína mə Cwáməba
(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)*

¹⁴ Ja wəla lɔ dína í á wóós yí, Yésus nyə á kə jí shí, bənônŋ *buud ɔ lwámá bə. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mə ámə bul jíí ná sánônŋ bí sá dág *Páska éga té mə afwóyé bwəma nə cúnŋ yí. ¹⁶ Mə jaaw bí ná mə abulé ná kwo də ídâw í Páska kə wóós ja Zembî mə bá féeḡ sósólúḡú á cínḡŋg nyádi Faan dí yí.» ¹⁷ Ná ndéé, a mú ŋwa bálá, a yə Zembî akíba, a mú ci ná: «Ŋwagá bálá málwəḡ ga bí kááwulag mpédúḡá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə ánguleé ná wáan ní; mə bá kwo ŋgul gwo ní ja Faan mə Zembî í bá zə tôw yí.»

¹⁹ Ná ndéé a mú ŋwa buléd, a yə Zembî akíba ná ndéé, a

mú fêy buléd, a yə ómpwíín, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyâm í má kaanz shú dún dí wé ga. Dugá sá sósólúgú ga, du tédugá mə.» ²⁰ Némá mbií ngwúdá, ja bwé má shín də yí, a mú námá nwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jisə sɔ á gúgwáan í zə sɔy məcii mām dí yí. Nəcə məcii mām mə zə shwiy shí, zə cé bî.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé ji wa, sánón ngə də. ²² Nəcə *Mwân mə Múúd mə zə kə nda cɛɛlá mə Zembî wí ná. Nji mǝntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwé mú ngə sɛnɛsa məkəl bwámé nə bwámé, ngə jí ná zə nyə e sá sósólúgú wɔɔngɛ na mpédúgá nyánád?

Fwámé múúd mpédúgá buud ɔ lwámá

(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

²⁴ *Buud ɔ lwámá bwé á sɛnɛsa məkəl nə bwé cɛɛl mpu nyɔɔng jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoong dí yé. ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Micî myá ikúl ishús mí ngə nteɛng ijwûga byán; buud ɔ mpêl bwé ngə yida jii ná buud bwé nɔwág bwo ná ijɔɔ í búud. ²⁶ Í ajáláyé nə bə ntó bí bân dí. Nyɔɔng yêsh mə céél bul bə fwó múúd gwoong jín dí yé, yídag bə nda nyə wé mə búl bə mwántombú; nyɔɔng mə tów bí shwóg yé séyág nə bósólúgá. ²⁷ Mpédúgá muud njúl shí ngə də yé nə

nyɔɔng ngə sɛy nə nyə yé, zə jí fwámé múúd? Ngaá nə nyɔɔng njúl shí ngə də yé? Nji, mɛɛ mə yidá nwa jiya sósól mǝsáal mpédúgá nyínád.

²⁸ «Bî báá, bí mə kyey nə mə zə wós wəla lú mákugulə dām dí. ²⁹ Ná ndéé mə ji nə nɔkul yə bí Faan mə Zembî nda Dâ nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə nɔkul sá ntó shú ná bí bâg də nə ngul mádí túwali dí ja mə bá bə mádí Faan dí yí, bí ji námá ícaangəd sámɔ íbɛɛnd wûm nə íbá yá *Izɔrəyêl milású.»

Pyêr mə bá kálya Yésus

(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan mə gwaámɔ nɔkúl ná a zə fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá mə du fyá məwúdə ná. ³² Nji mɛɛ mə ámə jəgula shú dwô dí ná búgə gwô í bág kú tag. Ná ndéé, wo ɔ bá ka ləlushi ómínyɔɔnɔ bɔwô ja wó é bá cénd kuú njɔɔnd yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámɔ, mə ji kwéeshá ná tɔɔ mímbwug shwé kə, tɔɔ shwiy shwé bēsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, mə jaaw wo ná shúshwóógú ná ngwúm kúwó kwáágúg wo e kálya ija ilól ná wo ampúyé mə.»

Wəla lu gwáná

(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja mə á lwâm bí kú nə *mwaanê, kú nə məkwáám, kú nə osílúfaas

22:20 MmN 24.8; Zhe 31.31; Zak 9.11; Rom 11.27; 2Kr 3.6; Gal 4.24; Heb 8.6; 9.12

22:21 Yuá 13.2, 21-30 22:24 9.46-48 22:24 Mat 18.1; Mak 9.33-34 22:26

9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 22:27 Yuá 13.4-5, 12-17 22:30 Mat 19.28 22:31

22.3 22:32 Mat 16.18; Yuá 21.15-17 22:34 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72

22:35 9.2-3; 10.4

yí, jí í á fúfə bî?» Bwə ná: «Kú nə sâ.» ³⁶ A mú ci nə bwo ná: «Í zá yidá bə ja ga dí ná, ŋkí muud ji nə mwaanê, a ŋwa; ŋkí muud ji nə kwáám, a ŋwa; muud cúgé nə kafwele yé kusha kúúd jé, kusə kafwele. ³⁷ Nəcə má jaaw bí ná micilyá miga mí jəlá nə bwəma cug jām dī. Micilyá mí ná: “Bwə á seŋg bənŋ izhilŋgaaná.” Ntó ji ná, sâ í dúgyá nə mə yí í jəlá nə sŷy nda í jí ná.» ³⁸ Bwə mú ci nə nyə ná: «Cwamba, dugí ikafwele íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bímbí nī í jəla.» ³⁹ A mú cúwo tóón, kə *Mbún wóolivyê nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíín bə bwə mú bə nyə.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwə má kə wóós kúkúl jəŋg dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíín ná: «Jəgula ná Zembî, bí bəg kú biil məbwəbúlánúd.» ⁴¹ Nyə, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé bəplá dí nə ŋkul shúg yí. A mú kúd məbwón shí, tééd ŋgələ jəgula nə Zembî, ⁴² nyə ná: «Pəpa, ŋkí wó cəel, yílúg mə bálá məcəy ga! Nji, kú bə nda má jí ná, í sŷyúg nda wó cəel ná.» ⁴³ [Ná ndéé, ŋgwól *éŋgəles mú wóós zhúlə gwôw, zə ŋgəlulushi nyə. ⁴⁴ Ifwaas í shwŷy í mú bul bí nyə, a mú bul nŷyngə jəgula nə Zembî, gúŋ í mú də wú nyə

nyúúlúd nda ibəbəl í məcíí də kud shí.]*

⁴⁵ A músə yəw jəgúlələ, a bən zə kóómb ómpwíín bwə á bə yí. A mú zə kwey nə məcəy mə lâm mə mə kənd bwo ígwəd. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Ná ji! Bí ŋgə já? Wəolugá, bí jəgula, bí bəg kú biil məbwəbúlánúd.»

Bwə zá bí Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)

⁴⁷ Yésus ŋgə ná lás ntáni, se-egya nə məma kında búúd mə cúwo, Yúdas tál bwo shwóg. Yúdas nyə á bə námə muud á gwoŋg *búúd ɔ lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fúlalá nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó ná wo zá kusha nə *Mwân mə Múúd məfúlulá dí?» ⁴⁹ Ja búúd bənŋ Yésus bwə á bə gwoŋg wá bwə á dúg sá í á ŋgə sŷy jəŋg yí, bwə á jí nyə ná: «Cwamba, ye sá gwánág nə ikafwele?» ⁵⁰ Ŋgwól mú wéem kafwele jé, taad ŋgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sám b nyə lwə á mbwə mənəcwúm. ⁵¹ Yésus mú ci ná: «Yəwəgá ntáni». A mú kúnnya nə muud éne lwə, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nə milúlúú myá ofada bənŋ ojwú wá buud bwə á də baagula *Lun mə Zembî wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ŋgə zə nə ikafwele nə məbúlə zálə bíí mə, mə jisə zhilŋgaaná?» ⁵³ Ŋgaá ná shé á də bə jwôw dēsh kúl ŋgwúd Lun mə Zembî

22:37 Iza 53.12 22:39 5.16 22:39 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1

22:42 Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * 22:44 Sâ jēsh jísá cilyá wá ímpánzá íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgé nə byo. 22:53 19.47; 22.3

dî, bi kú sée mb mbwê ná bi má bií mæ. Nji, wæla dún wá má wóós ga, wæla mæ *Sátan muud má dæ kunj máyídágád yé.»

⁵⁴ Bwá mú bií nyæ, kə nə nyæ ná ndéé kə nyí njów má Ajəláci á ofada. Í á bæ, Pyêr ngə bɛ bwo nə fwámé cé.

Pyêr mæ kífylá Yésus

(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tâm mbaadé bwá mú sɛɛngya zə ji shí; Pyêr mú námá zə ji cínɔŋg bwádí. ⁵⁶ Dúl sás í á dæ sêy nə Ajəláci á ofada yí í mú dág nyæ na mánkenya má kudad. Sás dɔɔŋg mú mpu shimal dág ná ndéé a mú ci ná: «Muud éga nyæ á bæ námá gwoonɔŋ mæ Yésus dî.» ⁵⁷ Pyêr mú kífyla nyæ, nyæ ná: «Amuda, mæ ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cɔ, ngwól múúd mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Wo ji námá ngwól múúd wánɔŋ.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bæ mæ.» ⁵⁹ Fwála má cɔ je bæ wæla ngwúd ntáni, ngwól múúd mú nyingə zə báásulə ná: «Jí ntó, muud éga bənɔŋ Yésus wá bwá á bæ. Ngaá a ji námá muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mæ ampúyé sá wó ngə ci yí.» Pyêr ngə ná lás ntáni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwámba mú yíd dág Pyêr ná shi shi shi. Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyæ á mæ ci nə nyæ yí ná: «Shúshwóógú ná ngwúm kúwó kwáágúg múús í, wo e kífyla mæ ija ílól.»

⁶² Pyêr mú cúwo tóón kə dæ nyêsh nə yê. ⁶³ Buud bwá á bæ bwá mbíd Yésus wá bwá á ngə cágulə Yésus, bwá ngə yíd nyæ. ⁶⁴ Bwá á cɛɛlə nyæ sâ mîshúd ka ngə ci nə nyæ ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndé, jaawug sá muud nyæ á mæ yíd wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú ngə jág lás nə nyæ bíl íciyá í málwíy.

Bwá ŋwa cígúlá ná Yésus má jəlá nə yə

(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)

⁶⁶ Mán mæləm, gúfúgá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mácɛɛ bwá á sɛɛngya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoonɔŋ ósémbye ó mílású wá Zembî dî. ⁶⁷ Bwá mú ci nə nyæ ná: «Ŋkí wo jisə *Krîst, jaawugú sâ». Nyæ nə bwo ná: «Mæ tɛem jaaw bí, bi ámaguləyé. ⁶⁸ Mæ jí námá bí njígá na, bi ábɛsayé mæ. ⁶⁹ Nji, tééd kíkídíga, *Mwân mæ Múúd nyæ é kə ji shí mbwê mæncwúm má Zembî á ŋkul nyêsh dî.» ⁷⁰ Bêsh ntâg ná: «Ntó ji ná wo ji *Mwân má Zembî?» Nyæ nə bwo ná: «Biméfwó bí ngə ci ntó, mæ jisə nyæ.» ⁷¹ Bwá mú ntâg ci ná: «Jí shé má kwo sɔ owúshined yí? Sáméfwó má gwág á má lás.»

23

Yésus mæ ká kaad wá Pilât

(Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)

¹ Gúfúgá búúd jêsh mú tów kyey kə nə Yésus wá Pilât. ² Kə wóós nûn, bwá mú ngə búgə

22:61 22.34; Mat 26.34; Mak 14.30

22:69 Dan 7.13; Sôm 110.1; Mis 7.56
20.20-26

22:64 7.16 22:67 9.20; Yuá 10.24-25

22:70 Mat 26.63; Luk 1.32-35 23:2

nyə lósú ná: «Sá ámə kwey múúd éga ηgə sá nə lwoη búúd jísú mitédúgá mí ηgág nə búbulə mílúúú, a ηgə ci nə nyə wá jísú Mesî, Njwû-buud; a ηgə sá ná bwə kú jána *Káázəl tóya.» ³ Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwû *Oyúden?» Yésus mú bəsa ná: «Wo má ci óni.» ⁴ Pilât mú ci nə mílúúú myâ ofada nə mən̄kumbə mə búúd ná: «Mə akwéyé ná muud éga má shwey wôη.» ⁵ Bwə mú ci nə nyə ná: «A ηgə shwambulə kúl búúd jísú. A má ηgə yə bwo minjígú lá wú Galilê, wósós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilât má gwág ntúni yí, a mú jí ηkí Yésus ji muud á Galilê. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lá íjwûga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwə kág nə nyə wá Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsəlem mwôw mœŋgúd.

Yésus mə kə kaad wə Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusəg ja nyə á dúg Yésus yí. Nəcə bwey nyə á də bwey sɔ ná a dúg nyə nə isá nyə á də gwág shú dé dí yí. Nyə á ηgə bwánd nə búgə ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwoη minjígá, nji Yésus kú bəsa. ¹⁰ Mílúúú myâ ofada bən̄ŋ *Oyíguli ó məcɛɛ bwə á bə cínŋgú bwə ηgə búgə Yésus mílósú nə ηkúd. ¹¹ Herod bən̄ŋ ifulish byé bwə ηgə ηwa nyə mpyóŋ nə mpyón, ηgə cágula nyə. Bwə mú bwééd nyə jəjə jud ná ndéé nyiŋ nyə

nə bwə kág nə nyə wá Pilât. ¹² Herod bá Pilât buud bwə á də bə nə ifuməga wá, bwə mú cɛɛ shwə jwôw dœŋgúd.

Yésus má nyiŋə kə kaad wə Pilât

¹³ Pilât mú sɛɛŋg mílúúú myâ ofada, nə micí nə buud bêsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mádí ná a ηgə shwúguli kúl búúd jín. Ká dɛgá, mə má jí nyə minjígá bi ηgə gwág. Mɛɛ má kwey ná a cugé nə tœ wôη ísá byêsh bí ηgə cɛɛl bwaagula nyə yííd. ¹⁵ Herod má kwey námə ná a cugé nə məbyaagula, gwə wá á má nyiŋə nti sɛ nyə yí. Ntó ji ná muud éga nyə asáyé gúl sá shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intágulí ná ndéé mə bíd nyə.»

Bwə ban Yésus, cɛɛl Barábas (Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ * [Pilât nyə á də bə nə fúlú nə zəŋ *Páska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bêsh bwə mú kím ja ηgwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wœŋgú nyə á kə mímbwug dí nəcə bwə á sá ná buud bwə sáág mingáádə nə ijwû, bwə gwú námə múúd. ²⁰ Pilât mú kwo lésa nə buud bwə á ηgə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwə mú kím ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî, bwambuləg nyə kwolós dî.» ²² Pilât mú nyiŋə ci nə bwo ja álél ná: «Dáyé bôw á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wôη í jálá

nə shwiy yí. Mə zə sə nə bwə fyámúság nyə milwón ná ndéé mə bíd nyə.» ²³ Bwə mú nyiŋgə kîm ná a bwambuləg Yésus kwolós dî, oŋkwiimbyé ngə yáág yáágúg. ²⁴ Pilât mú ŋwa cígulá ná a zə sə sâ bwə ngə jî yí. ²⁵ A mú bíd múúd bwə á ngə gwáámb yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcə ciŋá-cində nə məgwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus ná bwə kág sə nyə nda bwə dúg ná.

*Bwə ká nə Yésus kwolós dî
(Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24)*

²⁶ Ja bwə á ka ngə kə nə Yésus yí, bwə á bii Shîmun á Sirên ngə wú ífambá, bwə mú zhimb nyə kwolós ná a ŋkényág, ngə bɛ Yésus. ²⁷ Zhwog buud wâ kúl búúd, nə budá bwə á ngə bɛ, bwə ngə *bí məbwə íbəd dí†, bwə ngə tədɔwa. ²⁸ Yésus mú yid dúg búdá bɔɔŋgú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jî mə, jîgá biméfwó nə bwân bún, ²⁹ nəcə í bá wóós nə buud bwə bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí mó jəla, bá buud bwə abwélé ŋwa mábum, kú bwéle nyéŋgə bwân wá.” Mwôw búúd bwə bá lás ntó má mə ngə zə. ³⁰ Ná ndéé bwə bá ci nə mimbán ná: “Kádágá sâ,” bwə nə inkwúndúgú ná: “Shweelugá sâ.” ³¹ Nkémúsá ná bwə fwó sə líí á bús nda bwə ngə sə ga, jân í bá bə nə fumbə ntudélé?» ³² Ja bwə á

ngə kə nə Yésus yí, bwə á ngə námə kə nə míl mímbúwúlú mí búúd mimbá ná bwə ká gwú bə́nɔŋ.

*Bwə bwambulə Yésus kwolós dî
(Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)*

³³ Ja bwə má kə wóós kúl bwə dɔ jôw ná «Bwundú lúú» yí, bwə mú bwambulə Yésus kwolós dî, bə́nɔŋ mimbúwúlú mí búúd mimbá myɔɔŋg, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə məncwûm, nyíga jéd nyádí mbwə məkóól. ³⁴ †[Nə ndéé Yésus mú lás ná: «Pəpa, juug bwo, nəcə bwə ampúyé sə bwə ngə sə yí.»] Bwə mú wusə mpaambé shú kaawúlə míkáándə mí Yésus. ³⁵ Zhwog buud bwə á bə bwə tál dɔ dúg.

Mbúwúlú múúd í cénd mítədúgá

Micî mí mú ngə cágulə Yésus, ngə ci ná: «Nyə á dɔ dí cugushi buud íí, a cugug nyəméfwó, ŋkí a jî *Krîst, muud Zembî nyə a féesh yé». ³⁶ Ozimbi bwə á ngə námə cágulə nyə; bwə mú shish nyádí kə yə nyə məlwəg mə ábibyenzhâ. ³⁷ Bwə ná: «ŋkí wo jî Njwû *Oyúden, cugug wóméfwó.» ³⁸ Bwə á cilə cilyá, bwambulə nyə wə ŋge lúúd gwów ná «Njwû Oyúden wə éga.» ³⁹ Wúl mbúwúlú í á bə námə jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «ŋgaá wo wə jî Krîst? Cugugú wóméfwó

† **23:27** bí məbwə íbəd dí: Bílə mbwə bəd dí í á dɔ lwágulə ná muud mə bul gwág sə í ngə sây yí cey lámúd. **23:29** 21.23 **23:30** Ozé 10.8; Mbú 6.16 **23:31** 1Pr 4.17 **23:33** Iza 53.12 **23:34** Sôm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60

† **23:34** Isâ bíse cilyá íyug íga dí cwû yí í cúgə bóól ókálad wə yágúd. **23:35** Sôm 22.8 **23:36** Sôm 69.22 **23:37** Mat 27.11

wo ka námá cug sâ.» ⁴⁰ Wúl mbáwúlú mú fêel, jum nyə ná: «O! Wo ji námá íntúgúlíd nda nyə, wo ka bæ kú fúndə Zembî? ⁴¹ Shwə bāŋ mə jəla nə íntúgúlí íga, nəcé shwə a sá námá ísâ í jəlá ná shwə bág nə íntúgúlí yí. Ká nyə, nyə abwélé sá sá abúbôw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ɔ bá tédugá mə ja wó bá zə nə ijwûga byô yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, shwə é bæ múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwôw í á bæ í mú ŋgɛ tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyêsh ná ŋkwed kə wós mawəla məlól mǎ mpwó-kugú, ⁴⁵ jwôw í mə shwaaw, *sanda í á də kalawo *Mpáánzə Zembî yí í mú sɛɛl tútám ná cǎŋ. ⁴⁶ Yésus mú kǐm gwów-gwôw ná: «Papa, mə mə kɛɛl *jîm jâm wódí mǎbwéd.» Né ndéé a mú jimal.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbi mə dúg ísâ í á ŋgə sîy yí, a mú yə Zembî gúmá, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bæ tútəlí muud.» ⁴⁸ Buud bēsh bwə á ŋgə zə nə mikúlá áncuncuma ná bwə zə dúg lugə-lugə sá wá, ja bwə mə dúg ísâ í á ŋgə sîy yí, bwə mú ŋgə nyiŋgə bwə ŋgə *bí mǎbwə íbəd dí nə mǎcɛy mə lâm. ⁴⁹ Buud bēsh bǎnŋ Yésus bwə á bæ nə wǎŋgó wá nə budá bǎnŋ bwə á ŋgə kyey té wúlə

Galilê wá bwə á bæ bwə tál shwóg-shwóg ka də dúg.

⁵⁰ Né ndéé, ŋgwól múúd nə jíná nə Yóseb mú zə wós, a njúl tútəlí muud nə jǎjə lâm, a njúl námá muud á gwoonŋ mílúlúú myâ lɔɔm. ⁵¹ Nyə á bæ muud Arimatê, nyə a shígé bæ cǎŋ nə cígúlá bwə á ŋwa yí nə sá jêsh bwə á ŋgə sá yí. Nywáá nyə á ŋgə ji a ŋgə bwánd Faan mə Zembî. ⁵² Nyə á ka kə wá Pilât, kə gwáámb nyə mbimbə mə Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbó dí ná ndéé kə wá nyúl shwon bwə á bwagúlə kwóógúd yí, í njúl bwə nda fwo bwɛɛ bwúg wúl mbimbə cínŋŋ cwû. ⁵⁴ Jwôw dɔɔŋg í á bæ ntág jwów bwə dú kwəmsa Sábaad yí, kwəmsálə wɔɔŋg í á shí námə tééd.

⁵⁵ Budá bǎnŋ Yésus bwə á də ŋgə kyey té wúlə Galilê wá bwə á ŋgə bɛ Yóseb kə wós shwon dí, kə dúg nda nyə á wá mbimbə mə Yésus cínŋŋ ná. ⁵⁶ Bwə mú nyiŋgə, bwə kə kwəmsa ísâ í ámpə-məcud nə olabínda. Bwə mú woga jwów lú Sábaad nda cɛɛ í á ŋgə ci ná.

24

Yésus mə gwûm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

¹ Jwôw shwénde mə dú tééd yí, ná námá mpúmán mpúmán, bwə á ká zə kə nə olabínda bwə á kwəmsa wá shwon dí. ² Bwə mú kə kwey nə mǎma kwóógú í ámə

du juwal shwon yí í músə í mbwúg koogú.* ³ Bwə mú nyí shwon dí, nji, bwə kú kwey mbimbə mə Cwám̃ba Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwə ngə nā ntíya, seegya nji buud obá bwə mú bwə tál bwo na kúná-kúnə, bwə njúl nə mikáándə mí ngə nkənəwa. ⁵ Inkuṅkúúnd í mú shwíy búdá nyúúlád, bwə mú kúd mǎmpwoombá shí. Buud obá bəṅg bwə mú ci nə bwo ná: «Nəcé jí bí má zə s̃p múúd ngə cugə yé mím̃bimbə dí yí? ⁶ A cugé wa, a mǎ gwúm. Tédúgágá nda nyə á lás nə bí bíñṅ njúl Galilē ná. ⁷ Ngaá nyə á ci ná í j̃i ná *Mwân mə Múúd káanzug mǎbwə mǎ búúd ɔ *mísámúd, bwə bwambələ nyə kwolós dí ná ndéé a mú gwúm jwôw áléel.» ⁸ Budá bwə mú nyingə téduga lésú wəṅg.

⁹ Ná ndéé bwə mú wú shwon dí kə bwiing *búúd ɔ lwámá wúm nə ngwúd isâ ini byêsh, bwə bwiing námə bóól *ómpwíin bēsh. ¹⁰ Í á bə, nə Mariya á Magudála, nə Yuána, nə Mariya nyəṅgú mə Zhâk, nə bóólúgá bâñṅ bwə á bə wá. Bwə á ngə bwiing buud ɔ lwámá isâ byəṅg, ¹¹ nji buud ɔ lwámá bwə á ngə ṅwa bwo nda buud bwə ngə ci isâ bísú kú nə wúmbulé yí, bwə áshígé magulə lân wán. ¹² Nji, Pyêr mú t̃w, a mú kə nə kúlə shwon dī. A mú b̃ṅlə, a mú dúg nji obándáshi bwə á dul Yésus nə ndí wá. A mú nyingə

kə njów a ngə káam sâ í ámə s̃y yí.

Ompwíin obá bwə bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwôw ngwúd d̃əṅgú, *ompwíin ɔ Yésus obá bwə á ngə kə dánd bwə á du j̃w nə Imawus yí. Wúlə Yurúsalem kə wu í á jee bə okílomáda wúm nə óbá†. ¹⁴ Bwə á ngə kə bwə ngə lés̃ha mpádúgá nyán, ngə bwiing isâ byêsh í á s̃y yí. ¹⁵ Í mú kə wós ná, bwə ngə kə nt̃ni bwə ngə lés̃ha ngə faas í, Yésus nyəmfwó mú zə kwey bwo, bâñṅ bwə mú ngə kə. ¹⁶ Nji m̃sh mán mə á bə nda gúl sâ í á ngə ntágulə, bwə áshígé yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé m̃lán bí ngə zə bwiingya zhí nə zhí m̃ga?» Bwə mú shigulə, bwə ngə nyín nda bwə mǎ shúsula nə zhwunú. ¹⁸ Nyəṅg nyə á bə nə jíná nə Kleyopas yé mú b̃sa ná: «Nji wo wá jí ná wo njúl Yurúsalem wo kú mpu isâ í mǎ s̃y mwôw mǎga dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isâ?» Bwə ná nyə ná: «Isâ í dúgyá nə Yésus á Nazarêt yí! Muud nyə á bə *muud micúndə yé, misóólúgú myé nə iciyá byé í dúgá bə ṅkí lal ṅkúl m̃sh mǎ Zembî nə m̃sh mǎ búúd bēsh dī. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda m̃lúlúú myâ ofada nə otówe ɔ shwóg búsú bwə á kusha nə nyə ná a yág, bwə bwambələ nyə

* 24:2 Mat 28.2 ngə ci ná éṅgaes wə nyə a b̃ngal kwóógú d̃əṅgú kənd koogú. Dúgúg iṽgali í shwon Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dī. 24:6 9.21-22 24:9 Mak 16.10-11;

Luk 8.2-3 † 24:13 Osat̃d mǎwúm mǎsaman. 24:19 7.16 24:21 1.68; 2.38

kwolós dí ná? ²¹ Sá á ngə bwánd nə búgə nə nyə wə nyə é zə yíl *Izarəyél mánýámád. Nji í áshígé ná bə ntó. Múús ji jwôw álél bwə shínálə sá isâ byoŋgâ. ²² Í má mɛɛl nyingə bə, bóól búdá wə sádí gwoŋg bwə má zə ntágulə sá milúu, nə bwə ámə kə shwon dí mpámán mpámán, ²³ bwə shígé kwey mbimbə yé cínŋg; bwə mú zə jaaw nə bwə ámə dúg *wəŋgəles, wəŋgəles boŋg bwə mú jaaw bwo ná Yésus ngə cugə. ²⁴ Bóól búúd ó gwoŋg jísú bwə shí námə kə shwon dí, bwə kə kwey isâ nda búdá bwə ámə jaaw ná; nji nye, bwə shígé dúg nyə.»

²⁵ Nyɛ mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí má bə nə shúg e! A bí caálə *magulə nə isâ búúd ó mícúndá bwə á ci yí bísə búbálé e! ²⁶ Ngaa ná í á jii ná *Kríst júgug ntáni ná ndéé a mú nyingə ŋwa gúmá jé?» ²⁷ A mú ka zə sá nə bwə mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálaad Zembî ngə ci ná, tééd nə Micylyá mí Moyíz kala nə mí mí búúd ó mícúndá. ²⁸ Bwə mú ngə shísh kúnə-kúnə nə dánd bwə á ngə kə yí. Yésus nye mú sá nda a cə kə nə njəond shwóg. ²⁹ Bwə mú yáág nə nyə ná a kú cə, bwə nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugá má bii shí, jwôw í mú bul kə.» A mú nyíi njôw nə a ji cínŋg bwədí. ³⁰ Í mú zə bə ná, ja bənón bwə má zə ji shí ná bwə də yí, Yésus mú ŋwa buléd, a

mú bwádan nə gwo, a mú fêy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh má mú ka tɛɛm bəŋ bwo ná ndéé bwə mú yag nyə. Nji, a mú jimb bwo míshúd. ³² Bwə mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ngə lésa nə sə zhíi nə zhíi ngə féég sá mícilyá mí Kálaad Zembî yí, ngaa nə milám mí ámə ngə bə sə ná gwóó-gwóó nə fwámé yéesh í?» ³³ Bwə mú tí njəond námə wəla doŋgúd nyingə kə Yurúsəlem. Bwə mú kə kwey *búúd ó lwámá wúm nə ngwúd bənón buud bwə á zə sɛɛngya nə bwo wá. ³⁴ Bwə mú kə jaaw bwo ná jísə búbálé nə Cwamba má gwúm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwə mú bwiŋg bwo sá í ámə bə nə bwo zhíi nə zhíi yí nə nda bwə ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fêy buléd ná.

Yésus mə lwágulə ompwíin bé nyúul

³⁶ Bwə ngə bwiŋg bwo gwo ntáni, Yésus má cúwo, zə tâw bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ³⁷ Məma yáág-yáág íŋkuŋkúúnd í mú shwiy bwo nyúúlúd, bwə ngə dúg ná *jím wə bwə má dúg ni. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ngə búbulə yí? Jí bí ngə bə nə məshwán mílámúd yí? ³⁹ Dúgúgá məbwə nə məkuú mām. Jísə mpú bə mə wə éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bə nə ifúndə nə iyasə nda bí ngə dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ngə ci ntáni a ngə lwágulə bwo məbwə nə məkuú mé. ⁴¹ Bwə á bə bwə

mú nə məshusəg, bwə ngə káam, nji bwə kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ má dá wa?»
 42 Bwə mú yə nyə kúl shú mbufá. 43 A mú ɲwa gwo, a mú də bwə ngə dúg. 44 A mú ci nə bwo ná: «Sâ má á bwey də jaaw bí ja shé á də bə yí ɔni; mə á də jaaw bí ná isâ bísá cilyá shú dām Cɛɛ má Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndə nə osôm dí yí byêsh í jəlá nə bá sɪy.»
 45 A mú bēny bwo fəg nə bwə gwágúg mícilyá mí Kálaad Zembî. 46 A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ntúga “Kríst mə bá jug nə ndéé a gwûm jwôw áléləɗ, 47 bwə ka bá də cúndə jínə déɗ nə buud bwə céndúg mitédúgá, Zembî mú juu bwo. Cúndə wəɲg í bá tééd Yurúsəlem í mú kala ílwoɲ byêsh.” 48 Bi wə búsá ówúshinəd wá isâ byəɲg. 49 Ná ndéé, mə bá ntí bí sâ Dá nyə á kaag bí yí. Bi bāɲ jigá wa ɲgwála kə kumə ja mpífə í bá zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus má kə gwôw

50 A mú wú nə bwo ɲgwála kə nə bwo kúnə-kúnə nə Betanî. Kə wósə nûɲ, a mú bān məbwə bwádan nə bwo. 51 A ngə bwádan nə bwo ntúni, a mú ngə béégəy nə bwo, ngə ɲkəɲ kə gwôw. 52 Bāɲ bwə mú kúɗəw shí yə nyə gúmə nə ndéé

bwə mú nyiɲgə kə Yurúsəlem nə məshusəg milām nə cwóó.
 53 Bwə mú kə ji *Luɲ má Zembî kú ná kwo wú, də ságusə Zembî.

24:44 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ɔ mícúndə: Iza 52.13-53.12; Ozê 6.2 osôm: Sôm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31 **24:49** 4.18 **24:50** 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21 **24:52** Mis 1.12; Yuá 14.28; 16.22 **24:53** Mis 2.46; 5.12

Jəjə Kéel Yuánes nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jəjə Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámabá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíín Yésus nyə á bul cəel yé (13.23; 21.20), mínyəŋə mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bəŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ngə jii ná buud bwá mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembî. Sá bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá mäsə cilyá wa má mäsə shú ná bi mágələg ná Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembî, bí má ká magələ ntó bí bə nə cug jínə déd».

Tééd lúú 2 kə wós 12 dí, Yuánes mə lwágələ məshimbá zəŋgbá Yésus nyə a sá, búúd bwá ngə káam má. Məshimbá məŋg má sá ná sə mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembî.

Tééd lúú 13 kə wós 21 dí, Yuánes ngə bwiing nda Yésus nyə á ngə kwəməsa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágələ məcwûŋ Yésus nyə á cwîny ompwíín bə shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágələ námə nda Yésus nyə á jəgula

nə Zembî bəd nyə ompwíín bə məbwəd ná (17). Yuánes mə nyingə námə lwágələ nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyingə námə lwágələ nda Yésus nyə a gwúm, a lwóya nyúúl ná ompwíín bwá dúgug nyə bwá mú bə nə ŋkul mənnyúúlád (20-21).

Ciyá í á nyə muud

¹ Mátéédulé má isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembî wə bwá á bə. Ciyá jəŋg í á bə ntəg Zembî. ² Bá Zembî wə bwá á bə mátéédulé má isâ byêsh dí. ³ Gwə wə í á té isâ byêsh; kú nə təw sá wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jəŋg dí, cug jəŋg í njúl mənkenya ngələ kwan buud. ⁵ Mənkenya má á ngə faan yídúgád; nji, yídúgá í áshígé magələ lág mənkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembî wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə ná a zəg bwiing sá í dúgyá nə mənkenya məŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgələg nəcé bwiingyá jəŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə mənkenya; nyə á yida zə bwiing sá í dúgyá nə mənkenya yí. ⁹ Mənkenya məŋg má á bə fwámé mənkenya, mâ ná, ja má zə shí ga dí yí, má zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwə námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd

1:1 Mət 1.1–2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1–2; Mbú 19.13–16 * **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo ji nə ŋkul dóg Yuánes 1.14). **1:3** 1.9–10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16–17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mət 1.3–4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5

bé dí, nji buud bé nda magula
lág gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá
á lág gwo, bwá *búgula jíná dé
wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá
bág bwán ó Zembî. ¹³ Bân bwá
má byêl, kú bə byélé í ŋgə wú
mácií dí yí, kú námá bə váál
búúd bwá dú ŋgə byá nə yéesh
jáj yí, nda nyiŋgə bə ná muud
nyə ámə jii ná a byá mwân;
bwá má byêl byélé á ná Zembî
wá má byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyεε muud,
í á cugə wa sádí. Cug jé í
á bə cug mîlwaná, mpaam nə
mpaam, obúbálé nə obúbálé.
Sá á beny milwaná myé, mí
njúl milwaná mí Mwán má
byêl cágə mwə mə Sónǵá dí yé.
¹⁵ Yuánes nyə á bwiŋg lán yé,
a lás gwów-gwów ná: «Muud
mə á jaaw bí wá éne. Nyə wá
mə á ci yé, ná: muud ŋgə zə
mádí mpúsa; nji, a má tów mə
shwóg, nəcé nyə wá nyə a tééd
fwo bə nə mə. Muud wəŋg
wá éne» ¹⁶ Sá bēsh sá á má bə
nə kəw nyádí zhwog təəm dī,
a ŋgə cugə nə sá nji mpaam
nə mpaam. ¹⁷ Nəcé Moyíz
nyə á zə nə *mbwoomb məcεε,
Yésus-Krîst zə nə mpaam nə
obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé
dúg Zembî. Nji, Cágə lú Mwán
dé nyáméfwó má jéég bəd dí,
dúsə námá Zembî yí, dwá wá í
á sá ná Zembî mpúyág.

Yésus mə tééd íséy
(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8;
Luk 3.15-17)

¹⁹ Oyúden bwá á kənd ofada
nə *Olevît kə shilə Yuánes ná:
«Wo wá zé?» A mú ka bwiŋg
bwo sâ Yésus jísá yí. ²⁰ Nyə
á mpu məm ná: «Mεε dí jísá
*Krîst.» Nyə á mpu məm ntó
kú shwána. ²¹ Bwá á ka námá
jî nyə ná: «Ká wo wá zé? Ye
Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.»
«Ye wo wá *Muud micúndá†?»
Nyə ná: «Mbô». ²² Bwá mú
ka ci nə nyə ná: «Ká wo wá
zé? Sá kág bεsa nə buud bwá
ámə nti sá wá ná jî? Woméfwó
ŋgə ci ná wo wá zé?» ²³ A mú
bεsa nə bwo ná: «Mə wá kál
í ŋgə cúndə shí a shwéeshád
yí, ŋgə ci ná: «Ságúgá zhií
mə Cwámba í bág tútəlí» námá
nda múúd micúndá Izayí nyə
á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevît
bwá á kəndəw wá bwá á bə
*Ofarizyên. ²⁵ Bwá mú ka jî
nyə ná: «Ŋkí wo dí Krîst, wo
kú bə Eli, wo kú nyiŋgə bə
múúd micúndá, nəcé jí wó ŋgə
duu buud yí?» Yuánes mú
bεsa nə bwo ná ²⁶ «Mεε mə ŋgə
duu buud májúwód. Nji ŋgwól
múúd jî na mpádúgá nyínád,
bî ampúyé nyə. ²⁷ A ŋgə zə
mádí mpúsa, mə ampíyáyé ná
mə cínyug nyə mikwoolú mí
mánǵwub məkuúd.» ²⁸ Sá nî
í á ŋgə sîy Betanî, Zhurdê
fanwíny, kúl Yuánes nyə á ŋgə

1:13 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2
milwané mí Mwán má byêl cágə mwə mə Sónǵá dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3

1:15 1.24-27, 30; 5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9;
MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 **1:19** 5.33 **1:20** 3.28 **1:21**

Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwá á ŋgə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo
ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá
18.15-18). **1:23** Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mis 13.25 **1:28**
10.40; Mat 3.13

duu buud yí.

²⁹ Ná ndeé, mán mælâm, Yuánes nyə a dúg Yésus ngə zə nyádi, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ má Zembî wá éga, nyə wá má zá yíl búúd ɔ shí ga *sám wáj. ³⁰ Ngaá má a ci ná: “Muud ngə zə mádí mpúsa; nji, nyə wá nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wá nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wá má á ngə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo dɛ mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ó *Izəryél bwá mpúg nyə ná, gwá wá má á zə ngə duu buud májúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ngə shulə wú gwôw nda faf ná ndeé zə ji nyə nyúúlád. ³³ Mɛɛ mə a shígé fwo dɛ mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zág ngə duu buud májúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim má shulə zə ji nyúúlád yé, nyə wá má bá dɛ duu búúd Nkɛŋkɛ Shíshimɔd.” ³⁴ Mɛɛ mə a shí ntág dúg, mə ngə bwaagulə ná nyə wá jí Mwân mə Zembî.»

*Ompwíín wá ashúshwóógâ
(Mat 4.18-22)*

³⁵ Í á ka zə bə mán mælâm, Yuánes bənôŋ bóól *ómpwíín bé óbá bwá njúl námə na, ³⁶ a mú dúg Yésus ngə cɔ, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ má Zembî wá éga.» ³⁷ Ompwíín óbá bɔɔng bwá mú gwág sâ Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndeé bwá mú kə ngə

bɛ Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwá ngə bɛ nyə, a mú ji bwo ná: «Bí ngə sɔ ji?» Bwá nə né ná: «*Rabi, wó dɛ ji ngow?» (Rabi mə ká ná «Yígúli».) ³⁹ Nyə ntág nə bwo ná: «Zágá kə dúg». Bwá mú ka kə dúg kúl á dɛ ji yí, ná ndeé, bwá mú ji cínɔng nyádi jwôw dɔɔngúd. Í á bə jwów í mú ngɛɛ mawəla mənɔ má mpwó-kugá.

⁴⁰ Ompwíín óbá bwá á gwág sâ Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndeé bwá mú bɛ Yésus wá, ngwólúgá nyə á bə André mínyɔŋú má Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wá mínyɔŋú yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sə má bwəma nə Mesî (jíná dɔɔng í ká ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wá Yésus. Yésus mú dɛ dúg Shímun ná ndeé a mú ci nə nyə ná: «Ngaá ná wo wá Shímun, shwóóŋgú ná Yuánes; wo bá zə dɛ jówôw ná Séfas» (jíná dɔɔng í ká ná Pyêr).

⁴³ Mán mælâm, Yésus nyə a ŋwa cígúlá ná a ká Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bɛg mə.» ⁴⁴ Fílíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd má André bá Pyêr.

⁴⁵ Fílíp mú ka kə wá Natanaél kə ci nə nyə ná: «Sə má bwəma nə Yésus á Nazarêt, mwân mə Yóseb bwá ngə ci ókálaad ɔ mácɛɛ má Moyîz nə bɔɔng ɔ *búúd ɔ mícúndád yé.» ⁴⁶ Natanaél mú ci nə Fílíp ná: «Ye sâ ányunywaâ jí nə ŋkul zhu Nazarêt?» ⁴⁷ Fílíp mú ka

ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaél ngə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga ji fwámé mwâ *Izərayêl, kú yîl, kú bəd.» ⁴⁸ Natanaél mú jî nyə ná: «Wee mə mpú mə na ntədél?» Yésus mú bəsa ná: «Mə amə ngə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá *figyê di, biná Fílíp kú fwo ləsha.» ⁴⁹ Natanaél mú ci ná: «Rabi, wee ji Mwân mə Zembî, wee ji Cí á Izərayêl.» ⁵⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo mə *búgula nəcé mə jaawúlə wo ná mə á ngə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá figyê di; mpug ná wo bá dúg ísâ í bá nyingə bul bə í anúní yí.» ⁵¹ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bi mə bá dúg jonə ná bagə, *wəéngəles ó Zembî bwə dúgə bád dū shulə *Mwân mə Múúd nyúúlúd.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpásə mwəw məbá, ngwól múúd nyə á nwa bá ngwəla á Galilə bwə jów ná Kana yí, bwə á ka sá zaŋ. Mariya á nyəŋgá mə Yésus nyə á bə cínəŋg. ² Bwə á jəw námə Yésus ná a kəg zəŋ nyəŋgúd, təə *ompwíín bə. ³ Í á ka zə bə, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyəŋgá mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwə cúgé ná nə məlwəg.» ⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwê bəŋ nə ínəy? Wəla dām í afwóyé wósə.» ⁵ Nyəŋgá mú ci nə

osól ó mäsáal ná: «Bí ó sá sá jəsh nyə é ci ná bí sáág yí.» ⁶ Na ji ná, idəpla ísaman í á bə í tál na, *Oyúden bwə á dū balan nə byo dálə gusa mینگusa mí íci. Idəpla byəŋg í á bə ciigá nə məkwóógá, í njúl ná dəpla ngwúd je kə ílwungá í mājúwó ŋkí mwəmb ŋkí wúm nə íbá.* ⁷ Yésus mú ci nə osól ó mäsáal ná: «Lwándúlágá mājúwó na idəpla íníd.» Bwə mú lwándulə byo ná cwós. ⁸ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dəplə ja níd bí kəg yə múúd ngə sá dína yé.» Bwə mú dəplə, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ngə sá dína yé mú kagulə mājúwó mə mə shín nyee məlwəg məní; nyə a shígé mpu kúl məlwəg məŋg mə á ngə wú yí, osól ó mäsáal báá, buud bwə á dəplə mājúwó wá, bwə ngə mpu. ¹⁰ A mú jəw múúd nyə á nwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwə dū sá ídína yí, bwə dū tééd fwo yə búúd məlwəg mə búl nywa má, ka zə shúgula nə məŋg mə abúlə nywa má ja búúd bwə mú ngə shwág yí. Ká wee wo amə nyingə baagulə məlwəg mə anyuny-waá zə wósə wəla ga di?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ngwəla á Galilə bwə jów ná Kana yí lwóya milwanə myé, ompwíín bə bwə mú *búgula nyə.

¹² Ja ísâ íni í mə shín yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bənəŋ nyəŋgá yé nə omínyəŋ bə nə ompwíín bə. Nji, bwə á jî wu

1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42 2:1 4.46

2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk

22.53 2:6 Mak 7.3-4 * 2:6 Na ji je bə ólitre məwúm mwəmb ŋkí təd.

2:11

Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22; Rom 15.19 2:12 Mat 4.13

nji bábaalé mwôw.

*Yésus mə wíng búúd ɔ míkus
Lun mə Zembî*

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

¹³ Nda zâh Páska í á bæ í mú kúná-kúná ná, Yésus nyə á ka bád ka Yurúsalem. ¹⁴ A mú ka kwey ná, nə buud bwá á ngə kusha inteny wá, nə bɔɔng bwá á ngə kusha itɔw nə məfəf wá, nə bɔɔng bwá á ngə sá icénd í *mwaanê wá bwá má ka ji nə mikus *Lun mə Zembî. ¹⁵ A mú nwa míkwoolú sá lwóh ná ndéé wíng yíl bēsh Lun mə Zembî, wíng námá itɔw nə inteny. A mú ngə lwágusə omwaanê búúd bwá á ngə sá icénd wá, shîn lwág itáwuli byáñ. ¹⁶ Nyə nə buud bwá á ngə kusha məfəf wá ná: «Yílúgá isâ íga wa. Kúgá nwa njów mə pəpa nda watála.» ¹⁷ *Ompwíín bé bwá mú téduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Céelí mə ngə cēel njów wô yí, í ngə gwɔ mə lámúd nda kuda».

¹⁸ Oyúden bwá mú zə lās nə nyə ná: «Wo ngə zə sá isâ íni ná wo mə fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» ¹⁹ Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzá Zembî ga, mə nyiŋgəg lwɔ bi nywo nji mwôw málól.» ²⁰ *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzá ni, məlwɔga mé má á nwa buud mimbú məwúm mánɔ nə mísaman, wɛɛ mə ci ná wo é

lwɔ nywo nji mwôw málól?» ²¹ Ndug nyúul nyé wá nywáá nyə á ngə jôw ná Mpáánzá yí. ²² Ompwíín bé bwá á ka nyiŋgə téduga lósú Yésus nyə a lās wɔɔngú ja nyə gwúm yí, bwá mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulə námá lósú yé.

²³ Í á ka ngə bæ na ná, ja Yésus nyə á bæ zâh Páska dí Yurúsalem yí, zhwog buud bwá á *búgula jíná dé nə dúgúlə máshimbá nyə á ngə sá má. ²⁴ Nji Yésus nyə a shígé ngə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ngə mpu bēsh. ²⁵ Í áshígé nyiŋgə jii ná muud zág jaaw nyə ná mbéé ji ntúga, kéel ji ntúga. Nyəmfwó nyə á ngə mpu sá jí múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodēm

¹ Ngwól múúd nyə á ka bæ gwoong *Ofarizyēñ dí nə jíná ná Nikodēm; nyə á bæ námá tówe shwóg *Oyúden. ² Muud éne nyə á ka kə dúg Yésus mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ngə mpu ná wo ji yíguli ngə zhu wá Zembî yé. Nəcé, muud cugé nə ŋkul sá *máshimbá wó ngə sá mága ŋkí Zembî nyə ayáyé nyə ŋkul.» ³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Bábalé, mə jaaw wo ná, ŋkí muud mə bá kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə ŋkul dúg Faan mə

2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14

2.11 **2:19** Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14

Luk 24.6-8, 27 **2:23** 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9

3:1 Nikodēm: 7.50; 19.39

3:2 Mat 22.16; Yuá 2.11

2:16 Luk 2.49

2:17 Sôm 69.10

2:22 1.45; 12.16; 14.26;

3:3 1.13

3:3 Kál jēsh sá ngə ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, ból bwá ngə ci ná «byél byélé á gwôw».

Zembî». ⁴ Nikodêm mú jî nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúúl múúd jí nă ɲkul nyiŋgə byêl yé? Ye a jí nă ɲkul nyiŋgə nyí nyóŋgú mwô dí ja ábɛɛ ná ndéé a mú nyiŋgə byêl?» ⁵ Yésus mú bɛsa ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ɲkí muud mə bá kú byêl zhií á məjúwó nă Shíshim dí, a cugé nă ɲkul nyí Faan má Zembî dí. ⁶ Byeyí á shí ga í dɛ byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. ⁷ Kú káam ná má ci nă wo ná bi má jəlá nă byêl byélé ágúgwáan. ⁸ ɲkwô má dɛ kung kúl á kúŋg yí, wo ɲgə gwág ncíndá nyé, ɲji wo nda mpu kóómb á ɲgə zhu yí nă kóómb á ɲgə kə yí. Ntó námá wə jí nă muud má byêl byélé Shíshim yé.» ⁹ Nikodêm mú ci nă nyə ná: «Jāŋ jí nă ɲkul bə na ntədəl?» ¹⁰ Yésus mú bɛsa nă nyə ná: «Wɛɛ muud ɲgə jíguli bwán ó *Izəyêl yé wo ampúyé isá ini? ¹¹ Búbálé, má jaaw wo ná, sə ɲgə lás sá sə má mpú yí, sə ɲgə bwiŋg sá sə á dág yí, ɲji bí nda magulə sá sə ɲgə bwiŋg yí. ¹² Ja má lás nă bí isá yā shí ga, bí nda *magulə yí, bi búsa nă ɲkul magulə yā gwôw na ntədəl? ¹³ Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwôw, námá ɲji *Mwân mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwôw yé. ¹⁴ Nə ndéé, námá nda Moyîz nyə a bân vɛguli nywâ gwôw shí a shwéeshád ná, í jii ná bwə bág námá bân Mwân mə Múúd gwôw, ¹⁵ shú ná

muud yêsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nă cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Nəcə, Zembî nyə á cɛel buud ɔ shí ga nă mbiya yáág-yáág cɛlí, váál á ná, nyə a yāna Cúgə lú Mwân dé ná muud yêsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nă cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Mpugá ná Zembî nyə a shígé nti Mwân yé shí ga dí ná a zág yə búúd intágulí, í á yida bə ná a zág sá nă buud bwə fáámug. ¹⁸ Muud mə búgula nyə yé nyə ányingəyé ná bwəma nă intágulí; muud mə yídá bə kú búgula yé, intágulí byé í má bwey bə; í má bwey bə nəcə a má bə kú búgula Cúgə lú Mwân má Zembî. ¹⁹ Dugá, Zembî nyə a sá ná sémbyé mílăsú í mpúyág, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwə mú yida cɛel máyídágú cə mənkenya. Bwə á sá ntó nəcə bôw bwo misóólágú. ²⁰ Jí ná muud yêsh mə dɛ sá məbôw yé má dɛ mpíi mənkenya, nyə ádé kə kúl măsú yí, a fúndə ná misóólágú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ɲgə bɛ obúbálé yé má dɛ kə kúl mənkenya măsú yí, í nyínúg ná a ɲgə sá misóólágú myé váál Zembî ɲgə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja isá ini í má shín yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bánŋə *ompwíín bɛ. A mú kə jí nă bwo wu, a ɲgə duu buud. ²³ Í á bə, Yuánes ɲgə námá

3:5 Tit 3.5 **3:6** 6.63 **3:8** Ekl 11.5 **3:11** 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6 **3:14** Ilh 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13 **3:21** 1Yn 2.4 **3:22** 4.1-2

duu buud Inon, kúná-kúná nà Salím, nəcə məjúwó mə á bə wu ɲí bulya. Buud bwá á ka du kə, du kə duwan. ²⁴ Na nyə á bə bwá kú fwo wá Yuánes mímbwugud. ²⁵ Ompwíín ó Yuánes bənêɲ ɲgwól *Yúden bwá á ka zə sɛɲusa məkəl shú sâ í dúgyá nà ɲgusa yábá yí. ²⁶ Bwá mú kə wá Yuánes kə ci nà nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bi á bə Zhurdê faɲwíny wó á ɲgə bwaagulə lán yé yé, a ɲgə duu buud, buud bəsh bwá mú ɲgə kə nyádí.» ²⁷ Yuánes mú bɛsa ná: «Muud cugé nà ɲkul bə nà sâ, Zembî kú fwo yə nyə. ²⁸ Biméfwó bí búsə mə owúshinéd nà mə á ci ná: “Mɛɛ dí jisə *Kríst, mɛɛ ji ɲji muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə ɲwá bá yé, nyə wá jí nà mudá; shwá yé tál cínɔɲgú ɲgə gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nà məshusug ja á gwág kəl mə múúd bá yí. Váál məshusug dɔɔɲg wá mə jí nà ndí yí, məshusug ntɔ ɲji. ³⁰ Í ji nà jíná mə Yésus ɲgəg nà jwɔ, mɛɛ dām ɲgə jimb jimbúg.

³¹ «Muud ɲgə zhu gwów yé ɲgə cɔ buud bəsh; nyɔɔɲg ɲgə zhu shí yé ji námá ɲji muud a shí, a lás námá ɲji sâ í dúgyá nà shí yí. Muud ɲgə zhu gwów joɲ dí yé ɲgə cɔ buud bəsh. ³² A ɲgə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nà sâ nyə á gwág yí, ɲji, buud bwá áɲgê nà magulə sâ á ɲgə bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlə bwaagulələ wɔɔɲg

yé mə lwágulə nà Zembî ji búbálé. ³⁴ Nəcə muud Zembî nyə á nti yé mə du lás íciyá í Zembî; nəcə, Zembî mə yé nyə Shíshim kú nà minji. ³⁵ Dâ mə cɛel Mwán, nyə a mə bəd nyə isâ byêsh məbwád. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwân mə Zembî yé ji nà cug á kandugə kandugə; muud mə bán nà nyə abúgúláyé *Mwân mə Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə mə Zembî yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyêɲ bwá mə gwáduga ná a mú ɲgə bul bə nà *ompwíín ntɔ Yuánes, a ɲgə duu buud ntɔ nyə. ² ɲji, Yésus nyəméfwó nyə a shígé ɲgə duu buud, ompwíín wá bwá á ɲgə duu. ³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a kə Galilé. ⁴ Ná ndéé, í á ji nà a línág Samariya. ⁵ A mú kə wóós ɲgwála á Samariya bwá du jôw ná Sikâr yí, ɲgwála wɔɔɲg í ɲjúl kúná-kúná nà fambá *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwûɲ mə Yákwab í ɲjúl cínɔɲg. Yésus nyə á ka bə a mə tag nà ɲjɔɔnd, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bə na, jwów í mú ɲgɛɛ tólóg dí.

⁷ A ɲjúl na ntáni, ɲgwól mudá á Samariya mú wóós ná a zə dɔ məjúwó. Yésus mú ci nà nyə ná: «Yég mə məjúwó mə

3:24 Mat 4.12; 14.3

3:26 1.29-34

3:27 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4

3:28 1.20;

Mal 3.1; Mat 11.10

3:29 Mat 9.15

3:31 8.23; 15.19; 1Yn 4.5

3:32 3.11

3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18

3:36 3.16

4:1 3.22

4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25

4:5 Mat 33.19; 48.22

ngul.» ⁸ Í á bæ ompwíin bwá má kə ɲgwála ná bwá ká kusə ídāw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci ná Yésus ná: «Ná ji? Wo mwâ *Yúden, wo bálé gwaámb mə shilə Samariya məjúwó? Jāɲ í ámə té na ntədəl?» Mpugá ná *Oyúden bənəɲ nə buud ɔ Samariya bwá ádé bæ nə wónǵó. ¹⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembî má yána yí, wo kú mpu múúd ɲǵə gwaámb wo məjúwó yé. Wo mbâm mpu, ɲki wo wá má yida gwaámb nyə məjúwó, a mú yə wo məjúwó mâ cug.» ¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwamba, taamb jí nə gwaála shí, wo ntâg kú nə dɔɔla; wo é ka ɲwa məjúwó mâ cug ɲgow? ¹² Ye wó bul bæ fwámé múúd ntɔ mpáámbá jisú Yákwab muud nyə á yə sá taamb ga yé? Nyəméfwó nyə á ɲgul məjúwó mâ wa, bwán bɛ ɲgul námá, tɔɔ iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Muud yêsh mə ɲgúl məjúwó mága yé, nyə é nyiɲgə gwág shwáásúlə miná; ¹⁴ ɲji, muud mə bá ɲgul məjúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyiɲgə bwele gwág shwáásúlə miná, məjúwó mɔɲg mə bá bæ nyə bwûɲ í bá də wéeshuli məjúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwamba, yág mə məjúwó mɔɲgâ mə bág bæ kú ná nyiɲgə gwág shwáásúlə miná, mə nda ná bá nyiɲgə ji ná mə zə dɔ məjúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jôw ɲgwûm woó,

biná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ɲgwûm.» Yésus nə né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nə ɲgwûm. ¹⁸ Nacé wo a má bæ nə ogwûm ótɔɔn, nyɔɔɲg wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ɲgwûm woó. Wo má bwiɲg búbálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwamba, mə dúg ná wo jí *muud micúnda. ²⁰ Odá bwá á də yə Zembî gúmá wa mbún gaád; bi bân má ci ná Yurúsalem wá búúd bwá kág də nyə gúmá yé.» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ má cí yí. Dúl wəla í bá zə bæ, í bá bæ, bi kú ná də yə Dâ gúmá wa mbún gaád, kú námə nyiɲgə bæ Yurúsalem. ²² Bí ɲgə kənd gúmá kúl bí ampúyé yí; sá bân sə ɲgə kənd kúl sə má mpú yí, nəcé cugushiə Zembî ɲǵə cugushi buud yí í ɲgə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bæ, wəla dɔɔɲg ntâg námə wága, wəla á nə fwámé búúd bwá yə Dâ gúmá wá bwá é yə nyə gúmá nə *shíshim nə obúbálé. Váál búúd i yə nyə gúmá ntó wá Dâ ɲǵə sɔ yí. ²⁴ Zembî ji shíshim, buud bwá yə nyə gúmá wá bwá jəlá nə yə nyə gúmá nə shíshim, nə obúbálé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə ná: «Mə mpú ná Mesí zag, nyə wá bwá ɲǵə jôw ná *Kríst yé. Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə jaaw sá isâ byêsh.» ²⁶ Yésus ntâg nə né ná: «Mə wɔɔɲg wá ɲǵə lésa nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bɛ bwá mú ntâg wóós, bwá mú ɲgə káam ná

4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 4:10 4.26; 7.37 4:12 8.53
4:13 6.35; 7.37 4:15 6.34 4:19 9.17; Mat 21.46 4:20 Mbá 12.5-14; Sômm
122.1-5 4:22 Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3 4:25
1.41; 4.29; 7.26; 11.27 4:26 9.37

Yésus ngə lésa nə mudá; nji, tɔɔ muud nyə a shígé jì nyə ná: «Wo ngə jii jì?» Nkí ntág ná: «Nəcə jí wó ngə lésa nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jów búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dúg ngwól múúd má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí, ye í cúgé je bə Kríst í?» ³⁰ Buud bwá mú tí kwáádá, kə kóómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíín bwá mú ngə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntág nə bwo ná: «Μεε jì ná mə dág idâw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíín bwá mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngwól múúd nyə ámə Zə yə nyə bíl idâw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idâw byâm wə mə sáág sâ múúd nyə á nti mə yé mə jii yí. ³⁵ Ngaá bí ngə ci ná í má lúg ɔ̀nkwoond ɔ̀nɔ́ ná fwála bwá jálá nə saag ífambá yí í wóósúg í? Ʋhúu. Μεε mə ka ci ná: Kəndəgá mish bí dúgúg, idâw í má shín wáy ífambá, í mú fwála lá məsaag. ³⁶ Muud məsaag mú ngə bwey ηwa myána, a ngə seeng mpumá shú cug á kandəgə kandəgə; nə ndéé, mbəol məmpəg bá bēsh muud məsaag bwá gwág məshusug mbií ngwúd. ³⁷ Wúl kaaná í dɔ́ ci ná: muud mə bɛ́ mpəg yé, nə yé; nyɔɔng mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wɔɔng ngə ci yí jì búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kág saag idâw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwá á sêy, bwá wéénd gún; bí bân mú kə saag ígún byánád.»

³⁹ Zhwog buud wá ngwála Samariya wɔɔng bwá á *búgula Yésus nəcə bwaagulə múdá nyə á bwaagulə ná: «A má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí.» ⁴⁰ Nə ndéé, ja búúd ɔ́ Samariya bwá á zə wóós wə Yésus yí, bwá á jəgula nə nyə ná a jíg na bwádí; a mú ja cínɔ́ngú mwôw məbá. ⁴¹ Buud bwá mú nyingə jág bul zə búgula nəcə ngələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwá mú ngə ci nə mudá ná: «Sə ngə búgula ja gaád nəcə sámfwó sá má gwág nyə nə məlwə məsá, kú ná nyingə bə nəcə bwiingúlə wô, sá mə ka mpu nə nyə wə jí bəle bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúsə mwôw məbá máni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilə, ⁴⁴ í njúl ná nyəmfwó nyə á bwey bwaagulə ná: «Bwá ádé gúmal *múúd micúndá mə Zembí nyádí kwáádá.» ⁴⁵ Nji, ja nyə á wóós Galilə yí, buud ɔ́ Galilə bwá á jɛend nyə nəcə bwá á shí dúg sâ jêsh nyə á sá Yurúsələm fwála lə zân yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyingə kə Kana á Galilə, wú nyə á sá ná məjúwó mə nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ɔ́sɔ́l ɔ́ məsáal ɔ́ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ngə bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a mə wóós Galilə. A mú kə nyádí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcə, nyə

á ngə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dúg *máshimbá nə *isâ í mímbugú, bí kú *bugula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ mäsáal mú ci nə nyə ná: «Lɛɛlɔg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí». ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cugə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngə ná ka shulə kə, ósól ɔ mäsáal bé bwá mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ngə cugə. ⁵² A mú jî bwo wəla bwás í ámə shîn mwán yí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ngwûd á tám mwásá.» ⁵³ Sónngú mwán mú yag ná wəla dɔɔng dí wá Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ngə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wêsh bwá mú bugula.

⁵⁴ Shimbá ábɛɛ Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudeá nyingə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétesda

¹ Ja isâ íni í má shîn yí, *Oyúden bwá mú zə bə nə zan. Yésus nyə á ka námá kə Yurúsalem zâŋ nyɔɔngúd. ² Gúl cwoogú í á ka də bə nûŋ Yurúsalem, bwá dúgá jów gwo heburá dí ná Bétesda. Cwoogú ɔɔng í á də bə nə mányíngulé* mətɔɔn, í njúl kúná-kúnə nə mpumbé bwá á gwiid ná Mpumbé Itəw

yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí a ka də já na mányíngulé mánííd, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgúlə í mákuú, nə bɔɔng bwá á bə nə bíl íkál í nyúúl í má shwáámb wá. †[Bwá á də já cínɔngú də bwánd ná məjúwó má búsulag. ⁴ Nəcé, ngwól *éngəles nyə á də shulə cwoogúd bíl íja, də zə busal məjúwó. Nə ndéé, mbəl í bwélé kəl nyúúl cwoogúd ja á má busal yí, í yâl, tɔɔ ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ Ngwól múúd nyə á ka bə cínɔngú, bwás má jî nyə nyúúlúd mimbú məwúm málól nə mwɔɔmb. ⁶ Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jî ná: «Ye wó cɛɛl yâl?» ⁷ Mbəl wɔɔng mú bɛsa nə nyə ná: «É yé Cwámɔba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogúd ja məjúwó má ngə busula yí. Í də bə, mə ngə ná nywá kə, ngwól múúd nywáá má lɛɛl kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wɔɔlɔg, wo báágúg tanú gwô, wo kyéyag.» ⁹ Muud wɔɔngú mú yâl námá cé nə cé, a mú báág tanú jé nə ndéé tééd njɔɔnd. Isâ íni í á ngə sîy jwów lú Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwá mú ka ci nə muud nyə á yâl éne ná: «Sábaad wá éga, jísə wo ci nə wo kú nkêny tanú gwô.» ¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: «Nwag tanú gwô

4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 mányíngulé: Sâ sá ngə jów ná nyíngulé ní í cúgɛ zhizhe mpumbé; jísə mîlwoŋ mí məmɔɔŋ mimbá, bwá ka wá kwáminá gwów ná gúgúwá bág. † 5:3 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísə na mpádúgá iyuug ibá íni yí. 5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22

wo kyéyug»». ¹² Bwá nà né ná: «Nyáyé múúd nye nyà ámə ci nà wo ná: “Nwagú tanú gwô wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyà á yâl yé nyà a shígé ná mpu múúd wɔɔngá; í á bə Yésus má nyɔɔs cínɔng búúd bwá á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cɔ yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Lun má Zembí, a mú ci nà nyà ná: «Wey, wo má yâl dí? Wo kú ná nyingə sá *sám, wo a bá bwəma nà sá í búl yág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wá nyà ámə lwag nyà. ¹⁶ Oyúden bwá mú tééd ná bwá lwágulə Yésus cúwúlí, nəcə a sálə sóólúgú ni jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyà á bəsa nà Oyúden bɔɔng ná: «Dâ ngə ná sêy zə wóós fwála gaád; mɛɛ mə séy námá.» ¹⁸ Ja nyà á mɛel ci ntúni yí, Oyúden bwá mú nyingə bul sɔ ná bwá gwú nyà; kú bə nji nəcə á də yád Sábaad íí, nyà á nyingə námá ci nà Zembí ji Sóónɡú yé, ntó ji ná a ngə tâl nyáméfwó cé ngwúnd nà Zembí.

Nkul ijwûga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyà á ka bəsa nà bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Mwân cugé nà ŋkul sá sá nà lúu yé, a sá námá nji sá á dág Dâ má sá yí. Sâ jêsh Dâ má sá ntâg yí, Mwân má sá

námá gwo. ²⁰ Nəcə Dâ ngə cɛel Mwân, a ka ngə lwágulə nyà sâ jêsh á ngə sá yí; a bá námá lwágulə nyà misóólúgú mí nyingə ntɔ míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ má də gwúmashi búúd, də nyingə yə bwo cug; mbií ngwúnd wɔɔngá, Mwân má də námá sá ná, muud á cɛel yə cug yé, a yə nyà. ²² Dâ nyà asámbe tɔɔ muud lósú, nyà a má yida yə Mwân ŋkul ná a dág cígal mílósú myêsh. ²³ A sá ntó ná buud bêsh bwá gúmálúg Mwân nda bwá gúmál Dâ ná. Muud mə bá kú gúmal Mwân yé, nyà agúmálé námá Dâ muud nyà á nti Mwân yé. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə gwágúlə ciyá jâm a *búgula múúd nyà á nti mə yé, a mú nà cug á kandugə kandugə; nyà abúle nyingə bwəma nà intúgúlí, a má yida wú shwi yí kə cugud. ²⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔng ntâg námá wəga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl má *Mwân má Zembí yí. Bɔɔng bwá bá ntâg gwág dwo wá, bwá bá *bə nà cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amádí á cug, a má ka námá sá ná Mwân bég amádí á cug. ²⁷ Nda Mwân ji Mwân mə Múúd† ná, Dâ má yə nyà ŋkul ná a dág sámɔ milósú. ²⁸ Kúga káam sâ jɔɔng; nəcə

5:13 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36

5:14 Mat 9.2; Zhk 5.16

5:15 9.11

5:18 sɔ ná bwá gwú nyà: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyà á nyingə námá ci nà Zembí ji Sóónɡú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 **5:19** 1.34 **5:20** 3.35 **5:21** Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25

5:22 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43;

Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 † **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó má ká ná «Mesí Zembí nyà á nti yé». (Wo ji nà ŋkul dág Dan 7.14.)

dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd búsé məshwəŋ dí wá bwə bá gwág kəl mə *Mwān mə Múúd yí. ²⁹ Bəəŋg bwə bá bə ná bwə á sá mánywa wá, bwə bá gwūm məshwəŋ dí, zə lég cəg; bəəŋg bwə bá bə ná bwə á sá məbōw wá, bwə bá gwūm məshwəŋ dí, zə bwəma nə intúgúlí. ³⁰ Mee, mə cugé nə ŋkul sá sá nə lúú wām, mə də sámb mílésú nda mə də gwág nə Pupá ná; mə də cígal mílésú tətəlí, nəcé mə ádé sɔ ná mə sá sá mə jí yí, nji ná mə sá sá múúd nyə á nti mə yé ŋgə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə ná məməfwó wə ŋgə bwiing lán wām, bwiingúlə wəəŋg í nda bə sá búúd bwə máguləg yí. ³² Ká, muud shús wə ŋgə bwiing lán wām, mə mpú ntəg ná bwiingúlə wəəŋg wúsə búbálé. ³³ Bí á kənd buud wə YuánesŊ, nyə á shí ntəg bwiing bí búbálé waamā. ³⁴ Mee mə anğē ntəg bwánd ná muud bwiingug lán wām; mə ŋgə yida lás ntúni shú ná bí dágug cəg. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ŋgə kwan yí, bí á shí ntəg jí ná bí mə kəəs nə mənkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mee jí nə wúl bwiingúlə í ŋgə bwiing lán wām, wāŋ í ntə wəəŋg Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dā nyə á yə mə ŋkul ná mə ság myá, mə ŋgə sá myo, mí ŋgə bwiing lán wām ná Dā wə nyə á nti

mə. ³⁷ Dā muud nyə á nti mə yé nyəməfwó ŋgə bwiing lán wām. Bí abwélé gwág kəl dé, kú bwelə dág mpwóómbú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé ŋwa jiya bídí mílámúd, nəcé bí anğē nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bí ŋgə sɔ ná bí mpúg micilyá myā Kálad Zembí, bí ŋgə téduga ná bí é kwey cəg á kanduga kanduga cínəŋg; í njúl ná micilyá myəəŋg mí ŋgə bwiing lán wām. ⁴⁰ Nji bí acéélé zə mádí ná bí bág nə cəg.

⁴¹ «Mə anğē nə jí ná buud bwə gúmálug mə. ⁴² Nji, mə mpú bí, mə mpú ná mílām mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dā wə nyə á nti mə nyədí jínád, nji bí alágé mə; ŋkí ŋgwól múúd mə zə dé jínád íí, bí yida lég nyē. ⁴⁴ Bí bí nə ŋkul búgula na ntədelé bí ŋgə sɔ gúma mənyúul mə búúd dí? Bí cugé nə ŋkul búgula, nəcé bí anğē nə sɔ gúma í ŋgə zhu wə Zembí á ŋgwūd nə ŋgwūd yí. ⁴⁵ Kúgá ŋgə téduga ná mə bá shwəman bí wə Dā. Moyíz muud bí á mə kə kəl mílām nyədí yé, nyə wə mə bá shwəman bí. ⁴⁶ Nəcé, bí mbəm ŋgə búgula Moyíz íí, ŋkí bí mə búgula námə mə, nəcé lán wām wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí anğē nə *magulə micilyá myé ní, bí é ka *magulə íciyá byām na ntədel?»

6

5:29 11.24 **5:30** 4.34 **5:31** 5.36 **5:33** 1.15, 19, 34 **§ 5:33** Lán ní í jəlá nə bə sá í ŋgə sɔy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. **5:36** 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 **5:37** 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 **5:38** 16.9 **5:39** Luk 24.27, 44; Mís 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 **5:41** 7.18 **5:44** 5.41 **5:45** Mbá 31.24-29 **5:46** Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mís 3.22; 7.37 **5:47** Luk 16.29-31

Yésus mə yá ncúlyá buud idâw

(*Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17*)

¹ Ja isâ ini í má shîn yí, Yésus mú lína máŋ má Galilê bwá dâ námá jôw ná Tiberyad yí, kə faŋwíny. ² Buud bwá mú ŋgə bɛ nyə áncuncuma, nəcé bwá á ŋgə dúg a ŋgə lwag mimbəl məshimbád. ³ A mú ka bád mbámbánjád, kə ji shí wu gwôw, bənôŋ *ompwíín bɛ. ⁴ Na ji ntâg ná, *Oyúden zaŋ *Páska nyáŋ í mú kúná-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwá ŋgə zə nyádí, a mú ka jî Fílíp ná: «Sá é ka kusə íbuléd ŋgow ná buud óga bwá dág?» ⁶ Nyə á jî ntó ná a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ŋgə bwey mpu sâ á zə sá yí. ⁷ Fílíp mú bɛsa nə nyə ná: «Sá tɛɛm kusə íbuléd tâŋ odanarí mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á ná muud yêsh bə nə jé kúkúl.» ⁸ Nyəŋgə *mpwíín mə Yésus bwá á dâ jôw ná Andrê yé, mínyəŋə mə Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə íbuléd ítóŋ wa, íbuléd í *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dɔŋg dí nə ŋkul ka sá zhwoɡ buud óga ji?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jiləgá buud shí.» Zhwoɡ ákanda nyə á bə kúkúl jəŋgád, buud bwá mú shîn ji shí, je bə búúd otóóshin otóŋ lólə nji budûm. ¹¹ Yésus mú ŋwa íbuléd, a mú yə Zəmbi

akíba nə ndéé a mú kaaw búúd bwá á bə cínəŋg wá. A mú námá sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwá á jii yí. ¹² Ja búúd bwá mə də nə ndéé jílə yí, a mú ci nə ompwíín bɛ ná: «Kwósúgá íkúl í má lág yí, í kú bə sâ yúúdúgá.» ¹³ Bwá mú kwós íkúl í íbuléd í á lág ja búúd bwá á shîn də yí, í mú lwánd məbwumú wûm nə məbá.

¹⁴ Ja búúd óni bwá mə dúg Yésus mə sá *shimbá yí, bwá mú ŋgə ci ná: «Búbálé, *muud micúndə nyə á bə nə a bá zə shí ga dí óni.» ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwá é zə ŋwa nyə ná bwá ká təl nyə njwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyingə bád mbámbánjád nyəməfwó kú nə muud.

Yésus mə kyey məjúwód gwôw

¹⁶ Mpwó-kugá, *ompwíín bɛ bwá mú shulə kə mán. ¹⁷ Bwá mú kəwa byóólád, tí kə faŋwíny, Kapernawûm. Í á bə yídúgú í má bii shí, Yésus kú fwo nyingə sɛɛŋgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ŋkwə nyə á ka zə kuŋg, ikwə tōw máŋ ná shwu. ¹⁹ Bwá mú ka ŋgə júgə nə ndéé, ja bwá mə kə shwóg je bə ókílomáda otóŋ ŋkí ósaman* yí, bwá mú dúg Yésus ŋgə kyey məjúwó dí gwôw, a ŋgə shísh kúná-kúnə nə byól dáj; bwá mú gwág íkukwendɛ. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wə éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwá mú cɛɛl ŋwa

6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 **6:3** mbámbánjád: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 **6:4** 2.13 **6:8** Andrê: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 **6:11** 21.9, 13

6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mís 3.22-23 **6:15** 5.13; 18.36

* **6:19** Osatád məwúm məbá nə otóŋ, ŋkí ntâg məwúm málól.

nyə byóólúđ, nji byóól mú læl kumá bwûŋ, kúl bwá á ngə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mán mälâm, ncúlyá buud bwá á lúg gúl kóómb mâŋ wá, bwá mú dúg ná byóól í á bæ cínəŋgú nji ngwúdugú, dwó ntâg wá í á kə nə *ompwíín yí, Yésus nyə a shígé bád byóól dəəŋgúd; ompwíín bwá á kə bwáméfwó. ²³ Nji, mósólúgá mósól má á shí wú Tiberyad, nyingə zə kúnə-kúnə nə kúl Cwám̄ba nyə á yə Zembî akíba ná ndéé bwá mú də yí.

²⁴ Ncúlyá buud óni bwá mú dúg nə tɔɔ Yésus, tɔɔ ompwíín bé bwá cúgé cínəŋg. Bwá mú ntâg bád mósól məəŋgúd kə Kapernawúm, kə sɔ Yésus.

²⁵ Bwá mú kə kwey nyə nûŋ mâŋ fanwíny, bwá mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?» ²⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, bí anɣê nə sɔ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ngə sɔ mə nəcé bí ámə də íbuléd ná ndéé jílə.

²⁷ Kúgá ngə yáág ná bí bəg nə idâw í də kaag yí, yidagá yáág shú byəŋg í kwíínd ná muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wá *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a ji nyəŋg Dâ nyə a wá məyigyé mə íjwûga yé.» ²⁸ Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí

Zembî wá ntədel, sá sáág jí?»

²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sósólúgú mə Zembî wúsə ná bí búgúlág muud Zembî nyə á nti yé.» ³⁰ Bwá nə né ná: «Wo mə fwo sá jáyé sá í ntɔ buud fəg ná sá dúgúg ná ndéé sá mú *búgula wo? Wáyé sósólúgú wo mə fwo sá yí? ³¹ Osóŋgú búsu bwá á də də *mána ja bwá á bæ shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idâw í á ngə zhu jon dí yí.” ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idâw í á də zhu jon dí yí, Sósólúgú waam wá mə yə bí fwámé ídâw í ngə zhu jon dí yí. ³³ Fwámé ídâw í Zembî bísə byəŋg í wú jon dí, zə yə búúd ɔ shí cug yí.» ³⁴ Bwá nə né ná: «Cwám̄ba, dug yə sá idâw byəŋgú ja jêsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mɛɛ jisə idâw yâ cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abúle nyingə bwele gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyingə bwele gwág shwáásúlə miná.

³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bí mə dúg mə, nji bí anɣê nə *magulə.

³⁷ Búúd bēsh Dâ mə yə mə wá bwá é zə mádí; mə abúle ntâg wíŋg múúd mə zə mádí yé.

³⁸ Nəcé, mɛɛ mə á shulə wú gwôw nə mə zə sá sá múúd nyə á nti mə yé ngə jii yí, kú bæ sá mə ngə jii yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sá á ngə jii yí jisə ná, mə kú jímbal tɔɔ muud ngwûd á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə

bág yida gwûmushi bwo jwów á mæzhúgúlâ. ⁴⁰ Mæ ngæ ci ná sâ Dâ ngæ jî yí jisæ ná, muud yêsh mæ dág Mwân, a búgula nyæ yé, a bág næ cug á kandugæ kandugæ; mæ ka bá gwûmushi nyæ jwów á mæzhúgúlâ.»

⁴¹ *Oyúden bwé á ka ngæ cwaduga næ Yésus, næ a cílæ ná: «Mæ wé jisæ ídâw í á wú jon dí yí.» ⁴² Bwé á ngæ cwaduga ná: «Ngáá nyæ wé Yésus mwân mæ Yóseb? Sá mæ mpú dí sóngú bá nyóngú? Ká, a zæ ngæ ci ná: “Mæe jisæ ídâw í á wú jon dí yí.”»

⁴³ Yésus mú ci næ bwo ná: «Kúgá ngæ cwaduga biméfwó næ biméfwó. ⁴⁴ Muud cugé næ ñkul zæ mádí té Dâ, muud nyæ á nti mæ yé, nyæ afwóyé julæ nyæ yí. Dâ ká námá ka julæ múúd íí, muud mú zæ mádí, mæ ka bá gwûmushi nyæ jwów á mæzhúgúlâ. ⁴⁵ Ngáá jí cilyá Kálad Zembí dí ná: “Bêsh bwé bá ñwa minjígúlá wé Zembí”. Kagá mpu ná muud yêsh mæ gwág Dâ, a ñwa ñjígúlá yé yé, nyæ é zæ mádí. ⁴⁶ Ntó jî ná muud nyæ abwélé dág Dâ; námá ñji muud nyæ á zhu wé Zembí yé, nywáá wé nyæ a dág Dâ. ⁴⁷ Búbálé, mæ jaaw bí ná, muud mæ búgula yé jisæ næ cug á kandugæ kandugæ. ⁴⁸ Mæ wé jisæ ídâw yâ cug. ⁴⁹ Osóngú bín bwé á dæ dæ mána ja bwé á bæ shí a shwéeshá dí yí, ñji bwé á shí yæ. ⁵⁰ Idâw í ngé wú jon dí yí byáá, í ngæ zæ ná, muud mæ dá byo yé kú bá yæ. ⁵¹ Mæ wé jisæ ídâw yâ cug

í ngé wú jon dí yí. Múúd mæ ká dæ ídâw byóngú, a bá cugæ kandugæ kandugæ. Idâw mæ é yána yí bísæ mishwun myâm, mæ é yána myo shú ná buud ó shí ga bwé bág næ cug.»

⁵² Oyúden bwé mú ka bæ næ zhuyâ bwámé næ bwámé bwé ngé shilæ ná: «Nyíga nye jî næ ñkul yæ sá mishwun myé na ntædelé ná sá dág?» ⁵³ Yésus mú ci næ bwo ná: «Búbálé, mæ jaaw bí ná, bí mæ ká bæ kú dæ mishwun mi Mwân mæ Múúd, bí mæ ká bæ kú ñgul mácií mé, bí kú *bæ næ cug.

⁵⁴ Muud mæ dá mishwun myâm ñgul mácií mām yé músæ næ cug á kandugæ kandugæ; mæ bá gwûmushi nyæ jwów á mæzhúgúlâ. ⁵⁵ Næcé, mishwun myâm mísæ mpu bæ ídâw, mæcií mām mæñgul. ⁵⁶ Muud mæ dá mishwun myâm, ñgul mácií mām yé mæ nada næ mæ, mæ mæ ñwa jiya nyádí lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyæ á nti mæ ná, á ngé ntág sá ná mæ cugæg ná, muud mæ dá mæ yé, mæ wé mæ é ngæ sá ná a ngæg næ cugæ. ⁵⁸ Idâw í á wú jon dí yí byáá í cugé nda ídâw ímpáámbé bín í á dæ yí. Bâñ bwé á dæ, ñji bwé á shí yæ. Muud mæ dæ bíga yé, nywáá mæ bá cugæ kandugæ kandugæ.»

⁵⁹ Lású Yésus nyæ lás ja nyæ á ngæ yæ buud minjígúlá wáni, nyæ á ngæ yæ buud minjígúlá myóng *mpáánzæ minjígúlá á Kapernawûm.

⁶⁰ Ja ompwíín bé bwé á gwág lású yé wóng yí, bóól

ɲkí bulya bwá á ci ná: «Wúni lésú í bul nyaan, muud cugé ná nà ɲkul ɲgə nyingə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíín bé bwá ɲgə cwaduga, a mú jî bwo ná: «Lésú wâm í má kwal bí bɔɔgú? ⁶² Bi mbâm ka mɛel dóg Mwân mə Múúd ɲgə bád kə kúl nyə á fwo dɔ bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim má Zembî wá í dɔ sá ná muud cugəg, ɲkul mə múúd í ádé kwíínd tɔɔ sâ. Lésú má ɲgə lás nà bí nî wúsə shú ná Shíshim má Zembî í zág bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, bóól búúd wâ na bídí bwá aɲgə nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yálə búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ɲgə mpu buud bwá áshígé ɲgə magulə nyə wá, a bwey námá mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyingə námá ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ɲkul zə mádí, Dâ kú fwo sá ná nyāɲ zág.» ⁶⁶ Tééd na fwála nííd wə zh-wog ompwíín bé bwá á wú nyádí gwoong dí kú ná nyingə ɲgə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka ci nə wa wûm nə óbá ná: «Bí báá bí akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Cwám̄ba, sá é ká nyingə kə wá zə? Wɛɛ jî nə iciyá í dɔ yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sá má magulə, sá má mpu ntág ná wo jisə ɲkɛɲkɛ múúd má Zembî.» ⁷⁰ Yésus mú bɛsa bwo ná: «ɲgaá mə wə mə a féesh bí

buud wûm nə óbá? Ká dugá, ɲgwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ɲgə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcə, Yúdas nyə á tɛem bə muud á sámbá ompwíín wûm nə óbá, nyə á bə ná nyə wə má bá kusha nə Yésus.

7

Omínyɔɲâ ɔ Yésus kú nə búgə (Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú kə ɲgə kyey Galilé. Nyə a shígé cɛel kə Yudéa, *Oyúden bwá á ɲgə sɔ ná bwá gwú nyə. ² Í á bə ntág íí, Oyúden zaɲ nyāɲ bwá á dɔ jôw ná Zaɲ mabanda* yí í mú kúná-kúnə. ³ Yésus omínyɔɲâ bé bwá mú ci nə nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudéa, *ompwíín bwô bwá kág námá dóg mísóólúgú wó ɲgə sá myá. ⁴ Ja múúd mə cɛél ná bwá mpúg nyə yí, nyə ádé nyingə ɲgə sá isâ ish-woó ishwoo. Məma mísóólúgú wó ɲgə sá míni, í jî nə wo lwóyág myo bəl-bəl dî.» ⁵ Í á bə na, omínyɔɲâ bé bwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Fwála dām í afwóyé bə; bí bāɲ bí búsa nə fwála ija byêsh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwá cugé nə ɲkul mpíi bí; bwá ɲgə mpíi mē, nəcə mə ɲgə bwaagulə bwo ná bôw bwo misóólúgú. ⁸ Bí báá kagá, mɛɛ mə akéé zāɲ nííd, nəcə fwála

6:62 Mis 1.9-11 **6:63** 3.5-8; 2Kr 3.6

6:64 13.11; 16.9 **6:67** Mat 16.15-20;

Mak 1.24 **6:71** 12.4 **7:1** 5.18 **7:2** Ləv 23.33-34; Mbá 16.13-15 * **7:2** Zaɲ mabanda í á dɔ bə, Oyúden dɔ jî mabanda dí, dɔ téduga váál Zembî nyə á ɲgə baagulə bwo ja bwá á ɲgə cugə mabanda dí shí a shwéeshá yí. Dúgúg vuguli fáb 486.

7:5 16.9 **7:6** 2.4 **7:7** 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13

dâm í afwóyé bwəma. ⁹Ja nyə á shîn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lúg Galilé.

Yésus zāŋ dí Yurúsəlem

¹⁰ Yésus nyə á ka námá zə bád kə zāŋ dí omínyəŋú bə bwə má bwey kə. Nyə á kə nda muud ngə shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dī. ¹¹Oyúden bwə á ngə sọ nyə zāŋ dí, bwə ngə jī ná: «A jī ngow?» ¹² Buud bwə á ngə bul lás lású yé íkínda dī; bóól bwə ngə ci ná: «A jī jə múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ngə yida kəl buud jugá». ¹³ Nji, isâ íni byêsh í á ngə bə, muud kú cwééd nyə ná kpwóó, bwə ngə fúnda *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zə wóós tútám†. Yésus mú bád kə Lun má Zembî kə ngə yə buud minjígúlá. ¹⁵ Oyúden bwə mú ngə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dúga bímbí lú kwas ntədəlé nye nda sá shikûl?» ¹⁶ Yésus mú bəsa bwo ná: «Njígúlá má ngə jíguli yí í ángê nə zhu máméfwó dí; í ngə zhu wə muud nyə á nti mə yé. ¹⁷ Múúd mə ká cēel sá sâ Zembî mə jí yí, a ka mpu nkí njígúlá wām í ngə zhu wə Zembî, nkí mə ngə té wo nə lúu. ¹⁸ Muud má du té íbwiingyá nə lúu yé, a du sọ ná gúmá í kág nyádí; nji, muud mə sọ ná gúmá í kág wə muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tútəlí, a cugé nə məshīgā.

¹⁹ Ngaá Moyîz nyə a shí yə bí *mbwoomb mácçç? Nji, kú nə tɔɔ muud ngə baagulə mwo. Nəcə jí bí ngə sọ ná bi mə gwú mə yí?» ²⁰ Buud bwə mú bəsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágulə wo. Zə ngə sọ ná a gwú wo?» ²¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «MEE mə a sá nji sóólúgá† ngwûd, í má tí bí makuú shí. ²² Ngaá Moyîz nyə á ci ná bi dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyə dí nyə a tééd dúlə sá ábiwáág, odá wə bwə á tééd. Nji, nda Moyîz nyə á ci ná bi dúg sá ná, bi mú du sá ábiwáág wɔɔŋgú tɔɔ jwów lú Sábaad. ²³ Bi mə magulə ná bi é du sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bi acéélé caam çç mə Moyîz; ká nəcé jí bí mə gwág bôw ja má lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná du nwa isâ nji váál bí ngə dúg yí, dugá nwa isâ váál í jəla yí.»

²⁵ Bóól búúd ó Yurúsəlem bwə á ka ngə ci ná: «Ngaá muud bwə ngə sọ ná bwə gwú wə éga? ²⁶ Ká dugá, nywáá ngə lás bəl-bəl dī, bwə nda ci nyə tɔɔ sâ. Ye micî mísú mí mə mpu fwámé mpu ná nyə wə jisə *Krîst e? ²⁷ Səbāŋ sá mə mpú kál múúd éga ngə zhu yí, í njúl ná, ja Krîst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kál á bá zhu yí.» ²⁸ Nə ndéé, Yésus ngə yə buud minjígúlá *Lun má Zembî, a mə shwal ci gwów-

7:11 11.56 **7:13** 9.22 † **7:14** Zan í á du já mwôw zangbá; tútám zan jisə mwôw málól shwóg, mwôw málól mpús. **7:15** Mat 13.54; Luk 2.47 **7:16** 12.49; 14.10 **7:18** 5.41; 8.50; 12.43 **7:19** 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 **7:20** 8.48 **7:21** 5.9 † **7:21** Yésus ngə ci lwagúlə nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). **7:22** Mat 17.9-14; Ləv 12.3 **7:23** 5.9 **7:24** 8.15 **7:25** 5.18 **7:26** 4.25; 18.20 **7:27** 9.29 **7:28** 8.55; 17.8, 21, 25

gwôw ná: «Bi mə mpú mə éé? B́i mpu námá kúl má ngá zhu yí! Ká mə a shígé zə nə lúu wám, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlág; nji bi ampúyé nyə. ²⁹ Mee mə mpú nyə, mə ngə zhu nyádí, nyə wə nyə a nti mə.» ³⁰ Nji nyə á lás ntúni yí, bwə mú ngə sọ məzhií ná bwə bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wós. ³¹ Í á ka bə na mánkumbə mə búúd mání di ná, b́ól nkí bulya bwə á *búgula nyə; bwə mú ngə ci ná: «Ja Kríst mə bá zə yí, ye a bá nyingə bul sá *máshimbá cọ múúd éga?»

Bwə cɛɛl bii Yésus

³² *Ofarizyên bwə á ka gwág buud bwə ngə nyímbəla ntó lúu má Yésus d́i. B́ánôn mílúlúú myā ofada bwə mú kənd ífulish ná bwə kág bii nyə. ³³ Yésus mú ci ná: «Śánôn bí é ngə na bə fúfwálá ná ndéé, mə mú kə wə muud nyə á nti mə yé. ³⁴ Bi mə bá sọ mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə nkul bá kə kúl má bá bə yí.» ³⁵ *Oyúden bwə mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngow á bá ka kə ná sá nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd búú búwə á má kə ngə ji mílúóm mí Ogurêk dí wá, kə ngə yə Ogurêk minjígúlá? ³⁶ A cí ná “Bi mə bá sọ mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə nkul bá kə kúl má bá bə yí.” Ntó má kə ná ji?»

7:30 2.4; 7.44

7:31 2.23

7:33 8.14

7:33 13.33; 16.5

7:34 8.21; 13.36

7:37 Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbá 22.17

§ 7:37 Zan í á fwo də ngə sýy tân mwôw zangbá kú fwo kyeg, í ka kə busula jwów lú mwôomb (Wo ji nə nkul dág sá ní Ləv

23.36). 7:39 14.16; 17.1

7:40 6.14

* 7:40 Oyúden bwə á ngə bwánd nə Zembí mə bá nti bwo ngwól Múúd micúndá njú nda Moyiz; Moyiz nyáméfwó nyə á

jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).

7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31

³⁷ Jwów á məshíné, jwów zān í ká də busulaſ yí, Yésus nyə a tōw tátəlí a mú ci gwów gwôw ná: «Ŋkí muud ngə gwág shwáásúlə miná, a zág mádí zə ngul. ³⁸ Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó m̄a cug má é də júg wú nyə lámúd nda mingwəp, námə nda Kálaad Zembí ngə ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ngə lás ntó yí, nyə á ngə ci Ŋkēŋkē Shíshim í á bə ná, buud bēsh bwə bá *búgula nyə wá bwə bá lág yí; í á bə, Ŋkēŋkē Shíshim kú fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo ŋwa gúmá.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwə á gwág lásá yé ní yí, b́ól bwə á ngə ci ná: «Bábálé, muud éga wə jisə *Múúd micúndá*»; ⁴¹ b́ól bān ná: «Kríst wə éne», b́ólúgá ka ngə ci ná: «Kríst cugé nə nkul zhu Galilē. ⁴² Ngaá Kálaad Zembí ngə ci gúl kúkúlád ná *Kríst mə bá zhu mpwon buud mə *Dávid d́i? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.» ⁴³ Buud bwə mú bə ícé íbá lúu má Yésus d́i. ⁴⁴ B́ólúgá bwə mú ngə ji ná bwə bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulish í má ka kə nyingə. Mílúlúú myā ofada b́ánôn *Ofarizyên bwə mú ji bwo ná: «Bi mə bə kú zə nə nyə? Nəcə ji?» ⁴⁶ Ifulish ná: «Muud nyə afwóyé bwelə lás nda muud

éne.» ⁴⁷ Ofarizyên ntâg ná: «Bi má námá bíd ná a kúlæg bí jugá xé? ⁴⁸ Ye bi má fwo bwele dúg wúl cî nkí ngwól Farizyên má *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ngá dúg bwá ngá *búgula nyə óni bwá ámpúyé mácçé, búsa nə málweemyá.» ⁵⁰ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus yé nyə á bə sámá mícî míníid; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye mácçé mäsú má magulə ná shé yág muud mabçé a kú fwo kaad, sá mpu sâ nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwá nə né ná: «Wo á zhu námá Galilé? Fwog ná mpu faas, wo ákweye ná ngwól múúd micúndá nyə a má bwele zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwá mú bwálya, ngə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mínəmb dí yé

¹ Yésus nye mú kə mbámbán á wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyingə kə *Luŋ má Zembî, buud bēsh bwá mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ngələ yə bwo minjígúlá.

³ Ná ndéé, *Oyíguli ó mácçé bánŋ *Ofarizyên bwá mú ngə zə nə ngwól mudá ná a má biil mínəmbud. Bwá mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwá nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ngə sá minəmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sá ŋkul *mbwoomb mácçéd

ná sá dúg lúmə váál búdá óga məkwoógú ná ndéé bwá fudə. Ká wəe má ci ná ji?»

⁶ Bwá á jî nyə ntáni bwá ngá bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílŋgî ná ndéé bwá ó kə shwəman nyə. Nji, Yésus mú nyôw shí, a mú ngə cilə nə nyinə jé mándəlúd. ⁷ Bân bwá mú ngə yág ngə jî nyə. Ná ndéé, a mú bân, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámád yé téédúg ŋkēny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyingə nyôw shí, ngə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwá má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwá mú ngə nyəos ngwúd ngwúd ná ndéé bēsh, tééd ócumbá wós óntombú. Yésus mú lúg na nyəmfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus mú nyingə bân, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwá mú ngow? Kú nə muud mə sám ná wó jəlá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwamba, kú nə muud.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Mə asámé námá. Kyeyág, nji, wo kú ná nyingə sá sám.»]

Yésus, mənkenya mâ shí ga

¹² Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wá jísá mənkenya má ngə kwan buud wə shí ga má. Muud mə bē mə yé nyə abúle bwele kyey yídúgúd, a bá yida bə nə mənkenya mâ cug.» ¹³ Ja *Ofarizyên bwá má gwág ntó yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wəmfwó ngə bwiiŋg lán

7:50 3.1-2 **7:51** Mbá 1.16-17; 17.6 **† 7:53** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánz tééd 7.53 kə kumə 8.11. **8:2** Mat 26.55 **8:5** Mbá 22.22-24 **8:6** Mat 22.15 **8:7** Mbá 17.7; 13.10 **8:9** Mat 22.22 **8:11** 5.14 **8:12** 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; 12.49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32

wô ntáni kú nà muud mǎ bwáágulǎ? Jíni bwiingyá cǔgǎ sǎ búúd bwǎ mǎgǔlǎg yí.»

¹⁴ A mú bǝsa bwo ná: «Tǝem bǎ ná mǎmǎfwǒ mǎ bwiing lǎŋ wǎm, bwiingyá jǎm jisǎ sǎ búúd bwǎ mǎgǔlǎg yí; mǎ mpú kúl mǎ ngǎ wú yí, nǎ kúl mǎ ngǎ kǎ yí. Bǐ bǎŋ bǐ ampúyǎ kúl mǎ ngǎ wú yí, nǎ kúl mǎ ngǎ kǎ yí. ¹⁵ Bǐ ngǎ sǎmb milǎsú nǐ váál dún á buud; mǝ mǎ asǎmbǎ tǔ muud lǎsú.

¹⁶ Í kǎ ntǎg bǎ ná mǎ sǎmb lǎsú, sǎmbyǎ wǎm bǎ tátǎlǐ, nǎcé mǎ cǔgǎ mǎmǎfwǒ, sǎ Dǎ muud nyǎ á nti mǎ wǎ búásǎ.

¹⁷ Ngǎá jisǎ cilyǎ mǎcǝǝ múnǎd ná buud bwǎ jǎlǎ ná magǔlǎ bwiingyá á buud obǎ? ¹⁸ Mǎ ngǎ bwiing lǎŋ wǎm, Dǎ muud nyǎ á nti mǎ yǎ ngǎ námǎ bwiing.» ¹⁹ Bwǎ mú kǎ cǐ nǎ nyǎ ná: «Shwóóŋgǔ jǐ ngow?» Yǎsus nǎ bwo ná: «Bǐ ampúyǎ tǔ mǎ, tǔ Sóóŋgǔ waamǎ. Bǐ mbǎm mpu mǎ, ŋkǐ bǐ mǎ mpu námǎ Sóóŋgǔ waamǎ.»

²⁰ Yǎsus nyǎ á ngǎ lǎs ntáni a ngǎ yǎ buud minjǐgǔlǎ *Lun mǎ Zembǐ, a njúl kúl kúm í á bǎ yí, muud kú sǎǎmb mbwǎ ná á bii nyǎ. Bwǎ á shǐgǎ bii nyǎ nǎcé í á bǎ wǎla dé kú fwo wóós.

Yǎsus mǎ zǎ kyey

²¹ Yǎsus mú nyiingǎ cǐ nǎ bwo ná: «Mǎ zǎ kyey, bǐ mǎ bá sǎ mǎ, nǐ bǐ mǎ bá yǎ bǐ njúl nǎ

*sǎm wǎn. Bǐ cǔgǎ nǎ ŋkul kǎ kúl mǎ zǎ kǎ yí.» ²² *Oyúden bwǎ mú ngǎ cǐ ná: «Ja á ngǎ cǐ ná: “bǐ cǔgǎ nǎ ŋkul kǎ kúl mǎ zǎ kǎ yí” nǐ, yǎ a zǎ gwǎflya nyúúl?» ²³ A mú cǐ nǎ bwo ná: «Bǐ bǎŋ bǐ búásǎ buud ǔ shǐ ga, mǝ jisǎ muud a gwǔw. Bǐ bǎŋ shug dún dúsǎ wa shǐ gaád, mǝ shug dǎm cǔgǎ wa shǐ gaád. ²⁴ Gwǎ wǎ mǎ á mǎ cǐ nǎ bǐ ná bǐ mǎ bá yǎ nǎ misǎm mín yí. Nǎcé, bǐ mǎ kǎ bǎ kú *magǔlǎ ná mǎ jisǎ*, bǐ mǎ bá yǎ nǎ misǎm mín.» ²⁵ Bwǎ mú jǐ nyǎ ná: «Wo wǎ zǎ?» Yǎsus mú bǝsa bwo ná: «Mǎ jisǎ ndǎ mǎ ngǎ bwey jaaw bǐ té sǎ á mǎ tééd yí ná. ²⁶ Mǎ jǐ nǎ zhwog isǎ mǎ lǎs nǎ bǐ, nǎ byǔǔŋg bǐsǎ ná mǎ sǎmbǔg yí. Nǐ, muud nyǎ á nti mǎ yǎ jisǎ búbǎlé, mǎ ngǎ ntǎg jaaw buud sǎ mǎ á gwág nǎ nyǎ yí.» ²⁷ Bwǎ á shǐgǎ gwág nǎ ná nyǎ á ngǎ cǐ Zembǐ Sóóŋgǔ. ²⁸ Yǎsus mú kǎ cǐ nǎ bwo ná: «Ja bǐ mǎ bá bǎn *Mwǎn mǎ Múúd yí, bǐ mǎ bá kǎ mpu ná mǎ jisǎ†, mǎ aŋgǎ nǎ sǎ tǔ sǎ nǎ lúu wǎm, mǎ ngǎ lǎs námǎ ndǎ Dǎ nyǎ a jǐgǔlǐ mǎ ná. ²⁹ Sǎ muud nyǎ á nti mǎ wǎ búásǎ. Nyǎ a shǐgǎ lǔgǎ mǎ mǎmǎ, nǎcé mǝ mǎ dǎ sǎ nǐ sǎ á jǐ nǎ ŋkul magǔlǎ yí.»

³⁰ Ja Yǎsus nyǎ á ngǎ lǎs ntáni yí, zhwog buud bwǎ á *bǔgǔlǎ nyǎ.

Nǎ bwǎn ǎ Aburaham, nǎ

8:14 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 **8:15** 7.24

8:17 Mbǎ 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4 **8:21** 8.14

8:23 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyǎ nǐ í jǎlǎ nǎ bǎ sǎ Zembǐ nyǎ á cǐ kúl nyǎ á

lǎsha nǎ Moyǐz yí. (Wo jǐ nǎ ŋkul dúg MmN 3.14, nǎ Iza 48.12.) Yǎsus ngǎ lwǎgǔlǎ ná

nyǎ wǎ Zembǐ. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Vǎál ŋgwúd nǎ 8.24 nǎ 8.58: á cǝl

cǐ ná «Bǐ mǎ bá mpu múúd mǎ jǐ yǎ.» **8:30** 2.23

bwán ó Njwû majamb

³¹ Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwá á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mǎdí íciyá di, mpu ná bi búsa wámbulə bə *ómpwíin bām, ³² bí ka mpu óbúbálé, óbúbálé bəɔŋgú ka bá sá ná bi bág ofulí.» ³³ Bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá búsa mpwɔŋ mə *Aburaham, sá abwélé bə mǎlwaa mə múúd. Nəcə jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bə ófulí” yí?» ³⁴ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, muud yêsh mə sá *səm yé, jisə lwaá lú mísám. ³⁵ Lwaá í ádé ntâg ji njów kandugə, mwân a njów nywáá má du ji kandugə kandugə. ³⁶ Ná ndéé, Mwân mə Zembî mə ká yíl bí mǎnyámád íí, bí bə fwámé ófulí. ³⁷ Mə mpú ná bi búsa mpwɔŋ mə Aburaham; ká bí ngə sɔ ná bi mə gwú mə, nəcé kéel dām í áŋgê nə jəla nə bî. ³⁸ Mɛɛ ngə jaaw sá mə á dúg wá Dâ yí; bi bāŋ ngə ntâg sá isâ bí á gwág nə sóóŋgú wún yí.» ³⁹ Bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sóóŋgú wúsú wá Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbám bə ná sóóŋgú wún wá Aburaham íí, ki bí ngə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá. ⁴⁰ Ká dugá, bi mú ngə cɛel gwú mə, í njúl ná mɛɛ má jaaw bí búbálé má á gwág nə Zembî yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. ⁴¹ Bí ngə sá misóólúgú mí sóóŋgú wún.»

Bwá mú ci nə nyə ná: «Sá cugé bwân wá tóón, sá búsa nə sóóŋgú ngwûd ji Zembî.» ⁴² Yésus nə bwo ná: «Í mbám bə nə sóóŋgú wún wá Zembî, ki bí ngə cɛel mə, nəcé ja má jí wa ga, mə á zhu nyádí. Mə a shígé ntâg zə nə lúu wām, nyə wá nyə á nti mə. ⁴³ Ká nəcé jí bí áŋgê nə gwág lésú wām yí? Jísə nəcé bí cugé nə ŋkul gwágulə kéel dām. ⁴⁴ Sóóŋgú wún wá Njwû majamb, bí ka námə ngə cɛel sá isâ sóóŋgú wún má dú gwág yéesh yí. A ji ngwûl buud tééd mǎtéédúléd; a cugé nə ŋkul bwele bwiing óbúbálé, nəcé óbúbálé bwá cugé nyádí cugad. Yé bwiingulə íjɔ́ í bwey námə du nyín ná a ji amǎdí íjɔ́, nəcé a ji mbíya njínjɔ́, nyə wá íjɔ́ sóóŋgú. ⁴⁵ Ká bi áŋgê nə búgula mə nəcé mɛɛ ngə jaaw bí óbúbálé. ⁴⁶ Zó á na bídí jí nə ŋkul máalə mə ná mə má sām yé? Ká, mɛɛ ngə jaaw bí óbúbálé, bi má ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé má Zembî, a gwágulə mǎkéel má Zembî. Ká bi bāŋ bi agwágúláyé, nəcé bí cugé bəɔŋg wá Zembî.»

⁴⁸ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci ná wo ji mwá Samariya, ná wo ji nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mɛɛ cugé nə jamb, mɛɛ ngə gúmal Sóóŋgú waamə, bi bāŋ kú gúmal mə. ⁵⁰ Mɛɛ mə áŋgê nə sɔ ná má ŋwa gúmal. Muud ngə sɔ ná mə bág nə

gúmá yé jisə, nyə wə mə də cígal míləsú. ⁵¹ Búbálé, mə jaaw bí ná, múúd mə ká bɛ iciyá byâm, a kú bá bwɛɛ yə.»

⁵² Bwə nə né ná: «Sə mə ka mpu ja gaád ná wo ji nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ɔ mícúndá yə; wɛɛ mə ci ná: múúd mə ká bɛ iciyá byâm, a kú bá bwɛɛ yə. ⁵³ Wɛɛ mə bul bə fwámé múúd ntɔ sósɔŋgú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntɔ námá búúd ɔ mícúndá buud bwə á ngə yə wá? Wo ngə cɛɛl ci ná wo ji jí?» ⁵⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Má ká ngə ɲwa gúmá məmɛfwó, í bə ntó cwag. Dá wə ngə sá ná mə ɲwág gúmá, nyə muud bí ngə kudə íbəd ná: “A jisə Zembí wúsú” yé. ⁵⁵ Bi ampúyé ntâg námá nyə. Mɛɛ mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bə ɲíɲjɔ́ nda bí. Ká mɛɛ mə mpú nyə, mə ngə ntâg námá bɛ iciyá byé.

⁵⁶ Sósɔŋgú wán Aburaham nyə á bwey kɔɔs nə məshusɔg nə tédúgálə ná a bá dúg jwów mə bá wós yí; nyə a shí námá dúg jwów dɔɔŋgú, a kɔɔs ntâg nə məshusɔg». ⁵⁷ Ja Oyúden bwə mə gwág ntúni yí, bwə mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mətóɔn, wó ci ná wo a dúg Aburaham í?» ⁵⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bə, mə jisə†.» ⁵⁹ Oyúden bwə mú ntâg ɲkény məkwoógú ná bwə lúmá nyə; Yésus mú shwaaw

nə ndéé, nyɔɔs cúwo tóɔn.

9

Yésus mə lwag áncím-ncím

¹ Yésus ngə cɔ ntúni, a mú dúg ngwól múúd nə nye nyə a byél a ɲjúl áncím-ncím. ² *Ompwíin bwə mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél áncím-ncím ní, í á bə nəcé *sám mə zá, ye nyə mɛfwó sám yé, ye obyól bɛ?» ³ Yésus mú bɛsa ná: «Í á shígé bə nəcé sám, mbô; kú bə tɔɔ sám yé, kú námá nyingə bə sám obyól bɛ. Í á yida bə ná buud bwə dúgúg sá Zembí jí nə ɲkul sá yí na nyádí. ⁴ Í jii ná shé sáág iséy í múúd nyə á nti mə yé, té mwásá wúsá ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntâg nə ɲkul sêy mpwó-bulú. ⁵ Té mə jí ná wa shí ga dí yí, mə wə jí mánkenya mə ngə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntúni yí, a mú sɛy mántənd shí, a fugə mwo nə məndəlú nə ndéé, a bwiid áncím-ncím ishwáfá byɔɔŋg míšhúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogá bwə jâw ná Siloy yí» (Siloy mə ká ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa nə ndéé a mú nyingə a ngə dúgya. ⁸ Ná ndéé, nə buud bənón bwə á də bə məbwugúlu wá, nə bɔɔŋg bwə á də dúg a dúgə gwáámb buud isâ wá, bwə mú ngə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á də ji wá a dúgə gwáámb

8:53 4.12 8:55 4.34; 7.28-29 8:58 1.1; 17.5 † 8:58 Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.28. 8:59 10.31 9:2 MmN 20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4 9:3 11.4 9:4 5.17 9:5 8.12 9:6 Mak 8.23 9:8 Mis 3.10

búúd isâ yé?» ⁹ Í á ka bə, bóól bwé ngə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bɛɛla nyə.» Nyəmfwó mú ngə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwé mú jì nyə ná: «Ntudelé mísh mə ámə bāŋ wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwé ngə jôw ná Yésus yé nyə ámə fugə ishɔwáfá bwiid mə míshúd, a mú ci nə mə ná mə kág gusa Siloy. Mə ámə ka námá kə, kə gusa ná ndéé, mísh mə mú dúgya mə.» ¹² Bwé mú shilə nyə ná: «Muud wɔɔŋgú jì ngow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwé mú kə nə muud nyə á də bə ancím-ncím éne *Ofarizyēŋ dí. ¹⁴ Jwôw Yésus nyə á fugə ishɔwáfá bwiid múúd éne míshúd ní í á bə ntâg jwôw lá Sábaad. ¹⁵ Ofarizyēŋ bwé mú námá jì múúd éne váál mísh mə ámə dúgya nyə yí. A mú bɛsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ishɔwáfá míshúd ná ndéé, mə mú kə gusa, mə músə ntâg dúgya.» ¹⁶ Ja bwé mə gwág ntó yí, bóól Ofarizyēŋ bwé mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ní yé nyə aŋgə nə wú wé Zembí. Dugá, nyə agúmálé jwôw lá Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóol misám jì nə ŋkul sá mbií *shimbá ní?» Bwé mú bə nə mbéégí mpédúgá nyáŋ. ¹⁷ Bwé mú nyingə jì ancím-ncím ná: «Wéé ngə dág ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne jì ntudelé?» Nyə ná: «A jì *muud micúndá mə Zembí.»

¹⁸ Njì, *Oyúden bwé mú sá məshwán ná muud éne nyə a shígé bə ancím-ncím ná ndéé mísh mə mú dúgya nyə. Bwé

mú ntâg kənd búúd kə jôw obyál bɛ, ¹⁹ zə jì bwo ná: «Ye mwān wān bí mə də ci ná nyə a byél ancím-ncím wé éga? Ka ntudelé a mú ngə dúgya yé?» ²⁰ Obyál bwé mú bɛsa ná: «Sá mə mpú ná mwān wúsú wé éne, nə nyə a byél ancím-ncím. ²¹ Njì, váál í mə zə wós ja gaád ná a ngəg nə dúgya yí, sá bāŋ sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílágá nyəmfwó, a bɛsag, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyál bwé á bɛsa ntúni nəcé bwé á fúndá Oyúden. Oyúden bwé á bwey tōw cūŋ ná ŋkí muud mə məm ná Yésus jì *Křist íí, bwé yíl múúd wɔɔŋg *mpáánzá minjígúlád. ²³ Gwé wé bwé á shwal ci ná: «Shílágá nyəmfwó, a cugé ná mwántombú, nyəmfwó bɛsag sá í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyēŋ bwé mú nyingə jôw múúd nyə á də bə ancím-ncím éne ja ábɛé zə ci nə nyə ná: «Yág Zembí gúmá. Sá mə mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne jì sóol misám.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «ŋkí a jì sóol misám óo, mɛɛ mə ampúyé. Mɛɛ mə mpú njì sá ngwúd ná: mə á də bə ancím-ncím, mə mú ngə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwé mú nyingə jì nyə ná: «Nyə ámə sá wo jì? Ntudelé nyə ámə bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «Ŋgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bí mə cɛel nə mə nyingəg jaaw bí ja ábɛé? Bí wál námá cɛel zə bə ómpwíín bɛ?» ²⁸ Bwé mú lwíy nyə ná

ndéé bwá ná: «Wo wá ji *mp-wiín yé. Sá báá, sá búsa om-pwiín ó Moyîz. ²⁹ Sá má mpú ná Zembî nyə a lésa na Moyîz, sá ámpúyé nyíni nyee ngə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á du bə ancím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bi ampúyé á ngə zhu wá; ká nywáá má bēny dí mə mísh íí. ³¹ Sá má mpú ná Zembî nyə ádé magulə májəgula má ósól ó mísám. Nji, muud ngə yə Zembî gúma yé, á ngə sá sá Zembî mə jíí yé, Zembî magulə májəgula mé. ³² Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbâm bə ná muud éne nyə anjê nə wú wá Zembî, a kú bə nə ŋkul mə sá tɔɔ sâ.» ³⁴ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Wee mbéé sâ í á byél mísámúd ncindí nə ncindí yí, wó cɛel zə yə sá minjígulá?» Bwá mú ntág wíŋg nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwá áma wíŋg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jî nyə ná: «Ye wo búgúlá *Mwân mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwám̃ba, Mwân mə Múúd wá zə ná mə búgúlág nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wá wó ngə dág á ngə lésa nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwám̃ba, mə má *búgula.» A mú kúd mpwóombú shí na wá Yésus.

³⁹ Ná ndéé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sám̃b ŋkúmba lésú. Sémyé lésú wɔɔŋg wúsə ná mə zə sá

nə wəancím-ncím bwá dúgyág, buud bwá ngə dúgya wá bə wəancím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyên bwá á bə cínəŋg wá bwá mú gwág á má ci ntó, bwá mú shilə nyə ná: «Ntó ji ná sá bí námá wəancím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bi mbâm bə wəancím-ncím, bi kú bə nə mísám. Ká bí ngə ci ná: “Sá ngə dúgya”, sám wán í má nada.»

10

Jɔjɔ mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə kə ŋkáál itəw dí yé má kə bə kú nyíi mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsúd, kə ntɔ kóógúlád gwəw, nyíni múúd jisə juwâl, a jisə zhiləŋgaanə. ² Muud nywáá má nyíi mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wá éne. ³ Í du bə, muud má du baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wánj kâl. A mú ngə jəw itəw byé, jəw təw jəsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shín cúwâl byēsh tóón yí, a kə təw byo shwóg, í ka ngə bə nyə nəcé í ngə yag kál dé. ⁵ Itəw í cúgé nə ŋkul bwele bə njínə muud, í yida ngə túb nyə, nəcé í ádé yag mákâl má ójínə ó búúd.» ⁶ Yésus nyə á ŋwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wám̃bulə sâ nyə á ngə cɛel ci yí.

⁷ Ná ndéé, a mú ka nyiŋgə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mee wá jisə mpumbé ŋkáál

itɔw. ⁸ Buud bēsh bwá á tééd zə nə mə wá búsa ijúwál, izhilunḡaaná, itɔw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jísá mpumbé. Muud mə kyéy mǎdí yé nyə e dúg cug; nyə é dɛ nyí, dɛ cúwo, a kwey ídɛw. ¹⁰ Juwál í dɛ zə nji ná í zǎ júwo, zə gwú, zə caam. Mɛɛ mə á zə shú ná buud bwá bǎg nə cug, bwá bǎg nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jísá jǎjǎ mbaagulə itɔw. Jǎjǎ mbaagulə mǎ dɛ kɛɛnzɬ cug jé shú itɔw byé. ¹² Nyɔɔɲg mbaagulə mə séy nji shú *mwaanê yé, a cugé fwámé mbaagulə itɔw, a mpú ná itɔw í cugé nyə byé yí; á dɛ bə, á ká dúg ɲkweny ɲgǎ zə, a myaas itɔw, a túb; ɲkweny mú zə ɲgǎ bii itɔw, itɔw í ɲgǎ cǐma. ¹³ A sá ntó nǎcé a ɲgǎ sɛy ibamba, itɔw í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Mɛɛ wá jísá jǎjǎ mbaagulə itɔw, mə mpú itɔw byám, itɔw byám mpu mə, ¹⁵ námǎ nda Dá mə mpú mə, mə mpu námǎ nyə ná. Mǎ kɛɛnzɬ cug jám shú itɔw. ¹⁶ Mə ji námǎ nə bíl itɔw, byân í cugé wa ɲkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námǎ nə byo, í é gwágulə kál dām ná ndé sɔɔnz mú bə ɲgwúđú, mbaagulə námǎ ɲgwúđú. ¹⁷ Dá mǎ cɛɛl mə nǎcé mə kɛɛnzɬ cug jám ná mə bá nyiḡǎ ɲwa gwo.

¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jám; məmǎfwó wá mǎ kɛɛnzɬ gwo. Mə ji nə ɲkul mə kɛɛnzɬ cug jám, mə nə ɲkul mə nyíḡǎ ɲwa gwo: wáda Dá nyə á yə mə wǎ cí.»

¹⁹ Lású Yésus nyə á ɲgǎ lás ni í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden. ²⁰ Bóólúgá ɲkí bulya bwá á ɲgǎ cí ná: «Jamb í mǎ bii nyə, í mú ɲgǎ sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ɲgǎ gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí íni; jamb í cugé nə ɲkul bwele bēny áncím-ncím mísh.»

Bwá kudɛwa Yésus

²² Zan ifúb mpáánzǎ* í á ɲgǎ sɛy Yurúsalem, í á bə fwála lu ɲkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Lun mǎ Zembî, a ɲgǎ kyey kúl bwá á gwiid ná Nyíḡulé† mǎ Sálumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə jî nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milâm shí jáyé ja? ɲkí wo wá jísá *Kríst, jaawug sǎ ná kpwoɔ.» ²⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bí ɲgǎ shwána. Misóólúgá mǎ ɲgǎ sá jíná mǎ Dá dí myá mí ɲgǎ námǎ lwágulə ntó. ²⁶ Mí ɲgǎ tɛɛm lwágulə ntó, bí ɲgǎ shwána shwánág, nǎcé bí cugé mǎdí sɔɔnz itɔw dí. ²⁷ Itɔw byám í dɛ gwágulə kál dām; mə mpú byo, í dɛ bɛ mə. ²⁸ Mɛɛ ɲgǎ ntâg yə

10:9 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jǎjǎ mbaagulə itɔw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛɛnzɬ cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16

10:12 Mis 20.29 **10:14** 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16

10:20 8.48 * **10:22** Bwá á dɛ tǎduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyiḡǎ fúb alatar á Mpáánzǎ yí, nyə a sá gwo ɲgǎɛ mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11

† **10:23** Sǎ sǎ ɲgǎ jǎw ná nyíḡulé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísá milwon mí mǎmpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bǎg. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39

byo cug á kanduga kanduga, í ábulé bwele ya, muud nya abúle námá bwele déég má byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nya á ya má byo yé má ntɔ múúd yêsh ñkúläd; muud cugé ná ñkul déég nya sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sá búsa nda muud ñgwûd.»

³¹ Oyúden bwá mú nyinga ñkény mákwóógú ná bwá gwú nya ná ndî. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Má má lwágulá bí jɔjɔ misóólágú mí ñgá zhu wá Dâ myá, bí má cœl gwú má ná wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bɛsa ná nya ná: «Sá acéélé gwú wo ná jɔjɔ sóólágú; sá má yida cœl gwú wo nácé wo ñgá lás ná Zembî *bwaasúlá mpu; wœe njúl muud, wo ñgá bále ci ná wo jî Zembî.» ³⁴ Yésus mú fœel ná: «Ñgaá cilyá wúsá bídí kálaad mæcœd ná: “Bí búsa ozembî” ³⁵ Na má lwágulá ná buud Zembî nya á ñgá lás ná ndí wá, Kálaad Zembî má jôw bwo ná ozembî. Ká jî? Muud nya ajáláyé ná yîl sâ Kálaad Zembî ñgá ci yí. ³⁶ Bí bâñ bí má sá ná, má muud Zembî nya a fœésh, a mú nti shí ga dí yé, bí má ci ná má ñgá *lás ná Zembî bwaasúlá mpu nácé má ñgálá bwaagulá ná má jî Mwân má Zembî. ³⁷ Nkí má aŋgê ná sá misóólágú mí Dâ, shwánágá má. ³⁸ Nji, ñkí má ñgá sá myo, bí tœem ñgá shwána má, *magulágá misóólágú; bí má ká magulá myo, bí yag, bí mpu námá ná Dâ njul mádí, má njúl

wá Dâ.» ³⁹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyinga sɔ ná bwá bíi nya, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyinga lína ká Zhurdê fanwíny, kúl Yuánes nya á fwo ñgá duu buud yí, a mú ká jî wu. ⁴¹ Zhwog buud bwá mú dá zə nyádí. Bwá mú dá ci ná: «Yuánes nya a shígé bwele sá tœ *shimbá; nji, sâ jêsh nya á ci shú má múúd éga yí jísá búbálé.» ⁴² Zhwog buud bwá mú *búgala Yésus kúkúl jœœŋgúd.

11

Shwiy má Lazâr

¹ Nğwól múúd nya á bæ ná Lazâr, muud á Betanî, lœm má Mariya bá mínyœñ shilá Mááta. Lazâr éne nya á ka bwás. ² Lazâr nya á bwás éne nya á bæ ncwûm má Mariya, Mariya nya á gwaágulá Yésus labínda mækuúd, a fîm mwo ná shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwá á ka kænd Yésus mækál ná: «Cwám̃ba, muud woó ñgá bwás.» ⁴ Já Yésus nya á gwág mækál mání yí, nya á ci ná: «Bwas ní í cúgé bwás shwiy, í yida bæ bwás í é sá ná Zembî ñwág gúmá yí, í ka námá sá ná *Mwân má Zembî ñwág gúmá.» ⁵ Yésus nya á dá bul cœl Mááta bá mínyœñ shilá Mariya, ná Lazâr. ⁶ Ná ndéé, nya á tœem gwág ná Lazâr ñgá bwás íí, nya á fwo nyinga cîŋguli mwôw mábá kúl nya á bæ yí. ⁷ Mpúsá mwôw mábá

10:30 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33** Lœv 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sôm 82.6

10:36 1.34 **10:38** 10.25 **10:39** 7.30; 8.20 **10:40** 1.28 **10:41** 1.29-34;

3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1** 12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36 **11:4** 9.3;

17.1 **11:8** 8.59; 10.31

məɔŋgá, a mú ka ci nə *ompwíin bé ná: «Shé nyingəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé má nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwóógú nŋ Yudéa, wó cɛɛl námá nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «ŋgaá mwásé wí nə məwəla wŋm nə məbá? Múúd mə ká ŋgə kyey məwəla məɔŋg di, nyə abúle ŋgə mága, nəcé nyə é ŋgə dúg ɪŋgúnɡəŋ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ŋgə mága, nəcé kú nə ɪŋgúnɡəŋ lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shín ci ntúni yí, nyə ná: «Shwé wúsú Lazâr mə kə gwád, nji, mə é kə juumashi nyə.» ¹² Ompwíin ntâg ná: «Cwám̄ba, ŋkí Lazâr mə kə gwê di, nyə é yâl.» ¹³ Í á bə, Yésus ŋgá cɛɛl ci ná Lazâr mə yə, bân bwé ŋgá dúg ná a ŋgə ci gwó múúd mə d̄a ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jəɔŋg í é sá ná b̄i búgúlág. Ná ndɛɛ, ɪŋkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á d̄a námá nyingə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ómpwíin ná: «Íŋkyená, shénŋ Cwám̄ba bēsh kəg námá yə.»

Yésus ji Cug

¹⁷ Ja Yésus mə kə wóós yí, a mə kə kwey ná Lazâr mə bwey d̄əw mwêw mán̄. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsé jee bə ókilomáda ólól*

ná, ¹⁹ zhwoɡ *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiý mə ncwŋm wán. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á leel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nyɛ njúl ná shí, njów. ²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwám̄ba, wo mbām bə wa, ŋki ncwŋm waamá shígé yə. ²² Nji, təɔ kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sá jêsh wó é gwáám̄b nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwŋm woó mə bá gwŋm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwŋm ja búúd bwé bá gwŋm jwów á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wé mə d̄a gwŋmashi búúd, d̄a nyingə yə bwo cug. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛɛm yə, a bá nyingə cugə. ²⁶ Muud ŋgá ntâg cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwele yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwám̄ba. Mə mə magulə ná wo jisə *Kříst, *Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta mə shín ci ntúni yí, a mə kyey kə jôw mínyəŋá shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwám̄ba mə wóós, a ŋgə jôw wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntúni yí, nyə a tów ná máás kə wé Yésus. ³⁰ Í á bə, Yésus kú fwo nyíi ban ləɔmud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bənŋ Mariya bwé á bə njów bwé ŋgá cɛɛl cweel nyə lám wá bwé mú

11:9 8.12; 12.35-36

11:11 Mat 9.24

11:16 Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24

* 11:18 Osutâd wŋm nə ótón.

11:21

11.32 11:24 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2

11:25 5.21, 24; 8.51

11:27 1.34; 4.25

11:32 11.21

dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwé mú bɛ nyə, bwé ngé dúg ná a kə jii shwónud. ³² Mariya má kə kumə kúl Yésus nyə á bə yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí makuú, nyə ná: «Yé Cwám̄ba, wo mbəm̄ bə wa, ŋki ncwúm waamə shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bən̄ŋ Oyúden bwé á ngə lúgal nyə wá bwé ngé jii, mbəəm̄ mú shwi y nyə nyúúlúd, mitádúgá búbulə nyə lámúd. ³⁴ A mú jì ná: «Bi á d̄ul nyə ngow?» Bwé nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwám̄ba.» ³⁵ Yésus mú ntág jii. ³⁶ Oyúden bwé mú ngə ci ná: «Bi má dúg íí, nyə á bul c̄eɛl nyə ɛ́ɛ́.» ³⁷ Bóólúgá wá bwé dí sám̄bád bāŋ bwé mú ngə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmúshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəəm̄ mú nyingə shwi y nyúúlúd, a mú kə kúl bwé á d̄ul Lazâr yí. Shwōŋ í á bə ku, mbwagulá kwóógú, bwé ka fad nə d̄ul kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwám̄ba, a má d̄ow mwōw mán̄ŋ múús, a mú ngə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ŋwa gúmə ná.» ⁴¹ Bwé mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bān mpwóómbá, a mú lás ná: «Ye Dâ, mə yə

wo akíba nəcé wo ámə magulə mājəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ngə mpu ná wó d̄u magulə mājəgula mām ja jēsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwoŋ buud bwé má lyɛ mə óga bwé mpúg ná wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á má shîn lás ntúni yí, a mú kīm nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ngwóólá makuú nə məbwád, mpwóómbá ngwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isá íni bi bídúg nyə, a kág.»

Cinjá-cindâ ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwoŋ *Oyúden bwé á zə wə Mariya wá, bwé á dúg sâ Yésus nyə a sá yí, bwé mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwé á kə *Ofarizyēŋ dí, kə jaaw bwo sâ Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myā ofada bān̄ŋ Ofarizyēŋ bwé mú s̄eɛŋg *Gwoŋg ós̄em̄bye ó m̄l̄ású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ngə bul sá *məshimbá. Shé má sá nt̄udel? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ngág nə kə shwóg íí, buud bēsh bwé é búgula nyə nə ndéé, buud ɔ Róma bwé zə ntág íí, zə búgə Mpáánzə íshé, bwú námə ləəm̄ íshé.» ⁴⁹ Ngwól múúd wāŋ nə jínə ná Kayíf íí, nyə muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbū wəŋg dí yé mú ci ná: «Bi agwágé t̄ə sâ na l̄ású níid. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfíí ná muud

ngwûd yág shú kúl búúd jêsh
ncindî, lóom í nda jẹ wêsh í?»

⁵¹ Lású nyə á lás wɔɔŋgá, nyə
a shígé lás nə lúu yé. Í á yida
bə ná, nda nyə á bə Ajəláci á
ofada mbú wɔɔŋg dí ná, nyə a
lás tâŋ *muud micúndá ná í á
jii ná Yésus yág shú lóom wêsh;
⁵² kú námá bə nji shú lóom
wáméfwó, a yé shú ná bwân
ó Zembî búś íciimí iciimí wá
bwé sééŋgyag bə sâ ngwûd.
⁵³ Jwôw ni wé bwé á ŋwa cigulá
ná bwé gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus
nye mú yow ngélə kyey bəl-
bəl dí kúl Oyúden búś yí; a
mú kə kómb lóom jísə ŋge
shí a shwéeshá dí yí, bənŋ
*ompwíin bə kə ji dánd bwé á
dú jôw ná Ifrêm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska
Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná,
zhwog buud bwé á ŋə wú
mákwaádá máŋúd ŋə bád kə
Yurúsalem ná bwé kə ŋə gusa
míngusa mi yá bá†. ⁵⁶ Bwé á ka
ŋə sɔ́ Yésus ná ndéé, kúl bwé
á bə *Luŋ má Zembî yí, bwé
á ŋə shilə bwámé nə bwámé
ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé
zə zâŋ dí.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú
myâ ofada bənŋ Ofarizyên
bwé má ci ná í bég ná: «Muud
nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə
yí, bágúlág, bwé kág bii nyə.»

12

Labínda mó Maríya
(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í má lúg mwôw
mésaman ná *Páska *Oyúden
zág bə, Yésus má kə Betanî,
dánd má Lazâr Yésus nyə a
gwûmushi yé. ² Bóól búúd
ó dánd dɔɔŋgá bwé á ka sá
dína lúu má Yésus dí. Mááta
nyə á bə a ŋé sá milwámá
dína jɔɔŋgúd, Lazâr njúl sám-bá
búúd bənŋ Yésus bwé á ŋə
də wád. ³ Maríya mú ka
ŋwa labínda álal-kus bwé á sá
nə fwámé nâr* yé. Nyə á
ŋwa labínda ni kúl njwəmbə,
zə gwáágulə Yésus makuúd ná
ndéé a mú fim nyə mwo nə
shilú jé; məcud má labínda má
mú lwánd njów wêsh. ⁴ Ngwól
*mpwíin mə Yésus nyə á bə
cínŋg ná Yúdas Iskariyôt, mp-
wíin nyə á bə ná nyə wé má
bá kusha nə Yésus yé. Ja
Yúdas éne má dúg nda Maríya
nyə á gwáágulə Yésus labínda
nâr ná, a má ci ná ⁵ «Jí bwé
ámə bə kú kusha labínda éga
odanarî† mitəd milóól ná ndéé
bwé kwíind mimbúmbúwá nə
ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni
ná a baam nə mimbúmbúwá.
Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə
juwâl; nda nyə á dú bii mǎŋa
*mwaanê ná, nyə á dú júwo
mwaanê cínŋg. ⁷ Yésus mú
ci ná: «Bídúg múdá éne nə
shéé. A má sá sóólúgú ni, ŋélə
bwey téduga nda bwé bá dúl

11:52 10.16 11:53 5.18 11:54 5.13; 7.1 11:55 2.13; 11.9-11-20; 21b
30.17-18 † 11:55 Oyúden bwé á dú sá míngusa ná bwé gusa milám myáŋ shú zálə
də Páska. 11:56 7.11 12:1 11.1-2 12:2 Luk 10.40 12:3 Luk 7.37-38
* 12:3 nâr: Jisə wúl kɔɔl á dí dúgə mpə námá nda ntəŋga. 12:4 Yúdas Iskariyôt:
6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 12:5 Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † 12:5
danarî: Danarî ngwúd í á dú kwaga nə myána myâ ŋkúmba jwôw. 12:7 19.40
12:8 Mbá 15.11 12:9 11.43-44

mə ní. ⁸ Nəcə bi é də ji nə mimbúmbúwá mwôw mēsh, nji sánôh bí sá ábúlé ji mwôw mēsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwá má gwág ná Yésus ji Bétanî; bwá á ka ngə kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwá á ngə námá kə ná bwá ká dóg Lazâr nyə á gwúmushi yé. ¹⁰ Ná ndeé, milúlúú myâ ofada mí mú ŋwa cígúlá né bwá jəlá nə gwú námá Lazâr, ¹¹ nəcé sâ í á bə nə nyə yí í á sá ná kúdə zhwog Oyúden bwá béégýág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyú Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán mələm, ncúlyá buud bwá á zə zâh dí wá bwá mú gwág ná Yésus ngə zə Yurúsalem. ¹³ Bwá mú ngə ŋwa mán má lándú ná ndeé, kə lég nyə bwá ngə kîm ná:

Hosána! Gúmá í bég nə nyəng ngə zə jíná mə Cwámba dí yé,

Njwú-buud á Izurəyêl.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálaad Zembî ngə ci ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn†, kú fúndə.

Dugí njwú woó ngə zə.

A mbád cwə jakáás dî.

¹⁶ *Ompwín ó Yésus bwá áshígé fwo wámbala sâ í á ngə siy yí fwála dœngúd. Bwá á ka kə téduga gwo ja Yésus nyə á ŋwa gúmá yí; bwá mú mpu

ná í á bə cilyá shú má Yésus, sósólúgú wœng námá wə bwá á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwá á bə ja nyə á jôw Lazâr gwúmushi nyə yí, bwá ngə bwiing lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwá á ngə zə bwəma nə nyə nəcé bwá á gwág ná nyə a sá *shimbá dœngú. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyên bwá mú ka ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Bí má dóg í? Bí cugé nə ŋkul sá sâ. Dugá lœm wêsh ngə kə nyádí!»

Gúmá mə Yésus

²⁰ Búbaalé Ogurêk bwá á bád námá zə Yurúsalem ná bwá zə yə Zembî gúmá zâh nîd. ²¹ Bwá á ka kə dúgya nə Filíp á mwâ Betusayída, kə ji nyə ná: «Mása, sá ngə cœl dóg Yésus.» ²² Filíp mú kə jaaw André, bá bēsh bwá mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla mə wós, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə ŋwa gúmá yí.

²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, bumá mpəg í amə kə mändəlúd yí, í ká kə ji kú yə, í bwên gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumá mən̄kund mən̄kund.

²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jím̄bal gwo; muud mə yidá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagula gwo kanduga kanduga. ²⁶ Nkí muud mə cœl síya nə mə, a bə mə, í mú bə ná, kúl má jísá yí, muud ngə síya nə mə yé bə námá cínœng. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

12:11 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9 † **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbún bwá á lwə ŋwála á Yurúsalem cínœng gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26** 14.3; 17.24

27 «Nda bí má dúg éga, mitédúgá mí má búbulə mə lámúd. Ká mə cíg ná ji? Ná Dâ, ság ná mə fáámug nə cúnŋ ngə zə ga? Mbô. Mə á yida zə ná mə zág bwəma nə cúnŋ wəŋg. 28 Dâ, ság ná jínə dwô í ŋwág gúmá.» A ká námə shîn lás ntúni, kál mú wú jon dí ná: «Mə mə sá, mə é nyingə námə sâ.» 29 Buud bwə á bə cínəŋgú áncuncuma wá bwə á gwág kál dōŋgá, bwə mú ci ná jisə njum-mpú; bóólúgá ná ŋgwól *éŋgəles mə lésəha nə Yésus. 30 Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lás na shú dām, í ámə yida bə shú dán. 31 Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémbyé mílésú kíkídíga, cí á shí ga wusəw tóón. 32 Mee, ja mə bá wú shí gaád bānəw gwəw yí, mə bá julə búúd bēsh mádí.»

33 Ja Yésus nyə á ŋgə ci ntúni yí, nyə á ŋgə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. 34 Zhwog buud óni bwə mú bəsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb mácçə dí ná *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyingə zə jaaw sá ná í bá ji ná Mwān mə Múúd bánówág gwəw, ntó nye wə ji? Mwān mə Múúdŋ wəŋg wə zə?» 35 Yésus mú bəsa bwo ná: «Məŋkenya mäsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búśə ná nə məŋkenya yí, yídúgú í kú bá zə byalaga nə bî; nəcə, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á

ngə kə yí. 36 Ngəgá nə *búgula məŋkenya té məŋkenya mäsə ná bídí yí, bí ngəg nə bə bwān ó məŋkenya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntúni yí, nyə a béeğya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

37 Yésus nyə á tɛɛm sá bímbí lú *máshimbá mənɪ buud bwə ngə dúg íí, buud bwə áshígé *búgula nyə. 38 Sâ jəŋg í á sá ná ciyá mə Izayí *muud micúndə í bwəmag. Nyə á ci ná:

Cwámaba, zə nyə a búgula kéél sá á ŋgə bwiing yí?

Zə Cwámaba nyə a lwágulə mpífə nyé yé?

39 Gwə wə í sá ná buud óni bwə bəg kú búgula sâ Izayí nyə á ci yí.

40 Zembí nyə a shwu bwo ncím míshád,

a lələshi bwo milām,
nəcə mísh mán mə á bá dúg,
milām myán mí á bá wámbulə,
bwə á bá cénd kuú njənd,
ná ndéé mə mú lwag bwo.

41 Izayí nyə á lás ntó nəcə nyə á bwey dúg milwaná mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus yí. 42 Í á tɛɛm bə ntó, bóól zhwog buud wā sámbá ótəwe ɔ shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshígé bə nə ŋkul məm nyə mísh mə búúd dí, bwə á ŋgə fúndə ná *Ofarizyên bwə á bá yíl bwo *mpáánzə minjígúlá. 43 Nəcə bwə á cɛɛl

12:27 12.23; Mat 26.38 12:28 17.1; Mat 3.17; 17.5 12:31 5.22; 14.30; 16.11

12:32 3.14 12:33 18.32 12:34 Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14

Š 12:34 Mwān mə Múúd: Ntó mə ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo ji nə ŋkul dúg Dan 7.14.) 12:35 7.33; 8.12 12:36 5.13 12:37 16.9 12:38 Iza 53.1;

Rom 10.16 12:40 Iza 6.10 12:41 Iza 6.1-3 12:42 2.23; 9.22 12:43 7.18

12:44 5.24

ɲwa gúmá mísh má búúd dí, kú bə mísh má Zembî dî.

⁴⁴ Nji, tɛem bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá námá múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵ Muud mə dúg mə yé, a mə dúg námá múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶ Mɛɛ muud jísá mánɛnya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yêsh mə búgúlá mə yé bág kú nyingə ɲgə cugə yídúgúd.

⁴⁷ «Muud mə gwágulə lású mə ɲgə lás yé, nji a kú sá nda mə ɲgə ci ná, mə dí mə yé nyə intúgúlí; mə áyáyé nyə intúgúlí nəcə mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ɔ shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ɔ shí bwá fáámug. ⁴⁸ Muud mə ká ban mə, ban lású mə ɲgə lás yí, muud wəɲg mə bwey bə nə sá í bá yə nyə intúgúlí yí; lású mə ɲgə lás ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. ⁴⁹ Mə aɲgê nə lás nə lúu wâm; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sâ mə bág də ci yí nə sâ mə bág də bwiing yí. ⁵⁰ Mə mpú ntâg ná sâ Dâ mə cí ná í bág yí, gwə wá í də yə búúd cug á kandugə kandugə. Nə ndéé, sâ jêsh mə ɲgə lás yí, mə ɲgə lás nda Dâ nyə á ci ná mə dúg lás ná.»

13

Ngusa məkuú

¹ Í á ka zə bə, zan *Páska í ɲgə bə ná í zə tééd í, Yésus nyə

á ɲgə bwey mpu ná wəla í má wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bə ná, nyə á ka námá cɛel bwo kə wóós máshiné má cug jé. ² Nə ndéé, bánɲ buud bə bwá á ka ɲgə də; bwá ɲgə də ntáni, ndug Njwû məjamb mə bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyôt tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Nə ndéé, Yésus nywáá nyə á ɲgə bwey mpu ná Dâ nyə a mə sá ná a jwúg nə isá byêsh, a ɲgə mpu ná nyə á zhu wə Dâ, a zə námá nyingə kə wə Dâ. ⁴ Yésus ɲgə bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándə nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú ɲwa táwula cɛɛlə kugəd. ⁵ A mú shwu mójúwó bíshim dî, tééd ɲgələ gusa *ompwíin bə məkuú, ɲgə fím nə táwula nyə á cɛɛlə kug dí yé.

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mé məkuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámba? Wó gusa mə məkuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sâ mə ɲgə sá ga, wo cugé nə ɲkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgula wámbulə gwo.» ⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abúlé bwelɛ gusa mə məkuú.» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyingə bə múúd waamâ.» ⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «ɲkí ntó Cwámba, kú gusa mə nji məkuú; gusag námá mə məbwə, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə

bwey gusa yé má dɔ jii ná bwá gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəc é bwey bə fúbán. Bi báá bi búšə ntâg mífúbán, nji kú bə bí bêsh.» ¹¹ Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwá wə nyə á ci nə bwo ná: «Bi bêsh dí búšə mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a shîn gusa ompwíin bé məkuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándá yé ná ndéé a mú nyingə kə jii shí, də. A mú jii bwo ná: «Sâ mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í kə ná?» ¹³ Bi má dɔ dí jôw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwám̃ba.” Bi má dɔ mpu sâ, nəc é mə jisə Yíguli, mə Cwám̃ba. ¹⁴ Nkí mə Yíguli, mə Cwám̃ba, mə má gusa bí məkuú, bi má jəla námə nə dɔ sá ntó mpádúgá nyín. ¹⁵ Nəc é yuug wə mə má yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, dɔgá síya ntó. ¹⁶ Búbálé, má jaaw bí ná, lwaá í ádé bwele ntɔ mása, *muud lwámá nda bwele ntɔ múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bi má mpu ntó wə ni; bí má ká dɔ sá ntó, bi má jəla. ¹⁸ Mə anɔ́ nɔ́ ci bi bêsh. Mə mpú búúd má á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwámag. Jí cilyá ná: “Muud sá ngə də sɔ́ ngwúd yé má tééd ná a lumbúli nə mə”. ¹⁹ Mə má fwo bwey jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo sɔ́y, shú ná ja í bá sɔ́y yí, bi bág *magulə ná mə jisə. ²⁰ Búbálé, má jaaw bí

ná, muud mə lág múúd lwámá wám yé, a má lág mə; muud mə lág ntâg mə yé má lág múúd nyə á nti mə yé.»

Yúdas mə zə kusha nə Yésus (Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, mitédúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² *Ompwíin bwé mú ngə dɔ́gya mpádúgá nyán ngə sɔ́ ná bwé mpúg muud Yésus ngə ci yé. ²³ Mpwíin Yésus nyə á dɔ bul cɛel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogú. ²⁴ Shímun Pyêr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílog nyə muud á ngə ci yé.» ²⁵ Mpwíin wɔ́ɔng mú yid, jéég Yésus lúu bud dí jii nyə ná: «Cwám̃ba, jisə zə eé?» ²⁶ Yésus mú bɛsa ná: «Mə zə juwo kúl buléd ídêwəd, muud má é yə yé, muud wɔ́ɔng wə éci.» Yésus mú ŋwa kúl buléd juwo ídêw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. ²⁷ Nji Yésus má yə nyə kúl buléd ni yí, *Sátan má nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Leelug sá sá wó ngə jii ná wo sá yí.» ²⁸ Buud bwé á bə cínɔ́ng wá, kú nə tɔ́ ngwúd nyə á mpu sâ Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. ²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á dɔ bii manɔ́ga *mwaanê ná, bóól bwé á ngə téduga ná Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná a kág kusə ísá í zân, nkí ntâg ná a kág yə mímbúmbúwá

gúl sâ. ³⁰ Yúdas nye nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ŋwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ŋwa gúmá ja gaád, a mə sá námá nə Zembî ŋwág gúmá. ³² Zembî nyəmfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námá zə lwóya gwo. ³³ Yé bwán bām, sônôŋ bí sá é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sọ mə; nə ndéé, námá nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námá nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí.” ³⁴ Mə yé bí cɛɛ agúgwáan, dúsə ná: “Cɛilagá biméfwó nə biméfwó. Námá nda mə á cɛel bí ná, cɛilagá biméfwó nə biméfwó. ³⁵ Sâ í é sá ná buud bwá dág mpu ná bi búsa ompwín bām yí jisə cɛelí bí é ŋgə cɛila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kúlya Yésus

(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̃ba e, wo kə ŋgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ŋkul bɛ mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bɛ mə.» ³⁷ Pyêr mú bɛsa ná: «Cwám̃ba, mə cugé nə ŋkul ka bɛ wo kíkídíga nəcé ji? Mə ji nə ŋkul kɛenzh cug jām shú dwô.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Wo ji nə ŋkul bále kɛenzh cug gwô shú dām? Búbálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógú nə

ŋgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kúlya mə ija ilóol.»

14

Yésus jisə zhií

¹ «Mitádúgá mí nda bɛɛg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə. ² Njów mə Dâ wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ŋkul ji yí. Í mbām bə kú bə ntó, ŋki mə mə námá jaaw bî. Mə zə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiŋgə zə ŋwa bí, kə nə bî. Mə bá kə nə bí ná bi bág námá bə kúl mə jisə yí. ⁴ Bi mə mpú ntág zhií í kə kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwám̃ba, sá bāŋ nda mpu kúl wó zə kə yí, sá é ka mpu zhií á wu ntədəle?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jisə zhií, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ŋkul kə wə Dâ kú cingya mádí. ⁷ Í ká bə ná bi mə mpú mə, bi é mpu námá Sónŋgú waam̃. Nə ndéé, tééd kíkídíga, bi mə mpu nyə, bi mə námá dág nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwám̃ba, lwóg sá Dâ, bímbí dɔɔŋg í é jəla nə sâ.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwə má ji ga? Muud mə dág mə yé, mə dág Dâ. Nəcə jí wó nyiŋgə ci ná mə lwóg bí Dâ yí? ¹⁰ Ye wo aŋgê nə *magulə nə mə ji Dâ dí cwú, Dâ njúl mádí cwú? Lású wêsh mə ŋgə lás nə bí yí, mə aŋgê nə ci tɔɔ ciyá nə lúu wām. Dâ muud njúl mádí cwú wə ŋgə

sá misóólágú myé. ¹¹ Maguləgá ná mə jisə Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû. Nywágá námə ka magulə nə dágulə misóólágú mə ngə sá myá. ¹² Bábálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námə sá misóólágú mə ngə sá myá; a bá námə sá myəng mí búl nyingə ntə myá. A bá sá myo nəcé mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sâ jêsh bí mə bá gwáámə nə jínə dām yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá ná Sónngú ngwág gúmá. ¹⁴ Bí mə ká gwáámə *[mə] gúl sâ nə jínə dām, mə sá gwo.

Yésus mə kaag ómpwín Nkénkê Shíshim

¹⁵ «Bí mə ká cēel mə, bi e wá mílúú məcēx mām dí, ¹⁶ mēē ka bá jəgula nə Dâ. A bá nti bí ngwól múúd mə bá zə də bándulə bí yé, binón nyān zə bá ji kandugə kandugə. ¹⁷ Nyān wə Shíshim óbúbálé; Shíshim búúd ɔ shí ga bwə cugé nə nkul lég yí. Bwə cugé nə nkul lég nyə nəcé bwə ángē nə dág nyə, bwə ámpúyé námə nyə. Bi bān bi mə mpú nyə, nəcé binón wə búśá, a bá námə njwa jiya bídí. ¹⁸ Mə abúlé lágə bí bwān ónyulú, mə bá nyingə zə bídí. ¹⁹ Í mə lág búbaalé fwála, buud bwə á nyingəyé ná dág mə. Bi bān bi mə bá dág mə mə ngə cugə, bi ka ntāg bá cugə. ²⁰ Jwōw dōngú, bi mə bá mpu nə mə ji Sónngú waam dí cwû, bi njúl mádí cwû, mə

námə bídí cwû. ²¹ Nkí muud mə gwág isā byēsh mə ngə ci ná í bəg yí, a bə byo, muud wōng mə cēel mə. Í njúl ntāg ná, muud mə cēel mə yé, Dā nyə é cēel nyə, mə mú námə cēel nyə, mə sá ná a mpúg mə.»

²² Yūda, kú bə Yúdas Iskariyōt, mú ci nə nyə ná: «Cwáməba, wo sá ná sá mpúg wo, kú sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg wo, ntó nyə wə ntədél?»

²³ Yésus mú bəsa ná: «Múúd mə ká cēel mə, nyə e sá sá mə ngə ci yí, Dā mú bá cēel nyə; nə ndéé, sá bá zə nyádí zə ji jiya. ²⁴ Muud nyə acéélé mə yé, nyə á bəyé nə məgwág nə lósú wām. Í njúl ná lósú bí ngə gwág mə ngə lās ni í ángē nə zhu mádí, í ngə zhu wə Dā muud nyə á nti mə yé. ²⁵ Mə á də jaaw bí isā íni sónōn bí sá njúl ná. ²⁶ Nji, muud mə bá də zə bándulə bí yé, Nkénkê Shíshim Dā mə bá nti bí jínə dááməd yé, a bá jíguli bí isā byēsh, a də sá ná bi dág tāduga isā byēsh mə á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lág bí nə mətəla, mə yə bí mətəla mām. Mə ayáyé bí mwo nda búúd ɔ shí ga bwə də yə bí ná. Mitédúgá mí nda bēeg búbulə bí mílúúd, kúgá bə nə ifwaas. ²⁸ Bi a shí gwág mə á ci nə bí ná: “Mə é kyey, nji mə bá nyingə zə.” Í mbām bə nə bí mə cēel mə, ki bi mə gwág məshusəg nə mə zə kə wə Dā, nəcé Dā mə cə mə. ²⁹ Mə bwey

^{14:13} 15.16; 17.1 * ^{14:14} Míl micilyá mí ayág mí cugé nə “mə”. ^{14:15} 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 ^{14:16} 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 ^{14:17} 1Kr 2.10-16 ^{14:19} 16.16; 8.14 ^{14:20} 5.18 ^{14:21} 14.15 ^{14:23} Mbú 3.20 ^{14:24} 7.16 ^{14:26} 14.16 ^{14:27} 16.33; 20.19, 21 ^{14:28} 8.14 ^{14:29} 13.19

ná jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo sîy, shú ná bi bág *búgula ja í bá sîy yí. ³⁰ Tééd kíkídíga, mæ á nyíngayé ná ngə bul lésa ná bî, nəcə cî á shí ga ngə zə. A cugé yida bæ ná tɔɔ zhízhíí ná a sá mæ sâ; ³¹ í yida jii ná buud bwé mpúg ná mæ cɛɛl Dâ, mæ dɛ sá ísá nji váál Dâ nyə á cɛɛlə ná mæ bág dɛ sá yí. Tówágá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lá kwoolú vînyə

¹ «Mæ wá jísá fwámé shug lá kwoolú *vînyə, Dâ jisə mbɔɔl. ² Lôw wêsh í nódɔd mádí í kú ná ibumá yí, a yíl wo. Wɔɔng wêsh í ngə wúmə yí, a kwambulə wo shú ná í nyíngəg mpu wúmə. ³ Bi mæ bwey ntâg bæ mífúbán, minjígulá mæ mæ jíguli bí myá mí mæ bwey fúb bî. ⁴ Nadagá ná mæ, námə nda mæ mæ nada ná bí ná. Lôw líí í cugé ná nkul wúmə ntáni, í kú bæ í nódɔd kug lííd. Námə váál ngwúd, bí cugé ná nkul bæ ná mpumə nkí bi anádáyé ná mæ yí. ⁵ Mæ wá jísá shug lá kwoolú vînyə, bi bân milôw. Nyɔɔng mæ nádá ná mæ, mæ nwa jiya nyédí lámúd yé, a bá bæ ná ibumə mən̄kund mən̄kund; bi mæ mpú ná bí cugé ná nkul sá sâ mæ kú bæ. ⁶ Múúd mæ ká bæ kú nada ná mæ, bwé bá wusə nyə tóón, a mú bæ

nda lôw kwoolú vînyə í áshígé wúmə yí. Milôw myɔɔng mí dɛ shwáás ná ndécə, bwé cwéég myo kul kuda dí, mí kə jígə. ⁷ Bí mæ ká nada ná mæ, iciyá byâm nwa jiya bídí mílámúd íí, bí je gwáámb sâ jêsh bí mæ jii yí, í bæ. ⁸ Zhíí bí bí ná nkul sá ná Dâ n̄wág gúmá yí nyísə ná, bi bág ná ibumə mən̄kund mən̄kund íí, lwágulə ná bi búse *ompwíín báamə. ⁹ Mæ mæ cɛɛl bí námə nda Dâ mæ cɛél mæ ná; nadagá mádí cɛɛlíd. ¹⁰ Bí mæ ká wá mílúu mácɛɛ mām dí, bí nada mádí cɛɛlíd, námə nda mæ mæ wá lúu mácɛɛ mæ Dâ dí, mæ nada nyédí cɛɛlíd ná.

¹¹ «Mæ mæ lás ná bí ntáni nəcə mæ jii ná məshusug mām mæ kálag bídí, bi bág ná məshusug kú ná nji. ¹² Cɛɛ dām wá: Ciiilagá biméfwó ná biméfwó námə nda mæ cɛél bí ná. ¹³ Gúl cɛɛl í ányíngé ntɔ jɔɔng ji ná muud mæ kɛenzh cug jé shú óshwá bé yí. ¹⁴ Bí mæ ká wá mílúu mácɛɛ mām dí, bi búse oshwá bām. ¹⁵ Mæ an̄gə ná nwa bí ná osóɔl ɔ mäsáal, sóɔl mäsáal nyə ádé mpu sá mäsə yé ngə sá yí. Mæ ngə nwa bí ná oshwá bām, mæ a mæ sá ná bi mpúg sâ jêsh mæ á gwág ná Són̄gú waam yí. ¹⁶ Bi dí bi a féesh mæ; mæ wə mæ a féesh bí, mæ yə bí séy ná bi kág, kə ngə bæ ná ibumə, ibumə byɔɔng í ji kanduga. Í ká bæ ntó, Dâ dɛ bá yə bí sâ jêsh bí mæ bá dɛ

14:30 12.31 **14:31** 15.10; Mat 26.46 **15:1** Ozê 10.1; Sôm 80.9-12 **15:2** Mat 3.10 **15:3** 13.10 **15:4** 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24 **15:6** Mat 7.19 **15:7** 15.16 **15:8** 14.13; 17.1 **15:9** 13.1; 5.18 **15:10** 14.15 **15:11** 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 **15:12** 13.34; 1Yn 4.11 **15:13** 10.11 **15:16** 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 **15:17** 13.34

gwáamb nə jíná dâm yí. ¹⁷ Sâ mə ɲgə ci nə bi sáág yí jí nə bi cɪlag biméfwó nə biméfwó.»

Zhíŋ a shí ga

¹⁸ «Búúd ɔ shí ga bwé ká mpíi bí, mpugá ná bwé á fwo námá tééd mpíi mə. ¹⁹ Bi mbâm bə búúd ɔ shí ga, ki buud ɔ shí ga bwé mə cɛɛl bí nə bi básə buud bán. Ká, bí cugé búúd ɔ shí ga, mə a féesh bí, mə wá mbéégí mpédúgá binón bwo, gwé wé búúd ɔ shí ga bwé ɲgə mpíi bí yí. ²⁰ Bi ɔ tédúgá lésú mə á lás nə bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwéle ntɔ mása”. Kagá mpu ná ɲkí bwé á lwágulə mə cúwúlí, bwé bá námá lwágulə bí cúwúlí; ɲkí bwé á bə nə mægwág nə lésú wâm, bwé bá námá bə nə mægwág nə lésú wán. ²¹ Bwé bá du sá bí isâ íni byêsh nəcé bí bálə búúd bâm, bán bwé ámpúyé ntâg muud nyə á nti mə yé. ²² Mə a mbâm bə kú zə, zə lésa nə bwo, bwé nda bə nə *səm; ká, bwé cúgé nə kɔɔd bwé káádug shú sám wán ja gaád yí. ²³ Muud ɲgə mpíi mə yé ɲgə mpíi Sóóŋgú waamâ. ²⁴ Mə a mbâm bə kú sá mísóólúgú mə á sá bwédí myá, mísóólúgú múúd nyə abwélé sá myá, bwé nda bə nə sám; ká, bwé á mə dúg mísóólúgú myɔɔŋgú, ɲji bwé ɲgə mpíi sá, nə mə nə Sóóŋgú waamâ. ²⁵ Nji, í ɲgə bə ntó shú nə sâ jísə cilyá bwédí mácéɛ dí yí í bwémag; jísə

cilyá ná: “Bwé á mpíi mə kú nə sâ mə á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mə bá du zə bándulə bí yé mə bá zə, nyə wé Shíshim óbúbálé mə Dâ. Mə bá ɲwa nyə wé Dâ, mə nti bí. Ja á bá zə yí, a bá zə du bwiing sâ í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bí, bi mə bá námá du bwiing sâ í dúgyá nə mə yí, nəcé shé á mə bə sámabá té mátéédulé.»

16

¹ «Mə ɲgə bwey jaaw bí isâ íni shú nə bí nda bá biil məbwébulánúd. ² Mpugá nə bwé bá du yíl bí *mámpáánzə mə mínjígúlád. Dúl wəla í bá ntâg zə bə nə, buud bwé bá du téduga nə ja nyân mə gwú ɲgwól a bídí yí, a mə yə Zembí gúmá fwámé yə. ³ Bwé bá du sá ntó nəcé bwé áshígé mpu Dâ, kú námá mpu mə. ⁴ Nji, mə ɲgə bwey jaaw bí isâ íni shú nə ja wəla dɔɔŋg í bá wóós yí, bi ɔ bá téduga nə mə á shí jaaw bí.»

Séy Nkɛŋkɛ Shíshim mə bá zə du séy yí

«Mə a shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mátéédulé, nəcé sónɔŋ bí sá á bə ná sámabá. ⁵ Ká ja gaád í, mə zə kə wé muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámabá nyə ashilé ntâg mə ná: “Wo ká ɲgow?” ⁶ Nji, nda mə ɲgə jaaw bí isâ íni ná, bi mə shîn bul bə nə macey mílámúd. ⁷ Nji, tɛɛm bə ntó, mə mə jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfíí nə mə kyéyug; mə ká bə kú kə, muud mə bá zə du bándulə

bí yé kú zə bídí. Má ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga bwá mpúg iwushí búśá nə ndí kóómb á *sám, nə otútəlí, nə sémbyé mílésú yí. ⁹ Iwushí búśá nə ndí kóómb á sám yí bísə ná bwá abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwá nyingə bə nə iwushí kóómb á otútəlí dí; byán bísə nəcé mə zə kə wə Dă, bi ányingəyé ná dúg mə.* ¹¹ Bwá ka námá nyingə bə nə iwushí kóómb á sémbyé mílésúd; bísə nəcé Zembî má bwey sám Cî á shí ga lésú yé†.

¹² «Mə ji ná nə zhwog isă ná mə ngəg nə jaaw bî; nji, bí cugé nə ŋkul jísəw byo kíkídiga. ¹³ Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí ná ndéé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abulé dū lās isă nə lúú yé, a bá dū kala bí isă bwá bá dū jaaw nyə yí, a dū jaaw bí isă í bá sîy yí. ¹⁴ A bá sá ná mə ŋwág gúamá, nəcé a bá dū lég isă byâm a dū jaaw bî. ¹⁵ Să jēsh Sóŋgú waam jí nə ndí yí jísə să jām, gwə wə mə cí ná a bá jaaw bí isă á bá lég mádí yí.»

Məcey mə lâm mə bá nyee məshusug

¹⁶ «Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə cə, bi mú nyingə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwíín bwə mú ŋgə ci

bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ŋgə cēel ci yí? A ci ná: «Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə cə, bi mú nyingə dúg mə.» Nyə ámə fwo námá ci ná: «Mə zə kə wə Dă.» Ntó má kə ná jí?» ¹⁸ Bwá ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyee mə kə ná jí? Sə ampúyé să á ŋgə cēel ci yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwə wál cēel zə jî nyə mishílí, a mú ka ci nə bwo ná: «Mə ámə ci nə bí ná: «Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə cə, bi mú nyingə dúg mə.» Gwə wə bí ŋgə sə biméfwó nə biméfwó ná bi mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, má jaaw bí ná, bi mə bá jîi máyê, bí tədúwa, buud ɔ shí ga bân bwə ŋgə zhwiimba. Bi mə bá bə nə məcey mə lâm, nji məcey məŋg mə bá nyee bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í dū wóós yí, ŋgaá á dū bə nə məcey. Ŋgaá ja á mə byâ yí nyə ádé ná téduga məcey, a yida gwág məshusug ná a mə byá? ²² Námá mbií ŋgwúd wəŋgú, bí búśə nə məcey ja gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwele déég bí mân məshusug. ²³ Ja jwôw dəŋg í bá bə yí, bi abúle ná nyingə jî mə shílí tə gúl să nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí má ká gwáám

16:9 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37

* **16:10** Yésus nyə á ŋgə cēel ci ná:

Zembî nyə e lwágulə otútəlí bē nə kəndúlə Mwân yé kwolós dí shú misám mí búúd, ná ndéé a mú bân ŋwa nyə gwôw nyádi caangád. **16:11** 12.31 † **16:11** Iwushí bísə ná buud ɔ shí ga bwə amágúláyé ná Zembî má bwey sám nyə lésú yé. **16:13**

14.16; 15.26; Mís 16.6-10; 1Yn 2.27 **16:14** 17.1 **16:15** 17.10 **16:16** 14.19

16:22 15.11 **16:23** 15.16

Dâ sâ nâ jínâ dâm, a yə bí gwo. ²⁴ Wóós nâ kíkídíga, bí afwóyé ná gwáámb sâ nâ jínâ dâm. Gwáámbúgá, bí é bii, mæshusg ka bæ bí kú nâ nji.»

Yésus má ntq shí ga

²⁵ «Mə má ngə lás nâ bí lésú ni wêsh ómpwokwoond dî. Nji, dúl wəla í bá zə bæ, wəla dɔɔngá, mə abúle ná dɔɔ lás nâ bí ntó, mə bá dɔ jaaw bí isâ í dúgyá nâ Dâ yí ná kpwoó kpwoó. ²⁶ Jwôw dɔɔngá, bí mə bá gwáámb Dâ isâ nâ jínâ dâm, mə acíyé ná mə bá jəgula nâ nyə shú dún, mbô; ²⁷ nyəméfwó má cɛel bí. A cɛel bí nəcə bí á cɛel mə, bí magulə ná mə á wú wə Zembî. ²⁸ Mə á wú wə Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wə Dâ.»

²⁹ *Ompwíin bé bwə mú ci nâ nyə ná: «Wo má dúg í, wo mú ngə lás ja gaád ná kpwoó kpwoó, kú ná nyingə bæ ómpwokwoond dî. ³⁰ Sá mə mpu ja gaád ná wɛɛ mə mpú sâ jêsh, ná í ajíyé ná muud shílag wo shíli. Gwə wə sá mə ka magulə ná wo a wú wə Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bɛsa nâ bwo ná: «Bí mə ka tɛɛm magulə ja gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bæ, í mə bwey námá bæ, wəla á ná bí é ciima, muud yêsh kə jé kóómb, bí lúgə mə məmɛfwó. Nji, mə cugé məmɛfwó, sá Dâ wə búsó. ³³ Mə ngə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí bəg nâ mətəla mádí kwoɔud. Shí ga í bá lwágulə bí

*incwaw í ntug; nji bí ó lwóyá ígkán, mɛɛ má ntq *mánkul mā shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntáni yí, nyə bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóós. Ság ná Mwân woó ɲwág gúmə shú ná Mwân woó kág námá yə wo gúmə. ² A ɲwág gúmə shú ná a yág buud bēsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ɲkul ná a jwúg nâ buud bēsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jooɲg jísə ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ɲgwúd nâ ɲgwúd jísə yé, ka námá mpu Yésus-Kríst muud wo á ntí yé. ⁴ Mə má sá ná wo ɲwág gúmə shí gaád, mə má casulə ísɛy wo á ci ná mə sáag yí. ⁵ Dâ, mə á bwey dɔ bæ nâ gúmə wódí koogú, shí nâ gwów nda fwo bæ; ság ja gaád ná mə nyíngag bæ nâ gúmə jooɲg wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpédugá buud ɔ shí ga wá, mə á mə sá ná bwə mpúg sâ wó jísə yí. Bwə á bæ buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwə mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwə mə mpu ja gaád ná sâ jêsh wo á yə mə yí í á wú wódí, ⁸ nəcə iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwə á mə bii byo, bwə á mə mpu fwámé mpu ná mə á wú wódí, bwə á mə ntág magulə

ná wo á nti mæ. ⁹ Mæ ɲgə jəgula shú dán, kú bæ shú búúd ɔ shí ga; mæ ɲgə jəgula shú búúd wo á yə mæ wá, nəcə búəsə buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh má jí nə ndí yí jísə sâ gwô, jəɲg jêsh wó jí nə ndí yí jísə sâ jâm. Buud wo á yə mæ wá bwé á mé sá nə mæ ɲwág gúmá. ¹¹ Mæ ányingəyé ná bæ wa shí, mæ ɲgə zə nûɲ wódí, ɲi bâɲ búəsə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé sɛɛɲgya nə mæbôw yé, baaguləg bwo nə ɲkul nyísə wódí jíná dí yí, ɲkul wo á yə mæ yí. Baaguləg bwo ntó, bwé bág sâ ɲgwúd námə nda mæ nə wo, shwé búəsə sâ ɲgwúd ná. ¹² Ja sánón sá á bæ yí, mæ á ɲgə baagula bwo nə ɲkul nyísə wódí jíná dí yí; mæ á dɛ baagusə bwo ná ndéé, tɔɔ ɲgwúd nyə a shígé jimb, sɛsaalê námə ɲi nyɔɲɲ nyə á bæ ná a bá jimb yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á mé bwəma. ¹³ Mæ ɲgə zə wódí ja gaád; mæ ɲgə ná lás lésú ga mæ ɲjúl wa shí shú nə məshusəg mām mé kálag bwé dí kú nə ɲi. ¹⁴ Mæ á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwé mú ntâg mpíi bwo; bwé mpíi bwo nəcə báá bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mé cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mæ acíyé ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Má yida ci ná wo báaguləg bwo, Mbáwélú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mé cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwé ɲgəg

nə bɛ obúbálé bwô, bwé ka ɲgə béégəyá nə mæbôw; kéel dwô dúəsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mæ shí gaád, mæ zə námə kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mæ tál máméfwó jâm cé shú ná obúbálé bwé sáág ná bwé béégəyá nə mæbôw.

²⁰ «Mæ aɲgê nə bul jəgula ɲi shú dán. Má jəgula námə shú búúd bēsh bwé bá *búgula mæ nəcə lán wán wá. ²¹ Má jəgula nə wo ná bēsh bwé bág sâ ɲgwúd. Dâ, wo jí mádí cwû, mæ ɲjúl wódí cwû*. Námə nda shwé búəsə ntó ná, má jəgula nə wo ná bwé bág námə shwé dí cwû, buud ɔ shí ga bwé máguləg ná wo á nti mæ. ²² Mæ a mé yə bwo milwané wo á yə mæ myá, ná bwé bág sâ ɲgwúd námə nda shwé búəsə sâ ɲgwúd ná, ²³ í bág ná, mæ ɲjúl bwé dí cwû, wo ɲjúl mádí cwû, bwé mú bæ sâ ɲgwú dú váál í jəla yí, buud bwé mú mpu ná wo á nti mæ, wó cɛel ntâg námə bwo nda wó céél mæ ná. ²⁴ Dâ, má jii ná kál mé jísə yí, sánôn buud wo á yə mæ wá sá bág, bwé bényəg milwané wo á yə mæ myá. Wo á yə mæ myo nəcə wo á bwey cɛel mæ wo nda fwo fwə shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tútəlí yé, buud ɔ shí ga bwé ámpúyé wo, mɛɛ mæ mpú wo, buud wo á yə mæ óga bwé á mé mpu ná wo á nti mæ. ²⁶ Mæ a mé sá nə bwé mpúg sâ wó jísə yí, mæ é nyiɲgə námə ɲgə sá, shú ná váál cɛelí wó

17:10 15.8 **17:11** 6.39; 13.18 bwé bág sâ ɲgwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28
17:13 15.11 **17:14** 7.7; 8.23 **17:15** Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 **17:18**

20.21 **17:21** 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, ɲkí muud mæ nyíi mæ nyúúlád, a kwey wo; ɲkí a nyíi wo nyúúlád, a kwey mæ. **17:24** 12.26; 17.5 **17:25** 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 **17:26** 17.6

céél mə yí í bág bwádí ícug dí,
mə njúl bwádí ícugúd.»

18

Bwá zó bii Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntúni yí, nyə á kyey, bánônj *ompwíín bé bwá mú ntɔ Kédron, kə fanwíny; gúl fambá í á dɔ bə núnj, bánônj ompwíín bé bwá á dɔ bwey kə cínɔŋg.

² Na jì ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey dɔ mpu kúkúl jɔŋgú, nəcé Yésus nyə á kə dɔ sɛɛŋgya nə ompwíín bé wu ija ija.

³ Milúlúú myá ofada bánônj *Ofarizyên bwá á ka kənd kında ózimbi nə ifulish ná bwá kág bii Yésus. Bwá á ka ŋwa imɔɔs nə málamba nə məkwoɔ mə dóómb. Yúdas mú ŋwa bwo, bánônj bwá mú kə fambá jɔŋgúd. ⁴ Yésus nyə á ŋgə bwey mpu sâ í zó bə nə nyə yí; a mú ka shísh bwádí, kə jì bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» ⁵ Bwá ná: «Sá ŋgə sɔ Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wá éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bánônj buud óni bwá njúl sámbá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wá éga», seegya nji bwá mú ŋgə cúculə nə mikwoŋ ná ndéé kə ŋgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyingə jì bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» Bwá ná: «Sá ŋgə sɔ Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wá éga”. Nkí mə wá bí ŋgə

sɔ yé, bídagá bága, báá bwá kág.» ⁹ Yésus nyə á ci ntɔ shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jím bal tɔɔ ŋgwúd.»

¹⁰ Ná ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwele. A mú wéém gwo, taad ŋgwól sɔɔl mäsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwá məncwúm. Sɔɔl mäsáal wɔŋŋ nyə á bə nə jíná ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnág kafwele gwô kúl í dɔ jì yí. Ye mə bág kú ŋgul bálá Dâ má yə mə yí?»

¹² Ná ndéé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wánj, nə ifulish í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wóólə nyə mənjkəda.

Bwá kə nə Yésus wá Hána
(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54)

¹³ Bwá mú tééd fwo kə nə nyə wá Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wɔŋŋ dí yé. ¹⁴ Kayíf wɔŋŋ wá nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfíí ná muud ŋgwúd yág shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

Pyêr mə kúlyá Yésus
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ŋgwól *mpwíín bwá á ŋgə bɛ Yésus kúl bwá á ŋgə kə nə nyə yí. Kálə wóós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíín éne nywáá bánônj Yésus bwá mú nyíi, nəcé Ajəláci á ofada nyə á dɔ mpu mpwíín wɔŋŋ. ¹⁶ Pyêr nye

nyə a lúg tóón, kúná-kúnə ná mpumbé. Mpwíín Ajəláci á ofada nyə á ðu mpu éne mú zə tóón, zə lésa nə mudá nyə á ðu baagələ mpumbé yé ná ndéé nyíngal Pyêr cwû. ¹⁷ Mudá nyə á ðu baagələ mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgaá wo ji námá mpwíín mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíín yé.» ¹⁸ Osóol ɔ mäsáal bənŋ ifulish bwá á bə bwá má jida kuda máág, ka ngə gwáalə, nəcə yŋ. Pyêr nyə á ka námá ngə gwáalə kuda cínŋg bwádí.

Ajəláci á ofada mə shílá Yésus mishílí

(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ngə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíín bé nə minjígúlá nyə á ðu jíguli myá.

²⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə á ðu lás nə buud bēsh ná kpwɔɔ-kpwɔɔ, mə á ðu yə buud minjígúlá ja jēsh *mámpáánzə mə mínjígúlád nə *Lun mə Zembî dí, kúl *Oyúden bēsh bwá á ðu seŋgya yí, mə a shígé ðu lás máshwoó máshwoó. ²¹ Nəcə jí wó zə ngə jî mə mishílí yí? Shílág búúd bwá á ðu gwág mə wá sâ mə á ðu lás yí, bwá mpû sâ mə á ðu ci yí.» ²² Ja gúl fulish mə gwág Yésus mə bəsa ntúni yí, a mə tí Yésus bóónz, a bām nə nyə ná: «Wo bəsa nə Ajəláci á ofada ntúni?»

²³ Yésus mú bəsa ná: «Ŋkí mə áma jag lás í, lwóg sâ mə áma

jág ci yí. Ká, ŋkí mə áma mpu lás í, nəcə jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú ci ná bwá kág nə Yésus wá Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mŋkədad.

Pyêr mə kwo kíllya Yésus

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ngə gwáalə kuda. Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá wo ji námá *mpwíín yé?» Pyêr mú kíllya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíín yé.» ²⁶ Ngwól sóol mäsáal mə Ajəláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə áma sámə lwá yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgaá mə shí dúg bíná nūŋ fambá?» ²⁷ Pyêr mú námá nyíngə kíllya nyə, ngwúm kúwó í wá kwáág ntāg.

Bwá kə nə Yésus wá Pilât

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Ná ndéé, bwá mú wú nə Yésus wá Kayíf, kə nə nyə lun mə ngwámuna. Í á bə mání má ngə ləm. Nji, bwá áshígé nyíi lun, ná bwá á bá lweegushi ícug ná ndéé bwá kú ná nə zhíí bwá dá *Páska. ²⁹ Pilât mú wú lun kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ngə ci ná muud éga nyə áma sá ji?»

³⁰ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sə áma zə yə wo nyə ntúni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi kág sámə nyə lésú váál məcɛɛ mún mə ngə ci yí.» *Oyúden ná: «Məcɛɛ mäsú mə ángê nə yə sá ŋkul ná sá

gwúg muud.» ³² Ciyá ni í mú bwama nà lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váál shwiy á jəlá nà bá yə yí.

³³ Pilát mú nyingə nyíi lun. A mú jəw Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?»

³⁴ Yésus mú bəsa ná: «Ye wo ngə ci ntáni nà lúú wô, ye bóól búúd bwə ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilát mú bəsa nà nyə ná: «Ye mə ji mwā Yúden? Ləəm wô nà milúlúú myā ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo ji?»

³⁶ Yésus mú bəsa ná: «Ijwúga byām í cúgé yā shí ga; í mbəm bə ntó, kí buud bām bwə má zə lúmbúlíd, zə kaambulə nə Oyúden ná bwə nda bii mə. Ká, ijwúga byām í cúgé yā wa.»

³⁷ Pilát mú ci nà nyə ná: «Ntó ji ná wo ji Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo mə ci, mə ji Njwú-buud. Nkí mə á zə byél shí gaád í, í á bə shú nkúmba sâ: ná mə zág lwágulə búúd sâ bwə jów ná obúbálé yí. Buud bəsh búsə búúd wā obúbálé wá bwə dū gwágulə sâ mə cí yí.» ³⁸ Pilát mú jí ná: «Jí jí ná obúbálé yí?»

Bwə sámb ná Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nji nyə á ci ntáni yí, a mú nyingə wú lun cúwo tóón, kə ci nà Oyúden ná: «Mə mə adúgé ná múúd éga mə sá gúl sâ mábɛ́ bí mə jí nyə shwiy nà ndí yí. ³⁹ Nji, í dū bwey bə ná mə dúg bíd bí mbwug ngwúd fwála lə Páska; ná ndéé,

ye bí mə jí ná mə bídúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bəsh bwə mú nyingə kām ná: «Mbô! Kú bə nyə! Yidagú bíd sá Barábas!» Barábas éne nyə njúl zhilunjaanə.

19

¹ Ná ndéé, Pilát mú kə, kə sá ná bwə fyámúság Yésus milwón. ² Ozimbi bwə mú ŋwa ísā yā mægwaagulə, bwə lwə *túm gúmá ná ndéé jil Yésus lúúd; bwə mú námə bwééd nyə káándə ícī atítí. ³ Bwə mú dū shísh nyádí dū zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ngə báág nə wo»; bwə mú ngə nyífə nyə məmpóónz. ⁴ Pilát mú nyingə wú lun, cúwo tóón kə ci nà Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwə zág yə bí nyə; nji mpugá ná mə adúgé nkúmba sâ á mə sá yí.» ⁵ Bwə mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmá á mægwaagulə nə káándə ícī atítí. Pilát nə bwo ná: «Dugá, muud wə éga.» ⁶ Dúgúlə mílúlúú myā ofada bənôn ifulísh bwə á dúg Yésus yí, bwə á zə jí kímúlə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dī, bwambuləg nyə kwolós dī.» Pilát mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, bíméfwó bí bwámbuləg nyə kwolós dī, mē mə adúgé nkúmba sâ á mə sá yí.»

⁷ Oyúden bwə mú fēel ná: «Sə búsə nə dúl cɛ́, dwó wə í ngə ci nə á jəlá nə yə, nəcé a ngə jaaw nyúúl nə a jí Mwān mə Zembí.» ⁸ Ja Pilát nyə a gwág

ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwəndə. ⁹ A mú nyingə kə lun kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ngow?» Yésus kú bəsa. ¹⁰ Pilát ntág nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə ji nə nkul mə bíd wo, mə ji námá nə nkul mə sá ná bwá bwámbuləg wo kwolós dí?» ¹¹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Í mbəm bə Zembí kú yə wo nkul nyəəngú, wo kú sá mə sá. Gwá wá ji ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilát nyə á ngə sɔ zhií ná a bíd Yésus, Oyúden bwá mú ngə kím ná: «Wó ká bíd nyə, sá mpu ná wo cugé shwá mə *Káázəl. Nəcə muud yēsh mə ŋwá ící nə bəd yé má lwágulə ná a ji zhízhín mə Káázəl.»

¹³ Nji Pilát nyə gwág ntúni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə ji jiya nyə á dɔ cígal mílású yí, kúl bwá á dɔ jów ná Mbaadé á məkwoógú məkwoógú yí, heburə dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwá dú kwəməsa *Páska yí, jwów í mú ngəe tólóg dí. Pilát mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwá mú ngə kím ná: «Nji shwiy, nji shwiy. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilát ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dí?» Milúlúú myá ofada mí mú bəsa ná: «Sé búse nə Njwú-buud nji Káázəl.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwá kég bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus

kwolós dí

(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwá mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyáməfwó mú ngə ŋkēny kwolós jé, ngə wú ngwála, ngə kə kúl bwá jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburə dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwá mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bənŋ bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tútám. ¹⁹ Pilát nyə á ka cilə búbóómbúd bwá kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarét, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwá á lɔ búbóómbú jəŋg, nəcé kúl bwá á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúná-kúnə nə ngwála, cilyá í á bə ntág heburə dí, nə laté dí, nə gərək dí. ²¹ Milúlúú myá ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilát ná: «Kú bəeg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilát mú ci nə bwo ná: «Sá má má cilə yí, gwá wá má má cilə yí.»

²³ Ja ózimbi bwá á shín bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwá á ka ŋwa mikáándá myé bwá kaaw mánkəw mənə, muud nyé ŋkəw, muud nyé. Í mú ka lág wáma jé á cwú. Jāŋ í á bə síyá ncindí, wú gwəw wóós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbi bwá mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídagá jwə bya, dág múúd nyə é ŋwa yé». Í mú síy nda gúl kákúl mícilyá mí Kálaad Zembí í ngə ci ná, ná: «Bwá á kawula mikáándá

myâm nji, bwá á jwə bya shú mbwéédí wâm». Ntáni wá ózimbi bwá á sá yé.

²⁵ Í á bæ, nyəŋgú yé bá mínəŋhú bwá tál nyə kúná-kúnə nə kwolós, nə Mariya mudá má Klópas, nə Mariya á Magadála. ²⁶ Yésus mú dúg nyóŋgú, *mpwíin Yésus nyə á dɛ cɛel yé tál nyə kúná-kúnə. A mú ci nə nyəŋgú ná: «Dugí Muda, mwân woó wé éga.» ²⁷ A mú námá ci nə mpwíin ná: «Dugí nyəŋgú woó.» Tééd wəla níi dí, mpwíin wəŋg mú ŋwa nyóŋgú mə Yésus, kə jil nyádí.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í má shín bæ ntáni yí, Yésus ŋgə mpu ná isâ byêsh í má shín cishuli, nyə á ka ci ná: «Mə ŋgə gwág shwáásúlə miné»; ciyá jəŋg í mú sá ná sâ í á bæ cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwəmag váál í jəla yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bæ í tál nə məlwəg má ábibyenzhú; bwá mú ŋwa eponzh, juwo cínəŋg məlwəg má ábibyenzhú dí, ka fɛen mbúmbwá *ízop dí. Bwá mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má ábibyenzhú mání yí, nyə ná: «Súsúsá jêsh í má bæ.» A mú jweeg lúu, a mú nyiŋg kənd *jím jé wé Zembî.

Mácií nə majúwó

³¹ Na nyə á bæ, í njúl jwów bwá dú kwəməsa Sábaad yí.

Oyúden bwá áshígé ka cɛel nə mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wós jwów lú Sábaad. Í á ŋgə ntág bæ ná nyân Sábaad nyə é cɔ bósólúgá bêsh. Ná ndéé, bwá á ka kə jî Pilât ná a yág bwo ŋkul ná bwá búgág buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbi bwá mú kə, kə búgə áshúshwóógú məkuú, búgə námá ábɛɛ. ³³ Ja bwá á kə wós wé Yésus yí, bwá mú kwey ná a má bwey yə, bwá nda ntág búgə nyə məkuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida ŋwa kwəp, juwo nyə ntág lú mwə dí, məjúwó nə mácií má ó júg ntág. ³⁵ Muud ŋgə bwiing isâ íni yé nyə a dúg byo nə mish mé. Bwiingúlə á ŋgə bwiing yí wúsə nda óbúbálé bwá ŋgə magulə ná; a mpú ná a ŋgə bwiing sâ jísó búbálé yí. A ŋgə bwiing gwo shú ná bi búgúlág námá. ³⁶ Í á sîy ntáni ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwəmag, ná: «Tə yasé jé ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyiŋgə námá bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwá bá dúg múúd bwá á cúwal nyúúl yé.»

Bwá kə dɛl Yésus

(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Ngwól múúd nyə á dɛ bæ Arimatê ná Yóseb, nyə á dɛ bæ *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgá fúndə *Oyúden. Ja ózimbi bwá á shín kə búgə buud ɔ íkwolós məkuú bwá

juwo Yésus kwɔɔ ntúg lú mwɔ dí yí, Yóseb nyə á ka wá Pilât ná Pilât yág nyə wáda ná a kág yíl mbimbə mə Yésus kwolós dī. Pilât mú magulə. Yóseb mú kə ɲwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus gúl búlú dí yé mú námə zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwə á dɛ jɔw ná aloês† yí fulá nə mîr†. Fulá wɔɔɲg wêsh í á jee bə okílo məwûm málóɔl. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwə á ka ɲwa mbimbə mə Yésus, bwə fúlə wo nə obándashi, wá ólabínda, váál Oyúden bwə dú sá ja bwə dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á dɛ bə nûɲ kúl Yésus nyə á bə kwolós dí yí, nyúl shwôɲ njúl cínɔɲgú gúgwáan, bwə kú fwo bwelɛ dúl múúd cwû. ⁴² Nda jwɔw dɔɔɲg í á bə jwɔw bwə dú kwəmsa Sábaad yí ná, bwə á shwal wá mbimbə mə Yésus shwɔɲ nyɔɔɲgúd nəcé í á bə kúná-kúnə.

20

Ompwíín bwə kə dúg shwɔɲ
(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8;

Luk 24.1-12)

¹ Jwɔw shwénde mə dú tééd yí, ná námə yídúgú yídúgú, Maríya á Magúdála nyə á kə shwɔɲ dī. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyiɲgə bə kúl í á ɲgə juwal shwɔɲ yí. ² A mú kə nə kúlə wá Shímun Pyêr bá nyɔɔɲg *mpwíín Yésus nyə á dɛ cɛel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwə mə yíl Cwámba

shwóɲud, sə ámpúyé kúl bwə mə kənd nyə yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ɲgwól mpwíín cúwo námə, bwə mú kə kúl bwə á dúl Yésus yí. ⁴ Bêsh obá bwə á ɲgə kə nə mikúlá, ɲji, ɲgwól nyə á ɲgə bul ju cɔ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwɔɲ dī. ⁵ A mú bɔɔlə, a mú dúg ɲji obándashi bwə á dúl Yésus nə ndí wá bwə mbwúgú. ɲji nyə a shígé nyíi shwɔɲ dí cwû. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ɲgə bɛ nyə, a mú zə wóós jé ja, a nyíi shwóɲud. A mú dɛ dúg óbándashi bwə á bə bwə mbwúg cínɔɲg wá. ⁷ A mú námə dɛ dúg kúl káándə bwə á wóɔlə mbimbə lúu nə ndí yí, jâɲ í á shígé bə kúl óbándashi bwə á bə yí, í á bə yé fúlá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ɲgwól mpwíín, nyɔɔɲg nyə á tééd wóós yé, mú ka zə nyíi shwóɲud, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bə nəcé bwə áshígé fwo mpu wámbulə sâ í á bə mícilyád yí, nə Yésus mə jəlá nə bá gwûm. ¹⁰ Ja ómpwíín bwə á shín dúg ntáni yí, bwə á ka nyiɲgə kə bwədí.

Maríya á Magúdála mə dúg
Yésus
(Mak 16.9-11)

¹¹ Maríya nyə a lág tóón, shwɔɲ dí kúná-kúnə a ɲgə jii. Nyə á ka námə kə bɔɔlə shwɔɲ a ɲgə jii. ¹² A mú dúg wééngəles obá nə mikáándə mí áfufumə bwə njúl kúl mbimbə mə Yésus í á bə í mbwúg yí, nyíga ɲgeɛ kóómb

19:39 3.1-2 † **19:39** aloês: Í á bə labínda bwə á dɛ gwáágulə mimbimbə yé.

† **19:39** mîr: Nyə á bə mól məkúl mə lí bwə á dɛ sá bóól ólabínda nə mîl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dī. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23 **20:6** 11.44 **20:9** Sôm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 **20:13** 20.2

lúú, nyíga ηγεε kóómb makuú.
¹³ Wáén̄gales bwá mú jî nyə ná: «Amuda, jí wó ηγέ jî yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwá má yíl Cwám̄ba waamá wa, mə ampúyέ kúl bwá má kənd nyə yí.» ¹⁴ A ηγέ ná lás ntúni, a mú yid, a dúg ntág Yésus tál, n̄ji a kú mpu ná jísə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ηγέ jî yí? Wo ηγə s̄ə zə?» Mariya mú táduga ná muud má d̄u s̄ey cín̄ngú fambá wá ηγέ jî nyə ntúni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ηkí wo wé wo ámə yíl nyə, jaawug mə kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə ηwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú j̄ow nyə nə jínə dé ná: «Mariya.» A mú yid wá Yésus ci nə nyə hebur̄ə dí ná: «Rabúni», ntó má kə ná «Yíguli.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnya nə mə, nəcé mə afwóyέ bád kə wá Sóóngú waam̄ə. Yidagú kə jaaw ómínȳnḡə bām ná mə zə bád kə wá Sóóngú waam̄ə jísə námə Sóóngú wún yé, wá Zemb̄i waam̄ə jísə námə Zemb̄i wún yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíin ná: «Mə ámə dúg Cwám̄ba», a mú ntág jaaw bwo nda Cwám̄ba nyə ámə ci ná.

Ompwíin bwá dúg Yésus

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Námə mpwó-kugú á jw̄ow ηgwúd nə ηgwúd ni, jw̄ow shwénd̄e má d̄u tééd yí, *ompwíin bwá á bə nj̄ow. Bwá á ηgə

ji nə mimpumbé minjuwalá, ηgélə fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus má cúwo, zə t̄ow bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁰ Ja á má ci ntúni yí, a mú lwágulə bwo məbwá nə ntág lú mw̄ə. Ompwíin bwá mú bul gwág məshusug nə dúgúlə Cwám̄ba. ²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námə nda D̄a nyə á nti mə ná, má ka námə kənd b̄i.» ²² Ja á má sh̄in ci ntúni yí, a mú yámb bwo ηgúl, nyə ná: «Lágúgá N̄k̄ēn̄k̄ē Shíshim; ²³ buud bí má bá d̄u juu nə *misám wá, bwá bá d̄u lág íjuugá; b̄əng bí áb̄ule d̄u juu wá, bwá áb̄ule d̄u lág íjuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ηgwól múúd á buud w̄um nə óbá, nȳənḡə bwá á d̄u námə nyingə j̄ow ná Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíin b̄é dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíin bwá á ka jaaw nyə ná: «Sə báá sə ámə dúg Cwám̄ba». Nyə mú ci nə bwo ná: «Má j̄i ná mə dúgúg məluun má məsún nyádí məbwád, mə wá nyinó cín̄ngú, mə juwo mbwá kúl bwá á juwo nyə kw̄ə ntág lú mw̄ə dí yí. Té mə afwóyέ dúg íyuug bȳənḡə yí, mə cugé nə ηkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwénd̄e ncindí nyə a bwəma yí, ompwíin ó Yésus bwá á nyingə bə s̄eenḡyá nj̄ow, b̄ən̄n̄ Tómas j̄an̄ ja. See-gya ná, Yésus má zə, zə t̄ow

bwo na tútám, mimpumbé mí njúl minjuwálá, a mú ci ná bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁷ Nyə ntâg ná Tómas ná: «Ntiig nyiné mbwə gwô wa, dugi məbwə mām; ntiig mbwə zə wá wa mádí ntúg lú mwô dî, yowug ngələ sá məshwán, maguləg.» ²⁸ Tómas mú bəsa ná nyə ná: «Cwám̄ba waamə ná Zembî waam.» ²⁹ Yésus mú ci ná nyə ná: «Wo mə ka magulə nəcé wo dūgúlə mə! Buud bwə ngə magulə bwə kú fwo dūg mə wá, báá bwə mə jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sá námə mól zhwog məshimbá ompwín bə bwə ngə dūg; m̄n̄ mə cūgé cilyá wa kálaad égaád. ³¹ M̄oŋg m̄sə cilyá wa má m̄sə shú ná bi m̄aguləg ná Yésus jisə *Krîst, *Mwân mə Zembî, bí mə ká magulə ntó bí *bə ná cūg jíná déd.

21

Ompwín zangbá bwə dūg

Yésus

¹ Ná ndéé, fwála í á zə c̄; Yésus mú námə nyingə zə lwóya *ompwín bə nyúul ncindye m̄n̄ Tiberyad. Í á bə nt̄ga: ² ná Shím̄un Pyêr, ná Tómas bwə á d̄ námə nyingə j̄w ná Wáas yé, ná Natanaél muud á Kana faan lú Galilê, ná bwân ó Zhébedé, ná ból ómpwín bə óbá bwə á bə bwə njúl. ³ Shím̄un Pyêr mú zə ci ná ból ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwə nt̄g ná né ná: «Shé mə zə kə.» Bwə mú kə, kə kəwa

byólúd. Nji, bwə áshigé bii t̄o shú búlú n̄d. ⁴ Ná ndéé, ja mán í mə zə ngə lām yí, Yésus mú zə, zə t̄w c̄ndú, ompwín nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci ná bwo ná: «Nááá, bwân e, bi á b̄yé ná búbaalé óshû ná?» Bwə ná: «Mb̄.» ⁶ Nyə ná bwo ná: «Wusəgá wód d̄n kómb byól á mbwə m̄ncw̄m, bi é bii óshû.» Bwə mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á ná bwə kú ná ná ngul j̄gə. ⁷ Mpwín Yésus nyə á d̄ c̄el yé mú ci ná Pyêr ná: «Cwám̄ba wə éne!» Nji Shím̄un Pyêr nyə a gwág ná jisə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáas ná, a mə bwáád m̄káándé, mə k̄l nyúul m̄ájúwó. ⁸ Ból bwə mú ngə zə ná byól bwə ngə julə óshû lwándúla wódúd ná cwóó. Bwə áshigé bul bə shwóg-shwóg ná bw̄n̄, í á jee bə nji omáda t̄d*. ⁹ Ja bwə mə wóós c̄ndú yí, bwə mú kwey kuda máág, óshû bwə mbád c̄n̄g, ná íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci ná bwo ná: «Zəgá ná ból óshû bí mə bii óni.» ¹¹ Shím̄un Pyêr mú nyingə kəwa byólúd, a mú kə julə wód lwándúlá ná m̄ma óshû t̄d ná m̄w̄m m̄át̄on ná ólól. Óshû bwə á t̄em bə nt̄ni, wód í áshigé nyey. ¹² Yésus mú ci ná bwo ná: «Zəgá d̄.» T̄o muud nyə áshigé j̄i nyə ná: «Wo wə zə?» B̄sh bwə á ngə bwey mpu ná jisə Cwám̄ba. ¹³ Ná ndéé, Yésus mú shish, a ngwa íbuléd yə bwo, a ngwa námə óshû yə bwo. ¹⁴ Na

20:29 1Pr 1.8

20:30 1.14; 2.11

20:31 3.15; 1Yn 5.13

21:3 Luk 5.5

21:4

20.14; Luk 24.16

21:6 Luk 5.5-7

21:7 13.23; Mat 14.29

* 21:8 Okudé mit̄ad

mimbá.

21:11 Luk 5.6

21:13 6.11; Mat 14.19; 15.36

21:14 20.19, 26

nyə á bə ja aléel Yésus lwóyálə nyúúl ómpwíín bə dí ja nyə á shîn gwûm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwə mə shîn də yí, Yésus mú jî Shímun Pyêr ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cēel mə cə bímí bāga bwə cēel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná mə cēel wo.» Yésus ntāg nə nyə ná: «Wíflúg mə bwán ó ncwəmbə bām.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jî nyə ja ábēé ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cēel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná mə cēel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagula incwəmbə.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cēel mə?» Pyêr mú bə nə macey mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cēel mə?» A mú ntāg bəsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú isâ byêsh, wo mpú ntāg ná mə cēel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíflúg mə incwəmbə byām.» ¹⁸ Búbólé, mə jaaw wo ná, ja wó á dū bə ncwəmə yí, woméfwó wo á dū cəḡlə kandá, wo kə kúl wó cēel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúúl yí, wo bá dū téég mábwa, buud oshús dū cəḡlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cēel kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ngə lwágulə mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zəmbî gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bəg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dág *mpwíín Yésus nyə á dū cēel yé ngə zə nyádí mpás, mpwíín nyə á jágawo Yésus bəd dí ja bwə á ngə də yí, jî nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr mə dág mpwíín éne yí, a mə jî Yésus ná: «Nyíga nye mə bá shúgula ntudel?» ²² Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə ká ci ná a bág cəgə kə wós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dág wo cínəng yí? Wəe bəg mə.» ²³ Tééd fwála ni dí, lân mú kyey óbúgula bēsh dí ná mpwíín wəngú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíín wəngú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci ná a bág cəgə kə wós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dág wo cínəng yí?»

²⁴ Mpwíín wəng wə ngə bwiing isâ íga, nyə wə nyə á cilə byo; sə mə mpú ntāg ná bwiingulə yé wúsə nda óbúbálé bwə ngə magulə ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yí bísə. Byêsh í á mbām ngə kə mícilyá dí, shí ga bə bíbáyá shú ókálad ə mícilyá myəng.

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá Isâ í dúgyá nà kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembî dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ lwámá ɔ Yésus bwə á bwiing Jɔɔ Kéel yí.

Mətéédulé mə kálaad mə lwágulə sə nə Yésus nyə á bwəndə fug shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fug nyɔɔngú nə sán sán (1.8): «bi mə bá lág nkúl í bá zhu wə Nkɛɛnkɛ Shíshim, zə bídí, bi mūsə bá bwiing lán wām, tééd Yurəsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumə í shí byēsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mánkəw məbá:

(1) Ja Yésus mə shín kə gwów yí, a mə nti búúd bé Nkɛɛnkɛ Shíshim nyúúlád jwów lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembî í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.

(2) Jɔɔ Kéel nyə á kə námá nə ndéé kə kumə Róma, shug lú ləomud (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wə ngə bul nyín: í bul bə mínjəond milól nyə a sá myá.

Kyeyúlə Jɔɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowalə nì í cúgé nji sáal búúd ɔ lwámá

bənəŋ oshwə bán; í bul bə nə Nkɛɛnkɛ Shíshim wə nyə á ngə sá nə Dɔ mə Zembî í ngəg nə bwaag.

*Zembî nyə á kaag buud
Nkɛɛnkɛ Shíshim*

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú nə mə bwiing sá jēsh Yésus nyə a sá yí, nə jəng jēsh nyə á jíguli yí tééd mətéédulé ² kə wós jwów nyə á bān kə gwów yí. Jwów dɔɔngú, nə nkul á Nkɛɛnkɛ Shíshim, nyə á fwo shín lwágulə *buud ɔ lwámá bé nyə á féesh wə sá bwə jálá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ lwámá bé bəng dí wə nyə á lwóya nyúul mpəsə micún nə shwi yí. Nyə a lwágulə bwo iyuug mimbií mimbií nə a jisə kuwó, bwə ngə dúg nyə tən mwów məwúm mənə, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí.

⁴ Í á ka zə bə, dāni jwówád íí, bənón bwə ngə də, a mú báásulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurəsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dā nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.»

⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nye nyə á duu buud nə məjúwó, bí bān bi mə zə bá duwan nə Nkɛɛnkɛ Shíshim námá mwów mágáad.» ⁶ Bēsh bwə mú ka jī nyə cún ngwúd ná: «Cwamba e, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwúga yā *Izarəyēl yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bí dí bí nə bi mpúg méfwala nə ija Dā

nyəméfwó nyə á tâl yí. ⁸ Nji, bi mə bá lág ñkûl í bá zhu wə Ñkênkê Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wâm, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóós ijumə í shí byêsh dî.»

*Yésus mə ká gwôw
(Luk 24.50-53)*

⁹ Ja nyə á shîn lás nə bwo ntáni yí, bwə ngə dúg nyə, a mú ñkâñ kə gwôw, ñkúdu mú shweel nyə, mísh mánj mə kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwə ngə ná dúg ngée jon dí wú nyə á kə wá, seegya ná buud obá bwə mə wóós bwo na koogú, bwə njúl nə mimbwéedí mí áfufumú. ¹¹ Buud óñi bwə mú ci nə bwo ná: «Yé búúđ ó Galilê, jí bí mə ká bwên na du dúg jon dí yí? Yésus mə bún kə jon dí béégya nə bi éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bi ámə dúg a ngə kə jon dí ni.»

¹² Ntó, bwə mú tí njəond wúlə mbúmbún á wəolivyê, kálə Yurúsəlem, cínəngú jisə cé zhí múúd mə kyéy jwôw lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwə mə wóós Yurúsəlem yí, bwə mú bád fúm á njów dí gwôw, kúl bwə á du seegya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhâk bá Andrê, nə Fílíp bá Tómas, nə Batəlumi bá Matiyô, nə Zhâk á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoong á macey mə lóm dí yé, nə Yúda mwân mə Zhâk. ¹⁴ Bêsh bwə á du sá zény

májəgula lâm ngwúd, bənônj bóól búdá, nə Mariya nyəəngá mə Yésus, nə omínyəñá ó Yésus.

Bwə fêesh jilá mə Yúdas

¹⁵ Dúl jwówúd ntáni, obúgula bwə mə seegya je bə tâñ buud təd nə mawúm mábá, Pyêr nyə á tów shí, a mú ci nə bwo ná: ¹⁶ «Bwáang ó, Ñkênkê Shíshim nyə a lás mpu mə *Dávid dí, sâ jəong jisə cilyá shú mə Yúdas. Nyə wə nyə á ngə kə nə buud bwə á kə bii Yésus wá. Í á jii ná sâ jisə mícilyá mí Kálad Zembî dí yí í bwəmag. ¹⁷ Yúdas nyə á bə námə gwoong jisúd, Zembî nyə a yə námə nyə ñkəw sáal gaád. ¹⁸ Nji, *mwaanê bwə á jóna nə nyə ná a sáag olíingí nyə á sâ wá, nyə á kusə shí nə mwaanê wəong. Nyə á ka kə kadəwa shí cínəng mbúbudí, a mú kəod tâm kug, iség nə incuwa cîm shí nə shí†. ¹⁹ Buud ó Yurúsəlem bēsh bwə á shí mpu sâ jəong, nə ndéé bwə á gwiid shí nyəəng nə Akéludama, ntó mə kə ná “Shí mæcií”. ²⁰ Mpugá ná jisə cilyá kálad osôm dí ná: “Dénd dé í lúgúg wuul, muud kú ná bá ji cínəng”. Í njúl námə kwo bə cilyá ná: “Ngwól múúd ñwág jiya jé”.

²¹ «Ntó, sá básə nə bóól búúđ wa, buud sənônj bwo sá á du ngə jaand ja sənônj Cwámaba Yésus sá á bə gwoong yí, ²² tééd

1:9 Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22

1:10 Luk 24.4

1:11 Luk 21.27; Mbú 1.7

1:12 Luk 24.52

* **1:12** Cɛɛ mə Moyíz í á du ci ná ñkí muud mə cɛɛl sá njəond jwôw lú Sábaad í, a kú ntɔ kilomáda ngwúd.

1:13 Luk 6.14-16

1:14 Luk 23.49

1:16 Sôm 41.10

1:18 Mat 27.3-8

† **1:18** Bwəɔdagí lán ga nə wəong wúsə Mat.

27.5 yí. **1:20** Sôm 69.26; 109.8

1:21 Luk 1.2; 3.21; 24.51

nduwán má Yuánes Nduu-
buud kə kumə ja nyə á bən
kə jon dí yí. Í jii ná ngwól
múúd á cínəng zág seengya
nə sá, sánónj zə ngə bwiing
gwúmúlə Cwámba nyə a gwúm
yí.» ²³ Bwə mú lwágulə búúd
obá, nə Yóseb nyə á bə nə dúl
jínə ná Barsábas, bwə dǫgə
námə nyiŋgə jōw nə Yustos
yé, nə Matíyas. ²⁴ Nə ndeé,
buud bwə mú jəgula nə Zembî
ná: «Cwámba e, wo muud mə
mpú mílām mí búúd bēsh yé,
lwóg sá nyəəng wó mə fēesh
wa búúd obá óga dí yé, ²⁵ a
zég ŋwa jiya wa sáal *búúd ɔ
lwámád, nəcé Yúdas nywáá
nyə á myaas jiya jəəngú, a kə
ŋwa jəəng í á jəla nə nyə yí.»
²⁶ Bwə mú jwə bya shú búúd
obá bəəng, mpaambə í mú
fēesh Matíyas, bwə músə seeng
nyə nə buud ɔ lwámá wúm nə
ŋgwúd.

2

*Nkénkê Shíshim má shulə
jwəw lú Pantekôt*

¹ Ja jwəw lú Pantekôt í á
wósós yí, bēsh bwə á bə bwə
njúl kəkəl ŋgwúd. ² Seegya
ná nyúl ncíndə mú zhu gwəw
námə nda ja məma ŋkwə mə
də kunj yí. Ncíndə nyəəng í
mú lwánd njów bwə á bə yí
wēsh ná cwós. ³ Nə ndeé bwə
mú dǫg bíl ísá í ngə wósós nda
məjūm mə kuda. Isá byəəng
í mú ngə bósóg ngə kə badəwo
muud yēsh nyúúlúd. ⁴ Bēsh

bwə mú lwánd nə Nkénkê
Shíshim ná cwós, bwə mú
tééd ngələ lás mósól məkəl nda
Shíshim í á ngə sá nə bwə lásúg
nə.

⁵ Í á bə *Oyúden bwə njúl
Yurəsəlem, Oyúden bwə mə
wá lâm wə Zembî wá, bwə á
zhu ílwoŋ í búúd byēsh bísə
jon dí shí yí. ⁶ Ja sâ ni mə
gwíg ləəm nə ləəm yí, búúd
bwə mú zə seengya bwə kú
mpu sâ bwə cíg yí nəcé muud
yēsh ngələ gwág obúgula bwə
ngə lás kál lú byélé dé. ⁷ Fug
í á jimb bwo mílúúd, bwə ngə
jág bul káam, bwə mú ngə ci
ná: «ŋgaá nə búúd bwə ngə
lás óga bēsh básə buud wá
Galilē? ⁸ Ká ntədəlé í mpú zə
bə nə sá ngəg nə gwág bwə ngə
lás məkəl mäsú, muud yēsh
yag kál lú byélé dé yé? ⁹ Nə
Oparət, nə buud ó Medí nə
bəəng wá Elam, nə bəəng bwə
də ji Məzhuputamí nə Yudéa,
nə bəəng wá Kapados námə,
nə Pōŋ nə Azí, ¹⁰ nə Frizhí,
nə Pamafilí námə, nə Igípten,
nə məfaan mə Libî mâ ngéé
ŋgwəla Sirên, nə buud bwə
ámə zhu Róma wá, ¹¹ fwámé
Oyúden, nə ojón bwə á zə nyíi
mísəən Oyúden dí wá, nə buud
ó Kūrēt nə Arabí. Ntədəlé sá
ngə gwág buud óga bwə ngə
bwiing məma mísóólúgú mí
Zembî sádí məkəl mə byélé
dí yé?» ¹² Bēsh fug í á jimb
mílúúd, bwə kú ná mpu sâ
bwə cíg yí. Bwə mú ka ngə
ci bwámé nə bwámé ná: «Jáyé

1:24 Yuá 2.24-25 **1:26** Mik 16.33 **2:1** Ləv 23.15-21; Mbá 16.9-11 **2:3** Luk
3.16 **2:4** bwə mú lwánd nə Nkénkê Shíshim ná cwós: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44;
11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mósól məkəl: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12
2:7 1.11 **2:12** 1Kr 14.23

í mǎ bǎ ga?» ¹³ Bóólágá bân bwé mú ngǎ cágula obúgula, bwé ná: «Bwé mǎ lwánd nǎ mǎlwæg.»

Pyêr mǎ lǎs kaand

¹⁴ Pyêr bǎnǎn *buud ɔ lwámá wûm nǎ ngwúd bwé mú ka zǎ tǎw tǎm buud. Pyêr mú bân kǎl gwów-gwôw, lǎs nǎ bwo ná: «Yé *Oyúden nǎ bǐ bēsh buud bǐ ngǎ jǐ Yurúsalem wá, bǐ ɔ mpú nti mǎlwǎ kǎga mǎdí, bǐ mǎ jǎlá nǎ mpu sǎ ga. ¹⁵ Buud óga bwé angê nǎ fudǎ nǎ mǎlwæg nda bǐ ngǎ ci ná. Ngaá ná jwôw dúsa ná nǐ mǎwǎla ibuu mǎ mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bǎ ná sǎ Zhuwêl *muud micúndǎ nyǎ á jaaw yí, gwǎ wǎ í mǎ bwǎmǎ ga, nyǎ á ci ná:

¹⁷ Í bá bǎ ná, mwôw mǎ mǎzhúgúlǎ, mǎ bá shwu múúd yêsh Shíshim wǎm.

Zembǐ mǎ ci ntó.
Bwǎn bǎn wǎ budûm nǎ wǎ budá bwǎ bá cúndǎ micúndǎ myǎm,

mǎncwǎmǎ mǎn mǎ dúg *mǎntamǎ mǎ á mǐsh ná bagǎ*,

icwúcwúul bín dúg mǎntamǎ.

¹⁸ Jǐ ntó. Mǎ bá shwu ósóol ɔ mǎsǎal bǎm Shíshim wǎm mwôw mǎongúd,

tǎo ósóol ɔ mǎsǎal wǎ budûm, tǎo wǎ budá,

bēsh bwǎ mú bǎ búúd ɔ micúndǎ.

¹⁹ Mǎ bá wéeshuli *ísǎ í mímbúgu gwów jonǎd,

mǎ sǎ *ísǎ í ntǔ búúd nkwón yí shí mishwun.

Í bá bǎ, nǎ mǎcií nǎ kuda, nǎ ngúdǎ yíle,

²⁰ shúshwóógú nǎ mwásǎ mǎ Cwámǎ í zǎg wóós,

mǎma mwásǎ ǎnkǎnkǎnwǎ wǎong,

jwôw í bá shwǎla bǎ yídúgǎ, mbyôl bǎ mǎcií.

²¹ Ná ndéé, múúd yêsh mǎ bá kǎm jôw jínǎ mǎ Cwámǎ yé, á bá cǎga.

²² «Bag ó *Izǎrǎyêl, gwágúlágǎ sǎ mǎ ngǎ ci yí. Zembǐ nyǎ á wéeshuli bǐ *mǎshimbǎ nǎ ísǎ í mímbúgu nǎ ísǎ í ntǔ búúd nkwón yí. Nyǎ á wéeshuli byo mǎbwǎ mǎ Yésus á Nazarêl dí nda bǐ mǎ bwéy mpu ná. Ntǔ jǐ ná Zembǐ nyǎ á mpu lwóya ná nyǎ wǎ nyǎ á nti bǐ Yésus á Nazarêl wǎongǎ, ²³ Zembǐ mú sǎ ná bǐ bíig muud wǎongǎ námǎ nda nyǎmǎfwó Zembǐ nyǎ á nǎwǎ cǐgúlǎ ná, nda nyǎ á bwey mpu ná. Bǐ á kusha nyǎ nǎ buud bússǎ kú bǐsh mǎcǎcǎ wǎ, bǐ sǎ ná bwǎ gwúg nyǎ, bwǎ músǎ bwambulǎ nyǎ kwolós dí. ²⁴ Nǐ, Zembǐ nyǎ á gwûmushi nyǎ, á fǎemushi nyǎ nǎ shwiy nǎcé shwiy í á shígé nywǎ bǎ nǎ nkul máánd nyǎ kandúga. ²⁵ Dávid nyǎ á wǎmbulǎ ci shú déd ná:

Mǎ á dǎ dúg Cwámǎ mǎdí shwógǎ jǎ jêsh,

nǎcé á jǐsǎ mǎdí mbwǎ mǎncwûm shú ná sǎ kú bwele fwágusa mǎ.

2:17 Zhu 3.1-5 * **2:17** ntamǎ á mǐsh ná bagǎ: Wǎn mbií ntamǎ í dǎ bǎ wo kú kǎ gwǎd. **2:21** 22.16; Rom 10.13 **2:22** Luk 24.19; Yuá 3.2; Mís 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 **2:23** 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 **2:24** 3.15; Luk 24.5 **2:25** Sôm 16.8-11

26 Ntó, lâm wâm wúsə nə
məshusug, jûm dâm í
ngə kəəs nə jámbá.

Ka nyingə bul bæ ná ifúndá
byâm í bá ngə woga nə
búgá,

27 nəcə wo abúlé sá ná mə kág
myeesh banj mínjîm,
wo abúlé bíd ná jəjə sóol məsáal
wô kág bwo shwónud.

28 Wo a sá ná mə mpúg məzhíí
má cug,
wo bá lwándulə mə nə
məshusug ja má bá dúg
wó yí.

29 «Bwááng, maguləgá ná
mə jááwug bí ná kpwoó ná,
mpáámbá íshé *Dávid nyə a
shí yə, nyə á dəw, shwonj
nyé nyísə ná wa sádí zə wós
múús. 30 Njì, nda nyə á bæ
muud micúndə ná, nyə á bwey
mpu ná Zembî nyə á kaag
nyə, a kəen búbálé ná a bá jil
ngwól mwân yé, məbyá mé
mâ nyəméfwó, a bá jil nyə
nyádí jiya ící dí. 31 Nyə á bwey
dúg ná Yésus mə bá gwûm,
gwûmúlə wəɔng wə nyə á ngə
ci ja nyə á lás ná: “Bwá á shígé
myaas nyə banj mínjîm, nyúúl
nyé í á shígé bwo shwónud”.

32 «Yésus wəɔngú, Zembî nyə
á gwûmushi nyə, sá bēsh sá
búsə owúshined wá lân wəɔng.
33 Mbwa məncwûm má Zembî
í á bân nyə gwôw. Nkénkê
Shíshim Zembî nyə á kaag yé,
a má lág nyə wá Dâ, a má

shwu sá nyə, gwá wá bí ngə
gwág bí ngə dúg nə sá ga.
34-35 Dávid nyəméfwó nyə a
shígé kə gwôw, njì nyə á ci ná:
Yawé nyə á ci nə Cwámba wâm
ná:

“Jig shí wa mádí mbwə
məncwûm
kə wós ja mə é culushi
mízhízhín myó,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

36 Yé bag ɔ Izurəyêl bēsh,
bí má jəlá nə ka mpu kú
nə məshwán ná Yésus bí
á bwambulə kwolós dí yé,
Zembî má sá ná a bág Cwámba,
a bæ *Krîst.»

Obúgula ó Yésus ó ashúshwóógú

37 Kaand ni nyə á kwiý
buud milám, bwá mú jî Pyêr
bánôñ *buud ɔ lwámá ná:
«Bwááng e, sá sáág ntadelé?»
38 Pyêr mú bəsa nə bwo ná:
«Céndúgá mitádúgá, muud
yēsh dúwanugí jíná má Yésus-
Krîst dí, Zembî jwúg bí nə
*misəm mín. Ntó, bi mú lág
yána má Zembî, yána dəɔng
wá Nkénkê Shíshim. 39 Nəcə
ŋkaagó má Zembî í dúgyá nə
bî, nə bwân bân, nə bóól búúd
bēsh búsə óshwóg-óshwóg wá,
bímbí dēsh Zembî mə bá jôw
yí.»

40 Pyêr mú námá kwo ngə
lás nə bwo bíl zhwog iciyá na,
ngə cwîny bwo, nyə nə bwo ná:
«Túbúgá wú na kala búúd á
lílingí nííd.»

2:27 13.35 2:29 10j 2.10; Mis 13.36 2:30 2Sa 7.12-13, 16 2:31 Sôm
16.10 2:32 1.8 2:33 Mbwa məncwûm má Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56;
Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Nkénkê
Shíshim Zembî nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26 2:34-35 Sôm 110.1; Luk
20.42-43; Heb 1.13 2:36 3.15 2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 2:38 3.19; Luk
3.3 2:39 Iza 57.18-19; Ifz 2.17 2:41 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24;
13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1

41 Buud bwá á magula kaand yé wá, bwá á duwan. Jwôw dɔɔŋgá, buud bwá á kwíðuli *Dɔ lú óbúgula dí kúná-kúná buud otóóshin olóól. 42 Obúgula bēsh bwá á dɔ sá zény bɛ́lɛ mínjígulá mí búúd ɔ lwámá, zény cɛg sɛɛŋgí á omínyɔŋá, zény dúlɛ féya buléd, ná zény dúlɛ jɪ ísɛɛŋgyá í mǎjɛgulad. 43 Buud bēsh bwá á bə nə gwǎǎgǎ, buud ɔ lwámá bwá ŋǎ bul sá *ísá í mímbúgú nə *ísá í ntǎ búúd ŋkwón yí. 44 Buud bēsh bwá á *búgula wá bwá á dɔ bə kúl ŋgwúd, bwá sɛɛŋg isá byán dɔ bií byo sɛɛŋgí. 45 Bwá á ŋǎ kusha mǎbií mǎŋ nə isá byán, bwá ka dɔ kawula *mwaanê wɔɔŋgú námá nda múúd yēsh nyə á bə nə mǎyáŋgan ná. 46 Bēsh bwá á dɔ sá zény kǎlɛ *Luŋ mǎ Zembí jwôw dēsh mbií ŋgwúd; bwá dɔ féya buléd mínjów minjów, bwá dɔ dǎ ídǎw byán nə mǎshusɛg, kú nə muud mǎ ŋkēny nyúul. 47 Bwá dɔ sǎgusə Zembí, bóól búúd bēsh dɔ ŋwa bwo nə mǎjilǎ. Cwámǎ nyə á dɔ cɛg buud jwôw dēsh, a dɔ kwádulǎ bwo *Dɔ dí.

3

Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgú

1 Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə kə *Luŋ mǎ Zembí wǎla lú mǎjɛgulá dí, mǎwǎla mǎlólǎl mǎ mpwó-kugú. 2 Ngwól múúd nyə á byél mbúmbwúgú. Buud

bwá á ka dɔ ŋkēny nyə jwôw dēsh dɔ kə jil nyə mpumbé Luŋ bwá dɔ jôw ná: «Jɔ Mbê» yí, a ka dɔ gwǎámb búúd bwá kǎ Luŋ wá kwíindyá. 3 Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ŋǎ bə nə bwá zǎ nyí Luŋ, a mú gwǎámb bwo kwíindyá. 4 Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə nə figá-figá, bwá nə né ná: «Ntɛg mǐsh kǎga.» 5 Muud éne mú kǎnd mǐsh bwádí a ŋǎ tǎdɔga nə a zǎ lǎg gúl sǎ. 6 Pyêr músə cɪ nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanê, mə kú nə or. Sá mǎ jí nə ndí yí, gwǎ wǎ mǎ yǎ wo yí. Jíná mǎ Yésus-Kríst á Nazarêt dí, tówúg tǎtǎlí wo kyéyug!» 7 Ná ndéé a mú bií nyə mbwǎ mǎncwúmúd, bǎn. Námá cé nə cé, mǎkuú nə mǎcɛgulu mǎ músə lǎl múúd éne. 8 A mú sǎánz tǎw tǎtǎlí nə cǎdek. A mú tééd ŋǎlǎ kyey. A mú kə, bǎnǎŋ bwo bwá mú kə nyí Luŋ mǎ Zembí, a ŋǎ kyey, a ŋǎ kǎw, a ŋǎ sǎgusə Zembí. 9 Buud bēsh bwá mú dúg nyə a ŋǎ kyey, a ŋǎ kǎw, a ŋǎ sǎgusə Zembí, 10 bwá ŋǎ mpu yag nyə nə muud nyə á dɔ jɪ mpumbé Luŋ bwá dɔ jôw ná Jɔ Mbê, a dúgǎ gwǎámb búúd mikwíindyá yé, nyə wǎ éne. Bwá mú ŋǎ jǎg bul kǎam sǎ í mǎ sɪy yí, ikukwendɛ bií bwo. 11 Muud éne nyə á shígé ná kwo béeɣya nə Pyêr bá Yuánes. Buud bēsh bwo mú zə nə mikǎlǎ kú ná mpu sǎ bwá cɪg yí, zə lyɛ bwo na wú

2:44 4.32-35 2:46 Luk 24.53 2:47 2.41 3:1 10.3, 9, 30 3:2 14.8

3:8 14.10; Yuá 5.14 3:11 5.12; Yuá 10.23 * 3:11 Nyíngúlɛ: Sá sǎ ŋǎ jôw nə nyíngúlɛ ní í cúgɛ zhizhe mpumbé; jísə mǐlwon mǐ mǎmpɪŋ mǐmbá, bwá ka wǎ kwáminú gwów ná gúgúwǎ bǎg.

bwé á bə kúl bwé á gwiid ná
Nyíngulé* má Sélamun yí.

Pyêr mə lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dág ntáni
ná, nyə á ka lás nə buud, nyə
ná: «Yé bag ɔ *Izəyêl, nəcé jí
bí ngə bul káam sâ í má sîy ni
yí? Jí bí ngə dág sá ná ŋkaamá
námə nda ŋkul nyísú wá í má
sá ná muud éga kyéyug tútəlí
yí, ŋkí ntəg ná sá bulúlə wá
milám wá Zembî wá í má sá
yí? ¹³ Zembî má *Aburaham,
Zembî má *Izaag, Zembî má
*Yákwab, Zembî odá má sá
ná sóol məsáal yé Yésus bág
nə gúmá. Yésus bí bəŋ bí á
kəenzh yé, bí á ban mísh má
Pilát dí yé, í njúl ná Pilát ny-
wáá nyə á ngə cəel bíd nyə.
¹⁴ Bì á ban muud Zembî nyə
a féesh yé, tútəlí muud, bí
yidá jî ná Pilát gwágúg ngwúl
buud ŋkúnkwónúla, a bíd nyə.
¹⁵ Muud nyə a té cəg yé, bí
bəŋ bí a gwú nyə, Zembî ny-
wáá mú gwúmushi nyə. Sá
búsə owúshined wá lân wəŋg.
¹⁶ Nəcə búgúlálə Jínə má Yésus
í, Jínə dəŋg í má lələshi múúd
bí má dág, bí má bwey mpu
éga. Búgúlálə Yésus wá í má sá
ná a yálúg fwámé yál nda bí
bêsh má dág éga. ¹⁷ Ná ndéé,
bwaang, mə mpú ná sóólúgú
wəsh bínəŋ otówe ɔ shwóg
bún bí á sá yí, í á bə nəcé ijág.
¹⁸ Nji, Zembî nyə á bwey jaaw
mímputi mí *búúd ɔ micúndə
bé bêsh dí ná *Kríst yé má bá
bwəma nə micúnə ná ndéé a yə,

sâ jəŋg wá í má bwəma ntáni
ni. ¹⁹ Kagá cénd mítədúgá,
bí cénd kuú njənd, ja jəŋgá
Zembî mú jím bal *misám mín;
²⁰ bí má ká sá ntó Cwámbe mə
bá sá ná bí bág ná bud-bud,
a nti bí Yésus nyə á féesh ná
a bág Kríst wán yé. ²¹ Í jii
ná Yésus wəŋgá fwóg ji jon dí
kə wós ja ísá byəsh í bá kwo
sîy ógúgwáan yí. Zembî nyə á
ngə jaaw ntó mímputi mí búúd
ɔ micúndə bé nyə á féesh yág
wá. ²² Nəcə Moyíz nyə a shí cì
ná: “Cwámbe Zembî mə bá nti
bí ngwól múúd micúndə nda
mə, a njúl mbyágá á kúl búúd
jín. Bì ɔ bá gwágulə nyə sâ
jəsh nyə é bá cì bí yí. ²³ Muud
yəsh mə bá bə kú gwágulə
múúd micúndə wəŋg yé, nyə
abúle ná bə málán mə kúl
búúd jíshéd, a bá gwúyow.”
²⁴ Buud ɔ micúndə bəsh, tééd
wá Samyél kala nə bəŋg bəsh
bwé á zə nyədí mpúsə wá bwé
á shí bwey də bwiing lân á
mwəw mága. ²⁵ Bì búsə bwán
ó búúd ɔ micúndə, bí á ngə
námə byél Zembî njúl nə sɔ nə
impáám bín. Nyə a sá sɔ
jəŋgá ja nyə á cì nə Aburaham
ná: “Minjow mí búúd myá
shí ga myəsh mí bá də lág
ibwádán mpwon buud nywô
dî.” ²⁶ Shú dán wá Zembî nyə
á tééd wéeshuli sóol məsáal yé
yé, a nti nyə ná a zəg bwádan
nə bí, a sá ná muud yəsh
yówug bów-bów fúlú.»

3:13 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 **3:15** 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40;
13.30; 17.31; Heb 2.10 **3:16** Mat 9.22 **3:17** Luk 23.34; 1Tm 1.13 **3:18** 5.42;
Luk 24.27, 44-46 **3:19** 2.38 **3:22** Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 **3:24** 3.18 **3:25**
Mət 12.3; Gal 3.8, 16 **3:26** 13.46; 18.6; Rom 1.16

4

Bwá zó bii Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwá ngá ná lésa nà buud ntáni, nà ofada, nà njwû á buud bwá á ða baagula *Lun má Zembî wá, nà *Osadwisyên bwá mú zə wós, ² bwá ngá bul gwág bôw nà Pyêr bá Yuánes ngála yə buud minjígúla ngə jaaw ná buud bwá bá gwûm nda Yésus nyə a gwûm ná. ³ Buud óni bwá mú bii Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwá bá lás lésú wán mpwómwás. Nəcə í á bə kugú má bii shí. ⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwá á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tân obúgula í mú bád kə kumə kúnə-kúnə otóóshin otóón.*

Pyêr bá Yuánes bwá zó tów kəðdud

⁵ Mán mələm, otówe ɔ shwóg, nà ocúmbá buud, nà *Oyíguli ó məcəx bwá á bə Yurúsəlem wá bwá mú zə sɛngya. ⁶ Ajəláci á ofada bwá á ða jôw ná Hána yé nyə á bə cínəng, nà Kayíf, nà Yuánes, nà Aləgəzándə, nà mimbyél myəsh myá wáájəláci wá ofada. ⁷ Bwá mú zə nà Pyêr bá Yuánes zə təl bwo cwánúd na búúd óni dí. Bwá mú ngə jì bwo mishílí. Bwá nà bwo ná: «Bí ámə sá sóólúgú wún ni nà nyáyé ŋkul? Bí ámə cwééd jíná má zó?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl

lwándúlá nə Nkénkê Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé otówe ɔ shwóg wá kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹ sá təl kəð dí múús nəcə sá sála mbəl múúd mənɣwa. Bí ngə jì sá sá sá ámə sá shú ná a bág mpwogé yí. ¹⁰ Bí bēsh nə bag ɔ *Izəyél bēsh, mpugá ná muud bí ngə dág éga má bə mpwogé jíná má Yésus-Kríst á Nazarét dí, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wá Zembî nyə a gwûmushi yé, nyə wá má sá ná muud éga bág mpwogé nda a təl éga. ¹¹ Nəcə Yésus jisə “kwóógú bí olwəye bí á myaas yí, dwó wá í má shúgula kwóógú lú lámuga† yí”. ¹² Kú nə ngwól múúd jì nə ŋkul yíl búúd məbôw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcə kú nə dúl jíná lú múúd sá má jálá nə *dág cug nə ndí wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwá mú bul káam dágula ná Pyêr bá Yuánes bwá ngə lás ná kpwoókpwó. Bwá á bul káam nəcə mpúlə ná Pyêr bá Yuánes básə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngə yida mpûy ná básə buud ó gwoong mə Yésus. ¹⁴ Nda bwá á ngə námə dág muud nyə á yál éne tál na bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bə nə sá bwá cì. ¹⁵ Bwá mú cì nà Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáánzə milésú á Zembî dí, bwá cúwóg tóón.

4:1 Osadwisyên: 5.17; 23.8; Luk 20.27

4:1 Luk 22.4, 52

4:2 2.24; 4.33;

17.18; 26.23

4:3 5.18

4:4 2.41

* 4:4 Tân ni nyísə lələ nji budûm nə budûm.

4:7 Luk 20.2

4:8 2.4

4:10 3.6; 3.15

4:11 Sôm 118.22; Luk 20.17; 1Pr

2.4-7

† 4:11 kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwá á ða tééd jil mándəlúd yí, dwó wá bwá á ða bə ja bwá lám mənɣunə mə njów yí. Bwá á ða lwə mbií sá ngə dág məlwəga mə shiméd múús yí. (Sá ga jisə námə Mat 21.42.)

4:12 Mat 1.21; 1Kr 3.11

4:15

5.34-35

Osémbye ó mílósú bwé mú ka
ngə sɔ̃ sâ bwé cíg nə bwo yí.
16 Bwé ná: «Sá sáág buud óga
ntədəl? Jísə mpu bæ ná bwé
má sá *shimbá. Í cugé ná kwo
bə shwoó, buud ó Yurúsəlem
bêsh bwé má mpu ntó, sá cugé
nə ŋkul sá máshwán. 17 Nji,
í á jáláyé ná lân ni í kwágagí
nə muud yêsh. Ntó, sá mpúg
yáásulə bwo məlwə ná ci bwé
kú ná kwo lésə nə muud nə
jínə má Yésus.»

18 Bwé mú jôw bwo, zə
mpu yáásulə bwo məlwə ná
ci bwé kú ná kwo lésə nə
muud nə jínə má Yésus, ŋkí
ná bwé kwo jágulí búúd gúl
sâ jínə dɔɔŋgúd. 19 Pyêr bá
Yuánes bwé mú bɛsa nə bwo
ná: «Biméfwó faasugá. Ye í
jəla mísh má Zembí dí ná sá
yídag gwág nə bí, kú gwág nə
Zembí? 20 Sá bəŋ sá cugé nə
ŋkul yəw bwiingúlə sâ sá á
dúg nə gwág yí.» 21 Buud ɔ
gúfúgá ósémbye ɔ mílósú bwé
mú kwo mpu báásulə bwo ci
ná ndéé, bwé músə bíd bwo
kú sá bwo sâ. Bwé dúg ná
ŋkí bwé yə bwo intúgúlí, í bəw,
nəcə buud bêsh bwé á ngə bul
ságusə Zembí nə sâ í á sɔ̃y yí.
22 Muud nyə á yəl shimbád yé
wɔɔŋ nyə á bə kala múúdímə
cɔ̃ mimbú məwúm mánɔ̃ yí.

*Obúgula bwé jəgula nə
Zembí*

23 Pyêr bá Yuánes, ja buud
óni bwé á bíd bwo yí, bwé
á kə búúd bəŋ dí, kə jaaw
bwo lésú wêsh milúlúú myá

ofada nə ocúmbá buud bwé á
lás nə bwo yí. 24 Nda bwé á
gwág lésú wɔɔŋ ná, bêsh bwé
á bəŋ məkəl jəgula nə Zembí
lām ŋgwúd bwé ná: «Mása, wo
wə wo a sá gwôw nə shí nə
māŋ nə isâ byêsh bí cínŋŋ
yí. 25 Wo wá wo á balan nə
Ŋkəŋkə Shíshim lās mpu má
sól mäsáal woó mpáámbə jísú
*Dávid dí, ci ná:

Nəcə jí ilwɔŋ í búl cugula
ntúga yí?

Nəcə jí ikúl í búl wá mílúú
mítədúgá mí kú nə
wúmbúlé dí yí?

26 Ojwú ɔ shí bwé má sɛɛŋgya,
otówe ɔ shwóg bwé báduga ná
bêsh bwé zə lúmbuli nə
Cwámba á shí nyêsh bá
Kríst yé.

27 Nəcə Herod bá Pons Pilât
bwé má bále zə sɛɛŋgya nə
ikúl í cúgə *Oyúden yí nə Dɔ̃
má *Izəŋyél. Bwé má zə
sɛɛŋgya wa ŋwəla gaád ná
bwé zə lúmbuli nə Yésus, jəjɔ
sól mäsáal wô wó á gwágulə
məwúdə yé. 28 Bwé sá ná isâ
byêsh í bwəmag nda wó á
bwey ŋwa cígulá nə ŋkul nywô
nə tédúgá woó ná í bəg bə
ná. 29 Cwámba e, ntúg mísh
ja gaád wo dúgúg nda bwé
ŋgə cɛel juwal sá ná. Sáŋ
ná osól ɔ mäsáal bwô bwé
bwiingug kéel dwô ná kpwoó-
kpwoó. 30 Shéembúg mbwə
wô, mimbəl mí ŋgəg nə yəl,
*isâ í ntɔ̃ búúd ŋkwón yí nə
*isâ í mimbúgú í ŋgəg nə sɔ̃y
Jínə má jəjɔ Sól mäsáal woó
Yésus dí.»

³¹ Ja bwé á shîn jægula yí, kúkúl bwé á bæ yí í mú ntaṇṇusa, bēsh bwé mú lwánd nà Nkēṇkē Shíshim ná cwóó, bwé mú ngə bwiing Milású mí Zembî ná kpwóó-kpwóó.

Obúgula bwé cugə nà isâ byáṇ sɛɛŋgí

³² Ncúlyá buud bwé á *búgula wá bwé á ngə cugə lâm ngwúd, nà tédúgá ngwúd. Kú nà muud nyə á ṇkwandəwa nà mé məbii yé. Bēsh bwé á dū balan nà məbii máṇ sɛɛŋgí.

³³ *Buud ɔ lwámá bwé á ngə bwiing lâṇ gwúmúla Cwám̃ba Yésus nyə a gwúm nà məma ṇkúl yí, Zembî ngə bul lwágula bēsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nà muud á *Dɔ lú óbúgula nyə á kwo bæ nà məyáṇgan. Bɔṇṅ bēsh bwé á bæ nà məshí ṇkí minjów wá, bwé á ngə kusha myo, dū zə nà *mwaanê wɔṇṅ ³⁵ dū zə bwíḡ búúd ɔ lwámá shí məkuú. Bwé ka dū kaaw búúd nda máyáṇgan má á dū bæ ná. ³⁶ Ntɔ́, ngwól múúd á Shíprə ná jínə ná Yóseb, nyə á bæ mwâ *Levít, búúd ɔ lwámá bwé á kwo gwiid ná Barnábas. Jínə dɔṇṅ í ké ná «Muud mə dú bándula búúd yé». ³⁷ Nyə á bæ nà fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nà mwaanê wɔṇṅ zə bwíḡ búúd ɔ lwámá shí məkuú.

5

Lâṇ mə Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ngwól múúd nà jínə ná Ananíyas bá mudá yé Safira

bwé á zə tów cāṇ. Muud éṇɛ mú námá zə kusha dúl bii dé. ² Ná ndéé bá mudá yé bwé mú tów cāṇ, a mú béég ngwól *mwaanê, a bwíḡ shú dé. A músə kə nà ngwól kə bwíḡ *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³ Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jî í sá ná *Sátan jwúḡ nà lâm wô wêsh wó mú shweel ngwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shiig Nkēṇkē Shíshim? ⁴ Ngaá ná shí í ámə bæ shí nywô? Ja wó ámə ka ntâḡ kusha nywo yí, ngaá ná mwaanê wɔṇṅ nyə ámə bæ mwaanê woó? Ntədelé wó ámə mpu wá wúni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shiig wá, Zembî wé wó ámə shiig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá ini yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh bwé á ngə gwág lâṇ ni wá. ⁶ Məncwəmə má á tów shí, fúlə nyə ná ndéé bwé mú kə dūl.

⁷ Fwámé fwála í mú cɔ́, je bæ məwəla məlɔl ntúni. Mudá mə Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sâ í ámə sîy yí. ⁸ Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawúḡ sâ. Ye bímbí ga wé bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dɔṇṅ wé ni.» ⁹ Pyêr mú ka ci nà nyə ná: «Nəcé jí bí ámə mpu tów cāṇ ná bi mə zə shweenzh Shíshim mə Cwám̃ba yí? Dugí, búúd bwé ámə kə dūl ngwúm woó wá, bwé mú na mpumbéd máni. Bwé é kə námá nà wo.» ¹⁰ Námá cé jɔṇḡá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwəmə má

ngə námə nyi njów, mə mú kwey nyə mbimbə. Bwə mú kə nə nyə kə dɔl ngwúm dɪ koogú. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh, tɔɔ bɔɔng wā *Dɔ lú óbúgula, tɔɔ bɔɔng bwə á ngə gwág nji lân wá.

Buud ɔ lwámá bwə sá zh-wog mashimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwə á ngə sá zhwoɔg *isá í ntɔ búúd ɲkwón yí, nə *isá í mímbúgú mánkúmbə mə búúd dɪ. Bēsh bwə á bə cún ngwúd, bwə njúl kúl bwə á gwiid ná Nyíngúlé* mə Sáləmun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛɛngya nə bwo. Nji, zhwoɔg buud bwə á ngə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud ɲkí bul bulya bwə á ngə *búgula Cwáməba, nə budúm nə budá, bwə mú zə ngə kwídali gwoong dɪ, ¹⁵ mbii í á wósós ná buud bwə á ngə zə nə mimbəl ítáádá nə ítarjúd, ngə zə bwíg koogú lə njwón. Bwə á ngə sá ná ja Pyêr nyə e cɔ yí, ka shishím jé í é kúnya nə wúl mbəl cínɔng. ¹⁶ Buud bwə á kə cíg wú mílɔɔm myā kúná-kúnə nə Yurúsəlem, bwə ngə zə nə mimbəl nə bɔɔng buud mājamb mə á təl cwúnd dɪ wá, bēsh bwə mú ngə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwə zə bwəma nə zhíɲ

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wā ɲkɔɔmá *Osad-wisyên bənón bwə á bə cún wá bwə á ka zə mpíi *buud ɔ lwámá váál áwuwaɔwə.

¹⁸ Bwə mú bii bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dɪ. ¹⁹ Ngwól *éngəles mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myā njów mímbwug, wéeshali búúd ɔ lwámá tón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luɲ mə Zembí, bí kág bwiing búúd sá jēsh í dúgyá nə cug ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwə á gwág ntáni yí, bwə á kə nyíi Luɲ mə Zembí ná námə mpámán mpámán, bwə mú ngə yə buud minjígúlá.

Ajəláci á ofada nə buud bənón bwə á bə cún wá bwə mú sɛɛng *Gwoong ósəmbye ó mílósú wā Zembí nə sɛɛngyá mílúlúú mí bag ó Izəryél. Bwə mú kənd búúd njów mímbwug ná bwə kág ɲwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í mə kə wósós wu, bwə kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwə músə nyiŋgə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sə ámə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándálé í tál ngə baagula. Nji ja sá ámə juw yí sá shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwə á dɔ baagula Luɲ mə Zembí wá bənón mílúlúú myā ofada bwə mə gwág ntáni yí, fag í mú jimb bwo mílúlúú. Bwə mú ngə jɪ ná ntó nyə wə ntədɛl?

²⁵ Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí ámə wá mímbwug dɪ wá bwə təl kúga Luɲ mə Zembí, bwə ngə yə buud minjígúlá.» ²⁶ Ná ndéé, njwú á Luɲ mə Zembí

5:12 2.22; 3.11 * **5:12** Nyíngúlé: Sá sá ngə jəw ná nyíngúlé nɪ í cúgé zhizhe mpumbé; jísə mílwoɲ mí mampiɲ mimbá, bwə ka wá kwáminá gwów ná gúgúwá bág. **5:14** 2.41 **5:15** 19.11-12; Luk 4.40 **5:17** 4.1-2 **5:19** 12.7-10 **5:22** 12.18-19 **5:24** 4.1 **5:26** Luk 20.19; 22.2

bánêŋ ifulish bwé mú kə ŋwa bwo. Nji, bwé á ŋgə zə nə bwo ná shɛ kú cùg bwo, bwé ŋgə fúndə ná buud bwé á bá gwú bwo nə məkwóógú. ²⁷ Bwé mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósémbye ó mílósúd. Ajəláci á ofada mú tééd jílə bwo mishílí. ²⁸ Nyə ná: «ŋgaá sá á shí bwey təl bí ci ná bí kú ná ŋgə jígúli buud jínə níí. Nji, ja ga, bí mə lwándulə njígúlá wán Yurúsalem yēsh. Bí ŋgə námá cɛɛl yə sá mpwɛnɛ shwiy mə múúd éne.» ²⁹ Pyēr bánêŋ buud ɔ lwámá bwé mú bɛsa ná: «Sá mə jəlá nə sá mágwág nə Zembí, kú bə búúd. ³⁰ Zembí odá nyə a gwúmushi Yésus bí á gwú nə məbwə mán bwambulələ nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembí nywáá nyə a mə bən nyə nə mbwə məncwum yé, a təl nyə amádí á sá jēsh, təl námá nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izərayēl bwé céndúg mitédúgá, Zembí mú juu bwo nə *misəm myán. ³² Sá búsa owúshinéd wá isá byəŋgə, nə sá, nə Nkénkə Shíshim Zembí nyə á yə buud bwé ŋgə sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílósú bwé mú jág nyada nə mbií lésú ní. Bwé ná bwé zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ŋgwól *Farizyēŋ á *Gwoŋg ósémbye ó mílósú wá Zembí, nyəŋg bwé á də jōw ná Gamalyel yé, nyə á bə yígúli məcɛɛ, buud bēsh bwé dúgá

bul gwəŋ nyə. A mú zə tōw, nyə ná bwé fwóg wéeshuli búúd óni tóón fúfwálá. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bə ná: «Bag ó Izərayēl, bí ó káálúgə nə sá bí mə cɛɛl sá búúd óga ní. ³⁶ Nəcə, í afwóyé námá bwey, Tadas nyə á wós wa, zə jaaw nyúúl nə ndéé buud je bə mitəd minə zə bɛ nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwé á bɛ nyə wá bēsh bwé mú ciima, jāŋ í mú shín. ³⁷ Mpásə wəŋgə, Yúdas á Galilē mú námá zə wós mwōw ilāŋ í á ŋgə síy yí. A mú námá zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bēsh bwé á bɛ nyə wá bwé mú námá shín ciima. ³⁸ Gwə wá mə cí nə bí ná, fwogá yíl mílām búúd óga dí, bí bíd bwo ná shɛ. Nəcə, ŋkí mitédúgá myán nə sósólúgú wāŋ í ŋgə zhu búúd dí, mí é shín jimb míméfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í ŋgə zhu wá Zembí, bí cugé nə ŋkul caam bwo. Bí ó bɛy nə bí bāg lumbuli nə Zembí.» Bwé mú gwág nyə, ⁴⁰ bwé mú jōw búúd ɔ lwámá, zə fyámusə bwo milwón nə ndéé bwé mú təl bwo ci ná bwé kú ná lésa nə buud jínə mə Yésus dí. Bwé mú ntāg bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwé mú wú mpwóómbú Gwoŋg ósémbye ó mílósú wá Zembí dí. Bwé mú ŋgə kə bwé ŋgə bul gwág nywa ná bwé mə mpíya nə cùgá jínə mə Yésus dí. ⁴² Bwé á shígé yow bwiingúlə Jəŋ Kéél mə Kríst Yésus. Bwé á də bwiing dwo jwōw dēsh,

təə Lun mə Zembî, təə mînjəw minjəw.

ncúlyá ofada bwə mú magulə búgúlálə Yésus.

6

Bwə zə təl ójaákwon

¹ Ja *ómpwíín bwə á zə ngə bul bulya yí, milígya mí á zə bæ. *Oyúden bwə á janəwo nə cug Ogərək wá bwə á ngə tədəwa nə Wəheburá. Nəcə mikúsə myáj mí á ngə bwəma nə mpyón mənəkəw mə idəw mā jwəw dēsh dī. ² *Buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwə mú sɛɛng ómpwíín bēsh, zə ci nə bwo ná: «Í ajáláyé ná sá dág təl bwiingúlə Milású mí Zembî, fwo də zə kaaw idəw. ³ Gwə wə jí ná, bwaang, sɔgá buud zangbá na mpədúgá nyínúd, bɔɔng búúd bwə ngə bwiing lân wáj nə bəsə ijɔ i búúd wá, bwə njúl lwándúlá nə Shíshim nə fɔg wá, sá tálúg bwo ísɛy í kaawúlə mábiid. ⁴ Sá bāɲ sá é ka wá mílúú nji mājəgula dí nə bwiingúlə kéel dī.» ⁵ Buud bēsh bwə mú magulə tédúgá wɔɔng. Bwə mú féesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búgə nə Nkɛɲkɛ Shíshim ná cwóó. Bwə féesh námə Fílíp, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timon nə Paramenas, zə bəd Níkwálá muud Antyósh nyə á nyí mísɔɔn Oyúden dí yé. ⁶ Bwə mú kə nə bwo búúd ɔ lwámá dí, buud ɔ lwámá bwə mú jəgula nə Zembî, bwə mú bəd bwo məbwə. ⁷ Milású mí Zembî mí mú ngə kə shwóg nə shwóg, tāɲ ompwíín í ngə kwíduli Yurúsəlem,

Bwə zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bæ lwándúlá nə mpaam mə Zembî nə ɲkul nə cwóó. A mú ngə sá *isá í mímbúgú nə məma *isá í ntɔ búúd ɲkwón yí, buud bēsh bwə ngə dág. ⁹ Bóól búúd bənɔɲ Itiyen bwə mú zə sɛɲsa məkál. Í á bæ bóól búúd wá *mpáánzə mînjígúlá á buud bwə á wú məlwaa dí wá, bwə njúl buud ɔ Sirɛn nə Aləguzandrí, zə kéel *Oyúden bwə á zhu Silisí nə Azí wá. ¹⁰ Nji, bwə á shígé bæ nə ɲkul mə kwag Itiyen nəcé nyə á ngə lás nə fɔg Nkɛɲkɛ Shíshim á ngə yə nyə yí. ¹¹ Bwə mú kusə búúd ná bwə zəg máalə Itiyen ná: «Sə ámə gwág múúd éga ngə *lás nə Moyíz bá Zembî bwaasúlə mpu.» ¹² Bwə mú shwambulə búúd bēsh, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ɔ məcɛɛ bwə mú zə bii Itiyen, kə nə nyə mpáánzə milású á Zembî dí. ¹³ Bwə mú kwəmsa bóól ówúshinéd wá məshiigá ná bwə kəg máalə ná: «Muud éga mə də jág lás nə kúl í búl bæ ci yí, nə Məcɛɛ mə Moyíz ja jəsh. ¹⁴ Sáméfwó sá ámə gwág a ngə ci nə Yésus á Nazarét mə bá caam *Mpáánzə Zembî, a cénd íjām nə ijag yá odá Moyíz nyə a lúgə yí.» ¹⁵ Buud bēsh bwə á bæ *Gwoong ósémbye ɔ mílású wá Zembî dí wá bwə mú ngə dág Itiyen ná figə-figə, bwə mú dág nə mpwoombú

nyé nyísə nda mpwoombú
*éngəles.

7

Itiyen mə lās kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sâ bwə ngə ci wə ni jisə bānda bə ntó?» ² Itiyen mú bəsa ná: «Yé bwááng, yé ódā, gwágúlgá. Mpáámbá íshé *Aburāham njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə ji Sharan, Zembí á milwanə nyə a lwóya nyúul nyádí, ³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nə njów búúd wô, wo kág shí mə bá lwágulə wo yíid.” ⁴ Ntó, Aburāham mú wú shí Okaladyē dí, a mú kə ji Karan. Mpúsə shwi y mə sósóngú, Zembí mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə nkəw wa shí gaád, kú námə bə tóo bímbí múúd ji nə nkul təl kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwon buud nyé ka bá shúgula nə nywo. Í á bə cínəngú Aburāham njúl kú fwo bə nə mwān. ⁶ Zembí mú ci nə nyə ná: “Mpwon buud nywô í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ó wu bwə bá sá bwo məlwaa bwə cüg bwo tən mimbú mitəd minə. ⁷ Nji, lwon búúd í bá wá bwo məlwaa dí ni, mə bá yə gwo intágúli, bag dwô í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə də yə mə gúmə.” ⁸ Zembí músə sá bá sɔ. Sɔ jəngú mə

məyigyé wə ábiwáág. Ntó Aburāham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwəw lú mwəmb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námə nyə ntó. Yákwab byá námə ímpáámbə í á fwə ibəend wūm nə íbá íshé yí, a sá námə byo ábiwáág. ⁹ Impáámbə bíshé íni í á ka zə shín Yóseb. Bwə mú kusha nə nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembí nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ngə sɛy yíl nyə *incwaw í ntug byəng byēsh dí ná ndé a kə yə nyə fəg mísh mə Farawōn njwú-buud á Igípten dí, a sá ná Farawōn gwágúg nyə nywa lámúd. Farawōn mú tál nyə ngwəməna á Igípten yēsh, tɛm bə nyéməfwó Farawōn dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yēsh dí, kumə Kanaan, incwaw í ntug bul yáág, ímpáámbə í íshé kú ná nə sâ bwə dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idəw bíse Igípten ná nyə á ka kənd ímpáámbə í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwə á kwo kə ja ábē yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawōn músə zə mpu mpwon buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwə kág nwa sósóngú Yákwab nə njów buud yé wēsh tən buud məwūm zəngbá nə ótón. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bənōn ímpáámbə bíshé. ¹⁶ Bwə á nyingə nə bwo, kə dəl Síkem, shwon Aburāham

7:2 22.1 7:3 Mat 12.1; Heb 11.8-10

7:4 Mat 11.31; 12.4

7:5 Mat 12.7

7:6 Mat 15.13-14

7:8 Mat 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18

7:9

Mat 37.11, 28; 39.2, 21

7:10 Mat 41.37-44

7:11 Mat 41.54; 42.1-2, 5

7:13

Mat 45.1, 3, 16

7:14 Mat 45.9-10, 18; 46.6-7, 27

7:16 Mat 23.3-16; 49.29-30;

50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13

nyə á kusə bwân ó Imor dí nə *mwaanê yí.

17 «ŋkaagə Zembî nyə á kaag Aburāham yí í á ngə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dɔɔŋg í á ngə shísh ná, kúl búúd jé í á ngə zə bulya, í ngə bul mpyáánz nûŋ Igîpten. 18 Kúl mə Aburāham í á ngə mpyáánz ntó nə ndeé kə wóós ja wúl njwú-buud í á ŋwa ijwûga yí, wɔɔŋg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. 19 Njwú-buud wɔɔŋg í á ka zə cugə nə mpwɔŋ buud íshé mǎshügā dî. A mú cûg ódá nə bów-bôw lâm nyə á bə nə ndî yí nə ndeé a sá ná bwə ngág nə myaas ikákény byán í ngág nə fudə. 20 Fwálá dɔɔŋg wə Moyîz nyə a byél yí. Zembî nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyól bé bwə mú wíl nyə bwádí njów tâŋ oŋkwoond olóol, 21 nə ndeé, ja bwə á ka námá kə myaas nyə yí, sás má Farawôŋ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tâŋ nda yé mwân. 22 Moyîz mú nyíngula mpúyá á Igîpten wêsh dí ná ndeé á mú zə bə ŋkácíd íciyá nə misóólúgúd.

23 «Ja nyə á zə bə nə mimbû mawûm mánî yí, tédúgá í mú wóós nyə lámúd ná a kág dúg ómínyɔŋû bé Bag ó *Izəryêl. 24 A mú dúg ngwól mwân Igîpten ngə sá ngwól mwân Izəryêl. Moyîz mú kɛɛm mwân Izəryêl, a cú mwân Igîpten. 25 Nyə á ngə téduga ná kúl jé Izəryêl bwə é mpu ná Zembî mə zə balan nə nyə,

zə cug bwo. Nji, bwə á shígé mpu ntó. 26 Jwôw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwân ó Izəryêl óbá bwə ngə shuya. A mú ka cɛɛl béég bwo ná bwə jíg ná shɛɛ, nyə nə bwo ná: “Bí búsa omínyɔŋû, nəcé jí bí ngə síya yí?” 27 Nji, nyɔɔŋg nyə á ngə sá ngwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo dúg sám̄b sá milású? 28 Wó cɛɛl zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igîpten nə kugú ná?” 29 Nji Moyîz nyə a gwág ntúni yí, nyə a túb, a mú kə ji shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudûm óbá yé.

30 «Nyə á ji wu mimbû mawûm mánî, ngwól *éŋgales mə Cwám̄ba mú zə lwóya nyə nyúúl míngwiiled, míngwiile mí ngə maŋ kwasa dí nûŋ shí a shwéeshá á mbám̄báŋ Sinayî. 31 Moyîz mú káam sá nyə á ngə dúg jɔɔŋgû. A mú ka shísh ná a kə mpu dúg. Kál má Cwám̄ba í mú gwíg í ngə cí ná 32 “Mə óni, mə Zembî impáámbá byô, Zembî mə Aburāham, Zembî mə Izaag, Zembî mə Yákwab.” Moyîz mú tééd lilyála, a kú ná kwo sɔ ná a mpúg dúg. 33 Nə ndeé, Cwám̄ba mú cí nə nyə ná: “Yílúg mǎngwub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ni í músə nda mə. 34 Mə mə ntî mîsh, mə mə dúg bôw dêsh bwə ngə sá kúl jâm Igîpten yí. Mə mə gwág nda bwə ngə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igîpten.”

35 «Engales nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembî nyə á kənd nyə, a kə tál Moyîz cî, tál nyə cugye. Í njúl ná bwá á ban Moyîz wəɔŋg, bwá jî nyə ná: “Zá nyə á tál wo cî ná wo zág du sám̃b sá milású?”

36 Moyîz wəɔŋg wá nyə á kə yîl bwo málwaa dí Igípten yé, a ngə sá *isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ́ búúd ɲkwón yí wu, tɛɛm bə ja bwá á líña m̃añ mə atítí yí, tɛɛm bə ja bwá á ngə kyey shí a shwéeshá dí tâɲ mimbû mawûm máñɔ́ yí.

37 Nyə wá nyə á ci nə Bag ó Izurəyêl ná: “Zembî mə bá ntí bí ngwól *múúd micúndə nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jíñ.” 38 Moyîz wəɔŋg wá nyə á bə mpádúgá ɛngales nyə á ngə lés̃ha nə nyə yé bəñɔ́ñ odá, ja kúl búúd jishé í á sá gúfúgá mbúñ Sinayî shí a shwéeshád yí. Nyə wá a lág milású myâ cug wá ɛngales, a kalá yə shé.

39 Njî, odá bwá á shígé cɛɛl sá nyə məgwág. Bwá lámusa nə nyə, milâm du nyiŋgə kə njî Igípten. 40 Bwá mú ci nə Arɔɔn ná: “Ság ozembî bwá é du tɔ́w sá shwóg wá. Sə b̃añ sá ampúyé ná sá í mə bə nə Moyîz muud á kə yîl sá Igípten yé.” 41 Bwá mú lúlə mwâ ntɛny tâɲ zembî áyadúg, bwá sá nyə *mətúnuga nda Zembî, bwá sá məshusug gúmálələ sá bwá ámə sá nə məbwə máñ yí. 42 Zembî nyə á ka nt̃ag yid

bwo kwoñ, a mú sá ná bwá nyiŋgúlág ngələ yə wəacén-céñi wá joñ gúmá. Sá jɔɔŋg wá jisə cilyá kálaad búúd ɔ micúndád ná:

Bag ó Izurəyêl,

ye bi á cigə mə ocúdú

ɲkí ná bi á sá mə *mətúnuga mímbû mawûm máñɔ́ bí á bə shí a shwéeshá dí myá?

43 Ngaá ná bi á yida du ɲkêñy banda mə Molok*, nə yuug ácén-céñi bí á sá shú mə Zembî wáñ Refan yí?

Ngaá ná bi á yida du kúd məmpwoombú máñdálud

du yə mbɛɛ́ íyuug í zembî bí á sá yí gúmá?

Sá jɔɔŋg wá í sá ná mə b̃ag kənd bí míkwm̃ dí shwóg-shwóg cɔ́ *Babilon.

44 «Njî, ja odá bwá á bə shí a shwéeshá dí yí, bwá á shí bə nə banda í á du lwágulə ná Zembî jisə bwádí yí. Muud nyə á du lés̃ha nə Moyîz yé nyə á ci nə né ná a kág sá banda dɔɔŋgú, a bɛ yuug nyə á dúg yí. 45 Odá bwá á shí ngə kala banda dɔɔŋgú íkala í búúd byêsh í á ngə byêl yíid. Bɔɔŋg bəñɔ́ñ Yeshuwa bwá á ntɔ́ shí Zembî nyə a wíŋg wəamádí yí, bwá á kə námə nə dwo wu, í mú jî wu kə wóós fwála mə *Dávid.

46 «Zembî nyə á bul cɛɛl Dávid wəɔŋgú. Ntó Dávid mú jî Zembî ná a sáág nyə mpaam ná a lwóg bag ɔ Yákwab njów

7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilɲ 14.33; 20.1-11 7:37 3.22-23 7:38 MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19 7:39 Ilɲ 14.3 7:40 MmN 32.1-8 7:42

Amo 5.25-27 Molok: Ləv 18.11 * 7:43 Máñ məb̃anda mə a du bə, bwá laad káándə mbií á ná bwá ká wɛɛf í bə banda. 7:44 banda í á du lwágulə ná Zembî jisə bwádí yí: MmN 25.9, 40 7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6 7:46 Sôm 132.1-5 7:47 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38

Zembî. ⁴⁷ Sálumun wá nyə á yida lwə nyə njów. ⁴⁸ Nji, Zembî a gwów-gwów nyə ádé ji mínjów məbwə mə búúd mə ámə lwə myá, námə nda múúd micúndə nyə á ci ná. ⁴⁹ Nyə á ci ná:

Jon dúsa jiya ícî jâm.

Shí nyísə kúl mə də təl məkuú yí.

Wáyé njów bí bí nə nkul lwə mə yí?

Cwamba mə shílə ntó.

Ngow mə ji nə nkul kə woga yé?

⁵⁰ Ngaá ná mə wə mə a sá isá íni byêsh?

⁵¹ «Bí búsa nə núŋ. Bí ngə sá Zembî məlwə. Bí búsa nji bí ó də sá ngáádə nə Nkénkê Shíshim, námə nda impáámbə bín í a də sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndə impáámbə bín í á shígé lwágulə cúwálí yé? Bwə á də gwú bəŋgə bwə á də bwey zə jaaw nə Tútəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud wəŋgə wə bí á kəenzh, bí mú gwú yé. ⁵³ Bí buud bí á lég *mbwoomb məcçə wééŋgəles bwə á yə bí má, nə məmpəndí mēsh mā cínəŋgə wá, bí abééyé mwo.»

Bwə gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd c gúfúgá ósəmbye c míləsú bwə á gwág iciyá íni yí, bwə á shwal gwág Itiyen yáág-yáág mpimbə, bwə ngə fúgal məjə. ⁵⁵ Itiyen nyə, lwándúlá nə Nkénkê Shíshim ná cwóó, mú kənd mísh jon dí, a mú dág mənəkənəwa

mə Zembî, Yésus təl Zembî məbwə məncwúm. ⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ngə dág jon í mə bāŋ. *Mwān mə Múúd təl Zembî məbwə məncwúm.» ⁵⁷ Bwə mú bwú məma óŋkwiimbyé, bwə ngə fad məlwə mán; bēsh nə lám ngwúdu, bwə shwal kə shwiy nyə nyúúlád. ⁵⁸ Bwə julə wú nə nyə ngwála, kə lúmə nyə məkwóógá. Buud bwə á ngə sá sóólágú wəŋgə wá bwə á yíl iwáma byán kə bwíg gúl ncúncwámá shí məkuú. Ncúncwámá jəŋgə wə Sól. ⁵⁹ Bwə ngə lúmə Itiyen məkwóógá ntáni, Itiyen mú jów Zembî, nyə ná: «Cwamba Yésus, légúg *jím jâm.» ⁶⁰ Né ndéé, a mú kúd məbwóŋ shí, a kím nə nkulú ná: «Cwamba, wo kú lə bwo *səm bwə ngə sá ga.» Nji nyə á shín ci ntáni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugushi Də lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cún nə buud bwə á gwú Itiyen wá. *Də lú óbúgula í á bə Yurúsəlem yí í á zə bul bwəma nə cúwálí mwów məŋgúd. Obúgula bēsh bwə mú shín nyungula wú Yurúsəlem, kə məshí mā Yudéa nə Samariya; í lúg cínəŋgú nji *buud c lwámá. ² Bóól búúd bwə á wá mílám wə Zembî wá bwə á kə dūl Itiyen, bwə sá námə nyə shwiy

7:48 17.24-25 **7:49** Iza 66.1-2 **7:51** MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ó də sá ngáádə nə Nkénkê Shíshim: Iza 63.10; Eze 2.3-5 **7:52** Luk 11.47-48 **7:53** 7.38; Heb 2.2 **7:54** Sôm 37.12; 112.10 **7:55** Mat 26.64; Mis 2.33 **7:56** 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 **7:58** 22.20 **7:59** Sôm 31.6; Luk 23.46 **7:60** Luk 23.34 **8:1** 8.4; 11.19 **8:3** 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13

mbii áyíyáág. ³ Sôl nyɛ nyə á ngə yáág ná á jaŋgula Dɔ́ lú óbúgula. Nyə á dɛ ngə nyíi mínjów mínjów, dɛ ngə bii óbúgula, budá nə budúm, dɛ kə wá bwo mímbwugud.

Jɔ́ɔ́ Kéél í zə kə Samariya

⁴ Buud bwá á ciima Yurúsalem wá bēsh bwá á ngə kə mázhií mázhií, bwá ngə bwiing Jɔ́ɔ́ Kéél á lân má Yésus. ⁵ Ntɔ́, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwála á Samariya, a mú kə bwiing buud ó wu lân má *Kríst.

⁶ Buud ó wu bēsh bwá mú kənd milám isá Fílíp nyə á ngə ci yíid, muud ngwúd nə ngwúd kú sá núŋ nəcé bwá á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə sá má, bwá ngə námá dúg mwo. ⁷ Nəcé zhwog buud bwá á bə nə məjamb wá, məjamb má á dɛ wú má ngə kím məma óŋkwiimbyê, mimbúmbwúgú nə bɔɔŋg bwá á dɛ nyêsh wá bwá ngə yál. ⁸ Ngwála wɔɔŋg wêsh í mú bə nə məma məshusug.

⁹ Í njúl ná ngwól múúd nyə á dɛ bə ngwála wɔɔŋgúd nə jíná ná Shímun. Muud wɔɔŋgú nyə á dɛ sá májig, buud bēsh wá Samariya bwá mú dɛ bul káám nyə, nyɛ mú námá dɛ jaaw nyúul ná á bul bə. ¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məma fwámé búúd, bēsh bwá á dɛ ŋwa Shímun nə gwɔ́ɔ́gá, bwá ná: «Muud éne jisə ŋkul má Zembí, nyɔɔŋg bwá dɛ ci ná í búl ntɔ́ yí.» ¹¹ Bwá á kənd milám nyádí nəcé nyə á bwey bul sá ná

bwá káámug nyə nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwá á *magula Jɔ́ɔ́ Kéél Fílíp nyə á ngə bwiing bwo shú Faan má Zembí nə shú jíná má Yésus-Kríst yí, bwá á ngə duwan, nə budúm nə budá námá. ¹³ Shímun wɔɔŋgú nyáméfwó nyə a *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béegyá nə nyə, a ngə dúg məma isá í ntɔ́ búúd ŋkul yí nə məshimbá má á ngə sɛy má, a ngə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwá ká Samariya

¹⁴ *Buud ɔ́ lwámá bwá á bə Yurúsalem wá bwá á ka gwág ná buud ó Samariya bwá má lág Milású mí Zembí. Bwá mú kənd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bân, ja bwá á shulə kə Samariya yí, bwá á jagula nə Zembí shú ná óbúgula wá wu bwá lágúg Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁶ Nəcé, í á bə cínɔŋgú, Nkɛŋkɛ Shíshim kú fwo shulə tɔɔ múúd ngwúd dî. Bwá á yida shín ngə duwan jíná má Cwámbe Yésus dî. ¹⁷ Ná ndéé, Pyêr bá Yuánes bwá mú ngə bəd bwo məbwê, bwá mú ngə lág Nkɛŋkɛ Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dúg ná buud bwá ngə lág Nkɛŋkɛ Shíshim ja buud ɔ́ lwámá bwá bəd bwo məbwê yí, a mú ka zə nə *mwaanê ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ŋkul ni, muud yêsh má é bəd məbwê yé lágúg Nkɛŋkɛ Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaanê woó bēsh ná mpaá,

nəcə wó ámə téduga ná bwá
du kusə yána mə Zembî nə
mwaanê. ²¹ Wo cugé nə ɲkəw
wa sâ gaád, kú nə tɔɔ sâ, nəcə
lâm wô í cugé tútəlí nə Zembî.
²² Céndúg bów-bów tédúgá
wô ni, wo jəgəlag nə Zembî,
ka nyə é juu wo nə yuug í
ámə wóós wo lámúd ni. ²³ Mə
dúg ná byó íwímbúg í mə bul
yáág. Olíngí bwá mə bií wo
kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná:
«Biméfwó jəgəlagá nə Zembî
shú dām ná tɔɔ sâ ɲgwúd bí mə
ci na ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwá mú
shîn lwóya búgá jáɲ, bwiing
kéel mə Cwamba ná ndéé bwá
mú nyingə kə Yurúsəlem. Bwá
mú ɲgə bwiing Jəjə Kéél zhí
nə zhií zhwog mĩlɔm myá
Samaríya dī.

*Muud Ityopí mə zə lág Jəjə
Kéél*

²⁶ ɲgwól *əngales mə Yawé
mú zə lás ci nə Fílíp ná:
«Kyeyúg kə ɲgeɛ *məkóól mə
jwôw, zhí í du shulə wú
Yurúsəlem kə Gaza, zhí nyísá
kú jwəzla búúd yí.» ²⁷ Fílíp
mú námá tí ɲjɔnd kú fadulə.
Ndug ná ɲgwól múúd Ityopí,
a ɲjúl myáágá, a ɲjúl lúlúú
ósóól ɔ məsáal ɔ cí mudá á
Ityopí bwá á du jôw ná Kandás
yé, muud wɔɔɲgú ɲjúl kulág
mábii mə cí mēsh dī, nyə á
kə Yurúsəlem kələ yə Zembî
gúmá; ²⁸ nyə á ɲgə nyingə a
ɲjúl nyádí mətúwa dí, a ɲgə
lɔ kálaad mə *múúd micúndá
Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə
Fílíp ná: «Shíshúg kə kumə

mətúwa éñəd.» ³⁰ Fílíp mú ləel
kə, a mú gwág múúd éne ɲgə
lɔ kálaad mə múúd micúndá
Izayí. Fílíp mú jî nyə ná: «Ye
wo ɲgə mpu gwág sâ wó ɲgə lɔ
ní?» ³¹ Muud éne mú bəsa ná:
«Mə é ka mpu gwág na ntədəlé
muud nda fwo lwágulə mə?»
A mú jôw Fílíp ná a kəwag
mətúwa dí kə jî nyádí koogú.
³² Kúkúl mícilyá mí Kálaad
Zembî nyə á ɲgə lɔ wə ga:

Nyə á bə nda tɔw bwá ɲgə kə
nə ndí ná bwá kə cígə yí,
námá nda mwá ncwəmbə bwá
ɲgə sámɓ mĩmyəz yí.

Nyə a shígé bēny mpu ná a lás.

³³ Bwá á séémbəli nyə, bwá
nyaal nyə ɲkaam nyé nə
makuú.

Zə jí nə ɲkul bá bwiing lân á
mpwon buud nyé yé?
Kú nə muud!

Bwá á sámɓ nyə jé cəg shí
gaád.

³⁴ Myáágá mú jî Fílíp ná:
«Mə jəgula nə wo, féélúg mə,
zə múúd micúndá ɲgə ci yé?
Ye nyəməfwó, yə muud shús?»

³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásúlə. A
mú zə bwiing nyə Jəjə Kéél mə
Yésus téédúlə na kúkúl mícilyá
nííd. ³⁶ Bá bwá mú ɲgə kə ná
ndéé bwá mú kə wóós júwó.
Myáágá mú ci nə Fílíp ná:
«Dugí, məjúwó wə mága. Jí í
ntágúlá nə mə kú duwan yí?»

³⁷ * [Fílíp mú ci nə nyə ná: «ɲkí
wo *búgula nə lâm wô wēsh,
wo je duwan.» Nyə ná: «Mə
mə *magulə ná Yésus-Kríst jisə
*Mwān mə Zembî.»] ³⁸ A mú
ci ná bwá tálúg mətúwa. Bēsh

obá bwé mú shulə májúwód, nə Fílip, nə myáágá. Fílip mú duu nyə. ³⁹ Ja bwé á ngə səw wú májúwód yí, Shíshim mə Yawé í a nkəny Fílip kyey nə nyə, myáágá kú ná nyingə dúg nyə. Nji, a mú kə nə njənd yé shwóg nə məshusug. ⁴⁰ Fílip mú kə bə nji Azot. A mú ngə bwiing Jəjə Kéél mánd nə mánd ná ndéé kə wós Sezaré.

9

Sól mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sól, nye ngə ná cwambələ *ompwíin ó Cwámba, a ngə gwú bwo. Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada, ² ná Ajəláci yág nyə kálad mə yə nyə nkul ná a kág Damás, a kág ngə dúg *mámpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden mâ nŭŋ. A ká kwey búúd bwé ngə bə zhií mə Cwámba, a bii bēsh tə budŭm tə budá, a wólə bwo mənəkəda, a kə nə bwo Yurúsəlem. ³ Nyə á ka kə ná ndéé ngələ shísh kúnə-kúnə nə Damás, a mú seegya nji mənkenya mə mə zhu jon dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kəl í ngə ci nə nyə ná: «Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáli ntáni yí?» ⁵ Nyə ntág ná: «Wo zə e, Cwámba?» Cwámba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwáli yé. ⁶ Sə ngwúd, wólúg, wo kúməg ngwəla, bwé é jaaw wo sá wó jəlá nə sá yí.» ⁷ Buud ó

gwoong bə bwé á shigula, bwé shwal ji ókúl-ókúl, fəg jimb bwo mílúúd. Bwé á ngə gwág nji kəl í ngə lás, bwé kú dúg múúd nyə á ngə lás yé. ⁸ Sól músə wól shí, mísh mə njúl nyə ná bagə nji a kú ngə dúg. Bwé mú bii nyə mbwád kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə a já mwəw málól, mísh kú dúgya nyə, a kú də, a kú ngul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínə ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mə Yésus. Muud wəng mú dúg *ntamá á mísh ná bagə, Cwámba ngə jəw nyə ná: «Ananíyas!» Nyə ná: «Cwámba, mə wə éga.» ¹¹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Tówəg, wo kág njwón bwé də jəw ná “njwón á tətəlí” yí, kə sə Sól muud á Tárəs nŭŋ njów mə Yúdas. A ngə jəgula námə nda mə ngə lás éga. ¹² Nyə ámə dúg ntamá á mísh ná bagə, muud bwé jəw ná Ananíyas yé mə nyí njów zə bəd nyə məbwə ná mísh mə dúgyág nyə.» ¹³ Ananíyas mú bəsa ná: «Cwámba, mə mə bul gwádəga múúd éne, bímbí lú məbəw á mə sá buud bwə Yurúsəlem yí. ¹⁴ Təem bə wa nyəmfwó, mílúlúú myə ofada mí á yə nyə nkul ná a zəg bii búúd bēsh bwé ngə kām jəw jínə dwə wá.» ¹⁵ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Kág, nəcé mə mə fēesh múúd éne ná a bəg mə sá ísəy shú ná ikúl í cúgé Oyúden yí nə ojwú-buud bāŋ nə Bag ó *Izərayəl bwé mpúg jínə dām.

¹⁶ Máméfwó mə é lwágulə nyə bímbí lá minjugú á bá jug shú dām myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kə, kə nyíi njów, bəd nyə məbwâ, ci nə nyə ná: «Sôl mwaanġ, Cwám̃ba Yésus wo á bwəma nə nyə zhíid ngólə zə wa yé, nyə ámə ntí mə shú ná mísh mwô má nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkénkê Shíshim.» ¹⁸ Bíl ísá í mú shugula wú nyə míshád í njúl nda ifufâ. Mísh má mú nyíngə dúgya nyə nə ndéé a mú shwal duwan. ¹⁹ Nə ndéé, a mú də ídúw, ġkul í mú kwo wós nyə nyúúlud. Bənôn ompwíin wâ Damás bwé á ji baalé mwôw. ²⁰ Kú námá kwo lenġ fwála, Sôl mú shwal ngə kə mampáánzə má mínjígúla má Oyúden dí, kə ngə cúndə ná Yésus jisə *Mwân má Zembî. ²¹ Buud bēsh bwé á ngə gwág nyə wá bwé á ngə káam mbii á ná fəg də jimb lúúd, bwé ngə ci ná: «Ŋgaá ná buud bēsh bwé á də kím jów jínə ga Yurúsəlem wá muud éga wə nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ŋgaá ná nyə á zə wa ná a zə bíi bəonġ wâ wa, a wólə bwo mən̄kəda kə nə bwo milúlúú myá ofada dí?»

²² Nji Sôl nywáá nyə á ngə yáág nə jaawúlə Jəjə Kéel yáág yáágúg, a də fad Oyúden wâ Damás mimpu nə dúlə mpu lwágulə bwo ná Yésus wə jísə *Krîst. ²³ Ja fwámé baalé

mwôw mə á cə yí, Oyúden bwé á cwə yuug ná bwé gwú nyə. ²⁴ Sôl mú mpu shwush-waga jəonġ. Bwé á bə bwé mú ngə baagəsə mimpumbé mí ngwála* mwásə nə bulú ná bwé gwú nyə. ²⁵ Nda ómpwíin bē bwé a mpu ntó ná, bwé á ġwa nyə gúl búlúd, wá kúdád, bwé mú ntēnġali nyə nyunġ dí gwôw kə shul tóón.

²⁶ Kə wós Yurúsəlem, Sôl nyə á cēel kə sēenġya nə bóól ómpwíin. Nji, bēsh bwé á ngə fúndə nyə, bwé kú fwo *magulə ná a músə mpwíin. ²⁷ Barnábas músə ġwa nyə, kə nə nyə *búúd ə lwámá dí. A kə bwiinġ bwo nda Sôl nyə á dúg Cwám̃ba zhíid ná, nə nda Cwám̃ba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiinġ kéel Damás jínə má Yésus dí kú fúndə muud ná. ²⁸ Tééd ja jəonġə, Sôl bənôn buud ə lwámá bwé mú báduga gwoonġ, bənôn bwé mú ngə kyey ngwála nə ngwála, a ngə bwiinġ kéel á jínə má Cwám̃ba, kú fúndə mísh má búúd. ²⁹ Nyə á də námá lésha nə Oyúden bwé á janəwo nə cəg Ogurēk wá, bənón də námá sēn̄əsə məkəl. Nji, bān bwé mú sə ná bwé gwú nyə. ³⁰ Nda ómínyonġ wâ búgə bwé á mpu ntó ná, bwé á kə nə nyə Sezarē, bwé mú kənd nyə Tárus. ³¹ *Də lú óbúgula í á ka ngə cəgə ná shēe Yudéa yēsh, nə Galilé, nə

9:17 19.6 **9:20** 17.2; Luk 22.70 **9:21** 8.1; 9.13-14 **9:22** 5.42 **9:23** 23.12

9:23 2Kr 11.32-33 * **9:24** mimpumbé mí ngwála: Bwé á də lwə minġwála, bwé sə məma nyunġ lyē ngwála wēsh, bwé ka lúgə mimpumbé búúd ə jálə nə də nyíi ngwála myá. **9:26** 9.3-6, 20; Gal 1.18 **9:27** Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 **9:30** 11.25; Gal 1.21

Samaríya, gwoonŋ í ngé lal búgád, obúgula bwé ngé gwóŋ Cwám̄ba. Nkénkê Shíshim ngé sá ná buud nkí bul bulya bwé zág ngé nyíi gwoonŋad.

Pyêr má lwag Ene, gwumushi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyêr ngé kyey kálə ngə dúg obúgula, nyə á ka námá shulə kə dúg bəonŋ wā Lida. ³³ A mú kə kwey ngwól múúd nūŋ ná Ene. Muud wəonŋ nyə á bə mbúbmbwúgú, a má já shí tən mimbū mwəomb. ³⁴ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kríst má lwag wo. Wəolág wo báágúg tanú gwô.» Námá cé nə cé, Ene mú wəol. ³⁵ Buud bēsh bwé á bə Lida nə mb-waanzulə shí á Saronə wá bwé mú dúg nyə, bwé mú cénd kuú njəond, yid wə Cwám̄ba.

³⁶ Ngwól *mpwíin á mudá nyə á bə Zhwópe nə jínə ná Tabita. Jínə dəonŋ í kə ná Dórúkas.† Mudá wəonŋú nyə á bul də sá jəŋ mísóólúgú, a də bul yə mímbúmbúwá isá. ³⁷ Í á ka zə bə mən̄i mwôw dí ná Tabita nyə á bwas ná ndéé a mú yə. Bwé mú gusa nyə ná ndéé kə bwág fúm á njów dí gwôw. ³⁸ Ompwíin bwé á ka gwág ná Pyêr jì Lida, Lida njúl kúnə-kúnə nə Zhwópe. Bwé mú kənd búúd obá kə téég nyə məbwə ná: «Oshwon! Ləeləgú zə kúga, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú námá tōw shí, bənəŋ buud óni bwé mú kə. Ja nyə á kə wós yí, bwé á kə nə nyə fúm á gwówúd. Mikúsə myēsh

mí mú zə nə məyē nyədí, zə ngə lwágulə nyə ijud nə ikúúd Dórúkas nyə á də laad bwo ja bənəŋ bwé á bə yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshali búúd bēsh tón, a mú kúd məbwón shí, a jəgula nə Zembî ná ndéé a mú yid kóomb gwonú mbimbəd, a ci ná: «Tabita, wəolág.» Tabita mú bēny mísh, a mú dúg Pyêr, a músə wəol jì njínjilí. ⁴¹ Pyêr músə bií nyə mbwəd, tál nyə tátəlí. A músə jōw obúgula nə mikúsə, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sā jəonŋ í mú mpūy Zhwópe yēsh, zhwoŋ buud bwé mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyə á jì cínəŋ Zhwópe fwámé zhwoŋ mwôw, a njul njów má Shímun nyə á də sá ísέy í ikúúdú í cúdu yé.

10

Iséy nə misóólúgú mí Korənēy

¹ Ngwól múúd nyə á bə Sezarē nə jínə ná Korənēy. Nyə á bə lúlúú ózimbi təd, kında ózimbi ánúní dí, kında bwé á də jōw ná «kında Itali» yí. ² Muud wəonŋú nyə á kənd lâm wə Zembî, bənəŋ njów yé wēsh də bul gwóŋ Zembî. Ntó, nyə á də bul sá buud wā kúl *Oyúden mikwíindyá, a də jəgula nə Zembî ja jēsh. ³ Dúl jwôw, ngεε mǎwəla mǎlól mǎ mpwó-kugú, nyə a dúg *ntamá á mísh ná bagá, a dúg *əŋgəles má Zembî má zə nyíi nyə njów, zə jōw nyə ná: «Korənēy». ⁴ Korənēy mú dúg nyə ná figá-figá ná ndéé

† 9:36 Dórúkas: Ciyá Dórúkas í kə ná mpindú. 9:40 Mak 5.40-41 9:43 10.6, 32 10:1 10.30-33 10:1 27.1, 3; Luk 7.2, 5

nda ífwaas í á bii nyə ná, a mú ci ná: «Ná jí e, Cwám̃ba?» Engəles nə né ná: «Məjəgula mwô nə mikwíindyá wó ngə kwíínd buud myá mí má wóós wə Zembî, Zembî nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntó, kəndúg búúd Zhwópe ja gaád, bwə kág jôw ngwól múúd jí nûŋ ná Shímun bwə d̃u jôw nə dúl jínə ná Pyêr yé, ⁶ a njul wə ngwól múúd má d̃u sá ísáy í íkúúdu í cúdu yé, bwə d̃u námə jôw muud wəŋŋ ná Shímun. Njów yé wúsə ncindye m̃an.»

⁷ Ja engəles nyə á zə lés̃ha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kərunêy nyə á jôw olwaábulə óbá, nə ngwól zimbi á bəŋŋ bwə á bul s̃ey nə nyə wá, a njúl ná nyə a má wá lâm wə Zembî. ⁸ A mú shîn bwiing bwo s̃a jêsh nə ndéé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə kə wə Kərunêy

⁹ Mán mələm, buud óni bwə nkág bwə mú kúnə-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a kə sá məjəgula. Í á bə ngəe tólóg d̃i. ¹⁰ A mú gwág zha nə yéesh ná á d̃ə. Í á bə bwə ngə ná jáám̃b id̃aw, seegya a músə nda *shíshim yé má wú nyádí nyúúlúd. ¹¹ A mú d̃ág jon í má b̃an, gúl s̃a nda *sanda í kál málwə méñə d̃i, í ngə shulə wú jon d̃i ngə zə shí. ¹² Sá jəŋŋ í á bə nə mímbií mí ócúdu myêsh: nə bəŋŋ wə məkuú méñə, nə bəŋŋ bwə d̃u julə mímwə shí wá, nə inunú

yə gwôw cínəŋ cwû. ¹³ A mú gwág kál í ngə ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg is̃a íñi wo d̃ág!» ¹⁴ Pyêr mú b̃esa ná: «Mb̃ə, Cwám̃ba. Nəcə mə abwélé d̃ə s̃a jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, nkí s̃a íci.» ¹⁵ Kál í mú nyingə kwo lás ci nə nyə ná: «S̃a Zembî má fúb yí, wəe kú b̃eeg nyingə ci nə jísə s̃a abúbôw.» ¹⁶ Í á sá nt̃ani ija ilól, s̃a jəŋŋ í mú nk̃añ kə gwôw. ¹⁷ Pyêr f̃ag má jimb lúúd nə s̃a nyə ámə d̃ág ni nda í kə ná, ndug buud Kərunêy nyə ámə lwām wá, bwə má s̃ə njów má Shímun ná s̃ə s̃ə, bwo má kwey, bwə təl mpumbéd. ¹⁸ Bwə mú jôw búúd ɔ njów, j̃i bwo Shímun bwə d̃u jôw ná dúl jínə ná Pyêr yé nkí cínəŋ wə á d̃u ji yé. ¹⁹ Pyêr ngə ná ca təd̃uga nda s̃a nyə ámə d̃ág yí í kə ná, Nk̃əŋk̃ə Shíshim mú ci nə nyə ná: «D̃ugí, buud olól bwə ngə s̃ə wo. ²⁰ Tówúg wo shúləg, b̃inóñ bi kág. Wo kú zhízhigə nəcé mə wə mə ámə ntí bwo.»

²¹ Pyêr músə shulə kə bwəma nə buud bəŋŋ, nyə nə bwo ná: «Mə wə éga, mə muud bí ngə s̃ə yé. Jí bí ámə zə sá yí?» ²² Bwə nə né ná: «Kərunêy wə nyə ámə nt̃i s̃ə, Kərunêy á lúluú ózimbi təd̃, a j̃i t̃átəl̃i muud, a gwəŋ Zembî, lwoñ buud *Oyúdeñ jêsh í ngə jaaw lâñ yé nkí nywa. Ngwól Engəles má Zembî nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág

* **10:9** kwáminú: Ja bwə á d̃u lwə minjów yí, bwə d̃u m̃ə kwáminú námə nda m̃anyuñg. Kwáminú í á d̃u bə nkí lal, buud kə d̃u ngə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Ləv 11.1-47; Eze 4.14 **10:15** Mak 7.15, 19 **10:19** 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11 **10:23** 10.45; 11.12

nyádi njów, a kág gwágulə sá wó é bwiing nyə yí.»

²³ Pyêr mú nyíngal bwo njów, bánón bwə mú já. Mán mələm, a mú wəol, bánón bwə mú kə. Bóól ómínyon̄ wá Zhwópe bwə mú kə lugal nyə.

²⁴ Jwəw í á kwo bə yí, bwə mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə á ngə bwánd bwo, a má shîn seeng mímbyêl myé nə bé óshwá ó abúgúlág. ²⁵ Ja Pyêr nyə á bə nə a zə nyí njów yí, Kərunêy nyə á lələ kə səl nyáméfwó shí, kúdəw Pyêr shí məkuú nyə yə gúamá. ²⁶ Pyêr mú bân nyə, nyə nə né ná: «Bánúg, mə ji námə múúd nda wo.»

²⁷ Bá bwə mú ngə lésa ná ndé kə nyí njów. A mú kə kwey ná zhwoğ buud bwə ámə seengya. ²⁸ Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bi mə mpú ná mwā Yúden ji ci kú seengya nə mwān ilwon, kú námə shísh nyə kúná-kúnə. Nji, Zembî mə lwágulə mə ná mə ajóláyé nə dúg ngwól múúd nda sá ji nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, nkí sá íci. ²⁹ Gwə wə í ámə sá ná, nji mə ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə onkwafad. Ná ndé, mə ngə ka cəel mpu sá bí ámə jów mə nə ndí yí.» ³⁰ Kərunêy mú bəsa ná: «Í mə sá mwəw mán̄ múús, mə á ngə sá məjəgula ngəe mawəla mələól mâ mpwó-kugú mádí njów, mə mú dúg nji ngwól muud tál mə mpwóómbúd nə mikáándə

mí an̄kən̄kənəwā, ³¹ a ngə ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembî mə magulə məjəgula mwə, nyə awúsáyé míkwiindyá wó ngə kwíind buud nə ndí myá. ³² Kəndúg búúd Zhwópe bwə kág jów wo Shímun jí nə dúl jínə ná Pyêr yé. A njul njów mə Shímun mə də sá ísý í íkúúdí í cúdí yé, ncindye mən̄.” ³³ Ntə námə mə á ka lələ kənd buud kə jów wo yé. Wo mə mpu sá nə zələ. Ná ndé, sá bəsh sá təl mísh mə Zembî dí ja gaád ná sá mə gwágulə sá jəsh Zembî nyə ámə lwām wo ná wo jááwəg sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

³⁴ Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbələ, mə mə mpu ná Zembî nyə a dé dúg búúd məmpwoombá. ³⁵ Jísə nji ná muud yəsh mə gwəp̄ Zembî a sá tátəlí yé, tə a ji jáyé lwon búúd dí, Zembî mə gwág nyə nywa tēm bə nə a ji jáyé kúl búúd dí, tə jáyé dí. ³⁶ Nyə á kənd bag ɔ *Izəyél məkál. A bwiing bwo Jəp̄ Kéél ná buud bwə mú nə nkul jee cəgə nə Zembî ná shee nəcé Yésus-Krist, nyə wə jí Cwám̄ba á buud bəsh. ³⁷ Bi mə mpú məma sá í á ngə s̄y téed Galilə kə wóós Yudéa mpúsə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bi mə mpú ná Zembî nyə a gwáágulə Yésus á Nazarēt Shíshim, yə nyə məma nkúl. Yésus wəon̄ḡ nyə á ka ngə kə íkəl íkəl, ngə sá buud mənywa, ngə lwag bəon̄ḡ bəsh Njwū məjamb

nyə á ngə lwágulə cúŋ wá, nəcə Zembî nyə á bæ nyádí. ³⁹ Sá bāŋ sá á shí dǵ sâ jêsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsalem yí, nyə muud bwə á bwambulə kwolós dí bwə gwú yé. ⁴⁰ Zembî nyə a gwûmushi nyə jwôw álél, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jêsh dí, í á bæ nji sá owúshined Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpásə gwûmulə nyə á gwûm yí, sánón sá á də, sá ngul. ⁴² Nyə a lwâm sá ná sá cúndág kéel, sá bwaagulə ná nyə wə Zembî nyə a tál ná a bâg sâmb mikuwó nə mimbimbə milású yé. ⁴³ *Buud ɔ mícúndá bēsh bwə ngə bwiing lāŋ yé ná muud yēsh mə *búgúlá nyə yé a bæ nə ijuugá í *mísəm nəcə jíná dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntáni, Nkɛŋkɛ Shíshim mú shulə wə buud bēsh bwə á ngə gwágulə lású yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwə á bæ misíyá mí ábiwáág wá, bəŋg bēsh bānŋ Pyêr bwə á bæ gwoŋg wá, bwə mú káam mbií á ná fəg də jím b lúúd. Bwə á jág bul káam ná Zembî má bále yə búúd bwə cúgé Oyúden wá Nkɛŋkɛ Shíshim. ⁴⁶ Nəcə bwə á gwág buud bəŋg bwə ngə lás mákálúd, bwə ngə ságusə Zembî. Ntó wə Pyêr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sá nyíngəg ban nə buud óga ná bwə kú duwan, í njúl ná bwə má lég námá Nkɛŋkɛ Shíshim nda sá?» ⁴⁸ A mú lwâm ná bwə dúwanugí jíná má Yésus-

Kríst dí. Bwə mú ci nə nyə ná bənón bwə kwóg ná já baalé mwôw.

11

Pyêr ngə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ɔ lwámá nə obúgula wā Yudéa bwə á ka gwág ná ikúl í cúgé *Oyúden yí bwə má námá lég Milású mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsalem yí, buud ɔ ábiwáág bwə á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwə nə né ná: «Wo má kə nyí búúd wá kú ábiwáág dí, binón də ídāw səŋ ngwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tééd jaawulə bwo sâ í á cə yí nə oféél-féélí bēsh, nyə ná ⁵ «Mεε mə á bæ Zhwópe. Mə ngə jəgula nə Zembî, mə mú seegya nji mə músə nda *shíshim wām mə wú mádí nyúúlúd. Mə mú dǵ *ntamá á mísh ná bagá, gúl sâ nda *sanda í njúl ngwóólúlá məlwə mánŋ í ngə shulə wú gwôw ngə zə mádí. ⁶ Mə á ka kənd mísh, mə mpu dǵ sâ bəŋg, mə mú dǵ ná cínəŋg cwú í á bæ, nə ocúdu wā məkuú mánŋ nə bəŋg wā jugá, nə bəŋg bwə də julə mímwə shí wá, nə inunú yā gwôw. ⁷ Mə mú námá gwág kál í ngə ci nə mə ná: “Pyêr, tówúg, wo gwúg isā íni wo dǵ!” ⁸ Mə ná: “Mbô, Cwám̃ba. Nəcə sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíngə lás nə mə ja ábē í ngə

wú gwôw ná: “Sâ Zembî má fúb yí, kú bæeg nyingé ci ná jísə sâ abúbôw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilóol, sâ jəŋg jêsh mú ŋkân kə gwôw. ¹¹ Ka seegya ná, námá wəla dəŋgú di, buud olóol bwé mú wós njów sá á bə yí, bwé ŋgə zhu Sezarê, ná bwé ámə ntí bwo mádí. ¹² Shíshim mú ci nə mə ná sənŋ kág, mə nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwé mú zə, sənŋ mú bə búúd bəŋg ná ndeé bwé mú kə nə sá njów má múúd bí ŋgə ci éne. ¹³ A mú jaaw sá nda nyə á dúg *éŋgəles tál nyə njów ŋgə ci nə nyə ná: “Kəndəg búúd Zhwópe bwé kág jôw Shímun bwé dū jôw nə dúl jínə ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cug nə njów wô wêsh yí”. ¹⁵ Mə á ka námá tééd ná má bwiing bwo kéel, seegya nji Nkêŋkê Shíshim má shwiy bwo nyúúlád námá nda í á bə nə sá mátéédulé* dí ná. ¹⁶ Mə mú téduga ciyá Cwámba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ŋgə duu buud nə məjúwó, bi bāŋ bi é duwan nə Nkêŋkê Shíshim”. ¹⁷ Ntó, ŋkí Zembî má yə búúd yána dé nda nyə a yə námá sá ja sá á *búgula Yésus yí, mə wá zə ná mə sáag ŋgáádə nə Zembî?» ¹⁸ Ja bwé á gwág ntúní yí, bwé á salawo, bwé mú ságusə Zembî, bwé ná: «Ntó ji ná Zembî má yə ikúl í cúgé Oyúden yí zhií ná bwé céndúg mítédúgá bwé ŋwa cug.»

Jəjə Kéel í zə kə íkúl ishúsád

¹⁹ Ja bwé á gwú Itiyen yí, məma lúmbúli í á zə bə obúgula, bwé mú shîn cīma, ŋgə kə íkúl íkúl kə kumə Fenisí, nə Shíprə nə Antyósh. Bwé á ŋgə bwiing nji *Oyúden kéel. ²⁰ Nji, bóól búúd bwé á bə cínəŋg bwé njúl buud ó Shíprə nə buud ó Sirén. Bāŋ bwé á kə kumə Antyósh, bwé mú bwiing Ogərək Jəjə Kéel mə Cwámba Yésus. ²¹ Cwámba nyə á ŋgə kwíind bwo nə ŋkul nyé, zhwoɡ buud bwé mú *búgula, bwé cénd kuú njəond, yid wá Cwámba. ²² *Də lú óbúgula á Yurúsalem í á ka gwáduga lāŋ wəŋg. Bwé mú kənd Barnábas wu Antyósh. ²³ Barnábas wəŋg, ja nyə á jé Antyósh a dúg nda Zembî nyə a lwóya mpaam nyé ná, nyə á bul bə nə məshusəg, a mú cwíny óbúgula bēsh ná bwé jíg gwoŋg mə Cwámba dí nə milām myán myēsh. ²⁴ Nyə á bə jə múúd, a njúl lwándúlá nə jəjə Shíshim nə búgə ná cwóó. Bóólúgá ncúlyá buud bwé mú kwíduli Də lú óbúgula dí.

²⁵ Barnábas nyə á ka kə Tárus ná a kə ŋwa Sól. ²⁶ Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwé mú jā cínəŋgú mbū ncindí, bwé ŋgə seengya nə Də lú óbúgula, bwé ŋgə yə ncúlyá buud minjígúlá. Nūŋ Antyósh wá *ompwíin bwé á tééd gwiidəw ná okristen yé.

11:14 16.31 11:15 2.4 * 11:15 Jwôw lú Pantekôt. (Dúgúg Mis 2.4.) 11:16 1.5 11:18 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21 11:19 8.1-4 11:20 Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30 11:27 13.1; 15.32

27 Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bóól *búúd ɔ mícúndə bwə á shulə wú Yurúsəlem kə Antýósh. 28 Ngwól á bwo, nə jínə ná Agabus, músə zə lás nda Shíshim nyə a lwágulə nyə ná. A mú jaaw ná məma yáág-yáág zha í bá bə shí nyēsh dí. Zha nyɔɔŋ í á shí námə bə fwála Klóod nyə á bə Káázəl yí. 29 Ntó, ompwíín bwə mú ɲwa cígúlá ná bwə zə sɛɛŋg míkwiíndyá, muud yēsh wá bímbí á jí nə ɲkul wá yí, bwə kənd bɔɔŋg óbúgula wá Yudéa. 30 Bwə á sá námə ntó, bwə mú kənd Barnábas bá Sól nə míkwiíndyá, bwə kə yə ócúmbá buud wá Yudéa.

12

Engəles mə ká yíl Pyêr mímbwugud

1 Baan dɔɔŋgú Njwú-buud Herod nyə a tééd ná a zə ɲgə jugushi bóól búúd ɔ *Dɔ lú óbúgula. 2 A mú gwú Zhâk mínyɔŋə mə Yuánes nə kafwɛɛ. 3 Nda nyə á dág ná *Oyúden bwə á ɲgə gwág nywa sâ jɔɔŋg ná, nyə á ka námə bii Pyêr, í njúl fwála lú zaŋ bwə dɔ dɔ íbəléd yâ kú nə *ləvur yí. 4 Nyə á bii nyə ntáni, a mú kə wá nyə mímbwug dí, a tâl íkínda í ízimbi inɔ né í bááguləg nyə, kínda ízimbi jêsh nə ozimbi onɔ. Nyə a ɲgə téduga ná a bá ka zə tâl nyə kɔɔd dí tâm buud ja zâŋ *Páska í bá cɔ yí. 5 Pyêr nyə á ka bə mímbwugud. Dɔ lú óbúgula dâŋ, ɲgə báásulə məjəgula

ɲgələ jəgula nə Zembî shú déd kú yəw.

6 Búlú í á bə ná Herod mə bá tâl Pyêr kɔɔd dí nda mán yí, Pyêr nyə á bə a mbwúg gwád ɲgwólúlá mənəkada nə mikwoolú mí ɲkwánz mímbá. Nyə a bə a mbwúg mpádúgá ózimbi obá, isándálé í tâl mpumbéd. 7 Ka seegya ná ɲgwól *əŋgəles mə Yawé má jé, kúl fúm jɔɔŋg má shwal bə nə mənkenya ná ɲgəŋ. Engəles mú yíd Pyêr bugúlu dí, juumushi nyə, nyə nə né ná: «Ná câ! Wɔólúg!» Mikwoolú mí ɲkwánz mí mú shugula wú Pyêr məbwád. 8 Engəles mú kwo ci nə nyə ná: «Cɛɛləgú kanda wo bwáád mánɲwub.» A mú námə sá ntó. Engəles ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo bɛg mə.» 9 Pyêr mú cúwo tóón ɲgə bɛ ɲgəles, a kú fwo mpu magulə ná sâ ɲgəles ɲgə sá yí jisə búbálé. Nyə á ɲgə ɲwa nda *ntamá á mísh ná bagá. 10 Ja bwə má cɔ cé isándálé ashúshwóógú, bwə cɔ ábɛɛ yí, bwə mú jé njuwug ɲkwánz á ɲgɛɛ ɲgwála. Njuwug wɔɔŋg mú juw bwo wáméfwó. Njɛ bwə á wóós tóón kə njwón dí yí, ɲgəles mú kyey, béegya nə Pyêr. 11 Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád búbálé ná Cwámbe nyə ámə nti ɲgəles yé, zə tí yíl mə məbwə má Herod dí ná mə fáámug nə sâ Oyúden bwə ɲgə jii sá mə yí.» 12 Nda nyə á shín mpu ntó ná, nyə á ka kə njów mə Mariya nyɔɔŋgú mə Yuánes

11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10

12:4 4.3 12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes bwə á kwo dɔ jəw ná

Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37; Kol 4.10

bwá á kwo dū jōw ná Márkus yé. Cínəŋg wá zhwog buud bwá á bə bwá mə sɛəŋgya, bwá ŋgá jəgula nə Zembî yé. ¹³ Nyə á ka kudə mbê. Ngwól sɔl məsáal mudá nə jínə ná Rôd mú shísh mbéd kə gwágulə. ¹⁴ A mú yag Pyêr kâl ná ndɛɛ, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyingə nə kúlə nə məshusug kə jaaw búúd ná Pyêr təl na mbéd tóón. ¹⁵ Bwá mú ci nə né ná: «Wo ji lad». Nyɛɛ mú námə bwaagulə nə a ŋgə jaaw búbalé. Bwá ná: «Ŋəgəles yé wə́ɛnɛ.» ¹⁶ Pyêr mú nyingə bul kudə mbê. Bwá mú juw, bwá mú dág nyə, fag mú jimb bwo mílúúd. ¹⁷ Nyɛɛ mú fufə bwo mbwə nə bwá jíg kúl-kúl. A mú bwiing bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshuli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhâk bənôn bɔ́l bwáəŋg bēsh». A mūsə kyey kə kúl shúsúd.

¹⁸ Ja mán í á lâm yí, ózimbi məkuú mə á tēw shí nə á Pyêr, bwá kú mpu sá í ámə sîy yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd mäsɔ́gúd, nji bwá kú kwey Pyêr. A mú təl ísándálé kɔ́dɔd ná ndɛɛ a mú lwám buud nə bwá gwúg byo. Herod mūsə shulə wú Yudéa kə Sezarê, kə ji wu.

Ŋəgəles mə zə sá ná Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbíya zhwunə nə buud ɔ Tir nə bəəŋg wə́ Sidon. Nda búúd

bəəŋg bwá á mpu ná məbii mán mə á dū bul zhu ləəm mə Herod ná, bwá á ka tēw cún ná bwá jəlá nə kə dág nyə, a sáág nə bənôn bwá jíg ná shɛɛ. Bwá mú kə kwambulə nə mwá mpáánzə* yé Blastos ná a sáág ná bənôn Herod bwá bwəmag. ²¹ Jwōw lú mpwəmə dəəŋgú, Herod mú bwáád míkáándə mí íci myé ná ndɛɛ a mú kə ji jiya íci dî. A mú ka zə lās nə buud ɔni kaand. ²² Buud ɔni bwá mú shwal wá yəngá ná: «Dúni kál dásə nji kál lú Zembî, kú bə kál lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ŋgwól *əŋgəles mə Yawé mə yíd nyə nəcé a bələ kú yə Zembî gúmá jé. A mú yə, mishwóómbú dələ nyə.

²⁴ Milású mí Zembî myáá mí mú námə ŋgə kə nji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá bāŋ Sól bwá mú shín sá lwámá bwá á kə Yurúsəlem yí ná ndɛɛ bwá mú nyingə. Ja bwá nyíngá ni, bwá mú kə nə Yuánes bwá á kwo dū jōw ná Márkus yé.

13

Nkɛŋkɛ Shíshim mə fɛ́esh Sól bá Barnábas

¹ Dɔ́ lú ɔ́búgula í á bə Antýósh yí í á bə nə *buud ɔ mícúndə nə oyíguli. Barnábas nyə á bə cínəŋg, nə Símayon bwá á kwo dū jōw ná Nizher yé, nə Lusýus múúd á Sirên, nə Manaen bá cî Herod á tatarāk* bá wɔ́ɔf kúl ŋgwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwōw bwá á ŋgə sá mísəon bwá ŋgə ci

12:18 5.22-24 * **12:20** mwá mpáánzə: Mwān wəəŋgú nyə á bə kágə mílwámá á fúm mə Herod. **12:22** Eze 28.2 **12:24** 2.41 **12:25** 11.29-30 **13:1** 11.27

* **13:1** Tatarāk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í ká ná «ŋgwáməna nyə á ŋgə jwú nə mpál nə á nkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2** 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16

idâw yí, Nkêṅkê Shíshim nyə á ci nə bwo ná: «Tálúgá mə Barnábas bá Sôl koogá, bwə zə kə sá sáal mə mə fěěsh bwo ná bwə sáág yí.» ³ Ná ndeé, bwə mú jəgula nə Zembî bwə ngə ci idâw, bwə mú bəd Barnábas bá Sôl məbwə, bwə mú bíd bwo ná bwə kyéyug. ⁴ Ja Nkêṅkê Shíshim mə kənd Barnábas bá Sôl lwámád ntúni yí, báá bwə mú shulə kə Seləsi, bwə mú ŋwa byóol cə kə kóómb ŋkwamə† á Shíprə.

⁵ Bwə á kə wóós Salaminə, ngə bwiṅg Milósú mí Zembî *məmpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dî, bwə ngə kə nə Yuánes tâṅ kágə mílwámá. ⁶ Bwə mú lína ŋkwamə nyəṅg nyěsh ná ndeé kə wóós ŋgwəla á Pafos. Bwə á kə kwey ŋgwól mwā Yúden nūṅ Pafos nə jíná ná Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndá á məshügá. ⁷ Bar-Yésus éne bá ŋgwəməna Serzhus Polus wə bwə á ngə cugə. Ngwəməna nywáá njúl nə fəg, nyə á ka jów Barnábas bá Sôl nəcé nyə á bə nə məma yéesh ná á gwág kéel mə Zembî. ⁸ Nji, Elimas† mú ngə laa bwo, a ngə yida cēel shwúguli ŋgwəməna nə a kú *búgula. Jíná lú Elimas í kə ná muud ncidə. ⁹ Sôl, bwə jów ná Pwôl yé, mə lwánd nə Nkêṅkê Shíshim ná cwóó músə ka dág Elimas ná figá-figá, ¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yí! yé mása məkəṅ nə məshügá éga, yé mwân mə Njwú məjamb,

yé múúd jí kú cēel ótátəlí éga! Wo ayówé ngələ cēel ntáma jəṅṅ íyug i Cwámba? ¹¹ Wo zə dág ja gaád. Mbwə mə Zembî í mə bií wo. Wo zə fwo bə áncím-ncím, kú ná dág mənkenya mə jwôw. Wo é ji ntó fwámé fwála.» Pwôl ká námə shín lás ntúni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshúd, a mú ngə lyəda kəkúl ŋgwúd ngə sə muud bíig nyə mbwád yé. ¹² Nji ŋgwəməna nyə á dág sá í á síy ni yí, nyə shwal bə mbúgula, njígúlá nyə á gwág shú mə Cwámba yí í mə bií nyə.

Pwôl Antyósh á Pisidî

¹³ Pwôl bənəṅ buud ó gwoong bə bwə mú kəwa byóólád Pafos, kə Perzhe kóómb shí á Pamúfilí. Yuánes mú kə béégya nə bwo nūṅ, nyə mú nyiṅgə kə Yurúsəlem. ¹⁴ Bāṅ bwə mú tí Perzhe, ngə kə ná ndeé kə wóós Antyósh á Pisidî. Bwə mú kə nyíi *mpáánzə minjígúlá dí jwôw lú Sábaad, kə ji shí. ¹⁵ Ja lólə *mbwoomb məcéṅ nə micilyá mí búúd ɔ micúndá í á shín yí, otówe ɔ shwóg wā mpáánzə minjígúlá bwə mú ci nə bwo ná: «Bwaang, ŋkí bi búəsə nə gúl sá bí bí nə ŋkul bándələ búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwôl mú tōw tótəlí, a fufə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izərayél nə bəṅg bwə ngə gwəṅ Zembî wá, bi ɔ gwágúlá mə. ¹⁷ Zembî á kúl búúd Izərayél jísú ga nyə

13:3 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4** ŋkwamə: Nyísə bwádə lú shí tútám məjúwó.

13:5 17.2 **13:8** 2Tm 3.8 ‡ **13:8** Elimas: Dúl jíná dé wə Bar-Yésus. **13:11** 9.8; 22.11 **13:13** 13.5; 15.38 **13:14** 17.2 **13:15** 15.21 **13:17** MmN 1.7; Mbá 5.15

a féesh osóóŋgú bású. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kág bul mpyáanz nŋŋ jiya á Igîpten dî. Ná ndéé nyə a yîl bwo nŋŋ nə mbwə ŋkúl yé. ¹⁸ A mú ŋgə jísow bwo shí a shwééshá dí kə wóós je kumə mimbû məwûm mánŋ. ¹⁹ A mú jaŋgulə ílwoŋ í búúd zaŋgbá shí á Kanaan ná ndéé a yə ódā shí nyáŋ tãŋ lúgí ²⁰ shú mimbû kúná-kúnə mítəd minŋ nə məwûm mátóon.

«Mpúsə wəŋgú a mú də wéeshuli bwo osémbye ɔ mílésú nə ndéé zə wóós fwála má *múúd micúndə Samyêl. ²¹ Ja jəŋgú bwo mú jii ná bwə bəg nə wáŋ njwú-buud. Zembî mú yə bwo Sawul mwân mə Kís a njúl mbyágá á beend má Bəŋzhamê. Sawul mú jwú nə bwo tãŋ mimbû məwûm mánŋ. ²² Zembî mú yîl nyə, a mú tâl bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəŋg wə Zembî nyə á bwiŋg lâŋ yé ná: “Mə má dúg ná Dávid mwân mə Yése jisə muud má kwaga nə tédúgá wâm yé, nyə wə mə bá də sá sá jêsh má bá də jii ná a sáág yí.” ²³ Nyádí mpwoŋ buud dí wə Zembî nyə a lwándúlə mpu yé, a wéeshuli Yésus cəgye buud á Izurəyêl yé. ²⁴ Shúshwóógú ná cəgye wəŋg zág, Yuánes nyə a zə jíguli kúl búúd Izurəyêl jêsh nduwán tãŋ yuug ná bwə má cénd mítədúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəŋgú nyə á ŋgə shínal sáal dé yí, nyə á ŋgə ci nə buud

ná: “Bí ŋgə ná tédúga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ŋgə tédúga ná mə jísə yé. Nji, ŋgwól múúd zag mádí mpúsə. Mə ampíyáyé ná mə cinyug nyə mikwoolú mí mánŋgwub məkuúd.” ²⁶ Bwááŋg bēsh, tə mpwoŋ buud má *Aburāham tə bí bəŋg bí ŋgə gwəŋ Zembî wá, shé wə Zembî nyə á nti kéel á cug dəŋg wá. ²⁷ Buud ɔ Yurúsəlem bēsh nə otəwe ɔ shwóg bāŋ bwə á shígé mpu Yésus. Bwə á yida cəŋlə nyə shwiŋ. Ntə, bwə á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndə shé má də lə ósábaad bēsh dí yí í bwámag. ²⁸ Təem bə nda bwə á shígé kwey nyə nə məbɛɛ ná a yág ná, bāŋ bwə á ci nə Pilāt ná a gwúg nyə. ²⁹ Námə nji bwə á shîn sá isā byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembî dí shú dé dí yí, bwə á shul yîl nyə líd bwə kə wá nyə shwóŋud. ³⁰ Nji, Zembî nyə a gwúmushi nyə. ³¹ Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú, buud bəŋŋ bwə á zhu Galilé bád kə Yurúsəlem wá bwə á ŋgə dúg nyə. Buud bəŋg wə bwə músə owúshined bə kúl búúd jêsh dî. ³² Jəŋ kéel dəŋg námə wə sá ŋgə bwiŋg bí yí, ŋkaagə Zembî nyə a kaag odā yí. ³³ Zembî nyə a sá ná ŋkaagə nyəŋg í zág bwəma nə sə bwān gwúmushilə nyə á gwúmushi Yésus yí. Sā jəŋg wə jísə cilyá Sôm ábēē dí yí, ná: “Wo ji mwān waamá, mə

13:18 MmN 16.35; Ilŋ 14.33-34; Mbá 29.4 **13:19** Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** OoM 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 **13:22** 1Sa 16.12; 13.14
13:23 Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 **13:24** Luk 3.3 **13:25** Luk 3.15-16 **13:27** 3.17
13:28 Luk 23.4, 14-15, 21-23 **13:29** Luk 23.50-56 **13:30** 3.15 **13:31** 1.3, 8
13:32 Sôm 2.7; Rom 1.3-4 **13:34** Iza 55.3

má byâ wo múús”. ³⁴ Jí ntó. Zembî nyə a gwûmushi nyə ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jəjə isâ mə á kaag Dávid yí, mənkaagə má cúgé nə ŋkul salan má”. ³⁵ Gwə námə wə á ŋgə báásulə gúl kúkúl cilyá dí ná: “Wo abúlé bíd nə jəjə sóol məsáal wə kəg bwo shwónud”. ³⁶ Dávid nywáá nyə a shí sá mítádúgá mí Zembî fwála déd. A mú yə, a dɔw nə osóŋgú bɛ, a bwo. ³⁷ Nji, nyɔɔŋg Zembî nyə a gwûmushi yé nywáá nyə a shígé bwo. ³⁸ Bwaanɔ bi má jəlá nə mpu ntó ná nyə wə má sá ná bi gwágúg kéel ijuugá í *mísém mín. Məççə má Moyíz bí á dɛ bɛ má má á shígé sá ná bi ŋgəg nə bə otútəli. ³⁹ Nji Yésus wə jisə ná muud yêsh má búgúlá nyə yé, a bə tútəli ncindî nə ncindî. ⁴⁰ Bi ɔ bɛy ná sâ búúd ɔ mícúndə bwə á ci yí, í bwəmag nə bî. Bwə á ci ná:

⁴¹ Bí buud ɔ mpyón, dɔgá, káámúgá, bi jímbug!
Nəcé, té bí ŋgə ná dúgya yí, mə zə bá sá gúl sâ bi ŋgə dɔg, sâ jí ná ŋkí bi mə gwág nji lân bí kú *magulə yí.»

⁴² Ja Pwól bá Barnábas bwə á cúwo tóon yí, búúd bwə á jəgula nə bwo ná bwə bəg kwo zə bwiinɔ bwo lân ŋgwúd ni Sábaad mə bá bɛ yé. ⁴³ Ja buud bwə á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwə á wá milám mísɔon wán dí wá bwə á bɛ Pwól bá Barnábas

bénŋŋ kə ŋgə lésa. Pwól bá Barnábas bwə mú ŋgə wá bwo ŋkul milámúd ná bwə wág icug byán mpaam má Zembî dí.

⁴⁴ Sábaad nyə á bɛ yé, buud bwə á zə sɛɛŋgya je bə buud ɔ ŋgwála bêsh ná bwə zə gwágulə kéel mə Cwámbe. ⁴⁵ Nda bóól Oyúden bwə á dúg bímbí lú ncúlyá buud bɔɔŋg ná, bwə á ka zə mpíi Pwól bá Barnábas váál áwuwaɔwə, bwə mú ŋgə shwána bwo, ŋgə lwíy bwo. ⁴⁶ Pwól bá Barnábas bwə mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: “Í á jəla ná bi wə téédúg gwág Milású mí Zembî. Nda bí bāŋ má ka ban myo ná, bi má lwágulə ná bi ampíyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sá bāŋ mə zə lésa nə ikúl í cúgé Oyúden yí. ⁴⁷ Nəcé Cwámbe nyə á ci nə sá ná: “Mə má tál wo ná wo bəg mənkenya mã ilwon, ná wo kəg nə cug kə wóós íjumə í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwə á bul bə nə məshusug bwə ŋgə ságusə kéel mə Cwámbe. Bɔɔŋg bwə á bə féeshá ná bwə dúgúg cug á kandugə kandugə wá bwə mú bə óbúgula. ⁴⁹ Kéel mə Cwámbe í á kyey loom wɔɔŋg wêsh. ⁵⁰ Oyúden bwə á ka shwambulə fwámé búdá ɔ loom bwə á dɛ gwɔɔ Zembî wá. Bwə mú zə lwágulə Pwól bá Barnábas cúwáli ná ndɛé bwə wáamb bwo kə ntɔ mínji mí shí nyán. ⁵¹ Pwól bá Barnábas

bwé mú kudə fumbyá mákuú máhúdš shú dán, báá bwé mú kə Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwé mú lúg lwándúlá nə məshusug nə Nkénkē Shíshim ná cwóó.

14

Pwôl bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bæ, ja bwé á wóós Ikóniyum yí, Pwôl bá Barnábas bwé á kə mpáánzə minjígúlá. Bwé á kə lésa nə buud mbií á ná *Oyúden nə Ogurék nkí bul bulya bwé *magulə búgə. ² Bəəng Oyúden bwé á shígé magulə búgə wá, bwé mú zə sá ná ikúl í cúgə Oyúden yí bwé shínúg obúgula. ³ Nji, Pwôl bá Barnábas bān bwé á ji cínəngú fwámé mwôw, bwé ngə lás kú nə ifwaas. Bwé á ngə bul nwa nkul wə Cwamba. Cwamba ngə námə magulə kéel bwé á ngə bwiing yí, a ngə yə bwo nkul, bwé ngə sá *ísá í ntə búúd nkwoŋ yí, nə *ísá í mímbúgú. ⁴ Buud ɔ ngwəla bwé mú béégəya ígwoong íbá, gúl í ngə bɛ ishambulə í Oyúden, gúl í ngə magulə *buud ɔ lwámá. ⁵ Nə Oyúden, nə bóól búúd bwé cúgə Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bān bwé mú zə sá yuug nə bwé jugushi búúd ɔ lwámá, bwé lúmə bwo məkwóógú. ⁶ Nda búúd ɔ lwámá bwé á mpu yuug jəəng ná, bwé mú túb kə Lístrə nə Dərbə, mɪŋwəla myá

Likawani, nə cínəng mákoogú məkoogú. ⁷ Bwé mú kə ngə bwiing Jəjə Kéel wu.

Pwôl bá Barnábas Lístrə

⁸ Ngwól múúd nyə á bæ nūŋ Lístrə kú bwele tōw tátəlí nə məkuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgú, nyə a shígé bwele kyey. ⁹ Dúl jwôw, muud wəəng nyə á ka ngə gwágulə nda Pwôl nyə á ngə lás ná. Pwôl mú dúg nyə ná figəfigə, a mú dúg ná muud éne ji nə búgə nə a ji nə nkul yál. ¹⁰ Pwôl mú ci nə né gwówgwôw ná: «Tówág tátəlí nə məkuú mwô». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ngələ kyey. ¹¹ Buud bwé á bæ cínəng wá bwé mú dúg sá Pwôl mə sá yí. Bwé mú ngə lás gwówgwôw kál lú Likawani dánúd ná: «Ozembí bwé mə bæ nda buud nə ndéé bwé mə shulə zə sádí». ¹² Bwé mú ngə jôw Barnábas nə Zəs, Pwôl nye nə Hermes* nəcé nyə wə nyə á də bæ nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwé á də *búgula Zəs wá bwé á də bæ nə mpáánzə ngéé nyíngulə ngwəla dí. Fada á yəbə wəəngú músə nwa mɪŋgwúm mí nteny nə ikəlúgú-kəlúg í də lugushi dánd lú zān yí, bənōŋ buud bwé mú zə kə ngéé nyíngulə ngwəla. Bwé á cɛel kə cígə inteny nə bwé sá Pwôl bá Barnábas *mətúnəga nda ozembí.

Š 13:51 Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kákúl shí bwé ámə tál məkuú mán yí, bwé mə kál gwo nə buud bí cínəng wá, nə bwé músə sá nyéé. 14:1 17.2 14:2 13.45 14:3 2.22 14:5 14.19; 2Tm 3.11 14:6 Mat 10.23 14:8 3.2 14:11 28.6 * 14:12 nə Zəs nə Hermes: Ogurék bwé á ngə téduga ná Pwôl bá Barnábas búsə ozembí. 14:13 10.25-26; Dan 2.46

Pwôl bá Barnábas bwá jǵguli búúd fwámé Zembî

14 Ja *búúd ɔ lwámá, Barnábas bá Pwôl bwá má gwág ntó yí, bwá mú nyaa mikáándá†, bwá mú saánz ka na ɔŋkwiimbyê tâm buud, 15 bwá ná: «Buud óga, jáyé ni? Sá búsa námá búúd nda bî. Sá ngə yida bwiing bí Jǵjǵ Kéél ná bí bídag isâ í ikás ini, bí céndág kuú njəond yid wə Zembî á kuwô. Nyə wə nyə a té gwôw nə shí, nə mən nə isâ byêsh bíś cínəŋ yí. 16 Nyə á ka yida bídag té zhúlə yág nə ilwəŋ í búúd byêsh í ngəg nə bɛ byán ijâm nə ijag, 17 nji nye kú bídag ngələ lwágulə nə a jisə, a ngə námá sá bwo mpaam. Ntó námá wə á ngə nti bí ompú bwə ngə zhu gwów yé, a ngə yə bî məfwála mampəg má jəla nə bugəban yí, a yə bí zhwog idəw, a lwándulə bí məshusəg míláməd». 18 Nji, bwá á tɛem lās nə buud ɔni ntúni, buud ɔni bwá á shígé lɛel magulə nə bwá bídag sálə bwo *mətúnəga.

19 Bóol *Oyúden bwá mú zə wós bwə ngə zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwá mú zə kwambulə nə buud ná ndéé bwá mú lúmə Pwôl məkwóógú nə lúmə lúmə, bwá julə nyə shí nə shí ná ndéé ka wusə bugád. Bwá á téduga nə a má yə. 20 Nji, *ompwíin bwá mú ka lyɛ nyə. Pwôl mú wəol, a mú nyiŋgə ka ngwəla. Mán mələm, a músə kyey ka Dərbə, bá Barnábas.

21 Bwá mú ka bwiing Jǵjǵ

Kéél nūŋ Dərbə nə ndéé bwá mú bə nə ompwíin fwámé bímbí. Bwá músə nyiŋgə ka Lístrə, cɔ ka Ikóniyum ka wós Antyósh. 22 Bwá á ngə wə ompwíin ŋkul míláməd, bwá ngə cwíny bwo nə bwá sáág zény búgə. Bwá á ngə lwágulə bwo nə bwá mpúg ná: «Sá má jəlá nə ngə bwəma nə *incwaw í ntəg, sá ngə ntə ngə ntə ngə ntə nə ndéé sá mú ka nyí Faan má Zembî dí.» 23 Bwá á ngə sá ná, *Dɔ lú óbúgula dēsh dí, bwá féesh bwo ocúmbá buud, bwá ci idəw jəgula nə Zembî, bwá mú ŋwa bwo cwámbulə Cwámba wəŋ bwá á *búgula yé.

Pwôl bá Barnábas bwá nyiŋgə ka Antyósh

24 Bwá mú lína Pisidî, ka kumə Paməfilí, 25 bwá bwiing kéel má Zembî Pərzhe nə ndéé bwá mú shulə ka Antalya. 26 Kálə wú Antalya, bwá mú ŋwa byóol ka Antyósh wú bwá á zhu ja mpaam má Zembî í á féesh bwo nə bwá sáág sálə bwá má sá yí. 27 Ja bwá á ka jé yí, bwá á sɛɛŋg *Dɔ lú óbúgula, jaaw bwo sá jəsh Zembî nyə á yə bwo ŋkul nə bwá sáág yí, bul bə nə ndéé nda Zembî nyə a má juw zhí nə ikúl í cúgé *Oyúden yí í máguləg búgə ná. 28 Bə́nəŋ *ompwíin bwá mú ji na fwámé məma fwála.

15

Sɛɛŋgá á Yurəsəlem

† 14:14 nyaa mikáándá: Oyúden bwá á də nyaa mikáándá jaá mpimbə má bul bii lám yí. 14:15 MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 14:16 17.30 14:17 Sôm 147.8; Zhe 5.24 14:19 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 14:22 11.23 14:23 6.6; Tit 1.5 14:26 13.1-2 14:27 11.18; 15.12 15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2

¹ Bóól búúd bwé á shulə wú Yudéa zə ngə jíguli obúgula ná: «ŋkí bi mə bá kú síya ábiwáág nda Cɛɛ mə Moyíz í ngə ci ná, bí cugé nə ŋkul *dúg cug.» ² Buud bəɔngú bənəŋ Pwôl bá Barnábas bwé mú zə sɛŋusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyā. Cígulá í mú zə bə ná Pwôl nə Barnábas, nə bóól obúgula bwé kág nə lésú wəɔng Yurúsalem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bənəŋ ocúmbá buud. ³ *Dɔ lá obúgula í músə kənd bwo. Bwé mú lína Fenisí nə Samariya, bwé ngə bwiing buud nda ikûl ishús í má cénd mítédúgá ná. Sâ jəɔng í mú ngə bul sá bóól obúgula məshusug. ⁴ Ja bwé mə kə jé Yurúsalem yí, nə Dɔ lá obúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bəsh bwé mú lág bwo. Bəŋ bwé músə jaaw bwo bímbí dēsh Zembî mə balan nə bwo sáal dé dí yí. ⁵ Bóól obúgula bwé á bə ŋkəɔmú *Ofarizyēŋ dí wá bwé mú báásulə ná í ji ná ikûl í ngə cénd mítédúgá yí í ngəg nə síya ábiwáág, bwé bɛ námə Məcɛɛ mə Moyíz. ⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwé mú ka zə sɛɛngya, zələ faas lésú wəɔng. ⁷ Buud bwé mú námə bul sɛŋusa mákəl. Ntó, Pyēr mú ka zə lās. Nyə ná: «Bwaɔng, bi mə bwey mpu ná Zembî nyə a féesh mə wa bídí mwôw mə ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kág bwiing ikûl ishús Jəjə Kéél, bwé búgúlág. ⁸ Nyɛɛ muud mə mpú mílám mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a mə magulə ikûl, a yə bwo

Ŋkɛŋkɛ Shíshim námə nda nyə á yə sá ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpádúgá sánəŋ ikûl. Nyə a fúb námə bwo mílám nəcé bwé bələ nə búgá. ¹⁰ Nəcə jí bí é ka zə shweenzh Zembî, zə zhimb *ómpwíin məma mbag wúsá nə tɔɔ impáámbə bíśú, tɔɔ séméfwó sá á shígé bə nə ŋkul mə jisəw yí? ¹¹ Nji sá ngə *magulə ná sá mə dúg cug mpáam mə Cwámba Yésus dí, ntó námə wá jí nə ikûl yé.» ¹² Buud bəsh bwé mú ji ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwôl, gwágulə nda Zembî nyə á balan nə bwo, *isâ í ntɔ búúd ŋkwôŋ yí nə *isâ í mímbúgú í ngə sɛy ikûl ishús dí ná. ¹³ Ja bwé mə shîn bwiing yí, Zhâk mú ka zə lās, nyə ná: «Bwaɔng, bi ɔ gwágulə mə. ¹⁴ Shímun mə kúnəw shîn jaaw sá nda Zembî nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikûl ishúsád kə féesh búúd bwé ngə bɛ jínə dé cínəng wá. ¹⁵ Sóólúgú wəɔng í bwəma nə sâ *búúd ɔ mícúndə bwé á ci yí. Nəcə jisə cilyá Kálaad Zembî dí ná: ¹⁶ Mpúsə isâ íni, mə bá kwo zə lwɔ́ banda mə *Dávid. Mə bá sɛɛng íbúgulə yâ cínəng ná ndéé mə kwo təl banda dəɔng tətəlí. ¹⁷ Ja jəɔngá, buud bəsh bwé bá sɔ́ Cwámba. Haaw, buud ɔ ílwəŋ byēsh mə á jəw ná í bɛg jínə dām yí.

Ntó wá Cwámba nyə á ci yé.

¹⁸ A mə sá íyuug byé sá mə bwey mpu wúlə yág yí.

19 «Sâ jɔɔŋ wá mé mə dúg ná, ilwɔŋ í búúd í ɲgá cénd kuú njɔɔnd ɲgá yid wá Zembî yí, sá ajáláyé nə wá bwo məkwowula cugud. 20 Nji, sá cílɔg bwo ná bwá sásúlɔg məlwaaguwɔ mə ózembî ó áyadúg, nə məlwaaguwɔ mə jaŋgálə múúd biná kú nə bā, nə məlwaaguwɔ mə dələ cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, nə dələ mácií. 21 Sə mə mpú ná tééd íkala í búúd í ayág óbwiingye ɔ lân ó Moyîz búśə míngwála myéshud. Mwôw mə Sábaad mēsh dí, bwá lɔ micilyá myé *mámpáánzə mə mínjígúlá mēshud.»

22 Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ lá óbúgula dēsh bwá mú dúg ná bwá jəlá nə féesh bóól búúd bənɔŋ Pwól nə Barnábas bwá kág Antyósh. Bwá músə kənd bóól fwámé búúd wá Dɔ: nə Yúde bwá á də námə jəw nə Barnábas yé, nə Sílas. 23 Bwá mú kənd bwo nə kálaad éga nɔ:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə bóól óbúgula bēsh, sá mə báda bí óbúgula bí cúgé Oyúden wá, bí bɔɔŋ búśə Antyósh nə Sirî nə Silisî wá. 24 Sə mə gwág kúga ná bóól búúd búśə bwá á zə nə mínjígúlá myán nūŋ bídí zə sá nə mítédúgá mí búbúlɔg bí mílámúd. Sə dí sá á nti bwo. 25 Gwə wá sá bēsh sá ámə bə cún nə sá mə

féesh búúd bwá zág nūŋ bídí, bənɔŋ Barnábas bá Pwól omínyɔŋú búśə wá cɛɛlí, 26 buud bwá á mə kɛenzh ícug byán shú jínə mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst wá. 27 Sə mə ka nti bí Yúde bá Sílas nə bwá zág báásulə jaaw bí sá sá ɲgá cílə ga. 28 Nə Nkɛŋkɛ Shíshim, nə sá, sá mə dúg ná sá ajáláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá mə cílə bí nji isá bí cúgé nə ɲkul kwanz yí: 29 bí mə jəlá nə sásulə ocúdú buud bwá ámə cígə shú ózembî ó áyadúg wá, bí kú də də mácií, kú də cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, bí kú də sá jaŋga. Bí mə ká də sásulə ísá íní, í bə bí mpwogé. Bí ó ji nə shɛɛ.

30 Yúde bá Sílas bənɔŋ Pwól nə Barnábas bwá mú béégya nə óbúgula, bwá mú shulə kə Antyósh. Bwá mú kə sɛɛŋg óbúgula, yə bwo kálaad. 31 Bwá mú lɔ kálaad nə ndéé a mú wá bwo ɲkul mílámúd, bēsh bwá mú bul bə nə məshusug. 32 Nda Yúde bá Sílas bwá á bə *buud ɔ micúndə ná, bwá á ka námə kwo də lésə nə óbúgula, də cwíny bwo, də wá bwo ɲkul mílámúd. 33 Bwá á ji cínɔŋgú fwámé fwála nə ndéé óbúgula bwá mú jəna nə bwo ná bwá nyíngəg nə shɛɛ kə kwey búúd bwá á nti bwo wá. 34 *[Nji Sílas mú kwey nə nyə anyíngáyé, nyə mə ji wu.]

35 Pwól bá bāŋ Barnábas bwá á ji námə cínɔŋg Antyósh.

15:19 Gal 5.3 **15:20** 15.29; 21.25 dələ cúdú: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaŋgálə múúd biná kú nə bā: Ləv 18.6-18 cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé: Ləv 17.15 dələ mácií: Ləv 17.10-14 **15:21** 13.15 **15:22** 11.18; 16.4 **15:24** Gal 1.7; 5.10 **15:28** 10.19; 15.20; Luk 11.46 **15:32** 11.23, 27 * **15:34** Míl micilyá mí ayág mí cúgé nə iciyá íga.

Bánŋh bóól óbúgula bwá ngá yə buud minjígúla, bwá ngá bwiing jəjə lân á kéel mə Cwám̄ba.

³⁶ Mpúsə baalé mwôw, Pwôl mú ci nə Barnábas ná: «Shwá nyíngəg ná kə ngə dúg omínyəŋhú búsu míngwála myêsh shwá á bwiing kéel mə Cwám̄ba myá. Í jii ná shwá mpúg nda bwá mú ngə bə ná.»

³⁷ Barnábas nyə á ka námá jii ná bwá kág nə Yuánes nyə á bə nə dúl jíná ná Márkus yé.

³⁸ Pwôl nyə mú dúg ná bwá ajəláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpáŋgula bwo nə iséy, kə béégya nə bwo Paməfilí yé.

³⁹ Bwá mú sɛŋusa mákəl ná ndéé bwá mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus, báa bwá mú ŋwa byóól kə Shíprə.

Pwôl mə zə nyiŋgə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwôl nyə mú féesh Sílas ná bá bwá kə. Obúgula bwá mú jôw Cwám̄ba ná a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwôl mú jaand Sirí nə Silisí, a ngə wá mədə mə óbúgula ŋkul mílámúd.

16

¹ A mú kə wóós Dérbə, kumə Lístrə. A mú kə kwey ŋgwól *mpwíin nûŋ nə jíná ná Timoté. Timoté wəŋgú nyəŋgú njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sósŋgú nyə njúl mwá Gürêk. ² Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwá

á ngə bwiing lân mə Timoté nə a jii jə múúd. ³ Pwôl nyə á ka cɛel ná bá bwá kə. A mú ŋwa nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ngələ bɛɛmb *Oyúden wá shí nyəŋg nəcé nda bwá á bwey mpu ná sósŋgú jisə mwá Gürêk ná. ⁴ Míngwála myêsh bwá á ngə kə myá, bwá á ngə kala óbúgula micígúla *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwá á ŋwa myá, bwá ngə tál óbúgula məkuú shí ná bwá bɛg micígúla myəŋg. ⁵ Mədə mə óbúgula mə mú ngə lal, buud bwá ngə kwíduli jwôw dɛsh. ⁶ Pwôl nə gwoŋg jé bwá mú lína Frizhí nə shí á Galátia lína línág nəcé Nkɛŋkɛ Shíshim nyə a shígé magulə ná bwá bwiingug kéel Azi. ⁷ Ja bwá mə kə wóós íjumə í Mishí yí, bwá mú ŋwá kə Bitiní, nji Shíshim mə Yésus kú magulə.

⁸ Bwá mú ka lína Mishí ná ndéé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwôl mú dúg *ntamə á mísh ná bagə, ŋgwól múúd Masedwân tál ngə téég nyə məbwə ná: «Zaá Masedwân, zə kwíind sâ.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sá á shwal zə sɔ ná sá mə kə Masedwân, sá ngə mpu búbálé ná Zembí ngə jôw sá wu ná sá kág bwiing kéel. ¹¹ Sá mú ŋwa byóól Truwás, sá kə ná tíŋ kə wóós Samotaras. Mán məlɛm sá ɔ kumə Neyapolis. ¹² Tíle cínəŋgú sá mú kə Filipí, ŋgwála ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipí wəŋgú njúl ŋgwála ózhul ɔ Róma, sá

mú ji cínongú baalé mwôw.
¹³ Jwôw lá Sábaad sá mú cúwo wú ngwála, kə bwûŋ lá ngwə́, wú sá á téduga ná bwá á kwambulə nkumba kəl shú mǎjəgula wá. Sá á ka bə sá njúl nûŋ, sá ngə ləsha nə budá bwá á seengya cínong wá. ¹⁴ Ngwól mudá nə jínə né Lidiya nyə á zhu ngwála á Tiyatîr, nyə á də kusha ijimá í míkáándé mí atítî; mudá wəngú nyə á də gwə́ Zembî. A mú də gwágulə Pwôl ná ndéé Cwám̄ba mú bēny nyə lâm ná a máguləg lésú má Pwôl. ¹⁵ Ja mudá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bē bēsh yí, nyə a téég sê məbwə ná: «Ŋkí bi má kwey ná mə ji mbúgula mə Cwám̄ba, zəgá ji mǎdí njów.» A mú yímbuli sá ná sá máguləg.

Sáal mə Pwôl bá Sílas Filipî

¹⁶ Í á ka zə bə, dúl jwôw sá ngə kə kúl sá á də jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sê. Sás dəng í á də sá ísəy í mǎlwaá. Nyə á bə nə jamb lá lweendí, lweendí jəng dágə yə buud bwá á bə nə nyə wá zhwog məbii. ¹⁷ Sás dəng mú zə ngə bə Pwôl, a ngə kîm gwów-gwôw ná: «Buud óga búsə osól ɔ mǎsáal ó Zembî á gwów-gwôw. Bwá ngə jaaw bí zhíí á cəg.» ¹⁸ Nyə á ka námə də sá ntəni mwôw ŋkí bulya ná ndéé Pwôl mú lwáduga nyə, a mú yid dág nyə mpúsə, a mú lás nə jamb ná: «Jínə má Yésus-Krîst dî, mə yímbuli wo ná wo wúg mudá éne dí!» Shíshim músə námə cúwo cé nə cé.

¹⁹ Nda búúd bwá á bə nə nyə wá bwá á dág ná búgə ján bwá də bə nə məbii yí í mə jimb ná, bwá mú bii Pwôl bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósémbye ó mǎlású dí wú buud bwá á də seengya tām dánd wá. ²⁰ Bwá mú kə lwóya bwo ótówə ɔ shwóg dí, kə shwáman bwo ná: «Buud óga bwá má təl sá ngwála ná shwuu. Bāŋ bwá njúl *Oyúden, ²¹ bwá ngə zə jíguli buud mǎfúlú má ajáláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwélég magulə má.» ²² Buud bwá á bə cínong áncuncuma wá bēsh bwá mú shwal mp̄ii bwo. Ótówə ɔ shwóg bwá mú tī bwo mikáándə, bwá lwām buud ná bwá yídúg bwo nə milwón. ²³ Bwá mú dangulə cú bwo na ná ndéé bwá kə wusə bwo njów mímbwug, bwá nə mǎsa á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ngə baagusa sá buud óga.» ²⁴ Nji mǎsa á njów mímbwug nyə á gwág ntəni yí, a kə ntāg fad bwo kúl fúm dí cwû, a wá bwo mimbwagə mǎkuúd.

²⁵ Ngéé tām bulú, Pwôl bá Sílas bwá mú ngə jəgula nə Zembî bwá ngə sey isusa gúmalələ Zembî. Bwá á ngə sá ntó mǎl mímbwug myēsh mí ngə gwágulə bwo. ²⁶ Seegya ná shí í mú jág ntaŋusa mbii á nə mǎnyung mə njów mímbwug má ngə shwágusa mǎshugud. Mimpumbé myēsh mí mú námə leel shîn juw, mimbwug myēsh mǎŋkəda shîn sémb. ²⁷ Mǎsa á njów mímbwug músə juum. A mú dág mimpumbé ná

bagá, a mú ntâg wéem kafwele ná a gwílyá nyúul, a ngé táduga ná mímbwug mí má shîn túb. ²⁸ Pwôl músə ka kîm nə nkulû ná: «Kú sá wóméfwó məbôw. Sá bēsh sá búsa wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jów buud ná bwá zág nyə nə malamba. A mú ngə lilya, a mú fwágəwa ka, ka búla Pwôl bá Sílas shí məkuú, ³⁰ a mú ŋwa bwo ka nə bwo tóón ka jî bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dúgúg cəg?» ³¹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlág Cwámba Yésus, wo bāg *dúg cəg, nə woméfwó nə njów wô wēsh.» ³² Bwá mú bwiing bwo kéel mə Cwámba, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh. ³³ Námá wəla dəŋgú, tām bulú, mása á njów mímbwug mú ka nə bwo ka gusa bwo məfəŋ ná ndeé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh bwá mú duwan. ³⁴ A mú ka nə bwo nyádí njów ka yə bwo idəw. Nə nyə nə njów yé wēsh bwá mú kəəs nə məshusəg nəcé bwá búgúlálə Zembî.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ɔ shwóg bwá á ka kənd ifulish ka ci nə mása á njów mímbwug ná: «bídag búúd óni bwá kág.» ³⁶ A mú ka jaaw Pwôl ná: «Otówe ɔ shwóg bwá má nti búúd zə ci nə mə ná mə bídag bí, bí kyéyug. Ntó, bí báá, cúwógá tóón bí kág ná shee.» ³⁷ Na wə Pwôl mə cí nə bwo ná: «Bwá ámə yíd sá tām buud kú námá jî sá kəod, í njúl ná sá búsa buud ɔ Róma. Bwá mú wusə sá mímbwugəd. Ja

gaád bwá cəel zə bíd sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábəyé ntó! Bwáméfwó bwá zág bíd sá!» ³⁸ Ifulish í mú ka jaaw otówe ɔ shwóg iciyá íni byēsh. Bwá mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə ná buud bəŋg búsa buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwá mú ka cweel bwo milām, wéeshəli bwo tóón, bwá mú jəgula nə bwo ná bwá kyéyug wú ŋwəla wəŋgəd. ⁴⁰ Pwôl bá Sílas bwá mú wú njów mímbwug bwá mú ka Lidiya dí njów. Bwá mú də cwíny óbúgula ná ndeé bwá músə kyey.

17

Sáal mə Pwôl Tesaloníka nə Beré

¹ Bwá mú lína Amfípolis nə Apoloniya, bwá ka wóós Tesaloníka wú *Oyúden bwá á bə nə *mpáánzá minjígulá wá. ² Pwôl mú ka bwəma nə Oyúden bəŋgú námá nda nyə á də bwey sá ná. Bánəŋ bwá mú ji mwôw mə Sábaad məlól, a ngé lésəha nə bwo, ³ ngə jíguli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembî mí ngé ci ná. Ná: «Í á jəla ná *Kríst júgug ná ndeé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Kríst wəŋg wə Yésus mə ngé bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwá mú magulə njígulá wəŋg. Bwá mú seŋgya gwoŋg nə Pwôl bá Sílas. Bóól zhwog Ogərək bwá á də gwəz Zembî wá bwá mú námá sá ntó, tēem bə námá

bóól ncúlyá fwámé búdá wâ cínəŋgú. ⁵ Nji, Oyúden bwé mú zə jág shîŋ bwo. Bwé mú kusə wəámbešhé-mbéshe wâ nyaan milâm bwé á dɛ ji ntó kú nə iséy wá, bwé zə shwambələ búúd nə ndéé təl ŋgwála nə shwuu. Bwé músə kə Yason dí njów nə bwé kə bii Pwól bá Sílas, zə nə bwo tām buud. ⁶ Nda bwé á shígé kwey bwo ná, bwé mú bii Yason bənŋ bóól óbúgula, kə nə bwo ójwú ó ləəm dí bwé ŋgé kîm ná: «Məŋkúmbə mə búúd mə ŋgé wá zhizhəəm shí nyēsh myá mí mə wóós wa. ⁷ Yason nyə a bále lág bwo nyádi njów, í njúl ná bwé aŋgə nə bísh məcɛɛ mə Káázəl, bwé ŋgə yida ci nə wúl Njwú-buud íshús wúsə, nə wə wə Yésus.» ⁸ Onkwiiimbyê bán óni bwé mú kənd buud milâm gwôw təə ójwú ó ləəm bēsh. ⁹ Ójwú bwé á zə bíd Yason bənŋ bóól óbúgula óni nji bwé mə fwo wá myəna kwiidələ mányúul.

¹⁰ Obúgula bwé mú ləélú kənd Pwól bá Sílas Berê bulú nə bulú. Ja bāŋ bwé á kə wóós Berê yí, bwé á kə mpáánzə minjígúlá. ¹¹ Oyúden wâ Berê bwé á bə nə jə mílâm ntə bəŋg wâ Tesaloníka. Báá, bwé á lág kéel nə məjigəwa, bwé mú dɛ bigas mícilyá mí Kálaad Zembî jwôw dēsh shú nə bwé dág mpu ŋkí minjígúlá mí Pwól mísə tətəlí. ¹² Zhwog buud bán bwé á *búgula, nə bóól zhwog budá Ogarêk, fwámé búdá, nə zhwog budum námá.

¹³ Ja Oyúden wâ Tesaloníka bwé á gwág ná Pwól má kə námá bwiing Milésú mí Zembî Berê yí, bwé á tí námá kə wu, kə wá zhizhəəm, kə sá ná buud mitédúgá mí búbúlág mílúúd. ¹⁴ Obúgula bwé mú ntāg ləel ŋwa Pwól kənd nyə kóómb á māŋ. Sílas bá bāŋ Timotê bwé mú lág Berê. ¹⁵ Buud bwé á kə lúgal Pwól wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atên, bāŋ bwé mú nyingə. Pwól mú ntə bwo nə məkál shú mə Sílas bá Timotê ná bwé léləg kə kwey nyə.

Saal mə Pwól Atên

¹⁶ Ja Pwól nyə á ŋgə bwánd Sílas bá Timotê Atên yí, lám í á bul cey nyə cwú nə dágúlə ná buud ɔ ŋgwála wəŋgú bwé á ŋgə gwôzə zhwog ivəguli í ózembî ó áyadúg. ¹⁷ Nyə á ka dɛ kə *mpáánzə minjígúlá kə dɛ lésa nə bwo nə bóól búúd bwé á dɛ gúmal Zembî wá, a dɛ námá kə jwôw dēsh tām dánd kə dɛ lésa nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól məma wəáfaas mitédúgá bwé á dɛ námá lésa nə nyə, bwé njúl buud ɔ Epikyur nə bəŋg ɔ Stoyik. Bóól bwé mú ka dɛ jî ná: «Jí gwáméfwó lás-lás múúd ga ŋgé ci yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ŋgə bwiing lân ózembî sá abwélé gwág wá.» Nəcə Pwól nyə á ŋgə bwiing lân mə Yésus nə gwúmələ nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwé á ka ntāg ŋwa Pwól, kə nə nyə buud onání bwé á dɛ sɛɛŋgya Areyopagos dí wá. Bwé nə né ná: «Fwog

ná mpu jaaw sá wó njígúla ágúgwáan wó ngé kyey nà ndi ni. ²⁰ Wo má sá ná málwê mäsú má gwágúg isâ í ágúgwáan. Sá má cēel wámbulá isâ byōngû.» ²¹ Buud ɔ Atēn bēsh nà ojōŋ bwá á ðu ji wu wá bwá á ðu cīnguli fwála dánŋ nji dúlā ngə bwiing nà ngə gwágulā milāŋ mí ágúgwáan mí ngə kúnōw wóós myá.

²² Ná ndeé, Pwôl tál na tútám Areyopagos a mú ka zə lās nà buud ná: «Yé búúd ɔ Atēn, mə má dūg ná íkóómb byēsh dí bi mə jág bul cēel yábá. ²³ Nəcé ja mə má ngə kyey bídí ngwála ngə dūg bín isâ bí ngə yə gúmə yí, mə amə kwey ngwól *alatār nà cilyá ná: “Nyíga ji shú má Zembí sá ampúyé é”. Sâ bí bāŋ ngə yə gúmə kú mpu ni, gwó wó mé má ngə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyēsh nà isâ bísá cínōŋ yé, á ji Cwám̄ba á gwōw nà shí yé, nyə ádé ji mǎmpáánzə búúd bwá shúmá nà məbwə má. ²⁵ Sáal dé í ádé s̄y məbwə mə búúd dí námá nda á jii ná buud bwá sáág nyə gúl sâ. Nyē muud ngə yə sá bēsh cūg nà məyōwada nà bíl isâ byēsh yé, sâ í cúgé nà ŋkul fufə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwōŋ í búúd byēsh í ngə zhu wó muud ngwúd, ná ilwōŋ byōŋg í jīgu shí nyēsh dí. Nyə á cēŋlā buud mǎfwála má cūg, a tál námá bwo minji mí mǎshí bwá ngə ji má. ²⁷ Nyə a sá ntó ná buud bwá s̄ōg nyə, bwá ngəg bwówulə ka bwá é kwey nyə,

í njúl ná a cūgé shwóg-shwóg nà sâ. ²⁸ Nəcé, cūg sá ngə cūgə yí, í ngə zhu nyádi, nyə wó ngə sá ná sá ngəg nà kuwo, nyə wó ngə sá ná sá bág sá sá búśá yí. Sâ jōŋg wó bóól ócile ó ókálaad bān bwá á ci yí, ná: “Nəcé sá búśə mpəg jé”. ²⁹ Nda sá búśá ka bə mp-wōŋ buud nyé ná, sá ajaláyé nà téduga nà Zembí jisə nda or ŋkí nda kwóógú bwá ðu lúlə *mwaanē nà ndi yí ŋkí gúl jimá kwóógú sâ búúd ɔ ikəŋ bwá yágulá nà milúu ná ndeé bwá mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə aŋgē ná nà kənd mǎsh mǎfwála búúd bwá á ðu bə jág dí má. Nji, a ngə jōw buud bēsh íkál byēsh bwo njúl yí ná bwá céndúg mítédúgá. ³¹ Nyə á má tál ŋkúmba jwōw á bá cígal mǎlāsú myā shí nyēsh sémbyé á tátəlí yí nda múúd nyə á féesh yé má bá zə sámb ná. Nyə a lwágulə buud bēsh yuug ná nyə á féesh muud wōŋgū gwúmáshilə nyə á gwúmushi nyə yí.»

³² Nji bwá á gwág Pwôl má ci ná muud nyə a gwúm yí, bóól bwá mú tééd ngəlā cágulə nyə, bóólúgá bāŋ ná né ná: «Sá é bá kwo gwágulə wo nà lāŋ wō ni gúl ja.» ³³ Na wó Pwôl nyə á zə béég̃ya nà bwo yé. ³⁴ Nji, bóólúgá báá bwá á shí leedya nà nyə, bwá *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, nà mudá bwá á ðu jōw ná Damaris yé, nà bóólúgá námá na.

18

Sáal mæ Pwôl Kôrênt

¹ Ja ísâ íni í mé shîn bæ ntáni yí, Pwôl músæ wú Atên kæ Kôrênt. ² A mú kæ kwey ngwól *Yúden núŋ næ jíná ná Akilas, a njúl muud á Pôn. Akilas éne bá mudá yé Priska bwá á ngæ kúnaw wóós, bwá ngé zhu Italî næcé Klóod nyæ a wíŋg Oyúden bêsh ná bwá wúg Róma. Pwôl mú seengya næ bwo. ³ Nda í á nyîn ná bénónŋ bwá á jíg váál íséy ngwúd ná, bénónŋ bwá mú ji kúl ngwúd du sêy. Bwá á du laad mæbanda næ míkáándá*. ⁴ Pwôl nyæ á ka du kæ lésa næ buud *mpáánzá minjígúlá dî mwôw má Sábaad mêsh, a dúgá mpu sá ná Oyúden næ Ogurêk bwá mágulæg kéel. ⁵ Ja Sílas bá Timotê bwá á wóós wúlæ Masedwân yí, Pwôl nyæ á ka zæ wá nyúul nyé nyêsh bwiingúlæ kéel dî, a ngé mpu bwaagulæ Oyúden ná Yésus wá jísæ *Krîst. ⁶ Nji, Oyúden bwá mú zæ bul fæm nyæ, bwá du jág lwîy nyæ. Pwôl mú ka samusæ míkáándá nyæ næ bwo ná: «Mpweŋe wún mæ jágawæ næ biméfwó, kú bæ mæ. Mæe mæ zæ ka yág kóómb búúd bwá cúgé Oyúden wá jaá gaád.» ⁷ A mú wú na kæ nyíi njów má ngwól múúd bwá á du jôw ná Titiyos Yustos yé. Muud wæŋgâ nyæ á du gúmal Zembî, njów yé ni í njúl koogú læ mpáánzá minjígúlá.

⁸ Kríspus múúd nyæ á bæ njwû á mpáánzá minjígúlá yé nyæ a *búgula Cwámbe næ njów yé wêsh. Zhwog buud ó Kôrênt bwá á du gwág Pwôl wá bwá á búgula námá, bwá mú ngæ duwan. ⁹ Pwôl mú dúg *ntamá á mísh ná bagé gúl búlúd Cwámbe ngé ci næ nyæ ná: «Wo kú fúndæ. Wæe ngag næ lás, wo kú ji kúl-kúl, ¹⁰ næcé mæ ji næ wo, múúd cugé næ ŋkul kúnnya næ wo ná a sá wo bôw. Mæ ji næ búúd ŋkí bulya wa ngwála gaád.» ¹¹ Pwôl nyæ á ji na mbû ncindî næ ŋkwoond ósaman, a ngé bwiing bwo Milású mí Zembî.

¹² Nji, ja Galiyôn nyæ á bæ ngwámuna íjwûga yâ Róma í á tâl Akayî yí, Oyúden bêsh bwá á tów ciná-cindâ næ Pwôl, bwá mú bií nyæ kæ næ nyæ ósémbye o milású dî ¹³ kæ shwóman nyæ ná: «Muud éga ngæ shwúguli buud ná bwá yág Zembî gúmá mbií í yídá lumbuli næ Mæcæy yí.» ¹⁴ Pwôl mú nywá cæel lás, nji Galiyôn mú ci næ Oyúden ná: «Í mbâm bæ ná muud éne má shwey gúl wôn ŋkí ná a má sá gúl sá áyíyáág, mæ lég shwóman jín nda í jála ná, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jísá ná bí ngæ shuya shú sâ í dúgyá næ minjígúlá mín, næ míné mún, næ mæcæy mún ná, biméfwó lásúgá ísâ bín. Mæ acéélé lás mbií lású ni.» ¹⁶ A músæ nyiŋg bwo ná bwo wúg njów milású. ¹⁷ Bêsh bwá mú bií Sostên

18:2 Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18;

1Te 2.9; 2Te 3.7-9 * **18:3** Mán mæbanda má a du bæ, bwá laad káándá mbií á ná bwá ká wæf í bæ banda. **18:5** 11.18 **18:5** 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26

18:8 8.36 **18:9** Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13 **18:14** 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31

njwû á mpáánzə minjígulá, dɔ danɔlɔ cú nyə námə na mpumbé njów mílásád Galiyón kú bish. ¹⁸ Pwól nyə á nyingə kwo ji Kərênt fwámé zhwog mwôw ná ndéé a mú jəna nə obúgula, a mú kəwa byóólád kyey kə Sirí, bənôn Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Sankré nə ŋkaagə nyə á sá yí. ¹⁹ Bwá mú kə kumə Ifêz, Pwól mú béegyá nə Akilas bá mudá. Nyə mú kə mpáánzə minjígulá kə lésə nə Oyúden. ²⁰ Bwá mú bií nyə ná bənón bwá nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jəna nə bwo, nyə ná: «ŋkí Zembî mə magulə, mə é bá nyingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólád kyey wú Ifêz. ²² Bwá mú kə səl byóól Sezarê. Pwól mú bád kə, kə báda *Dɔ lú obúgula, a músə ka shulə kə Antyósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála ná ndéé a mú kyey. A lína shí Galátia a cɔ Frizhí, a ŋgə yə *ompwíín məcwûŋ ŋgələ wa bwo ŋkul búgád.

Apolos mə bwiing kéel Ifêz nə Kərênt

²⁴ Ngwól *Yúden nə jíná ná Apolos nyə á bə muud á Aləguzandrí, nyə á ka zə wóós Ifêz. Nyə á bə nə cóŋ lésú, a njúl námə nə fwámé mpúyá kéel mə Zembî. ²⁵ Nyə a shí jíg isá í dúgyá nə zhií mə Cwámə yí. Nyə á bə nə məma yéesh iséy a mú dɔ bwiing isá í Yésus, a dɔ jíguli byo njígulá á tátəlí í njúl ná

nyə á mpu njí nduwán mə Yuánes. ²⁶ Nyə á ka dɔ bwiing kéel *mpáánzə minjígulá dí, kú fúndə múúd. Priska bá Akilas bwá mú dɔ gwágulə nyə nə ndéé bwá mú ŋwa nyə bwádí njów zə nyingə mpu lwágulə nyə zhií mə Zembî ná sán sán. ²⁷ Nda nyə á ka ŋgə cɛl kə Akayí ná, obúgula bəsh bwá mú wá nyə ŋkul láméd, bwá cílə bəŋg wá wu ná bwá bág ŋwa nyə nə məshusəg. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam mə Zembî í mú sá ná a bég nə məma mfíí shú obúgula. ²⁸ Iciyá í lésú byé í á dɔ sá ná məshwán *Oyúden bwá á dɔ cɛl sá má mə bég zhizhe. Nyə á dɔ mpu lwágulə bwo mícilyá myá Kálad Zembî dí ná Yésus wá jisá *Kríst.

19

Pwól mə kə Ifêz

¹ Í á ka zə bə, ja Apolos nyə á bə Kərênt ní, Pwól nyə a shín lína shí á mimbán ná ndéé a mú shulə kə Ifêz. Nyə á ka kə kwey bóól *ompwíín nûŋ, ² a mú jî bwo ná: «Ye bi a shí lág Ŋkəŋkə Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwá nə né ná: «Sá afwóyé námə bwele gwág ná Ŋkəŋkə Shíshim jisə.» ³ A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwá ná: «Nduwán mə Yuánes.» ⁴ Pwól mú ka cɔ ná: «Nduwán mə Yuánes í á bə shú búúd bwá á magulə ná bwá cénd mítédúgá wá. Yuánes nyə á ŋgə lwágulə kúl búúd ná bwá búgúlág múúd ŋgə zə

nyádí mpúsə yé. Muud wəŋg wə Yésus.»

⁵ Nda bwə á gwág ntó ná, bwə á duwan jínə má Cwám̄ba Yésus dí. ⁶ Ja Pwól nyə á bəd bwo məbwə yí, Nkénkē Shíshim mú zə bwədí, bwə mú ngə lās məkəlúd bwə ngə cündə micündə mí Zembí. ⁷ Bwə á je bə buud wúm nə óbá.

⁸ Pwól nyə á kə nyí *mpáánzə minjígúlá, nyə a dū bwiing kéel cínəng tən onkwoond olól kú fúndə mísh mə buud, a ngə lés̄ha nə buud, a ngə sá ná bwə máguləg sá í dúgya nə Faan má Zembí. ⁹ Nda bóól bwə á ngə sá lal lúú bwə kú magulə sá nyə á ngə ci yí bwə ngə yida *lās nə zhií mə Cwám̄ba bwaasulə mpu tām buud ná, Pwól nyə á ka ntāg bééḡya nə bwo, a ŋwa ómpwín, a kə dū lés̄ha nə bwo jwōw dēsh shikúl má Tirános dí. ¹⁰ Nyə a sá ntó tən mimbū mimbá, í mú sá ná buud ɔ Azí bēsh bwə gwágúg kéel mə Cwám̄ba, təw *Oyúden təw Ogurēk.

¹¹ Zembí nyə a wéeshəli *məshimbá má álal-ŋkul məbwə mə Pwól dí, ¹² mbií í á bə ná bwə á dū ŋwa onábukən nə mikáándə mí á dū kúnya nə Pwól myá, bwə dū báaw mimbəl nə myo, məbwas bíd mimbəl myəŋgá, məjamb wū.

¹³ Bóól ŋŋkəɔ ó Oyúden bwə á dū kyey míləəm míləəm dū yíl búúd məjamb wá, bwə mú zə tééd ná bwə dū jōw jínə má Cwám̄ba Yésus ná í lwágug

minjumbálu. Bwə á dū ci ná: «Mə yímbáli bí jínə má Yésus Pwól ngə cündə yéd.»

¹⁴ Ntó, bóól búúd zəngbá bwə njúl bwān ó wúl lúlúú ofada Oyúden bwə dū jōw ná Skéva yé, bwə á ka námə zə sá sóólúgú wəŋg. ¹⁵ Ntó jamb í á zə fēel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námə Pwól, bí bāŋ wə ozá?» ¹⁶ Muud nyə á bə nə jamb ni yé mú ncon bwo nyúúlud, figə bēsh shí ntə bwo ŋkul. Nyə a sá bwo ná ndéé bwə mú wēenzh na njōw ni dí oshushwáas nə məfən nyúúlúd ná jəəd. ¹⁷ Buud ɔ Ifēz bēsh, təw Oyúden təw Ogurēk bwə mú gwág lāŋ wəŋg, í mú sá bwo ifwaas ná ndéé jínə má Cwám̄ba Yésus í mú jwɔ. ¹⁸ Ncúlyá buud wā bəŋg bwə á búgula wá bwə mú zə ngə magulə məbōw mán, bwə ngə bágulə isā bwə á dū sá yí tām buud. ¹⁹ Bóól zh-wog buud bwə á dū sá mājig wá bwə mú dū zə nə okálaad bəŋg dū zə ŋkúnd tām buud ná ndéé jígál. Bwə á bála bímbí lú okálaad dəŋg ná í á kumə misan mí *mwaanē otóóshin məwúm mətóon. ²⁰ Ná ndéé, kéel í á ngə mpyáánz nə ŋkul mə Cwám̄ba, misóólúgú mí ngə sīy.

Məma zhizhəəm á Ifēz

²¹ Ja isā íni í á shīn sīy yí, Pwól mú zə bii tédúgá ná á kyey Masedwān nə Akayí kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja má bá kumə Yurúsəlem yí, í bá

námá jì ná mæ kág Róma.» ²² A mú kænd bóól ósóol ó mäsáal bé óbá Masedwân, nâ Timotê nâ Erâst. Nyεε mú lɛnguli fwámé fwála Azî. ²³ Fwála dɔɔng wá ícucu í á zə bə shú zhíí mæ Cwám̄ba yí.

²⁴ Ngwól álúlə igwámúgə nâ jíná ná Dəmitrî nyə á dū lúlə kwóógú bwá dū lúlə *mwaanê nâ ndí yí, dū sá ímpúmpáánzə í zembî á mudá bwá á dū jôw ná Artemís yé. Sâ jɔɔng í á dū sá ná buud bwá á dū sá íság-ság í mæbwê wá bwo bííg fwámé mábii. ²⁵ Nyə á ka sɛɛng buud ɔ íság-ság bɔɔngú nâ bóól búúd bēsh bwá dū sá mbii mäsáal mɔɔng wá, á mú cì nâ bwo ná: «Owey, bi mæ mpú ná iséy íga wá í ngó yə shé mæbugabaan. ²⁶ Bí ngə dí gwág nda í mú ngə lís ná! Ná, tɔɔ wa Ifêz tɔɔ Azî yēsh, Pwól éne má shîn sá ná zhwog buud bwá máguləg lân yé ná ozembî buud bwá lúlə nâ mæbwê wá bwá cúgé ózembî. ²⁷ Sâ jɔɔng í é sá ná iséy bísú í bág zhizhe. Kú námá bul bə nji ntó, í é sá námá ná mpáánzə má Artemís mæma zembî á mudá í nyínág zhizhe, buud bwá mú dág nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiŋgə bə nâ gú má Azî nâ shí nyēsh bwá ngə gú mal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwá á gwág ntúni yí, bwá mú nyada, bwá mú tééd ngələ kîm ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisə sâ anání.» ²⁹ Ngwála wēsh mú shwal tōw ná shwu. Buud bwá mú cíg kə mpáánzə isɛɛngyá. Bwá bii búúd ɔ gwoɔng ɔ Pwól,

Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwân, julə kə nə bwo wu mpáánzə isɛɛngyá. ³⁰ Pwól mú cì ná á ká lwóya nyúul wu tâm buud. Nji, *ompwíin bwé mú ban ná á kú kə. ³¹ Bóól búúd ɔ Azî bwá á bə oshwá bē wá bwá mú námá kænd búúd kə téég nyə mæbwê ná á kú tâl mákuu mpáánzə isɛɛngyá. ³² Í á shwal zə bə buud ngə kîm ntúni, nyân kîm yé ŋkwimbyê, nyân kîm yé. Í mú bə áfúlukumbê, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sâ gwáméfwó í á mæ sɛɛng búúd yí. ³³ Bóól búúd bwá mú mpu jaaw Aləguzándrə sâ í ngó cý yí, nyε muud *Oyúden bwá á tál shwóg yé. A mú ngə fufə buud mbwê ná bwá gwágúləg, á cɛel lwágulə búúd sâ jisə yí. ³⁴ Nji bwá á yag ná á jì Yúden yí, buud bēsh bwá á shwal ngə kîm nda ngwa ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisə sâ anání.» Bwá á kîm ntó nâ ndéé je bə tâŋ mæwəla mæbá.

³⁵ Muud nyə á dū cilə isâ í ngwála yé mú ka zə mpu jil búúd ná shɛɛ. A mú lás nâ bwo ná: «Ye búúd ɔ Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mæ jág ná nji wa Ifêz wá mpáánzə má Artemís mæma zembî á mudá nyísə yé, nji wa námá wá vuguli jé í á kud wú gwów yí jisə yé? ³⁶ Muud cugé nâ ŋkul shwána sâ jɔɔng. Ntó, bi mæ jəlá nâ jì ná shɛɛ bi kú jigəwa ná bi mæ sá wúl sóólúgú kú fwo tóduga. ³⁷ Bí á mæ zə nâ buud óga wa í njúl ná bwá asáyé zembî á mudá wúsú bōw, kú námá *lás nâ né bwaasúle

mpu. ³⁸ Nkí Dəmitrî bənôn buud ɔ íság-ság bé búsə nə ləsú nə muud, ɲgaá nə míləsú mí dɛ lís ɲjów míləsú, ogwáməna búsə námá! Bwá kág nə ləsú wán ɪshwáman dɪ. ³⁹ Nkí bi má ka bə nə gúl sâ bí ɲgə shwaag yí, í jəlá nə lís fwámé sɛɲgyád. ⁴⁰ Jɔɲg sá ɲgə sá múús ga jísə ojwú jee wáámɓ sá nə sá ɲgə wá zhizhəɓm ləɓmud. Sə búsə ná nə ɲkul ka jaaw búúd nə sɛɲgya ga jísə shú ji?» ⁴¹ Nji nyə á shîn lás ntání yí, a mú ci nə buud nə bwə bwílyág.

20

Pwôl mə wú Ifɛz

¹ Ja zhizhəɓm ni nyə a shîn yí, Pwôl nyə a jów *ompwíín, a zə cwíny bwo. A mú jəna nə bwo nə ndɛé a músə tí kə Masedwán. ² A mú kyey máshí mɔɲg dí a ɲgə cwíny obúgula ɲkí bulya nə ndɛé a mú kə kumə shí Ogarêk. ³ A mú já cínəɲgú ɲɲkwoond olóol. Nyə á ka bə nə a ɲwa byóól kə Sirí. Nji nda nyə á gwádɔga nə *Oyúden bwə ɲgə bwéél nyə ná, a mú nyíngə kə Masedwán. ⁴ Buud ɔ gwoɲg bé bwə á bə, nə Sopater mə Pírú muud á Berê, nə Aristárug bá Səgundo búúd ɔ Tesaloníka, nə Gáyus á Dərbə bá Timotê, nə Tishik bá Trofîm buud ɔ Azî. ⁵ Bân bwə á kə shwóg kə bwánd sá Truwás. ⁶ Sə bân sá á ka zə tí ɲjənd Filipî ja mwôw bwə á dɛ də ibuléd yâ kú nə *ləvur má á shîn yí. Sə mú

ɲwa byóól, sá já zhíid mwôw mátóon nə ndɛé sá mú kə kwey bwo Truwás. Sə á ji cínəɲgú mwôw zəɲgbá.

⁷ Sə á ka sɛɲgya jwôw shwéndɛ má dɛ tééd yí nə sá má zə féya buléd. Nda Pwôl nyə á bə nə nyə é kyey mán mələm ná, nyə á ka ɲgə lésəha nə buud, a ka julə kaand nə ndɛé kə wós tām bulú. ⁸ Kúl sá á bə fúm á ɲjów dí gwów wá, mələmba má á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə a ɲjúl vúndɛd, ncwámá dɔɲgú nə jíná nə Etíkus. Nyə á ka zə cɔ gwád nə cúg, Pwôl nyə ɲgə kə nə kaand shwóg. Nda gwə í á bul bíí Etíkus ná, nyə á yəɲ wú nūɲ bádyé álél* á ɲjówád zə kadəwa shí. Bwə zə wɛɛl nyə, a má yə. ¹⁰ Pwôl mú shulə. A mú lɛɛlú kə, kə ɲkəny ncwámá ni málbwád. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd mílām gwôw. Jîm jé jísə ná nyə nyúúlúd.» ¹¹ Pwôl mú nyíngə bád, a mú fêy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg nə ndɛé mán mú lâm. A músə kyey. ¹² Bwə mú kyey nə ncwámá ni kuwó. Sâ jɔɲg í á bə məma sâ í á mpu yə buud ɲkul yí.

¹³ Sə mú kə shwóg, sá ɲwa byóól kə Asos wú í á bə nə sənón Pwôl sá é kə nyíngə lad gwoɲg wá. Nyɛɛ, nyə á kyey ɲjwón nə ɲjwón nda nyə á cɛɛl ná. ¹⁴ Pwôl mú kə kwey sá Asos. Sə mú ɲwa nyə byóólúd sə músə kə Mitilên. ¹⁵ Wúlə cínəɲgú, sá mú kə nə byóól

20:1 11.23 **20:4** 19.29 Timotê: 16.1 Tishik: Ifz 6.21 Trofîm: 21.29 **20:7** 2.42,

46 * **20:9** bádyé álél: ɲjów gwów í dɛ bə wúl ɲjów mbád wúlágád. Kákúl í ɲgə ciy na ni jísə, wo lɔ mɲjów myɔɲgú mílól wúlə shí kə gwôw. **20:10** 10j 17.21

mân ná ndéé mán mælâm sá mú kumə ná bæendýá nə Kyos. Jwôw í á bę yí sá kumə ɲgeé Sámos, jwôw í á kwo bę yí sá mú kumə Milêt. ¹⁶ Pwôl nyə á ɲgə bul jii ná a kyey mân nə mân, cɔ Ifêz kú shígula shú ná a kú ná kwo bwey Azî. Nyə á ɲgə cáás ná ɲkí fwála dí nə ɲkul bæ, a bæ Yurúsalem jwôw lá Pantekôt.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wâ Ifêz

¹⁷ Sá ɲjúl na Milêt íí, Pwôl nyə á kənd muud Ifêz kə jôw ocúmbá buud wâ *Dɔ lá óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwá á zə wóós nyádí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bí mə mpú nda mə á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw mə á wóós Azî yí. ¹⁹ Ná mə a sêy nə Cwám̃ba mə kú bwele ɲkēny nyúul, mə ɲgə sêy nə micúɲ nə mindəəlú mə á ɲgə bwəma nə ndí nə mələáamb *Oyúden bwá á ɲgə ndēny mə má. ²⁰ Bí mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sâ í á jəla nə kwíind bí yí, ɲji mə á bwiing bí kéel, mə du yə bí minjígulá tām buud nə bídí minjów, ²¹ mə ɲgə báásulə Oyúden nə Ogarék bēsh ná bwá céndág mítádúgá zə wá Zembî, bwá búgúlág Cwám̃ba wúsú Yésus. ²² Ja ga, ɲkēɲkē Shíshim mə bíi mə mbwug, mə wá ɲkág Yurúsalem kú mpu sâ í ɲgə bwánd mə shwóg éga. ²³ Sâ jísé yí jí ɲji ná mɲgwála

mɲgwála, ɲkēɲkē Shíshim ɲgə jaaw mə ná məñkəda nə *incwaw í ntug wá mə é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ ɲji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sâ. Mə jíi ɲji ná mə mpúg ju kúlá mə ɲgə ju yí, mə mpu sâ ísέy Cwám̃ba Yésus nyə á yə mə yí, ísέy í bwiingúlə Jɔjɔ Kéél á mpaam mə Zembî. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dúg mpwóómbú nyām, bí buud mə á jí bídí ɲgələ cúndə Faan mə Zembî wá. ²⁶ Mə ka ɲgə jaaw bí fwámé jaaw múús ná mə cugé nə mabéξ mə ɲkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tédúgá mə Zembî wēsh kú shweel tɔɔ sâ. ²⁸ Bí ɔ mpú baagulə bímfwó, bí mpu námá baagulə sɔɔnz jēsh ɲkēɲkē Shíshim nyə á təl bí ná bí bág obaagulə yí. Bí ɔ mpú wíil Dɔ lá óbúgula Zembî nyə á kusə nə mæcií mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cɔ yí, ɲɲkweny ó ányinyaanə bwá é zə nyíi na bídí. Bwá ábulə jagulə sɔɔnz jín. ³⁰ Bóól búúd bwá bá du wɔɔf na bídí gwoonɲ dí bwá du jíguli bów-bôw mínjígulá du julə *ompwíin ná bwá bég bwo. ³¹ Gwá wá mə cí nə bí ná: “Jígá ɲkasə. Bí ó du téduga ná, tām mimbû mílól, mə á du kéwuli muud yēsh nə bulú nə mwásá, mə nə mæzhwíile míshúd.” ³² Ná ndéé, mə mə bəd bí mábwas mə Zembî dí, nə kéel á mpaam nyéd. Nyə wá jí nə ɲkul sá ná bí ɲgág nə lal búgád, nyə námá wá jí nə

20:17 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** ɲkēɲkē Shíshim: 10.19
20:23 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6
20:28 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17;
1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28 **20:32** 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12

ɲkul yə bí mǎnywa nyə á bwey kwǎmusa shú búúd nyə á má sá ná bwá báǵ minǵɛɲkɛ wá. ³³ Mə a shíǵé wǎmb *mwaanɛ ɲkí or ɲkí káándá má múud. ³⁴ Biméfwó bi mə mpú ná ísá má á du jii yí nə byoɔɲg búúd ó gwoɔɲg jām bwá á du jii yí, məbwə mām méga má á du sɛy, má du bii. ³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé lwágulə ná ntúga wə múúd mə jálá nə wáduga yé shú ná a kwííndúg bɔɔɲg búúsá kú nə mǎɲkul wá. Muud tǎduga námá íciyá Cwámba Yésus nyə a cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyoɔɲg mə lég yé, nyoɔɲg mə yána ɔ jísá nə ocúncesh.”» ³⁶ Ja nyə á shîn lás ntúni yí, bǎnɔɲ bɛsh bwá á kúd məbwón shí, a músə jəgula. ³⁷ Buud bɛsh bwá músə ɲgə bwawuda, bwá ɲgə kúlal nyə, bwá ɲgə kalawo nyə cǎɲúd. ³⁸ Bwá á bul gwág cey lámúd nəcé nda nyə á ci nə bwo ná bwá ábúle kwo dúg mpwóómbú nyé ná. Bwá á ka kə lúgal nyə kə wóós byóólúd.

21

Pwôl ɲgə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mǎnyúúl nə béégya nə bwo yí, sá á ka wú nə byóól dúsu bwúɲúd, sá mú bɛ zhí tǎtǎlí kə Kos. Mán mǎlǎm sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara. ² Sá mú kə kwey dúl byóól ɲgə cɛɛl kə Fenisî, sá mú bád cínɔɲgú kyey. ³ Sá mú ɲgə kə ná ndéé sá mú dúg Shíprə ɲgə nyîn sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə,

sá kə kóómb Sirî ná ndéé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í kə shul ísá wá. ⁴ Sá á ji cínɔɲgú mwôw zanjbə nəcé sá á kwey bóól óbúgula cínɔɲg. *Ompwíin bɔɔɲgú, ɲkɛɲkɛ Shíshim í á tâw bwo lúúd bwá mú ci nə Pwôl ná á kú bád kə Yurúsalem. ⁵ Nda mwôw sá á jəla nə ji cínɔɲgú má á shîn ná, sá á tí ɲjɔnd. Obúgula bɛsh nə budá nə ikágá bwá mú kə ɲgə lúgal sá kə cúwo ɲgwəla dí tóón. Ja sánɔɲ má kə wóós ncindyə mǎɲ yí, sá bɛsh sá mú kúd məbwón shí jəgula nə Zembî. ⁶ Sánɔɲ sá mú shîn jána. Sá mú kə byóólúd, bǎɲ bwá mú nyiɲgə kə kwáádá. ⁷ Sá bǎɲ, tílə sá á tí Tir yí, sá á kə səl byóól Tolemays, sá báda óbúgula sá á kwey wú sánɔɲ sá mú já jwôw ɲgwúd. ⁸ Mán mǎlǎm, sá mú kyey. Sá kə ná ndéé kə wóós Sezarê, sá mú kə nyí wá Fílíp mbwiingye lâɲ mə Yésus nyə á bə ɲgwól múúd á buud zanjbə bwá á féeshow Yurúsalem wá. Sá mú ji cínɔɲg nyádí. ⁹ Nyə á bə nə mǎsás mǎnɛ mə ɲjúl oncwíyɛ, mǎsás mɔɔɲg má á du cúnda micúndá mí Zembî. ¹⁰ Nda sá á ji cínɔɲgú ɲkí bwey jiya ná, ɲgwól *múúd micúndá mú wóós wúlə Yudéa, nyə nə jíná ná Agabus. ¹¹ A mú zə sádí, a ɲwa kandá mə Pwôl, a wóólə nyáméfwó məkuú nə məbwə nə ndéé a mú ci ná: «ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲgə ci ná muud ji nə kandá éga yé, ntúga wə *Oyúden bwá é kə wóólə nyə Yurúsalem yé, bwá kɛenzh

nyə məbwə mə íkùl ishúsúd.»
 12 Nda sá á gwág ntó ná, nə sê, nə obúgula wâ Sezarê sá bêsh sá á téég Pwôl məbwə ná a kú bád kə Yurúsəlem. 13 Ná ndéé Pwôl mú bəsa nə sá ná: «Nəcə jí bí é zə bəwali mə lâm nə yá bí ngə jíi nə yí? Məe mə jí ŋkwəməsá ná bwə wálúlg mə mənəkəda nūŋ Yurúsəlem, təə bwə gwú ntāg mə jínə mə Yésus dí, bwə gwúg.» 14 Nda nyə á shígé magulə sâ sá á ngə ci yí ná, sá á shígé námə kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: «Í síyúg nda Cwamba mə céel ná.»

15 Mpúsə baalé mwôw, sá á ka kwəməsə nə ndéé sá mú kyey bádúlə kə Yurúsəlem. 16 Bóól ómpwíin wâ Sezarê bwə mú nyíi sádí gwoonɡud. Bwə mú kə nə sá wə ngwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwíin yé ná sá jígə nyádí njów. Muud wəonɡú nyə á bə nə jínə ná Mənasón.

17 Ja sá á kə wóós Yurúsəlem yí, omínyəŋə búsú wâ búgə bwə á lég sá nə məshusug. 18 Mán məlám, Pwôl mú kə nə sá wə Zhâk, ocúmbá buud bwə mú námə wóós. 19 Pwôl mú báda bwo ná ndéé a mú ká zə jaaw bwo bímbí Zembí nyə á balan nə nyə íkùl ishúsúd yí. Nyə á ngə bwiing sâ jêsh a ngə féel.

20 Bwə mú də gwágulə nyə ná ndéé bwə mú ságusə Zembí, bwə mú ci nə nyə ná: «Mwaanɡ, wo mə dí dúg bímbí lá ncúlyá Oyúden bwə mú obúgula yí,

bêsh milúu myəŋ mísə ná Məcəx mə Moyíz dí ná tíny. 21 Bwə mə shín gwáduga lân í ngə kyey yí ná wo ngə jíiguli Oyúden búsə íkùl íkùl dí wá ná bwə bídúg məcex mə Moyíz kú ná kwo bə mwo. Wo ngə námə ci nə bwo ná bwə kú ná ngə sá bwān bāŋ ábiwáág, bwə kú ná ngə bə ijām nə ijag bísú. 22 Jāŋ wə jí? Bwə é gwáduga ná wo mə zə. 23 Gwə wə jí ná, ság sâ sá mə zə jaaw wo ga. Bóól búúd búsə wə ónə bwə ámə də ómbyúl. 24 Nwag bwo bínón kág gusa ŋgusa íci, wo ka jəna mətāŋ mán məsh shú ná bwə kényag milúu. Ja jəonɡ, buud bēsh bwə é mpu ná lân í ngə kyey shú dwô dí yí wúsə ijóó, wo ngə ná bə Məcəx mə Moyíz. 25 Shú bəonɡ búúd bwə cúgé Oyúden nji bwə á mə *búgula Yésus wá, sá á shí bwey ŋwa mícígulá, sá mú cilə bwo ná bwə cíg ocúdu ó *mátúnuga mə ívuguli í ózembí ó áyadúg, bwə yəw dúlə də mácií, nə dúlə də míshwun mí shígé shwiý mácií myá, bwə yəw jəŋga.»

26 Ntó, jwôw í á bə yí, Pwôl nyə á ŋwa buud bəonɡ, bəónəŋ bwə kə gusa ŋgusa íci ná ndéé a mú ka zə nyíi *Luŋ mə Zembí zələ jaaw jwôw ŋgusa íci wəonɡ í bá shín yí, jwôw múúd yêsh mə bá lwágulə sâ á kéénzh yí.

Bwə zə bii Pwôl

27 Ja í á ka ngə bə ná mwôw zəŋgbá məní mə zə shín yí, *Oyúden wā Azí bwə mú dúg Pwôl *Luŋ mə Zembí dí cwú.

Bwé mú shwambulə búúd bēsh ná ndéé bwé mú bií nyə.
²⁸ Bwé mú ngə kîm ná: «Bag ó *Izərayêl, oshwon, zəgá, muud éga wé ngə lúmbuli nə kúl buud jisú nə mæcɛɛ mäsú nə Lun ga. A ngə lúmbuli nə sá minjígulá myé á ngə jíguli buud bēsh kúl jēsh yíid. Nyə a bále námá zə nyíngal Ogərêk wá Lun, a má wá málwaagawo wa fééshá kúl gaád.»

²⁹ Nda bwé á ngə dág Pwôl bá Trofîm muud Ifêz ngwála ná, bwé á téduga nə nyə a nyíngal nyə Lun.
³⁰ Ngwála wēsh í mú tōw ná shwuu, buud bwé mú zə wósó áncuncuma. Bwé mú bií Pwôl, bwé julə wú nə nyə Lun má Zembî, bwé læl ntâg fad mímpumbé. ³¹ Nda bwé á ngə sô ná bwé gwú nyə ná, lân í mú kə wósó wá lúlúú á ózimbi tóóshin í á ngə jwú cinəng yí ná: «Yurúsalem yēsh músə ná shwuu.» ³² Námá cé nə cé, a mú njwa ózimbi nə milúlúú mí ózimbi təd, bánón bwé mú kə nə mikúlá wú búúd bwé á bií Pwôl wá. Nji búúd bəəng bwé á dág lúlúú ózimbi tóóshin nə bósól ózimbi yí, bwé á yow yídulə Pwôl. ³³ Lúlúú á ózimbi tóóshin músə shish nyádí, maməsə bií nyə, ci ná bwé wálúlág nyə nə mikwoolú mí íjkwánz mímbá. A mú ka ngə jî ná a mpúg ná muud wəəng wé zé? Jí nyə ámə sá yí? ³⁴ Nji, na mánkumbə mə búud dí, í á bə nyân ngə kîm jé, nyân ngə kîm jé. Kakúlə jəəng mú sá ná lúlúú ózimbi

kú wámbulə sâ í ámə sîy yí. A mú ntâg ci ná bwé kág nə Pwôl lungula ízumbid.

³⁵ Ja Pwôl nyə á kə kumə ícé í mákuú yâ bádúlə njów yí, ózimbi bwé á njêny nyə gwôw nəcé buud bwé á bə nji ná bwé sá nyə bôw, ³⁶ nəcé, bēsh bwé á ngə bɛ nyə bwé ngə kîm ná: «A jəlá nə yə!»

Pwôl ngə kaad mísh má buud ələəm dí

³⁷ Ja í á ka bə ná bwé wál zə nyíi nə Pwôl lungula ízimbi dí yí, Pwôl mú ci nə lúlúú á ózimbi tóóshin ná: «Ye mə ji nə njkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú də lás Gərêk í? ³⁸ Ntó ji nə wo dí mwân Igîpten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa nə ndéé a mú kə nə izhilungaanə otóóshin onô shí a shwééshá dí yé?» ³⁹ Pwôl mú bəsa nə nyə ná: «Mee mə ji mwâ *Yúden á Tárus, shí á Silisî. Mə ji muud á ngwála wúsó kú bə zhizhe ngúngwálá yí. Má jəgala nə wo ná wo yág má fwála, mə fwóg lésa nə buud óga.» ⁴⁰ Nda bwé á magulə ná a lásúg ná, Pwôl nyə á ka tōw na ícé í mákuú yâ bádúlə njówád, a mú fəfə búud mbwê. Buud bēsh bwé mú ji kúl-kúl ná kufug. Pwôl mú tééd lásúlə nə bwo kál lú hebarə dí, nyə ná:

22

¹ «Yé bwáəng nə odâ, gwágúlágá kəəd má zə kaad bídí míshúd yí.»

² Ja buud bwé á gwág ná Pwôl ngə lésa nə bwo kál lú

heburê dí yí, bwá á nyíngə mpu ji okúl-ókúl ná kufug.
³ «Mə ji mwân *Yúden. Mə a byêl Tárus á Silisî, nji mə á wəf wa ngwəla gaád, mə nwa námə njígúlá wa wə Gamalyel. Njígúlá wəng í á bə njígúlá á ná mə á bə məcɛ mə impáámə bishé mbií í á jəla yí. Mə a wá námə lúú ázembî dí nda mə dúg bí ngə sá múús éga. ⁴ Buud bēsh bwá á bə zhií ga wá, mə a lwágulə bwo cúwúlí á shwiy. Mə á dū bií bwo, dū wólə bwo, dū wusə bwo mímbwugud, tɔɔ budúm tɔɔ budá. ⁵ Ajəláci á ofada nə ocúmbá buud ó ázembî bí nə nkul mpu bwiing lān wām. Bwá wə bwá á yə mə okálaad shú bwááng wā Damás. Mə mú ká zə kə wu ná mə ká bií bəng wā nūn mə zə nə bwo wa Yurúsəlem ná bwá zég bwəma nə intúgúlí.

⁶ «Í á ka bə nə mə, mə ngə shísh Damás, ngeɛ tām mwásə, yáág-yáág mənkenya mú zhu jon dí, zə lyɛ mə. ⁷ Mə mú kadəwa shí, mə mú gwág kál í ngə ci nə mə ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwúlí ntáni yí?” ⁸ Mə mú jî ná: “Cwáməba, wo zə e?” Nyə nə mə ná: “Mə Yésus á Nazarêt, mə wə wó ngə lwágulə cúwúlí yé.” ⁹ Buud ó gwoong bām bwá á dúg mənkenya nji bwá kú gwág kál í á ngə lās nə mə yí. ¹⁰ Mə mú ci ná: “Cwáməba e, mə sáág jí?” Cwáməba nə mə ná: “Wólúg wo kág Damás. Nūn wə bwá é kə jaaw wo sá jēsh

Zembî mə ci ná wo sáág yí é.”
¹¹ Nda mísh mə á ntáma mə nə mənkenəwa məng nə mə á ka wú na, kumə Damás buud ó gwoong bām bwá ngə bii mə mbwád.

¹² «Ngwól múúd nyə á bə nūn ná Ananíyas, nyə á dū gwóɔ Zembî nda məcɛ mə cí ná. Oyúden bēsh bwá á bə nūn wá bwá á dū ságusə nyə. ¹³ Muud wəngú nyə á ka zə kwey mə kúl mə á bə yí, nyə nə mə ná: “Mwááng Sól e, mísh mə bāngú wo.” Námə cé jəngú di, mísh mə mú dúgya mə, mə mú dúg nyə. ¹⁴ A mú ci nə mə ná: “Zembî odā nyə a féesh wo ná wo mpúg tádúgá yé, wo dúg tətəlí múúd, wo gwág ləsú á mpu yé. ¹⁵ Nəcə wo bá bə wúshined yé, bwiing búud bēsh isā wó mə dúg nə byəng wo mə gwág shú dé dí yí. ¹⁶ Ná ndéé, kú ná kwo bwánd. Tówúg, wo kámbug jíná dé, wo duwan, wo mú bii ijuugá í *mísám myô.”

¹⁷ «Mə á ka nyingə kə Yurúsəlem. Í á ka kə bə nūn dúl jwôw di, mə ngə jəgula *Lun mə Zembî dí cwû, mə seegya mə músə nda *shíshim wām mə wú mádí nyúúlúd. ¹⁸ Mə mú dúg Cwáməba ngə ci nə mə ná: “Né câ! Ləɛlúgú cúwo wú wa Yurúsəlem. Nəcə buud ó wa bwá ámaguləyé lān wó é bwiing shú dām yí.” ¹⁹ Mə mú ci nə né ná: “Cwáməba, bwá bwey mpu nə mə á dū kə *məmpáánzə mə mínjígúlá mə Oyúden dí kə

du bii búud bwá á du *búgula wo wá du wá bwo mímbwug dí, du yíd bwo nə milwón.²⁰ Ja gwáméfwó bwá á gwú wúshined woó Itiyen yí, mə á bə cínəŋg mə ŋgə magulə buud bwá á ŋgə gwú nyə wá, mə wə mə á ŋgə baagulə bwo mikáándá.”²¹ Cwámba mú ci nə mə ná: “Kaág, məe mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoŋ í cúgé Oyúden yíid.”»

Pwôl bá Lúlúú ózimbi tóóshin

²² Buud bwá á ŋgə gwágulə nyə ná ndéé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá íni yí, bwá mú kím gwów-gwów ná: «Jímبالúgá mbií múúd ni! A yég! Nyə ajáláyé nə ji shí gaád!»²³ Bwá mú ŋgə kím, bwá ŋgə tí mikáándá, bwá du myeeg mífumbyá gwów.²⁴ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná bwá nyíngálúg nyə lūŋgula ízimbi dí, bwá kág yíd nyə nə milwón, a jááwug sá bwá ŋgə shwaag nə nyə ntó yí.²⁵ Nda bwá á wóólə nyə nə mikwoolú mí kúúdú ná bwá zə fyáməsə nyə milwón ná, a mú jî lúlúú ózimbi təd í á bə cínəŋg yí ná: «Ye bi búse nə zhií ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námə fwo kaad lésú?»²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədə! Muud éne ji bále bə múúd ləəm á Róma!»²⁷ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə jî Pwôl ná: «Jaawúg mə. Wo ji bále bə múúd ləəm á Rómă?» Pwôl

nə: «Haaw»,²⁸ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə né ná: «Mee mə a wá zhwoog *mwaanê shú ná bwá maguləg nə mə bəg muud á Róma.» Pwôl ná: «Mee mə ji mbyágá.»²⁹ Buud bwá á bə ná bwá zə yíd Pwôl a lásúg wá bwá mú shín kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zələ mpu ná muud ləəm á Róma wá á mə sá ná bwá wálúləg ŋkəda éne.

Pwôl mə kaad mísh mə ósémbye ɔ mílăsú wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yáág nə a mpúg sá *Oyúden bwá á ŋgə bwaagulə Pwôl ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzə Pwôl mənəkəda, a jôw milúlúú myâ ofada nə *Gwoong ósémbye ɔ mílăsú wá Zembî bēsh bwá zə sɛɛŋgya. A músə ka zə nə Pwôl zə tál bwo míshúd nə a káádug.

23

¹ Pwôl mú bēn mísh dúg *Gwoong ósémbye ɔ mílăsú wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaanŋ, mə ŋgə sēy nə Zembî lām nə sáŋ zə wóós múús.»

² Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwá á bə nyə kúnə-kúnə wá ná bwá nyífəg nyə bóónz mpud.³ Pwôl mú ci nə nyə ná: «Wo ji nda mbéé fifim bwá mə shín wá fám yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo mə zə ji na shí ná wo zə sámb mə lésú nda məcɛɛ mə jí ná, nji wo abéýé sá məcɛɛ mə ŋgə ci yí, wo yida lwām ná bwá yídúg mə.»⁴ Buud bwá

á bə cínəŋ wá bwá mú ci nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembî?» ⁵ Pwôl ná: «Bwaanɔ, mə shígé mpú ná jísə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajəláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwôl nyə á mpu ná buud básə na Gwoonɔ ósémbye ɔ mílésú dí wá básə bóól *Osadwisyên bóól *Ofarizyên ná, nyə á kím cínəŋ cwú ná: «Bwaanɔ, mə jí Farizyên, mwân Ofarizyên. Mə təl kəədud nəcé mə ɲgələ bwánd nə búgé ná mimbimbə mí bá gwúm.» ⁷ Námə ɲi nyə á ci ntúni yí, Ofarizyên bənəŋ Osadwisyên bwá mú sənəsa mákəl, gúfúgá ósémbye ɔ mílésú í mú bóóg mánkəw məbá. ⁸ Nəcə Osadwisyên bənɔ bwá də ci ná muud má yə yé cugé nə ɲkul kwo gwúm, sâ bwá jów ná *éŋgəles yí í cugé, gúl sâ cugé námə ná *jím. Ofarizyên bənɔ bwá də magulə ísâ byəŋg byēsh ná bísə. ⁹ Í músə zə bə bwo nda zhuyâ. Bóól *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á bə Ofarizyên wá bwá mú tów ótátəlí ɲgə lás nda bwá tí mányúul, bwá ná: «Sá bənɔ sá adúgé ná muud éga jí nə gúl sâ mábɛɛ. Jí nə ɲkul bə ná wúl shíshim í ámə lésə nə nyə, ɲkí ntəg ɲgwól éŋgəles.» ¹⁰ Zhuyâ músə bul yáág. Nə ndéé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwá á bá nyaa Pwôl nə məbwâ. A mú ci nə ozimbi ná bwá shúləg kə nún

kə yíl Pwôl kə nə nyə bwádí kóógúlád. ¹¹ Búlú í á bɛ cínəŋ yí, Cwáməba mú zə wóós wə Pwôl, zə ci nə nyə ná: «Wo ɔ wá ɲkúl. Wo má bwaagulə lân wām wa Yurúsəlem, í jii ná wo kág námə bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwá cɛɛl gwú Pwôl

¹² Mán mələm, bóól *Oyúden bwá á sá shwushwaga. Bwá ci ídāw nə mənɔgul, bwá ná, ɲkí bwá agwúyé Pwôl bwá bə nə məzhúnɔgúlú. ¹³ Buud bwá á sá kúdúgú jəŋg wá bwá á bə buud cə məwúm mánə. ¹⁴ Bwá á ka kə dúgya nə mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sá má jów məzhúnɔgúlú sádí ícug dí, sá má ci ídāw nə mənɔgul kə wóós ja sá é gwú Pwôl yí. ¹⁵ Í jii já gaád ná binəŋ *Gwoonɔ ósémbye ó mílésú wá Zembî bí dúgyág nə lúlúú á ózimbi, a zág nə Pwôl bídí ná bí mə zə faas lésú yé. Sá má shín kwəməsa ná sá é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwôl táá yé í á ka gwág kúdúgú jəŋg. A músə kə nyíi lɔngula ízimbi dí kə jaaw Pwôl. ¹⁷ Pwôl mú jów ɲgwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Káág nə ncwámá ga wə lúlúú á ózimbi tóóshin, a jí nə sâ á kə jaaw nyə yí.» ¹⁸ Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ní wə lúlúú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwôl jí mímbwug dí yé nyə ámə jów mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zág jaaw wo gúl sâ.» ¹⁹ Lúlúú á ózimbi mú bíi ncwámá ní mbwád kə nə nyə

koogú kə jî nyə nə: «Jí wó céél jaaw mə yí?» ²⁰ A mú bəsa nə né ná: «Oyúden bwá má shîn kwambulə ná bwá zə ci nə wo ná wo kág nə Pwôl mán Gwoonɔŋ ósémbye ó mílású wá Zembí dí nda bwá cɛɛl kə faas lású yé. ²¹ Wɛɛ kú bá magulə. Búsə buud cɔ məwûm mánɔ bwá ɲgə bwéél ná bwá gwú nyə wá. Bwá má ci ídâw, ci málwəg, jôw ná bwá bág nə mázhúŋgúlú icug byánɔd ɲkí bwá bá kú gwú nyə. Bwá ɲgə bwánd ɲjɪ ná wo máguləg sá bwá cí yí, bwá má bwey kwəməsa.»

²² Lúlúú á ózimbi tóóshin músə bíd mwân ncwəmə, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo mə shîn zə lwágulə mə kúdúgú ga.» ²³ A mú jôw milúlúú mímbá myâ ozimbi təd, nyə nə bwo ná: «Kwəməsagá ozimbi mitəd mímbá, nə bəonɔ bwá dɔ ju nə ikabulí wá məwûm zangbá nə ifulish mitəd mímbá bwá bág zə kə Sezarê mawəla ibuú mǎ mpwó-bulú dî. ²⁴ Bwá kwəməsag námə ikabulí shú ná bwá kág nə Pwôl a kú shwúg jús kú bwíim bəogú kə wóós nə nyə wə ɲgwəmuna Felígús.» ²⁵ A mú cilə kálaad ntága:

²⁶ Mə Klódyus Lísyas, mə cilə lwám ɲgwəmuna Felígús. Wo ɔ lās ɔ! ²⁷ Muud mə ɲgə nti wo éga, Oyúden bwá ámə bíi nyə, bwá mú shîn bə ná bwá gwú nyə. Sənɔɲ ozimbi sá mú fɛɛməshi nyə nəcé sá ámə

gwág ná a jɪ muud á Róma. ²⁸ Mə ɲgə ka sɔ ná mə wámbulə cwoomb bənónɔ bwá yə nə ndí yí, mə ámə kə nə nyə bwádí Gwoonɔŋ ósémbye ó mílású wá Zembí dí, ²⁹ mə mú kwey ná bənónɔ bwá ɲgə sɛɲusa mákəl ísâ í dúgyá nə məcɛɛ mán yí. A cugé nə məbɛɛ mí nə ɲkul sá ná bwá gwúg nyə ɲkí ná bwá wáág nyə mímbwug dí má. ³⁰ Nda mə ámə ka gwáduga ná bwá ɲgə bwéél ná bwá gwú nyə ná, mə mə ka ntí wo nyə. Mə mə námə jaaw búúd bwá ɲgə wáámɔ nyə wá ná bwá zág bwaagulə nyə məbɛɛ mé nûɲ wódí.

³¹ Ozimbi bwá á ka sá nda ijwúga í á bə ná, bwá mú ɲwa Pwôl kyey nə nyə bulú nə bulú kálə nə nyə Antipátris. ³² Mán mǎlǎm, bwá mú bíd ná bəonɔ bwá á ɲgə ju nə ikabulí wá bwá kág nə nyə shwóg, bânɔ bwá mú nyinɔ nə mpúsə kə lunɔgla ízambid. ³³ Bəonɔ bwá á kə nə Pwôl wá bwá mú kə kumə Sezarê, bwá músə yə ɲgwəmuna kálaad, bwá lwágulə námə nyə Pwôl. ³⁴ ɲgwəmuna mú lɔ kálaad ná ndɛé a mú jɪ Pwôl kóómb mpál shí kwáádə nyé nyísə yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisí. ³⁵ A mú cí nə Pwôl ná: «Mə é bá gwágulə wo ja buud bínónɔ búsə nə lású wá bwá bá zə yí.» A mú lwám ná bwá kág jil nyə lun mə Herod dî.

24

Pwôl mə kaad wə Felígús

1 Mpúsə mwôw mătóon ntāni, Ananías, Ajəlaci á ofada, bənōŋ bóól ócúmbá buud nə ŋgwól lwóya bwá á dū jōw nə Tertúlos yé bwá á wós Sezarê. Bwá mú zə shwáman Pwól wá ŋgwáməna. 2 Bwá mú jōw Pwól. Tertúlos mú tééd ŋgələ búgə nyə ləsú, nyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wá mə sá ná sá búlūg mpu cugə ná shɛɛ nəcé wóó mbií wó ŋgə kyey nə ijwūga yí, í mə mpu kwambulə lwon buud jísú. 3 Sə ŋgə lɔ wo kúkúl jêsh nə wəla dēsh shú jɔjɔ sósólúgú wô wəŋg. 4 Mə abúlé ŋgə julə lwón julə kwasa, mə téég wo məbwə ná wo gwágúlág mə cíg-cíg námə nda wo bwéy bə nə jɔ fúlú ná. 5 Sə mə kwey nə muud éga jisə ŋkí jág wagəwo. Nyə wá jisə lúlúú á ŋkəomú buud bwá jów nə buud ó Nazarēt wá, nyə wá ŋgə tál *Oyúden bēsh wā shí mishwun ná shwu. 6 Nyə a sɔ námə ná a séembuli *Lun mə Zembí, sá mú ka bií nyə. *[Sá á jii ná sá mə lás ləsú yé nda məcɛɛ măsú mə ŋgə ci ná. 7 Nji Lísyas, lúlúú ózimbi tósóshin nyə á lələ zə nə júdə zə déég sá nyə, 8 a mú ci ná buud bənōŋ búś nə ləsú wá bwá zág bɛ nyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ŋgə jī nyə mishílí mí kəod yí wo é je magulə mábɛɛ mēsh sə ŋgə bwaagulə nyə má.»

9 Oyúden bwá mú mpu bwaagulə ləsú ni wēsh ná ntó wá jisə yé. 10 Ŋgwáməna mú yə

Pwól ləsú, Pwól mú ci ná: «Mə mpú ná wo mə kyey nə lwon jísú ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kəod wām nə búgə. 11 Mə ŋgə kúnəw bád kə Yurəsəlem nə mə kə yə Zembí gúmá, í afwóyé sá mwôw wūm nə mábá. Wo jī nə ŋkul je fyal sá mə ŋgə ci ga. 12 Bwá abwélé kwey mə Lun mə Zembí, ŋkí *məmpáanzá mə mínjúgúlá mə Oyúden dī, sá muud sá ŋgə sənusa məkál ŋkí ntāg nə mə ŋgə wá zhizhəom ŋgwála. 13 Sə jêsh bwá ŋgə ci mə ni, bwá cúgé nə ŋkul lwágulə ná jisə búbálé. 14 Nji, mə mpú magulə wódí mishúd ná, na zhíí bwá mə jōw ná ŋkəomú ni dí wá mə ŋgə yə Zembí á impáámbə bísú gúmá yé, mə ŋgə *magulə sá jêsh jisə cilyá kálad məcɛɛ nə ókálad ɔ *búúd ɔ mícúndá dí yí. 15 Sə bwá ŋgə bwánd nə búgə nə Zembí mə bá sá yí, gwə námə wá mə ŋgə bwánd nə búgə yí. Jisə ná buud bwá bá gwūm, tə bəŋg ó ányunywaá, tə bəŋg ó abúbəw. 16 Gwá wá jí ná, mɛɛ ŋgə wá ŋkul ná mitédúgá myá lâm mí bág mə tətəlí ja jêsh mish mə Zembí nə mish mə búúd dī. 17 Mə a cínɡuli mimbú ŋkí bulya ná ndɛɛ mə á ka zə nə mə zə yə mimbúbúwá myá lwon buud jām mikwíindyá, mə kɛɛzh námə ílím, 18 ja jəŋg wá bwá á kə kwey mə Lun mə mə shín fyá nyúul. Í á bə ntāg kú nə gúfúgá búud, kú nə icucu. 19 Nji gúl bábaalé Oyúden wā Azí wá bwá á bə,

24:5 17.6 24:6 21.28, 30 * 24:6 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.
 24:14 9.2 24:15 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 24:16 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr
 1.12; 2Tm 1.3 24:17 11.29-30; 21.17-28

bwé wá búsa ná bwé zég tów wo míshúd shwáman mæ, ñkí búsa ná sâ bwé lámusa ná mæ yí. ²⁰ Ñkí ntó dí, buud óga, bɔɔŋg bwé tál óga bwé jááwug ñkí mæ a shí biil ná wôŋ ja mæ á kaad *Gwoŋg ósémbye ó mílésú wâ Zembí dí yí. ²¹ Ye ñji ciyá mæ á ci mæ tál tām kɔɔd ná: “Mæ tál múús kɔɔdud nəcə mæ ñgələ magələ ná mimbimbə mí bá gwúm” yí?”

²² Felígús nywáá nyə á bwey bul mpu isâ í dúgyá ná zhí Pwól nyə á ñgə bɛ yí. Nyə á ka bíd bwo ná bwé bāg shúgula zə, nyə ná bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóóshin mæ bá wóós yí, ja jɔɔŋg wá mæ bá zə faas lésú wún yí.» ²³ A mú ci ná lúlúú ózimbi təd ná a bááguləg Pwól, ñji a bíd ná a jéég ñgə wiinzh nyúul, a kú kaambulə ná buud bɛ ná bwé kú zə dúg nyə. ²⁴ Baalé mwôw mæ mú cɔ. Felígús bá mudá yé Drusíl shilə Oyúden bwé njúl ntáni, a mú jôw Pwól ná a zég jaaw bwo sâ í dúgyá ná búgá búgúlálə Yésus-Kríst yí. ²⁵ Ñji, Pwól mú ka ñgə bul lás lésú cugələ cug á tútəlí, dúlə mpu bii lám, ná lésú sémbye mílésú í bá zə sîy yí. Felígús mú gwág íkukwende, a mú ci ná Pwól ná: «Fwog je nyiŋgə jíga ja. Mæ é bá kwo jôw wo ja shús.» ²⁶ Nyə á ñgə bwánd ná búgá ná Pwól nyə é je yə nyə *mwaanê. Gwé wá í á sá ná a dúg bul jôw nyə ija ija zə du lésa ná nyə. ²⁷ Mimbú mí á cɔ mímbá. Porsyus Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə

á ñgə jí ná Oyúden bwé gwágúg nyə nywa ná, nyə á kyey a lúgə Pwól mímbwugud.

25

Pwól mæ kaad wá Festos

¹ Festos nyə á ka wóós mpál shí jɔɔŋgúd. A mú já Sezarê mwôw málóol, a mú bád kə Yurúsalem. ² Nə mílúlúú myá ofada, ná otówe ɔ shwóg wá *Oyúden bwé mú zə shwáman Pwól nyádi, bwé téég nyə mæbwə, ³ ná a bwíígúg bwo ná ñkwonjá, a ntíig Pwól Yurúsalem. Í á bə bwé mæ shín cwɔ yuug ná bwé zə gwú nyə zhíd. ⁴ Festos mú bɛsa ná bwo ná Sezarê wá Pwól jí mímbwug dí yé, nyəméfwó Festos mæ zə námá kə wu. ⁵ Nyə ná bwo ná: «Otówe ɔ shwóg bán bwé zég sánón kág. Ñkí gúl sâ abábôw í ñgə dúgya ná muud wɔɔŋgá, bwé ka kə shwáman nyə núnj.»

⁶ Festos nyə a já cínɔŋg bwádi mwôw mwəmb ñkí wúm. A músə shulə kə Sezarê. Mán mæləm nyə á kə ji jiya sémbye mílésúd, a mú ci ná bwé zég ná Pwól. ⁷ Pwól mú zə. Oyúden bwé á zhu Yurúsalem wá bwé mú lyɛ nyə, bwé mú ñgə jéég nyə mæma minjagə bwáméfwó bwé cúgə ná ñkul mpu bwaagulə myá. ⁸ Pwól mú shwɔ nyúul, nyə ná: «Mæ afwóyé shwey wôŋ ná mæcɛɛ mæ Oyúden, kú shwey wôŋ ná *Luŋ mæ Zembí, kú shwey wôŋ ná *Káázəl.» ⁹ Ñji, Festos mú cɛl sá Oyúden mænywa.

A mú ci nə Pwôl ná: «Ye wô magulə ná mə kándug wo Yurúsalem, lésú wô í kág lís wu mə njúl?» ¹⁰ Pwôl ná: «Mə tál *mpáánzə milésú mə Káázel dî. Í jii ná lésú wâm í lísúg cínong. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, woméfwó mə bwey mpu ntó. ¹¹ Nkí jísə mpu bə ná mə ji nə məbɛɛ́, ná mə mə sá gúl sâ á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə ná mə cugé nə məbɛɛ́ isâ byêsh búga bwá ngá jéég mə íga dí, muud nyə ajáláyé nə kɛɛnzɪ mə ná bwá kág gwú mə. Mə jii ná lésú wâm í kág wá Káázel.» ¹² Festos bânôŋ osémbye ó milésú bé bwá mú dū lésa na ná ndéé a mú ci nə Pwôl ná: «Wo mə jii ná lésú wô í kág wá Káázel, wo é ka námá kə wu.»

¹³ Baalé mwôw mə mú cɔ́. Njwú-buud Agurípa mú zə wóós Sezaré, bá mudá yé Berenís ná bwá zə báda Festos. ¹⁴ Nda bwá á já cínongú fwámé zhwoɡ mwôw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú mə Pwôl. Nyə ná: «Felígus nyə a lúgə ngwól múúd wa mímbwugud. ¹⁵ Ja mə á kə Yurúsalem yí, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wâ Oyúden bwá á shwəman muud wəŋgú, bwá ná mə máguləg ná a ji nə məbɛɛ́. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ́ Róma bwá cúgé nə nkul kɛɛnzɪ múúd ná a yág, muud wəŋgú bânôŋ buud ɔ́ lésú bé bwá kú fwo kaad í, muud wəŋgú kú fwo bə nə fwála ná á shwə

nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sánôŋ bēsh sá á ka zə wa. Mə kú námá nyiŋgə neela, mə mú ji jiya sémbyé milésú, mán mələm, mə mú jôw ná bwá zág nə muud wəŋgú. ¹⁸ Buud ɔ́ lésú bé bwá mú námá zə, nji isâ bwá á ngə ci nyə yí í kú bə nə isâ í abúbôw mé mə á ngə téduga yí. ¹⁹ Bânôŋ bwá á ngə sɛŋsə məkál isâ í yábə wánjúd. Bwá á ngə wáámə nyə nə lésú mə ngwól múúd nə jínə ná Yésus. Muud wəŋgú nyə á yə, Pwôl ka ngə ci ná a ji kuwó. ²⁰ Mɛɛ mə a shígé ka mpu sâ mə sáág yí. Mə á ka ji nyə nkí a ji nə nkul magulə ná a kə Yurúsalem, lésú yé kág lís wu. ²¹ Nji, Pwôl mú ci ná á jii ná lésú yé í kág wá Káázel, nyə wá kág sámə wə. Mə á ka námá ci ná bwá báaguləg nyə njôw mímbwug kə wóós ja mə é bá kənd nyə wá Káázel yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məméfwó mə cɛɛl námá fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwôl mə kaad wá Agurípa

²³ Ja mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenís bwá á zə nə isâ í gúmá byêsh í dū bə ja njwú-buud í ngə kyey yí, bwá mú zə nyíi *mpáánzə milésú, bânôŋ milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ́ shwóg wâ ngwála. Festos mú sá ná bwá zág nə Pwôl. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bēsh búsa wa wá, bi mə dúg múúd éga? *Oyúden bēsh wâ Yurúsalem nə bəŋg wâ wa, bwá á shwəman nyə mádí bwá

ngə yáág ná nyə ajáláyé nə kwo cugə. ²⁵ Jám kóómb di, mee mə a shígé dág ná a má sá gúl sâ abúbôw á jélá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jî ná lésú yé í kág wá *Káázel ná, mə á ka nómá magulə ná mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sâ má cílэг Káázel shú lésú wəɔŋg dí yí. Gwé wé má ámə zə nə nyə wódí ná nkí wo e sá ná a lásúg íí, mə je bii sâ má cílэг yí. ²⁷ Nəcə í é bə kú nə wúbúlé ná mə bííg muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sâ nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwôl ná: «Wo músə je kaad já nííd.» Pwôl mú séeɓb mbwə, a mú tééd kəəd. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dág ná í má bul jəla mə nda má tál wódí mp-wóómbúd múús ná mə zə kaad shú ísâ byêsh Oyúden bwé ngə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjâm nə ijag í Oyúden byêsh, wo mpú námá ísâ bwé də sɛɲasa məkəl nə ndí yí. Má ka jəgula nə wo ná wo gwágúlэг mə nə lâm jísów.

⁴ «Oyúden bēsh bwé mpú cug jam té wúlə shí. Bwé mpú nda má á ngə cugə wa mádí lwoŋ buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwé bwey mpu ná kóómb yəbá wúsú dí mə á bə nkəɔmá í búl bə nə nkúd yííd, mə á bə *Farizyêŋ. Nkí bwé cɛɛl, bwáméfwó búse nə nkul je bwiing lân wâm. ⁶ Mə má zə tów kəədəd ja ga dí nəcé nkaagə Zembî nyə á

kaag odá yí, mee ngə bwánd nywo nə búgə. ⁷ Ibɛend wúm nə íbá byêsh sá búsé nə ndí yí í ngə yə Zembî gúmá bulú nə mwásə kú yəw. Ibɛend byəɔŋg í ngə bwánd nkaagə nyəɔŋgú nə búgə. Yé Njwú-buud, wâm bwándúlə wəɔŋg wá Oyúden bwé ngə wáámb mə nə ndí ga. ⁸ Nəcə jí bí bāŋ bí cúgə nə nkul magulə ná Zembî ngə gwúmushi mimbimbə yí? ⁹ Mee mə á fwo námá də tédaga ná má jəlá nə bul lúmbuli nə jínə má Yésus á Nazarêt. ¹⁰ Ntó námá wé má á də sá Yurúsəlem yé. Məméfwó mə á də bíí zhwoɔg obúgula nə nkul milúlúú myâ ofada mí á yə mə yí, mə də wá bwo mímbwugəd. Mə á də námá bə cún nə buud bwé á də gwú bwo wá. ¹¹ Mə á də kyey *mámpáanzə má mínjígúlá má Oyúden dí, mə də ngə lwágulə obúgula cúwúlí, də yímbuli bwo ná bwé kífylág búgə jáŋ. Mə á nteɛŋg námá sóólúgú wâm, mə kə də bɛ obúgula mɪŋgwəla mishúsəd. ¹² Gwé wá í á sá ná mə kág Damás, milúlúú myâ ofada mí má yə mə nkul nə lwámá má kág sá yí. ¹³ Mə ngə kə ntáni tâm mwásə, yé Njwú-buud, mə mú dág nji məma mənkenya má má faan cə yásə. Mənkenya məní má mú lyɛ sənón buud ó gwoong bām. ¹⁴ Sá bēsh sə mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ngə lās nə mə kál lú aramyɛ dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə

mə cúwálí ntáni yí? Mpug ná wo cugé nə ŋkul sá mĩngáádə nə shushwom*.” 15 Mə mú jì ná: “Wo zə e, Cwámba?” Cwámba ná: “Mə Yésus, mə wə wó ŋgə lwágulə cúwálí yé. 16 Nji, wəólúg, wo tówúg tútəlí nə məkuú mwô. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí nə mə zə sá nə wo bág mə kágə mĩlwámá, wo bwiing sá wó má dúg yí nə byəŋg byəsh má bá nyiŋgə zə də lwágulə wo yí. 17 Mə é cug wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jēsh má é lwām wo yí. 18 Mə lwām wo ná wo kág bēny bwo mísh, bwə wúg yídúgád zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wə Zembî. Búgə bwə é *búgula mə yí í é sá nə bwə lágúg ijuugá í *mísəm myán bwə mú ŋwa jiya, bənŋ bəŋg búúd bwə mú mĩŋkēŋkē nəcé ŋgələ búgula mə wá.”

19 «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sá má á dúg í á zhu mə gwów yí, mə a shígé mpyēny gwo. 20 Mə á yida tééd njoond, mə tééd kə búúd ɔ Damás dí, mə mú nyiŋgə kə bəŋg wá Yurúsəlem nə bəŋg wá Yudéa yēsh dí, kə námə ikúl ishúsúd, mə kə bwiing bēsh nə bwə céndúg mĩtádúgá bwə cénd kuú njoond yid wə Zembî, bwə mú cugə cug í lwágulə nə bwə má cénd mĩtádúgá yí. 21 Sā jəŋg wə Oyúden bwə á kə bií mə *Luŋ má Zembî dí, bwə ŋgə sɔ nə bwo gwú mə nə ndí yí. 22 Mə ŋgə cugə zə wóós múús nji nəcé Zembî, shú nə méé

ŋgəg nə bwiing kéel, bwiing íkúkágə, bwiing ócumbá buud. Mə ŋgə bwiing nji sá *búúd ɔ mícúndə nə Moyíz bwə á bwey jaaw ná í bá bə yí, kú bəd sá gwów. 23 Í á bə ná *Kríst má jələ nə bá jug, á jələ nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmúla, á jələ nə bá bwiing kúl jísú nə byəŋg í cúgə Oyúden yí mənkenya.»

Pwól má cēel ná Agurípa búgúlag Yésus

24 Pwól ŋgə kə shwóg nə kəəd yé ntáni, Festos mú ŋkáánd ná: «Pwól wo jì lad. Bulúlə mpu wô ni í má kənd wo ímpwúfúd.» 25 Pwól nyé mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwām múúd. Lású má ŋgə lás yí wúsə fwámé lésú, í njúl lésú fəg. 26 Njwú-buud má ŋgə lésə nə ndí kú fúndə yé, a mpú isá íni. Mə tédúgá nə mə aŋgə nə kwab ja má ci ntó yí, nyə ajágé tə sá na. Nəcə isá byəŋg í á shígé də sɔy íshwoo máfəfud. 27 Njwú-buud Agurípa, ye wo ŋgə *magulə isá *búúd ɔ mícúndə bwə á ci yí? Haaw. Mə mpú nə wo ŋgə magulə byo.» 28 Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Í mú wo kúnə-kúnə nə wo sáág mə nə mə bág krísten ɛ́!» 29 Pwól ná: «Í bág ntó tə kíkídiga tə jáyé ja. Mə jəgula nə Zembî ná tə wo, tə buud bēsh bwə ŋgə gwágulə mə múús wá bi bág nda mə, nji bi kú yidá bə nə mənkedə nda má jí nə mwo

* 26:14 shushwom: Bwə á də sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwə ká də lúmə íntený nə í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8 26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 26:26 Yuá 18.20 26:28 11.26

éga.» ³⁰ Njwú-buud mú tâw, nã ngwámuna, nã Berenís nã buud bêsh bânón bwá á bã bwá njúl wá. ³¹ Bwá músã kã shwushwagád, kã lésã ná: «Muud éne nyã asáyé tã sã búsa nã nkul gwú nyã nã ndî yí, kú námã bã tã sã bwá wálálág nyã mǎnkãda yí.» ³² Agurípa mú ci nã Festos ná: «Í mbâm bã muud éne kú jî ná lésú yé í kág wá *Káázél, wo mbâm je bíd nyã.»

27

Njɔɔnd mǎ Pwôl kǎlã Róma

¹ Ja í á zã wóós ná bwá kǎnd sã Italî yí, bwá á ñwa Pwôl nã míl mĩmbwug, bwá yã wúl lúlúú ózimbi tǎd. Lúlúú ózimbi wɔɔng í á bã nã jínã ná Zhuliyus, nyã á ðu sêy kínda ózimbi ánúñi bwá á ðu jôw ná Kínda mǎ *Káázél yí. ² Sã á bád titíma á Adramít í á ngã kã mǎbwûñ mǎ Azí yí. Sã á bád cínɔɔngú, mú kyey sánón Aristárug muud Masedwân nyã á zhu Tesaloníka yé. ³ Sã mú kã shulã Sidon mán mǎlêm. Zhuliyus nyã á bã nã jɔ lâm nã Pwôl, a mú bíd nyã ná a kág óshwá bẽ dí, ka bwá é ngã yã nyã isâ. ⁴ Sã mú tí na. Nda ɔñkwô bwá á ngã ntágulã sã ná, sã á ngã baag kóómb fuundú mǎñ á Shíprã ɔñkwô bwá á ðu bã bwá mú ngã cwaalawo yí. ⁵ Sã mú ka lína mǎñ mã Silisî nã Pamafilí, sã mú kã sǎl titíma Míra, mpál shí

á Lisî. ⁶ Cínɔɔng wá lúlúú ózimbi wúsú nyã a dúg ngwól titíma á Alaguzandrî tâl ná a kã Italî yé. A mú ntɛɛng sã titíma wɔɔngád. ⁷ Sã á ngã kã ntáni, júgã cún nã cún, sã ngã kã togútoogú, já zhíð zh-wog mwôw ná ndéé sã mú kã wóós ngéé Kanídu. Nkwô kú bíd sã fwála ná sã shíshúg kúná-kúnã. Sã á shwal baag kóómb fuundú mǎñ á Kúrêť ɔñkwô bwá á ðu bã bwá mú ngã cwaalawo yí. Sã á ngã kã ngéé Salmóne. ⁸ Sã mú ngã líduga nã ngólã baag na fuundú mǎñ ná ndéé sã mú kã wóós kúkúl bwá dú jôw ná: «Jɔjɔ mǎbwûñ» yí, ngwéla í njúl kúná-kúnã nã cínɔɔngú ñji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cɔ sã. Ka námã nyíngã bã ná nda wãla lá íci í íðâw* í á cɔ ná júgã í á zã bã ñkí wagawo. Gwá wá Pwôl nyã á ka zã kéwuli búud, ¹⁰ nyã ná: «Owey, njɔɔnd ga í é bã sã ñkí jág ñkángula. Mã dúg ná sã é jĩmbal mĩmbag mĩsú, tã titíma, sã je námã gwíł mĩkug mĩ búúd.» ¹¹ Lúlúú ózimbi nyẽ mú yida bul bã nã búgã nã njulye titíma bá amádí, a kú gwág sã Pwôl nyã á ci yí. ¹² Nda bwûñ dɔɔng í á shígé bã jɔ bwûñ búud bí nã nkul cínɔɔngú ñkwân yí ná, zhwoog buud bwá mú ngã ci ná sã cɔg cínɔɔng, sã sɔg ná sã kúmãg Fenígús, bwûñ á Kúrêť, sã kág cínɔɔngú ñkwân wu. Bwûñ dɔɔng dáá dúsa

26:31 23.29 26:32 25.11-12 27:1 25.12 27:2 19.29 27:3 24.23; 28.2

27:9 2Kr 11.26 * 27:9 ici í íðâw: Í á ðu bã zañ. Bwá á ðu sã zañ nyɔɔng wãla lu

bwóógúd ɔñkwô bwá njúl ñkí yág. † 27:12 mǎkóól mã jwôw: Í kã ná Sud; wo é kwey fẽél-fẽélí yé ñkôw á ofẽél-fẽélí ó íciyá ði.

mbəg ɲgeɛ mpədúgá *məkóól
 má jwôw† ná kóómb jwôw í
 du jímə yí, í njúl námə mbəg
 ɲgeɛ mpədúgá *məncwúm mə
 jwôw† ná kóómb jwôw í du
 jímə yí.

Mama ɲkwô má zə kuŋg m̃ə

13 Gúl ɲgúŋgúl í du zhu
 mákóól má jwôwŝ yí í mú ɲgə
 wɔ́p̃lə. Bwə mú téduga ná búsa
 nə ɲkul kə, kə wóós Fenígús.
 Bwə mú yíl shwamá í du sá ná
 titíma kú kyey yí, bwo mú ɲgə
 bɛ fuundú m̃ə ɲ Kərət. 14 Kú
 námə bwey, məma ɲkwô bwə
 du jôw ná Erakilôn* yé mú
 zhu ñuŋ ɲkwaməd zə byaluga
 nə bwo. 15 Nda titíma í á
 shwal t̃əw ná, fwála mə kwo
 t̃əl nyə yí í á shígé ná bə. Sə
 mú bíd, ɲkwô mú ɲgə kə nə
 sá kóómb í ajáláyé yí. 16 Sə á
 ka kə cɔ́ mpúsə ɲkwamə bwə
 jôw ná Koda yí, í mú nywá
 laa sá ɲkwô, sá músə ka t̃eem
 balan nə bíbyóól acíg-cíg sá má
 fwo bul líduga. 17 Ofúla bwə
 mú kəl bíbyóól j̃oŋg titíma dí
 gwôw ná ndéé bwə mú ɲgə
 cɛ́ɣlə mikwoolú lyɛ titíma nəcé
 bwə á ɲgə fúnda ná ɲkwô nyə
 a bá kə nə sá ɲ ndéé sá kə
 mága bwûŋ á Sírut. Bwə mú
 shul shwamá í dí cwánəwo yí
 májúwód, sá mú shwal ɲgə kə,
 kú ná bə kóómb sá má céel yí.
 18 Jwôw í á bɛ yí í á bə ɲkwô ɲgə
 ná námə zhíŋg s̃ə. Sə mú ka
 tééd wusələ mímbag májúwód.
 19 Jwôw álél, ofúla bwáméfwó
 bwə mú ɲgə wusə is̃ə í titíma

májúwód nə məbwə m̃ə. 20 Sə
 á cugə mwôw ɲkí bulya kú
 ná dúg jwôw joŋ dí, kú nə t̃o
 acén-céní, ɲji wúl mbií yáág-
 yáág ɲkwô ɲgə kuŋg. Sə mú
 sh̃in dúg ná sá b̃əŋ sá ácuɣəyé.

21 Í á bə námə buud bwə má
 bul já kú d̃ə. Pwôl mú ka zə
 t̃əw bwo t̃útám, a mú ci nə bwo
 ná: «Owey, bí a mb̃əm gwág s̃ə
 má a ɲgə ci yí, ɲki sá á shígé
 tí mákuú Kərət, sá á mb̃əm
 sásulə míga mícúŋ nə intáma.
 22 Má ka ci nə bí ja gaád ná
 bí lwóyág ɲkán. Cug múúd í
 ájímbeé wa t̃o ɲgwúd. Sə jí nə
 ɲkul ntáma, ɲji titíma. 23 Zembí
 má gwág nə ndí yé, má ɲgə
 yə gúma yé, ɲgwól *éŋgəles
 yé nyə áma wóós m̃ədí búlu
 gaád. 24 Nyə áma lás nə mə
 ná: “Pwôl, wo kú bə nə ifwaas.
 Í j̃i ná wo kúmæg wə *Kááz̃el.
 Zembí nyə e cug námə búúd ɔ
 titíma gwô nəcé wo.” 25 Gwə
 wə má cí nə bí ná, oshwə b̃əm,
 lwóyágá ɲkán. Mə jí nə búgə
 nə Zembí ná is̃ə í é bə nda nyə
 áma jaaw mə ná. 26 Sə é kə
 mága nyúl ɲkwamə d̃i.»

27 Í á ka zə bə, ɲkwô má j̃ɛ́lə
 nə sá nt̃əni ibulú wúm nə ílól.
 Búlú wúm nə ñə dí, sá ɲgə ná
 námə nt̃əŋ m̃əŋ bwə jów nə
 Adriyatík má dí, is̃ə í t̃əm bulú,
 ofúla bwə mú gwáduga ná sá
 mú kúná-kúnə nə nyúl shí.
 28 Bwə mú wusə zhwangula
 májúwód, bwə kwey ná í gwaa
 shí kə wóós ómáda məwúm
 málól nə zangbá. Sə mú sh̃ish
 shwóg, bwə mú kwo wusə

† 27:12 məncwúm má jwôw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí
 ɔ íciyá d̃i. § 27:13 məkóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw

á oféél-féélí ɔ íciyá d̃i. * 27:14 ɲkwô w̃oŋg má du zhu ɲgeɛ máñcwúm má jwôw.

27:18 Zhn 1.5 27:24 9.15 27:26 28.1

zhwanḡula, bwé kwey ómáda mæwûm mábá nà mwɔɔmb.²⁹ Bwé mú bæmb ná sá á bá kə mága gúl kúkúl á məkwoógúd. Bwé mú wá máshwamá mánḡ bán titíma dí, bwé ngə wímb ná mán í léélug lâm.³⁰ Ofúla bwé mú ka zə bii tédúgá ná bwé túb. Bwé mú shul bíbyóól ácíg-cíg májúwód nda sâ má cí ná bwé kə wá máshwamá mâ lúú titíma.³¹ Pwól mú ci nà lúúú ózimbi ná: «ŋkí buud óni bwé bá kú ji titíma dí, bí kú faam nà shwiy.»³² Ozimbi bwé mú sám̃b míkwoolú mí bíbyóól nà ndéé í mú wô.

³³ Té bwé á ngə bwánd ná mán í lómúg yí, Pwól nyə á ngə cwíny buud ná bwé dág ídêw. Nyə á ci nà bwo ná: «Í má bæ mwôw wûm nà mánḡ múús bi njul bi ngə bwánd, muud kú də.³⁴ Má ngə jii ná bi nyíngəg tééd ngə̀lə də, sâ jɔɔng í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajimbálé tɔɔ ntand shilú ngwúd wa.»³⁵ Nji nyə á shîn ci ntúni yí, nyə á ŋwa buléd, a jəgula nà Zembî ná ndéé a fêy, a mú tééd dala.³⁶ Bêsh mənyúúl má mú lal, bwé mú ŋwa ídêw ngə də.³⁷ Sá bēsh sá á bæ titíma dí buud mitəd mímbá nà mæwûm zanḡbá nà ósaman.³⁸ Ja bwé á shîn də jílə yí, bwé á ka zə sḡ məzhií mə sá ná titíma ŋwág yísa. Bwé mú wusə ídêw májúwód.

³⁹ Ja mán í á ka lâm yí, bwé a shígé yag shí bwé á kə wós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwê măn í á zə shúsə cindú. Mbwaañzələ shé í á ngə

nyín cínəng. Wu mbwaañzələ wɔɔng dí wé bwé á dág ná bwé cɛɛl kə tâl titíma yé ŋkí í á bæ nà ŋkul sîy ntó.⁴⁰ Bwé á ka wiinz̃h məshwamá mēsh bwo mpáñgulə mwo májúwód, bwé wiinz̃h námə míkwoolú mí sá í də fiinz̃h titíma yí, bwé mú wɛɛf *sanda ngúl, ngúl mú ngə kə nà titíma kóómb mbwaañzələ shé.⁴¹ Nji bwé nda fwo kumə bwûŋ, titíma mú kə mága dúl kú lá shé í á bæ májúwó dí shí kú ngə nyín yí. Lúú titíma í mú nyí shé dī í kə yím. Ikwḡ í májúwó í mú də zə jiwa bán titíma dí ná ndéé bán titíma í mú shîn wôn.

⁴² Ozimbi bwé mú dág ná bwé shîn gwú mimbwug shú nà muud kú gwáág ná ndéé túb.⁴³ Nji nda lúúú ózimbi nyə á cɛɛl cəg Pwól ná, nyə á ci nà ozimbi ná bwé kú gwú mímbwug. A mú yida lwām ná bɔɔng bí nà ŋkul gwáág wá bwé gwáágúg kə cindú,⁴⁴ bɔɔng bwé lág wá bwé ngág nà badəwo məbóómbúd, bóól íbwíl í titíma dí bwé ka ngə kə cindú. Ntó wé bēsh bwé á faam nà shwiy yé, bwé mú kumə cindú mpwogé nà mpwogé.

28

Pwól má kumə ŋkwamə á Malta

¹ Ja sá mə shîn faam nà shwiy ntúni yí, sá mú gwág ná bwé də jôw nyāŋ ŋkwamə ná Malta.² Mimbyágá mí shí nyɔɔng mí á ŋwa sá nà dúl váál ósusa í cúgé kúl jēsh

yí. Nda mpú nyə á ngə nywô yôh í ngə fafulə ná, bwə á sɔ məma kuda, bwə mú ŋwa sá bēsh ná sá kág gwáala. ³ Pwôl nyə á ka ŋkēny dúl bímbí lá ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəŋgú nə gún kuda, zə bwaməsə nyə mbwád nada. ⁴ Ja mímbýágá mí shí mí á dúg yúul kál Pwôl mbwád yí, bwə á ngə lésħa bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wámbulə bə ŋgwúl buud. A má tɛem faam nə shwiy májúwó di, myéndí í á mágúláyé ná a cúgəg.» ⁵ Nji Pwôl nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga tɔɔ məcəy. ⁶ Bāŋ bwə á ngə táduga ná bwə é je dúg Pwôl ngə gúsə, gúl ja ná bwə é se-egya nji a má yəŋ kadəwa shí mbimbə. Bwə á bwánd ná kákákə, bwə kú dúg tɔɔ sá ábúbôw í bə nə nyə. Bwə mú cénd mítédúgá, bwə ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ Ngwól kəŋ nyə á bə kúnə-kúnə nə kúkúl bwə á bə ni. Kəŋ wəŋŋ njúl kəŋ má Publíyus, lúlúú múúd á ŋkwamə nyəŋŋ. Publíyus éne mú ŋwa sá nə cɛlí, a mú jil sá nyədí kəŋ mwôw málól. ⁸ Sóŋŋgú yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwəs. Nyúúl í á ngə gwô nyə, a ngə námə bwəs ncwú-mácií. Pwôl mú kə nyədí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yál. ⁹ Í mú ka zə bə ná, míl mímbəl myə ŋkwamə nyəŋŋgú mí mú ngə zə nyədí,

mí ngə zə yál. ¹⁰ Buud bəŋŋ bwə mú bul ŋwa sá nə gúmá, gúmá í ngə nyín mimbií mimbií. Bwə á yə námə sá isá í njəond ja sá á kyey yí.

Pwôl mə kə kumə Róma

¹¹ Sə á ji cínəŋŋ ŋkwoond olól. Gúl titíma á Aləgəzandrí í á cínŋuli ŋkwān cínəŋŋ ŋkwamə nyəŋŋgád. Titíma jəŋŋ mé máyiygyé má á bə yuug «Məwáás»*. Gwə wə sá á ŋwa kálə nə njəond shwóg yí. ¹² Sə á kə ná ndéé kə shulə Sirakūs, sá mú já cínəŋgú mwôw málól. ¹³ Tílə sá á tí na yí, sá á ngə baag nciindyə nə nciindyə ná ndéé kə wós Regyo. Mán mələm, ŋkwô á məkól má jwôw† mú kəŋ. Mpúsə mwôw məbá sá mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sə mú kwey ból ómínyəŋ búsú óbúgula na. Bwə mú jəgula nə sə ná sənóŋ sá jág mwôw zəŋgbá. Mpúsə wəŋŋ wə sá á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, ból ómínyəŋ búsú wə Róma bwə á gwáduga ná sá ngə zə. Bwə á zə, zə bwəma nə sá Ifacílá í Apyus, bólúgá kúl bwə də jəw nə Minjów mí ójóŋ málól yí. Ja Pwôl nyə a dúg bwə yí, nyə á yə Zembí cúncəsh, ŋkul bul wós nyə nyúúlúd. ¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwə á bíd Pwôl ná a jeg kə ji kúl á cɛl yí, bá ŋgwól zimbí nyə é də baagəsə nyə yé.

Pwôl mə bwiŋŋ Jəjə Kéel Róma

28:5 Mak 16.18; Luk 10.19 **28:6** 14.11 * **28:11** Məwáás məŋŋ wə Kastor bá Polugus. Bwə á bə ozembí wə yábə Ogarêk. Buud bwə á də táduga ná ozembí bəŋŋ wə bwə á di baagulə ofúla. † **28:13** məkól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey fɛ́l-fɛ́lí yé ŋkəw á ofɛ́l-fɛ́lí ó íciyá di. **28:16** 24.23

17 Mpásə mwôw málóol ntáni, Pwôl nyə á jôw otówe ɔ shwóg wâ *Oyúden, bwé zə bwəma nə nyə kúl nyə á du ji yí. Ja bwé á zə seɛngya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaanɔ mə a shígé shwey wôn nə kúl búud jishé, kú shwey wôn nə ijâm nə ijag ódá bwé á lúgə yí. Nji tɛem bə ntó, bwé á bii mə Yurúsəlem, kɛenzh mə məbwə mə búud ɔ Róma dɛ. 18 Buud bɔɔng bwé á shí ji mə kɔɔd, bwé mú kwey nə bwé bíd mə nəcé bān bwé á shígé kwey mə nə məbɛɛ mə mpíyá nə shwiy má. 19 Nji, nda Oyúden bwé á ngə ngaan ná, gwé wə mə á ji ná lású wām í zég wə *Káázɛl nə ndí yí. Nji ntó cugé ná mə ji nə məshwán nə lwon búud jām. 20 Sā jɔɔng wə mə ámə sɔ nə shé dúgyág nə ndí yí, shé lésha yí. Búbálé mə ji mánkəda dɛ nəcé sā *Izəɾəyél ngə bwánd nə búgə yí.» 21 Bwé mú bɛsa nə né ná: «Sá afwóyɛ bii ngwól kálaad ngə wú sá Yudeá shú dwô dí, ɲki ntāg ná ngwól *mínyɔŋh wúsú mə zə jaaw sá wúl bów-bôw lân shú dwô dɛ. 22 Nji, sá mə jii ná woméfwó jááwug ná sá tédúgá wô shú nyɔɔng ɲkɔmú a búgə wó mə kə nyíi ni. Sə ngə gwág nə buud bwé ngə ban nywo kúl jêsh.» 23 Bónón bwé á cɛɣlɛ ɲkúmba jwôw bwé bá zə cínɔng nyádí ɲjów yí. Ja jwôw dɔɔng í á jé yí, bwé á zə bwé ɲjúl buud ɲkí bul bulya. Pwôl mú zə lwóya búgə jé wú mpámán wós mpwó-

kugú, a ngə bwiing bwo Faan mə Zembí, a ngə sɔ nə bwé mágalag Yésus, a ngə bwiing bwo nə nyə wə Məɛɛ mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá mí á ngə ci yé. 24 Bóól bwé mú ngə *magulə isá nyə á ngə ci yí, bóólúgá kú magulə. 25 Bwé á ka ngə bwílya bwé ɲjúl məcún məcún. Pwôl mú kwo ci bwo ɲji sā ngwúd ná: «Sā ɲkɛŋkɛ Shíshim nyə á lás nə impáámbə bín mpú mə múúd micúndá Izayí dí yí í mə mpu nyín. Nyə á ci ná:

26 Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná:

“Bí mə bá du kənd málwə, ɲji bí kú bwelə wámbulə; bí du kənd mísh, ɲji bí kú bwelə dúg,

27 nəcé kúl búúd ga í mə shín lal mílām.

Bwé mə shín juwal málwə, bwé búdal mísh; nə mísh mán mə á bá dúg, málwə mán mə á bá gwág, mílām myán mí á bá wámbulə, ɲkwunɔgá bwé á bá cénd kuú ɲjɔnd,

ná ndéə mə mú lwag bwo.”

28 «Kagá mpu ná Zembí mə kənd búúd bwé cugé Oyúden wá cug jé jɔɔng. Báá, bwé é gwágulə nyə.» 29 †[Ja Pwôl nyə a shín ci ntáni yí, Oyúden bwé á shwal bwílya, bwé ngə jág sɛŋusa məkəl.]

30 Pwôl nyə á já mimbú mímbá oncindí, a ngə ji ɲjów nyáméfwó nyə á ngə jəna nə *mwaanê yé yí, a dúgə lág búúd bwé á du zə nyádí

wá, ³¹ a ηgέ cúndə kéeł á
Faan mə Zembî, a ηgέ jíguli
buud minjígulá mí dúgyá nə
Cwámba Yésus-Krîst myá nə
kpwɔɔ kpwɔɔ, kú nə gúl sâ í
ntágúlə nyə.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Də mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cēel jíguli bwo váál bí nə ŋkul mpu cugə sēēŋgí, Oyúden bənōŋ ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembî má du ŋwa múúd ná tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgá í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mənkwōw málóol.

(1) Tééd lúu 1 kə wóós lúu 8 íí, Pwôl ŋgə lwágulə váál múúd ji nə ŋkul bə tátəlí mīsh má Zembî dí yí. Pwôl ka ŋgə jíguli ná buud bēsh búsa osóol ɔ mīsəm, tō ikúl ishús, tō Oyúden. Ná ndeé, buud bēsh búsa nə ŋkul dág cug nji nə kwíindyá má Nkēŋkē Shíshim, nəcə Yésus-Kríst wá ŋgə kə nə buud wá Zembî.

(2) Nyingələ wú lúu 9 kə wóós lúu 11 dí, Pwôl ŋgə lás sâ í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə ná kúl Oyúden jēsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tēem bə ntó, Zembî ŋgə ná jōw bwo, nəcə á cēel bwo, búsa kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wóós 15

dí, Pwôl ŋgə lwágulə nda múúd mə jélá nə cugə cug krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbádá bádálə zhwoog buud (lúu 16). A cwééd mínə má búdá nə budúm, a sá nə sənōŋ sá bág kúnə-kúnə.

Məbádá

¹ Mə Pwôl, lwaá má *Kríst Yésus, mə wá má cílə kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcə Zembî nyə a jōw mə ná mə bág ntó, Zembî nyə a féesh mə ná mə bwíŋgug Jəjə Kéel dé. ² Bweyúlə Zembî nyə á bwey kaag buud Jəjə Kéel dōŋg, a sá ná *buud ɔ mícúndá bē bwá cíləg ŋkaagə nyōŋgú Kálaad Zembî dí. ³ Jəjə Kéel dōŋgú dúsə lāŋ má mwān yé nyə á zə byēl mpwōŋ buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembî nyə á yə nyə ŋkul á Shíshim má Zembî ja nyə á gwúmushi nyə yí; cínōŋg wá nyə á mpu lwágulə ná Cugye wúsú Yésus-Kríst wōŋgú ji *Mwān má Zembî yé. ⁵ Zembî nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwōŋ mə Yésus dí ná mə bág *muud lwámá yé. Lwámá wōŋg wí ná mə sáág ná ikúl byēsh í bág nə mēgwāg mə búgá, jíná dé í mú ŋwa gúma. ⁶ Bi búsa námə búúd ɔ ikúl nə ilwōŋ byōŋgú, bí buud Zembî má jōw ná bi bág buud ɔ Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, má cilə bí buud bēsh Zembî mə búl cēel nūŋ Róma wá. Nyə a jōw bí ná bi bág buud bē. Sóŋgú wúsú

Zembî bâ Cwámba Yésus-Krîst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bi ngág nà cugà ná shé.

Pwôl ji nà yéesh kálà Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembî waamá akíba kwoŋ mə Yésus-Krîst dí shú dán bi bēsh nəcė shí mishwun nyēsh í ngə gwáduga búgə jín. ⁹ Mə ngə yə Zembî gúmá nà lâm wâm wēsh nəcė mə ngələ bwiing Jɔɔ Kéel mə mwân yé. Zembî wəŋgú ji wúshined waamə ná mə aŋgə nà bwelə yow tédugálə bí bēsh. ¹⁰ Mə ngə wá bí ja jēsh mājəgula mām dí; mə ngə ji Zembî ná ŋkí á magulə, mə bág nà fwámé fwála mə zə nūŋ bídí. ¹¹ Mə ji bul bə nà yéesh ná mə dúg bí. Mə cɛel kwíind bí nà ísà Zembî mə dɔ yə bwán bɛ zhí a *shíshim dí yí, bi mpúg lal búgəd. ¹² Ntó ji ná mə ngə jii ná shé bág kəl ngwúd shú ná, búgə bí bí nà ndí mə jí námá nà ndí yí, í sáág ná shé bēsh bág nà məgwə, bí ŋwa mwo mádí, mə ŋwa námá bídí. ¹³ Bwaanɔ, mə acéélé ná bi bág kú mpu ná mə dú yígula ná mə zə nūŋ bídí. Mə ngə jii ná séy jām í bág námá nà mpumá bídí nda bíl ílwoŋ dí. Nji, zə wóós múús í, məkwowulə mə abídé mə ná mə zág. ¹⁴ Mə jisə ná mə bwíingug buud bēsh Jɔɔ Kéel, tɔ buud bwə mpu cug wá, tɔ buud bí kú mpu wá; tɔ ompuye ó ísà tɔ buud bwə cúgé ómpuye wá. ¹⁵ Gwə wə

mə ngə bul jii ná mə zág námá bwiing bí buud ɔ Róma Jɔɔ Kéel yí.

Jɔɔ Kéel dúsə nyúl mpífə mə Zembî

¹⁶ Mɛɛ mə aŋgə nà gwág shwôn nà bwiingúlə Jɔɔ Kéel dɔŋgú. Nəcė a dúsə nà nyúl ŋkúl mə Zembî shú cugúlə múúd yēsh mə *búgula yé, tééd nà *Oyúden kala nà Ogurêk bēsh. ¹⁷ Nəcė otútəlí ó Zembî* bwə mə nyín Jɔɔ Kéel dí. Muud nyə é kumə otútəlí ó Zembî bəŋg dí nà búgə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Tútəlí muud mə dúg cug nəcė bálə nà búgə».

Muud yēsh nyə a mə byaagulə nà Zembî

¹⁸ Mpugá ná Zembî ngə lwóya mpimbə jé í ngə zhu gwów, a ngə nyada nà buud bwə ngə cugə cug á kú bish Zembî ngə sá olíingí wá, nəcė bwə ngə sá ná obúbálé bwə kú sēy. ¹⁹ Nəcė, ísà byēsh búúd bwə jálá nà mpu shú mə Zembî dí yí, í á mə nyín ná ngəŋ, Zembî nyəméfwó nyə a mə lwó búúd byo ná ngəŋ. ²⁰ Jí ntó. Zembî ŋkul nyé á kú nà nji í aŋgə nà nyín; sá gwáméfwó á jísá yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyə á té shí nà gwów yí, misóólúgú myé mí ngə lwágulə ŋkul nyé nà sá gwáméfwó Zembî jísá yí. Múúd mə ká téduga tédugá á fug, a dúg. Buud bwə cúgé

1:8 16.19; 1Te 1.8 **1:9** 15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16 **1:13** 1Kr 9.19-22 **1:14** Kol 3.11 **1:16** 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 **1:17** 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 **1:17** Mbií Zembî mə dɔ ci ná muud ji tútəlí muud yí. **1:18** 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 **1:19** Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21

ná nà kòod bí nà ñkul kaad yí.
²¹ Nàcé bwá á mǎ sǎ ná, bwá mǎ tɛɛm mpu ísâ í dúgyá nà Zembî yí, bwá ayáyé nyà gúmá nà akíba mǎ jǎlá nà nyà Zembî yé. Wǎñ faasúlǎ ísâ í mú kú nà mfií, lâm ímpwúfú wǎñ í mú yídúgúd ná ñkwed. ²² Sâ jòong í mǎ sǎ ná bwá bág ilad, ñji bwá ngé téduga ná bí nà fúg. ²³ Bwá á mǎ sǎ ná, gúmá bwá jǎlá nà yà Zembî jí kú bá bwɛle fudǎ yé, bwá ngə yida yə ivuguli í ísâ í dǎ bwoo yí, ivuguli í búúd, nà ivuguli í ínúnú nà ivuguli í ócúdú nà onywá.

²⁴ Gwá wǎ jí ná, Zembî nyà a mǎ bíd bwo danɔg-dǎng ná bwá ngǎg nà bɛ íwímbúg yǎ milám myǎñ, ngə sǎ misóólúgú mí ádǎdanǎ, ngə séémbuli mǎnyúul mǎñ bwáméfwó.
²⁵ Bwá á mǎ shwǎpla óbúbálé ó Zembî, yidá ñwa bwo nda ijǎ; bwá ngə yida kǎnd gúmá ísâ Zembî nyà á té yíid, í njúl ná Zembî muud nyà á té ísâ byêsh yé, nyà wǎ mǎ jǎlá nà gúmá kandugǎ á kandugǎ! Amɛn.

²⁶ Gwá wǎ jí ná, Zembî nyà a mǎ bíd bwo danɔg-dǎng ná bwá bɛg iyéesh í ísâ í shwôn. Budá bǎñ bwá mǎ bíd sǎlá sóólúgú nà budúm, bwá mú yida ngə sǎ bwá budá nà budá, í njúl ná ntó dí Zembî nyà á kwambulǎ bwo ná í bág dǎ bǎ yé. ²⁷ Námá mbiií ngwúd wǎongǎ, budúm, bwá mǎ lúgə ná bwá bǎlanugí nà budá, bwá mú yida dǎ bǎ ná, ngwól múdúm yə nà yéesh shú ngwól.

Bwá ngə sǎ ísâ í shwôn, ngwól múdúm balan nà ngwól nda mudá. Cwaguwǎlǎ bwá ngə cwaguwǎ wǎongǎ, bwáméfwó bwá ngə námá ñwa myána myá cínongǎ.

²⁸ Ná ndɛé, nda bǎñ bwá abíshé ná bwá mpúg Zembî ná, Zembî nyà a mǎ ka bíd bwo danɔg-dǎng ná bwá bág milúu kú dǎ mpu faas ísâ, ka ngə sǎ ísâ bí kú jǎla yí. ²⁹ Bwá mú lwándúlǎ nà olílingí, nà mbíya lâm, nà yéesh mǎbii, nà gwǎlǎ lâm, nà zhín, nà mǎgwú mǎ búud, nà ozhuyǎ, nà mǎkǎñ, nà mǎfúlú kú nà wúmbúlé; bwá kyey nà ontaandê, ³⁰ sǎ íkúdúgú, bwá mpíi Zembî, sǎ mpyón, ñkény mǎnyúul, sǎ bəgəwa, bul bǎ nà fúg sǎlá mǎbôw dí, sǎ míngǎádǎ nà obyǎl bǎñ. ³¹ Bwá mú kú ná bɛ mǎcéɛ, kú gwág múud cey lámúd, kú nà lâm íñkúnkwon.
³² Í njúl ná bwá ngə mpu cígúlǎ mǎ Zembî ná buud bwá sǎ mbii mísóólúgú míni wǎ bwá mpíyǎ nà shwíy íí, bǎñ bwá sǎ myo, bwá gwág námá búúd bwá sǎ myo wǎ nywa.

2

Buud bêsh bí nà mǎbɛɛ, tǎo Oyúden, tǎo ikûl ishús

¹ Gwá wǎ jí ná, wo muud ngə yə bóól búúd mǎbɛɛ yé, tǎo wo wǎ zǎ tǎo zǎ, wo cúgə nà kòod wó jí nà ñkul kaad yí. Nàcé, ja wó ngə yə bóól búúd mǎbɛɛ wo ngə sǎ ísâ í mǎbɛɛ ímpwúd bwá ngə sǎ yí, woméfwó námá

wá wo ηγá yə məbɛɛ́ ɛ́nɛ. ² Sá bēsh mə mpú ná, buud bwá ηγá sá mbií ísâ wəɔɔŋg wá, Zembî ηγə sám̃b bwo milású nda óbúbálé bí ná. ³ Wo wá ηγá yə bósól búúd məbɛɛ́ wo ηγá námá sá isâ í mábɛɛ́ bwá ηγá sá yí; wo tádúgá ná wo bá faam, ná Zembî nyə abúle sám̃b wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyeny bímbí jə lâm Zembî jí nà ndî yí, nà bálə á ηγá bə kú lámusa yí, nà bwándúlə á ηγá bwánd yí? Wo ampúyɛ ná jə lâm Zembî ηγá bə nà ndí ni í ηγə cındal wo ná wo céndúg mítádúgá? ⁵ Ntó, wo má yidá bə nji mĩngáádá nə mĩngáádá*, mpug ná Zembî mə bá lwágulə búud bēsh mpimbə jé dúl jwówád. Wo ηγə sá ná mpimbə jəɔŋg í bāg bul yáág shú dwô dí. Jwôw dəɔŋgú, Zembî mə bá lwágulə ná á dɔ sám̃b buud milású sémbyé á tútəlî. ⁶ Á bá yə múúd yēsh myəna myā misóólúgú nyə á sá myá. ⁷ Bəɔŋg bí nə zény ηγólə kə shwóg ηγə sá mənɔwə, ηγə sɔ́ ná bwá ηkənəwag, bwá bəg nə gúmá, bwá cugəg cug í cúgɛ nə ηkul shîn yí, a bá yə bwo cug á kandugə kandugə. ⁸ Bəɔŋg bwá ηγá yida sá mĩngáádá, kú magulə óbúbálé wá, bwá ηγá bɛ́ məzhíí m̃â olíɪŋgí wá, Zembî mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo. ⁹ Buud bēsh bwá ηγá sá məbôw wá, bwá é bwəma nə *incwaw í ntug, bwá bá

bə nə yágúwó. Jíni í tééd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námá dúgya nə Ogurêk. ¹⁰ Bəɔŋg bēsh báá bwá ηγá sá mənɔwə wá, tééd nə Oyúden kala nə Ogurêk íí, bwá bá ηkənəwə, bwá bə nə gúmá, cug bə bwo ná shɛɛ. ¹¹ Mpugá ná Zembî nyə ádé baam nə ηgwól múúd ntɔ ηgwól. ¹² Ná ndéé, bíl íkúl í búúd í áshígɛ bwelɛ mpu *mbwoomb mácɛɛ; ηkí bāŋ bwá sá *mísám, bwá bá jɛɛ. Jɛɛlə wāŋ í ábúlé bə shú sá í dúgyá nə mácɛɛ yí. Bəɔŋg bwá á mpu *mbwoomb mácɛɛ wá, bwá ká ηγə sá misám, bwá bá ηwə mábɛɛ́ námá nda mácɛɛ məɔŋg má ηγá lwágulə ná. ¹³ Buud bwá dɔ gwágulə mácɛɛ gwágulə gwágúlág wá, bwó dí búsə otútəlî ɔ́ búúd míš má Zembî dí wá; nji, bəɔŋg bwá ηγá bɛ́ mácɛɛ wá, bwó wá Zembî mə bá cɪ ná búsə otútəlî ɔ́ búúd wá. ¹⁴ Nkí ikúl ishús í ηγə sá isâ mbwoomb mácɛɛ í ηγá jî yí í njúl ná bwá áshígɛ lég mácɛɛ, bwá ηγə sá isâ byəɔŋgú nə fəg byélé. Ntó má lwágulə ná mácɛɛ məɔŋg mə á bwey nyíi bwá dí cugud. ¹⁵ Cug jāŋ í lwágulə ná misóólúgú mí mácɛɛ mí bwo cilyá mílámúd; lâm wāŋ í ηγə námá magulə ntó, misóólúgú mí mácɛɛ myəɔŋg mí dɔ nyîn námá ja bwá dɔ faas ísâ í mábɛɛ́ nə isâ í ηkáam yí. ¹⁶ Sâ í bá nyîn ná ηgáŋ jwôw lú sémbyé mílású yí wáni. Nəcə, Jəjə Kéel má ηγá bwiing yí ηγá

2:4 Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15 **2:5** Iza 2.11-21 * **2:5** Məkál mə mítán mə cɪ na ná: wo ngaan ná wo acéndé bəw-bəw kuú njəond wô. **2:6** 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27 **2:11** Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1 **2:12** Mat 7.21
2:16 2.6; 1Kr 4.5

ci ná, jwôw dɔɔŋgá, Zembî mæ bá nti *Kríst Yésus zə jaaw nda mítédúgá mísá búúd ishwoo mímwɔ dí ná.

Oyúden bwá á sá malwâ

¹⁷ Wo muud jí nă jíná ná *Yúden yé, wó má jéég kwon *mbwoomb mǎcɛɛ dí, wo ŋgə ŋwa gúmá nǎcé wo mpúlə fwámé Zembî. ¹⁸ Wɛɛ wo mpú sâ Zembî wɔɔŋgâ ŋgá jii yí, mbwoomb mǎcɛɛ í ŋgá ntâg sá ná wo mpúg dɔ fɛ́esh sâ jí nă mfíí yí. ¹⁹ Wɛɛ wo ŋgə tédúga ná Zembî nyə á yə wo séy lwólə wǎancím-ncím zhií, wo ŋgə fɛɛn bɔɔŋg bí yídúgúd wá mǎŋkenya. ²⁰ Wo ŋgə tédúga ná Zembî nyə á yə wo séy jígúílílə ílad, ná wo jì yígúli ikákágé, ná mbwoomb mǎcɛɛ í má sá ná wo mpúg obúbólé fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ka jígúli wóméfwó nǎcé jì? Wo wé ŋgá cúndə ná buud bwá nda júwo, njì wɛɛ ka ŋgə júwo nǎcé jì? ²² Wo ŋgə ci ná buud bwá nda sá mínɔomb, ká nǎcé jì wé ŋgá sá yí? Wo ŋgá mpii ozembî ó áyadúg, nǎcé jì wó ŋgá júwo isâ í ózembî bɔɔŋg yí? ²³ Wo ŋgə ŋwa gúmá ná wo mpú mǎcɛɛ, wo ŋgá nyinŋə caam mwo; caamúlə wó ŋgá caam mwo ni, wo ŋgə júwo Zembî gúmá jé!

²⁴ Wo má dúg í? Kálaad Zembî ŋgə ci ná: «Bí ŋgə sá ná ikúl ishús í ŋgág nă *lās nă nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bə ná ábiwáág jì nă mfíí shú

dwô dí ja wó bɛ mbwoomb mǎcɛɛ yí. Wó ká yida ŋgə caam mǎcɛɛ, wo bə nǎmá mǐsh má Zembî dí nda muud cúgɛ sýá ábiwáág yé. ²⁶ Njì, ŋkí muud cúgɛ sýá ábiwáág yé má bɛ mbwoomb mǎcɛɛ, a bə mǐsh má Zembî dí nda muud jì sýá ábiwáág yé. ²⁷ Muud nyə áshígɛ byêl kúl búúd í dɔ sýá ábiwáág dí yé, ŋkí ny-wáá ŋgə bɛ mǎcɛɛ, a bá sámɔ wo mǐlǎsú. Nǎcé wo aŋgə nă cugə nda mǎcɛɛ mə jii ná, í njúl ná wo jì nă mǎcɛɛ mǐ-cilyá, wo nǎmá nă ábiwáág. ²⁸ Jí ná, bálə Yúden cúgɛ njì sýálə íyuug, ábiwáág kú bə njì nyɔɔŋg bwá sá nyúúlúd yé. ²⁹ Fwámé Yúden jì nyɔɔŋg nyə á má magulə cug Yúden nyédí tédúgá dí yé; fwámé ábiwáág jì nyɔɔŋg nyə á má sɔy lám dí cwú yé; nyân má zhu wá Nkɛŋkɛ Shíshim, kú bə nǎcé muud ŋgələ bɛ mǎcɛɛ. Fwámé Yúden jì nyɔɔŋg mə ŋwá gúmá mǐsh má Zembî dí yé, kú bə mǐsh má búúdɔd yé.

3

Tútəlí muud cugé shí gaád

¹ Ká ŋkí ntó, *Oyúden bwá ntɔ bóól búúd nă nyáyé zhíí? Ábiwáág jì nă wáyé mfíí? ² Tɔɔ nyáyé zhííd, tɔɔ nyáyé di, Oyúden bwá ntɔ. Bwá ntɔ nǎcé, í tééd fwo bə ná, bwá wá Zembî nyə á kala iciyá byé wá. ³ Ká jì? Nkí bóól Oyúden bwá á bə kú bɛ mǐcɛɛlǎ myâ bǎnôŋ Zembî, yə sá jɔɔŋg wó í é sá

ná Zembî bág kú ná bę íciyá nyáméfwó nyə á ci yí? ⁴ Mbô! Í cúgé nă ģkul bə ntó! Buud bwá jəlá nă mpu ná Zembî má dă ci nĵi obúbálé, buud bēsh bwá njúl obwiingye ó íjǝǝ. Sâ jǝŋg wá jĵi cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud bwá jəlá nă mpu ná iciyá byô bí nĵi obúbálé; ģkĵi bwá tál wo kǝǝd dí, wo ntǝ.

⁵ Nĵi olíŋgĵi búsú bwá dă sá ná otútəlĵi ó Zembî* bwá mpúg nyĵn, sá ka ci cĵnǝŋg ná jĵi? Ye sá é ci ná Zembî má dă námá sá ócícéndé ja á dă lwóya mpimbə jé nă sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. ⁶ Mbô! Í cúgé nă ģkul bə ntó! Í ká bə ntó, Zembî ka sám búbúđ milésú ntúdelé?

⁷ «ģkĵi íjǝǝ byâm í dă sá ná obúbálé ó Zembî bwá búlăg mpu nyĵn, mə é ka nyĵŋgə ģwa mǝbǝǝ mə *sám na ntúdelé?»

⁸ Muud jĵi nă ģkul ci na ná: «Sá sáágá mǝbǝw, mǝbǝw mǝŋg má wéeshúlĵi mǝnywa?» Bóól búúđ bwá ģgá ntáma mə jĵnə wá, bwá ģgə ci ná mə á ci ntó. Zembî mə bá yə bwo intágúlĵi í jəlá yí.

⁹ Sá kág ci ná jĵi? Ye sá Oyúden sá ģgə ntǝ bóól búúđ nă nyúl zhĵi? Cwúđ! Sá ģgə kúnǝw lwágulə ná buud bēsh búsə mǝnyámá má mísámúđ, buud bēsh tǝ Oyúden tǝ Ogurêk. ¹⁰ Sâ jǝŋg wá Mícilyá mí ģgá lwágulə kúl mí ģgá ci ná:

Kú nă muud jĵi tútəlĵi, kú nă tǝ ģgwúđ.

¹¹ Kú nă muud jĵi nă fǝg, kú nă muud ģgá sǝ Zembî.

¹² Buud bēsh bwá á má wú zhĵiđ

bēsh bwá mú ģgə cwagəwa ntó,

kú nă tǝ ģgwúđ jĵi nă jǝ lâm,

kú nă tǝ ģgwúđ nă ģgwúđ.

¹³ Nĵkwoóminú jǝŋg jĵi nda shwon í má bǝŋ yí.

Jûm dǝŋg í wéeshúlĵi nĵi mǝshĵigă,

Sâ í wú bwo mpásə ijá í mpu yí

jĵi nda mǝjə mə nywă.

¹⁴ Məzhúŋgúlú nă iciyá í ófimăl

í á má lwánd bwo mímpud ná cwóó.

¹⁵ Məkuú má cáás bwo shĵi nĵi kálə ģwú búúđ.

¹⁶ Kúl jēsh bwá ká yí, bwá ģgə ģwĵilya mǝnywa mə búúđ,

ģgə nyasulə buud mǝntágulad.

¹⁷ Bwá ampúyé zhĵi mǝtəla.

¹⁸ Bwá abwélé bə nă tǝdúgá ná bwá fúndə Zembî.

¹⁹ Sá má mpú ná sâ jēsh *mbwoomb mǝcǝǝ í ģgá ci yí, í ģgə dǝgya nă buud bwá á yéyǝw mbwoomb mǝcǝǝ wá. Jĵi ntó shú ná muud bág kú bēny mpu, í mpúyúg ná buud ǝ shĵi mishwun bēsh bwá á má byaagulə mísh má Zembî dí. ²⁰ ģwá wá jĵi ná, muud tǝem sá mísóólăgú mǝcǝǝ má ģgá jĵi myá, Zembî nyə abúle ci ná muud wǝŋgú jĵi tútəlĵi nǝcé ntó. Nǝcé mǝcǝǝ mǝsə yidá bə

3:5 9.14 * **3:5** Mbií Zembî má dă ci ná muud jĵi tútəlĵi muud yí. **3:8** 6.1 **3:9** 1.18–2.24; 3.23 **3:10** Sôm 14.1–3 **3:13** Sôm 5.10; 140.4 **3:14** Sôm 10.7 **3:15** Iza 59.7–8 **3:18** Sôm 36.2 **3:20** Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22

shú ná muud mpúg ja á má sá sãm yí.

Búgúlálá Yésus-Krîst wá í sá ná muud nyínúg tútálí

²¹ Jaá ga jí ná, Zembî má lwóya otútálí bé, kú ciingya mbwoomb mácééd. Mbwoomb mácéé nà micilyá mí *búúd ɔ mícúndá mí ngə yida bwiing otútálí Zembî má lwóya wá. ²² Í mú ná, muud mæ *búgúlá Yésus-Krîst yé, Zembî ci ná a ji tútálí muud. A dæ sá ntó næ muud yêsh mæ *búgula yé, kú næ fyasúg; ²³ nácé buud bêsh bwá á má sãm, ná ndéé milwaná mí Zembî mí á má wú bwádí ícugud. ²⁴ Nji, Zembî nywáá, má ci ná búsa otútálí ɔ búúd. A má ci ntó ashwá næ jə lâm jé, nácé shwiy má *Krîst Yésus í yíl bwo mányámád. ²⁵ Yésus-Krîst wá Zembî nyə á yána tâŋ cúdú mæzán yé, shú ná mácii mé má shwíyugá, muud mæ búgúlá nyə yé bág næ ijuugá í *mísám. Yánalə Zembî nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágula ná a ji tútálí nácé nyə á ngə bíd misám búúd bwá á ngə sá yág ja Zembî nyə á ngə ná jísow yí. ²⁶ Nyə á ngə jísow ntó a ngə mpu ná Yésus mæ bá zə bə *lám ícweel. Ja gaád a má lwóya shwiy mæ Yésus dí ná a ji Zembî á otútálí. Gwé wá á má sá ná, muud mæ búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəŋgá ji tútálí muud.

²⁷ Ká muud ji næ ŋkul ŋkêny nyúúl na næ nyáyé zhí? Kú næ təo zhí. Nácé ji? Nácé, bəŋlə mácéé dí wúsá næ mfií, í yidá bə búgúlálə. ²⁸ Sá ngə táduga ná Zembî má dæ ci ná muud ji tútálí muud ja múúd wəŋg mæ búgula yí; í ádé bə nácé ngəlá sá misóólúgú mácéé má ngə jii myá. ²⁹ Ye Zembî ji nji Zembî *Oyúden? Ye a cugé námá Zembî á bóól búúd bêsh í? Haaw! A ji námá Zembî á bóól búúd bêsh. ³⁰ Nácé Zembî ji nji ngwúd. Nyə wá mæ bá ci ná buud ɔ ábiwáág bí otútálí ja bwá búgula yí. Nyə námá wá mæ bá sá ná, búúd bwá cugé búúd ɔ ábiwáág wá bwá ká búgula Yésus í, a ci ná bwá músə otútálí ɔ búúd. ³¹ Ye ntó ji ná sá má jimbál *mbwoomb mácéé nácé búgá? Mbô! Í cugé ntó! Sá ngə yida mpu tâl mbwoomb mácéé fwámé céd.

4

Búgú má Aburaham jísə sá yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú má dā *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bág næ jí? ² Nkí í á nywá ka bə ná Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tútálí muud nácé misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə næ zhí ná a ŋkényúg nyúúl; nji a kú ŋkêny nyúúl mísh má Zembî dí. ³ Ká Kálad Zembî ngə ci ná ji? Ngaá a ngə ci ná:

3:21 1.2, 17 **3:22** 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 **3:23** 5.2, 12; 8.18-20; Mat 3.19
3:24 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 **3:25** mácii: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14;
1Yn 1.7; Mbú 1.5; 5.9 tútálí: 1.17; 3.3-4 **3:27** 3.1, 21, 31; 8.2 **3:28** Gal 2.16
3:29 3.22; 4.11-12 **3:31** 6.15; 8.2-4 **4:2** Zhk 2.21 **4:3** Mat 15.6; Gal 3.6;
Zhk 2.23

Aburaham nyə á búgula
Zembî,
Zembî mú lə nyə búgə jé
jəŋgá,
a mú ci ná Aburaham ji tútəlí
muud.

⁴ Sá mə mpú ná muud mə sá
gúl séy yé mə də ŋwa myəna;
myəna myəŋg mí cúgə ná
bwə sá nyə mpaam, mísə sá
bwə mbíd nyə yí. ⁵ Nji, Zembî
mə də sá ná muud jí kú bish
nyə yé bəg tútəlí muud. Muud
mə jəlá nə *magulə ntó, kú
lwóya mísólúgá. Muud mə
mágúlá ntó yé, Zembî lə nyə
búgə jé, a ci ná a ji tútəlí
muud. ⁶ Ntó wə *Dávid ŋgə
lás ja á ŋgə bwiing mənywa
mə múúd jí ná Zembî nyə alýé
nyə misólúgá, á yida ŋwa nyə
ná tútəlí muud yé. ⁷ Dávid nyə
á ci ná:

Buud Zembî mə juu nə fúlú
nyáŋ a kú bish məcɛɛ
wá,

á mə jím bal *mísám myáŋ wá,
bwə mə jəla.

⁸ Muud Cwám ba mə bə kú ná
kwo lə *sám yé yé, mə
jəla.

⁹ Jəlálə wəŋg, ye wúsə nji
shú buud ɔ ábiwáág, yé wí
námə shú búúd bwə cúgə nə
ábiwáág wá? Gwágúgá ná sá
ŋgə ci ná: «Zembî nyə a dág
búgə mə Aburaham, a mú ci
ná a ji tútəlí muud.» ¹⁰ Jáyé ja
Zembî nyə á ci ná Aburaham
ji tútəlí muud yí? Ye í á
bə Aburaham mə shín síya
ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í
á shígə bə a mə shín síya, í á bə

a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka lég
ábiwáág tãŋ məyigýé lwólə nə
Zembî nyə á ci ná a ji tútəlí
muud. Zembî nyə á ci ná a ji
tútəlí muud nəcé búgə nyə á
*búgula a kú fwo síya ábiwáág
yí. Ntó, Aburaham nyə á ka
zə bə sósŋgá á buud bēsh bwə
búgúlá Zembî nda nyə kú síya
ábiwáág wá, nəcé Zembî mə lə
bwo búgə jáŋ, a mú ci ná bəsə
otútəlí ɔ búúd nda Aburaham.
¹² Bəŋg bwə mə síya ábiwáág
wá, bwə ka bɛ kuú njənd
sósŋgá wúsú Aburaham nyə á
kyey a kú fwo síya ábiwáág
yí, Aburaham ji námə sósŋgá
wáŋ.

¹³ Zembî nyə á kaag
Aburaham bənŋ mpwŋ
buud nyé ná bwə wə bwə bá
bə nə shí nyēsh. Í a shigé
bə nəcé Aburaham mpúlə bɛ
məcɛɛ; í á bə nəcé Aburaham
nyə a búgula, Zembî mú ci ná
a ji tútəlí muud. ¹⁴ Í ká bə
ná buud bwə ŋgə bɛ məcɛɛ
wá, bwə wə bí nə kəw lú ísá
Zembî nyə á kaag yí, mpu
ná búgə í mə bə kú nə mfíí,
ŋkaagə kú nyiŋgə bə sá múúd
mə wímbé nə kənd lám yí.
¹⁵ Nəcə məcɛɛ wə mə də sá
ná mpimbə mə Zembî í bíig
muud; məcɛɛ mə á mbəm bə
kú bə, caamúlə məcɛɛ kú námə
bə. ¹⁶ Gwə wə jí ná, búgə wə í
é sá ná muud légúg mənywa
Zembî nyə á kaag má. Í bə
ntó shú ná mpaam mə Zembî
í mpúyúg, ŋkaagə í mú bə nə
mfíí shú mpwŋ buud mə

Aburaham nyêsh. Mfíí wɔɔŋg í cúgé nji shú bɔɔŋg bwá á lág *mbwoomb mácɛɛ wá; wúsə námá shú bɔɔŋg bwá ŋgá búgula nda Aburaham sɔ́ŋgá á sá bēsh wá. ¹⁷ Sá jɔɔŋg jisə Mícilyád ná: «Mə a sá ná wo bág sɔ́ŋgá á ncúlyá ikùl nə ilwoŋ.» Aburaham ji sɔ́ŋgá wúsú mísh mə Zembî nyə á búgula yéd, Zembî mə du gwûmushi mímbimbə, du sá ná sâ í cúgé yí í bág yé. ¹⁸ Fwála í á bə ná muud kú ná bwánd nə búgá yí, Aburaham nywáá nyə á ŋgə gwaa kənd mísh nə búgá. Nyə a búgula Zembî, a músə bə sɔ́ŋgá á zhwog ikùl nə ilwoŋ. Mícilyá mí ŋgə ci ná: «Bímí ni wə mpwoŋ buud nywô í bá bə yé.» ¹⁹ Ná ndéé, Aburaham nyə á bə nə mimbû kúná-kúnə nə təd, a ŋgə mpu ná nyúul mə shîn kə nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Aburaham nyə á tɛem ŋgə dág isâ íni ntúni, búgá jé í á shígé shím̃ba. ²⁰ Búgá í á shígé fúfə nyə ná a shwána ŋkaagə mə Zembî. Búgá jé í á yida ləlushi nyə, a mú yə Zembî gúmá ²¹ a shwu nyúul ncindî nə ncindî ná Zembî ji nə ŋkul mə sá sâ á mə kaag yí. ²² Sâ jɔɔŋg wə ciyá jí ná: «Zembî mú lə nyə búgá jé jɔɔŋgá, a mú ci ná a ji tútəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ŋgə ci ná: «Zembî mú lə nyə búgá jé jɔɔŋgá» ni,

í cúgé nji shú mə Aburaham nyəmɛfwó, ²⁴ wúsə námá shú dúsú. Zembî mə bá námá lə sá jisú búgá, sá bēsh buud sá ŋgə *magulə ná Zembî nyə a gwûmushi Cwamba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nacé Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísú, Zembî nyə a gwûmushi nyə shú ná sá bág otútəlí ɔ búúd nyádí míshúd.

5

Yésus nyə á zə sá ŋkwambula

¹ Ná ndéé, nda Zembî mə ci nə sá mú otútəlí ɔ búúd nacé búgá ná, mpwogé músə mpádúgá sánŋə Zembî nacé Cwamba wúsú Yésus-Krîst. ² Ntó, nda sá bí nə búgá ná, sá mú nə zhií ná sá ciŋgya wə Yésus ná ndéé kə bwəma nə mpaam mə Zembî. Mpaam nyɔɔŋg dí wə sá ŋgə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sə ŋgə ntág cugə milúu ná sán nacé sá ŋgə bwánd nə búgá jēsh ná sá mə bá námá ŋkənəwa mánkənəwa mə Zembî. ³ Sə mə bul nyiŋgə bə nə milúu ná sán ja *íncwaw í ntug í ŋgə bíi sá yí, nacé sá mə mpú ná incwaw í ntug í jígúlí sá ná sá bág nə zény kálə shwóg. ⁴ Muud nyə á mə jíg zény kálə shwóg yé nyə ányingəyé ná du búla ja mábwbúbán mə é du wóós nyə yí; bálə kú búla wɔɔŋgá í mú sá ná a mpúg ŋgə bwánd nə búgá. ⁵ Sə ábúlé

4:17 Mæt 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19 **4:19** Mæt 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mæt 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4 **4:25** Iza 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 Zembî mə ci ná sá mú otútəlí ɔ búúd: 3.25-26 **5:2** mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgá: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 mánkənəwa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 **5:3** Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 **5:5** 8.39; Sôm 22.6; Heb 6.19

sám̃ba nə bwándúlə sá é bwánd ntó yí, nəcé Zembî nyə a má yə sá Nkɛ̀ɛkɛ Shíshim ná a ɲgóg nə myɛɛg sá cɛlí mílámúd.

⁶ Kríst nyə á zə yə fwála Zembî nyə á cɛ̀lɛ yííd, ja sá á bə ná ítag-bwool yí, ja jɔ̀ɲg wá *Kríst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bísh Zembî wá. ⁷ Muud cugé nə ɲkul mpu magulə ná a yá jílá má tátəlí muud; muud jì nə ɲkul yə jílá mə múúd jì fwámé múúd yéd. ⁸ Zembî nywáá ɲgə yida lwágulə ná á cɛl sâ. Ndəm á cɛlí jɔ̀ɲg nyí ná Kríst nyə á zə yə jílá jísúd sá ɲjúl ná ósól ɔ́ *mísám.

⁹ Nkámúsá ná Yésus fwó sá ntó sá ɲjúl osól ɔ́ mísám, ɲkəmusa nə ja mácií mé má má sá ná Zembî cíg ná sá bí otútəlí ɔ́ búúd ga; ɲgaá ná nyə é ka sá ná sá fáámugí nə mpimbə má Zembî í ɲgə zə yí? ¹⁰ Zembî nyə á ntí mwân yé zə yə shú ná shwiy dé í sáág ɲkwambulə mpádúgá sáñɲ. Nkámúsá ná á fwó sá ntó ja sá á bə mizhízhíɲ myé yí, ɲkəmusa nə ja sáñɲ mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sá cug nəcé Kríst ɲgə cugə. ¹¹ Jêsh námá dí cí. Sə búsa nə milúu ná sáɲ nə Zembî shú má Cwám̃ba wúsú Yésus-Kríst muud nyə á má zə sá ná sáñɲ Zembî bág mpwogé jaá gaád yé.

Yésus jì Adam ábɛɛ

¹² Sâ má ɲgə cɛl ci yí jì ná *sám í á zə shí mishwun nəcé muud ɲgwûd, sám wɔ̀ɲgá mú julə shwiy; shwiy mú kala nə

búúd bêsh, nəcé buud bêsh wá bwá á sá sám. ¹³ Shúshwóógú ná Zembî zág yə Moyíz mæcɛɛ, sám í á bwey də bə shí mishwun; ɲjì, Zembî nyə a shígé fwo də lɔ́ búúd misám nəcé mæcɛɛ kú fwo bə. ¹⁴ Njì, té wúlə wəla má Adam zə wɔ̀s wəla má Moyíz íí, shwiy í á ɲgə bii buud bêsh tɔ́ buud bwá á shígé sá mbií sám nda caamúlə mæcɛɛ Adam nyə á caam yí.

Adam nyɛ jisə vuguli mə múúd nyə á jala nə zə yé. ¹⁵ Sə cugé nə ɲkul yiga iwushí í Adam nə yána má Zembî. Jí ná, iwushí í Adam muud ɲgwûd í á sá ná zhwog buud bwá bwámag nə shwiy. Mpaam má Zembî í ntɔ́ mínjì, yána nyə á yə zhwog buud lúú má Yésus-Kríst muud ɲgwûd yí í bul bə nə mfií. ¹⁶ Məma salanê jisə mpádúgá sá Zembî nyə á yə buud mpáam dí yí nə sólúgú iwushí í múúd ɲgwûd í á sá yí. Nəcé, sémbyé í á bɛ iwushí í múúd ɲgwûd yí í á bə ná muud má jəlá nə bwəma nə intágúlí í ayíyáág. Njì, ja búúd bwá má sá mísám ná sá sá sá yí, yána má Zembî dáá í má yida sá ná buud bwá bág otútəlí ɔ́ búúd míš méd. ¹⁷ Jì ntó, iwushí múúd ɲgwûd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nə buud bêsh. Njì, Zembî má sá búúd mbiya məma yána lúu má Yésus-Kríst muud ɲgwûd dî; a má sá bwo məñywa, a sá ná bwá bág

otátalí ɔ búúd. Bwé bá cugə nəcə *Kríst, bənɔŋ ka bá bæ mícî.

¹⁸ Nda í ká bæ ná wusúla múúd ŋgwúd nyə á wush yí í á sá ná buud bēsh bwé bág nə intúgúlí ná, ntó námá, Zembî nyə ci ná buud bēsh búsa otátalí ɔ búúd nəcə sósólúgú títalí muud ŋgwúd nyə á sá yí. ¹⁹ Námá nda búúd bēsh bwé á má bæ ósól ɔ mísám nəcə sósólúgú málwə múúd ŋgwúd nyə a sá yí ná, ntó námá wə zhwog buud bwé bá bæ otátalí nəcə sósólúgú mágwág múúd ŋgwúd nyə a sá yí.

²⁰ Zembî nyə á wá *mbwoomb məcɛɛ shú ná iwushí í mpyáánzúg. Ná ndɛé, kúl sám í á mpyáánz yí, mpaam má Zembî í á nyingə mpyáánz ntɔ iwushî. ²¹ Mpaam má Zembî í á mpyáánz ntɔ iwushî shú ná, nda sám í á ŋgə jwɔ́, í dúgá sá ná buud bwé bwámag nə shwiy ná, mpaam má Zembî í jwɔ́g ja gaád, ŋgə sá ná buud bwé bág otátalí ɔ búúd; ná ndɛé, sá mú nə ŋkul jee lág cug á kandugə kandugə lúu má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dî.

6

Sá búsa mimbimbə shú sâ í dúgyá nə mísám yí

¹ Shé kág ci ná jì? Ye shé má jəlá nə ŋgə kə nə *mísám shwóg nə shwóg shú ná Zembî ŋgəg nə bul nyingə sá shé mpaam? ² Mbô! Í ajəlayé nə bæ ntó! Shé á má yə,

shwiy dɔɔŋg í á má sá ná shé béégyág nə mísám; shé é ka nyingə ŋgə cugə mísámád na ntədəɛ? ³ Ngaá bi mə mpú ná sá bēsh buud sá á ŋgə duwan tɔŋ buud ɔ Yésus wá, sá á má yə námá nduwán wɔɔŋgúd? ⁴ Ntɔ jì ná duwanəla sá á duwan yí, sá á yə, sənɔŋ Yésus sá mú dɔw. Ntɔ má ká ná, nda ŋkúl áyíyáág má Sósólúgú í á gwúmushi nyə ná, shé má jəlá nə ka cugə cug ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ŋkí sá má ci ná shwiy dé í músə shwiy dúsu, gwúmala yé í é bæ námá gwúmala wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbií búúd shé á dɔ fwo bæ yí í á bæ mbádúgá nə *Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí. Í á sɔy ntɔ shú ná ŋkul mísám mí á dɔ bæ nə ndí shédí mílám dí yí í shínúg kandugə, shé wúg mánýámá má mísámúd. ⁷ Mpugá ná muud má yə yé, mísám mí ányíngáyé ná jwú nə nyə. ⁸ Nda sənɔŋ Kríst sá á yə ná, sá má tádúgá ná sənɔŋ sá é cugə námá. ⁹ Sá má mpú ná nji Kríst nyə a gwúm yí, nyə abúɛ ná nyingə yə, shwiy í cúgé ná nə ŋkul bií nyə. ¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béégyág nə mísám ja ŋgwúd á kandugə; cug á ŋgə cugə yí jísə shú má Zembî. ¹¹ Námá mbií ŋgwúd wɔɔŋgú, bi má jəlá nə ŋwa bíməfwó ná bi á má yə, shwiy dɔɔŋg í á má sá ná bi béégyág nə mísám; nji bí ka ŋgə cugə shú má Zembî, kwon mə Yésus-Kríst dî.

¹² Sám í á jəlayé ná nə nyingə

juwú ná manyúúl mún má bá yə mənì; mbô, *sám í á jáláyé ná nə sá ná bi dóg ngə bɛ iyéesh ya manyúúl mún. ¹³ Kúgá ná du balan nə ikúl í nyúúl bín du sá olíngí nómá nda bí bí ná málwaaá má mísám. Yidagá yə Zembî manyúúl mún nəcé bi a shí yə, nə ndéé bi mú gwúm. Ntó, balanugá nə ikúl í nyúúl bín dúlə sá ótútəlì. ¹⁴ Sám í abúlé ná nyingə juwú nə bî; nəcé bí cugé ná íjwûga í məcəđ, bi búsa mpáam má Zembî dî.

Sá búsa mikwám mí cug á tútəlì

¹⁵ Ntó wə jí? Sá sáág *misám nəcé sá músə mpáam má Zembî dî, kú ná bə íjwûga í məcəđ dî? Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó! ¹⁶ Ngaá bi mə mpú ná bí má ká yə múúd manyúúl ná bi é du sá nyə məgwág, bí shwal bə málwaa mɛ? Bi búsa málwaa má múúd bí má sá mágwág nə ndí yé. Bí má ká bə málwaa má mísám, misám mí kwaamb bí shwiy; bí má ká bə málwaa má Zembî, Zembî ci ná bí bí ótútəlì ɔ buud. ¹⁷ Akíba nə Zembî nəcé yág í, bi á du bə málwaa má cug mísám; nji ja gaád í, bi a má kənd milám mín myēsh njígúlá í ngə jígúlow buud bēsh yíd, njígúlá bí á lóg yí. ¹⁸ Bi a má shwub nə misám, bi músə málwaa má cug ótútəlì. ¹⁹ Mə lās ná zhizhe lāsúlə á buud nəcé bi ádé lēl gwág. Mwôw má mpús í, bi á du balan nə ikúl í nyúúl bín du cugə

nda málwaaá má mísóólúgú mí áduđanā, málwaaá má cug á kú bish məcəđ; zhúgúlā a cínongú í á bə ná bi á du sá Zembî málwə. Jaá gaád í, ságá ná ikúl í nyúúl bín í bəg málwaaá má cug ótútəlì; zhúgúlā a cínongú í é bə ná bi é ngə cugə cug Zembî mə gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á du bə málwaaá má mísám yí, í áshígé du bə bí yímbúlí nə bi kəndug milám ótútəlì dî. ²¹ Wáyé mfíí bí á bə nə ndí ja jəng yí? Ngaá bi mú du gwág mísóólúgú mín shwôn, nəcé mí á du bə myəng mi kənd múud nji shwiy dî myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembî má yíl bí mánýámá má mísámád sá ná bi bəg málwaaá mé ná, bi mú ngə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námə nə cug á kandugə kandugə. ²³ Haaw, sám í kwaamb múúd shwiy, nji Zembî nywaaá mə yə múúd cug á kandugə kandugə mpáam nyéd; a yáná gwo kwon mə Cwamba wúsú *Kríst Yésus dî.

7

Sá ngə sêy nə Zembî mbii ágúgwáan

¹ Bwaanng, ja má ngə lās nə bí yí, mə mpú ná mə ngə lās nə buud bwə mpú məcəđ wá. Ngaá bi mə mpú ná məcəđ má du juwú nə muud nji ja múúd ngə ná cugə yí? ² Nda mudá, nkúmba cɛɛ í ngə laad nyə nə ngwúm yé té wēsh ngwúm ngə ná cugə yí. Nji, ngwúm má ká yə, cɛɛ dəongú kú ná bii mudá.

³ Ntó ji ná, múdá má ká ntɔ wúl njów báád ηgwúm ná nə mísh íí, bwá jów nyə ná mudá minɔmb. Nji, ηkí ηgwúm má yə, cɛɛ kú ná nyiŋgə bii múdá; á ká ntɔ wúl njów báád íí, a kú bə múdá minɔmb.

⁴ Bwaanɔ, jí námá mbií ηgwúd wɔɔŋgú shú dún, bi músə buud ɔ *Křist, sá jɔɔŋg í á má sá ná bi bəg mimbimbə shú sâ í dúgyá nə mæcɛɛ yí. Bi á má ntɔ məbwə mə múud shúsád, múúd nyə a gwúm yé. Í á siy ntó shú ná shé wúmág Zembî mpumá*. ⁵ Nəcə, ja shé á ηgə ná bɛ iyéesh í cug múúd yí, mæcɛɛ má á dɐ shwambulə bów-bów iyéesh bísú. Bów-bów iyéesh bísú byɔɔŋgú wá í á dɐ ηgə sɛy sádí íkúl í nyúúlúd, mpúmá a cínɔŋg nyə á bə nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sâ í dúgyá nə mæcɛɛ má á dɐ bii shé mikwám má; ntó, shé má wú mikwám myɔɔŋgúd. Shé mú məlwaa mə Zembî mbií ágúgwaa Nkɛŋkɛ Shishim ηgə lwágulə shé yí, kú ná bə mbií á yág shé á ηgə bɛ mæcɛɛ nda mäsá cilyá ná.

Ká mæcɛɛ má ηgə kwínd ji

⁷ Shé kág ci ná ji? Mæcɛɛ má má yidá bə *sám? Mbô! Í cúgé nə ηkul bə ntó! Nji, mæcɛɛ má á mbəm bə kú bə, mə a shígé nywá mpu sâ bwá jów ná sám yí. Nəcə, cɛɛ í á mbəm bə kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sâ ηkán», mə a

shígé nywá mpu sâ bwá jów ná iwímbág yí. ⁸ Sám í á ηwa zhií na mpándí níd, í mú sá ná mə téédúg ηgələ wímb isâ mimbii mimbii. Mæcɛɛ má ká bə kú bə, sám má yə. ⁹ Té wêsh má á ηgə ná bə kú mpu mæcɛɛ yí, mə á ηgə cugə. Ká, nji má á ka zə mpu mpándí yí, sám mú bən lúu, ¹⁰ mɛɛ mú yə. Mpándí í á bə ná í kwáambug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcə, sám í á ηwa zhií mpándí, í mú jwángulə mə ná ndéé í mú gwílya mə.

¹² Sâ ηgwúdú, mæcɛɛ máá mäsə ηkɛŋkɛ sâ, sâ mæcɛɛ má ηgə jii yí í njúl námá ηkɛŋkɛ sâ, í njúl tətəli, ηkí nywa. ¹³ Ká, yə sâ ányunywaá í má yida bə sâ shwiy shú dáamá? Mbô! Í cúgé ntó! Jí ná sám í á yida ηwa zhií sâ ányunywaá dí ná í zə gwílya mə; ntó, mpándí í mú sá ná sám í mpúyág, í mpúg námá nyín ná wúsə mbiya bów-bów sâ.

Cug mísám í dɐ wá múúd mányámád

¹⁴ Haaw. Sə má mpú ná mæcɛɛ mäsə sâ á *shishim, mɛɛ mə ηgə ná bɛ iyéesh í cug múúd, mə ji kwám á *misám. ¹⁵ Sâ gwáméfwó má ηgə sá yí, mə anɔɛ nə wámbulə gwo. Mə anɔɛ nə sá sâ má céél sá yí, nji sâ má ηgə mpíi yí, gwə wə má sá yí. ¹⁶ Nda jí ka bə ná sâ má ηgə sá yí mə anɔɛ nə céel gwo ná, mə má ka dúg ná mæcɛɛ mäsə jɔjɔ sâ. ¹⁷ Ntó,

7:4 6.4; Gal 2.19 * **7:4** Mpumá nyɔɔŋg wá misólúgá. **7:5** 6.21 **7:6** 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 **7:7** 4.15 **7:7** Mbá 5.21; Mat 2.16-17; 3.6 **7:8** 1Kr 15.56 **7:9** 5.13 **7:10** Ləv 18.5 **7:11** Mat 3.13 **7:12** 1Tm 1.8 **7:14** Sôm 51.7 **7:15** Gal 5.17

mæc ná dí ngó sá isâ má ngó sá yí, jísæ sám í njúl mæ nyúúlúd yí. ¹⁸ Mæ mpú búbálé ná ñkul mæ sá mánywa yí í cúgé cug múúd jâmud. Yéesh nà yéesh jân wá má jí nà ñkul gwág yí; ñji, kú nà ñkul mæ sá mánywa má ngó cæel sá má. ¹⁹ Ntó ji ná, mánywa má cæél sá má, mæ asáyé mwo; ñji mæbôw má acéélé sá má, mæ yidá mpu sá mwo. ²⁰ Nda jí ka bæ ná mæ ngæ sá sâ má acéélé yí ná, mæ dí ngó sá isâ, jísæ sám í njúl mæ nyúúlúd yí.

²¹ Mæ má ka kwey ná nyúl ñkúl nyísæ mádí cugud; ñkul nyooŋg wá í ðu sá ná, ja jêsh má cæél sá mánywa yí, mæ yida sá mæbôw, ²² í njúl ná mæ ngæ gwág nywa mæcæx má Zembî mádí lâm dí cwû. ²³ Nji mæ má kwey ná nyúl ñkúl nyísæ mæ nyúúlúd í ngó lumbali nà isâ táduga wâm í ngó magula yí. Ñkul nyooŋg í ngæ sá ná mæ bág kwám á ñkul mísám mí nà ndí mádí íkúl í nyúúlúd yí. ²⁴ A ñkúnkwóngula mæ e! Nyúúl ga í ngæ kà nà mæ shwiyud. Zó e bá yíl mæ mága mányámád e? ²⁵ Yé Zembî, akíba nà wo kwoŋ mæ Cwámbe wúsú Yésus-Kríst dí!

Í mú ja gaád ná, fag nyâm í ngó sá ná mæ bág lwaá lá mæcæx má Zembî, iyéesh byâm byân í ngó sá ná mæ bág lwaá lá ñkul mísám mí nà ndí yí.

8

Shíshim má Zembî wá ngó kyey nà mbúgula

¹ Ntó, jaá ga dí, buud bwá mú buud ó *Kríst Yésus wá bwá anyíngáyé ná kwo bwama nà intágulí í *mísám. ² Ñkul Ñkénkê Shíshim jí nà ndí yí í má yíl wo mányámá má mísámád, wo abulé ná kwo yæ shwiy lú mísám, nácé ñkul nyooŋg wá í ðu yæ múud mæ Kríst Yésus cug. ³ Mæcæx má Moyîz má á shígé bæ nà ñkul sâ ntó nácé cug múúd í cúgé nà ñkul bæ mwo. Nji, Zembî nyæ a shí sâ; nyæ á nti Mwân yé zæ jímbe búúd mísám. Mwân mú zæ ŋwa nyúúl búúd ó mísám bí nà ndí yí, ná ndéé Zembî mú yæ nyúúl nyooŋgá intágulí í mísám. ⁴ Nyæ á sâ ntó shú ná shé bág nà ñkul mæ bæ ótátalí bêsh mæcæx má ngó jii wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ngæ kyey nà shé, í é bæ Ñkénkê Shíshim.

⁵ Buud iyéesh í cug múúd í ngó kyey nà ndí wá, isâ í cug múúd wá bân bwá ðu tâl shwóg yí. Booŋg Ñkénkê Shíshim ngó kyey nà ndí wá, bwá ðu tâl isâ í Shíshim shwóg. ⁶ Mpugá ná muud mæ bæ iyéesh í cug múúd yé, mæshíné mé mäsæ ñji shwiy*, í njúl ná muud mæ bæ iyéesh í Ñkénkê Shíshim yé, mæshíné mé mäsæ cug, nyæ é cugæ ná shæc. ⁷ Nácé wálæ lúú iyéesh í cug múúd dí wúsæ ifamuga ngólæ fum Zembî; í aŋgê nà sá mæcæx má Zembî mægwág, í cugé

7:18 Mæt 8.21; Flp 2.13

7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11

7:24 1Kr 15.57

8:1 1.18; 5.1

8:2 3.27; 7.7-11

8:3 Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21

8:4 6.22;

7.4; 13.10; Gal 5.16, 25

8:6 6.21; Gal 6.8

* 8:6 8.6 Wa, shwiy dúsa béégyálæ nà

Zembî, kú bæ zhizhe shwiy sá má mpú yí.

námá nà ñkul bwelɛ sâ mwo mágwág. ⁸ Buud bwá ngá bɛ iyéesh í cug múúd wá bwá cugé nà ñkul nywa Zembî lámúd.

⁹ Ká bi bá bi aɗgê ná bɛ iyéesh í cug múúd, bi mú ngá bɛ Nkɛɗkɛ Shíshim, nácé a njul bí mányúúlád. Muud cugé nà Shíshim má Kríst yé, cugé múúd má Kríst. ¹⁰ Nji, nda jí ná Kríst njul bí mányúúlád ná, mányúúl mún má é tɛɛm ngá yà nácé misám, *mishíshim mín mí é ngá ɗwa cug† nácé Zembî nyà a má ci ná bí músə otátəlɪ ɔ búúd. ¹¹ Nkí bi bí nà Shíshim má Zembî muud nyà a gwúmushi Yésus yé, mpugá ná nyà e bá námá sá ná Shíshim yé wɔɔɗgú í gwúmushíg mányúúl mún mâ shwiy mání.

¹² Nda jí ntó ná, bwaang, mpugá ná shé búsə nà mpwálá, nji kú bə mpwálá ná shé ngág nà nyiɗgə bɛ iyéesh í cug múúd. ¹³ Nácé, bí má ká ngá bɛ iyéesh í cug múúd íí, bi mə bá yə; bí má ká yida ngá sá ná Nkɛɗkɛ Shíshim ngág nà gwílya misóólágú mányúúl má dɔ sá myá, bí bá cugə. ¹⁴ Mpugá ná buud bəsh Shíshim má Zembî ngá kyey nà ndí wá, bwó wə búsə bwân ó Zembî. ¹⁵ Nácé, Shíshim bí á lág yí í cugé *shíshim í sá ná bi bág mɛlwaá, bí nyiɗgə ngá cugə cug ífwaas yí. Bi á yida lág Shíshim í sá ná bi bág bwân

ó Zembî yí; Shíshim wɔɔɗg í yá shé ñkul ná shé kímág ná: «Abba†, Dâ!» ¹⁶ Nkɛɗkɛ Shíshim nyáməfwó ngá námá lwágulə *mishíshim míshé ná shé búsə bwân ó Zembî búbalé. ¹⁷ Nda jí ná shé búsə bwân ó Zembî ná, shé búsə námá nà kɔwɗ wá Zembî. Shénɔɗ Kríst shé má bá kɔwula mákɔw, ɗkí shé ngá námá kɔwula micún myé. Shé ngá kɔwula micún myé shú ná shénɔɗ bəsh bág ɗkənɔwa mánɗkənɔwa mé.

Milwaná myâ mwôw má ngá zə má

¹⁸ Jugálə shé ngá jug mwów mága dí yí í cugé tɔ sâ ja má tádúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ɗkənɔwag yí. ¹⁹ Nácé, Zembî mə bá zə sá ná buud búsə bwân bə wá bwá mpúyág. Ná ndéé, isâ byəsh Zembî nyá á té yí í ngá bwánd sâ jɔɔɗgú nà milâm ná jig-jig. ²⁰ Nji, ja gaád íí, mósól mánkul má ngá lwáfulə isâ byɔɔɗg ná í ngág nà bɛ cug á kú nà shwóg kú nà shug. Isâ byɔɔɗg dí í á vɔɗ ná í ká biil mánkul mɔɔɗgúd, Zembî wá nyà a nyasulə byo cínɔɗg. Nji, isâ byɔɔɗg byəsh í ngá bwánd nà búgá ná ²¹ dúl jwówád Zembî mə bá yíl byo lwéfúlí jɔɔɗgúd, nácé lwéfúlí jɔɗg í ngá caam. Ja Zembî mə bá yíl byo cínɔɗg yí, í bá ka lág cug fulí bwân ó Zembî bwá ngá

8:9 1Kr 3.16 **8:10** Gal 2.20; 1Yn 3.24
má Zembî ngá yə bí cugə. **8:11** 2Kr 4.14

8:14 1Yn 2.29–3.1 **8:15** Mak 14.36; Gal 4.5–7

8:17 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10–11

8:18 2Kr 4.17 **8:19** Kol 3.4; 1Yn 3.2

† **8:10** 8.10 Bósól bwá ngá ci ná: «Shíshim
8:12 6.18 **8:13** Gal 6.8; Ifz 4.22–24

† **8:15** Abba: Ciyá ni í ká ná Dâ.

8:17 Kɔw á jɔɗ isâ Zembî nyà á kwəmusə shú
8:20 Məɗ 3.17–19

cugə yí nə mənkanəwa bwə
ngə ɲkanəwa má.

²² Sá má mpú ná, zə wós
kíkídiga, isá byēsh Zembí nyə
a té yí í ngə ná jug, ngə leegya
nda mudá ngə kwi y minú ná a
zá byá yé. ²³ Í cúgé námá nji isá
byəngú; təw sá bəng Zembí
nyə a má yə Shishim yé tən
məkagulá wá, sá ngə námá lee-
gya ngələ bwánd fwála Zembí
mə bá zə təl sá cé bwán bē
dí yí, fwála á bá námá zə yíl
mánnyúl mäsú mánnyámád yí.
²⁴ Nəcə, Zembí nyə a má cug sá,
nji sá jəng í afwóyé ná nyín,
sá ngə ná bwánd bwándúg nə
búgá. Sā múúd ngə bwánd nə
búgá yí, á ká dág gwo, ye nyə é
kwo ná bwánd? ²⁵ Nda jí ná, sá
sá aŋgə nə dág yí, sá ngə bwánd
gwo nə búgá ná, sá ngə bwánd
gwo nə jísow.

²⁶ Námá mbií ngwûd
wəngú, Nkəŋkə Shishim ngə
námá kwiínd sá tag dúsú;
sá ádé mpu sá í jí ná sá
gwáambúg Zembí mājəgula
mäsú yí. Nji, Nkəŋkə Shishim
nyəmfwó má dū jəgula shú
dúsú, dū leegya mbií míleegya
íciyá í ləsú bísú í cúgé nə ɲkul
féég yí. ²⁷ Zembí nywáá muud
má dū bigas isá í lâm yé, á dū
mpu isá Nkəŋkə Shishim má
dū gwáamb cínəng yí; nəcé
Nkəŋkə Shishim ngə jəgula shú
óbúgula námá nda Zembí mə
jí ná.

Zembí jì cugye

²⁸ Sá má mpú ntəg ná Zembí
má dū sá sá jēsh í shúgúlág ɲkí
nywa shú búúd bwə céel nyə
wá, buud nyə á jəw təduga yéd
wá. ²⁹ Nəcə, buud Zembí nyə á
bwey fwo téed mpu wá, nyə á
bwey féesh bwo ná bwə bēlag
Mwán yé, Mwán yé bág cúmbá
á zhwo omínyə. ³⁰ Buud
nyə á bwey féesh ntó wá, bwó
wə nyə á jəw wá; buud nyə á
jəw wá, bwó wə nyə á ci ná
búsə otátəlí ɔ búúd wá; buud
nyə á ci ná otátəlí ɔ búúd wá,
bwó wə nyə á yə gúma wá.

Sā cúgé nə ɲkul yíl shé céelí má Zembí dí

³¹ Shé kág ná nyiŋgə ci ná
ji? ɲkí Zembí ngə kyem sá,
zá jí nə ɲkul nyiŋgə lúmbəlí
nə sá? ³² Nyə a shígə jəgula
fwámé Mwán yé, nyə a kəenzh
nyə shú dúsú. A téed fwo
kəenzh Mwán yé, ngaá nə
nyə é kwádulə yə sá isá byēsh
ashwá? ³³ Zá jí nə ɲkul
shwəman búúd Zembí má
féesh wá? Ngaá Zembí nywáá
nyə a má bwey ci ná búsə
otátəlí ɔ búúd? ³⁴ Zá jí nə ɲkul
sám bwo ləsú? Ngaá Yésus
nyə a shí yə; bul nyiŋgə bə
ná, nyə a shí gwûm, a njul
Zembí dí mbwə mənchwûm,
a ngə jəgula shú dúsú. ³⁵ Jí jí
nə ɲkul sá ná sá bēgyág nə
céelí Zembí ngə céel sá yí? Ye
*incwaw í ntəg, ye yágúwó,
ye cúwúlí, ye zha, ye məbúwa,
ye isá í áwuwa gwə, ye shwiy

ná bwá gwú sá? ³⁶ Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Shwiy í ngə wáamb sá jwów dēsh nəcə wo.

Bwá dúg sá nji nda itow

bwá nkág nə ndî ná bwá ká cígə yí.

³⁷ Nji, sá ngə jág bul ntɔ isâ ini byêsh. Nəcə muud ngə ccel sá yé ngə sá ná sá ngág nə ntɔ. ³⁸ Mee mə ngə ntág mpu búbálé ná gúl sâ cúgə nə nkul béég sá nə ccelí Zembî ngə ccel sá yí: tɔw shwiy, tɔw cug, tɔw *wəəngəles, tɔw isâ í ngə wá buud mányámád yí, tɔw cug ga, tɔw jɔəng zág yí, tɔw isâ í ngə ntɔ buud nkul yí, ³⁹ tɔw mənkuł mã gwôw, tɔw mɔəng mã shí, tɔw gúl sâ Zembî nyə a té yí, kú nə tɔw sâ jí nə nkul béég sá nə ccelí Zembî ngə ccel sá kwoŋ mã Cwamba wúsú *Kříst Yésus dí yí.

9

Izərayêl ji féeshá má Zembî

¹ Námá nda má jí múúd má *Kříst ná, búbálé wá má zá lás éga, mə abwíingé ijɔɔ; lâm wâm Nkəŋkə Shíshim ngə kyey nə ndí yí í ngə magulə ntó. ² Mə ngə ci fwámé ci ná lâm cúgə bwelə bə mə ná shee, mə ji nə məma məcəy mə lâm má ngə kə nji shwóg nə shwóg. ³ Mə ji námá nə nkul jee magulə nə məmэфwó bág nə məzhúŋgúlú, ná mə wá yídag béégya nə Kříst shú bwáəŋg wá kúl búúd má

á zə byêl byélé á shí ga yí. ⁴ Bwá, bag ó *Izərayêl, Zembî nyə á ngə bwo tən bwân bə, a yə bwo mənkanəwa mé, a sá isɔ nə bwo, a yə bwo məcəɣ mé, a yə bwo zhií ná bwá dúg yə nyə gúmá, a kaag bwo mənkaagó mé. ⁵ Bwá wá bí nə ímpáámáb í á fwɔ ibeend, mpwoŋ buud nyəŋúd wá Kříst nyə á zə byêl byélé á shí ga yé, nyə, Zembî mə ntɔ sâ jêsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

⁶ Ntɔ cugə ná nkaagó má Zembî í á má yə íyíy-yíy, mbô. Í yidá bə ná, mpwoŋ buud Izərayêl nyêsh dí nyísə fwámé Izərayêl; ⁷ nyêsh tɛem námá bə mpwoŋ buud má *Aburaham, nyêsh dí nyí fwámé bwân bə. Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Wá *Izaag wá mpwoŋ buud má á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntɔ má ká ná, bwân múúd mə byá nə yéesh jé á muud wá, bwó dí búśə bwân ó Zembî; bɔəng á byá nə nkaagó má Zembî wá, bwó wá búśə nyə fwámé bwân. ⁹ Nəcə Zembî nyə á kaag ná: «Mə bá nyiŋgə zə námá mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudûm.»

¹⁰ Í cúgə námá nji bímbí má ngə ci ni. Gúl sâ í á bə ná, Rəbéka bá mpáámáb jísú Izaag bwá mú bə nə bum lə məwáás. ¹¹ Í á ka bə, bwân

8:37 1Yn 5.4-5 **8:38** Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izərayêl: MmN 4.22; Ozê 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isɔ: Mət 17.7; MmN 24.7-8 məcəɣ: MmN 20-24 mənkaagó: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 Kříst: Mət 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mət 21.12; Mət 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mət 18.10, 14 **9:10** Mət 25.21-23; Rom 11.6

kú fwo byêl, bwá kú fwo sá tɔ́ mánywa tɔ́ mæbôw, Zembî mú sá ná tádúgá yé í bwámag. Nacé tádúgá yé í ðu bæ nji nda nyáméfwó mæ féesh ná. ¹² A ðu féesh múúd, kú bæ ná muud nyá áma fwo sá mísóólúgá, nji muud á céél jôw yé, a jôw. Ntó, nyá á ci nà Ræbéka ná: «Mwân acumbâ mæ bá bæ mwân á ntombú lwaá.» ¹³ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Mæ á cæel *Yákwab, mæ mpii Iso».

Zembî cugé nà olílingí

¹⁴ Ntó mæ ká ná jí? Nà Zembî jí nà olílingí? Mbô! Í cugé ntó! ¹⁵ Mpugá ná nyá á ci nà Moyîz ná: «Nyɔɔng mæ é cæel gwág nkúnkwónúla yé, mæ gwág; nyɔɔng mæ é cæel gwág cey lámúd yé, mæ gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembî mæ ðu féesh múúd nà lám ínkúnkwon, kú bæ nacé muud bálæ nà yéesh, nkí ntâg ná muud bulúla yímæ. ¹⁷ Sá jɔɔng wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná Zembî nyá á ci nà Farawôn ná, «Mæ a tâl wo njwú-buud shú ná mæ lwóyá nkûl nyâm wódí, jíná dâm jwóg shí nyêsh.» ¹⁸ Ntó jí ná Zembî mæ ðu sá ná, muud á céél gwág nkúnkwónúla yé, a gwág; nyɔɔng á céél sá ná a bág nà nún yé, a sâ.

Zembî jí fulí nyádí míféeshád

¹⁹ Wo é ci na ná: «Ká nacé jí Zembî mæ nyíngá ðu jum búúd yí? Nacé, zé jí nà nkul lal lúu nà cígúlá Zembî mæ nwa yí?»

²⁰ Eékyé, yé mwâ muud! Wo wá zé ná wó kaad nà Zembî? Ye mpii nyí nà nkul ci nà muud nyá áma mæ nyá yé ná: «Nacé jí wo áma mæ mæ ntága yí?» ²¹ Nkí ntâg ná ye mæol mæmpií cugé nà zhií ná a mæg isâ í gúmá, mæ námá zhizhe isâ nà yagá jé ngwûd nà ngwûd?

²² Zembî nyá á cæel lwóyá mpimbâ jé nà nkul nyé; nji, buud í á bæ ná a jángulag nà zhwunú wá, nyá á yida jísow bwo kú lámusa. ²³ Nyá a jísow bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwá mpúg bímbí á jí nà milwané yí, bwó buud nyá á bwey kwæmusa ná a bá yé mílwané myɔɔng wá. ²⁴ Buud bɔɔngá, jísá sá buud nyá á jôw wá. Nyá á jôw ntâg sá, kú bæ nji wúlá *Oyúden dí, nyá a jôw námá buud íkúl ishúsád. ²⁵ Jí námá nda nyá á ci kálaad mæ Ozê dí ná; ná: Kúl búúd í á shígé bæ kúl jâm yí,

mæ bá jôw gwo ná kúl jâm; buud mæ á shígé bul cæel wá, mæ jôw bwo ná wæabábæ.

²⁶ Námá kúkúl nyá á ci nà bwo ná:

bí cugé kúl jâm yí,
bwá bá jôw bwo cínɔng ná
bwân ó Zembî á kuwô.

²⁷ Izayí nyá a shí námá bwú nkúgú shú *Izæyêl ná:

Buud ɔ Izæyêl tæm bulya nda shé á mân,

Zembî mæ bá cug nji búbaalê.

²⁸ Nacé, Zembî mæ bá sá sóólúgá nyá á ci yí

wa shí gaád; a bá casulə wə ná
máŋ kú bwánd.

²⁹ Jí námá nda Izayí nyə á
bwey ci ná, ná:

nda nəcə Cwám̃ba á ŋkul
nyēsh

lúgələ sá búbaalé bwān,
ŋki sá á má zə bə nda Sódóm,
námá nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na ná jì? Shé
má ci ná ikúl í cúgé Oyúden yí,
í á shígé ŋgə sɔ́ zhíí ná Zembî
cíg ná búsa otútəlí ɔ́ búúd; nji,
Zembî má ci ná búsa otútəlí ɔ́
búúd nəcə bwá jéégúlə míkwoŋ
wə Yésus. ³¹ Ká Oyúden bāŋ
bwá á ŋgə sɔ́ ná bwá bá otútəlí
nə baagulələ məcɛɛ; nji, bwá
áshígé bə. ³² Bwá á shígé ka
bə otútəlí nəcə jì? Nəcə bwá
á shígé ŋgə bwánd ná bwá é
bə otútəlí nəcə jéégúlə kwoŋ
wə Yésus. Bwá á ŋgə téduga
ná bwá é bə otútəlí nəcə ŋgələ
sá misóólágú; bwá á ka bwiim
kwóógú lá mábɔ́ɔgúd, ³³ námá
nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná;
ná:

Dugá! Mə má bwíg kwóógú lá
mábɔ́ɔgú Siyôn*

kwóógú í é də búlal búúd yí.
Nji, muud mə jéég kwoŋ
cínɔŋg yé
nyə abúle sámba.

20

*Zembî má cug múúd yēsh mə
búgula yé*

¹ Bwaanɔ, mə ŋgə bul jii
ná Zembî yág *Oyúden cug,
gwə wə má jì nyə mājəgula

mām dí yí. ² Jí búbálé ná bwá
á má mpu wá mílúú ázembî
dî, mə jee námá mpu bwiŋg
ntó. Nji, bwá ŋgə wá mílúú
nda wəancím-ncím, kú mpu
ísá bwá jálá nə mpu yí. ³ Jí ná,
bwá ampúyé gwág váál Zembî
má də sá ná muud bág tútəlí
yí, bwá á má ka ba nyáŋ zhíí
shú ná bwá bág otútəlí mísh
má Zembî dî. Bwá á má yida sá
míngáádə nə otútəlí ó Zembî.
⁴ Jí ná, iséy məcɛɛ má á ŋgə
cɛel sɛy yí, *Kríst wə nyə á zə
casulə byo shú ná muud yēsh
mə *búgula yé, Zembî cíg ná a
jì tútəlí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bálə tútəlí
nəcə məcɛɛ, Moyíz nyə á cilə
ná: «Muud yēsh mə báágúlə
məcɛɛ yé, nyə é *dúg cug nəcə
məcɛɛ.» ⁶ Nji, shú bálə tútəlí
muud nəcə búgə, cilyá wúsə
ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zə
má bá bád kə joŋəd?» Ntó
jì ná wó cɛel ná Kríst nyíŋgəg
shulə. ⁷ «Nda námá bɛɛg ci ná:
zə má bá shulə kə mínjîm?»
Ngaá Kríst nyə a shí bwey wú
mínjîm? ⁸ Micilyá myáá mí
ŋgə ci ná: «Lán wí wo kúná-
kúnə, wí wódí mpud, wí wódí
lámúd». Lán wəŋg wə sá ŋgə
cúndə yí, lán í ŋgə jíguli buud
búgə yí. ⁹ Jí ná, wó ká lás nə
mpu wô ná Yésus jì Cwám̃ba,
wo búgula nə lâm wô ná Zembî
nyə a gwûmashi nyə, wo dúg
cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud má də
búgula nə lâm, Zembî mú ci ná
a jì tútəlí muud; muud lás nə

9:29 Iza 1.9 **9:30** 10.20 **9:31** 10.2-3 **9:32** 4.4-5 **9:33** Iza 8.14; 28.16; 1Pr

2.6-8 * **9:33** Siyôn: Nyə á bə məma mbāŋ bwá á lwə ŋgwála á Yurásalem cínɔŋg
gwów yí. **10:1** 9.1-3 **10:2** Mis 22.3 **10:3** 1.17 **10:4** Gal 3.24-25 **10:5**

Ləv 18.5; Gal 3.12 **10:6** Mbá 30.12-14 **10:9** 1Kr 12.3; Flp 2.11 **10:11** 9.33

mpu, Zembî mú yə nyə cug.
 11 Nəcə Micilyá mí ngə ci ná:
 «Muud mə jéég kwon nyádi yé
 nyə abúle sámbe.» 12 Ntó ji ná
 mwâ Yúden nyə aŋgê nə salan
 nə mwâ Gurêk; bêsh bí nə
 Cwámbe ngwûd. A dă bwádan
 nə buud bēsh bwá jôw nyə
 wá zhwog zhwog ibwádán.
 13 Micilyá mí ngə ci ná: «Muud
 yēsh mə bá kámb Cwámbe yé,
 a bá dúg cug.»

14 Ká ntədəlé búúd bwá
 é kámb Zembî, bwá kú fwo
 búgula nyə yé? Ntədəlé bwá é
 búgula, bwá kú fwo gwáduga
 lán yé yé? Ntədəlé bwá é
 gwáduga lán yé, kú nə muud
 mə cúndə yé? 15 Ntədəlé múúd
 nyə e cúndə, Zembî kú fwo
 lwâm nyə yé? Micilyá mí ngə
 mpu ci ná: «A mân jəjə məkuú
 ná ndéé məkuú mə búúd bwá
 ngə kyey nə jəjə lán wá e!»
 16 Ká, buud bēsh dí bwá á
 magulə Jəjə Kéel. Jí námə nda
 Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwámbe
 e, zə nyə a *magulə lán sá á
 ngə kyey nə ndí yé?» 17 Í njúl
 ná búgá í dă zhu lán múúd mə
 gwág yíd; lán wəŋg wə Kéel
 má Kríst.

18 Mə ngə ka shílá ná: Ye
 Oyúden bwá á shígé gwág lân
 wəŋgú e? O! Bwá á shí dí
 gwág í? Ngaá Micilyá mí ngə
 ci ná:
 Buud bwá á shí gwág məkál
 shí ga nyēsh dī;
 obwiingye ɔ lán iciyá byán í á
 shí kə ná ndéé
 kə kumə íjumə i shí byēsh dī.

19 Ká mə nyiŋgə námə jî ná:
 «Ye bag ó *Izəyəl bwá á shígé
 wámbe gwág? Bwá á shí
 yida gwág. Ngaá ná Moyíz
 nyə a shí bwey jaaw bwo nda
 Zembî nyə a lás ná, ná:
 Mə bá sá ná bi sáág bóól búúd
 wú,
 í njúl ná bwá cúgé námə fwámé
 lwon búúd,
 Mə sá ná bi fíimug lwon búúd
 jí kú nə fəg yí.
 20 Izayí nyə a bále námə lás ná,
 Zembî má ci ná:
 Buud bwá á shígé ngə sə mə
 wá bwá á kwey mə.
 Bəŋg bwá á shígé ngə jî mə təə
 sá wá,
 mə a sá ná bwá mpúg mə.
 21 Nji, shú bag ó Izəyəl, á ci
 ná Zembî má ci ná:
 Mə má téég məbwə jwəw
 ncindí ngələ jəw bwo,
 bwá kúl búúd á məlwə, kúl
 búúd á miŋgáádá.»

11

*Zembî nyə a shígé myaas kúl
 búúd jé*

1 Má shílá ná ná, ye Zembî
 nyə a mə myaas kúl búúd jé
 e? Mbó! Í cúgé ntó! Ngaá mə ji
 mwân *Izəyəl, mwân á mp-
 won buud má *Abərahám,
 bəend mə Bənzhamê dí?
 2 Zembî nyə amyáásé kúl búúd
 jé nyə á bwey fēesh yí. Ye
 bi mə jág sá Mícilyá mí ngə
 bwiing shú mə Eli ja nyə á
 shwəman Izəyəl wə Zembî
 yí? 3 Ná Eli nyə á ci ná:

«Cwámba, bwé má shîn gwú *búúd ɔ mícúndá bwô, bwé shîn caam *wáálatâr bwô; mæ má lúg fwó, bwé ngæ námá sɔ ná bwé gwú mæ.» ⁴ Nji, Zembî nyæ á bɛsa næ nyæ ná ji? Ngaá nyæ á ci ná: «Mæ á kænd buud otóóshin zangbá koogú shú dâm mæmæfwó, bân bwé á shígé bwelé kúd mæbwón shí ná bwé yæ Baal gúmá.» ⁵ Námá mbií ngwúdu wɔɔngú, gúl búbaalé buud Zembî nyæ a féesh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. ⁶ Nyæ a féesh bwo mpáam nyéd, í á shígé bæ ná bwé á fwo sá wúl jɔ sóólúgú; í ká bæ sâ mísóólúgú, mpaam kú ná bæ mpaam.

⁷ Ntó má ká ná ji? Ná sâ bwân wá Izaræyêl bwé á ngæ sɔ yí, bwé ábííyé gwo; nji búbaalé Zembî nyæ a féesh yí, gwé wá má bií gwo. Bóólúgá bân bwé á sá mingaádá ⁸ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyæ a sá ná,
zæ wóós múús í
bwé bág minjímá, bálá,
mísh mán má bág kú dúg,
mælwê mán má bág kú gwág.
⁹ Dávid má ci námá ná:
Isængyá í dæg byán í bág bwo
láámb,
í bág bwo wód, bwé bíílúg ná
ndéé,
bwé bâg lág myéna mí jálá næ
bwo myá.

¹⁰ Mísh má bág bwo yídúgú næ
yídúgú
ná ndéé bwé ngág næ jújufæ nda
wæancím-ncím;

sáág ná bwé jig mányámád kú
yɔwula.

¹¹ Má shílá ná ná, Ja *Oyúden bwé á sandula ntáni yí, yæ bwé á búla mbɔɔgú á kandugæ? Mbô! Í cúgé ntó! Iwushí byán í á má yida sâ ná Zembî cúgug ikúl ishús, á cug byo shú ná Oyúden bwé sáág wú. ¹² Dugá, iwushí Oyúden bwé á wush yí í á sá ná buud ɔ shí bwé bígúg; búlúlæ bwé á búl yí sá ná ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bá ntáni, nkæmusa næ ja Oyúden bêsh bwé bá magulæ *Kрист ná ndéé bwé *dúg cug yí.

¹³ Yésus nyæ á lwám mæ ná mæ bwíngug ikúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, má jaaw bí buud cúgé Oyúden wá ná mæ ngæ gwág nwyá iséy byâm byɔɔngú. ¹⁴ Mæ ngæ gwág byo nywa ntó næcé mæ jí næ búgá ná mæ e shwambulæ bag dâm Oyúden ná bwé sáág wú ná ndéé bóól wâ cínɔngú bwé mú dúg cug. ¹⁵ Yílúlæ Zembî nyæ á yíl bwo málánúdí yí í á sá ná buud ɔ shí bêsh bwé bííg zhií bwé kwámbúlæ næ nyæ. Í tééd ná bæ ntó, nkæmusa næ ja bwé bá nyingæ zæ mæbwê má Zembî dí yí. Ngaá í bá bæ bwo nda bwé má gwúm gwúmúg í!

¹⁶ Ja múúd mæ sá ná, búlédí á tééd sá næ mpumá á má mwáágulæ yí, a kænd gwo koogú shú má Zembî yí, ngaá ná a má kænd mpúmá nyêsh koogú shú má Zembî í? Í ká bæ ná mikɔɔlæ mí líí mísæ sâ má Zembî, ngaá ná mæbwê má líí

jɔɔŋg má é bæ námá Zembî isâ byé? ¹⁷ Sá ŋwágá ná bwân ó Izurâyêl nda olivyê Zembî nyə á bɛ yé. Zembî nyə á ka fêy mósól mæbwâ má líí jɔɔŋgá, a mú kə ŋwa wo, wo njúl mbwâ á olivyê nyə á kɔ ntó yé, a zə fɛɛn kúl nyə á fêy mæbwâ nyádí olivyê dí yí. Wo músə námá ŋgə ywó məkúl má ŋgə bád wú mikɔɔlá mí líí jéd má. ¹⁸ Wo ajáláyé nə sá ŋkwámá nə fwámé mæbwâ má líí, wo dí ŋgə ŋkêny mikɔɔlá, mikɔɔlá wá mí ŋgə ŋkêny wo. ¹⁹ Wo é cɪ ná: «Ŋgaá ná nyə a fêy mæbwâ má líí shú ná mɛɛ mə fáánɔwog cínɔŋg?» ²⁰ Jí mpu bæ ntó. Zembî nyə a wéég mæbwá má líí nəcé má bála kú nə búgá; wɛɛ má ka ntâg ŋwa jiya nəcé wo bála nə búgá. Nji, wo kú bɛɛg ŋkêny nyúul, yidagú bæ nə fúndágú. ²¹ Zembî tééd fwo bæ kú jagulə fwámé mæbwâ má olivyê yé, wɛɛ wá nyə é jagulə yé? Wo ó bɛy! ²² Dúgúg ná Zembî jɪ nə jɔ lām, a njúl námá nə ŋkéd. A jɪ nə ŋkéd shú bɔɔŋg bwá á má bála wá; a njúl nə jɔ lām shú dwô, ŋkí wo ŋgə kə shwóg nə ŋgəlá jéég nyúul jɔ lām jé jɔɔŋgú; ŋkí ntó dí, a bá námá fêy yíl wo. ²³ Bɔɔŋg bwá á bála wá bāŋ íí, bwá ká yɔw cug ján á kú nə búgá, Zembî ŋwa bwo, nyiŋgə fɛɛn kúl bwá á fwo dɔ bæ yí, nəcé a jɪ nə ŋkul mə sá ntó. ²⁴ Wɛɛ muud wó á bæ mbwâ á olivyê nyə á kɔ ntó yé, Zembî nyə á kə fêy wo zə fɛɛn nyádí olivyê dí kúl wó

áshígé byêl yí. Ŋkámúsá ná á sá ntó nə wo, ŋkəmusa nə bɔɔŋg bwá bwey bæ mæbwâ mâ líí jɔɔŋg wá. Ŋgaá ná nyə e bá námá zə nyiŋgə fɛɛn bwo kúl bwá á byêl yí?

Kúl búúú Izurâyêl jêsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaanɔ, mə acéélé ná bi jágúg jɔjɔ yuug Zembî nyə á ŋgə baagulə shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi má bul bæ nə fug. Jí ná, bósól bwân ó *Izurâyêl bwá bá námá bæ nji miŋgáádá miŋgáádá ná ndéé kə wósɔs ja bíl íkúl byêsh í bá kə wá Zembî yí. ²⁶ Ntó, kúl búúú Izurâyêl jêsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, néáá:

Muud mə bá zə yíl búúú mánýámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímبال bag ɔ Yákwab cug ján á kú bísh Zembî.

²⁷ Sɔ má bá sá nə bwo wá ní. Mə bá sá gwo ja má bá yíl bwo *misám myán yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ŋgə ban Jɔjɔ Kéel ná, Zembî ŋgə ŋwa bwo nda mizhízhín myé, sá jɔɔŋg jí shú mfíí wán; nji, nda nyə á bwey féésh im-páámbé byán ná, á bul cɛel bwo. ²⁹ Mpugá ná Zembî nyə ádé nyiŋgə déég sá nyə áma yána yí, a kú nyiŋgə cénd njúwúlú nyə áma jɔw múúú yí. ³⁰ Nəcé, yág íí, bi a sá Zembî mælwâ. Nji, kidíga, a má gwág bí ŋkúnkwónǵúlə. A gwág bí ŋkúnkwónǵúlə ntó nəcé Oyúden

11:18 Yuá 4.22

11:20 1Kr 10.12

11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16

11:26

Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34

*

11:26 Siyôn: Nyə á bæ məma mbán bwá á lwɔ

ŋgwála a Yurúsalem cínɔŋg gwów yí.

11:29 3.3-4; 15.8

sálə nyə məlwə. ³¹ Ná ndeé, bwə ɲgə sá Zembî məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námə nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nəcə Zembî nyə a fad buud bēsh íbyeshed shú ná a bāg námə gwág bēsh ɲkúnkwónjálə.

Shé gúmalúgá Zembî

³³ Oó! A nyāɲ məma fwo múúd ná ndeé Zembî e! A fəg nyé nə mpúyá yé í mə lal ɲkúl e!

Muud cugé nə ɲkul shwánzələ mícígúlá myé, muud cugé nə ɲkul bigas íyuuɡ á mə yigula yí.

³⁴ Micilyá mí ɲgə mpu ci ná: Zó nyə a mə ná fwo mpu tádúgá mə Zembî?

Ŋkí ná, zó nyə á mə bwelə cwíny nyə?

³⁵ Zó nyə a mə fwo yə Zembî sá shú ná a kág ɲgə bwánd ná Zembî nyíngəgú yə nyə yé?

³⁶ Nəcə, sá jēsh í zhu wə Zembî; nyə wə mə sá ná sá jēsh í bág; sá jēsh jísə yí, jísə shú dé. Gúmə bág nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yálə Zembî nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Ná ndeé bwaanɡ, nda Zembî mə gwág sá cey lámúd ná, mə bándúlá bí ná bi yánág mənýúul mún tāɲ *mətúnuga mã mikuwó, mətúnuga yələ Zembî, mətúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó ji yələ Zembî

gúmə fwámə yə. ² Kúgá bə məfúlú mã cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bí, a yág bí fəg ágúgwáan, bí dúg mpu sá á ɲgə jii yí; ntó ji ná sá jí ɲkí nywa yí, sá í jəla yí, sá jí kú nə tɔɔ lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yēsh á gwoonɡ jín; mə ci ná, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntɔ mínji. Muud yēsh ɲwág nyáméfwó nda á jí ná, bə bímbí lə búgə Zembî nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá ná muud ji nə nyúul ɲgwúdú, í ɲjúl ka bə nə ikál ɲkí bulya; ikál í nyúul byəonɡ byēsh í ádé sēy séy ɲgwúd. ⁵ Námə mbií ɲgwúd wəonɡú, sá mə tēem bə ɲkí bulya, sá bēsh sá búsa sēenɡyá nyúul ɲgwúd dī wə *Kríst, sá bēsh sá ɲgə bə leedyá nda ikál í nyúul muud. ⁶ Zembî nyə á ɲgə yə sá isá í yána byé nə jɔ lám, isá í yána byəonɡ bísa mimbíi mimbíi. ɲkí Zembî mə yə múúd ɲkul ná a cúndág mícúndá, muud wəonɡ cúndág nə bímbí lə búgə á jí nə ndí yí. ⁷ Nyəonɡ jí ná a dúg sēy nə bóól yé, a séyúg; nyəonɡ jí ná a dúg jíguli yé, a jígúlig; ⁸ nyəonɡ jí ná a dúg bándulə búúd yé, a dúg bándulə; nyəonɡ jí ná a dúg sá yána yé, a du sá dwo nə lám ɲgwúd; nyəonɡ mə du tōw shwóg kyey nə bóól yé, a dúg bə nə zény ja á dú kyey nə bwo yí; nyəonɡ mə kwíind íɲkúnkwónjálə í

11:32 3.22; Gal 3.22 11:33 Zhb 11.7; Sôm 139.17 11:34 Zhb 15.8; Iza 40.13
11:35 Zhb 41.3 11:36 16.27; 1Kr 8.6 12:1 6.13; 1Pr 2.5 12:2 Ifz 4.22-24;
1Te 5.21 12:3 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 12:4 1Kr 12.27 12:6
1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 12:7 Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7

búúd yé, kwííndúg bwo ná mæshusug.

Mbúgula mæ Yésus májälá ná cæel múúd yêsh

⁹ Ciiilagá cæelí jí kú ná mækæn yí. Mpiigá mæbôw, nywílyágá ná mænywa. ¹⁰ Dugá bæ ná mácey mpédúgá nyín nda omínyonê bwá ngá ciila wá. Muud yêsh sôg ná nyə wá búlug du gúmal bóól búúd. ¹¹ Séyúgá ná Cwámba mbií á ná bibibi, kú sá ílæm, nji zény ná zény. ¹² Bi má jälá ná bæ ná mæshusug næcé bí ngæ bwánd ná búgá ná Zembî mæ bá sá bí mænywa; bí má ká bwæma ná *incwaw í ntug, bí jisów; bi o sá kááfé májægula. ¹³ Dugá kwíínd búúd o Zembî bwá ngá jii kwííndyá wá, bi du sô ná bi dúg lág ójón bídí mínjów.

¹⁴ Dugá bwádan ná buud bwá lwágulæ bí cúwílí wá; dugá bwádan, bi kú lweem. ¹⁵ Búúd bínón njúl wá bwá ka bæ ná mæshusug, bí nyíi mæshusug mæonjúd; bwá ká bæ ná yé, bí jii námá yé doonj. ¹⁶ Dugá bæ cún mpédúgá nyín. Kúgá du bæ ísâ í álal-ŋkul; yidagá bæ byonj bísé ŋkwón á muud yêsh yí. Muud kú bæeg bæ ná tédúgá ná nyæméfwó wá má búl bæ ná fug.

¹⁷ Bi kú du bweel mæbôw. Sôgá ná bi dúg sá mænywa mîsh má búúd bæsh dî. ¹⁸ Ŋkí

jí ná ŋkul bánda, ságá mim-bii mín myêsh ná bi cügæg ná buud bæsh ná shææ. ¹⁹ Yé búúd má búl cæel wá, kúgá du kunda bíméfwó; dugá bíd ná Zembî wá dúg lwóya mpimbæ du kunda bi; næcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Mæ wá má bá du kunda, mæ wá má bá du yə búúd myæna». Ntó wá Cwámba ngá ci yé. ²⁰ Í njúl námá nyinjæ bæ cilyá ná: Múúd ngá lumbuli ná wo yé ká gwág zha,

yág nyə idâw;
á ká gwág shwáásulæ miná,
yág nyə sá á ngúlug yí.
Ja wó sá ntó yí, wo má ŋkúnd nyə

máág má kuda lúúd.
²¹ Wo kú bíd ná yéesh sálæ mæbôw í ntóg wo ŋkul; yidagá du sá ná mænywa mwô má dúg ntó mæbôw bwá sá wo má.

13

Krîsten má jälá ná sá micí mægwág

¹ Muud yêsh má jälá ná sá micí mægwág. Næcé, icí byêsh bí shí ga dí yí í ngæ zhu wá Zembî. Zembî wá nyə a tæl micí myêsh mîsá myá. ² Ntó má ké ná, muud mæ lál lúu ná cî yé má lál lúu ná téegyá ísâ Zembî nyə a táagyí. Buud bwá sá ntó wá bwá sá ná Zembî yág bwo intágúlí. ³ Wo ajáláyé ná fúndæ ójwú ja wó du sá

12:9 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbú 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44 **13:1** Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbú 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16 **13:3** 1Pr 2.14; 3.13

mánywa yí; nji, nkí wó ðu sá mábôw, wo wá má jálá nà fúndà. Nkí wó cēel cugā kú fúndà cī, ðugú sâ mánywa, cī nyə é yidá faag wo. ⁴ Mpug ná cī wúsə sōol māsáal má Zembī shú ðulə bándulə wo ná wo ðug sâ mánywa. Nkí wó ðu sâ mábôw, wó jálá nà fúndà; nəcē, cī í ðu bə nà kafwele shú ná a ðug yə búúd intúgúlí. Cī wúsə sōol māsáal mē ðu lwóya mpimbə má Zembī, ðu lámusa nà buud bwá ðu sá olíngí wá. ⁵ Gwá wá jí ná, muud má jálá nà magulə íjwúga í cī nà jə lám, kú bul bə nji nəcē fúndólə ná Zembī nyə á bá gwág nyə mpimbə.

⁶ Sá jəng námá wá bí má ðu jəna ótóya yí. Buud bí ná bwá ðug ŋwa ótóya bəng wá, Zembī wá nyə á təl bwo ná bwá ðug sá ísəy byəng. ⁷ Yágá muud yēsh sâ bí mbíd nyə yí: bí jəna múúd tóya tóya yé; bíl ísā byēsh bí mé jálá nà jəna yí, bí yə búúd bwá jálá nà ŋwa wá; muud mē jálá nà fúndágú yé, bí fúndə nyə; nyəng mē jálá nà gúmá yé, bí yə nyə gúmá.

Cug cēlí

⁸ Kúgá bə nà mpwálá nà muud; mpwálá í bág nji cēlí ná nyíga cēel nyíga, nyíga cēel nyíga. Nəcē, muud mē cēél bóólúgá yé, ŋə mpu bə məcē. ⁹ Ngaá bí mē mpú ná mēmpéndí má ŋə cī ná:

«Ci wo kú sá mínəmb, ci wo kú gwú múúd, ci wo kú júwo, ci wo kú wámmb ízhaá sâ.» Mēmpéndí mēni nà móól mēsh má ŋə cī nji sâ ŋgwúd ná: «Cēelug múúd yēsh jisá wo kúná-kúnə yé nda wó cēél wóméfwó ná.» ¹⁰ Muud jí nà cēlí yé cugé nà ŋkul sá múúd jí nyə kúná-kúnə yé mabôw. Ntó jí ná, muud mē cēél bóólúgá yé, ŋə mpu bə məcē.

¹¹ Ngəgá nà cugā cug cēlí jəng, nəcē bí mē mpú ná fwála sá ŋə cugā ga í músə wəla bí má jálá nà juum ígwəd yí. Nəcē ja gaád í, jwów Cwámmba mē bá zə yíl shé mányámád yí í mú bul bə kúná-kúnə ntə jwów sá á magulə Yésus yí. ¹² Bulú má bul kə. Sá myáásugá isá í ðu sīy yídágúd yí; sá yídágá ŋwa íkeny í gwáná bwá ðu lumbali nà ndí mənkenyad yí. ¹³ Sá cugāgá cug á otútəlí, mbií í jálá nà mənkenya mē mwásá yí: kú nà idína í álal-ŋkul*, kú nà shwágúlə málwəg; sá kú sá jaŋga, kú sá ásíy-sīy, kú nà ozhuyā, ku mpii tə muud. ¹⁴ Yidagá ŋwa *Křst nda káándə má bwáád†, bí kú bíd ná iyéesh í cug múúd í nyíngəg ŋə kə nà bí cug ábúbdwəd.

14

Magulágá bəng bwá afwóyé

13:5 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Ləv 19.17; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 **13:12** Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18 * **13:13** idína í álal-ŋkul: Mbií idína wəng í á ðu bə, buud ðə nà ŋgul ntə mínji, buud sá jaŋga kú nà məsəs. **13:14** Flp 2.5; Kol 3.15 † **13:14** ŋwa Křst nda káándə má bwáád: Ntó jí ná cugā mbií wí ná muud mē ðug bí yé bág nda a ŋə ðug Křst.

lal wá

¹ Muud jí ná nà búgá ñkí tag yé, bi ó magulə nyə; bi kú sɛɲəsə mákə̀l nà nyə nà yé mbií mítádúgá. ² Jí nà ñkul bə ná, ñgwól múúd ñgá tádúgá nà a ji nà ñkul də sâ jêsh, nyɔɔɲg jí nà búgá ñkí tag yé nyɛ ñgá də ñji idəw í ífambá. ³ Muud ñgá də sâ jêsh yé bág kú mpyɛny ñgwól; nyɔɔɲg nyá aɲgê nà də sâ jêsh yé bág kú dúg ná nyɔɔɲg ñgá də yé ñgə jág sá; nəcɛ Zembî mǎ magulə námǎ nyə. ⁴ Wɛɛ wǎ zǎ mǎ zǎ sǎmb ízhaá lwaábulə iwushí? Ñkí á kyabɛ, í dúg mǎsa yé; ñkí á ku, í dúg námǎ ñji mǎsa yé. Ñji nyə é kyabɛ, nəcɛ Cwám̃ba ji nà ñkul mǎ sǎ ná a kyábɛg.

⁵ Jí námǎ ná, ñgwól múúd mǎ dúg ná dúl jwǎw í búl bə fwámé jwǎw cǎ dúl, ñgwólúgá nyɛ mǎ ñwa mwǎw mēsh cé ñgwūd; muud yêsh nádag nà sâ nyáméfwǎ mǎ kwey ná jí tútəlí yí. ⁶ Muud mǎ tǎl ñkúmba jwǎw shwóg yé, a sǎ ntó shú mǎ Cwám̃ba; muud mǎ dǎ sâ jêsh yé ñgə də shú mǎ Cwám̃ba, nəcɛ a ñgə yə Zembî akíba; nyɔɔɲg nyá aɲgê nà də sâ jêsh yé ñgə námǎ yə Zembî akíba. ⁷ Mpugá ná muud ñgwūd nà ñgwūd á gwoɔɲg jísú nyə aɲgê nà cugə shú nyáméfwǎ, ñgwūd nà ñgwūd kú námǎ yə shú nyáméfwǎ. ⁸ Ñkí shé ñgə cugə, shé ñgə cugə shú mǎ Cwám̃ba; ñkí shé mǎ yə, shé yə shú mǎ Cwám̃ba. Ntó jí ná, tǎw shé

mǎ cugə, tǎw shé mǎ yə, shé búsa buud ɔ Cwám̃ba. ⁹ Haaw, sâ jɔɔɲg wǎ *Kříst nyə á yə, a nyiɲgə gwúm nà ndí yí, shú ná a jwúg nà mimbimbə, jwú nà mikuwó. ¹⁰ Ká nəcɛ jí wé mǎ sǎmb *mínyɔɲǎ woó iwushí yí? Ñkí ntág ná, nəcɛ jí wé mǎ mpyɛny mínyɔɲǎ woó yí? Mpugá ná shé bēsh shé mǎ bá tǎw kǎɔd dí ñjǎw mǐlǎsú mǎ Zembî. ¹¹ Mpugá ná jí cilyá Kálad Zembî dí ná: Mǎ Cwám̃ba ñgə cugə yé mǎ ñgə cǐ nǎǎǎ: «Buud bēsh bwǎ bá kúd mǎ mǎbwǎɲ, bēsh bwǎ bá sǎgusə mǎ nà mǐmpu myǎɲ». ¹² Gwǎ wǎ jí ná, muud yêsh á gwoɔɲg jísú mǎ bá kə bwəma nà shitǎg mǐsh mǎ Zembî dǐ.

Kú wá ñgwól bɔɔgú zhíid

¹³ Ntó, shé yǎwag dúlǎ yéya mǎbɛɛ shémé nà shémé; shé yídágá ñwa cǐgúlá ná muud nyə ajǎlayé nà wǎ ñgwól bɔɔgú zhíid, kú sǎ gúl sâ í é búlal ñgwól yí. ¹⁴ Sâ mǎ zǎ cǐ ga, mǎ mpú ná jí búbǎlé, mǎ mpu ntó nəcɛ mǎ ji muud mǎ Cwám̃ba Yésus. Jí ná, gúl sâ cúgɛ ñkí lwaaguwǎ nà jǎɲ yé mbií wǎ cǐ. Ñji, múúd mǎ ká tádúgá ná «sâ ga jí ñkí lwaaguwǎ», sâ jɔɔɲg mú bə ñkí lwaaguwǎ shú déd. ¹⁵ Ntó jí ná, ñkí dálə wǎ dǎ gúl dǎg yí í ntágúlǎ mínyɔɲǎ woó, mpug ná sǎólúgú wǎ wɔɔɲgú í cúgɛ sǎólúgú cɛəlí. Kú sǎ ná dálə

14:1 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7
14:2 Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 **14:5** Gal 4.10 **14:6** 1Tm 4.3-5 **14:7** 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20 **14:10** 2.6 **14:11** Iza 45.23-24 **14:12** Gal 6.5 **14:13** 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 **14:14** 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15 **14:15** 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10

wó dá gúl dæg yí í gwílyág
ngwól mínyon̄u woó, í njúl ná
*Kríst nyə á yə námá shú dé.

¹⁶ Sá jí nkí nywa shú dwô dí
yí, nkí wo dúg ná í é ntágulə*
ngwól múúd ná ndéé bwé mú
jág lás nə wo, wo bíd jân sâ.

¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembî í
cúgê sâ ídæg nə mən̄gul. Faan
má Zembî dúsa sâ á cug ótátəlí,
cug á ná shéé, cug máshusug,
isâ ini byêsh í ngə zhu wá
Nkénkê Shíshim. ¹⁸ Muud mə
séy nə Yésus mbií wəon̄g yé,
Zembî gwág nyə nywa, buud
magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé sógá ná
shé sáág isâ í é sá ná buud bwé
cúgəg ná shéé yí; isâ í é sá ná
buud ó gwoon̄g bēsh bwé ngəg
nə lal búgəd yí. ²⁰ Wo kú bēeg
caam sósólúgú má Zembî nəcē
gúl dæg. Sâ jēsh jáá jí fúbán;
nji, jí bówúlə ná wo dæg wúl
ndəlúgú í é wá ngwól múúd
bəon̄gú zhííd yí. ²¹ Í nywa ná
wo bág kú də cúdú nkí ná kú
ngul málwəg, wo cíg sâ jēsh
jí nə nkul wá mínyon̄u woó
bəon̄gú zhííd yí. ²² Búgə wó ngə
*búgula shú sósólúgú wəon̄g
yí, baaguləg gwo mpədúgá
biná Zembî obá. Muud jí ná
micígúlá myé mí ádé kənd
nyə mábēéd yé, a má jəla.
²³ Muud mə dá wúl ndəlúgú
a ngə zhízhigə yé, a má n̄wa
mábēé mīsh má Zembî dí, nəcē
sósólúgú wəon̄g í cúgê sósólúgú
búgə. Sósólúgú wēsh múúd mə
sá nə milám mímbá yí wúsə

*sám.

15

*Sá bégá yuug Kríst nyə a
lwágulə sáyí*

¹ Sá buud íbúgá í á má
fifə wá, sá kúgá də mpyēny
ozhigə-zhigə wá bəon̄g bwé
ngə ná zhízhigə wá; sá ajəláyé
nə də sɔ̄ n̄ji isâ sá má gwág
nywa yí. ² Muud yēsh á sədí
gwoon̄g dí sɔ̄gə ná ngwól bág
nə mən̄ywa, shú ná nyān lálug
búgəd. ³ Mpugá ná *Kríst nyə
a shígé ngə sɔ̄ n̄ji mən̄ywa mā
nyəméfwó. Nyə á yida cugə
nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná,
nəáə: «Zembî, məlwiý bwé də
lwíy wo má má má shúgula nə
mə.» ⁴ Mpugá ná sâ jēsh Zembî
nyə a sá ná bwé cíləg yág yí, í á
bə ná sá n̄wág njígúlá cínəon̄g,
sá bág nə zény kələ shwóg,
nə in̄kán, ná ndéé sá mú mpu
bwánd nə búgə. ⁵ Zembî muud
má də sá ná sá bág nə zény kələ
shwóg, sá bə nə in̄kán yé, ké sá
ná bí dúg bə cún̄ mpədúgá nyín
nda Kríst Yésus nyə a lwó yuug
ná. ⁶ Ntó, bí mú bá də yə Zembî
gúmá bí njúl lām ngwūd, cún̄
ngwūd, nyə Zembî jí Sósón̄gú mə
Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst yé.

⁷ Ntó, ngəgá nə cugə kú
wá mbéégí mpədúgá nyínád,
námá nda Kríst nyə á cugə
nə bí ná. Cugəgá ntó shú ná
Zembî bág nə gúmá. ⁸ Mə
ngə bwaagulə bí ná Zembî
jí abúgúlág, gwé wá Kríst
nyə á n̄wa nyəméfwó tân̄ sól

* **14:16** í é ntágulə: Sá ná muud sémág.

14:21 1Kr 8.13 **14:23** 14.14 **15:1** 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 **15:3** Sôm
69.10 **15:4** 1Kr 10.11; 2Tm 3.16 **15:5** 12.16; Flp 2.2-5 **15:7** 14.1 **15:8**
Mat 15.24; Mis 3.25-26

məsáal á kúl *Oyúden yí, shú
ná mənkaagá Zembî nyə á
kaag osóóŋgú ó bæend má má
bwámag. ⁹ Jíga kóómb di, ikúl
ishús í ngə mpu ná Zembî má
gwág bwo cey lámúd, bwé mú
yə Zembî gúmá nda jí cilyá
Kálaad Zembî dí ná, náəó:

Sâ jəŋg wə má bá də ságusə
wo nə ndî

tâm ikúl í cúgé Oyúden yí.

Mə bá də sey ísusa ságusə jínə
dwô.

¹⁰ Jí námá cilyá ná:

Bí ikúl ishús,
bínəŋ kúl búúd má Zembî
ságá məshusəg.

¹¹ Í nyíngə námá bæ cilyá ná:

Bí ikúl ishús byēsh ságúságá
Cwám̃ba,
ikúl í búúd byēsh í ságúság
nyə.

¹² Izayí nyə á ci námá ná:

Nta mə Yése mə bá bád
ŋwa íjwúga, jwú nə ikúl ishús;
ikúl byəŋg í bá də bwánd
sóólágú yé nə búgá.

¹³ Zembî muud má də sá
ná buud bwé dúg bwánd ísâ
nə búgá yé, ságá ná milâm
mí lwándúg bí nə fwámé
məshusəg, mí bæ bí ná shēē
búgá bí ngə *búgula yíid. Ja
jəŋgú ŋkul má Nkēŋkē Shíshim
í mú sá ná bí ngəg nə kə shwóg
nə shwóg ngə bwánd nə búgá.

Pwôl ngə bá cēel sá minjənd

¹⁴ Bwaang, kóómb jín di,
məméfwó mə ngə mpu kú nə
məshwán nə bí má lwánd nə
jəjə mītádúgá, bí má shín námá
mpu sá jēsh bí má jélá nə mpu

yí, bí mú námá nə ŋkul də
yéya məcwûŋ mpédúgá nyín.

¹⁵ Nji tēem bæ ntó, mə má ngə
cilə bí nə búbaalé mányaan bíl
íkálúd shú ná bí nyíngəg ngə
téduga ísâ bí má bwey mpu
yí. Mə sá ntó nəcé Zembî nyə
a sá mə mpaam, ¹⁶ a sá ná
mə bág sóol məsáal má *Kríst
Yésus shú ikúl í cúgé *Oyúden
yí; mə ngə sá sáal dəŋgú tâŋ
nda fada má də sá *mátúnuga
ná, ngə cúndə Jəjə Kéel má
Zembî. Iséy byəŋg bí ná mə
sáág ná ikúl í cúgé Oyúden
yí í bág mətúnuga Zembî ngə
magulə má, mətúnuga Nkēŋkē
Shíshim má tâl koogú shú déd
má. ¹⁷ Sâ jəŋg í sá ná mə

ngəg nə bægwa nə bálə múúd
mə Kríst Yésus, mə bægwa
nə iséy má ngə sēy shú má
Zembî yí. ¹⁸ Jí ntó, mə cugé
nə ŋkul bwiing gúl sâ shús, nji
iséy Kríst nyə á balan nə mə
ná mə ságá yí; nyə a sá ná
ikúl í cúgé Oyúden yí í ságá
Zembî mēgwág; nyə á balan
nə iciyá byâm nə mísóólúgú
myâm. ¹⁹ Nyə á balan námá nə
ŋkul í də wéeshuli *máshimbá
nə *isâ í mímbúgú, ŋkul má
Shíshim má Zembî. Sóólágú
wəŋg í á sîy mbií á ná mə á má
bwiing Jəjə Kéel má Kríst tééd
Yurúsalem nə cínəŋg mákoogú
məkoogú, kə kumə shí á Iliri.

²⁰ Mə á bul jii ná mə bwíingug
Jəjə Kéel kúl múúd nyə afwóyé
bwele cwééd Kríst yí, shú ná
mə bág kú ngə lwə kúl bóól
búúd bwé á sá məbwamá yí.

15:9 Sôm 18.50

15:10 Mbá 32.43

15:11 Sôm 117.1

15:12 Iza 11.10

15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12

15:15 1.5

15:16 Flp 2.17

15:18 2Kr

3.5 15:19 Mak 16.17; 2Kr 12.12

15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16

15:21

Iza 52.15

21 Mə á yida bɛ sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud cúndá í á shígé fwo kumə bwádí wá bwé bá gwág,

bɔɔŋg bwé á shígé fwo gwág lán yé wá bwé bá wámɔla.

22 Sâ jɔɔŋg námá wá í á dɔ laa mə ija ná nda zə nún bídí. 23 Ká ja gaád hí, mə cùgé ná nə sâ mə sá wa máshí mágaád, í njúl ná té mímɔ mímɔ mə dɔ bwey bə nə yéesh ná mə zə nún bídí; 24 mə ngə téduga ná ja mə bá kə Kpanyá yí, mə bá ciingya zə dúg bí ná ndéé, ja mə é bá gwú yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə ná mə kág nə njɔnd shwóg. 25 Nji, ja gaád mə kə Yurúsəlem kə kwíind búúd ó Zembî. 26 Ntó ji ná okristen wá Masedwân nə Akayî bwé á ŋwa cigúlá ná bwé seɛŋg míkwiindyá kənd búúd ó Zembî wá Yurúsəlem búésə məbúwa dí wá. 27 Bwáméfwó bwé á ŋwa cigúlá, nji í njúl ná jisə bwo mpwólá. Jí bwo mpwólá nəcé okristen wá Yurúsəlem wá bwé á bə nə isá í kwíind búúd cug á Shishim dí yí, bwé mú kaaw yə íkúl ishús; í jii námá ná íkúl ishús í ŋwág isá í ngə kwíind cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. 28 Ja mə é ka bá shîn sá sóólúgú wɔɔŋgú ná mə mə cwámɔla bwo míkwiindyá myɔɔŋg yí, mə ka bá zə ciingya nún bídí kə Kpanyá. 29 Mə mpú ná mə

bá zə nə ocúncêsh ó Kríst bêsh ja mə bá zə nún bídí yí.

30 Nda shé bêsh búésə búúd ó Cwámɔ Yésus-Kríst ná, nda jí námá ná Nkɛŋkɛ Shishim ngə sá ná shé cílag ná, bwaanɔ, mə bándúlə bí ná bí wág mənyúúl gwáná mə ngə gwána yíid, ngəgá nə jəgula nə Zembî shú dām. 31 Ngəgá nə jəgula nə Zembî shú dām ná mə fáámugí, buud búésə kú *búgula Yésus nún Yudéa wá bwé bág kú nə zhií bwé sá mə məbôw; ntág námá ná buud ó Zembî wá Yurúsəlem bwé lágúg míkwiindyá mə ngə kə nə ndí myá nə jəjə lām. 32 Í jii ná í bág ntó shú ná mə bág bə nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga ŋkí Zembî mə magula. 33 Zembî á mpwogé júg nə bí bêsh. Amen.

16

Məbádá

1 Má cɛɛl ná bí mpúg kóól wúsú Febe. A ji *jaákwon *Dɔ lú óbúgula á Kankré dí. 2 Bí ó lág nyə tɔŋ muud mə Cwámɔ, mbií í jélá nə buud ó Zembî yí, bí kwíind nyə mbií kwíindyá wêsh nyə é jii yí. Nyə á mə kwíind búúd ŋkí bulya, tɛɛm bə məméfwó.

3 Bí ó bádá mə Priska bá Akilas buud sánón ngə sêy iséy í *Kríst Yésus wá. 4 Bwé á nywá gwíilya byán ícug nəcé cugúlə mə; məméfwó námá dí ngə yə bwo akíba, mədɔ mə óbúgula mēsh mə cùgé

*Oyúden má mé ngə námá yə bwo akíba. ⁵ Bi ɔ bádá námá mə Dɔ í dɔ sɛɛŋgya bwádí njów yí. Bi ɔ bádá Ipanêt shwá waamá alâm; nyə wá nyə a tééd *búgula Kríst nûŋ Azî. ⁶ Bi ɔ bádá mə Mariya muud nyə á bul jísow cúnj shú dán yé. ⁷ Bi ɔ bádá mə mimbyêl myâm Androníkus bá Zhuniyas sónŋj sá á bə mímbwug dí wá; báá bwá á tééd bə buud ɔ Kríst nə mə, bwá ngə cɔ bóól *búúd ɔ lwámá. ⁸ Bi ɔ bádá mə Ampiliyatus, muud má ngə bul cɛel cug sɛɛŋgí á sônŋj Cwámba dí yé. ⁹ Bi ɔ bádá mə Urubê muud sónŋj ngə sêy iséy í Kríst yé, bí báda námá mə Stakis shwá waamá alâm. ¹⁰ Bi ɔ bádá mə Apeles muud sá á má dúg ná ndéé sá magulə ná a ji fwámé krísten yé. Bi ɔ bádá mə buud ɔ njów má Aristobúlus. ¹¹ Bi ɔ bádá mə mbyêl wâm Herodiyon; bí báda mə bɔɔŋg búúd búśá búúd ɔ Cwámba njów má Narúsis wá. ¹² Bi ɔ bádá mə Trifen bá Trifos budá bwá á má jísow yíŋgá shú má Cwámba wá; bí báda námá mə abábə waamá Pɛrúsis mudá nyə á má námá bul jísow yíŋgá shú má Cwámba yé. ¹³ Bi ɔ bádá mə Rúfus muud Zembî nyə á féesh kwonj mə Cwámba dí yé; bí báda námá mə nyɔɔŋgú yé, nyə á bə námá mə tâŋ nyɔɔŋgú. ¹⁴ Bi ɔ bádá mə Aseŋkrit bá Flegon, nə Hermēs nə Patrobas nə Hermas nə bóólúgá bwááŋg

bêsh bánŋj búśá wá. ¹⁵ Bi ɔ bádá mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúd ó Zembî bánŋj búśá wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulə məkúlulə má buud ó Zembî. Mədɔ mə óbúgula ó Kríst mēsh má ngə báda bî.

¹⁷ Bwaanɔ, buud bwá dú sá nə buud bwá bág məcúnj məcúnj wá, bwá ngə lumbuli nə njígúlá bí á ŋwa yí, oshwonj bí ɔ káálúgá nə bwo; kúgá dɔ kyey nə bwo sámabá. ¹⁸ Nəcə mbií búúd wɔɔŋg í áŋgê nə sá iséy í Cwámba wúsú Kríst, bwá ngə sá iséy í mímwɔ myánj. Bwá dɔ balan nə jɔjɔ íciyá í ləsú nə jɔjɔ mikaand, dɔ jwángulə búúd bwá afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bêsh bwá ngə gwáduga cug mágwág bí báá ngə cugə yí. Mə ngə bul gwág məshusug nə bí shú dɔɔŋgú; má jî ná bí bág nə fug sálə mánywa dî, bí bə ná sánj kóómb á məbôw. ²⁰ Zembî á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí mákuú dí shí. Cwámba íshé Yésus ká sá bí mpaam. ²¹ Timotê muud sá ngə sêy séy ngwúd yé ngə báda bî; mimbyêl myâm Lusyus nə Yason nə Sosipater bwá ngə námá báda bî. ²² Mə Tertiyus muud ngə cilə kálaad éga yé*, mə ngə báda bí məbádá mâ sɛɛŋgyá shé á má sɛɛŋgya nə Cwámba yí. ²³ Gáyus ngə námá báda bî. Mə njul nyádí njów, cínŋŋ námá wá Dɔ lú óbúgula dēsh

16:13 Mak 15.21 **16:16** 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 **16:17** Mat 7.15; 2Te 3.6; Tít 3.9-10; 2Yn 10 **16:18** Flp 3.19; Kol 2.4 **16:19** 1.8 **16:20**

1.7 **16:21** Timotê: Mis 16.1 **16:22** Tertiyus wá Pwól nyə á ŋwa ná a ciləg kálaad éga yé. **16:23** Erâst: 2Tm 4.20

í dū sɛɛŋgya yé. Erâst jí bân-
 mása á wa ŋgwála yé ŋgə báda
 bî, mwááŋg Kwárutɔs ŋgə
 námə báda bî. ²⁴ †[Cwám̃ba
 íshé Yésus-Kríst ká sá bî bēsh
 mpaam. Amɛn.] ²⁵ Shé yágá
 Zɛmbî gúmá, nyə muud jí nə
 ŋkul sá nó Jɔjɔ Kéel lúlushig
 bí yé. Jɔjɔ Kéel dɔɔŋg wá má á
 ŋgə cúndə ja má á ŋgə bwiŋg
 lán má Yésus-Kríst yí. Na Jɔjɔ
 Kéel nî dí wá Zɛmbî má sá nó
 sá mpúg jɔjɔ yuug jé nyə á ŋgə
 baagɛlə shwoó dí yí. ²⁶ Zɛmbî
 á kandɛgə kandɛgə má ka sá
 nó sá jɔɔŋg í búgúlíg ja gaád.
 Ná ndɛɛ ikûl ishús í mú nə
 ŋkul jee mpu gwo ja bwé lɔ
 micilyá mí *búúd ɔ mícúndə
 yí. Nyə a sá nó í búgúlíg shú nó
 bwé búgúlág nyə, bwé sá nyə
 mágwág. ²⁷ Nyə Zɛmbî muud
 ŋgwúd nə ŋgwúd jí nə fɛg yé,
 nyə wá ŋwág gúmá kandɛgə
 á kandɛgə nəcé sá Yésus-Kríst
 nyə a sá yí. Amɛn.

† **16:24** Míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə iciyá íni. **16:25** Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26
16:26 1.2, 5 **16:27** 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúd 25; Mbú 4.11

**Kálaad
ashúshwóógú
Pwôl nyə á cilə
buud ó Kòrênt yé
Isâ í dúgyá nə
kálaad
ashúshwóógú mə
Pwôl shú Kòrênt
yí**

Kòrênt nyə á bə ngwəla Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábêê yí, nyə a já Kòrênt nkúmba mbû nə kâl (Mis 18.1-18). Ja jəng wə nyə á fwə mísəon yí.

Ja Pwôl nyə shîn wú Kòrênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwôw. A mú ka cilə óbúgula ɔ nûŋ okálaad jee wós ónə, óbá wá cínəng wə búśə wa Kálaad Zembî dí wá.

Nə ndeé, nyádi kálaad ashúshwóógú á Kòrênt dí, ja á mə shîn bəda bwo, a yə Zembî akíba yí (1.1 nə 1.9), a ngə cwíny obúgula nə bwə kú bíd nə mbéégí mənəkəomú í ngəg nə bə mpədúgá nyán (1.10 nə 4.21), bwə sáág nə janğa í shínúg mpədúgá nyánúd (lúú 5), bwə yówug dǎlə kə nə milósú móm páanzə mə milósú mə búúd bwə anğə nə *búgula Zembî wád (6.1–6.11). A mú ka féel váál krísten mə jéla nə də balan nə nyúúl nyé yí (6.12–6.20), a mú ka zə bəsa

bwo mishílí bwə á ngə shílə nyə myá:

- (1) shílí í dúgyá nə bâ yí (lúu 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdú ó mótúnuga yí, nə váál bwə dúg cəgə nə buud bí kú búgula Zembî yí (8.1–11.1);
- (3) váál ísəngyá í okrísten nə idaw í Zembî í jéla nə də sŷy yí (11.2–34);
- (4) isâ Nkəŋkə Shíshim mə də yə búúd nkul nə bwə dúg sá yí (lúu 12 kə wós lúu 14);
- (5) nə váál mímbimbə mí bá gwúm yí (lúu 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaanê, nə byé íyuug nyə á ngə bə nə ndí yí), nə məbədə (lúu 16).

Məbədə

¹ Nə mə Pwôl, nə mwááŋg Sostên, sá wə mə cílə kálaad éga. Mə Pwôl íí, Yésus-Kríst nyə a jôw mə, a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ŋwa cígúlá ná. ² Sá ngə cílə *Də lú óbúgula ó Zembî dí Kòrênt yí, bí buud Zembî nyə a sá nə bí bəg minkəŋkə mi búúd nəcé binón *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jôw bí shú ná bí bəg minkəŋkə mi búúd, binón buud bəsh búśə íkál íkál bwə ngə kám b jíná mə Yésus-Kríst mājəgula dí wá, Yésus-Kríst Cwám b á sánón. ³ Sónğú wúsú Zembî bâ Cwám b Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá nə bí ngəg nə cəgə nə shé.

Pwôl m̃a yá Zembî akíba

⁴ M̃a ng̃ə yə Zembî waamá akíba ja jêsh shú dán ñacé mpaam á m̃a sá bí kwoñ m̃a Yésus-Kríst dî yí. ⁵ M̃a ng̃ə yə nyə akíba ñacé a m̃a sá ná bí bigúg m̃azhií m̃esh kwoñ m̃a Yésus-Kríst dî, bí big ña makál m̃a m̃ilású*, bí big ña mpúyá. ⁶ Ntó m̃a lwó ná bí a m̃a mpu magul̃a sá jêsh sá á jaaw bí shú m̃a *Kríst yí. ⁷ Í m̃u ná, nda bí ng̃ə bwánd ná Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst zág lwóya nyúúl ná, bí m̃u ña isâ í yána m̃a Zembî, t̃ə ngwúd ña ngwúd kú fúfə. ⁸ Nyə wé m̃a bá ng̃ə lulushi bí ná ndéé kə wós m̃ashínéd, bí m̃u bá bə kú ña sá m̃ajum̃a jw̃d̃w m̃a Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst, m̃əma jw̃d̃w d̃əng̃. ⁹ Zembî muud m̃a j̃w bí ná bí cug̃əg s̃eɛng̃í ña Mwân yé Yésus-Kríst Cwám̃ba íshé yé j̃i abúgúlág.

Mbéeǵí d̃ə á Kòrênt

¹⁰ Bwaang̃, oshwoñ, jíná m̃a Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst dî «Bí b̃esh d̃əgá bə cúñ; mbéeǵí m̃ənk̃əom̃ú í á jáláyé ña d̃u bə mpádúgá nyín. Yidagá bə leedyá m̃bií á ná sá jêsh dî, bí b̃esh d̃u bə ña tádúgá ngwúd̃ə, bí d̃u ɲwa cígúlá ngwúd̃ə.» ¹¹ Bwaang̃, m̃a lás ntó ñacé b̃óól búúd w̃a nj̃w m̃a Klowé bwé m̃a jaaw m̃a ná bí ng̃ə bə ña ozhuyá mpádúgá nyín.

¹² Sá m̃a ng̃ə c̃eel ci yí j̃i ná bí m̃u ng̃ə lás ñũɲ, nyíga ná: «M̃eɛ ng̃ə b̃ə Pwôl», nyíga «M̃eɛ ng̃ə b̃ə Apolos», ngwól ná: «M̃eɛ ng̃ə b̃ə Séfas», ngwólúgá ná: «M̃eɛ ng̃ə b̃ə *Kríst.» ¹³ Ye buud bí ña ɲkul ba Kríst mak̃əw mak̃əw? Ye Pwôl wé bwé á bwambul̃a kwolós dî shú dán yé? Ja bí á ng̃ə duwan yí, ye bí á ng̃ə duwan jíná m̃a Pwôl dî? ¹⁴ M̃a yá Zembî akíba ñacé m̃a a shígé duu t̃ə muud ñũɲ bídí, s̃usaal̃e ɲj̃i Kríspus bá Gáyus. ¹⁵ Ntó, muud cug̃é ña ɲkul ci ná bí á ng̃ə duwan jíná dáám̃ud. ¹⁶ M̃a m̃a nywa wusa, m̃a á duu námá Stefañas b̃əɲ̃ɲ buud ɔ nj̃w yé. M̃a abúgúláyé ná m̃a a shí nyíng̃ə duu ngwól múúd. ¹⁷ Ñacé Yésus nyə a shígé ntí m̃a ná m̃a zág ng̃ə duu buud. Nyə á ntí m̃a ná m̃a zág ng̃ə jaaw J̃əj̃ə Kéel, m̃a zág nt̃ag̃ ng̃ə jaaw d̃wo, kú bə ña f̃əg búúd ɔ kaand bwé d̃u lás m̃ikaand ña nd̃i yí, ñacé shwiy Kríst nyə á yə kwolós dî yí í á bá bə nda sá cug̃é ña mf̃ií yí.

Shwiy m̃a Yésus-Kríst í lwó f̃əg m̃a Zembî

¹⁸ Mpugá ná lân shwiy Yésus nyə á yə kwolós dî yí wí sá íkás shú b̃əng̃ búúd bwé ng̃ə j̃imb wá; ɲj̃i, í njúl ɲkul m̃a Zembî shú shé b̃əɲ buud Zembî ng̃ə cug̃† wá. ¹⁹ Sá j̃əng̃ə, Micilyá mí ng̃ə ci gwo ná:

1:5 2Kr 8.7 * 1:5 Nk̃ɛɲk̃é Shíshim ng̃ə sá ná bí lásúg má. 1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23 1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7 1:14 Kríspus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24 1:16 Stefañas: 16.15 1:18 Rom 1.16; 2Kr 4.3 † 1:18 cug̃ múúd: Í kə ná, Zembî m̃a yíl múúd m̃ənyámá m̃a m̃isám̃ud, sá ná a cug̃əg cug̃ á c̃eel yí. 1:19 3.18-20; Rom 1.22 1:19 Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25

Mə bá céég búúd ɔ fúg fúg
nyán,

mə sá ná mifeeshá búúd bwá
ngə faas myá

mí bág cwúduḡâ.

²⁰ Ká muud fúg nyə é nyingə
lás ci ji? Yíguli mæcɛɛ nyə é
ci ji? Lás mikaand á mwôw
móga nyə é ci ji? Ngaá ná

Zembî má sá ná buud ɔ shí ga
fúg nyán í bág sá íkás í? ²¹ Jí

ná, Zembî má lwóya fúg nyé.
Nji buud bwá má ca balan ná
fúg á buud ná bwá wámbúlá

Zembî ná ndéé, bwá akúmáyé.
Zembî má ka dúg ná á balan

nə lán sá ngə bwiing yí shú ná
á cug búúd bwá ngə *búḡula

wá; lán sá ngə bwiing wəngú
buud bwá ngə ŋwa wo nda sá

íkás. ²² Oyúden bwá jii dúg
*máshimbá, Ogurêk bwá ngə

sɔ fúg; ²³ nji sá bân sá ngə
cúndə *Krîst bwá á bwambúlə

kwolós dí yé. Cúndə wəng
wúsə sá málwíy shú *Oyúden,

í njúl sá íkás shú Ogurêk.
²⁴ Nji, Krîst ji ŋkul nə fúg má

Zembî shú búúd Zembî má jôw
wá, tɛɛm bə Oyúden, tɛɛm bə

Ogurêk. ²⁵ Nəcə kúl búúd bwá
dúg ná Zembî jisə kás yí, íkás

yá cínəng bísə nə fúg ntə búúd
fúg nyán, kúl búúd bwá dúg ná

Zembî má bə nə iləm yí, iləm
yá cínəng í lal ŋkúl, ntə búúd

ŋkul nyán.

²⁶ Bwaang, tédúgágá ná sá
bí á dɛ bə jaá Zembî nyə á jôw

bí yí. Gwoong jín í á bə, kú
nə zhwog buud bwá mbíd fúg

á shí ga, kú nə zhwog inkácid
í búúd, kú nə zhwog buud
bwá á byêl ófwámé búúd dí wá.

²⁷ Nji, Zembî nyə á yida féesh
isâ í íkás yá shí ga shú ná a wá

búúd ɔ fúg shwôn, a féesh isâ
í cúgé nə ŋkul shí ga dí yí shú

nə a wá isâ í álal-ŋkul shwôn.
²⁸ Zembî nyə á féesh isâ í cúgé

fwámé isâ shí ga dí yí, isâ búúd
bwá mpyēny yí, isâ bwá ádé

kənd mísh yí. Nyə a féesh byo
shú ná a sá ná byəng búúd

bwá ngə dúg ná fwámé isâ yí í
bág ocwúduḡâ. ²⁹ Nyə a sá ntó

shú ná muud kú ŋkēny nyúúl
nyádí míshád. ³⁰ Zembî wə nyə

a sá ná bi bág buud ɔ Krîst
Yésus, Krîst músə bə fúg má

Zembî shú dású; nyə wə má sá
ná shé bág otútəlí ɔ búúd mísh

má Zembî dí, nyə wə má sá
ná shé bág minḡkēḡkē mi búúd,

nyə wə a tɔ tɛn shú ná shé
wúg mánýámá má *mísámád.

³¹ Zembî nyə a sá ntó shú ná í
bág nda jí cilyá Kálaad Zembî

dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə
céél bəḡawa yé, bəḡawag nə sá

Cwámba nyə a sá yí».

2

*Pwôl nyə a shíḡé ngə lás nə
fúg kaand*

¹ Bwaang, ja má á zə nûḡ
bídí má á zə ngə cúndə *ndimba

má Zembî yí, mə a shíḡé zə ngə
cúndə nə mpúyá kaand búúd ɔ

shí ga, ŋkí ntág fúg nyán. ² Mə
a shíḡé cɛɛl lás gúl sá shús nûḡ

bídí, mə a lás nji sá í dúgyá nə

Yésus-Krîst yí, Yésus-Krîst bwá á bwambulə kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntāg nūŋ bídí mə njúl nə iləm, nə ifwaas, mə ŋgá lilya. ⁴ Njígulá mə á də jíguli bí yí, nə cúndə mə á də cúndə yí, í á shígé də bə nə iciyá yá fəg kaand í də teeg búúd milām yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á də balan nə ŋkul nyé də báásulə iciyá byām. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgá jín í bág kú kə bɛ fág á buud, í yídagú bɛ ŋkúl mə Zembî.

Pwôl mə lwó fəg mə Zembî

⁶ Tɛɛm bə ntó, kéel sá ŋgá bwiŋŋ yí dúsə fəg shú búúd bwá mə fifə cəg krîstən dí wá. Nji í cúgə fág á buud ɔ shí ga, kú bə fəg micî myâ shí ga, micî jiya ícî ján í wál bá zə jimb myá. ⁷ Nji sá ŋgə cúndə fəg mə Zembî í á də bə kú fwo búguli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəmsa fəg nyəŋgú shí ga kú fwo tééd, nyə á kwəmsa nywo ná a bá sá ná sá ŋwág gúmá. ⁸ Kú nə tɔɔ cí* ŋgwúd nə ŋgwúd á shí ga í á mpu fəg nyəŋgú. Bwá á mbəm mpu nywo, bwá á shígé nywá bwambulə Cwámba á milwanə kwolós dí. ⁹ Bì mə dág sá Zembî nyə a sá ní? Jí námə nda Mícilyá mí ŋgá cí ná: Sâ jús í á shígé bwele dág yí, lwá kú bwele gwág yí, sá í á shígé bwele wóós lâm mə múúd dí yí, Zembî nyə á kwəmsa gwo

shú búúd bwá ŋgá cɛɛl nyə wá. ¹⁰ Sá bāŋ wə Zembî nyə a sá ná sá mpúg sá jəŋgú nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í də sọ ná í mpúg sá jêsh, tɛɛm bə isâ í shwoó Zembî jí nə ndí nyədí tédúgád yí. ¹¹ Nda sá buud, zə jí ná nə ŋkul mpu isâ ŋgwól múúd ŋgá téduga yí? Ngaá nji *shíshim mə múúd wəŋgú nyəméfwó? Jí námə mbií ŋgwúd wəŋgú nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu isâ Zembî ŋgá téduga yí, nji Shíshim mə Zembî wə í mpú. ¹² Sá bāŋ, Shíshim sá á lóg yí í cúgə shíshim á shí ga; sá á lóg Shíshim mə Zembî, Zembî nyəméfwó nyə á ntí sá wə shú ná sá mpúg isâ á mə yə sá mpáam nyé dí yí. ¹³ Sá ádé lás lésú isâ byəŋgú nə fəg kaand á shí ga. Iciyá í lésú bísú, Shíshim mə Zembî wá í də jíguli sá byo, sá ka də balan nə iciyá í Shíshim dúlə féeŋ isâ í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cúgə nə Shíshim mə Zembî yé nyə ádé magulə isâ Shíshim mə Zembî í də ntí búúd yí; isâ byəŋg bísə isâ í íkás shú dé, a cugé nə ŋkul wámbulə byo, nəcé bwá də wámbulə byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ŋgá bɛ Shíshim mə Zembî yé, nywáá mə də wámbulə sá jêsh; nji, muud kú wámbulə nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Zə mə fwó mpu tédúgá mə Cwámba? Zə jí nə ŋkul cwíny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə

2:4 4.20; 1Te 1.5 2:5 1.18, 24 2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26 2:8

Luk 23.34 * 2:8 cí á shí ga: Iciyá íni í ŋgə námə cí mənkul mə Sátan mə ŋgá kung shí ga dí má. Wo jí nə ŋkul dág námə Yuá 12.31. 2:9 Iza 52.15 2:12 Rom 8.15
2:13 2.4; 12.10 2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 2:16 Iza 40.13; Rom 11.34

tádúgá má *Krîst.

3

Okrîsten wâ Kòrênt bwá á bə ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaang, mee mæ a shígé bə nə ŋkul mæ lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwá ŋgé bɛ Shíshim má Zembî wá ná. Mæ á ŋgə yida lás nə bí nda mæ ŋgə lás nə buud bwá ŋgé ná bɛ isâ yâ shí ga wá, mæ á ŋgə ŋwa bí nda íkúkény cug krîsten dî. ² Mæ á ŋgə yə bí mənýá má bəl, kú bə fwámé ídûw. Nacé, bí a shígé bə nə ŋkul mæ kwág fwámé ídûw. Wóós námá nə kíkídíga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nacé bí ŋgə ná bɛ isâ yâ shí ga. Ja bí ŋgə ná bə, ŋgwól mpii ŋgwól, bí ŋgə bə ozhuyá biméfwó nə biméfwó yí, ŋgaá ná bí ŋgə ná bɛ isâ yâ shí ga? Ŋgaá ná bí ŋgə kyey kuú njəond búúd bwá ŋgé bɛ iyéesh byán wá? ⁴ Nacé í ŋgə bə nûŋ ná, nyân ná: «Mee ŋgə bɛ Pwól», nyân ná: «Mee ŋgə bɛ Apolos.» Ja bí ŋgə sá ntó yí, ŋgaá bí ŋgə sá nda ozhizhe ɔ búúd?

⁵ Apolos ji ná jí? Mee Pwól mæ ji jí? Ŋgaá osól ɔ mäsáal Zembî nyə á nti shú ná bí búgúlág nyə wá. Sá á ŋgə sêy, muud yêsh ŋgé sá nda Zembî ŋgé yə nyə ŋkul ná a sáág ná. ⁶ Mee mæ á bɛ mpəg, Apolos zə myeeg májúwó. Nji Zembî wə nyə a sá ná mpəg í kóg. ⁷ Ntó, muud nyə ámə bɛ

mpəg yé cugé tɔɔ sâ; nyɔɔŋg nyə ámə myeeg májúwó yé kú námá bə sâ; Zembî muud nyə ámə sá ná mpəg í kóg wá jí sâ. ⁸ Muud mæ bɛ yé, nə muud mæ shwú májúwó yé bwá təl cé ŋgwúd. Zembî mæ bá fáágulə múúd yêsh námá nda nyə á sêy ná. ⁹ Nacé, sá ŋgə sɛɛŋgya ŋgə sá Zembî iséy byé. Bí búəsə fambá má Zembî, bí búəsə námá málwóga mé.

Okrîsten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembî wá í á sá ná mæ bəg nda muud málwóga á ikán. Ntó, mæ á lím njów, bóól búúd bwá ŋgə lwó límuga jəɔŋg dí gwôw. Nji, muud yêsh mæ zə lwó cínəŋg yé ká káálúgá nə mbii á ŋgə lwó yí. ¹¹ Muud cugé nə ŋkul zə nyiŋgə lím gúl límuga íshús; límuga jí námá nji jəɔŋg í bwéy bə ni, nji Yésus-Krîst. ¹² Í yidá bə ná, bóól búúd bwá ŋgə lwó límuga jəɔŋg dí nə or ŋkí kwóógú bwá də lúlə *mwaanê nə ndi yí, ŋkí ijimá í mákwóógú, bóólúgá lwó nə ilí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntâg bíl íkáá, ¹³ nji, jwôw má *Krîst* íí, sósólúgá múúd yêsh ŋgé sá yí í bá nyîn ná ŋgəŋ. Nacé, í bá cɔ kuda dí jwôw dɔɔŋgú, kuda í bá zə lwó íséy í múúd yêsh, í mú nyîn ŋkí jí fwámé íséy. ¹⁴ Sósólúgá múúd nyə á sá lwólə dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wəɔŋgə bə nə mpóógú. ¹⁵ Nyɔɔŋg yé sósólúgá í bá shîn

3:1 Yuá 16.12

3:2 Heb 5.12-13; 1Pr 2.2

3:3 1.10-11; Gal 5.19-20

3:4 1.12

3:6 Mis 18.4, 11, 24-28

3:8 4.5

3:9 Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6

3:10

1Kr 15.10

3:11 Iza 28.16; Mis 4.11-12

3:13 Rom 2.6; 2Kr 5.10

* 3:13 Jwôw

mé Krîst: Dúsa jwôw á bá zə sámɔ búúd ɔ shí ga milású yí.

3:15 Yûd 23

jígə yé, a bá shúb mpóógú; nji nyáméfwó má bá faam nda muud má faam kuda dí yé.

16 Bi ampúyé ná bi búsə *Mpáánzə Zembî? Bi ampúyé ná Shíshim má Zembî í njul bídí? 17 Nkí muud mə céég Mpáánzə Zembî, Zembî mə bá námə céég nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembî nyísə nji shú má Zembî, bí wə búsə njów wəɔŋg.

18 Muud kú ngə shüig nyúul. Nkí ngwól múúd mə tédúgá na bídí ná a ji nə fəg, mbií fəg á cəg gaá, muud wəɔŋg yídag mpu ná fəg nyé nyísə ikás mísh má Zembî dí, ja jəɔŋgú a mú bə nə fwámé fəg. 19 Nəcə, sá búúd ɔ shí ga bwə dúg ná jísə sá fəg yí, Zembî mə dúg gwo ná sá ikás. Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî má də sá ná buud ɔ fəg bwə bílɔg mákəŋ mánúđ».

20 Í nyingə námə bə cilyá ná: «Cwámba mə mpú búúd ɔ fəg mítédúgá myán, a mpú ná mísə ocwúd». 21 Nda jí ntó ná, muud kú bæeg nkény nyúul nəcé bálə nə wónɡó nə bóól búúd. Mpugá ná isá byēsh bísə isá bín. 22 Pwól, Pwól wún; Apolos, Apolos wún; Séfas, Séfas wún; tɔɔ shí ga, shí nyín; tɔɔ cəg, tɔɔ shwiy, tɔɔ isá yā cəg ga, tɔɔ byəɔŋg yā cəg zág yí, byēsh bísə isá bín. 23 Bi bāŋ bí búsə buud ó Kríst, Kríst má Zembî.

4

Nji Yésus wə má bígás Pwól

1 Ntó, dúgúgá sá nə sá búsə osóol ɔ mäsáal ó *Kríst, nə Zembî nyə á yə sá mbag nə sá cúndág isá í á də bə shwoó dí, nyə á mə sá nə sá mpúg yí. 2 Nə ndeé, ja bwə má yə múúd mbag yí, sá bwə də bul jii dúg yí jí nə a sáág iséy byé mbií Mása mə jí yí. 3 Nda mə, tɔɔ bi mə bigas mə, tɔɔ wúl njów míləsú í bigas mə, sá jəɔŋg í acíyé mə tɔɔ sá. Məméfwó mə abígásé námə məméfwó. 4 Mə aŋgə nə mpu ná mə mə sá gúl sá májumā. Nji, ntó cugé nə mə jikú nə wōŋ. Nji, muud ngə bigas mə wə Cwámba. 5 Gwə wə jí ná, kúgá sámɔb múúd ləsú té fwála dəɔŋg í afwóyé wósɔs yí. Kúgá sámɔb té Cwámba nyə afwóyé nyingə zə yí. Nəcə nyə wə mə bá zə sá nə isá bí íshwoó yídúgúđ yí í nyínúg nə ngəŋ, mítédúgá myā mílām mí mpúyúg; nə ndeé, Zembî mú yə muud yēsh məshwúmb má jálá nə nyə má.

6 Bwaanɡ, mə mə ngə ŋwa iyuug íni byēsh sá Apolos dí shú ná bi jígúg sá kaanə í ngə ci yí, ná: «Muud nyə ajəláyé nə ntə sá jí cilyá yí.» Má cēel ci ná, shú dúsú sá Apolos í, muud nyə ajəláyé nə bəgəwa nə ngwól ntə ngwólúgá. 7 Zə nyə á fwo jaaw wo nə wó ntə bóól búúd? Jáyé sá wó jí nə ndí ná bwə á shígé yə wo yí? Nkí sá jēsh wó jí nə ndí yí, bwə á yə wo, nəcé jí wó ká nkény nyúul nə ndí nda bwə á shígé yə wo yí? 8 Bí ngə tédúga nə

bí mú nā sá jēsh bí má jī yí, bí mú lwándulá nā ibwádán í Zembî, bí mú nā ijwûga, sá bân kú nā ndî. Bí ɔ nywá ka bē nā ijwûga fwámé bē, sánōŋ bî bēsh sá bág nā byo. ⁹ Ká í yidá bē nda Zembî má tâl sá bân *buud ɔ lwámá zhúgúlâ sámbá, nda buud cígúlâ í má bē ná bwá jálá nā yē wá. Mésú mántágula má músá á zágádúg, tɔɔ mísh má búúd dí, tɔɔ mísh má *wəéŋgales dí. ¹⁰ Sá mú nda mikás nēcé Krîst, bí bân ntâg nda mífufúgú nēcé bálē búúd ɔ Krîst. Sá mú nda itag-bwool, bí bân nda minkunkulú. Bí mú ŋgə ŋwa gúmá, sá bân ŋgə bwəma nā mpyóŋ. ¹¹ Wós nā wəla ga, sá ŋgə yə nā zha yə nā shwáásulə mīnū, sá fufə nā mikáándá. Sá ŋgə bwəma nā bígá, sá ŋgə cugə nda minjé-gwôw. ¹² Sá ŋgə wáduga sēy nā mēbwə mēsú shú ná sá bág nā isâ. Muud nyá amə lwíy sá yé, sá bwádán nā nyə; kúl bwá lwó sá cúwúlí yí, sá máánd milâm. ¹³ Buud bwá amə ntáma sá jíná wá, sá cī bwo iciyá í cwéél bwo milâm yí. Wós nā kíkídiga, buud ɔ shí bwá ŋgə ŋwa sá nda isâ í kund, nda shíd mēwúdə.

Pwôl jî sósŋgú

¹⁴ Mə anğē nā cilə bí isâ íni ná má cēel wá bí shwôn. Mə ŋgə yida sá ná bí mpúg kuú njɔond bí má jálá nā kyey yí, nēcé bí búsə mə bwân má búl cēel wá. ¹⁵ Nəcə, bí tēm bə

nə buud məwûm mə otósshin bwə ŋgə lwó bí cug krîsten, bí cugə nā ncúlýá osósŋgú, mə muud má á zə bí nā Jɔɔ Kéél yé mə wá jî sósŋgú wân kwoŋ mə Yésus-Krîst dî. ¹⁶ Nda jî ntó ná, oshwoŋ, ŋgəgá nā yagula mə. ¹⁷ Gwá wá í sá ná mə ntíg bí Timotê, mwân waam má búl cēel yé; a jî mə abúgúlág cug krîsten dî. Nyə wá nyə é zə sá ná bí bág kú wusa kuú njɔond má ŋgə kyey cug krîsten dí yí. Kuú njɔond wɔɔŋgú wá mə ŋgə jíguli mádɔ mə óbúgula mēsh kúl jēsh yí. ¹⁸ Bósúlágá búúd bwá ŋgə ŋkēny mēnyúúl nda sá bwá cí ná mə abúlé ná kwo zə nūŋ bídí. ¹⁹ Njî, ŋkí Cwám̃ba má magulə, mə wál bá zə wós bí nūŋ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwá ŋgə ŋkēny mēnyúúl óni; mə abúlé zə mpu njî iciyá í lésú byán, mə bá bul cēel mpu ŋkí ŋkul má Zembî nyísə bwádí ícugud. ²⁰ Nəcə, Faan má Zembî í cugə sá á lésú mpu, dúsə sá ŋkúl. ²¹ Bí má jī ná jî? Ye mə zág nūŋ bídí nā lwón, ye mə zág nā cēlí nā lám ná shē?

5

Okristen bwá ajáláyé nā bə nā janga

¹ Lân má bul shîn kyey kúl jēsh ná janga í ŋgə sīy nūŋ bídí. Né dân janga dúsə ná, tɔɔ ikúl í ampúyé fwámé Zembî yí í anğē nā sá dwo. Bwá ŋgə bwiŋŋ ná ŋgwól múúd a bídí sēŋgyá ŋgə cugə nā mudá mə sósŋgú.

4:9 Rom 8.36; Heb 10.33 **4:10** 2Kr 11.23-29 **4:10** 3.18 **4:12** Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14 sēy: Mis 18.3 **4:13** Mit 3.45 **4:15** Gal 4.19 **4:16** 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 **4:17** Timotê: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 **4:19** ŋkí Cwám̃ba má magulə: Mis 18.21; Zhk 4.15 **4:20** 2.4; 15.24 **4:21** 2Kr 1.23; 13.10 **5:1** Ləv 18.8 **5:2** 6.12; 10.23

² Bí ngə ná nkēny mənnyúul? Sólúgú wəŋgú kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Ngaá í jii ná í ceyug bí lámúd, bí yílúg muud wəŋgú bídí seŋgyád?

³ Mee jām kóómb dí, teem bæ ná mə cugé nūŋ bídí, *shíshim wām wí nūŋ; mə má bwey sám̄b lésú wəŋgú nda mə jii nūŋ. Mə má sám̄b ná muud má sá sólúgú wəŋg yé má jág sâ.

⁴ Ntó, ja bí é nyingə seŋgya jíná má Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wām í é seŋgya nə bí, Cwám̄ba wúsú Yésus mə bá lwóya nkūl nyé. ⁵ Í jii ná bi bádug *Sátan muud wəŋgú máb̄wéd, a ntámág nyə nyúul ná ndéé, *jīm jé í mú bá *dúg cug jwôw má Cwám̄ba.

⁶ Bi ajəláyé ná nə nkēny mənnyúul. Bi ampúyé ná búbaalé *ləvur bíbíyá í d̄a sá ná mbulyá ngug wēsh í bádúg ɿ?*

⁷ Yílúgá ləvur† acwúlû shú ná bi bág mbulyá ngug ágúgwáan. Nəcə bí mú kú ná nə ləvur. Bi mú ntó nəcə bwá á shí bwey cígə *Mwâ Ncwəmbə á Páska íshé, mwâ ncwəmbə wəŋg wá *Kríst.

⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wəŋgú nə bów-bów tédúgá nə gwólə lâm: ləvur acwúlû wá ni. Shé yídágá sá nyə kú nə sâ á shweelúg, nə lâm óbúbálé: buléd á kú nə ləvur wá ni.

⁹ Mə á cilə bí ngwól kálaad dí ná binónj buud ó jaŋga bi kú d̄a kéya. ¹⁰ Mə a shígé cēl ci ná

bi bág kú ná bwele shísh kúná-kúnə nə búúd ó jaŋga bēsh wā shí ga, tō buud bēsh bí nə yéesh bálə nə məbii wá, tō buud ó mándá, tō bəŋg bēsh bwé ngé yə ozembî ó áyadúg gúmá wá. Mbô! Í ká bæ ntó, mpu ná bi má jəlá nə wú shí gaád. ¹¹ Mə á yida ci ná bi kú d̄a kéya nə buud bí ná: nyāŋ ngé ci ná a ji mbúgula, a ngé nyingə sá jaŋga; nyāŋ ngé ci ná a ji mbúgula, a njúl nyingə bæ nə yéesh bálə nə məbii; nyāŋ ná a ji mbúgula, a ngé nyingə yə ozembî ó áyadúg; nyāŋ ná a ji mbúgula, a dúg nyēeg búúd; nyāŋ ná a ji mbúgula, a njúl nyingə bæ shwíge məl̄wəg; nyāŋ ná a ji mbúgula, a dúg nyingə mándá búúd nə isā byāŋ. Mimbií mi búúd míni, bi kú seŋgya nə bwo, binónj kú d̄a səŋ íd̄aw ngwúdud. ¹² Ye sá wá búsá ná sá sám̄búg buud bwé cúgə *D̄o dí wá milású? Ngaá ná buud wá D̄o dí cwū wá bí má cígal milású wá? ¹³ Buud bwé cúgə D̄o dí wá, Zembî wá má bá sám̄b bwo myāŋ milású. Kagá yíl bów-bów múúd bídí gwoŋgud.

6

Ishwáman yâ mpádúgá buud ó Zembî

¹ Nkí ngwól múúd á seŋgyá jín má bæ nə lésú nə ngwól, jí í mpú sá ná a lúgə kə nə lésú búúd ó Zembî dí, a bálé kə nə

5:3 Kol 2.5 **5:5** 1Tm 1.20 **5:6** Gal 5.9 * **5:6** Na ji kaaná nda wəŋg sá má d̄a ci ná: «Shú ngwūd má d̄a wá ból̄ bēsh ibwool» yí. **5:7** MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † **5:7** ləvur: Oyúden bwá á d̄a yíl ləvur yēsh bwádí mínjów, bwá d̄a Páska nə ngug á kú nə ləvur; ntó má kə ná bwá á d̄a gusa milām myāŋ shú zálə d̄a Páska. **5:9** Mat 18.17; 2Te 3.14 **5:11** 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 **5:12** Mbá 13.6

é bæ nyúul ηgwúd næ mudá wəŋgâ? Jísə mpu bæ cilyá Kálaad Zembî dí nâ: «Bêsh obá bwá é bæ nyúul ηgwúdâ.»

¹⁷ Nji, muud mə ká fula ísâ næ Cwámba yé, nyá é bæ *shíshim ηgwúd næ Cwámba.

¹⁸ Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúd mə sá yí í ádé bæ nyə nyúúlúd. Nji, muud mə sá jaŋga yé mə ða ntáma nyúúl nyé nyáméfwó.

¹⁹ Ye bi ampúyé ná mənnyúul mán mósə Mpáanzá mə Nkêŋkê Shíshim Zembî nyə á yə bí yí? Nkêŋkê Shíshim wəŋg wúsá bídí mánnyúúlúd. Bi aŋgê ná næ jwú næ biméfwó. ²⁰ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tâŋ shú ná bi wúg mikwámúd; bi mə jəlá næ ka yə Zembî gúmá næ mənnyúul mán.

7

Sá í dúgyá nə bā yí

¹ Shú ísâ bí á cilə mə yí, í nywa ná mudúm jíg kú kúnya næ mudá. ² Nji, í bul jəla ná mudúm yêsh bág næ yé múdá, mudá yêsh næ yé ηgwúm, buud bwá sásúlág jaŋga. ³ Mudúm nyə ajáláyé næ kaambulə múdá næ nyúul nyé; mudá námə ntó. ⁴ Mudá cugé næ ηkul balan næ nyúul nyé nda á céel ná, ηgwúm yé wó jí næ nywo. Námə mbií ηgwúdú, ηgwúm cugé næ ηkul balan næ nyúul nyé nda á céel ná, mudá yé wó jí næ nywo. ⁵ Nğwól kú ban ηgwól; ka nji ná bi mə bæ cún nə bi mə

béégyá ηkúmba fwála shú ná bi mə kənd mílām mājəgula dí. Fwála dəŋg ká námə shîn, bi ó nyiŋgə fula; nəcé bí a bá bæ kú mpu máánd mílām ná ndéé *Sátan mú bwówulə bí. ⁶ Na, mə ayímbúliyé bí; mə cwíny bí cwínyág. ⁷ Mpúlə dág dí, mə ji ná buud bêsh bwá jíg nda mə. Nji, muud yêsh ji næ jé sá Zembî nyə á yə nyə yí; nyíga næ jíga, nyími næ jími.

⁸ Mə ηgə ci næ mĩngwam mi búđúm næ mikúsə mí búdá ná, í nywa ná bwá jíg nda mə njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bæ ná bwá ampúyé máánd mílām, bwá bəyág; nəcé í yida bul jəla ná muud bəyág, ntə ná a júgugí nə yéesh.

¹⁰ Shú bəŋg bí mímbéyá wá, mə tál mpándí; kú ntág bæ mə, Cwámba wə mə tál mpándí ná, ci mudá kú béégya næ ηgwúm yé. ¹¹ Múdá ká ntág béégya næ ηgwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji ná a kə sá ηkwambulə næ ηgwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bâ.

¹² Shú bósólúgá bāŋ, Cwámba dí mə cî, mə wə ηgə ci ja hííd ná, ηkí mbúgula Zembî ji næ mudá *hááden, múdá mə ká cēel ná bá bwá baagulə bâ, a kú bæeg yíl múdá wəŋg. ¹³ Nkí mudá wə jí mbúgula, ηgwúm nyə hááden, ηgwúm mə ká cēel ná bá mudá bwá baagulə bâ, mudá kú bæeg gwú bâ dəŋg. ¹⁴ Nəcé, mudúm jí hááden yé nyə é bæ kúnə-kúnə næ Zembî nəcé mudá

yé, mudá jí hááaden yé nyə é bæ kúná-kúnə nə Zembî nəcə ngwúm yé. Í mbâm bæ kú bæ ntó, mpu ná bwân bán bwá é bæ shwóg-shwóg nə Zembî; nji, búsə kúná-kúnə nə nyə.¹⁵ Nji, nkí nyɔɔng jí hááaden yé má cɛɛl béégə nə ngwól, a jee béégə nə nyə; í cúgé mbúgula yímbúli ná a jig nə bâ dɔɔng. Zembî nyə a jôw bí shú ná bí jig ná shɛɛ. ¹⁶ Ntâg námá ná, wɛɛ mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú nkí wo e bá sá ná ngwúm woó dúgúg cug? Nkí ntâg ná wɛɛ mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú nkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ngə tâl buud icé

¹⁷ Sá ngwúd jí ná, muud yêsh tówúg cé Zembî nyə a tâl nyə yíid, cé nyə á bæ a tâl ja Zembî nyə a jôw nyə yí. Cɛɛ má ngə yə mádɔ má óbúgula mɛsh yí, dwó ɔni. ¹⁸ Nkí Zembî nyə a jôw ngwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wɔɔngú jig nə ábiwáág yé. Nkí Zembî nyə a jôw muud a kú bæ síya ábiwáág í, muud wɔɔngú kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálə ábiwáág cúgé tɔɔ sâ, bɛlə kú síya ábiwáág kú námá bæ tɔɔ sâ. Sá jí nə mfíi yí jísə nji bɛɛlə mǎmpéndí má Zembî. ²⁰ Muud yêsh tówúg cé nyə á bæ a tâl ja Zembî nyə a jôw nyə yí. ²¹ Nkí Zembî nyə a

jôw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimâl lámúd nə jiya lwaá gwô. Nji, wó ká dág zhí ná wo bág fulí, wo bɛ zhí nyɔɔng. ²² Nəcə ná, lwaá Cwámba má jôw yí í músə fulí, í dúgyá nə Cwámba. Ntó námá, nyɔɔng *Křist má jôw a njúl fulí yé músə lwaá má Křist. ²³ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tâɲ shú ná bí wúg míkwmúd. Kúgá sá ná bí nyíngəg bæ mǎlwaá mǎ múúd†. ²⁴ Bwaang, má nyíngə ná námá ci ná muud yêsh bwénúg míšh má Zembî dí cé nyə á bæ a tâl ja Zembî nyə a jôw nyə yí.

²⁵ Shú bɔɔng búsə ná ɔncwíyê wá, sâ má zá ci ga í cúgé ná Cwámba nyə a tâl mpéndí; mǎ cwíny bí tâɲ nda muud bí bí nə nkul je shwu nyúul nə ndí yé nəcə Cwámba nyə a gwág mǎ nkúɲkwóɲúla. ²⁶ Mɛɛ ngə téduga ntága: ja sá má dág mícún myâ wəla ga yí, mǎ tédúgá ná í bul jəla ná buud bwá jig mɪngwam. ²⁷ Nji tɛɛm bæ ntó, nkí wo má bá múdá, wo kú bɛɛg sɔ ná wo gwú bâ. Nkí wo afwóyê bá múdá, wo kú bɛɛg sɔ ná wo bâ. ²⁸ Nji, nkí wo bá múdá, wo asáyê *sám; ncwíyê sás má ká kə báád í, nyə asáyê sám. Nji, buud bwá bəya wá bwá é bul dág mɪnjugú cug gaád; mǎ ngə lás ntúni shú ná mǎ sá ná bí sásálág mɪnjugú nyɔɔng.

²⁹ Bwaang, mǎ ngə ci nááá,

7:15 jig ná shɛɛ: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14

7:16

1Pr 3.1 **7:18** Gal 5.1 * **7:18** Muud jí síyá ábiwáág yé: na jí mwâ Yúden.

7:19

Rom 2.25-29; Gal 5.6 **7:22** Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16 **7:23** 6.20 † **7:23** Kúgá nyíngə bíd nə mǎfug mǎ búud má ngág nə jwú nə bí.

7:25 1Tm 1.12-14

7:26

Zhe 16.1-4; Mís 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23 **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5

fwála í mú kúkúl. Nə ndeé, tééd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwá cágəg nda bwá cúgə mímbéyá; ³⁰ bəəng bwá ngə jii wá, bwá cágəg nda bwá anğē nə jii; bəəng bí nə məshusəg wá, bwá cəgə nda bwá cúgə nə məshusəg; bəəng bwá ngə kusə wá bwá cəgə nda isā bwá ngə kusə yí í cúgə isā byāñ†. ³¹ Buud bwá ngə də shí wá bwá cágəg nda bwá anğē nə də shí. Mə lās nə bí ləsú nī wēsh nəcé shí shé bí nə ndī múús ga í bá cə.

³² Má cēel nə bí bəg kú nə sâ í kənd bí milām gwów yí. Muud cúgə mbéyá yé má də kənd lām isā í dúgyá nə Cwám̄ba yíid, a də sə nə Cwám̄ba gwágúg nyə nywa. ³³ Nji, nyəəng jī mbéyá yé má a də sə nə mudá yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lām isā í shíd, ³⁴ lām í mú də bə nyə kəw. Ntó námə wə jī nə mudá yé. Mudá cúgə báád yé, təə nyəəng jī ná ncwíyē yé má də kənd lām isā í dúgyá nə Cwám̄ba yíid, shú nə nyāñ bəg yé mə Cwám̄ba ncindī nə ncindī. Mudá jī báád yé nyə má də sə nə ngwúm yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lām isā í shíd. ³⁵ Mə anğē nə lās ntāni nə mə cēel kəl bí bīd. Í yidá bə shú mánywa mán. Mə ngə jii

nə bí sáág sâ í bul jəla yí, nə bí bəg buud ɔ Cwám̄ba ncindī nə ncindī, kú bə kəw.

³⁶ Nkí ncwámá má bul bə nə yéesh nə land jé, nə ndeé a mú cēel nə bwá bəyág nəcé a tédúgá nə nyə e jág sá sás dəəngú ŋkí a bə kú ná bá nyə, ŋkí a dúg nə bwá jəlá nə bəya, bwá bəyág nda á ngə jii nə; nyə asáyé sám. ³⁷ Nji ŋkí ncwámá í ŋwa cígúla nyádí lámúd sâ nda cindal nyə, ŋkí a jī nə ŋkul mpu máánd lām bii yéesh jé, á ká ŋwa cígúla nə bá land jé bwá ányingəyé ná bəya, a mpú sâ. ³⁸ Ntó jī nə muud mə bá land jé yé mə mpú sâ, nyəəng mə bə kú bá yé má bul mpu sâ. S

³⁹ Mudá jī cəǵlá nə ngwúm yé té wēsh ngwúm ngə ná cəgə yí. Ngwúm má ká yə, mudá kú ná bə cəǵlá, a mú jee bá muud yēsh á cēel bá yé; nji í jii nə muud wəəng bəg muud mə Cwám̄ba. ⁴⁰ Nji, í bul jəla nə a jíg kú ná kə báád. Məə mām məcwūñ wə mání, mə tédúgá nə mə jī námə nə Shíshim má Zembí.

8

Sâ í dúgyá nə ocúdu ó mótúnəga

¹ Bóól ózembí bí ó áyadúg. Bóól búúd bwá ngə cígə ocúdu

† 7:30 Muud nyə ajáláyé nə bíd nə gúl sâ í tówúg shwóg nyádí cəgəd. 7:31 1Yn

2.17 7:33 Luk 14.20 S 7:38 (tééd 36 kə wós 38) Impánzə íni, bóól bwá ngə ci ná í jəlá nə bə ntúga: 36 «ŋkí muud mə dúg nə a jág sá nə baagulálə sás dé ncwíyē wəla lə bə cə a kú kənd nyə báád íi, ŋkí a dúg nə í jəlá nə a kəndəg nyə báád íi, a sáág sâ á jii yí; nyə asáyé sám, bā í síyúg. 37 Nji, muud mə ŋwá cígúla lámúd, kú nə sâ í ngə cindal nyə, á ngə mpu jwú nə tédúgá yé yé, ŋkí á ŋwa cígúla nyáméfwó dí lámúd nə a baagulə sás dé ncwíyē, a mə mpu sâ. 38 Ntó má lwó nə muud mə kənd sás dé báád yé, a mpú sâ; nyəəng mə bə kú kənd yé, á bul mpu sâ.» 7:39 Rom 7.2-3 8:1 Mis 15.29; Rom 12.16 cēelí: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 8:1 Rom 14.1–15.6

ngə sá ivuguli í ózembî bɔɔngú *mátúnuga. Shú sá í dúgyá nə ocúdú ó mátúnuga bɔɔngú yí, shé má mpú ná: «Sá bēsh bí nə mpúyá.» Nji, mpúyá wɔɔng í dɛ sá ná muud nkényúg nyúul, í njúl ná cɛlí í dɛ sá ná gwoong í lálug búgəd. ² Múúd mə ká téduga ná a mpú gúl sá, muud wɔɔngú nyə afwóyɛ mpu sá jí ná fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mə cɛ́l Zembî yé, Zembî mə mpú nyə.

⁴ Nə ndɛ́, shú dálə ocúdú ó mátúnuga mə ívuguli í ózembî ó áyadúg íí, sá mə mpu ná ivuguli byɔɔngú í cúgɛ tɔɔ sá shí gaád, ngwól zembî cugé, nji fwámé Zembî ngwúd nə ngwúd. ⁵ Bóól búúd bwé ngə téduga ná ncúlyá ozembî nə ncúlyá micwamba myān mísə. Nji, bíl isā búúd bwé ngə dúg ná ozembî yí í tɛm bə jɔŋ dí, nkí ntāg shí ga dí, ⁶ shú shé bāŋ, Zembî ji ngwúd nji Zembî Sóóŋgá. Isā byēsh í zhu nyádí, shé ngə cugə shú dé. Cwamba ji námá ngwúd, nji Yésus-Kríst; isā byēsh bísə nəcé nyə, sá búsə námá nəcé nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nə mpúyá ni. Bóól bwé á mə janawo nə yálə ózembî ó áyadúg gúmá, nə ndɛ́, wóós nə kídíga, ja bāŋ bwé dá cúdú mātúnuga mə ózembî ó áyadúg yí, bwé é ngə də bwé ngə téduga ná cúdú éga ji cúdú mātúnuga shú zembî áyadúg. Sā jɔɔng í mú sá bwo fāŋ lám dí, nəcé í bálə ná nkí tag. ⁸ Í

njúl ná sá má dā dí jí nə nkul sá ná sá shíshíg Zembî kúnə-kúnə. Nkí sá má bá kú də, sá kú jimb sá mísh má Zembî dí; nkí sá má dā, sá kú námá kwídali sá. ⁹ Nji bí ó bɛy ná sá bí bí fálí ná bí sáág yí í yídag bə óbúgula ó átutagú kwóógú lú móbɔɔgá. ¹⁰ Nəcé, wo muud jí nə mpúyá yé, nkí bwé dúg wo, wo ngə də mpáánzə zembî áyadúg dí, ngaá ná sá jɔɔng í é sá ná muud jí ná nə lám nkí tag yé ŋwág nkul, a kə də ocúdú bwé ámə cígə yə ózembî gúmá wá? ¹¹ Ja jɔɔngá, mpúyá wô í má sá ná ngwól *mínyɔŋú woó jí nə lám nkí tag yé jimbúg, í njúl ná Yésus nyə á yə námá shú déd. ¹² Nkí bí mə sām ntó nə omínyɔŋú bān, bɛwuli bwo lám í kú fwo lal íí, bí mə sām nə Yésus-Kríst. ¹³ Gwé wé jí ná, nkí gúl sá má dá í é búlal ngwól mínyɔŋú waamá bííd íí, mə kú ná bá bwele də cúdú, shú ná mə bág kú búlal mínyɔŋú waamá bííd.

9

Pwól cugé nə milúndâl

¹ Ye mə cugé fálí? Mə cugé *múúd lwámá mə Yésus íí? Ngaá mə a shí dúg Cwamba wúsú Yésus? Ye bí cugé ísɛy má mə sá shú má Cwamba yí? ² Nkí bóólúgá búúd bwé dúg ná mə cugé múúd lwámá, bí kú bɛ, mə ji muud lwámá mə Yésus shú dɛn. Nəcé bí búsə yuug í ngə lwó ísɛy má ngə

8:3 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13
9:1 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1

sêy tâŋ nda muud lwámá mə Cwámba yí.

³ Shú búúd bwé ngé bə nə məshwán nə mə wá, sá má jí nə ŋkul bəsa nə bwo yí jí ná:

⁴ Ngaá sá bí nə zhií ná sá ŋwág idâw nə mængul bídí? ⁵ Ye sá bāŋ wé búśá ci muud kú jaand nə mudá yé? Ngaá ná bóól búúd ɔ lwámá bwé ngé sá ntó, tɔɔ ómínyɔŋɔ́ ɔ́ Cwámba,

tɔɔ Séfas? ⁶ Nkí ntāŋ ná, ye

sá bāŋ Barnábas wé sá cúgé nə

zhií ná sá jíg kú sêy? ⁷ Zé nyə a

má bwele sêy séy ízimbi a ngé

jóna nə nyáméfwó yé? Zé nyə a

má bwele bɛ fambá ná ndéé a

kú də mpúmá a cínɔŋg yé? Nkí

ntāŋ ná zé nyə a má bwele wáíl

íntený ná ndéé a kú balan nə

mənyāŋ má íntený byɔɔŋg yé?

⁸ Ye iyuug má ngé ŋwa bí íni

bísə nji ijām nə ijag yā buud?

Ngaá ná bísə námá cilyá mácɛɛ

Moyíz nyə á cilə mád? ⁹ Jí

mpu bə cilyá mácɛɛ má Moyíz

dí ná: «Wo kú fad ntény mpu

ja í ngé nyaal mpumá ngólə

lwáál nywo yí.» Ye intény wé

Zembí ngé bul téduga yí? ¹⁰ Ye

nyə aŋgê nə lás ntó shú dúsú?

Haaw! Shú dúsú wé cilyá ga

í á cilya yí. Í jii ná muud

ngé waad mändəlú yé ngág nə

waad a ngé bwánd nə búgə

ná nyə é bə nə mfíí; nyɔɔŋg

ngé nyífə mpumá ngólə lwáál

yé ngág nyífə a ngé bwánd nə

búgə ná nyə é bə nə kɔw. ¹¹ Sá

á bɛ bî mpəg í kwíínd bí cug

á Shíshim dí yí; ntó ná, sá má

ká mwáágulə mpúmá í kwíínd

sá cug á shí ga dí yí, bôw ntó

aá? ¹² Nkí bóól búúd bí nə zhií

ná bwé ŋwág mbií mánywa

mɔɔŋg bídí, sá bāŋ má ban ka

bul bə nə zhií nyɔɔŋgú nəcé

ji? Nji, sá á shígé balan nə

zhií nyɔɔŋgú; sá ngə yida jísɔw

sá jêsh shú ná sá kú ntágulə

nə Jɔjɔ Kéel má *Křist í bág kú

bwiingya.

¹³ Buud bwé də sêy ísáy í

Zembí Mpáánzə wá, Mpáánzə

wá í də námá wáíl bwo;

bɔɔŋg bwé də kənd Zembí

*mátúnuga *alatār dí wá bwé

də ŋwa dán kɔw lá idâw alatār

dí. Ngaá bî mə mpú ntó?

¹⁴ Mbií ŋgwúd wɔɔŋg námá,

Cwámba nyə a wá cɛɛ ná buud

bwé jááw Jɔjɔ Kéel wá bwé

jalá nə cugə nə ísáy byɔɔŋg.

¹⁵ Nji mɛɛ mə a shígé balan nə

məzhií mɔɔŋg; mə aŋgê námá

nə cilə ntúga nə mə lúndal ísá

byɔɔŋg. Má yidá bul cɛel ná mə

yág, ntɔ ná mə sáág milúndál.

Jām sá gúmá wé cí, muud cugé

nə ŋkul yíl mə gwo. ¹⁶ Mɛɛ jām

kóómb dí, ja má ngé jaaw Jɔjɔ

Kéel yí, mə cugé nə ŋkul cí ná

mə ngə sa gúl sâ, nəcé jísə mə

sâ cíndúlá Zembí ngé cíndal mə

yí. Məntágula nə mə ŋkí mə bə

kú jaaw Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Í á mbâm

bə ná mə a té nə lâm wâm ná

mə zə jaaw Jɔjɔ Kéel, mə bə nə

zhií ná mə jíg myəna. Ká, mə

ngə sá ísáy byɔɔŋg cíndúlád,

jísə mbag Zembí nyə á kɛel mə

mábwəd yí. ¹⁸ Ná ndéé, myáyé

myəna má ngé ŋwa cínɔŋg

9:4 Luk 10.7-8; Mat 10.10

9:6 Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sêy: Mis 18.3

9:9

Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18

9:11 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6

9:12 Mis 20.34-35;

2Kr 11.9

9:13 Ilŋ 18.8-19

9:14 9.4

9:15 Mis 18.3

9:16 Zhe 20.9

9:17

myá? Myána myâm wá mæ jááwág buud Jɔɔ Kéel ashwá, mæ ngá cúndæ kú lúndal ísâ má jǐ næ zhií ná mæ ɲwág Jɔɔ Kéel dí yí.

19 Haaw! Mæ jǐ fúlǐ, kú bæ lwaá mæ múúd. Nji, tæm bæ ntó, mæ a má sá máméfwó lwaá á buud bêsh shú ná mæ bág næ fwála mæ sá ná bímbí lá búúd dêsh dí næ ɲkul gwág mæ yí í búgúlág Yésus. 20 Ja sánɔɲ *Oyúden búsé yí, mæ cugæ námá nda Oyúden shú ná mæ sá ná bwá kándug milâm wá Yésus. Ja sánɔɲ buud bwá ngá bɛ mæcɛɛ má Moyíz wá sá búsé yí, mæ bɛ námá mæcɛɛ mæɔɲgá nda bwo, í njúl ná í cugé mæ cindúlá ná mæ bɛg mwo. Má bɛ mwo nji shú ná mæ sá ná buud bwá ngá bɛ mæcɛɛ wá bwá kándug milâm wá Yésus. 21 Ja sánɔɲ buud bwá ádé bísh mæcɛɛ mæɔɲg wá sá búsé yí, mæ cugæ nda bwo, námá nda mæ anɣê næ bísh mæcɛɛ mæɔɲg, í njúl ná mæ ngæ bɛ Cɛɛ má Zembí, Kríst jǐ Cɛɛ dâm. Mæ cugæ nda mæ anɣê næ bísh mæcɛɛ nji shú ná mæ sá ná buud bwá ádé bísh mæcɛɛ wá bwá kándug milâm wá Yésus. 22 Ja sánɔɲ buud bí næ búgá átɔtagá wá sá búsé yí, mæ cugæ nda bwo shú ná mæ sá ná bwá kándug milâm wá Yésus. Mæ a má bæ sá jêsh shú búud bêsh shú ná mázhíí mêsh dí, mæ cágug búbaalé búúd. 23 Mæ ngæ sá ísâ íni byêsh nácé Jɔɔ

Kéel, shú ná mæ bág næ kəw mánywa Jɔɔ Kéel í ngá kaag mád.

24 Bi ampúyé ná í dæ bæ mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ɲkí bulya ju íkúlé ná ndéé muud ɲgwúd ɲwa mpóógá? Jugá kúlé mbií wí ná bi ɲwág mpóógá yí. 25 Ogwiimbe ó ígwiimbí bêsh bwá dæ ci ísâ ɲkí bulya shú ná bwá ɲwág *túm gúmá. Í njúl ná tím gúmá bwá dæ ɲwa yí í dæ yéel. Sá bân wúsú tím gúmá í ábúlé yéel. 26 Kúlé mé ngá ju yí, mæ anɣê næ ju nda muud nyé anɣê næ mpu kúl á ngá kə yé; ja má ngá wusə ikúda yí, mæ anɣê næ wusə ikúda ntó ɲgúlád. 27 Mæ ngæ yida jugashi nyúúl nyâm, ngæ nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bæ ná, mæ shîn cúndæ Jɔɔ Kéel bóól búúd gwág ná ndéé, mæ nyiŋgə shúb mpóógá.

10

Shé ó bey sâ í á sɔy næ buud ó Izurayêlyí

1 Ntó, ye bwaanɲ, mæ acéélé ná bi bág kú mpu ísâ í á sɔy næ odá yí; ɲkúdu í á baagulə bêsh, bêsh bwá á ntə mân má atítíí næ mækuú. 2 Ntó jǐ ná bêsh bwá á duwan ɲkúdu, duwan máɲ dí tâɲ *ompwíín ó Moyíz. 3 Bêsh bwá á dæ dæ idaw impwúd Shíshim má Zembí í á dæ nti bwo yí. 4 Bêsh bwá á ɲgul mǎjúwó mæmpwúd Shíshim má Zembí í á nti bwo

9:19 10.23-24, 32-33; Rom 15.1

9:19 Mat 20.26-27

9:20 Mis 16.3; 21.20-26

9:21 Gal 2.3-4

9:22 Rom 1.13; 2Kr 5.11; 11.29

9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6;

4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbú 2.10

9:27 Rom 8.13; 13.14

10:1 MmN 13.21;

14.21-29

10:3 MmN 16.13-35;

Mbá 8.3;

Sôm 78.24-25

10:4 MmN 17.6; Ilɲ

20.11; Sôm 78.15

má, məjúwó má á ngə wú kwóógád má. Kwóógá dɔɔŋg í á bə fwámé kwóógú wá í á ngə lúgal bwo cí, í á bə *Kríst. ⁵ Nji, tɛem bə ntó, bóól ncúlyá buud wá gwoonɔŋ jáŋ, Zembí nyə a shígé gwág bwo nywa. Gwá wá nyə á jaŋgulə bwo, a mpáŋgulə mímimbə myáŋ shí a shwéeshád yí. ⁶ Isâ íni í á bə nə bwo ntó shú ná í bég shé mæcwûŋ, shé kú dɔ wámb sálə isâ í abúbôw nda bwo. ⁷ Kúgá yə ózembí ó áyadúg gúmá nda bóólágá wá gwoonɔŋ jáŋ bwé á sá ná. Sâ jɔɔŋg jí cilyá ná: «Kúl búúd í á jí shí də, ŋgul; bwé mú tîw, zhwiimba.» ⁸ Shé kúgá sá jaŋga nda bóólágá wá gwoonɔŋ jáŋ bwé á sá ná. Sálə bwé á sá jaŋga yí, bwé á yə jwôw ŋgwúdu buud otóóshin məwûm mábá nə ólól. ⁹ Shé kúgá shweenzh Kríst nda bóólágá wá gwoonɔŋ jáŋ bwé á sá ná. Bwé á shweenzh nyə, onywá bwé mú jaŋgulə bwo. ¹⁰ Shé kúgá námá dɔ cwaduga nda bóólágá wá gwoonɔŋ jáŋ bwé á cwaduga ná; bân, *ɛŋgəles á shwi y nyə á zə jaŋgulə bwo. ¹¹ Bwaanɔŋ, isâ íni í á bə nə bwo ntúni shú ná í bég shé mæcwûŋ. Í á cilya shú ná shé buud shé ngə cugə mwôw mâ məzhúgúlâ dí wá, shé mpúg nda shé má jálá nə ngə cugə ná. ¹² Ná ndɛé, muud ngə tédúgá ná məbwəbúlán mə cúgə nə ŋkul sá nyə sâ yé, ké bɛy ná a búlág. ¹³ Məbwəbúlán

mêsh bí á má dɔ bwəma nə ndí má má dɔ námá bə nji isâ bí nə ŋkul wóós nə muud yí. Nji, Zembí jí abúgúlág; a cugé nə ŋkul bíd ná bí bwəmagí nə məbwəbúlán mə ntó bí ŋkul má. Ja bí má bá dɔ bwəma nə məbwəbúlán yí, a bá dɔ lwó bí zhií shú ná bí jisówág kú bála.

Kúgá fúla isâ í májamb nə isâ í Zembí

¹⁴ Gwá wá jí ná, yé bwáanɔŋ mə búl cɛel wá, fúndágá yálə ózembí ó áyadúg gúmá. ¹⁵ Mə ngə lás nə bí nda mə lás nə buud bí nə fug wá. Biméfwó faasugá sá má ngə cí yí. ¹⁶ Ja sá má dɔ də ídêw í Zembí yí, sá má dɔ ŋgul bálá; sá má dɔ yə Zembí akíba shú bálá jɔɔŋgá. Ŋgulúlə sá má dɔ ŋgul bálá jɔɔŋg yí í dɔ bə ná sá bêsh sá má dɔ ŋwa kow lú mánywa mâ mácií *Kríst nyə á wéeshuli shú dású má. Féyálə sá má dɔ féya buléd yí í dɔ bə ná sá bêsh sá má dɔ ŋwa kow lú mánywa mâ nyúul Kríst nyə a yána shú dású yí. ¹⁷ Sá bêsh sá mú mbwəɔdá nyúul ŋgwúnd nda buléd jí ŋgwúnd ná. Ntó jí ná sá tɛem bə ŋkí bulya, sá búsa nyúul ŋgwúnd nəcé sá má dɔ kowula nji buléd ŋgwúnd.

¹⁸ Fwogá dúg mímbyágá mí *Izarəyél. Buud bwé dɔ də ócúdu bwé dɔ kə *mátúnuga dí wá bwé dɔ fúla isâ nə *alatâr, ntó jí ná bwé dɔ fúla isâ nə Zembí muud jí ámadí á alatâr yé. ¹⁹ Jí má ngə ka cɛel cí yí?

10:5 Ilj 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yûd 5

10:6 Ilj 11.4, 34; Sôm 106.14

10:8 Ilj 25.1-9

10:9 Ilj 21.5-6

10:10 Ilj 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27;

Heb 3.17-18

10:11 7.29-31; Rom 15.4

10:12 Gal 6.1

10:13 1.9; Zhk 1.13-14

10:14 1Yn 5.21

10:16 11.24-25; Luk 22.17-20

10:17 12.27

10:18 Ləv

7.11-21

10:19 8.4

Ye ná ocú dú búú d bwá d yá
 ózembí ó áyadúg mótúnuga dí
 wá bú sá gúlúgá sâ? Nkí ntâg
 ná ozembí bôongú bí gúl sá?
 20 Mbô! Mæ ngæ ci ná ocú dú
 búú d bwá d kænd mótúnuga
 dí wá, Zembí dí bwá d yá bwo
 yé; í d bæ mótúnuga bwá d
 yá mójamb má. Mæ acéélé ná
 binón mójamb bí dūg fula ísâ.
 21 Bí cugé næ ngul ngul bálá
 mæ Cwámbe, bí nyingæ ngul
 bálá mójamb. Bí cugé næ ngul
 ngul kow túwuli mæ Cwámbe
 dí, bí nyingæ ngul kow túwuli
 mójamb dí. 22 Ye sá má sô ná
 Cwámbe sáág wú? Sá má lal
 mánkul cô nyæ?

23 Bóól búú d bwá ngæ ci
 ná: «Muud ji fúli ná a sáág
 sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji,
 sá jêsh dí jí næ ngul kwíind
 múú d. Haaw! «Muud ji fúli
 ná a sáág sá jêsh á céel yí.»
 Jí ntó. Nji, sá jêsh dí í d lal
 gwoong. 24 Muud nyæ ajaláyé
 næ sô ná nyæmfwó wá bág
 næ mænywa; muud yêsh sôg
 ná bóól bwá bág næ mænywa.
 25 Dagâ sâ jêsh bwá kúshá
 mákid ocú dú dí yí; dagâ gwo
 næ milâm ná salá, kú jí mîshíli
 ná bí ngæ bæmb. 26 Dagâ, næcé
 shí nyí shí mæ Cwámbe, næ ísâ
 byêsh bí cínong yí. 27 Ntô jí ná,
 *hááden mæ ká jôw bí dína dí,
 bí má ká kæ, dagâ mbií ídêw
 wêsh bwá é yá bí yí; dagâ byo
 næ milâm ná salá, kú jí mîshíli
 ná bí ngæ bæmb. 28 Nji, nkí

ngwól múú d má jaaw bí ná
 cú dú bwá á mæ jáám yé nyæ
 á mæ bæ cú dú *mótúnuga, bí kú
 ná dæ. Bí kú dæ, næcé muud
 má jááw bí yé, bí á bá ntágulæ
 nyæ lâm. 29 Ja má cí ná lâm
 yí, mæ aciýé lâm wún, má cí
 jí má múú d nyæ á mæ jaaw bí
 yé. Næcé jí lâm má ngwól múú d
 í é zæ jum mæ, mæ njúl fúli yí?
 30 Nkí mæ mæ yá Zembí akíba
 mæ ka dæ, bwá é ka kæ ngæ jí næ
 mæ íkú dúgú d næcé jí, í njúl ná
 mæ shí yá Zembí akíba? 31 Ntô,
 tó bí mæ dâ, tó bí má ngul,
 tó bí mæ sá jí, ságá sá jêsh næ
 yéesh ná bí mæ yá Zembí gúmá.
 32 Kúgá bæeg sá ná tó mwâ
 Ogurêk, tó mwâ *Oyúden,
 tó muud ngwú d á *Dô lú
 óbúgula ó Zembí lángúwóg
 búgá d. 33 Ságá nda mæ; ísâ
 byêsh dí, má céel sá sâ múú d
 yêsh nyæ e gwág nywa yí. Mæ
 á dé sô ná mæmfwó bág næ
 mænywa; má d sô ná ncúlyá
 buud bwá bág næ mænywa, ná
 Zembí cūgug bwo.

11

1 Ngægá næ yagula mæ, námæ
 nda má ngæ yagula Kríst ná.

Nda sá má jálá næ ji mîsæon ná

2 Mæ ngæ faag bí næcé, bí
 ngæ téduga mæ ija byêsh, bí
 ngæ ntâg námæ bæ minjígulá
 má á kala bí myá. 3 Nji,
 má jii ná bí mpúg sâ ngwú d
 ná: múdúm yêsh lúluú yé
 wá *Kríst, múdá lúluú yé wá

10:20 Mbá 32.17; Sôm 106.37; Mbá 9.20

10:23 Rom 14.1–15.6

10:23 6.12; 8.7–12

10:21 2Kr 6.15–16

10:22 Mbá 32.21

2.4 10:25 Rom 14.2

10:26 Sôm 24.1; 89.12

10:28 8.7

10:30 Rom 14.6;

1Tm 4.4

10:31 Kol 3.17

10:32 Rom 14.13

10:33 9.19–22

11:1 4.16

11:2 2Te 2.15; 3.6

11:3 3.23; Mæt 3.16; Ifz 5.23

mudûm, Krîst lûlúú yé wá Zembî. ⁴ Mudûm yêsh mæ jægúla nà Zembî ñkí ntâg ná a cûndé mícûndé mí Zembî a njúl nà tûm lúúd yé, a wá lûlúú yé Krîst shwôn. ⁵ Mudá má yídá jægula nà Zembî ñkí ná a cûndé mícûndé mí Zembî shwá lúú yé, a wá lûlúú yé múdûm shwôn. Nacé, bálæ shwá lúú wúsæ námá nda a má kɛnya shilú*. ⁶ Haaw. Múdá má ká bæ kú nà tûm lúúd íí, í jii ná a sémbyág námá shilú. Ñkí jí ka bæ sâ shwôn ná mudá sémbyág shilú ñkí ná a kɛnyag lúú, í jii ná a dúg cɛɛlæ tûm lúúd. ⁷ Mudûm nyɛ, nyæ ajáláyé nà bwáád tûm, nacé a ji yuug má Zembî, a ngæ lwó gúmá í mpíyá nà Zembî yí, mudá nyɛ ngæ lwó jœng í mpíyá nà mudûm yí. ⁸ Nacé, mudûm nyæ a shígé wú múdá dí, mudá nyæ a wú múdûm dí. ⁹ Zembî nyæ a shígé té múdûm nacé múdá, nyæ á yida té mudá nacé mudûm. ¹⁰ Gwá wá jísá ná, mudá má jálá nà bæ nà ndæm lúúd; ntó ji shú lwólæ *wæéngæles ná a ji íjwûga í múdûmád. ¹¹ Tæem bæ ntó, dúgula cug sá ngæ cugæ tâŋ buud ɔ Cwámbea yí, mudá cugé nà ñkul cugæ kú nà mudûm, mudûm kú námá cugæ kú nà mudá. ¹² Í bá ntó nacé ná, námá nda múdá ashúshwóógú nyæ a wú múdûm dí ná, ntó námá wá múdûm má dæ byêl múdá dí yé, sâ jêsh í zhu wá Zembî. ¹³ Biméfwó faasugâ ná jíga: ye jí jɔ sâ ná mudá

bág shwá lúú ja á ngæ jægula nà Zembî yí? ¹⁴ Jísæ námá sâ shwôn ná mudûm báágulæg shilú nda mudá. Ngaá ná cug shé ngæ cugæ ga gwáméfwó í ngæ jíguli bí ntó? ¹⁵ Í njúl sâ gúmá shú múdá nyɛ. Nacé Zembî nyæ á yæ mudá shilú ñkí gwaa ná í dúg búdal nyæ lúú. ¹⁶ Nji ñkí muud má cɛɛl sá mæshwán na, sá bân sá cugé nà fúlú nyœng, mædɔ má óbúgula kú námá bæ nà nywo.

Nda sá má jálá nà dæ dína mæ Cwámbea ná

¹⁷ Mæ afaágé bì wœng lású má zé lás nà bí gaád. Mæ afaágé bì nacé, sœngyálæ bí mú dæ sœngya *Dɔ dán dí yí, í ányíngáyé ná bæ shú sálæ ná bí lálæg, í mú ngæ teeg bí teeg teegúg. ¹⁸ Í tééd fwo bæ ná, ja *Dɔ lú óbúgula dán í dæ sœngya yí, mæ gwág ná mænɛkœmá má mú ngæ bæ mpádúgá nyín. Mæ ngæ *magulæ lân wœngû búbaalê. ¹⁹ Mæ ká ntâg ci, í jii ná mænɛkœmá mœng má bág, bœng búasé fwámé óbúgula mpádúgá nyín wá bwæ mpúyág. ²⁰ Ntó ji ná, ja bí mú dæ sœngya kæl ngwûd yí, í ádé ná nyíngæ bæ shú zálæ dæ ídæw í Zembî. ²¹ Í mú dæ bæ ná, fwála læ dálæ, muud má læl shín dæ byé ídæg nyæ áma zæ nà ndí yí kú bwánd ná bóól bwæ wóósúg. Ja í bá ntó yí, í mú wóós ná, ngwól njúl nà zha, ngwól nyɛ má dæ ngul ná ndéé cɔ fudæd; ²² ye bí cugé nà

* **11:5** Wæla mwôw Pwôl nyæ á cilæ kálaad éga yí, í á dæ bæ sâ shwôn ná bwæ dúgúg mudá nà kɛnyá shilú. **11:7** Mæt 1.26-27 **11:8** Mæt 2.18-23; 1Tm 2.13 **11:18** 1.10-11 **11:19** Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19 **11:22** Zhk 2.5-6

minjów ná bi dág dā nā ngul wu? Nacé jí bí básə kú bish Dɔ́ lú óbúgula ó Zembî yí? Bi má cēel zə dū wá búúd bwá cūgé nā mǝbii wá shwōn lúúd í? Mə cíg ná jí? Mə fáágug bí? Mə afáágé bí na wāni sósólúgúd. ²³ Nacé, njígulá má á lág nā Cwám̃ba yí, wə wə má á kala bí yí; náǝ: Cwám̃ba Yésus nyə a sá ná, bulú bwá á kusha nā nyə yí, nyə á ŋwa buléd ²⁴ ná ndéé, a yə Zembî akíba, a mú fēy buléd, a mú ci ná: «Nyúúl nyām í má kaanz shú dūn dí nywə wə ga. Dugá sá sósólúgú ga, dū tédugá má.» ²⁵ Ná má mbií ngwúdá, ja bwá má shīn dā yí, a mú ŋwa bálá wāan, a mú ci ná: «Bálá ga jisə sɔ́ á gúgwāan í zə sīy mácií mām dí yí. Ja jēsh bí má bá dū ngul gwo yí, bi ɔ́ bá dū sá sósólúgú ga, dū tédugá má.» ²⁶ Ntó má ké ná ja jēsh bí má bá dū dā buléd ga nā ngul bálá wāan ga yí, bí ŋgə bwiing shwiy Cwám̃ba nyə á yə yí, bi dū bá jaaw dwo ná ndéé kə wósos ja á bá nyingə zə yí. ²⁷ Sá jəŋg wə jí ná, muud mə dā buléd a ngul bálá mə Cwám̃ba yé, ŋkí á dā nā ngul mbií wúsə kú jəla yí, á byaagulə nā nyúúl nā mǝcií mə Cwám̃ba. ²⁸ Ntó, muud yēsh fáásug nyǝméfwó ná ndéé, a ka dā buléd, a ngul bálá wāan. ²⁹ Nacé muud mə dā buléd a ngul bálá ntó kú téduga ná jí mǝndəm mə nyúúl mə Cwám̃ba yé, a ŋgə sá ná sémbyé mǝlósú í bág bə ŋkí bul nyaan

shú nyǝméfwó. ³⁰ Sá jəŋg wə í sá ná, zhwoɡ buud bwá mú mimbəl mpádúgá nyín, bósol nā ijām, bósol ŋkí bulya bwá á má yə. ³¹ Sá mbəm dū faas sǝméfwó, sá kú nyingə bwəma nā sémbyé mǝlósú. ³² Nji, Cwám̃ba má dū sámb sá mǝlósú, a sūg sá shú ná sá kú bá bwəma nā sémbyé mǝlósú ányinyaanə búúd bwá abíshé Zembî wá bwá bá bwəma nā ndí yí. ³³ Ná ndéé bwaang, ja bí má dū sēŋgya ná bi mə dā yí, dugá sá ná, bósol bwánd bósólúgá. ³⁴ Ŋkí ŋgwól múúd ŋgə gwág zha, a fwóg tééd dā nyádí njów a ka tēm zə, shú ná bí kú dū sēŋgya ná bi mə zə dū kwaamb sémbyé mǝlósú ányinyaanə bídí ícug dí.

Shú bíl isā byēsh í, mə e bá zə kwambulə byo ja má bá zə yí.

12

Isā Zembî mə dū yə bwán bē zhí a shíshim dí yí

¹ Bwaang, shú isā Zembî mə dū yə bwán bē zhí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bi dág bə kú mpu. ² Bi mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembî yí, bwá á dū julə kə nā bí bów-bów zhíd, bí kə ŋgə bə ózembî ó áyadúg, mbeé isā bísə kú nā ŋkul mə lās yí. ³ Nda jí ntó ná, mə cēel ná bi mpúg ŋkúmba sá: muud Shíshim má Zembî ŋgə sá ná a lāsúg yé cugé nā ŋkul lweem Yésus; muud Shíshim

11:23 10.16; Mat 26.26-28 **11:25** sɔ́: Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6 mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12 **11:26** Mat 26.29 **11:27** 11.20-22; Heb 10.29

11:28 2Kr 13.5 **11:32** Heb 12.5-6; Mbú 3.19 **12:2** 8.4-6; Iza 44.9-20; Gal 4.8

12:3 1Yn 4.2-3; Rom 10.9

má Zembî í aṅgê nà sá ná a lásúg yé cugé námá nà ṅkul ci ná: «Yésus jì Cwám̃ba».

⁴ Isâ Zembî m̃a ða yə bwán b̃é mpáam dí yí bísə mimbii mimbii, nji Shíshim ṅgwúd wá í ða kaaw byo. ⁵ Bulya mím̃bii búúd bí nà ṅkul s̃ey nà isâ byəṅg yí; nji Cwám̃ba ṅgwúd wá ṅgə jwú nà is̃ey byəṅg byēsh. ⁶ Misóólágú mí mím̃bii mím̃bii, nji buud bēsh bwə ṅgə sá myo wá, Zembî ṅgwúd wá ṅgə s̃a ná bwə sáág myo. ⁷ Muud yēsh Nk̃ēṅk̃ē Shíshim m̃a yə ṅk̃ul ná a sáág s̃a yé, a yə nyə ṅkul nyəṅgú shú ná í kwííndúg bóól bēsh. ⁸ Ntó, Nk̃ēṅk̃ē Shíshim m̃a yə ṅgwól múúd ṅkul ná a lásúg l̃sú fag, a yə ṅgwól ṅkul ná a mpúg s̃a Zembî ṅgə j̃i ná buud bwə sáág yí; Shíshim ṅgwúd nà ṅgwúd wá ṅgə kaaw. ⁹ Shíshim ṅgwúd wəṅg̃á m̃a yə ṅgwól múúd búgə álal-ṅkul, a yə ṅgwól ṅkul m̃a lwág mím̃b̃l, ¹⁰ a yə ṅgwól ṅkul m̃a sá *máshimbá, a yə ṅgwól ṅkul m̃a cúndə mícúndə mí Zembî, a yə ṅgwól ṅkul m̃a mpú faas m̃ishíshim, a yə ṅgwól ṅkul m̃a l̃as m̃ák̃al mimbii mimbii, a yə ṅgwól ṅkul m̃a f̃éég s̃a í ða ciy m̃ák̃al m̃əṅg dí yí. ¹¹ Isâ íni byēsh íí, nji Shíshim ṅgwúd nà ṅgwúd wá m̃a ða kaaw byo, a yə múúd yēsh jəṅg á c̃éél yə nyə yí.

Ikál í nyúul bí ṅkí bulya, nyúul njúl nji ṅgwúd

¹² Mpugá ná nyúul m̃a múud nyí ṅgwúd, ikál ṅkí bulya. Ikál í nyúul t̃em bulya ntó, byēsh í s̃a nji nyúul ṅgwúd. Ntó námá wá j̃i nà *K̃rist yé. ¹³ Shé bēsh, t̃ə *Oyúden t̃ə Og̃ar̃ek, t̃ə m̃alwaá t̃ə of̃alí, shé á duwan Shíshim ṅgwúd dí shú ná shé bág ikál yā nyúul ṅgwúd. Zembî nyə á ṅgulal shé bēsh Shíshim ṅgwúd.

¹⁴ Ntó j̃i ná nyúul í cugé nji kál ṅgwúd, ikál í nyúul bí ṅkí bulya. ¹⁵ ṅkí kuú í sheé ná ci ná: «Nda m̃a cugé mbwə ná, m̃a cugé kál nyúul», ye kuú í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁶ ṅkí lwá í sheé ná ci ná: «Nda m̃a cugé jús ná, m̃a cugé kál nyúul», ye lwá í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁷ ṅkí nyúul nyēsh ncindí í sheé ná bə nji jús nà jús, í ka ða gwág nt̃ad̃el̃e? ṅkí nyēsh ncindí í sheé ná bə nji lw̃ə nà lw̃ə, í ka ða gwág m̃acud nt̃ad̃el̃e? ¹⁸ B̃i m̃a d̃úg íí? Zembî nyə á ṅgə t̃al ikál í nyúul byēsh nyúúlád nda nyə á c̃éel ná. ¹⁹ Muud ncindí nyə á mb̃əm sheé bə nji kál nyúul ṅgwúd nà ṅgwúd, nyúul í á nywá ka bə ṅgow? ²⁰ Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúul bí ṅkí bulya, nyúul njúl nji ṅgwúd.

²¹ Jús í cugé nà ṅkul ci nà mbwə ná: «Mə aṅgê nà j̃i wo», lúú kú námá ci nà m̃akuú ná: «Mə aṅgê nà j̃i b̃i.» ²² Í yidá bə ná, ikál í nyúul í ða nyîn nda bí nà iləm yí, byó wá í yidá bul kwíínd yí, ²³ byəṅg sá m̃a ða d̃úg ná í abálé j̃la

12:4 12.27–14.40; Rom 12.6–8; Ifz 4.4

14.5; Mis 2.4

12:11 7.7; Rom 12.3; Ifz 4.7; 1Pr 4.10

12:5 12.28–30

12:7 14.26

12:10

3.27–28

12:12 12.27

12:13 Gal

nə gúmá yí, byó wá sá má dɔ bul ɲwa nə gúmá yí; byɔɔŋg bí ná í ajéláyé nə nyín yí, byó wá sá má dɔ bul mpu baagulə yí, ²⁴ í njúl ná ikúl í nyúúl í dɔ nyín yí í ádé jii mbií mbagulá wɔɔŋg. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á ná nyə a wá gúmá ikúl í nyúúl í cugé nə gúmá yíid. ²⁵ Nyə a sá ntó shú ná mbéégí mánkɔomú í kú bə nyúul muud dí, ikúl í nyúúl í yídag dɔ bə, jíga baagulə jíga, jíga baagulə námá jíga mbií ɲgwúdɔ. ²⁶ Gúl kúl nyúúl í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kúl nyúúl, bíl byêsh bə nə məshusɔg.

²⁷ Ntó, bi búsə nyúul má Kríst. Muud yêsh jí bídí *Dɔ dí yé jí kúl á nyúul nyɔɔŋg. ²⁸ Ná ndéé, Zembî nyə a tɔl buud Dɔ lá obúgula dí ntúga: cé áshúshwóógá, nyə a tɔl *buud ɔ lwámá; cé ábɛé, a tɔl *búud ɔ mícúndá; cé áléel, a tɔl búud ɔ mínjígulá. Ná ndéé, a mú yə bósól ɲkul mə sá *máshimbá, a yə bósól ɲkul mə lwág mímbêl, bósól ɲkul mə kwíind búúd, bósól ɲkul mə cwíny gúfúgá, bósólúgá ɲkul mə lás mákál məshús. ²⁹ Ye buud bêsh wá bí búud ɔ lwámá? Ye bêsh bí buud ɔ mícúndá? Ye bêsh bí oyíguli? Ye bêsh bwá dɔ sá máshimbá? ³⁰ Ye Zembî nyə á yə bêsh ɲkul í dɔ lwag mímbêl yí? Ye bêsh bwá dɔ lás mákál məshús í? Bêsh bwá dɔ féeég mákál myɔɔŋgú? ³¹ Gwágúgá yéesh

ná Nkénkê Shíshim yág bí isâ í búl bə nə mfií yí.

Mə zá nyiŋgə lwó bí nyɔɔŋg zhíí í ntɔ mázhíí mēsh yí.

13

Ceelí í ntɔ sâ jêsh

¹ Mə tɛem lás mákál má búúd, lás mákál má *wáéngəles í, ɲkí mə cugé nə ceelí, mpug ná mə jì nda kún í ɲgə bwíim yí, ɲkí ntâg yaang í ɲgə lwanɲgula yí. ² Mə tɛem námá cúndə mícúndá mí Zembî, tɛem mpu mĩndĩmba myêsh, tɛem bə nə mpúyá wêsh, mə tɛem námá bə nə búgá jêsh ncindĩ mbií á ná mə dɔ yíl mímbún ícéd í, ɲkí mə cugé nə ceelí, mə cugé tɔɔ sâ. ³ Mə tɛem námá yána ísâ byâm byêsh, mə keenzh námá nyúúl nyâm ná bwá jéég jígal mə kudad í, ɲkí mə cugé nə ceelí, sá jɔɔŋgú kú kwíind mə tɔɔ sâ.

⁴ Ceelí jí nə jísów, ceelí jí nə osusa, í cugé nə zhín, í ádé bəgawa, kú ɲkêny nyúul, ⁵ í ádé sá ísâ í shwôn, í ádé sɔ ɲjì mənɲywa mé, í ádé leel gwág zhɲwúná, í ádé baagulə mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olílingí, ceelí í yida dɔ gwág nywa óbúbálé; ⁷ í dɔ juu sâ jêsh, dɔ búdal, í dɔ bə nə búgá nə sâ jêsh, í dɔ bwánd sâ jêsh nə búgá, í jísów sâ jêsh.

⁸ Ceelí í ádé shín; dúlə cúndə mícúndá mí Zembî í bá bə cwúd, lásúlə mákál í bá shín,

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 **12:27** 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 **12:28** 12.8-10; 14.1-4; Mis 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 **12:31** 14.1 **13:1** 8.1; Rom 13.8-10 **13:1** 2Kr 12.3-4 **13:2** 12.8; Mat 7.22; 17.20 **13:3** Dan 3.19-20; Mat 19.21 **13:5** 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * **13:5** Bósól bwá ci ná «í ádé lɔ mábôw». **13:8** 12.10; 14.1-5

mpúyá í bá bæ cwúdugû. ⁹ Nacé sá ngə mpu isâ ikâl, sá ngə cündə micündə mí Zembî ikâl. ¹⁰ Nji, ja isâ byêsh í bá bæ óncindí yí, byəŋg bí íkâl yí í bá bæ cwúdugû. ¹¹ Ja má á bæ mwántombú yí, má á du lás nda mwántombú, má du téduga nda mwántombú, má du bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúd ga, má má yow isâ í bwân ó ntombú. ¹² Nacé isâ í ngə nyîn sá nda isâ sá ngə dúg yêñ† dí yí, nda isâ ngúdə í má búdal yí; nji, ja fwála dəŋg í bá wós yí, sá má dúg ná bi-bi-bi. Ja gaád má ngə mpu isâ impál, ja jəŋgû má bá wámbulə, námá nda Zembî má wámbulə má ná. ¹³ Isâ í ábulé shîn yí bísə ílól ja gaád, byó wə: búgə, nə dələ bwánd nə búgə, nə cəlí; sá í ntə ílól íni dí wə cəlí.

14

Yéesh isâ bí nə ŋkul kwíind múúd yêsh yí

¹ Shúshwóógú nə sâ jêsh í, fwogá tééd sə ná bi bəg nə cəlí. Gwágúgá yéesh isâ Zembî má du yə bwân bé zhí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndéé cündələ micündə mí Zembî. ² Nacé náəə, muud má lás məkəl məshús yé, nyə alésháyé nə buud, a lésa nə Zembî, nacé kú nə tə muud nyə é gwág sâ á ngə ci yí. Nji, a ngə lás nə ŋkul Nkəŋkə Shíshim ngə yə nyə yí, ngə ci mindimba. ³ Nji muud má cündə micündə mí Zembî

yé ngə lésa nə buud; a ngə cündə shú ná bwə láləg búgəd, a cündə ná a cwîny bwo, á cweel bwo milám. ⁴ Muud má lás kəl íshús yé ngə sá ná nyəméfwó láləg búgəd, í njúl ná muud má cündə micündə mí Zembî yé ngə sá ná *Də dēsh í láləg búgəd.

⁵ Má jii ná bi bēsh bi lāsúg məkəl məshús; nji má bul jii ná bi cündəg micündə mí Zembî. Nacé náəə, muud má cündə myo yé má cə múúd má lás məkəl məshús yé; səsaałé nji ná muud má lás məkəl məŋg yé má féég sâ nyə ámə ngə ci yí, shú ná Də dēsh í láləg búgəd. ⁶ Ntə bwaŋg, ŋkí má sheé ná zə nūŋ bídí zə lás nə bí nji məkəl məshúsúđ, má é kwíind bí cínəŋgú nə jí? Kú nə tə sâ! Səsaałé nji ná má bágúlə bí gúl sá Zembî nyə ámə lwó má yí, ŋkí ná má yə bí wúl mpúyá, ŋkí wúl cündə má Zembî ŋkí ntəg njígúlə.

⁷ Jí námá nda isâ í íbwamugə-bwámug, nda lúlwón á bulya məkəl ŋkí bínzhá; ŋkí isâ byəŋg í ngə lás ná kpódó kpódó kpódó, buud bwə é ka mpu ná í ngə cəl sey jáyé səsə? ⁸ ŋkí laag í lás buud nda yag sâ í ngə ci yí, zə nyə é kwəməsa dósmb? ⁹ Mbií ngwúd nə bi. ŋkí bi má lás məkəl məshús ləsú wán kú gwíg sá bí ngə ci yí, buud bwə é ka wámbulə ná jí bí ngə lás yí? Í é bæ ná bí ngə lwábuda ntó. ¹⁰ Məkəl má ləsú mí ŋkí bul bulya shí gaád, nji

13:12 Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembî má wámbulə mə: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yēn: Iyēn yá fwála dəŋg í du sīy nə ŋkwánz, ivuguli kú du nyīn nə ngəŋ nda iyēn yá mwōw mágaađ. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8 **14:2** 12.10 **14:4** 14.26 **14:5** Ilj 11.29

kú nā tōo ngwúd dí ná buud bwé dā lās kú gwág sá bwé ngé ci yí. ¹¹ Ntó ji ná nkí mā ampúyé dúl kál lú lāsá nda í ká ná, mā é bā múúd ngé lās dwo yé njínā muud, nyē bā námā mā njínā muud. ¹² Ná ndeé, nda bí má búl jii ísā Zembī mā dā yā bwán bē zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sọ ná bi bág nā byōng í é sá ná Dọ í lálug búgád yí.

¹³ Gwó wó jí ná, muud má dā lās mākāl mēshús yé jégulag nā Zembī ná a yég nyē nkul ná a dúg fēég sā á dā ci yí. ¹⁴ Nācé ná, ja má jégula yí, má ká jégula kál lū shúsúd íí, shíshim wām í ngē jégula, nji lúu wām í aṅgē nā sá sā. ¹⁵ Ká mā sáág jí? Mā é dā jégula shíshim dí, mā é dā námā jégula nā ikán byām; mā dā sey ísusa ságusa Zembī shíshim dí, mā é dā námā sey nā ikán byām. ¹⁶ Nācé, nkí wo yá Zembī mēshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyē é magulā wo ná: «AMEN»? Mbô. Nyē ámagulāyē, nywáá nyē ampúyé sā wó ngé ci yí. ¹⁷ Wo yá Zembī mēshwúmb, jí ntó; nji sā jōng í asáyé ná ngwól múúd lálug búgád. ¹⁸ Mā ngē yā Zembī akíba nācé má dā lās mākāl mēshús cọ bí bēsh. ¹⁹ Nji, tēem bā ntó, ja má jí Dọ lú óbúgulad yí, má yidá bul cēel ná mā cíg iciyá ítōon nā

ikán byām jígúlílā búúd, ntó cílā íciyá mēwūm má otóóshin kál lū shúsúd. ²⁰ Bwaang, kúgá nyiṅgā bā nā mitádúgá myā milúu nda ikúkágá. Bágá ikúkágá shú sā í dúgyá nā mēbōw yí; nji shú mitádúgá myā milúu dí, bágá onkwanz o búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad mēcēx dí ná:

Mā bá kēnd bóól búúd ná bwé kág lās nā kúl búúd jām; buud bōng bwé bá ngē lās kál lū shús.

Nji, mā tēem bá sá ntó, kúl búúd jām í abulé gwág mā.

Cwamba má ci ntó*.

²² Ntó ji ná lāsúlā mākāl mēshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsā shú óhááden†; micúndá, myān mí yuug shú óbúgula‡, kú bā shú óhááden. ²³ Shé shéégá ci ná *Dọ lú óbúgula dán dēsh má seengya, bi bēsh ka ngē lās mākāl mēshús. Nkí ozhizhe o búúd§, nkí óhááden bwé wóós cínōng, ngāá bwé ci ná bi mú mimbāl myēn? ²⁴ Í njúl ná nkí óbúgula bēsh bwé cúndá micúndá mí Zembī, nkí *hááden, nkí zhizhe muud mā wóós cínōngá, muud wōōngá, nyē é mpu ná a má byaagulā nā Zembī, bēsh bwé ngē yā nyē mēbēx. ²⁵ Í é sá námā ná ísā í dā bā nyān shwoó

14:16 Amen: 2Kr 1.20

14:20 Ifz 4.14

14:21 Iza 28.11-12; Mbá 28.49

* **14:21** Ciyá ni jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ni di, Izayí ngē ci nā Izarēyēl ná buud o Asirí bwé bá zā káda bwo, bwé ngé lās kál lú asiriyē dán Izarēyēl kú gwág: sá jōng í bá bā Zembī lwólā bwo ná a má gwág bwo mpimbā. Í njúl ná ja Zembī má dā nti búúd o micúndá zā lās nā bwo bwé ngé gwág yí, í dā bā Zembī ngálā jísow bwo. † **14:22** Bwé mpúg ná Zembī mā bá yā bwo intégúlí. ‡ **14:22** Í mpúyúg ná Zembī ji kúl bwé má séēngya yí. **14:23** Mis 2.13 § **14:23** Buud bwé ngé gwágulā ná báá bwé ampúyé sā wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19

lámúd yí í bágúlíg, a mú kúd mpwoombá mándəlúd yə Zembî gúmá, ci ná: «Búbálé, Zembî jî bídí sɛɛngyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanɔ, jî bí má jálá nà ka dɔ sá yí? Ja bí má sɛ́ɛngya yí, í dág bə ná, muud jî nà sasa yé, sɛy; nyɔɔɔɔ jî nà sâ á jígúlig yé, jíguli; nyɔɔɔɔ jî nà sâ á bágúlíg yé, bágulə; nyɔɔɔɔ jî nà kál á lásúg yé, lás; nyɔɔɔɔ jî nà ɲkul féég kál dɔɔɔɔ yé, féég. Sá jêsh í síyúg mbií á ná gúfúgá í lálúg búgód. ²⁷ Ʋkí buud bwá lás məkəl məshús í, í bág ɲjî buud obá ɲkí ólól, kú ntɔ; bwá dɔ lás ɲgwúd ɲgwúd. Í jî námá ná ɲgwól múúd bág a ɲgá féég sâ bwá ɲgá ci yí. ²⁸ Ʋkí muud mə féég yé cugé, bwá jíg kúl-kúl Dɔ dí, muud dɔ lás ɲjî shú nyáméfwó nà shú má Zembî. ²⁹ Shú *búúd ɔ mícúndá, buud obá ɲkí ólól bwá lásúg, ból ka bigas. ³⁰ Ʋkí ɲgwól múúd jî sɛɛngyád yé má cɛɛl bágulə gúl sâ í á dɔ bə kú fwo mpúy yí, nyɔɔɔɔ nyə ámə ɲgə lás yé fwo tál lésú. ³¹ Bi bēsh bí bí nà ɲkul ɲgə cúndə ɲgwúd ɲgwúd shú ná buud bēsh bwá bág nà mpúyá, bwá ɲwa məcwūɲ. ³² *Muud mícúndá yēsh má dɔ shimal ísâ í dɔ wós nyə *shíshim dí yí*. ³³ Nəcə, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bə Zembî á ná ísâ í síyúg ná shɛɛ, námá

nda jî mádɔ má Zembî mēsh dí ná.

³⁴ Budá bwá dág jî kúl-kúl mádɔ má óbúgulad nəcə jísə bwo ci ná bwá lásúg cínɔɲɔ. Bwá jálá nə yida dɔ sá mágwág námá nda Cɛɛ má Zembî í ɲgá ci ná. ³⁵ Ʋkí mudá má cɛɛl jíg gúl sá, a kə jî ɲgwúm yé ɲjów nəcə í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgulad. ³⁶ Ye nūɲ bídí wə bwá á tééd bwiingúlə kéel má Zembî yé? Ʋkí ntág ná ye í á zə ɲjî bídí? ³⁷ Ʋkí ɲgwól múúd mə tédúgá ná a jî *muud mícúndá má Zembî, ɲkí a tédúgá ntág ná Shíshim má yə nyə ɲkul mə sá gúl sâ, muud wɔɔɔɔ má jálá nə yag sâ má ɲgá cilə bí yí ná jísə mpándí mə Cwámɔ. ³⁸ Ʋkí muud mə bá kú mpu ntó, wo ná Zembî nyə ampúyé nyāɲ múúd. ³⁹ Ná ndɛɛ bwaanɔ, gwágúgá yéesh ná bi cúndág mícúndá mí Zembî, ɲjî bi kú ban ná muud kú lás məkəl məshús. ⁴⁰ Ságá sá jêsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculê.

15

Krîst nyə a shí gwûm

¹ Bwaanɔ, mə zə báásulə bí Jɔjɔ Kéel má á cúndə nūɲ bídí yí, Jɔjɔ Kéel bí á magulə bí má nada nə ndí yí; ² Jɔjɔ Kéel dɔɔɔɔ dúsə, ɲkí bi má baagulə dwo nda má á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu ná búgá jín má yə íyíy-yîy.

14:26 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13

14:29 Mis 17.11; 1Te 5.21

*

14:32 Ntə

má ká ná: «Muud má lág kéel wə Zembî yé má dɔ mpu bwánd ná nyə e lás ja í é wós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6

14:39 14.1, 5

14:40 14.33

15:1 Gal 1.11

15:2 Gal 2.1-2

15:3 11.23;

Iza 53.5-12

³ Shúshwóógú, mə á fwo tééd kala bí njígúlá mə á lág yí. Ná *Krîst nyə á yə, nyə á zə cé *misám mísú nda Mícilyá mí ngə ci ná; ⁴ nyə á dāw, a mú gwûm jwôw álél nda Mícilyá mí ngə ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíín wûm nə óbá. ⁶ Ná ndéé, nyə a lwó námá bóól bwááng ɔ íshé nyúúl, bwə njúl buud cɔ mítəd mítəɔn, bēsh bwə á dág nyə ja ngwúd; bóól ncúlyá buud wā cínəng bwə ngə ná cəgə, bóólágá bwə á mə yə. ⁷ Ná ndéé, nyə a lwó Zhāk nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ lwámá bēsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a mə shîn lwó búni bēsh nyúúl, nyə á ka námá lwóya mádí, mə muud jí nda bwə á shɛmb shɛmbúg yé. ⁹ Jí ná mə wə mə búl bə kú nə mfíí búúd ɔ lwámá bēsh dī. Í ajaláyé ná bwə jówúg mə ná *muud lwámá, nəcé mə á lwó *Dɔ lú óbúgula ó Zembî cúwálí. ¹⁰ Nji, mə jí sá mə jísá yí nəcé mpaam mə Zembî. Mpaam nyəngú í á shígé yə íyíy-yíy shú dáámud. Mə wə mə á yida bul wáduga, cɔ bóól búúd ɔ lwámá bēsh; kú ntág bə ná mə wə mə a wáduga, mpaam Zembî ngə sá mə yí nywə wə í ngə wáduga. ¹¹ Ná ndéé, tɔɔ mə, tɔɔ bwo, sə ngə cúndə lân ngwúd ní, wə námá wə bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námá

gwûm

¹² Nkí sə ngə cúndə ná *Krîst nyə a gwûm, ntədélé bóól búúd wā bídí bwə ngə ci ná gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwûm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwûm, Krîst nyə a shígé námá gwûm wə écí. ¹⁴ Nkí Krîst nyə a shígé gwûm, cúndə sə ngə cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgá jín yíy-yíy búgá. ¹⁵ Sə mú bə ówúshinéd wā məshígá ja sə mə bwáágúlá ná Zembî nyə a gwûmushi Krîst yí. Nəcé nkí mimbimbə mí ádé gwûm, Zembî nyə a shígé gwûmushi Krîst wə écí. ¹⁶ Nəcé, nkí mimbimbə mí ádé gwûm, Krîst nyə a shígé námá gwûm wə écí. ¹⁷ Nkí Krîst nyə a shígé gwûm, mpu ná búgá jín í yə íyíy-yíy, bí búsa ná *mísám mínúd. ¹⁸ Ntó jí námá ná bəəng bwə á ngə yə bwə njúl buud ɔ Krîst wə bwə mə jimb. ¹⁹ Nkí shwúlə sə ngə shwu mənyúúl nə Krîst yí wí nji shú cəg á wa shí mishwun ga, mpu ná sə wə mə ka bul nkúŋkwon nə buud bēsh.

²⁰ Ká, jáá jí búbélé ná Krîst nyə a shí gwûm, a jí muud ashúshwóógú bwelélə gwûm, ntó mə lwó ná bəəng bwə á mə kə ígwəd wə bwə bá gwûm. ²¹ Nəcé muud ngwúd wə nyə a sá ná buud bwə bwəmagí nə shwíy; ntó muud ngwúd námá wə mə sá ná buud bwə bág gwûm. ²² Námá nda

15:4 Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mís 2.24-31 15:5 Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 15:7 Luk 24.50 15:8 9.1; Gal 1.15-16; Mís 9.3-6 15:9 1Tm 1.12-16 15:9 Ifz 3.8; Gal 1.13-14 15:10 2Kr 11.23 15:11 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 15:15 Mís 1.22; 4.33; 5.30-32 15:17 15.3; Rom 4.25 15:18 1Te 4.13 15:20 6.14; Kol 1.18 15:21 15.45-49; Mət 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18 15:22 2Kr 5.17

búúd bēsh bwá ngá bwəma
 nə shwiy nəcé Adam ná, bēsh
 bwá bá námá nyingə *dúg cug
 nəcé Kríst. ²³ Nji, muud yēsh
 mə bá gwūm jé ja, Kríst nyə a
 tééd gwūm shúshwóógá, buud
 bé bwá bá ka gwūm ja á bá
 kwo zə yí. ²⁴ Nə ndéé, məshíné
 má shí ka bá bə. Kríst mə bá
 shîn céég isá yā məyídúgú* í
 ngá wá buud mánýámád yí,
 nə byəng í ngá lwó buud
 mpəl yí, nə byəng í ngá ntə
 buud nkul yí, ná ndéé a mú
 nyingə yə Zembî Sónghá icî.
²⁵ Nəcə í jii ná a bâg jwú nə
 ndéé kə wóós ja Zembî mə bá
 culushi mizhízhíng myé myēsh,
 a nyaál myo nə məkuú yí.
²⁶ Zhízhíng á bá kə shúgula céég
 yí í bá bə shwiy. ²⁷ Haaw.
 Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:
 «Zembî nyə a má wá isá byēsh
 mánýámá mēd». Nji, ja cilyá
 ni í cí ná isá byēsh yí, í ángē
 nə cēel cí ná Zembî nyəmfwó
 ji námá mánýámád. ²⁸ Ja
 isá byēsh í bá bə mánýámá
 má Zembî dí yí, nyə muud
 nyə á wá isá byēsh Mwân dí
 mánýámád yé, Mwân mə bá
 námá nyíi mánýámád, Zembî
 mú bə Mása á isá byēsh. ²⁹ Nkí
 gúl sá cúgé ná mimbimbə mí
 də gwūm, ká buud bwá də
 duwan shú búúd bwá á yə wá
 bwá bá sá ntədəle? Bwá də
 duwan shú búúd bwá á yə wá
 nəcé ji? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbə
 mí ábúle gwūm, sá bāng buud
 bí micúg nə mindəolúd wəla

dēsh óga, sá ngə yə wāng cúg
 nəcé ji? ³¹ Bwaang, mə ngə
 faam nə shwiy jwōw dēsh,
 búbálé námá nda bí ngá sá
 mə lúu ná sáng ná. Lúu wí
 mə ná sáng nəcé bí bələ búúd
 ɔ Cwamba wúsú Kríst Yésus.
³² Mə a gwána nə ibiin Ifēz.
 Nkí gwáná jəng í á bə nji
 shú isá í dúgyá nə buud yí,
 máyémánywa māsó mə cínəng
 má? Nkí jí ná mimbimbə
 mí ádé gwūm íí, shé mú bə
 kaaná í ngá cí ná: «Shé dágá,
 shé ngúləgá, nəcé shé é yə
 mán». ³³ Kúgá shiig mányúul,
 wúl kaaná wí ná: «Igwoong í
 abúbōw í də yád jəjə məcum
 mə múúd». ³⁴ Kúgá ná nyingə
 ngə cugə nda mikás. Yəwəgá
 sálə mísəm. Bóól búúd wá
 gúfúgá jín bwá ampúyé Zembî.
 Mə lás ntáni shú ná bí gwágúg
 shwōn.

*Buud bwá bá gwūm nə
 mányúul məshús*

³⁵ Ngwól múúd ji nə nkul jí
 ná: «Mimbimbə mí bá gwūm
 ntədəle? Mí bá nyingə zə nə
 nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad!
 Bumá wó bə yí í cúgé nə nkul
 kə í kú fwo fudə. ³⁷ Ja wó
 bə mpəg yí, ye wó bə gwo nə
 nyúul í bá kə nə ndí yí? Ngáá
 ná í də bə zhizhe bumá *blé
 nkí gúl bumá shús? ³⁸ Nə ndéé,
 Zembî mú yə gwo nyúul á céél
 yə gwo yí, a yə mpəg jēsh nyé
 nyúul.

³⁹ Mishwun myēsh mí cúgé
 mishwun mimpwūd. Jí ná,

15:23 15.51-52; 1Te 4.16 **15:24** Dan 2.44 * **15:24** Na jisə wəngəles bwá ngá
 ciy Yūd 1.6 dí wá. **15:25** Sôm 110.1; Mat 22.44 **15:26** Mbá 1.18; 20.14; 21.4
15:27 Sôm 8.6 **15:28** Rom 11.36 **15:30** Rom 8.36 **15:31** 2Kr 4.10-11
15:32 Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 **15:34** Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz
 5.6-17 **15:36** Yuá 12.24 **15:38** Mət 1.11

mishwun mi búúd mí nā myé, mishwun mí ócúdu nā myé, mishwun mí ínunú nā myé, mí mí óshū nā myé.

⁴⁰ Mənyúúl māsə námá, nā mənýúúl mā jon, nā mənýúúl mā shí. Mənyúúl mā jon wāŋ ŋkənwálə wí nā yé, mənýúúl mā shí wāŋ ŋkənwálə nā yé.

⁴¹ Jwōw í dū ŋkənwə yé mbií, ŋkwoond yé mbií, wəacén-céní wāŋ mbií. Nkámúsá wəacén-céní mpádúgá nyán, jísə, ŋgwól yé ŋkənwálə í shwǝla nā ŋgwól yé. ⁴² Ntó námá wə jí nā gwúmúlə mímbimbə yé. Mbimbə í dū dōw nā nyúúl í dū bwo yí, í gwúm nā nyúúl í

cúgə nā ŋkul bwoo yí. ⁴³ Í dū dōw í kú bə sâ gúmá, í gwúm í njúl sâ gúmá. Í dōw í njúl nā iləm, í gwúm í njúl nā ŋkul. ⁴⁴ Í dū dōw nā nyúúl á mishwun, í gwúm nā nyúúl á *shíshim. Nda nyúúl á mishwun nyísə ná, nyúúl á shíshim nyísə námá. ⁴⁵ Sá jəŋg wə jí cilyá Kálaad Zembí dí yí. Jí cilyá ná:

Adam ashúshwóógú nyə á zə bə kuwó;
Adam áməzhúgúlā mú zə bə shíshim í yə búúd cəg yí.

⁴⁶ Nyúúl á shíshim dí í á tééd zə, í á bə nyúúl á mishwun; nyúúl á shíshim ka shúgəla zə. ⁴⁷ Muud ashúshwóógú nyə á ŋwiny mändəlúd, mɛyɔw nā mändəlú. Muud ábɛɛ nyɛ nyə á zhu jonəd. ⁴⁸ Buud bwə á mɛyɔw nā mändəlú wá bí námá nda Adam nyə á mɛyɔw

nə mändəlú yé; buud bí búúd ɔ jon wá bəsə námá nda Adam nyə á zhu jon dí yé. ⁴⁹ Námá nda sá á bɛɛla nyɔŋg nyə á mɛyɔw nā mändəlú yé ná, sá má bá námá bɛɛla nyɔŋg nyə á zhu jon dí yé.

⁵⁰ Bwaang, sâ má ŋgə ci yí jí ná, shé cúgə nā ŋkul bá kə nā mənýúúl má ámishwun nā mæcií shé ŋgə cəgə nā ndí mága kə ŋwa kəw Faan má Zembí dí; tɔɔ sâ í dū bwoo yí, í cúgə nā ŋkul ŋwa kəw lə sâ í ádé bwo yí†. ⁵¹ Mə zə féég bí ndímɛa: sá ábúlɛ kə ígwəd sá bēsh, ŋjɪ sá bēsh mənýúúl má bá yida cénd,

⁵² ja ŋgwúd námá nda jús í dū kəwəla ná; í bá bə ja cwōŋ áməzhúgúlā í bá lās yí. Nəcə cwōŋ wəŋg í bá lās, mimbimbə mí mūsə gwúm kú ná nā mənýúúl māsə nā ŋkul bwoo má; sá bāŋ mikuwó, mənýúúl má mú cénd. ⁵³ Nəcə, í jɪ ná nyúúl nyí nā ŋkul bwo yí í céndúg bə nyúúl í cúgə nā ŋkul bwoo yí, nyúúl nyí nā ŋkul yə yí í cénd bə nyúúl í cúgə nā ŋkul yə yí. ⁵⁴ Ja nyúúl nyí nā ŋkul bwoo yí í bá cénd bə nyúúl í cúgə nā ŋkul bwoo yí, nyúúl nyí nā ŋkul yə yí í cénd bə nyúúl í cúgə nā ŋkul yə yí, ja jəŋg wə cilyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá má ntɔ, ntɔlə wúsú wəŋg í má minə shwiy.

⁵⁵ Eéé, yé shwiy! Wó ntɔlə wí ŋgow?

15:43 Flp 3.20-21

15:45 15.21-22

15:45 Mat 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17

15:49 Mat 5.3

†

15:50 Ntó má kə ná mənýúúl má ámishwun nā mæcií mága má cúgə nā ŋkul bá nyí Faan má Zembí dí.

15:51 1Te 4.15

15:52 cwōŋ: Mat 24.31;

1Te 4.16

15:53 2Kr 5.4

15:54 Iza 25.8

15:55 Ozê 13.14

Yé shwiy, shushwom† gwô jí
ngow?

⁵⁶ Shushwom í dɔ zə nə shwiy
wá *sám, sám í ɲwa ɲkúl
máççéd. ⁵⁷ Ká, akíba nə Zembí
muud má sá ná sá ntɔg nə ɲkul
mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst
yé. ⁵⁸ Ná ndéé, yé bwaáɲg má
búl cɛel wá, yímúgá mǎnyúúl,
bí kú shwágusa, ɲgagá nə kə
nə sáal mə Cwámba ɲi shwóg
nə shwóg, bí ɲgə mpu ná iséy
bí ɲgə sá tǎɲ buud ɔ Cwámba
yí í ábúlé yə íyíy-yíy.

16

*Sɛɛɲgúlə isâ shú búúd ó
Zembí*

¹ Shú sɛɛɲgúlə *mwaanê má
bá kwíínd búúd ó Zembí yé,
dúgá námá sá nda má á jígúli
mǎdɔ má Galátia ná bwé dúg
sá ná. ² Jwôw dɛsh shwéndɛ
má dú tééd yí, muud yêsh á
bídí gwoɲg kándug gúl sá
koogú nyádí ɲjów, bímbí dɛsh
á dúg ná a jí nə ɲkul baagula
yí. Í ajíyé ná bí bwándúg ná
mə fwóg wósós, bí ka sɛɛɲg isâ.
³ Ja má bá wósós yí, mə bá kənd
búúd bí má bá féesh wá nə
okálad, bwé kə kənd mwaanê
bí á yána wɔɔɲgú Yurúsalem.
⁴ ɲkí í bá nyín ná má jǎlá nə kə
námá, sǎnónj sá mú kə.

⁵ Mə bá zə núnj bídí mə má
fwo lína Masedwân, mə bá
ciɲgya wu. ⁶ Mə bá jee jí bídí
fwámé fúfwála, mə jee námá
shínal ɲkwân jêsh, ná ndéé bí

mú bá kwíínd mə nə kálə kúl
jêsh má bá kə yí. ⁷ Mə ayídáyé
cɛel ná mə bâg dúg bí mə ɲgə
çɔ çɔg. Mə ɲgə yida téduga
nə búgá ná mə bá jí fwámé
fwála bídí ɲkí Cwámba mə bá
yə mə ɲkul nyɔɔɲg. ⁸ ɲji, mə
bá jí Ifêz kə wósós jwôw lá Pan-
tekôt, ⁹ nəcé mpumbé í mú
mpu bə mə ná bagá cínɔɲg
tɛɛm bə nə mizhízhiɲ mí ɲkí
bulya. ¹⁰ Timotê ká wósós núnj,
sógá mǎzhíí ná a bág kú nə
sâ í sá nyə ifwaas; mpugá
ná a ɲgə sêy iséy í Cwámba
námá nda mə. ¹¹ Má cɛel ci
cínɔɲg ná, muud kú mpyeny
nyə. Bí ɔ bá kwíínd nyə ná
a bâg nyiɲgə zə mǎdí ná shɛɛ.
Mə ɲgə ntág bwánd ná bǎnônj
bóól ómínyɔɲú bwé bâg zə.
¹² Mwááɲg Apolos nye, mə má
bul cwíny nyə ná bǎnônj bóól
ómínyɔɲú bwé zág núnj bídí, ɲji
nyə afwóyɛ mpu magulə ná a
zə ja gaád. Nyə é bá ka zə ja
nyə é bá bə nə fwála yí.

*Məcwún nə mǎbǎdá mǎ
mǎzhúgúlá*

¹³ Jigá ɲkasê, yímúgá
mǎnyúúl búgád, ságá isâ nda
búdúm bwé dɔ sá ná, lǎlugá
mǎɲkul. ¹⁴ Ságá sóólúgú wún
wêsh nə cɛlí. ¹⁵ Bwaɲg, bí
mə mpú ná Stefanas bǎnônj
ɲjów búúd yé búsa buud ó
áshúshwóógú bwelélə *búgula
núnj shí á Akayí, bwé á má
wá mǎnyúúl kwííndúlə búúd

† 15:55 Bwé á dɔ sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwé ká dɔ lúma ínteny ná í kyéyug.

15:56 Rom 4.15; 6.14 15:57 Rom 7.24-25 15:58 16.13 16:1 Mís 11.29-30;
2Kr 8-9 16:5 Mís 15.21; 2Kr 1.15-16 16:6 Rom 15.24 16:7 4.19 16:8 Mís
19.8-10 16:10 Timotê: 4.17 16:12 Apolos: 1.12 16:13 15.38; Sôm 31.24;
Ifz 6.10 16:14 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 16:15
Rom 16.5 Stefanas: 1.16

ó Zembî dî. ¹⁶ Nə ndeé, mə
ngə yáág nə bí ná bî máguləg
ijwûga í mbií búúd wəəngə nə
bóól bēsh bənónə bwə ngə sēy
ngə wáduga wá.

¹⁷ Mə jî nə məshusug nəcé
Stefanas bá Fortunatus nə
Akayikus bwə mə zə; zélə wán
í mə sá ná bí kú ná bə mə nə
fund, ¹⁸ bwə á mə zə sá ná lâm
í sélug mə shí, milâm səl námə
bî. Dugá lə mbií búúd nî.

¹⁹ Mədɔ məsə shí á Azî
má mə ngə báda bî. Akilas
bá Priska nə *Dɔ lú óbúgula
dúsə bwədí njów yí í ngə
báda bí məbədə má buud ɔ
Cwámba má, kwo báda kwo
báda. ²⁰ Omínyəhə bân bēsh
bwə ngə báda bî. Ngəgá nə
kúlula məkúlula mə buud
ó Zembî. ²¹ Mə Pwôl mə
cílə məbədə mágə nə mbwə
wâm. ²² Nkí muud mə bó
kú cɛl Cwámba, nkwaal nə
muud wəəng. Maranata*.
²³ Cwámba Yésus kə sá bí bēsh
mpaam. ²⁴ Mə cɛl bí bēsh
kwoŋ mə Yésus-Krîst dî.

16:18 Flp 2.29; 1Te 5.12 **16:19** Rom 16.5 Azî: Mbú 1.4, 11 Akilas bá Priska: Mis
18.2 **16:20** Rom 16.16 **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 **16:22**
Gal 1.8-9; Mbú 22.20 Maranata: Yûd 14; Mbú 1.7 * **16:22** Maranata: Ciyá nî í kə
nə «Cwámba, zaág». **16:24** 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12;
2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábée Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrênt yé Isâ í dúgya nə kálaad ábée mə Pwôl shú Kòrênt yí

Kálaad ábée á Kòrênt éga ngə lwó ná fwámé baalé zamədanê nyə a wós mpédúgá Pwôl bənôn Də á Kòrênt. Ból búud bwá á zə ngə jaaw Kòrênt ná Pwôl cugé muud lwámá mə Yésus. Ná ndéé, Pwôl ngə lwó Də ná Zembî wə nyə á sá ná a bég muud lwámá mə Krîst.

Nyə á nyingə námá lwó bwo ná bwá sééngug mwaanê nə jə milám kənd ókrîsten wá Yudea (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bi mə mpú lâm yána mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst; bi mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíngal nyúúl məbúwa dí, shú ná bi wá yídag bíg məbúwa méd» (8.9).

Kálaad mə ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wós lúu 13): Pwôl ngə jág lámusa nə buud bwá á ngə ci ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jə kál lú ómínyonjú wá cēlî (13.11-13).

Məbádá

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá ná mə bég *muud lwámá yé nda Zembî nyə á njwa cígúlá ná yé, nə *mínyonjú

ishé Timotê, sá wə mə cílá kálaad éga. Sə ngə cilə *Də lú óbúgula ó Zembî dí Kòrênt yí, nə minķēķē mi búúd myêsh mísá Akayî myá. ² Sónngú ishé Zembî bâ Cwámba Yésus-Krîst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bi ngág nə cugə ná shēē. ³ Gúmə nə Zembî, Sónngú mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst, Sónngú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembî mə dú cweel milám ja jêsh yé. ⁴ A ngə cweel sá milám *íncwaw í ntug byêsh sá ngə bwəma nə ndí yííd, shú ná sá bég nə ŋkul mə cweél bəonng bēsh bwá ngə námá bwəma nə incwaw í ntug wá milám, váál á mə cweel sá mísú milám yí. ⁵ Mpugá ná, námá nda sá ngə jág bul jug jugúlə mə *Krîst ná, ntó námá wə Krîst ngə jág bul cweel sá milám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ngə bul bē sá, mí ngə bē sá shú ná milám mí cwááləwog bî, bi dúgúg cug. Nkí Zembî ngə ntāg cweel sá milám, a ngə sá ntó shú ná milám mí cwááləwog bî, bi mú jísow mínjugú mimpwūd sá ngə námá jísow myá. ⁷ Sə ngə *búgula kú nə məzhigə ná bi e tōw búgə jínúd ná shîm; nəcé, sá mə mpú ná nda bí ngə jug jugúlə ngwūd sá ngə jug yí ná, Zembî ngə námá cweel bí milám nda á ngə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaang, sá acéélé ná bi bég kú mpu yáág-yáág íncwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azí yí. Í á bə sá mbíya nyaanúlə, ntə sá ŋkul, váál á ná sá áshígé

ná nyingə ngə bæ nə búgə ná sá é wú cínəngá mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shîn dúg ná sá má yə. Nji, í á wóós ntó shú ná sá kú ná ngə nyingə búgula sáméfwó, búgə jísú jêsh í shwálug kə nji wə Zembî muud mə də gwûmushi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wə nyə á ka fəemushi sá bów-bôw shwiy sá á nywá yə jəəngúd, a bá námə də nyingə fəemushi sâ. Sə ngə búgula nji nyə ná a bá námə nyingə də fəemushi sâ, ¹¹ bí ngə ntâg kwíind sá nə jəgúlálə bí ngə jəgula nə Zembî shú dəəng yí. Ná ndéé, nda jí ná zhwog buud bwə ngə jəgula nə Zembî shú dúsú ná, zhwog buud bwə bá námə yə nyə akíba shú dúsú ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwól má búgə njəənd

¹² Sâ jí nə ŋkul sá ná sá bəgəwag yí jísə ná: lâm í ngə lwó sá ná sá áŋgê nə cəgə nə buud milâm mímbá, sá kú nə sâ á shweelug, námə nji váál Zembî ngə jii yí. Sə ngə ntâg bul cəgə cəg jəəngá nə bí, sá áŋgê nə bə məfug mâ buud, mpaam má Zembî wə í ngə kyey nə sâ. ¹³ Sə áŋgê nə cilə bí gúl sâ shús, námə nji jəəng bí ngə lə bí ngə námə mpu ni. Mə jí nə búgə ná bí é bá shúgula mpu sâ sá ngə cəel ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə jí nə búgə ntó nəcé bí mú ngə bwəle mpu ná bí bí nə ŋkul jee bəgəwa nə sá námə nda sá má bá bəgəwa

nə bí jwów má Cwamba wúsú Yésus-Krîst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwə wə má á ka cəel fwo zə nûŋ bídí, zə nyingə sá ná bí gwágúg məshusəg ja ábēē yí. ¹⁶ Mə á ka cəel ná mə bá tí nûŋ kə Masedwân, mə nyingə wú Masedwân zə nûŋ bídí ná bí zəg kwəməsa mə njəənd kálə Yudéa. ¹⁷ Ye mə á lás mimpu mímbá ja mə á ŋwa cígúlá ná mə sá ntó yí? Ye ntó jí ná micígúlá myâm mí mú ngə bə nji iyuug yâ lâm múúd má jí nə ndí yí, mə ka də bæ mə ngə ci, mə ngə shwána? ¹⁸ Zembî nyáméfwó má mpú ná sá ádé bwəle bæ nə bí ná, sá ngə ci, sá ngə shwána. ¹⁹ Krîst Yésus Mwân mə Zembî, sánəŋ Silvê nə Timotê sá á ngə cúndə bídí yé, nyə a shígé bæ, nə ci nə shwána. Nyə á də bæ, á ká ci sâ, ciyá jé bæ nji ciyá ŋgwúd. ²⁰ Məŋkaagə mēsh Zembî nyə á kaag má má á bwəma nyádi, shé ka ngə cí Amen nyádi kwoŋ dí, ngələ magulə ná Zembî má jəla nə gúmə. ²¹ Zembî nyáméfwó wə ngə lulushi sánəŋ bí cəg shé ngə cəgə nə Krîst yíid. Nyə námə wə nyə a gwaágulə shé məwúdá má féeshá. ²² Nyə wə nyə a wá shé məyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé milámád tãŋ béeŋ ná a bá sá sâ jêsh nyə á kaag yí. ²³ Má ŋwa Zembî wúshinéd ná, má ká shiig mə yə. Mə a shígé cəel káág bí

1:9 Rom 4.17 **1:10** 2Tm 4.18 **1:11** 4.15; Rom 15.30 **1:12** 2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18 **1:14** 5.12; Flp 2.16 **1:15** 1Kr 16.5-6 **1:17** 1Kr 4.18-19 **1:18** 1.23 **1:19** Mis 18.5 **1:22** 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14

* **1:22** Məyigyé ná sá mūsə buud bé. **1:23** 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10

mbag, gwá wá mə áshígé ná nyiŋgə zə nûŋ Kórênt yí. ²⁴ Sá áŋgê nə cɛel nywaad bí, sá ná bi mágúləg; mbô, sá ngə yida wá məbwə ísɛy bínúd ná bi bág nə məshusug, nəcé búgə jín jisə álal-ŋkul.

2

¹ Mɛɛ mə á ka ŋwa cígúlá ná mə ányingəyé ná zə nûŋ zə wá bí məcəy lámúd. ² Nkí mə yida wá bí məcəy lámúd, zə nyə e sá nə mə gwágúg məshusug? Nɡaá bí buud mə zə wá məcəy lámúd wá? ³ Mə á cilə bí kálaad shú ná, ja mə zə nûŋ yí, bí buud mə jəlá ná sá nə mə bág nə məshusug wá, bi kú bá yida wá mə məcəy lámúd. Mə ngə mpu búbálé ná bi báá mə du bə, mə ká gwág məshusug, í bə námə məshusug mún. ⁴ Mə á cilə ntág kálaad wəŋgú nə məzhwíle míshéd, mə ngə dúg *incwaw í ntug, lám kú bə mə ná shɛɛ. Nji, mə a shígé cɛel wá bí məcəy lámúd, mə á yida cɛel ná bi mpúg nə mə ngə cɛel bí váál á ntə minji.

Ijuugá

⁵ Nkí ngwól múúd nyə a sá nə mə bág nə məcəy mə lâm, mə dí nyə á sá yé; mpúlə dúg íí, bi bēsh wá nyə á sá məcəy mə lâm məŋg wá, mə awáyé jwun sá mə ngə ci yíid. ⁶ Muud wəŋgú, bímbí búúd ó *Də bwə á mə ŋkáánd nə nyə yí í mə jəla. ⁷ Nə ndéé, mə yidá ci ná bi kág bíd nyə, yidagá cweel

nyə lâm; nəcé bí mə ká bə kú sá ntó, məcəy mə lâm məsə nə ŋkul káda nyə ná ndéé nyúúl shwal tag nyə.

⁸ Nə ndéé, lwógá nyə ná bi mə cɛel nyə, mə wá mə cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mə á cilə bí yí, í á bə nə mə dúg ŋkí bi e sá mə məgwág məzhíí mēsh. ¹⁰ Bí mə ká bíd múúd, kú lámusa nə nyə, mpugá nə mə mə bíd námə nyə. Nkí mɛɛ mə á ka ntág bíd muud ja mə á jəla nə lámusa yí, mə a bíd nyə shú dún mísh mə *Kríst dí. ¹¹ Mə a sá ntó shú nə *Sátan kú bə nə zhíí ná a nyúgúg shé, shé ajágé íyuug byé.

¹² Mə a wós Truwás nə mə ká bwiŋg Jəjə Kéel mə Kríst. Nji, tɛɛm bə nda Cwámbe nyə á juw mə mpumbé nə wúŋgúlúŋ ná, ¹³ lâm í á bul kə mə gwów nə mə bálə kú kwey mwáŋg Títus. Mə á ka ntág jəna nə buud ɔ nûŋ, mə mú kyey kə Masedwân.

Sáal á sə á gúgwáan

¹⁴ Mə yə Zembí akíba, nyə muud mə dú sá ja jēsh, kwon mə *Kríst dí, nə sá dúg ntə ntólə yé yé. Mə yə nyə akíba, nyə muud ngə balan nə sá shú nə njígúlá mə Kríst í ngág nə mpyáanz kúl jēsh nda labínda yé. ¹⁵ Sə bí bánda bə jəjə labínda mə Kríst shú mə Zembí, sə ngə sá nə buud bēsh bwə gwádúgág məcud mə Kríst, tɔɔ bəŋg bwə ngə *dúg cug wá, tɔɔ bəŋg bwə

ngə jɛ wá. ¹⁶ Məcud məɔŋg məsə ka bə məcud mə shwiy shú bəɔŋg bwə ngə jɛ wá; nji, shú bəɔŋg bwə dʉg cʉg wá, məsə məcud mə cʉg, mə ngə kə nə bāŋ cʉg dī. Ká, zə jí nə ŋkul sá váál ísɛy byəɔŋg yé?

¹⁷ Sə báá sá cʉgɛ nda bóól zh-wog buud bwə ngə ŋwa Milású mí Zembî nda sâ mákíd wá. Mbô. Sə báá sá ngə mpu ná Zembî wə nyə á nti sá, sá má ka dʉ lās kú shweel tɔɔ sâ mísh mə Zembî dī, sənōŋ Kríst sá njúl mbádúgá.

3

¹ Ye sá ngə nyiŋgə sɔ ja shús ná buud bwə shwúg mənyúul nə sâ? Ye í é nyiŋgə ná jii ná sá sáág nda bóólúgá, ná sá zég nə okálad bwə yə sá ŋkul ná sá sáág ísɛy wá, zə lwó bî? Nkí ntâg ná ye sá gwáámbug bi okálad bəɔŋgú? ² Bi wə búś kálad wúsú, kálad jísə cilyá sádí milámud yé, kálad múúd yêsh mə mpú yé, múúd yêsh ngə lɔ yé. ³ Haaw. Í ngə mpu nyîn ná bí bí kálad Kríst nyə á cilə yé; nyə á cilə, a mú yə sá ná sá kálag buud. Nyə a shígé cilə nyə nə tíndi*, nyə á cilə nyə nə Shíshim mə Zembî á kuwô. Nyə a shígé ntâg cilə nyə mákwóógúd, nyə á cilə milám mí búúdud. ⁴ Kríst wə ngə sá ná sá ngəg mpu ntó búbólé mísh mə Zembî dī. ⁵ Sə aŋgê nə cɛel ci ná sá mə sá gúl sâ nə ŋkul nyísú

sáméfwó; mbô. Zembî wə ngə sá ná sá bág nə ŋkul ngələ sá isâ sá ngə sá yí. ⁶ Nyə wə nyə á kwəməsa sá ná sá bág osóol ɔ məsáal wá sɔ á gúgwáan. Sɔ jəɔŋg kú ntâg bə sɔ á məcɛɛ nda məsə cilyá ná, í njúl yida bə sɔ Nkɛŋkɛ Shíshim ngə laad yí. Nəcé bɛɛlə məcɛɛ í dʉ gwílya múúd gwílya gwílyág, Nkɛŋkɛ Shíshim ny-wáá mə yə múúd cʉg.

⁷ Məcɛɛ mə á bə cilyá mákwóógúd, bɛɛlə mwo í dʉgə gwílya múúd gwílya gwílyág. Nji, milwanə mí á bə sáal dəɔŋgúd váál á ná Moyíz muud nyə á lég dwo yé mpwoombú í á jág bul ŋkənəwa, bag ó *Izəyəl kú ná jísəw dʉgúlə nyə mpwóómbúd, í njúl ná í á bə nji milwanə myâ kál fwála. ⁸ Milwanə tééd fwo bə ntó sáal í á dʉ kwaamb shwiy yíid, ŋkəməsa nə dəɔŋg sáal Nkɛŋkɛ Shíshim ngə kyey nə ndí yíid. Ngaá milwanə myâ cínəɔŋg mí é nyiŋgə bul ntɔ? ⁹ Sáal í á dʉ kwaamb muud intúgúlí yí tééd fwo bə nə bímbí lú milwanə ni, ŋkəməsa ná sáal í ngə sá ná buud bwə bág otútəlí mísh mə Zembî dī yí? ¹⁰ Ngaá milwanə mí á ŋkənəwá yág myá mí é bə zhizhe sá? ¹¹ Nkí sâ á kál fwála í á bə nə milwanə, ngaá sâ á kandugə kandugə í é nyiŋgə bul bə nə ndí? ¹² Sə báá ngə bwánd nə búgə ná í bá bə ntó,

2:17 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11

3:1 5.12; 10.12; Mis 18.27

3:2

1Kr 9.1-2 **3:3** MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26 * **3:3** tíndi: Í á dʉ bə wúl mbií mǎjúwó nda mǎjúwó mə lwaaw; bwə á dʉ juwo kwas mǎjúwó məɔŋgúd ka dʉ cilə nə ndí. **3:5** 2.16; Rom 15.18 **3:6** Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 **3:7** MmN 34.29-30 **3:9** Rom 8.2, 33; Gal 3.10 **3:13** MmN 34.33-35

gwá wá sá ngá sá isâ ná kpwɔɔ kpwɔɔ yí. ¹³ Sá ángê ná sá nda Moyíz; nyə á ðu shwu suláya lúúd ná bag ó Izuráyēl bwá nda dúg váál mánkənəwə mā kúl fwála má é ngə shín yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á má shila† bwo nda jwów á kú nə yásə. Í mú ðu bə bwo zə wóós múús ná, ja bwá ló mícilyá myâ Sɔ a Cwúlú yí, suláya ngə ná búdal bwo milâm. Suláya wɔɔngú nyə afwóyé wú, á ðu jimb nji ja múúd má bə múúd má Kríst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jēsh bwá ðu ló mícilyá mí Moyíz yí, suláya má ðu búdal bwo milâm. ¹⁶ Nji, ja múúd mə yíd dúg wá Cwámba† yí, ja jɔɔng wá suláya mə wú yí. ¹⁷ Nəcə Cwámba jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámba wúsə yí, cínɔng wá jiya fúlí jisə yí. ¹⁸ Sá bēsh buud ósuláya bwá á má wú mámpwoombúd wá, sá ngə benyš milwanə mí Cwámba, nda sá bí nə nkul ðu dúg gúl sá yēn dí ná; ná ndeé, Cwámba, muud jí Shíshim yé ka ngə sá ná sá ngág nə bɛɛla sá sá ngá dúg yí, a ngə kwádulə sá milwanə kwádulə kwádúlág.

4

Tɔɔm á shíshim

¹ Ná ndeé, Zembî nyə a gwág sá nkúŋkwónúlə, a mú yə sá iséy sá ámə ci íni. Nda jí ntó ná, sá anğê nə teeg mənɔyúul. ² Sá

á má ban mísóólúgú mí shwôn mí ðu sîy íshwoo myá, sá ngə cugə ná sán kú nə makón, sá anğê nə kwíng Milású mí Zembî; sá ngə yida lwó buud obúbálé, sá mú ka ngə sɔ míš má Zembî dí ná buud bēsh bwá shwúg mənɔyúul nə sá. ³ Nji, nkí Jɔjɔ Kéel sá ngə bwiing yé ngə ná bə mbúdúlá nə suláya, a ngə bə ntó shú búúd bwá nkág ná bwá ká jimb wá, ⁴ ohááaden, buud zembî á shí ga má sá ná milúu mí bág shúg nə shúg wá. A má sá bwo ntó shú ná bwá bág kú dúg mánkenya mā Jɔjɔ Kéel á milwanə, Jɔjɔ Kéel má *Kríst muud jisə mbɛɛla má Zembî yé. ⁵ Sá anğê nə cündə sá í dúgyá nə sámfwó yí. Mbó! Sá ngə cündə sá í dúgyá nə Cwámba Yésus-Kríst yí. Sá bāŋ sá básə yida bə ósól ɔ mäsáal bún lúu má Yésus dí. ⁶ Mpugá ná Zembî muud nyə á ci ná: «Mánkenya má fáánug yídúgúd» yé nyəmfwó wá nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú ná shé mpúg milwanə myé mí ngə nkənəwə Kríst mpwóómbúd myá.

⁷ Jí ka bə na ná, sá buud ngə nkēny tɔɔm wɔɔng wá, sá básə nda mímbágə mí mpí, mí ðu bwíl; í jalá nə mpu nyîn ná fámbámbə nə məma nkúl sá básə nə ndí yí nyísə nkul

3:14 Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á má shila: Ciyá ni jisə námə Ifz 4.18; í ká ná «milúu mí músə bwo kú ná nyingə ðu mpu bíi ísá, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34

† **3:16** Kálad MmN 34.34 ngə lwó nə ja Moyíz nyə á ðu yid kə wá Zembî yí, nyə á ðu yíl suláya mpwóómbúd. **3:17** Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 **3:18** 4.6; 1Kr

2.7 § **3:18** Bóól bwá ci na ná: «milwanə mí Cwámba mí ngə faan sá mámpwoombúd ka ngə wéeshuli njəs nda njəs yēn». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18

4:4 zembî á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbɛɛla má Zembî: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24 **4:6** Mət 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9

má Zembî, kú bæ sámfwó ñkul nyísú. ⁸ Minjugú mí ngə shúsə sá ikóómb byêsh, ñji sá kú fína; bíl íja mæfug shîn sá mílúúd, ñji sá ngə ná bæ nə búgá; ⁹ sá bwəma nə cúwáí, ñji sá kú myeesh; bwə ngə bwam sá shí, ñji sá kú yə. ¹⁰ Sá ngə ñkēny shwiy mə Yésus sádí nyúúlúd ja jêsh. Í ngə bæ ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námá sádí mányúúlúd. ¹¹ Sá tēem ngə cugə, shwiy í ngə bwéel sá ja jêsh nəcə sá ngəla sēy nə Yésus. Í ngə bæ ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námá sádí nyúúl á shwiy gaád. ¹² Ntó ji ná shwiy í ngə bɛ sá, bi báá ngə ntāg ñwa cug cínəng. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Mə á bæ nə búgá, mə ka lás». Váál búgá jəng í ngə námá gwɔ́ sá mílámúd, sá ka námá ngə lás. ¹⁴ Nəcə sá ngə mpu ná muud nyə á gwúmushi Cwamba Yésus yé má bá námá gwúmushi sánəh Yésus, a mú jíl shé nyádí koogá. ¹⁵ Bi má dúg íí, sá ngə bwəma nə isá íni byêsh shú dán, shú ná buud bwə búlúg ngə nyí mpaam má Zembî dí ná ndéé, buud bwə yə Zembî akíba wá bwə mú ngə bul bulya, Zembî mú ñwa gúmá.

Íñkán í mbúgula

¹⁶ Gwá wá bí má dúg ná, sá anğə nə teeg mənýúul. Tēem bæ ná nyúúl búúd bwə ngə dúg ga í ngə shîn cóóg íí, lâm í

ngə bæ mə cwû ñji gúgwáan nə gúgwáan jwów dēsh. ¹⁷ Nəcə, búbaalē minjugú sá ngə bwəma nə ndí máfwála mága dí myá mísə zhizhe sá, mí ngə yida kwəməsa sá ná sá bág bæ nə gúmá áyíyáág í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá anğə nə sɔ́ sá í ngə nyîn yí, sá ngə yida sɔ́ sá í anğə nə nyîn yí; nəcə sá í ngə nyîn yí í də ji ñji fúfwálá, jəng í anğə nə nyîn yí də ji kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sá bí nə ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sá má mpú ná ñkí banda dəng í shîn búg íí, sá bí nə njów gwów wə Zembî, njów á kandugə kandugə; Zembî nyəmfwó wə nyə a lwɔ́ wo, kú bæ məbwə má búúd. ² Gwó wá jí ná, sá ngə leegya wa banda gaád, sá má ka bul bæ nə yéesh nə njów wúsú á gwów. Sá ngə cēel ñwa nyúul nyísú á gwów, bwáád nda káándə wa nyíga dí gwów, ³ ñkí nyāh nyúul nyí nə ñkul bá zə kwey sá ná nə nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sá ngə ná ji wa nyúúl á shí gaád yí, micúnj mí ngə ntɔ́ sá ñkul, sá ka də leegya. Njí, sá anğə nə cēel béegya nə mbwéédí sá bí nə ndí ga, sá ngə jii ná sá má bəd nyúl cínəng gwów, shú ná nyúúl á kandugə kandugə í mínəg nyúúl á shwiy ga. ⁵ Zembî nyəmfwó wə nyə á kwəməsa

4:8 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24 **4:13** Sôm 116.10 **4:14** 1Kr 6.14; Rom 8.11 **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15 **4:16** Ifz 3.16 **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7 **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1 **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14 **5:2** Rom 8.23-24 **5:4** 1Kr 15.53-54 **5:5** 1.22

sá shú cug jōōngû, a mú wá shé Shíshim yé mīlámúd tâñ bēén ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sâ jōōng í dū sá ná sá bág nā ñkul búgád ja jēsh, tēem bá ná sá ngə mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nā Cwám̄ba. ⁷ Ntó jì ná, sá angē nā dūg nyə, ñjì sá ngə *búgula ná sánón̄ sá bí sám̄bá. ⁸ Sá ka ngə bə nā ñkul búgád, sá ngə yida jii ná sá wúg wa nyúúl gaád kə jì Cwám̄ba dí koogú. ⁹ Ná ndéé, tō sá má nyīngə ná ngə jì wa nyúúl gaád, tō sá má wú, sá ngə bul jii ñjì sâ ngwūd: ná sá ngəg nā cugə vāál á céel yí. ¹⁰ Nəcə shé bēsh shé má bá kə tōw bəl-bəl dí kúl *Krīst mē bá kə cígal mīlású yí, muud yēsh ka bá ñwa myéna myā misóólúgú nyə á sá ja nyə á ngə cugə nyúúl dí yí: misóólúgú mī anyunywaā nā myāñ myéna, mī abúbōw nā myāñ.

Séy ñkwambulə

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

¹¹ Nda sá ká ngə gwōz Cwám̄ba ná, sá ka ngə cēel sá ná buud bwə máguləg ná kéel dúsú dúsə búbálé. Sá má mpú ná mísh má Zembí dí, sá təl bəl-bəl dí; sá má tédúgá ná sá təl námá bəl-bəl dí bídí mīlámúd. ¹² Sá angē nā nyīngə sō ja shús ná bī shwúg mēnyúúl nā sē. Mbō. Sá ngə yida cēel yə bí zhí ná bī jéég bəgəwa nā shé bələ sám̄bá. Ná ndéé, bī é bə nā ciyá

bí má cí búúd bwə ngə ñkus nā isā yā tón̄ nā tón̄ kú bə yā lām dí cwū wá. ¹³ Ñkí sá ngə nyīn nda lúu í cugé ná sá nā fūg íí, jísə nəcə sá má yə Zembí cug jísú ncindí nā ncindí. Ñkí sá má yida nyīn ná sá bí nā fūg íí, jísə nəcə sá má cēel kwīind bī. ¹⁴ Nəcə cēelí *Krīst ngə cēel sá yí í má lwánd sá lāmúd, sá ngələ tédúga ná muud ngwūd nyə á yə shú búúd bēsh, ntó jì ná bənōñ buud bēsh bwə á yə mísh má Zembí dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwə ngə cugə wá, ícug byāñ í bág nā mfíí shú dé, kú ná nyīngə ngə bə shú dán; nəcə nyə á yə a gwūm shú dán.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá angē ná nā dūg buud mədúgya mē shí ga. Ñkí sá á fwo ngə dūg Krīst mədúgya mē shí ga, sá angē ná nā dūg nyə vāál dōōng. ¹⁷ Bī má jəlá nā ka mpu ná, múúd mē ká bə múúd mē Krīst íí, a músə kukwumaga ágúgwāan, cug jé acwúlú í má shīn; bī má dūg íí, a músə muud ágúgwāan. ¹⁸ Zembí wə ngə sá sóólúgú wōōng wēsh, nyə muud nyə á zə wə Krīst zə sá ñkwambulə nā shé yé, nyə á ka námá yə sá séy ná sá ngəg nā kala ñkwambulə nyōōng. ¹⁹ Ntó jì ná, Zembí nyə á bə Krīst cwū*, a ka ngə sá ñkwambulə mpədúgá nyāmēfwó nā buud ɔ shí ga, kú ná nyīngə kənd lām íwushí í búúdud. Nyə á ka

5:7 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 **5:8** Flp 1.23 **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1 **5:10** 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10
5:11 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 **5:12** 1.14; 3.1 **5:14** Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 **5:15** Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5 **5:18** Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20

* **5:19** Dúgúg sâ Yésus ngə cí Yuá 10.30 dí yí.

wá sá njígulá lúúd ná sá ngág
 ná kala ñkwambulə nyəng.
²⁰ Sá ka ngə sá lwámá Kríst
 nyə a lwám sá yí. Ja sá ngə
 jŵw bí yí, Zembî nyəmfwó
 wə ngə jŵw bí éne. Sá má
 jəgula ná bí jínə má Kríst dí
 ná: «Bídúgá ná Zembî sáág
 ñkwambulə mpádúgá bínŋ
 nyə.» ²¹ Zembî nyə a sá ná
 Kríst bág *sám jilá íshéd, í njúl
 ná Kríst nyə a shígé bwele bə
 ná sám; nyə a sá ntó shú ná
 shé bág otútəlí kwonə má Kríst
 dí.

6

¹ Nda jí ná sánŋ Zembî wə
 ngə sêy ná, sá ka ngə ci ná bí
 ná: «Kúgá fándá lég mpaam
 má Zembî ntó ná ndéé, bí kú
 dúg mfíí á cínəng.» ² Mpugá ná
 Zembî nyə á ci ná:

Ja fwámé fwála í á bə yí, mə á
 magulə məjəgula mwô.

Jwów wo á ngə jii kwííndyá yí,
 mə a shí kwíínd wo.

Fwámé fwála wə má ka bə ga.
 Jwów wó jélá ná bii kwííndyá
 wə ga.

Minjugú mí Pwôl

³ Sá ángé ná bwele jii ná sá
 má kwal múúd bəəgú, nəcé
 sá acéélé sá ná buud bwə
 mpyényúg iséy bísú. ⁴ Sá ngə
 yida sə ná bí shwúg mənyúul
 ná sə mázhií mēsh dí ná sá
 bí fwámé ósól ó māsáal ó
 Zembî; sá ka ngə bul bə ná
 jísów: jísów *incwaw í ntug,
 jísów micún, jísów yágúwó,

⁵ jísów bígá, jísów mimbwug,
 jísów ocinácində, jísów yíngá
 iséy, jísów məfúfə məgwə,
 jísów mázha. ⁶ Sá ngə ci
 mənyúul, sá ná mpúyá, sá nda
 ná milámusa, sá ná jə lām,
 Nkəñkə Shishim ngə kyey ná sá,
 sá njúl ná cēlí á kú ná məkəñ,
⁷ sá njúl ná ciyá jí bábálé yí,
 sá ná mpífə má Zembî, sá ná
 məkwwə mə dósmb mā otútəlí,
 mə lúmbúlí ná mə kaambulə
 nyúul. ⁸ Gúl ja buud gúmal sá,
 gúl ja bwə saambulə sə; gúl ja
 bwə mpyaam sə, gúl ja bwə
 sá sá məshwúmb; gúl ja bwə
 ñwa sá nda buud ó mǎshügə,
 sá báá njúl otútəlí; ⁹ gúl ja
 bwə ñwa sá nda ojínə, í njúl ná
 buud bwə mpú sə, bwə ñwa
 sá nda sá ngə júgula, í njúl ná
 sá ngə cəgə, bwə dúg sá nda sá
 bí íntúgúlíd, ñji muud kú gwú
 sá, ¹⁰ bwə ngə sá sá isá í cýyug
 lámúd yí, sá báá ñji məshusug
 məshusug, sá njúl mǎbúwa dí,
 ñji sá ngə sá ná bósól bwə bígúg,
 sá ngə fúfə ná sá jēsh, ñji sá
 mbííd byēsh.

¹¹ Yé bwaáng wə Kòrènt, sá
 á jaaw bí isá byēsh kú shweel
 tóə ngwúđ, sá á juw bí milám
 mísú ná wúngúlún. ¹² Sá báá sá
 afwóyé yəw cēlúlə bí, bí wə bí
 acéélé lég cēlí sá ngə cēlí bí yí.
¹³ Sá gá námə sá nda sá ngə sá
 bí ná. Mə ngə ci ná bí tǎñ nda
 bwán bām nááá «juwugá námə
 sá milám mín ná wúngúlún!»

Kúgá fula sámá ná ohááden

5:20 Mat 10.40; Iza 52.7

5:21 Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15

6:1 Rom 5.2; 1Kr 15.10

6:2 Iza 49.8; Luk 4.19-21

6:4 4.2

6:5 11.23-29

6:6 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12

6:7

10.4-5; Rom 13.12;

1Kr 2.4

6:9 4.10

6:10 isá í cýyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusug

məshusug: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6

6:13 1Kr 4.14

14 Kúgá fúla sámhá nà ohááden*, kà sá dúl váál mbɛɛ mpwɔɔda kú nà wámbúlé; nyáyé mpwəmə nyí nà nkul bə mpədúgá bishúlə məcɛɛ nà bələ kú bish məcɛɛ yí? Dáyé kəw mənkenya bənôn yídúgú bí nà nkul bə nà ndí yí? 15 Dáyé váál cún wí nà nkul bə mpədúgá *Kríst bá Beliár† yí? Jáyé wónɡó mbúgula bá hááden‡ jí nà nkul bə nà ndí yí?

16 Mpáánzə Zembî í má bwele fúla jí nà ozembî wá yadúg? Mpugá ná shé báá shé jí Mpáánzə mə Zembî á kuwô, nəcé Zembî nyə á cí ná:

Mə bá jí bwédí, sənón mə bá cugə,
mə bə Zembî wán, bân bə kúl jâm.

17 Ná ndéé,
wúgá na bwédí, béégyágá nà bwo, Cwámba ngə ci ntó.

Kúgá kúnya nà sâ ádudanâ.
Mə ka bá ŋwa bí nà məshusug.

18 Mə bá bə bí sóónɡá,
bí bə mə bwân wəábudûm nà wəábudâ.
Cwámba á nkul nyêsh ngə ci ntó.

7

1 Isâ byêsh Zembî nyə á ngə kaag ini í dúgyá nà shé. Nda jí ná Zembî nyə á ngə kaag sá byo ná, yé bwááŋg mə búl cɛl wá, shé yílúgá sâ jêsh í ngə lweegushi shé mənnyúul

nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ŋwagá Zembî nà gwɔɔgə, shé ka ngə casulə bələ nà kuú njɔond á cɛl yí.

Məshusug mə Pwôl

2 Juwugá milám, jil sá cínəŋg. Sə áshígé byaagulə nà muud, sá kú díya nà muud, kú námə nyúg tɔɔ muud. 3 Mə anɡê cɛl ci ná bi mə jág sá gúl sâ; mə shí bwey jaaw bí ná sá mə cɛl bí váál á ná, tɔɔ bi mə yá, tɔɔ bi mə nyinɡə cugə, nji sá ngə cɛl bí. 4 Mə ngə jág bul bə nà búgá nà bí, mə ngə bəgəwa nà bí, lám dɛ bul cwaaləwo mə, məshusug dɛ bə mə ntɔ mɪnji *íncwaw í ntug byêsh sá ngə bwəma nà ndí yíid.

5 Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwân yí, sá áshígé bə nà wogá, nji incwaw í ntug məváál mêsh. Nəcə í á bə, buud bá ngə lumbuli nà sá, milám mí njúl nyinɡə bə sá ifwaas ifwaas. 6 Nji, Zembî mə dɛ bə, ja múúd cúgé ná nà bándáyé yí, a wá nyə nkul lámúd. Nywáá nyə á ka námə sá ná Títus wóósúg, í mú wá sá nkul milámúd. 7 Í cúgé ná nji wóósúlə Títus nyə a wóós wá í á wá sá nkul milámúd, í á bə námə nà bímbí bí á wá nyə nkul lámúd yí. Nyə á jaaw sá váál bí ngə yímə ná bi mə dúg sá yí, nà váál sá ngə cɛy bí lámúd yí, nà váál bí ngə cɛl nkênny mbag wâm yí. Məkəl mɔəŋg mə á nyinɡə bul sá mə məshusug.

6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11

* 6:14 Naá, Pwôl ngə cɛl ci buud bwá cúgé

búúd ó Kríst wá. † 6:15 Beliár mə ká ná Sátan. ‡ 6:15 Dúgúg sâ sá ámə ci mpánzə 14 dí yí. 6:16 Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 6:17 Iza 52.11; Mbá

18.4 6:18 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbá 11.17 7:1 1Yn 3.3 7:2 6.13;

12.17 7:3 6.11; Flp 1.7 7:4 6.10 7:5 2.13; 4.8 7:6 1.3-4 Títus: 2.13

⁸ Mə mpú nə kálaad mə á nti bí yé nyə a ntágulə bî. Bálé, mə a shíngi nə dágulə nda bí á gwág biméfwó cey lámúd ja jɔɔng dí ná. Nji, mə anyíngáyé ná shíngi. ⁹ Má yidá bə nə məshusug ja gaád. Mə ji nə məshusug, kú bə nəcə nda bí á bə nə məcəy mə lâm ná, í yidá bə nəcə, məcəy mə lâm mún mɔɔng mə á sá ná bi céndúg mítédúgá. Ntó mə lwó ná məcəy mə lâm mún mə á bə váál Zembî mə dú cɛl yí. Ntó ji ná sá áshígé sá bí məbôw. ¹⁰ Nəcə, múúd mə ká gwág váál məcəy mə lâm Zembî mə dú cɛl yí, muud wɔɔngú nyə e cénd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyingə shíngi məcəy mə á sá nyə lámúd má. Nji, múúd mə ká gwág váál məcəy mə lâm mâ shí ga, mə kwaamb nyə shwiy. ¹¹ Bi a gwág váál məcəy mə lâm Zembî mə dú cɛl yí; bi mə ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mânj mājigəwa e! A wānj mpülə kaambulə nyúul e! A wānj shíngilə e! A jānj gwɔ́ɔgə e! A jānj jɔ́ yéesh e! A jānj kááfə e! A wānj mpülə ság múúd nyə á byaagulə yé e! Bi a lwó ná milám mín mí á bə otútəlí ja bí á kwambulə lósú wɔɔng yí.

¹² Kagá mpu ná ja mə á cilə bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulə yé, kú nyingə bə shú múúd bwé á byaagulə nə ndí yé. Mə á cilə bí shú ná mísh mə Zembî dí, bi dágúg váál bí ngə jigəwa nə sá yí. ¹³ Sâ í á wá sə njkul milámúd wə

ni.

Í á ka ntâg bə, njkul mə bə sá milámúd ntúni íí, sá nyingə bul gwág nywa məshusug Títus nyə á bə nə ndí má. Nyə á bə nə məshusug nəcə bi bēsh bí a sá ná lâm í jáág nyə shí. ¹⁴ Bi mə dúg íí, bəgəwálə mə á ngə bəgəwa nə bí nyádí míshúd yí, í á shí bə nə zhíí. Nə ndɛé, nda sá mə dú bwey jaaw bí nji obúbálé ná, í á shí nyín nə mə a shí bə nə njkaam nə mə bəgəwag nə bí mísh mə Títus dí. ¹⁵ A ji nji ká dú téduga váál bí á dú sá nyə məgwág yí, nə váál bí á lég nyə nə gwɔ́ɔgə nə mājigəwa yí. Nyə a mə ka nyingə jág bul cɛl bî. ¹⁶ Mə ji bul bə nə məshusug ná bi mə sá ná mə búgúlág bî.

8

Kwíndúlə ókrísten

¹ Bwaanɔ́, sá ngə jii ná bi mpúg váál mpaam mə Zembî í á mə sɛy mádɔ́ mâ Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *íncwaw í ntug í ngə tî bwo məkuú shí, nji báá búsa nə məshusug ntɔ́ mínji. Məshusug mɔɔng mə wé mə sá ná, məbúwa mə tɛem bii bwo ná nywád íí, bwé mə yida lwó ná báá bwé bul bə nə lâm yána. ³ Bwé á mə wá mýəna bímbí í jéla nə məbii mánj yí, mə jee námə ci ná bwé á cɔ́ bímbí í jéla yí; bwé á sá ntâg sóólúgú wɔɔngú nə tédúgá wánj bwáméfwó. ⁴ Bwé á zə jəgula nə sá, bwé bul yáág ná sá sáág bwo mpaam nə bwé wáág məbwé sâ sá ngə sá buud ɔ́ Zembî yíid. ⁵ Bwé á wá ntâg

mənyúul ntɔ váál sá á ngə téduga yí, tééd fwo yə Cwámba icug byán, nyiŋgə yə sá námə nda Zembî nyə á jii ná bwə sáág ná. ⁶ Sə á ka námə yáág nə Títus ná nyə muud á tééd ná bi sáág sósólúgú mpáam wəŋg yé, a sáág ná bi cásuləg váál í jəla yí. ⁷ Ká, bi báá búsə nə isá byēsh mən̄kund mən̄kund: bi búsə nə búgə álal-ŋkul, bí nə fəg kaand, nə mpúyá, nə kááfə áyíyáág, nə məma cəelí bí á ləg nə sá yí. Í jii námə nə bi búlūg wá mílām sósólúgú mpáam wəŋgúd. ⁸ Mə ayímbúliyé bî, mə ngə yida jaaw bí váál bósólúgá báá bwə ngə jigəwa yí, shú ná məjigəwa məŋg mə lwóg ŋkí cəelí jín í ngə bānda wú lámád. ⁹ Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíŋgal nyúúl mábúwa dí, shú ná bi wə yídag bíg mábúwa mэд.

¹⁰ Mə jaaw bí váál mə ngə dág cínəŋg yí, í é kwíind bî. Jí ná, tééd mbú í á cə yí, bi á bə buud ɔ áshúshwóógú ná bi mə sɛɛŋg mwaanê; bi a shígə bə shúshwóógú nji sɛɛŋgúlə dí, bi wə bi a tééd bə nə yéesh. ¹¹ Casuləgá tédugá wún ja gaád. Ságá ná sósólúgú í bwəmag nə məma yéesh bí á bə nə ndí yí, í nyín nə bímí lú mábii bí búsə nə ndí yí. ¹² Ja múúd mə sá yána ná í ngə wú nyə lám dí cwú yí, ngəá bwə ləg nyə nə sá á jí nə ndí yí; kú bə sá á cúgə nə ndí yí. ¹³ Í cúgə

nə muud ngəg nə yíl bósól búúd mántágula dí nə ndéé nyɛ yidá ngə nyasula nyasulág. Í yidá bə nə buud bēsh bwə bág nə məbii məbímí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sá bí mə búl bə nə ndí cə bósólúgá yí, í kág lwándulə bwo kúl búsə bush yí; shú ná jəŋg bwə bá námə bul bə nə ndí dúl jwów dí yí í bág lwándulə bí kúl bí mə bá bə bush yí; na, isá í mú bə bí məbímí, ¹⁵ nda Kálaad Zembî ngə ci ná. A ngə ci ná:

Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígə bə nə sá í ngə ntɔ gwów.

Nyəŋg nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígə fúfə nə sá.

¹⁶ Mə yə Zembî akíba, nyə muud nyə á sá nə Títus bág námə nə váál zény dəŋg shú dún yé. ¹⁷ Nəcé Títus mə magulə sá sá á ngə jii ná í bág yí. A mə tí njəond zálə nūŋ bídí nda nyə á də bwey bwánd. ¹⁸ Sə ámə nti bá ngwól *mínyəŋə wúsú mádɔ mēsh mə ngə ságusə sá á ngə sá shú Jəjɔ Kéel yí. ¹⁹ Sá í búl bə yí jí ná mədɔ mə mə fēesh námə nyə ná sənəŋ wə zág sá sósólúgú mpáam ga. Sə ngə sá wo shú ná Cwámba nyəməfwó ŋwág gúmá, sá lwándulə jəjɔ íyuug bísú. ²⁰ Sə ngə bwey mpu káálugə ná buud bwə bág kú kwey íwushí sádí ísáyúd ja sə ngə kala zhwog *mwaanê bwə á mə yə sá mbag yé. ²¹ Sə ngə sɔ ná sá sáág mənywa míš mə búúd dí námə, kú bul bə nji míš mə Zembî dí. ²² Sə mə

nti námá ηgwól mínyoηû wúsú. Mínyoηû wúsú waoηgú, sá á má faas kááfá jé ija ija ná ndéé, a má nyinga námá lwó sá jíga ja ná a ji ná fwámé yéesh, a ηgə bul shwu nyúul ná bî. ²³ Títus ji muud gwoong waamə, sá wə sá ηgə sēy nūη bídí; bóólúgá bwááηg bāη, mədə wə má ámə nti bwo, bwə ηgə zə shú ná *Kríst ηwág gúma. ²⁴ Lwógá bwo ná bî má cēel bwo, bí lwó námá bwo ná bî mē mpíyá ná bəgəwálə sá má dū bəgəwa ná bí bwədí míshúd yí; lwógá bwo ntó mədə má ηgə dúg.

9

Lósú mīkwíindyá

¹ Sá ηgə sēηg *mwaanē ná sá má bá kwíind búúd ɔ Zembî ná ndí. Mə nyingələ cilə bí shú dōoηgú, í bə nda má nteηg. ² Mə mpú ná bî búsa ná mēma zény, má dū bəgəwa ná zény jín jōoηg búúd ɔ Masedwān dí míshúd ná: «Buud ɔ Akayî búsa bwey bə ηkwəmusá té mbú í á cə yí.» Wálə bí má wá mányúúl sáal dōoηg dí yí í má nyingə gwūmushi bóól ηkí bulya yéesh. ³ Mə má ka nti bwááηg shú ná bəgəwálə má dū bəgəwa ná bí yí í nda bə mē ηkóngúg. Í jii ná bî bəg ηkwəmusá nda má á cī ná. ⁴ Mə ηgə bēemb ná ηkí sənōη buud ó Masedwān sá má zə, sá zə kwey ná bí cugé ηkwəmusá; á shwōn ná sá buud sá má dū bul lə bí wá e, á shwōn ná bî námá e! ⁵ Gwə wá mē ámə tééd nti bwááηg shwóg zə sá

nə bî kwəmusag məyána mán yí. Bwə zə sēηg məyána bí á bwey kaag ná bî mē bá wá má, í mú bá lwó ná bí ηgə sá sóólúgú waoηgú ná jə lām, kú bə íwú-júsúd.

⁶ Mpugá ná í dū bə, muud mē sá ηkóóg ná mēmpəg mē bə yé, kú námá bul bə ná idāw í sūw; nyōoηg mē búl bə yé, bul námá bə ná idāw í sūw. ⁷ Muud yēsh wág məyána vāál á má ηwa cígúlá ná lām yé yí; muud kú ηgə sá a ηgə shúsula, kú nyingə sá nda sá cīndúlá; nəcé Zembî má cēel múúd mē wá məyána ná mēshusag yé. ⁸ Zembî ji ntāg ná ηkul nyingə bul sá bí mpaam shú ná bî dúg bə ná isā í kwágá ná bí mēzhií mēsh yí, wəla dēsh, bí dū námá bə ná jwuη vāál á ná bî dū sá mīsóólúgú mí anyuny-waá myēsh mí jálá ná sīy myá. ⁹ Í mú bə námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «A mē bə ná yána, a má kaaw mīmíbumbúwá isā, otútəlí bē bwə ji kandəgə kandəgə».

¹⁰ Zembî wə má dū yə búúd mēmpəg ná idāw yā dā. A bá námá yə bí mēmpəg, a sá ná mēmpəg mōoηg mē fwúg, bî mú bá bul nyingə ηgə sá jəjə mīsóólúgú. ¹¹ Nə ndéé, bí ka bá bíg mīmíbii myēsh, bî mú námá bá bul nyingə bə ná yána. Ná ndéé, ja sá má bá dū kala búúd isā bí má bá dū wá yí, buud bōoηg bwə mú bá dū lə Zembî nəcé yána dūn. ¹² Sēηgúlə bí ηgə sēηg mwaanē nī, í é kwíind búúd ó Zembî; í áshúgə

ntâg námá shúg cínongú, í é sá námá ná buud bwá búlug ló Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bwá é dúg ná bí ngə ɲwa Jɔjɔ Kéel mə *Krîst nə mægwág, bí ngə fula isâ nə buud ó Zembî wâ Yurúsalem, nə bósólúgá bēsh, bí anğê ntâg sá sósólúgá wəonğú nə mílâm mímbá. Ja búúd ó Zembî bwá é dúg ntó yí, bwá é magulə nə bí ngə sá fwámé sâ, bwá ka yə Zembî gúmá. ¹⁴ Bân bwá é bul cēel bî*, bwá ka du jəgula nə Zembî shú dún nəcé a mə sá bí mpaam í ngə ntó minji. ¹⁵ Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntó ɲkwón ɲyə á mə sá sá yí.

10

Pwôl ji námá sósól məsáal mə Krîst

¹ Məməfwó Pwôl, mə mə teeg kâl nə bî; ɲgaá bí mə du ci nə mə du bə fufwáás múud ja shé búsə kul ɲgwûd yí, ɲji ja mə jí shwóg-shwóg nə bí yí mə bə nə ɲkúd. Námə nda shé mə mpú nə Yésus ɲyə á bə nə lám nə shəe, nə jə lám ná, ² mə téég bí məbwá ná: kúgá sá nə mə bág ɲyɲgə zə bə nə ɲkúd ja mə é wósós nûɲ yí. Bósól búúd bwá ngə ci nûɲ ná mə ngə bɛ iyéesh yâ shí ga. Mə jí ɲkwəməsá nə mə zə fwo lwó búúd bəonğú ɲkúd nə ijíjɔl. ³ Jí mpu bə búbálé nə sá búsə buud ɔ shí ga; ɲji, sá anğê gwána nda buud ɔ shí ga. ⁴ Mpugá ntâg nə məkwəɔ

mə dósomb sá mə du ka nə ndí dósomb dí má mə cúgé məkwəɔ mə shí ga; ɲji, məsə nə ɲkul mə Zembî, mə du céég íkósógúlə í dósomb*. Sə mə du caam mbəe fug məshügá, ⁵ caam námə sá jəsh í láá búúd zhí nə bwá bág kú mpu Zembî yí. Sə mə du wá tédúgá wēsh mímbwugud, sá nə í bág nə mægwág nə *Krîst. ⁶ Ja bí mə bá bə bí mú ɲgə mpu gwág nə Zembî yí, sə mə bá ka bə ɲkwəməsá mə yə búúd ɔ məbún íntúgúlí.

⁷ Dugá mpu dúg ísâ. ɲkí muud mə dúg nə nywáá músə muud mə Krîst íí, á jəla námə nə mpu ja ɲgwûd á kandugə ná, nda á jí múúd mə Krîst ná, sá búsə námə búúd ó Krîst. ⁸ Í ká bə nə mə ngə nywá bul bəgəwa nə ɲkul Cwámba ɲyə á yə mə yí, mə kú ntâg gwág shwôn. ɲji mə mpú nə Cwámba ɲyə á yə mə ɲkul ɲyɔonğú nə mə sáág nə bí lálug búgád, kú yida bə nə mə zág búlal bí. ⁹ Mə anğê nə jii nə okálaad bām bwá ɲgág nə sá bí ikukwende. ¹⁰ Mə mpú nə bósól búúd bwá du ci nə okálaad mə du cilə bí wá bwá du bə nə mpəl, bwá ɲjúl ɲkí lal ɲkúl; ɲji ja məməfwó mə wósós yí, mə ɲjúl zhizhe, lésú wām kú nə mfií. ¹¹ Muud yēsh mə cí ntó yé mpúg ná, váál íciyá byām bísə ja mə ngə cilə shwóg-shwóg yí, ntó námə wə mísósólúgú myām mí é bə ja mə é wósós yí.

¹² Sâ jísə yí jí ná, sá cugé

* **9:14** Na jí námə nə ɲkul bə ná: «Bân bwá é bul bə nə yéesh ná bwá dúg bí...» **9:15**

9:11 **10:1** 1Kr 9.3 **10:1** 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7;

Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * **10:4** Sə ngə cēel ci na ná: «məkwəɔ mə dósomb məsú mə

du búgə bíl ísá byēsh múúd jí nə ɲkul búgula yí». **10:5** Iza 2.12-17 **10:6** 2.9

10:7 1Kr 1.12 **10:8** 13.10 **10:11** 13.1-2 **10:12** 3.1

nə ɲkul ci nə sánôɲ buud bwá ɲgá sɔ́ nə buud bwá shwúg mǎnyúúl nə bwo wá sá búsa váál ɲgwûd; sá cugé námá nə ɲkul shee yagula micé nə bwo; ɲwálə bwá má ɲwa bwáméfwó nda iyuug yí í lwó nə fug í mǎ ncundəw bwo. ¹³ Sá báá sá acéélé bəgəwa nə ndéé ntɔ́ mínji, sá ɲgə námá bəgəwa ɲji nə bímbí Zembí nyə á yígula nə sá zág nə ʒɔɔ́ Kéel nə ndéé zə wóós bídí ni. ¹⁴ Sá aɲgê nə ntɔ́ minji, námá ki sá a shígé zə wóós nûɲ bídí. Ngaá nə sá wá sá á tééd zə nə ʒɔɔ́ Kéel má Kríst nûɲ bídí? ¹⁵ Sá cugé nə bəgəwa ántɔ́ mínji, váál á nə sá kə ɲgə bəgəwa nə ízhaá iséy. Mbô. Sá má yida téduga nə búgá jín í é ɲgə lal lálúg íí, iséy bísú í mú ɲgə nyɲgə mpu nyɲn kúl Zembí nyə tâl sá nə sá séyúg yí. ¹⁶ Ja iséy bísú í é mpu nyɲn na bídí yí, sá mú ka cɔ́ kə nə ʒɔɔ́ Kéel shwóg, nda kə bəgəwa nə iséy bóól bwá á bwey sá yí. ¹⁷ Muud mǎ céél bəgəwa yé, bəgəwag nə sá Cwámbe nyə a sá yí. ¹⁸ Muud mǎ sɔ́ nə buud bwá shwúg mǎnyúúl nə nyə yé, nyə dí bwá də magulə yé; ɲji nyɔɔɲg Cwámbe mǎ sá nə bwá shwúg mǎnyúúl nə nyə yé.

11

Pwôl, fwámé múúd lwámá má Kríst

¹ Mǎ zá nə nywá lás nda mpúfú, bi ɔ́ jísow mǎ. Bále,

jísowúgá mǎ. ² Mǎ ɲgə baag bí mbɔɔg má Zembí. Nəcə mǎ a ji bí bâ shú ɲgwûm ɲgwûd, ɲji *Kríst. Má jii nə mǎ bág kə ntɛɛɲguli bí nyádí bi ɲjúl nda ncwiyé sás dúsa ná nə fwɔ́-fwɔ́ yí. ³ ɲji, mǎ ɲgə fúnda nə bi bág gwaa kənd mítádúgá nə ndéé bi músə bá ɲgə kyey nə Kríst milám mímbá; nəcə ntó wá nywá nyə á zə nə məkəɲ zə shiig Ifa yé. ⁴ Mǎ ɲgə fúnda ntó nəcə bí ɲgə bə ná, ɲji nə muud má zə bídí zə cúnda Yésus ishús, kú bə nyɔɔɲg sá á cúnda yé, ɲkí ntâg nə bí mǎ lág *shishim ishús, kú bə wɔɔɲg bí á lág nə sá yí, ɲkí nə bí mǎ lág kéél ishús, kú bə nyɔɔɲg bí á lág nə sá yé, bí ɲgə mpu jísow isá íni byêsh.

⁵ Má yida mpu ná, bɔɔɲg bí ɲgə ɲwa nə *buud ɔ́ lwámá wáashílá-shwánâ óni bwá antɔ́yé mǎ nə tɔɔ sá. ⁶ Má je bə nə shúg lású; ɲji, kóómb á mpúyá, mǎ cugé nə shúg; sá á shí lwó bí ntó isá byêsh dí nə mǎzhíí mēsh dí.

⁷ Ntó nə səlúlə mǎ á səl mǎméfwó shí, zə bwiɲg bí ʒɔɔ́ Kéel má Zembí ashwá, shú nə bi búnúg gwôw yí, mǎ a sá *sám aá? ⁸ Ja mǎ á ɲgə sêy bídí yí, mǎdɔ́ mǎshús má á lúg mǎbwá mǎbwê nə má ɲgələ yida yə mǎ myána shú dún. ⁹ Ja gwáméfwó má á bə mǎfúfə dí nûɲ bídí yí, mǎ a shígé sá nə muud ɲkényúg mbag wâm, bwááɲg bwá á zhu Masedwân wá bwá á shí bwúg mǎ isá í

10:13 Rom 12.3

10:15 Mis 19.21; Rom 15.20

10:17 Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31

10:18 1Kr 4.4-5

11:2 Ifz 5.25-27

11:3 Mat 3.1-5, 13

11:4 Gal 1.8-9

11:5

12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9

11:6 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4

11:7 12.13; 1Kr 9.12, 18

11:8 Flp 4.15-18

11:10 1Kr 9.15-18

á ngə fúfə mə yí. Mə a sá ná bɪ kú ɲkɛny mbag wâm; mə é dɛ námə sá ɲi ntó. ¹⁰ Námə nda mə jí nə búbálé mə Kríst ná, mə mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná mə yówug bəgəwálə Akayí yêsh dî. ¹¹ Mə ngə cɪ ntúni nəcə jí? Ye ná mə acéélé bí? Mbô. Zembî mə mpú ná mə cɛel bí.

¹² Mə áyówéé sálə sá mə ngə sá bí yí. Mə é kə nə ndí shwóg, buud bwə ngə cɛel ɲkɛny mənnyúul ná sánónɲ sá ngə sɛy váál ɲgwûd óni, bwə bág kú ná nə zhií bwə ɲkɛny mənnyúul. ¹³ Buud óni bwə cúgə fwámé búud ɔ lwámá, búə mbéé osóol ɔ mäsáal wá íbamb. Bwə á mə shweel sá búə yí, ka yida dɛ sá ná bwə nyínúg ná buud ɔ lwámá ó Kríst. ¹⁴ Ntó cugə námə sá ákáámúg, nəcə *Sátan nyáméfwó mə dɛ námə shweel sá á jísə yí, ka yida dɛ nyîn nda *éɲgəles á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan mə dɛ sá ntó ná, osóol ɔ mäsáal bə bwə ka námə dɛ sá nda bwə ngə kyey ótútəlɪ ó Zembî dî; muud ka káam jí cínɔɲgú? Nji, bwə bá shúgula ɲi váál í mpiyá nə misóólúgú myánɲ yí.

Pwôl nyə a mə bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Mə nyiɲgə cɪ ja ábécé ná, muud kú ɲwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega ɲwa mə nda mpúfú; sá jɔɲg í é yə mə

zhií ná mə kág námə nywá bəgəwa. ¹⁷ Mə mpú ná lású mə zə lás ga í cúgə váál Cwámba mə cɛel yí, jísə lású ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə jí nə sá mə jí nə ɲkul bəgəwa nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwə ngə bəgəwa bəgəwa á buud ɔ shí ga ná, mə zə námə ka bəgəwa jâm ja. ¹⁹ Bɪ báá mífufúgú bí ngə ntâg jísəw ímpwúfú kú nə ɲjugú. ²⁰ Bwə ngə wá bí mánnyámád, ngə díya nə bí, ngə nyúg bí, ngə sá bí isá ilan ilan, ngə cwíl bí məmpóónz; bí ngə jísəw isá íni byêsh. ²¹ Í mú ka yida nyîn ná sá bân sá á bə mífufwáású; á shwôn ey!

Í njúl ná, mə jí nə zhií ná mə bəgəwag námə nda bóól bwə ngə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə mə ná nyiɲgə lás nda mpúfú. ²² Nkí búə bwán ó wəheburê, mə jí námə mwá heburê; nkí búə bwán ó *Izərayêl, mə jí námə mwá Izərayêl; nkí búə onta ó *Aburaham, mə jí námə nta mə Aburaham. ²³ Bwə cɪ ná bwə ngə sá iséy í *Kríst í, mə je námə lás nda mpúfú ná, mɛɛ ngə bul mpu sá byo cɔ bwo. Mə cɔ bwo nə ngələ wáduga, cɔ bwo nə ngələ kə mímbwug dí, nyiɲgə bul cɔ bwo nə ngələ bwəma nə bígə. Mə cɔ bwo nə ngələ faam nə shwiy ija ija. ²⁴ Oyúden bwə á mə búd mə shí ija itóon, dɛ yíd mə zhud á milwónɲ

11:11 1Kr 16.24 **11:12** 11.5; 12.11 **11:13** Flp 3.2; Mbá 2.2 **11:15** 4.10; Rom 2.6 **11:16** 12.6 **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1 **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 **11:23** Mə cɔ bwo nə ngələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug: Mis 16.23 **11:24**

Mbá 25.3 * **11:24** Mbá 25.1-3 ngə lwó nə bwə áshígé jalá nə yíd múúd cɔ milwónɲ məwúm mánɲ; bígə Oyúden í á ka dɛ kə shúg milwónɲ məwúm málóol nə ibuú; ntó jí ná, yíl ɲgwûd məwúm mánɲ dî. **11:25** Mis 14.19; 16.22

məwúm málól nə ibuu*. ²⁵ Ijwú i ηgwámuna yíd mə nə milwón ija ílól, buud lúmə mə məkwoógú ja ηgwúđ†, byól búg nə mə ija ílól. Mə a mə já măn mwásó ncindí nə bulú ncindí. ²⁶ Minjəond mə ηgə kə myá mí ηgə bə mə məwagəwo məwagəwo: mə a mə ηgə ntə wagəwo wagəwo mینگwəđ, ηgə bwəma nə izhiləŋgaanó, kúl jām ηgə ndēny mə mələámb, ohááden bwə ηgə kwal mə məbəəgú. Mə a mə bwəma nə kakələ míləəm dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a mə ηgə ntə măn váál áwuəwəwə. Bəəŋg bwə ηgə shīg nə búə námə ókrísten nda sə wá, wá námə məwagəwo. ²⁷ Mə də wádəga nə iséy í ayíyáág, mə də ji mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás mə miná; də ci ídēw, jug nə məyōŋ, fúfə nə sá mə bwáád. ²⁸ Mə akéé mēel ci sá mə ηgə yímə nə ndí jwów dēsh yí: nə məđə mēsh mə bəg váál í jəla yí. ²⁹ Zə mə tag dúl *Də dí nə ndéé mə kú bísh yé? Zə mə biil nə ndéé í kú cey mə lámúd yé?

³⁰ Nkí í jii nə mə bəgəwagí, mə yida bəgəwa nə iləm byām. ³¹ Zembí mə mpú nə mə aŋgə nə bwiŋg ijəđ, nyə Sóəŋgú mə Cwámə Yésus; gúmə bəg nə nyə kandəgə kandəgə. ³² Ja mə á bə Damás yí, ηgwámuna Njwú-buud ánúní Aretas nyə a təl yé, nyə á təl buud nə bwə ηgəg nə baəgəə mim-

pumbé mí ηgwála nə bwə bíig mə. ³³ Nji, buud ó Zembí báá bwə á wá mə kúdád, bwə cəŋlə míkwoólú ka cīŋguli vúnde dí kənd tóŋ, ka ηgə shul nyūŋg nə nyūŋg nə ndéé kə wóós shí; ntúni wə mə á faam yé.

12

Isā múúd cúgə nə ηkul mpu yí

¹ Ye í jii nə mə bəgəwagí? Mbô! Í avwóléé təə sá. Tēem bə ntə, mə zə námə fwo yida jaaw ísā Cwámə nyə a lwó mə *mántamə mā mísh nə bagəd yí, nə byəəŋg nyə á bəgələ mə *shíshim dí yí. ² Mə mpú ηgwól múúd mə *Kríst nyə á ηkāŋ kə nə ndéé kə kumə jōŋ álél dí. Nkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ə, nkí í á bə ntāg nji shíshim yé ə, mə ampúyé, Zembí wə mə mpú. Sā jəəŋg í mə sīy múús mimbú wúm nə mínə. ³ Muud wəəŋgú, nkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ə, nkí í á bə ntāg nji shíshim, mə ηgə ci nə mə ampúyé, Zembí wə mə mpú. ⁴ Nji mə mpú nə nyə a ηkāŋ kə nə ndéé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgə nə ηkul ciy məkál mə búúd dí yí, iciyá múúd cúgə nə zhií mə cí yí. ⁵ Mə é bəgəwa nə váál ísā múúd wəəŋgú nyə a gwág byəəŋgú; nji, shú dām məmēfwó, mə yidá bəgəwa nə iləm mə jí nə ndí yí. ⁶ Mə mbām cēel nə mə bəgəwa, í kú bə mə impwúfú; ísā mə jáaw yí

† 11:25 lúmələ məkwoógú: Í á də bə, bwə kúd múúd məbwónəđ ka də lúmə nə ndéé muud yə. Wo ji nə ηkul dūg laŋ mə Pwól ní Mis 14.19 dí. 11:26 Mis 9.23; 14.5 11:27 6.5 11:29 1Kr 9.22; Gal 6.2 11:30 12.5; 1Kr 1.31 11:31 1.23 11:32 Mis 9.23-25 12:5 11.16, 30; 12.1

bə óbúbálé. Nji mɛɛ mə ajááwé, bwé á bá ɲwa mə ntɔ sâ má ɲgá sá yí, nə sâ má ɲgá ci yí. ⁷ Zembî nyə a lwó mə yáág-yáág isâ. Ná ndeé, shú ná mə bág kú ɲkêny nyúúl nə mpúlə isâ byɔɔɲgú, nyə á ka bíd ná fimâl bág mə nyúúlúd, ɲgwól *éɲgaes mə *Sátan zə yíd mə ná mə kú du ɲkêny nyúul. ⁸ Mə á jəgula nə Cwám̃ba ija ilól ná a yílág mə fimâl wɔɔɲg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nə mə ná: «Mpaam má ɲgá sá wo yí í kwagá nə wo. ɲkul í du sêy iləmud.» Ná ndeé, mɛɛ má yida bəgawa nə lám wêsh ja má jí nə iləm yí, shú ná ɲkul má Kríst í ɲgág nə sêy mádí cugud. ¹⁰ Gwá wá jí ná, mə gwág nywa ja má bá nə iləm yí, ja bwé lwíy mə yí, ja cug í ká mə mbwɔ yí, ja má bwámá nə cúwúlí nə yágúwó nəcé Kríst yí.

Nəcé, mə jí nə ɲkul ja má jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwôw

¹¹ Ngaá mə mú ɲgə lās nda mpúfú! Bì wé má nyasələ mə váál sósólúgú dɔɔɲgúd. Bì wé má jálá nə sá ná buud bwé shwúg mənyúul nə mə. Nəcé ná, tɛɛm bə ná mɛɛ cugé tɔ sâ, bɔɔɲg bwé ɲgá nyín nda *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánə óni, bwé ántɔyé mə nə tɔ sâ. ¹² Bì a shí dág nda məma jísów jām í á wéeshəli məyigyé má múúd lwámá má *Kríst ná: isâ í ntɔ búúd ɲkul yí, nə *isâ í mímbúgú,

nə *məshimbá má á ɲgə sây. ¹³ Mósól mádɔ má á ntɔ bí nə jí? Ngaá njì nə sâ ɲgwúd ná mə a shígé sá ná bì ɲkényúg mbag wâm. Juugá mə nə mə sálə bí bôw kósómb jɔɔɲgúd.

¹⁴ Mə wál námá nyingə zə nûɲ ja álél, mə é sá námá ná bì bág kú ɲkêny mbag wâm. Mpugá ná mə anɲé nə sɔ məbii mún, bì wé má ɲgá sɔ wá. Ye bwán wé bwé du wíl obyɔl? Ngaá ná obyɔl wé bwé du wíl bwán? ¹⁵ Mə gwág nywa jām kósómbúd ná mə kéénzhug sâ jêsh, mə kɛenzh námá máméfwó shú dán. Ye í é bə, mə ɲgá jág bul cɛɛl bí ntó, bì bân nda nyingə mpu cɛɛl mə? ¹⁶ Shé búsə dí cún ná mə a shígé sá ná bì ɲkényúg mbag wâm? Nji bósól búúd bwé ɲgə ci ná mə á ɲgə kyey nə bí mákəɲúd; ná mə a ɲgə ɲwa bí isâ bì kú mpu. ¹⁷ Búúd bêsh má á du nti bí wá, ye mə a shí bwele nti ɲgwól zə nyúg bí? ¹⁸ Mə a yáág nə Titus ná a zég, mə mú nti bá *mínyɔɲə wán bí má mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? Ngaá bì a shí dág ná sá sá búsə nə mítédúgá mimpwúd sá ɲgá kyey kuú ɲjɔɔnd ɲgwúd? ¹⁹ Bweyúlə bí á tééd nə ɲgələ ci ná sá ɲgə bul lās ntúni ná sá ɲgə shwɔ mənyúul bídí míshúd. Mbô! Sə ɲgə lās mísh má Zembî dí, sánôɲ Kríst sá njúl cún. Yé bwááɲg má búl cɛɛl wá, lású wêsh sá ɲgá ntág lās ga wúsə shú ná bì lálug búgád. ²⁰ Mə ɲgə bɛemb

ná ja má bá zə yí mə bág zə kwey bí dúl váál, kú bə váál má ngə cɛɛl yí; bi bân kwey námá mə dúl váál, kú bə váál bí má cɛɛl yí. Mə ngə bæmb ná mə bág zə kwey ná bí ngə bə nə ozhuyâ, nə mbíya lâm, nə dúlə nyada, nə məfendyâ, nə ojaawâ-jaawâ, nə ikúdúgú, nə ingûŋ, nə oncúg-nculê.
 21 Mə ngə bæmb ná ja má bá nyiŋgə zə nûŋ yí, Zembî waam bág sá nə mə gwágúg shwôn bídí míshúd. Nəcə, ŋkí mə zə kwey ná zhwog buud bwə á ngə sá *misám wá bwə acéndé mítédúgá ná bwə yówug misóólúgú mí ádudanâ, yow janga, yow ásiy-siy bwə á ngə sá yé, mə bá jii yé nda yə lá shwiy.

13

Məcwûŋ mə áməzhúgúlâ

1 Ja aléel wə mə wál zə bídí ga. Sə é zə də cígal mílsú ŋji owúshined óbá ólól bwə mə fwo bwiŋg mpu ŋgwûd.
 2 Ja mə á fwo bə nûŋ ja ábeê yí, mə a shí fwo bwey lás nə buud bwə á ngə sá *misám wá, nə bóólúgá bēsh. Mə tééd námá bwey nyiŋgə lás nə bwo ja gaád mə kú fwo wóós nûŋ ná: Mə ájaguləyé tɔɔ muud ja mə é zə yí, 3 nəcé bí ngə jii dúg məyiigyé mə lwó ná *Kríst ngə lás mǎdí nyúúlúd íí. Bi mə mpú ná Kríst ngə sêy nûŋ bídí nə ŋkulû, a cugé nə iləm. 4 Jí mpu bə nə bwə á bwambulə

nyə kwolós dí a njúl ná nə iləm; ká, a ngə cugə nə ŋkul mə Zembî ja gaád. Nda sá báá sá búsa buud bé* ná, sá mə ka bə nə iləm; ŋji, sánón sá é cugə shú dún nə ŋkul mə Zembî.

5 Nəcə, muud yêsh fáasug nyəməfwó, bigas cug jé, dúg ŋkí a ngə cugə cug mbúgula. Bi aŋgê nə kwey məyiigyé ná Yésus-Kríst njul bí mǎnyúúlúd íí? Bí má ká bigas bíməfwó ná ndeé bí nda kwey máyiigyé, mpu ná bí cugé ótútəlí ó óbúgula. 6 Mə tédúgá ná, tɔɔ jí tɔɔ jí, bi é kwey ná sá báá sá búsa nə məyiigyé mɔɔŋg. 7 Sə ngə jəgula nə Zembî ná bi kú ná bæeg sá tɔɔ sâ ábúbôw. Sə abulé jəgula ntó ná í nyínúg ná sá á mə mpu sêy. Sə ngə yida jii ná bi ngəg nə sá mǎnywa, tɔɔ í yida nyín ná sá bân sá a shígé mpu sêy. 8 Nəcə sá báá sá cugé nə ŋkul í dú julya nə óbúbálé yí, sá mə yida bə nə ŋkul í dú nywaadulə óbúbálé. 9 Sə mə gwág məshusug ná sá bág nə iləm, bí yidá bə nə ŋkul. Sə ngə bul jii sâ ŋgwûd, ŋji ná búgá í fífəg bí. 10 Gwə wə mə ngə bwey cilə bí mə kú fwo wóós yí, shú ná ja mə bá wóós yí, mə bág bə kú zə ngə ŋkáánd nə bí nə ŋkul Cwám̃ba nyə á yə mə yí. Nyə a shígé yə mə ŋkul nyɔɔŋgú ná mə zág ngə ntáma buud, nyə á yə mə nə mə sáág ná buud bwə lálug búgád.

11 Bwaang, mə shúgúlá ci nə bí nááá, dǎgá bə nə məshusug,

12:21 13.2 13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 13:2 1.23; 10.11;

12.20; 13.10 13:4 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * 13:4 Buud ó Kríst: Ciyá ní í ká ná buud bɔɔŋgú cug jánj jísə mbádúgá nə Kríst. 13:10 13.2; 10.8; 1Kr 4.21 13:11

Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14

ɲgəgá nə sɔ ná búgá í ɲgəg fífə
 bî, sɔgá ná muud yêsh məkuú
 mə tówúg shí, dɔgá bə cúɲ,
 kúgá dɔ sɔ məbyaagələ. Ná
 ndéé, Zembî á cɛlí, Zembî á ná
 shɛɛ nyə é bá ji nə bî. ¹² ɲgəgá
 nə kúlələ məkúlələ mə buud ó
 Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bêsh
 bwə ɲgə bəda bî. ¹⁴ Mpaam
 mə Cwámba Yésus-Kríst í jíg bí
 bêsh dí, nə cɛlí mə Zembî, nə
 cɔg sɛɲgí mílâm mə ɲkɛɲkɛ
 Shíshim.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Galátia yé

Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwôl shú Galátia yí

Pwôl nyə a sá məma mínjoond ngələ jaaw miləŋ mí Zembî. Njoond ábeé nə aléel dí wə nyə á kə nə miləŋ mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúd bwə á nyingə kə wu, Pwôl kú bə, kə ngə jíguli buud ná okristen bəsh bwə cugé Oyúden wá bwə jəlá nə bə məcəx mə Moyîz, bul bə ná ndeé cəx lú ábiwáág.

Ná ndeé, ja Pwôl nyə á gwág ná okristen wá Galátia bwə ngə bə nda bwə magulə njígulá wəng yí (í á jee bə a njúl Ifêz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwə bág kú bə njígulá wəng, bwə nyíngəgə ŋwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

(1) A fwo téed jaaw bwo sâ í á sîy nə nyáméfwó yí; nda nyə á cénd kuú njjoond ná, nə nda ókrîsten wá Yurúsəlem bwə á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).

(2) A mú nyingə lwó ná tə micilyá myâ Sə a Cwúlú mí ngə jíguli ná Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud ji

tútəlí nə a bəxlə məcəx mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).

(3) A mú kə shínal nə bándúlələ ná bwə cugəg vāál cug Nkəŋkə Shíshim ŋgə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh tə mbúgula yēsh mə jəlá nə gwádəga Nkəŋkə Shíshim wəng nyədí lámád, a wú míkwmád.

Məbódá

¹ Mə Pwôl wə mə cíló kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Krîst. Mə cugé múúd lwámá ná buud bwə á féesh mə, kú nyingə bə ná muud nyə á təl mə; Yésus-Krîst bá Sósŋgú wúsú Zembî muud nyə á gwúmushi nyə yé, bwə wə bwə á féesh mə ná mə bág muud lwámá. ² Nə mə, nə bwááŋg* bəsh sánŋŋ búsə sámbá wá, sə ngə cilə mádə mäsə Galátia má. ³ Sósŋgú íshé Zembî bâ Cwámaba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bi ngəg nə cugə ná shee. ⁴ Krîst nyə á kəenzh nyáméfwó, zə sá ná Zembî júúg shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá má bów-bów cug á mwów mágáád. Nyə a sá námə nda Sósŋgú wúsú Zembî nyə á ci ná. ⁵ Zembî ŋwág gúmə kandəgə á kandəgə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ngwú

⁶ Bi mə ləel béégə nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Krîst yé, kə bə dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá jəngú

ээ. ⁷ Мә асйы́ нэ дүлүгá кээл
 í нýнҗә бә. Мбѳ. Јí yida бә
 нá, бѳѳл búúд bwá мá зә сá
 нá фуг í јímbúg бѳ, сеел зә сá
 нá ЈѳЈѳ Кээл мá Крѳст í gwíгúg
 дүл váál. ⁸ Мá сi nááá, нкí
 нгwѳл múúд мә зá нә кээл
 ishús í нгá shwѳ́pla нә dѳѳнҗ sá
 á bwiнҗ бí yé, тѳѳ í нýнҗә бә
 sáméfwѳ, тѳѳ јísә нá *éngәles
 nyә áмә zhu gwѳw, нkwaal нә
 nyә. ⁹ Sá á shí fwo bwey ci
 ntѳ, мá нýнҗә нáмá сi нá,
 нкí muud мә зá bwiнҗ бí
 кээл нгá shwѳ́pla нә dѳѳнҗ бí
 á *magulә yé, нkwaal нә muud
 wѳѳнҗ. ¹⁰ Ná јi? Ye мә нгә sѳ
 нá sánѳнҗ buud wá sá báг сáң,
 ye sá Zembí? Ye мә нгә јii
 нá buud wá bwá gwágúg мә
 nywa? Мá ká нгә јii нá buud
 wá bwá gwágúg мә nywa, мә
 kú ná бә sѳѳл mäsáal мá Крѳст.

Zembí wá nyә a јѳw Pwѳl

¹¹ Bwaнҗ, мә mpú jaaw
 бí нá, ЈѳЈѳ Кээл мá нгá bwiнҗ
 yí cúгé sá нá muud nyә áмә
 bwәnde нә фуг nyé. ¹² Muud
 ntâg dí nyә á bwiнҗ мә dwo,
 нкí јíгuli мә dwo. Yésus-Krѳst
 wá nyә á sá нá мә mpúg isá мá
 mpú yí.

¹³ Nгаá bi a shí gwág sá мá
 á dә sá ja мá á бә náá yábá
 *Oyúden dí yí? Bi a shí gwág
 нá мә á dә lwѳ *Dѳ lü óbúgula
 ó Zembí cúwá́lí нә нkád, мә
 á dә cugas bwo нá bwá јéғg.
¹⁴ Мә á нгә læel кә shwѳg
 yábá Oyúden dѳ сѳ bíl zhwog
 ikala byâm mádí kúl búúд dѳ,
 мә á bul wá lúu mәcum мá

ódâ dѳ. ¹⁵ Nji, Zembí muud
 nyә á bwey féesh мә мә njúl
 нá mwѳ мә nyѳѳнҗá waam
 dí yé, múúд nyә á јѳw мә
 mpáam dí yé, ja nyә á kwey нá
 fwámé wәla мá wѳѳs yí, ¹⁶ nyә
 a sá нá мә mpúg Mwán yé
 mádí lámúd, мә kág нә nyә кә
 bwiнҗ íkúl ishús. Ná ndeé, мә
 a shíгé кә јi тѳѳ mәcwûн wә
 muud, ¹⁷ мә kú námá fwo кә
 Yurúsalem нá мә ká bwәma
 нә *buud ѳ lwámá bwá á tééd
 нwa јiya нә мә wá. Мә á
 yida fwo кә shí á Arabí, мә
 нýнҗә зә Damás. ¹⁸ Ná ndeé,
 mpúsә mimbú mílѳѳл wә мә
 á ka tәem bád кә Yurúsalem
 нá мә ká bwәma нә Séfas†
 yé. Мә a јá ntâg nyádí mwѳw
 wûm нә mátѳѳн. ¹⁹ Мә a shíгé
 námá bwәma нә тѳѳ *muud
 lwámá нгwúд mwѳw wûm нә
 mátѳѳн mѳѳнҗád, мә a dúg нji
 Zhâk á mínyнҗâ мә Cwámба.
²⁰ Mísh мá Zembí dí, мә аңгѳ
 нә bwiнҗ íјѳѳ, sá мá нгá jaaw
 бí ga јísә búbá́lé. ²¹ Ná ndeé, мә
 á ka zә кә mәfaan mâ Sirí нә
 Silisí. ²² Nji, mädѳ мá *Krѳst
 mâ Yudéa мá áshíгé námá fwo
 mpu мә mpwoombá. ²³ Bwá
 á yida нгә gwág нji lán нá:
 «Muud nyә á dә sá shé cúwá́lí
 yé mú нгә bwiнҗ búгá nyә á
 нгә сеел jaңgulә yí.» ²⁴ Bwá á
 ka нгә yә Zembí gúmá нә sá
 nyә á sá мә јѳѳнҗâ.

2

*Pwѳl bánâң bѳѳл búúд ѳ
 lwámá*

1:8 1Kr 16.22 **1:10** 1Te 2.4-6 **1:11** 1.1 **1:13** Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr
 15.9 **1:15** Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10 **1:18** Mis 9.26-28

† **1:18** Séfas: Јisә дүл јíná мá Pyêr. **1:19** Mat 13.55 **1:21** Mis 9.30

¹ Ná ndeé, mə á ka nyingə zə kə Yurúsəlem nji mpúsə mimbú wúm nə mínə; jân jaa, sá Barnábas wá sá á kə, mə ŋkág nə Titus sámvád. ² Mə á kə ntâg nəcé Zembî wá nyə a lwó mə ná a ŋgə jii ná mə kág. Sónôŋ otówe ɔ shwóg sá á ka kə sɛŋgya, mə mú kə lwó bwo Jɔɔ Kéel mə ŋgə cúnda ikûl ishús yí, ná ŋgəŋ. Bwó otówe ɔ shwóg íí, mə á lwó bwo Jɔɔ Kéel dɔŋgá, nəcé mə a shígé jii ná iséy byâm í yág iyíy-yîy, tɔ byɔŋg mə á sá mwôw mə mpús yí, tɔ byɔŋg mə ŋgə sá mwôw mága dí yí byêsh. ³ Mə ŋgə ci ná sónôŋ Títus wá sá á bə sámvád, a njúl mwā Gərêk; otówe ɔ shwóg bwá áshígé námá yímbuli nyə ná a síyág ábiwáág. ⁴ Nji bóól búúd bwá á ŋgə shíg ná búsa gwoŋg dí wá bwá á ŋgə ci ná a síyág. Nəcé buud bɔŋgá bwá á zə nyíi gwoŋg jísúd nda búsa námá ókrísten nda sá, ndug bwá á yida zə ná bwá zə ŋgə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwá dúg váál sá ŋgə cugə cug á kú nə mányámá Yésus-Kríst ŋgə yə sá yí. Bwá á ŋgə baagusə ntó ná bwá cɛl nyingə wá sá mányámád*. ⁵ Nji, sá áshígé bwelɛ kúd lúu nə bwo, kú námá bwelɛ yə bwo zhíí; sá á ŋgə jii nji ná obúbálé wā Jɔɔ Kéel sá ŋgə bwiŋg bí wá bwá bág kú fúfug.

⁶ Buud bwá á bwey mpûy ná

otówe ɔ shwóg wá bwá áshígé námá yímbuli mə nə tɔɔ gúl sá shús. Mɛɛ mə abíshé sá otówe ɔ shwóg bɔŋg bwá á dɔ bə yí, Zembî nyə ádé bísh ná mbéé ji jíga, kɛel ji jíga. ⁷ Otówe ɔ shwóg bɔŋg bwá á yida kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag ná mə bwíŋgug ikûl ishús Jɔɔ Kéel, námá nda nyə á yə Pyêr ná a bwíŋgug *Oyúden ná. ⁸ Nəcé Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wá nyə a sá ná mə bág muud lwámá shú ikûl ishús. ⁹ Ná ndeé, buud bwá á ŋgə ŋwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci wā *Dɔ. Omənci-mənci óni báá bwá á magulə ná Zembî nyə a mə féesh mə féeshá mpáam; báá bwá á ka báda sá Barnábas, lwó ná bwá mə magulə ná sá mə fula nə bwo iséy bwá ŋgə sêy yíid, sá kág ikûl ishúsúd, bân bwá kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwá á yida ci ná sá bág dɔ téduga mímbúmbúwá myā Dɔ; mə á bwey námá wá lām ná mə dɔ sá ntó.

Pwôl bá Séfas

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a lál lúu nə nyə tâm buud, nəcé nyə a sá sá mábɛɛ. ¹² Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwá wóósúg íí, nyə á ŋgə də səŋ ŋgwúdu nə ikûl ishús†; nji ja búúd ɔ Zhâk bwá á wóós yí, a mú fúnda ná buud

2:1 Mis 15.1-19 **2:1** 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 **2:2** 2.6, 9 **2:4** 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * **2:4** Mányámá mə mácɛɛ mə Moyíz. **2:6** Rom 2.11 **2:7** 1.15-16; Rom 1.5 † **2:9** Séfas: Jisə dúl jíná mə Pyêr. **2:10** Rom 15.26 **2:12** Mis 11.3 ‡ **2:12** ikûl ishús: Na jisə bɔŋg ókrísten bwá á shígé bə Oyúden wá.

bwé dú yáág nā ábiwáág wá
bwé á bá dúg nyə, a mú julə
nyúúl, kú ná fəla nā ikūl ishús.
13 Dúgúlə bósł *Oyúden bwé
á dúg ntó yí, bwé mú námə
julə mənnyúúl, Barnábas mú
námə nyíi mǝshhígá mǝngúd.
14 Nda mǝ á dúg ná kuú njǝond
wǎŋ í á shígé ná ngə bǝ obúbálé
sǝ ngə bwiing Jǝjǝ Kéel dí wá
ná, mǝ á ka ci nā Séfas buud
bēsh bwé njúl, ná: «Ja wéε
mwā Yúden wó tééd bə kú sá
nda Yúden, ngə yida sá nda
ikūl ishús yí, ntǝdelé wó jí nā
ŋkul ka yǝmbəli ikūl ishús ná í
ŋwág kuú njǝond Oyúden yé?

15 «Shé bǎŋ, shé á byél
Oyúden, shé cugé íkūl ishús
í ngə sá *misám íni. 16 Nji, shé
mǝ yida mpu ná Zembí cugé
nā ŋkul ci ná muud jí tǝtǝlí nā
sǎlə mǝsǝlǝgú mǝcǝǝ mǝ ngə jii
myá; Zembí mǝ ci ná muud jí
tǝtǝlí nji ja á búgúlá Yésus-Kríst
yí; shé bǎŋ shé á mǝ *búgula
Yésus-Kríst shú ná búgə jǝong
í sǎág shé otǝtǝlí mǝsh mǝ
Zembí dí, kú bə sǎlə mǝsǝlǝgú
mí mǝcǝǝ. Shé mǝ mpú ná
sǎlə mǝsǝlǝgú mí mǝcǝǝ í cúgə
nā ŋkul sá múúd tǝtǝlí mǝsh
mǝ Zembí dí. 17 Shé ngə sǝ ná
Zembí ŋwág shé ná otǝtǝlí ǝ
búúd nǝcé Kríst; nji, í ká yida
ngə nyín cínǝng ná shé músə
osǝl ǝ mǝsám nda ikūl ishús í,
ntó ka kə ná jí? *Kríst ngə yida
kə nā buud mǝsámúd í? Gúl
sǎ cúgə ná ŋkul bə ntó.» 18 Mǝ
ká nyiingə ngə wéel mǝcǝǝ mǝ
á bwey myaas má, ngǎá mǝ

nyiingə tǎl mǝmǝfwó cé múúd
mǝ cáám mǝcǝǝ yé? 19 Jí ná,
Mǝcǝǝ mǝ á gwú mǝ, mǝ músə
ka bə mbimbə shú sǎ í dúgyá
nā mǝcǝǝ yíŝ; mǝ jí mbimbə
jini kǝsǝmbúd shú ná mǝ ngəg
nā ka cugə nji shú mǝ Zembí.
Mǝ á bə mbádúgá nā Kríst ja
nyə á yə kwolós dí yí. 20 Ntó jí
ná, mǝ ná dí ngə cugə yé, Kríst
wǝ ngə cugə mǝdí cwú. Cug
mǝ ngə cugə nyúúl nyām dí ja
gaád yí, mǝ ngə cugə gwo nji
nā búgə ngələ búgula Mwān
mǝ Zembí, nyə muud nyə á
cǝel mǝ ná ndéε a yána cug jí
shú dām yé. 21 Mǝ acéélé sǎ
ná mpaam mǝ Zembí í bég
kú nā mfií. Nǝcé, í ká bə ná
muud jí nā ŋkul bə tǝtǝlí mǝsh
mǝ Zembí dí nā sǎlə mǝsǝlǝgú
mí mǝcǝǝ, mpu ná Kríst nyə a
fánda zə yə shwiy kú nā mfií.

3

Ye búgá, ye mǝcǝǝ

1 Heé, yé íwagula-wagula í
búúd yā Galátia! Zǝ mǝ nyiingə
zə kǝnd bí mǝcwagawa dí éne?
Ngǎá sǝ á shí mpu lwó bí
Yésus, nā nda bwé á bwambələ
nyə kwolós dí ná? 2 Mpugá
ná jaaw mǝ sǎ ga: Jí í á sǎ
ná bí lǝgúg Nkǝŋkǝ Shíshim,
ye sǎlə mǝsǝlǝgú mǝcǝǝ mǝ
ngə jii myá, ye magulǝlə bí á
magulə jǝjǝ lǎŋ sǎ á bwiing bí
yí? 3 Dúni váál wagula wǝ
jí? Ngǎá bí á ngə mpu tééd
cug krísten nā Nkǝŋkǝ Shíshim?
Bí wál nyiingə tǝduga ná bí é

2:16 3.10-12; Rom 3.20-30

2:17 Rom 2.17-3.20

2:19 6.14; Rom 7.6; 6.2-4

Š 2:19 Mǝ jí mbimbə shú sǎ í dúgyá nā mǝcǝǝ yí: Ntó mǝ kǝ ná «mǝ a mǝ yǝw ngələ
cugə nji shú lǎ mǝcǝǝ». 2:20 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 3:1 5.7

3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 3:4 4.11

shínál gwo nə mən̄kul mán?
 4 Ow! Zhwog mən̄ywa bí á
 bwəma nə ndí má* mə á bə ntó
 cwag hí? Mbô, mə cúgə nə ŋkul
 bə ntó cwag. 5 Zembî muud
 ŋgə yə bí Nkén̄kê Shíshim a
 ŋgə sá bí *məshimbá yé, a
 ŋgə sá bí mwo nəcé bí ŋgólə
 sá mísóólúgú məc̄c̄c̄ mə ŋgə jii
 myá? Ngaá a ŋgə sá bí mwo
 nəcé magulələ bí á magulə jəjə
 lán̄ sá á bwiing bí yí?

6 Ngaá ntó wá í á bə nə
 *Aburāham yé? «Nyə a
 *búgula Zembî, Zembî mú lə
 nyə búgú jé jəŋgú, a mú ci
 ná Aburāham ji tútəlí muud».
 7 Mpugá gwág cínəŋg nə buud
 bən̄ŋ Zembî búsə mpwogé
 nəcé búgú wá, bwə wə búsə
 bwán ó Aburāham. 8 Ngaá
 Kálaad Zembî nyə á bwey
 jaaw Aburāham jəjə lán̄ ga
 ná: «íkûl nə ilwon̄ byêsh í bá
 zə bwəma nə ibwádán wódí». Kúkûl
 Kálaad Zembî jəŋg í á
 bwey lwó ná ikûl ishús í bá
 bii búgú ná ndeé Zembî mú
 ci ná búsə otútəlí. 9 Ntó ji ná,
 nda Zembî nyə a bwádan nə
 Aburāham nəcé a búgúlələ
 ná, Zembî mə bwádan námə
 nə buud bēsh bwə ŋgə búgula
 nda Aburāham wá.

10 Məlweemyā mə ŋgə yida
 bə buud bēsh bwə ŋgə dúg
 ná baagulələ məc̄c̄c̄ wá í é
 kənd bwo wá Zembî wá;
 ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí
 ná: «Muud mə bə kú baagulə

súsúsá jêsh jísə cilyá Kálaad
 Zembî dí ná a dúg sá gwo yé,
 ŋkwaal nə nyə». 11 Í ŋgə ntāg
 mpu nyîn ná sán̄ sán̄ nə muud
 cugé nə ŋkul bə tútəlí mīsh mə
 Zembî dí nəcé mísóólúgú mí
 məc̄c̄c̄; í cúgə nə ŋkul bə ntó
 nəcé cilyá wúsə ná: «Tútəlí
 muud mə bá *dúg cug nəcé
 bálə nə búgú.» 12 Mpugá ntāg
 ná baagulələ məc̄c̄c̄ í cugé bul
 bə yuug búgú; cilyá í yida
 bə ná: «Muud mə báágúlə
 súsúsá jêsh jísə cilyá məc̄c̄c̄
 dí ná á dū sá gwo yé, məc̄c̄c̄
 yə nyə cug.» 13 Kríst nyə á
 ka tə tāt̄ shú ná ŋkwaal á
 məc̄c̄c̄ bídúg shé. Nyə a ŋkēny
 ŋkwaal wəŋgú nyədí nyúúlád
 nda jí cilyá Kálaad Zembî dí
 ná, náə: «Muud yēsh bwə
 kéél líd yé, ŋkwaal nə nyə»†.
 14 Kríst nyə á ŋkēny ŋkwaal
 wəŋgú shú ná, nyədí kwon̄ dí,
 ibwádán í Aburāham í kálag
 íkûl ishúsəd, shé buud ŋgə
 búgula wá shé lágúg Nkén̄kê
 Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

*Fwámé mpwon̄ buud mə
 Aburāham*

15 Bwaang, shé ŋwagá ná
 yuug nə gúl sá shé mə dúg
 búúd bwə dū sá yí. Ngaá í dū
 bə ná zhizhe kálaad lágú múúd
 mə sá yé, á ká s̄y váál í jála yí,
 muud kú ná nyiŋgə jím̄bal tə
 cilyá, kú námə kwádule tə gúl
 sá cínəŋgú? 16 Aburāham wá
 Zembî nyə á kaag mən̄kaagə

* 3:4 Ciyá ni jí námə nə ŋkul bə ná «Zhwog micún̄ bí á mə jísəw myá». 3:6 Mət
 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 3:7 Rom 4.11-12 3:8 Mət 12.3 3:9 Rom 4.16
 3:10 Mbá 27.26; Zhk 2.10 3:11 Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 3:12 Ləv 18.5; Rom
 10.5 3:13 Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † 3:13 Cilyá ni wúsə Mbá 21.23 d̄; ntó
 ji ná, shwiy lú kwolós dúsə shwiy lú mázhúngúlú. 3:14 3.2-5; Zhu 3.1-2 3:16
 Mət 12.7; 17.7-8

yé, *Aburaham nā mpwōŋ buud nyé. Bwá áŋgê nā cī ná Aburaham nā mēmpwōŋ mā búúd mé, nda sâ má cī ná mēmpwōŋ mōŋg māsə ŋkí bulya. Jísə ná «mpwōŋ buud nyé», ntó ji ná *Kríst. ¹⁷ Mə ŋgə cēel cī ná: Zembî nyə a bwey fwo sá kálad lúgə váál í jála yí, a mú ka zə yə *Oyúden Məcɛɛ mpúsə mimbú mitəd minə nā məwúm málóól. Məcɛɛ mōŋg má á shígé bə nā ŋkul mā cénd sâ kálad lúgə wōŋg dí, ná má zə sá ná ŋkaagə í yág ntó cwag. ¹⁸ Nəcé í ká bə ná muud mā lúgə nā lúgə nəcé sálə mísóólúgú mí məcɛɛ, í nda ná nyingə bə sâ Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bɛɣlə ŋkaagə nyə á kaag yí.

Mfií məcɛɛ má nā ndí yí

¹⁹ Ká Məcɛɛ māsə nā wáyé mfií? Məcɛɛ mā á zə kwíduli shú ná buud bwə dúg mpu ja bwə é də caam mwo yí, té mpwōŋ buud Zembî nyə á yə ŋkaagə yí í afwóyé wós yí. *Wəéŋgəles wə bwə á ka zə nā məcɛɛ, ŋkúmba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádé bə ja múúd ŋgə sá sâ nyəméfwó yí. Zembî ji ntág fwó†.

²¹ Ye ntó ji ná Məcɛɛ má ŋgə lúmbuli nā mənkaagə Zembî

nyə á ŋgə kaag má? Gúl sâ cúgə nā ŋkul bə ntó. Dúl cɛɛ í á mbám bə ná dúsə nā ŋkul yə búúd cəg íí, muud jee bə tətəlí míš má Zembî dí nā sálə mísóólúgú mí məcɛɛ. ²² Ká, Kálad Zembî ŋgə lwó ná buud ɔ shí ga bēsh búsə mányámá má *mísámúd. Mányámá mōŋg māsə shú ná obúgula bwə ŋwág ŋkaagə má Zembî, nəcé báá ŋgələ búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó ji ná shé á bə mányámád té fwála lə búgúlálə Yésus í á shígé fwo wós yí; Məcɛɛ wə má á ka də fad shé, ŋgələ bwánd ná Zembî lwóg shé zhií shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó má kə ná, Məcɛɛ má á ŋgə kyey nā shé nda muud ŋgə fála múmwán yé, ŋgələ bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bə ótətəlí míš má Zembî dí. ²⁵ Ná ndéé, ŋgaá ná fwála lə búgúlálə Kríst í á má wós? Məcɛɛ má aŋgə ná nā fála shé. ²⁶ Nəcé, bi bēsh má *búgula, bi músə bwán ó Zembîš kwōŋ má Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bi bēsh buud bí á ŋgə duwan tən buud ɔ Yésus wá, bi a má ŋwa Kríst nda káándə má bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyingə də bə nā tédúgá ná mwā *Yúden wə éga, mwā Garék wə éga; lwaá wəga, fúlí muud wə éga; nyíga ji mudúm, nyíga mudá.

3:17 MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6 **3:19** Rom 4.15 Wəéŋgəles: Mis 7.38,

53; Heb 2.2 **3:20** Mbá 6.4 † **3:20** Zembî nyə a kaag ŋkaagə kú nā kala-məjwú.

3:21 Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32 **3:23** 4.3 **3:24** Rom 10.4

3:26 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 **§ 3:26** Ja Pwól mā cī na ná: «bwān ó Zembî»

yí, a ŋgə cēel cī bwān bwə mú fwámé íkala wá, ná bwáméfwó mpu ísá í dúgyá nā bwo

yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 * **3:27**

Cəgə mbií wí ná muud mā dúg bí yé bəg nda a ŋgə dúg Yésus. **3:29** 3.7, 14, 18; 4.7

Mbô! Bî bêsh mú sâ ngwûd kwoŋ má Yésus-Krîst dî. ²⁹Nda bí mûsá búúd ɔ Krîst ná, bî wé mûsá mpwoŋ buud má *Aburaham. Ntó, bɛɛlê ŋkaagé Zembî nyə á kaag yí, bî búšə nə kow† wé Zembî.

4

¹ Mə ngə cɛɛl ci ná, té wêsh mwán má lúg nə lúgá yé jí ná mwán ntombú yí, a tɛɛm bə ámədí, a jí námə nda lwaá, kú nə kow ísád. ² Nyə é ngə gwág nə buud bwá é ngə kweemb nyə wá, nə bɔɔŋg bwá é ngə vyee nyə júš ísâ dí wá. A bá cugə ntó ná ndéé kə kumə ja fwála sóŋgú nyə á cɛɛl í bá wós yí. ³ Ntó námə wé í á bə nə shé yé. Ja shé á bə ná bwán ó ntombú yí, shé á ngə gwág nə mishíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá*. ⁴ Ná ndéé, ja fwála í á wós yí, Zembî nyə á nti Mwân yé, zə byél mwə má mudád, íjwûga í Mécɛɛd. ⁵ Zembî nyə á nti nyə ná Mécɛɛ má jwúg nə nyə shú ná a jánág tãŋ í yíl búúd mányámá má mécɛɛd yí, zə sá ná shé bág nə zhií mə bə bwân ó Zembî. ⁶ Bî mûsə bwân ó Zembî; məyigyé mã cínɔŋg mäsə ná Zembî nyə

a mə nti shé Shíshim mə Mwán yé mílámúd, Shíshim wɔɔŋg í də kãm ná: «Abba†, Dâ!» ⁷ Ntó jí ná wo cugé nyiŋgə bə lwaá, wo mûsə mbyágá; ná ndéé, nda wó mûsá mbyágá ná, Zembî má sá nə wo bág nə dwó kow ísâ nyə á bwíg bwân bé yíí.

Pwôl lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé də mpu Zembî yí, bî á də bə məlwaá má ózembî bwá cugé námə mpu bə ózembî wá. ⁹ Ká ja bî mə mpu Zembî gaá, bul bə ná ndéé ja Zembî mə mpu bî gaá, dáyé váál bí bí nə ŋkul nyiŋgə kə *búgula mbeé itag-bwool í mishíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá? Ye bî mə cɛɛl nyiŋgə kə bə məlwaá? ¹⁰ Bí ngə bul kaŋəsə mósól mwôw, nə bósól óŋkwoond, nə bíl ísaw, nə míl mímbû!† ¹¹ Bí ngə kənd mə lâm gwôw é! Mə ngə bɛɛmb ná iséy má á sá bídí yí í yág íyíy-yíy é!

¹² Bwaanŋ, ngaá mə a mə sá máméfwó nda bî, mə téég bí məbwə, ngəgá nə cugə váál má ngə cugə yíŋ. Bî a shígé bwele sá mə məbwə. ¹³ Bíméfwó bî mə mpú ná ja má á tééd bwiŋg bí Jɔɔ Lãŋ ja áshúshwóógú yí,

† **3:29** Kow ni dúsə kow á jɔɔ ísâ Zembî nyə á kwəmusə shú bwân bé yí. **4:3**

* **4:3** Ciyá sá ámə ci na nó: «mishíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí myá» ni, buud bêsh bwá cugé bul bə nə cãŋ ngwûd na. Sə bãŋ sá ngə ci ntãni nəcé sá má dóg ná Pwôl ngə ci mənkuł má də ngə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magula Yésus-Krîst yí. Bósól bwá ngə ci ná jísə «isâ í á tééd shí ga yí». Dégúg námə Kol 2.8, 20.

4:4 3.13; Yuá 1.14 **4:6** Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ni í ká ná «Dâ». **4:7** Rom 4.13; 8.17 **4:8** 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol

2.15 **4:10** Mbá 4.19; Mis 7.42; Rom 14.5 † **4:10** Na, Pwôl ngə jəla nə ci məzan mə Oyúden, ŋkí ntág bíl ísâ íkúl ishús í á də sá dúlə yə wácén-cení gúmə yí. Nyə a lás námə lésú ngwûd wɔɔŋg Kol 2.16 nə 2.23 dî. **4:12** 1Kr 9.19-21 **§ 4:12** Pwôl ngə jii ná obúgula ó Galátia bwá cágəgá nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá mécɛɛ; mécɛɛ má cugé nə ŋkul sá ná bwá bííg cug, má cugé námə nə ŋkul sá ná bwá shúbág cug. **4:13** Mis 16.6; 2Kr 12.7

bwas wó í á sá ná mə shígulag bídí. ¹⁴ Bwas dɔɔŋg í á sá ntâg mə nyúúl ŋkí dana, nji bi a shígé gwág mə nyeé, kú kâl mə. Bi á yida lág mə nda mə ji ŋgwól *ɛŋgəles mə Zembî, nda mə wó *Krîst Yésus. ¹⁵ Ká məshusug bí á dɔ gwág mə ja jɔɔŋg má má á má ka kə ŋgow? Mə ŋgə mpu bwaagulə ná bí á dɔ gwág mə məshusug váál á ná, bi á mbəm bə nə zhií, bi a nywá jee tí mísh mún yə mə. ¹⁶ Ká, mə músə bí zhízhín ja gaád nəcé mə jaawúlə bí obúbələ áá?

¹⁷ Yambán bóól búúd bwə ŋgə zə nə ndí bídí ní í cugé fwámé yambán; jísə nji ná bwə cɛɛl zə béég bí nə mə shú ná bi nywílyág nji nə bwo. ¹⁸ Jísə jɔjɔ sâ ná bi nywílyág nə sâ ányunywaâ; nji í jəla ná bi nywílyág nə gwo ja jêsh, kú bə nji ja má jí kúnə-kúnə nə bí yí. ¹⁹ Yé bwán bâm, mə mú ŋgə nyiŋgə jug shú dúnád nda mudá ŋgə kwi y minú ná a zə byá yé; mə é jug ntó ná ndéé kə wósos ja Krîst nyə é mpu shîn ŋwa jiya bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ŋgə jii ja gaád ná mə bág nûŋ bídí, mə mpúg váál má é léshe nə bí yí. Mə anyiŋgáyé ná mpu sâ má sáág shú dún yí.

Mpwokwoond mə Agar bá Sara

²¹ Bí buud mə céél nyiŋgə kə nyíi málwaa mə Mácɛɛd wá, jaawugá ná mə: yé bí ŋgə námə mpu gwág sâ Mácɛɛ mə ŋgə ci yí? ²² Jí cilyá Kálaad

Zembî dí ná *Aburaham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sósol məsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə mudá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ŋkaagə mə Zembî dí. ²⁴ Budá óbá óni búse mpwokwoond á isɔ íbá: nyíga sɔ á mbún Sinayî, sɔ jɔɔŋg í byá málwaa: Agar wó éne. ²⁵ Agar wɔɔŋg wó mbún Sinayî wúsə Arabí yí, a ji ntâg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wɔɔŋgú bânôn mimbyágá myé myêsh búse málwaa. ²⁶ Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntâg wó jí nyósŋgú wúshé. ²⁷ Nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé,
gwágúg məshusug;

wo wá yángá, wo muud wó
abwélé gwág mácɛy mə
byéyí yé.

Nəcə bwán wó mudá nyə á
myeesh yé bwə bul
bulya,

cɔ bɔɔŋg wó mudá jísə nə báá
yé.

²⁸ Bwaang, bi báá bi búse bwán bwə á byél ŋkaagə mə Zembî dí nda *Izaag wá. ²⁹ Ná ndéé, mwán nyə á byél yéesh á muud dí yé nyə a lwó nyɔɔŋg nyə á byél nə ŋkul mə Nkénkê Shíshim yé cúwáí; ntó námə wó í ŋgə bə ja gaád yé. ³⁰ Ká Mícilyá mí ŋgə ci ná jí? Ngaá mí ŋgə ci ná: «Wíiŋgúg mudá á lwaá bá mwán yé; í ajíyí ná

mwán yé zág kaaw mánkəw nə mwân mə múdá cúgə lwaá yé.» ³¹ Ná ndéé bwaang, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsə bwán ó nyəang cúgə lwaá yé.

5

¹ Kríst nyə a yîl shé mányámád ná shé cúgəg ofulí. Yímúgá mənnyúul, kúgá nyingə kə nyíngal mányúul málwaád.

Jiya fulí

² Mə Pwôl mə ngə ci ná, bí má ká kə ngə síya ábiwáág íí, sâ *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfií. ³ Má nyingə báágulə jaaw múúd yêsh mə síya ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísə nyə yímbulí ná a bég námə məcə mēsh. ⁴ Bí buud ngə dúg ná baagulé Məcə wə í é tál bí otátalí mísh má Zembî dí wá, bí mə ntáma bínəñ Kríst shwá, bí mə wú kúl bí á də bwəma nə mpaam má Zembî yí. ⁵ Sá báá, sá ngə ji nə búgə ná Zembî wə má bá sá ná sá bág otátalí; Nkəñkə Shíshim wə ngə balan nə búgə jísú, ngə sá ná sá ngəg nə bwánd ná Zembî nyə e sá sá sóólúgú wəang. ⁶ Nəcə, muud músə múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tēem síya ábiwáág, í nda bə nə mfií; muud nyingə bə kú síya, kú námə nə mfií; sâ ngwūd wə ngə kwíínd: nji búgə. Búgə jəang í də ntāg nyín cēlíd.

⁷ A jə kuú njəand bí á tééd nə ndí yí ey! Zə nyə a mə zə

jándəwo bí zhííd ná bí kú ná nyingə bə óbúbálé éne? ⁸ Váál língulə bwə má líng bí ní í ángé nə zhu wə Zembî muud ngə jəw bí yé. ⁹ Ngaá bí mə mpú ná bábaalə *ləvur bíbíyá í də sá ná mbulyá ngug wēsh í bádúg? ¹⁰ Jām kóómbád íí, mə ji nə búgə ná bí mú buud ɔ Cwám̄ba, bí abúle nyingə bə nyúl zhíí shús. Nji, muud nyə á má zə sá ná fəg í jimbúg bí éne, tɔɔ ná nyə wə zə tɔɔ zə, Zembî mə bá yá nə nyə.

¹¹ Bwaang, í mbəm bə búbálé ná mə ngə ná nyingə cúndə ábiwáág, bwə ka nyingə wáám̄b mə nə cúwúlí nəcə ji? Má ká nyingə ngə jígulí buud ntó, mpu ná mə aŋgə ná jígulí kwolós, sâ í kwál bwo bəagú yí kú ná bə. ¹² Buud bwə má zə zamədan bí óni, bwə jéég námə kə cwíya mímyáág!

Fwámé jiya fulí

¹³ Bwaang, *Kríst nyə á mə sá ná bí cúgəg cug fulí. Nji, cug fulí jəangú í ájáláyé nə yida tál bí məkuú shí ná bí sáág isâ mílām mín mí ngə gwág yéesh yí. Yidagá bə nə váál cēlí í é sá ná bí dúg bə, ngwól kwíínd ngwól, ngwól kwíínd ngwól yí. ¹⁴ Nəcə, məmpándí mēsh mā Məcə mə kə bwəma mpándí ngwūd dí ná: «Cēləg múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cēl wóməfwó ná». ¹⁵ Ká, bí mə ká yida ngə kwagula mpédúgá nyín, nkí ntāg ná bí

5:1 2.4; 4.5, 9; 5.3 **5:3** 3.10, 12; Rom 2.25 **5:5** 2.16; Rom 8.23-25 **5:6** 3.28;

5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 **5:8** 1.6-7 **5:9** 1Kr 5.6 * **5:9** Kaanə ní wí námə fwo bə 1Kr 5.6 dī; wúsə námə nda kaanə sá mə də ci ná: «Shú ngwūd mə də wá bóól bēsh ibwool» yí. **5:10** 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr 1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2

ngə bə, ngwól fεεg ngwól, ngwól fεεg ngwól, bi ó ka bεy ná í bág shúgula bí ná bóól kweemushi bóólúgá!

16 Mə ngə yida ci náaá: cugəgá váál cug Nkɛ́ɛ́kɛ́ Shíshim ngə lwó bí yí; ja jɔɔngú, bí anyingəyé ná ngə bɛ́ iwímbúg í cug mə múud. 17 Nəcə, iyéesh í cug múúd í ngə lumbuli ná iyéesh í Nkɛ́ɛ́kɛ́ Shíshim, iyéesh í Nkɛ́ɛ́kɛ́ Shíshim lumbuli ná bí í múúd; isâ íbâ íni í ngə síya lumbulí bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sâ bí má céél sá yí. 18 Nji, bí má ká ngə cugə váál cug Nkɛ́ɛ́kɛ́ Shíshim ngə lwó bí yí, bí nda ná nyingə bə málwaa má məcəɛ.

19 Misóólúgú mí dú zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cúgé nə njúúg, myó wá: nə janğa, nə misóólúgú mí áduđanā, nə asíy-síy, 20 nə yálə ózembî ó áyadúg gúmə, nə sálə jamb, nə ifuməga, nə ozhuyā, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyā, nə dúlə bə məcúɲ məcúɲ, nə mənjkɔɔmá, 21 nə məzhúɲ, nə inguluga, nə idína í álal-ɲkul†, nə bíl váál isâ yā ntó. Mə tééd fwo bwey kéwuli bí námə nda má á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwə ngə sá váál isâ íni wá bwə ábulé bə nə kɔw Faan má Zembî dí.

22 Ká, Nkɛ́ɛ́kɛ́ Shíshim

nywáá má du sá nə muud bég nə cεelí, nə məshusug, nə mətəla, kú nə mílámusa, nji jɔ́ lám, nə jɔ́ fúlú, mənkaagə mé nda salan, 23 nə lám ná shεε, nə dúlə mpu bíl lám; kú nə tɔɔ cεɛ́ í ngə ban váál isâ íni. 24 Buud bwə músə búúd ó Kríst wá, bwə á má bwambulə mbií búúd bwə á du fwo bə yí kwolós dí, í yə nə iyéesh byé nə iwímbúg byé byēsh. 25 Nkí shé má mpú ná Nkɛ́ɛ́kɛ́ Shíshim wə ngə sá ná shé cugəgá, shé kágá bíd ná nyə wə kyéyug nə shé. 26 Shé yówugá íbamb, shé yow dúlə ngə sɔ́ məbyaagulə nə dúlə sá ófímál sáméfwó nə sáméfwó.

6

Dugá wá məbwə

1 Bwaanɲ, ɲkí í wóós nə muud má biil nə iwushí, bí buud ngə bɛ́ Shíshim má Zembî wá, ɲwagá nyə nə lám ná shεε, bí sá ná a cíg sóólúgú wɔɔɲ. Bí ó du námə káálugə ná bí bíílúg məbwəbúlánád. 2 Dugá sá ná, ngwól má ká bə nə məkwowula, bóól wá məbwə; sálə ntó wí ná bí ngə bɛ́ cεɛ́ *Kríst nyə a lúgə shé nə ndí yí. 3 Nəcə, ɲkí muud ngə tédúgá ná a ji gúl məma sâ, í njúl ná a cúgé tɔɔ sâ, a ngə shúg nyáméfwó. 4 Ná ndεé, muud yēsh fáásug misóólúgú nyáméfwó ngə sá myá; á ká dúg ná mí mpíyá nə gúmə, a

5:16 5.25; Rom 8.2-13 **5:17** Rom 7.13-23 **5:18** Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15

† **5:21** idína í álal-ɲkul: Mbií idína wɔɔɲ í á du bə, buud də nə ɲgul ntɔ́ mínji, buud sá janğa kú nə məsus. **5:22** Ifz 5.9 **5:23** 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 **5:24** 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 **5:25** 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 **5:26** Rom 12.10; Flp 2.3

6:1 Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 **6:2** 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 **6:3** 1Kr 4.7

mú ñwa gúmá nà nyáméfwó, kú bə mányúúl má búúdud.
⁵ Nəcə muud nyáméfwó má jəlá nà fwo wáduga nà micúnj myé.

⁶ Muud ñgə jíg Miləsú mí Zembí yé yág muud ñgə jíguli nyə yé kəw á isá byêsh á jí nà ndí yí.

⁷ Kúgá shiig mányúúl; bwə ádé kə nà məshiigá wə Zembí; mpəg múúd mə bə yí, gwo námə wə á bá mwáág yí.

⁸ Múúd mə ká bə mpəg á nyúúl*, mpəg jəŋg í bá wúmə nyə shwiy, dwə wə á bá mwáág tən mpumə yí. Muud mə ká yida bə mpəg Shíshim†, mpəg jəŋgú wúmə nyə cəg á kandugə kandugə, gwə wə nywáá má bá mwáág tən mpumə yí. ⁹ Shé kúgá káád sálə mánywa; shé mpúgá ná, shé má ká bə kú káád íí, shé má bá mwáág mpúmə á mánywa məŋgú fwála í bá jəla yí. ¹⁰ Ná ndéé, té shé ñgə ná bə nà fwála yí, shé sáágá buud bēsh mánywa, bul bə ná ndéé bəŋg bəsə óbúgula nda shé wá.

Məshíné má kálaad

¹¹ Bwaang, bí má dúg məma íkaŋgá má ñgə cila bí nà mbwə wām yí. ¹² Buud bwə ñgə yímbuli bí ná bí síyág ábiwáág óni, bwə ñgə sə ná bwə ñwa gúmá nà misóólúgú myá buud.

Jísə ñji ná bwə acéélé bwəma nà cúwáli kwolós má *Kríst í ñgə kwaamb yí. ¹³ Dugá, buud ɔ ábiwáág bwáméfwó bwə aŋgə nà baagulə məcə, ñji bwə ñgə jii ná bí síyág ábiwáág. Jísə bwo ñji ná bwə cəel bá də bəgəwa ná bwə wə bwə á sá ná bí síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká mē jām kómb di, mə cugé nà gúl sá má jí nà ñkul bəgəwa nà ndí yí, námə ñji kwolós mə Cwamba wúsú Yésus-Kríst; nəcə Kríst nyə a mə sá ná mə dúgúg shí ga nda nyísə kwolós dí, shí ga dúg mə nda mə jii kwolós dí. ¹⁵ Gwə wə má cí ná, síyálə ábiwáág cugé nà mfíí, nyiŋgələ bə kú síya, nda nà mfíí; sá jí nà mfíí yí jí ñji bələ kukwuməga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bēsh bwə é bə ñjígúlá ní wá, Zembí ká sá ná bwə cágəg ná shē, ká gwág bwo cey lámúd, ká sá námə *Izəɾəyél yé ntó.

¹⁷ Tééd múús íí, muud nda ná nyiŋgə ntágulə mə lúu; mpugá ná nyúúl nyām nyí nà məyiigyé má ñgə lwó ná mə a má jug shú má Yésus má. ¹⁸ Bwaang, Mpaam mə Cwamba wúsú Yésus-Kríst í jíg mítédúgá mínúd. Amen.

6:5 Rom 2.6; 14.12 **6:6** 1Kr 9.11, 14 **6:8** Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * **6:8** bə mpəg á nyúúl: Ntó má kə ná: «Wá lúu ŋgələ sə mánywa má dúgyá nà nyúúl má».

† **6:8** bə mpəg Shíshim: Ntó má kə ná: «Wá lúu ŋgələ sə mánywa mə dúgyá nà Shíshim má». **6:9** 2Te 3.13 **6:10** Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 **6:11** 1Kr 16.21 **6:12** 5.2, 11 **6:14** 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal 2.19 **6:15** 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24 **6:16** Sôm 125.4-5 **6:17** 2Kr 4.10 **6:18** Flp 4.23; 2Te 3.18; 2Tm 4.22; Flm 25; Mbú 22.21

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mimbwugud, bwə du jôw ókálaad bəwng nə «ókálaad ɔ mwâ mimbwug». Bəǵlə sâ jísá Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyîn nə kálaad á buud ó Ifêz jisə cínəngú mbwoomb «ókálaad ɔ mwâ mimbwug» dî, bənôn nyəwng á buud ó Filipî, nə á buud ó Kolósia, nə nyəwng nyə á cilə Falmôn yé.

Minjígulá mísá kálaad wəwng dí myá mí ngə nyîn nda sâ má cí nə Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú Dɔ ngwûd. Shug lá minjígulá myəwng wə yuug á kandugə kandugə Zembî nyə á yágulə yí; yuug nə á shəeng isâ yâ jon nə ya shí byēsh Krîst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígulá wəwng mənjəw məbá.

(1) Nkəw áshúshwóógú í ngə lwó nə Zembî nyə á shəeng Oyúden bənôn ikûl ishús, a sá nə bwə bág kûl ngwûd kwon mə Krîst dî (1.3–3.21).

(2) Nkəw ábée í ngə lwó nə obúgula bēsh bwə jəlá nə cugə cug á bələ sēengyá

kûl ngwûd, nəcé bēsh bwə mūsə buud ɔ Yésus-Krîst (4.1–6.20).

Məbáda

¹ Mə Pwôl, muud Zembî nyə a féesh nə mə bág *muud lwámá mə Yésus-Krîst yé, mə cilə bí minjékənkə mí búúd ó Yésus-Krîst, buud ó abúgúlág. ² Sónǵú wúsú Zembî bá Cwámba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ngəg nə cugə nə shəe.

Mpaam ántə minji

³ Gúmá nə Zembî, Sónǵú mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst, nyə muud nyə á má bwádan nə sê kwon mə *Krîst dí, sá sá mənywa mə *shishim məváál mēsh jon dí gwôw yé. ⁴ Nyə á bwey féesh sá kwon mə Krîst dí a nda fwo fwə shí nə gwôw. Nyə a féesh sá nə sá bág minjékənkə, kú nə sá á jumúg nyádí mîshád. Ngələ bə cēlí nyə á cēl sá yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cəǵlá nə a bá ŋwa sá tân bwán bē kwon mə Yésus-Krîst dî, váál jəjə yéesh jé í á bə yí. ⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú nə sá ságúság məma mpaam nyə á sá sá kwon mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembî nyə a má yîl sá mənyámád nəcé məcîí má ábábə yé wəwngú, a má juu sá nə iwushí bísú nyádí kwon dí, nə ijuugá námə bímbí məma mpáam nyé. ⁸ Zembî nyə a má bul bul sá sá mpaam nyəwngú, juw sá zhíí mə bə nə fəg nə

ikán. ⁹ Nyə a má sá ná sá mpúg jɔjɔ yuug jé nyə á ngə baagula shwoó ná a bá zə sá lúu má Kríst dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagula yuug jɔɔng ná a bá zə casula gwo mwów mâ mæzhúgúlâ: í á bə ná a bá sɛɛng ísâ byêsh yə Kríst ná Kríst nyəmɛfwó a jwúg nə byo: tɔɔ ísâ bísə gwów joŋ dí yí, tɔɔ byɔɔng bísə wa shí yí.

¹¹ Zembî nyə a má ŋwa sá tâŋ kɔw* dé lúu má Kríst dî. Nyə a tééd bwey féésh sá námá nda yuug jé í á bwey bə ná, nyə muud má dú kyey nə ísâ byêsh nda á cɛɛl ná yé. ¹² Nyə á ŋwa sá tâŋ kɔw dé shú ná, sá buud sá á tééd fwo bwey kwey bwágá lúu wá Kríst wá, sá dúg ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí. ¹³ Nyádí kwoŋ dí wá Zembî nyə á wá bí Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə tâŋ məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á gwág Jɔjɔ Lâŋ ngə cug bí yí, ná ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shíshim yé wɔɔng mílámúd tâŋ béén ná a bá yə sá dúsú kɔw lá mánywa ja á bá zə mɛɛl yíl kúl búúd jé mányámád yí. Nəcə, nyə á kusə kúl búúd jɔɔngú ná í bág dɔ ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí.

Məjəgula

¹⁵ Sâ jɔɔng wá bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ngə *búgula Cwám̄ba Yésus, bí ngə námá cɛɛl obúgula bêsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngálə yə Zembî akíba shú dún ja jêsh má ngə wá bí mǎjəgula mām dí yí. ¹⁷ Mə ngə jəgula ná, Zembî mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Pəpá á milwanə yág bí *shíshim á fəg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ɪŋgɔŋgəŋ mǐsh mâ lámúd, bí mpúg váál bwágá lúu búúd bwá dú bə nə ndí ja á jôw bwo yí, bí mpu bímbí lá zhwog ijimá ísâ á dú kaaw mǐŋkɛŋkɛ mǐ búúd myé yí, ¹⁹ nə məma yáág-yáág mǐsólúgú á dɔ sá shú sá obúgula myá, mǐsólúgú á dɔ sá nə məma ŋkúl nyé ántɔ minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántɔ minji nyɔɔng wá nyə á wɛɛf gwúmáshílə *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyádí mbwə mǎncwúm joŋ dí gwôw yí. ²¹ Nyə á bân Kríst gwôw a ntɔ ísâ yâ məyídúgú† í ngə wá buud mányámád yí, nə byɔɔng í ngə lwó buud mpâl yí, nə byɔɔng í ngə ntɔ buud ŋkul yí, nə byɔɔng bísə nə icwám̄ba yí; á ntɔ sâ jêsh jí nə ŋkul gwiidɔw jíná tɔɔ wa cug ga dí, tɔɔ jɔɔng cug í ngə zə shwóg yííd. ²² Zembî nyə a má wá ísâ byêsh Kríst dí mányámád,

1:11 1.4; Rom 8.28-29 * **1:11** Bóól bwá ci na ná: «Zembî nyə a má yə sá dúsú kɔw.» **1:13** 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 **1:14** 4.30; 2Kr 1.22 **1:16** Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mík 2.6; Kol 1.9-10 **1:18** 4.4; Kol 1.12 **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12 **1:20** Mis 2.33; Kol 3.1 **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † **1:21** Na jisə wəéŋgəles bwá ngə ciy Yûd 1.6 dí wá. **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sôm 8.7; Kol 1.18; 2.19 **1:23** Dɔ dɔɔngú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándulə sâ jêsh kál jêsh: 3.19; 4.10

ná ndéé, nda Krîst mə jwú nà isâ byêsh ná, Zembî mú tâl nyə lúu á *Dɔ́ lú óbúgula, ²³ Dɔ́ dɔ́ngá í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándulá nà nyə, nyə muud ngə lwándulə sâ jêsh kúl jêsh yé.

2

Krîst nyə á zə nə cug

¹ Bi bân, nà iwushí nà *misám bí á dɔ́ sá myá, mí á sá ná bi bág mimbimbə. ² Bi a wá mányúúl cug iwushí nà misámád yág, nwa kuú njɔ́nd á buud ɔ́ shí ga, ngə bɛ́ mása ngə kyey nà lal-lal mājamb mǐngúlúd yé, nyə *shíshim ngə lwáfulə buud ɔ́ mǐngáádá yé. ³ Sá bêsh óga, sá á bə námə gwoong jɔ́ngúd, cug jísú í á ngə bɛ́ iyéesh yâ milâm mísú, sá á dɔ́ sɔ́ nji ná sá mǎ lwándulə iyéesh byɔ́ngú nà bów-bôw mítédúgá myá cínong; sá á bwey byêl sá njúl námə nda bóól bêsh, sá njúl nji ná Zembî gwágúg sá zhwunú. ⁴ Nji, Zembî ji bul bə nà lâm mǎcɛy, nyə á cɛel shé nà fwámé mǎma cɛlí. ⁵ Gwə wá í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nǎcé iwushí bishé wá, nyə á nyingə yə shé cug ja nyə á gwúmushi *Krîst yí. Mpaam mǎ Zembî wá í á mǎ sá ná bi dǔgúg cug. ⁶ Zembî nyə a gwúmushi shénôṅ Yésus-Krîst, ná ndéé, lúu yé dî, nyə a mǎ kə

jil shénôṅ gwôw jonṅ dî. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mǎnywa dɔ́ngú lúu mǎ Yésus-Krîst dî, shú ná a lwó ikala í búúd í é ngə byêl yí ná, mpaam á jí nà ndí yí, í ntɔ́ sâ shé bân mə jôw nà mpaam yí. ⁸ Mpugá nà mpaam mǎ Zembî wá í á mǎ sá ná bi dǔgúg cug, bi a mǎ ka ntâg bii mpaam nyɔ́ngú nà zhií a búgá. Sólúgú wɔ́ng í cúgɛ́ sólúgú wún, jísə yána mǎ Zembî. ⁹ Shé ádúgɛ́ cug nǎcé fwólə sá wúl sólúgú, mbô. Muud nda jee nkény nyúul. ¹⁰ Shé búsa yida bə sâ Zembî nyəmfwó mǎ shín lúlə yí. Nyə á nyingə té shé ncuncumbə lúu mǎ Yésus-Krîst dî, shú ná shé kág sá jɔ́jɔ́ mǐsólúgú nyə á bwey kwəmsa shé myá.

Kúl búúd mǎ Zembî

¹¹ Bi buud bí á byêl yág íkúl ishús dî wá, bi ɔ́ tédúgá sá bí á dɔ́ bə yí, ja *Oyúden bwá á dɔ́ nwa ná bí cugé nà ábiwáág yí, í njúl ná bân bwá á bə nà nyə nji mǎnyúúlúd, mǎbwə mǎ búúd sálə. ¹² Bi á dɔ́ bə, kú nà wónǵó nà *Krîst, kú nà zhií bí mǎ bə búúd ɔ́ Izəryêl; bi á dɔ́ bə ojínə, kú nà kəw ísâ Zembî nyə á dɔ́ kaag buud ɔ́ ísɔ́ bə yííd, ngə cugə kú nə bwágə lúu, ngə cugə kú nə wónǵó nə Zembî. ¹³ Ká ja gaád íí, bí buud bí á dɔ́ bə Zembî shwóg-shwóg wá, mǎcií mǎ Krîst mǎ á mǎ sá ná

2:1 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mís 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1 **2:7** 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mís 15.11; Gal 2.16 **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14 **2:11** Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á dɔ́ kaag buud ɔ́ ísɔ́ bə yííd: 2.19 **2:13** bí á dɔ́ bə Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 mǎcií: 1.7; Gal 1.4

bi bág nyə kúná-kúnə, kwoŋ mə Yésus-Krîst dî.

¹⁴ Nyə wə jísə mətala mäsú, nyə muud nyə á sá ná, a ŋwa ká ŋwa ká, a seeng yé. Nəcə yánálə nyə á yána nyúul nyé yí, nyə a caam kósógúlá í á du wá mbéégí mpádúgá Oyúden nə ikûl ishús yí, kósógúlá í á du sá ná bwə dúg fiima yí.

¹⁵ Nyə a má yíl mámpándí nə ici yâ *mbwoomb məcə, shú ná mwâ Yúden bá bēsh mwâ ikûl bwə bág mbii múúd agúgwáan ŋgwúd nyádí kwoŋ dî, bwə cugə mətala dî. ¹⁶ Yələ nyə á yə kwolós dî yí, nyə á sá ŋkwambulə mpádúgá bənōŋ Zembî, a seeng mwâ Yúden bá mwâ ikûl bwə bə sâ ŋgwúdú, nyə a shínal ifiimuga. ¹⁷ Nyə á zə nə məkál zə jaaw bí buud bí á bə shwóg-shwóg nə Zembî wá, jaaw bōŋg bwə á bə nyə kúná-kúnə wá ná ifiimuga í má shîn. ¹⁸ Nyə wə nyə a má sá ná sá bēsh, nə Oyúden nə ikûl ishús, sá kúmæg wə Dā nə ŋkul mə Nkēŋkē Shíshim ŋgwúd nə ŋgwûd.

¹⁹ Ná ndeé, bí cugé ná nyiŋgə bə ójínə, ŋkí ntāg mintəbə. Bí músə buud ɔ mpwág mə Zembî, námə nda míl mīŋkēŋkē mi búúd myēsh, bí músə njów búúd mə Zembî dî. ²⁰ Bí búsə nda isā í málwəga bwə ŋgə zə lwə nə ndí lúmuga dí gwów yí; lúmuga jōŋg wə *buud ɔ lwámá nə *buud ɔ

mícúndá, Yésus-Krîst wə jísə kwóógú áshúshwóógú í á tééd kə bwamá dí yí. ²¹ Njów wēsh í ka zə ŋgə lwīny nyádí kwoŋ dí ka zə bə ŋkēŋkē Mpáanzá mə Cwám̃ba. ²² Nyádí kwoŋ dí wə bí mə zə námə ŋgə bwəɔda málwəga dí yé. Bí mə ŋgə bwəɔda málwəga dí ná ndeé í mú bə njów Zembî ŋgə jil Shíshim yé yí.

3

Krîst ji námə Krîst á ikûl ishús

¹ Gwə wə jí ná, mə Pwôl, mə muud jí mímbwug dí nəcə ŋgələ sēy nə *Krîst Yésus shú dún, bí ikûl ishús yé, mə du jəgula nə Zembî shú dún. ² Bí a má jəlá nə jee gwág váál Zembî ŋgə kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ŋwa mə wá nyádí mísóólágád, a yə mə iséy ná mə sáág shú dún. ³ Zembî wə nyə a bágulə mə *ndimba mə mə ndəm cilə bí nī. ⁴ Ja bí é ŋgə lə kálad éga yí, biméfwó bí é jee dúg váál mə mə mpu ndimba mə Krîst yí. ⁵ Zembî nyə a shígé fwo lwó ikala i búúd í ayág ndimba wəŋgú nda á mə ka sá ja gaád ná. A mə sá ná Nkēŋkē Shíshim zág wéeshuli nyə, lwó mīŋkēŋkē mí *búúd ɔ lwámá nə *buud ɔ mícúndá. ⁶ A mə lwó bwo ná, ja búúd ɔ ikûl ishús bwə mə magulə Jəɔ Lán yí, bənōŋ

2:14 mətala: 2.16; 4.3; Kol 1.20 seeng: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14 **2:16** 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 **2:20** Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbú 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mə muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26 **3:6** ndimba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27

bêsh *Oyúden bwá músə námá nə kəw ngwúd mísh má Zembî dí, bənónġ bêsh bwá músə íkúl í nyúul ngwúd; ŋkaagə Zembî nyə á kaag lúu má Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námá nə bwo bêsh.

⁷ Jəjə Lāŋ wəŋg wə Zembî nyə a sá mə mpaam, wəef ŋkúl nyé, ŋwa mə ísəyúd ná mə kyéyug nə ndí yí. ⁸ Mə muud mə búl bə kú nə mfíi mĩŋkəŋkə mi búúd myêsh dí yé, Zembî nyə a sá mə mpaam ná mə zəg jaaw íkúl ishús tāŋ jəjə məkál ná, Kríst ŋgə sá buud mbii mánywa múúd cúgə nə ŋkul shwánzulə má. ⁹ Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndimba: ndimba Zembî nyáméfwó muud nyə á té isə byêsh nyə á də baagulə shwoó dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá ná mə zəg bágulə búbálé wəŋg shú ná *Də lú óbúgula í lwóg váál Zembî jí nə fəg ísə byêsh dí yí, isə yā jon, byəŋg í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byəŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí í mpúg. ¹¹ Zembî nyə á bwey bə nə yuug jé á kandəgə kandəgə shú ísə íni byêsh, nyə á mə ka zə sá sóólúgú kwoŋ mə Cwámə wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sə músə nə ŋkul jee kumə wə Zembî kú zhízhigə, nəcé sə mú búúd ó Kríst, sə ŋgə ntāg *búgula nyə. ¹³ Mə ka ŋgə ci ná, bí tēem dúg nda mə ŋgə bwəma nə *incwaw í ntəg shú dán éga, bi kú wá mányúúl

íŋkúŋkwoŋ dī; incwaw í ntəg íga í bá shúgula bí sá gúmə.

Ceelí má Kríst

¹⁴ Gwə wə jí ná, mə ŋgə kúd Dā məbwón, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* minjów mí búúd myêsh mínə, təw mya wa shí, təw mya jon dí yé, ¹⁶ mə ŋgə jəgula nə nyə ná, nda nywáá jí nə yáag-yáag mĩlwanə ná, a sáág nə Ŋkəŋkə Shíshim yé wáág bí məma mpífə mĩlām dí cwú, ləlushi bí. ¹⁷ Mə ŋgə námə jəgula ná, nda bi ŋgə *búgula nyə ná, a sáág nə *Kríst zəg ji bí mĩláməd, bí nádag nə ceelí, bí ŋgə magulə nji sá í zə nywadulə ceelí yí, ¹⁸ shú ná bi bəg nə ŋkul ná, bínōŋ mĩl mĩŋkəŋkə mi búúd myêsh bí wámbulág bímbí ceelí má Kríst í bwáag yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kələ gwów yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí. ¹⁹ Bí bəg námə nə ŋkul mə mpú ceelí má Kríst í ŋgə ná ntə sə fəg nĩ, shú ná mĩlām mí lwándúg bí nə fəg nə ceelí ná cwós námə nda Zembî jí lwándúlə ná.

²⁰ Zembî muud jí nə ŋkul bul sá sə mánywa ntə bímbí sə mə gwáámə nyə yí nə bímbí sə mə tédúgá ná nyə e sá yé, nyə muud ŋgə sá nə ŋkul nyé í ŋgəg nə sēy sádí ícug dí yé, ²¹ *Də í sáág nə ikala í búúd byêsh í yág nyə gúmə kwoŋ mə Yésus-Kríst dí, kandəgə á kandəgə. Amen!

3:8 búl bə kú nə mfíi: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4

3:10 1.21, 23 **3:12** Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19

* **3:15** Bóól bwə ci ná gwiid nĩ mə kə ná «nyə wə nyə a tē». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29

4

Nyúul ηgwúd

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimbwug dí nă ηgálă sêy nă Cwám̃ba yé, má cı nááá, cugəgá mbii cug í mpíyá nă muud má bii njúwúlú Zembî ηgá jôw buud yé. ² Ntó ji ná, muud kú bwεε ηkēny nyúul, dă bə nji nă lám ná shεε, kú nă milámusa, ηgwól jísow ηgwól cεelíd. ³ Nkēηkē Shíshim má sεεηg bí ná bi ηgág nă cugə búmbá ηgwúd; buləgá wá ηkul ná cug búmbá jəηg í bág kú ntáma; bi ɔ shúgál gwo nă lám mətəla, nəcé lám mətəla wá ηgá bəduga bí búmbá ηgwúd.

⁴ Bi má jəlá nă cugə búmbá ηgwúd nəcé Zembî nyə a jôw obúgula bēsh ná bwə bwándug bwágá lúu ηgwúd*; ntó, obúgula bēsh búsə mbwəɔdă nyúul ηgwúd, bwə á lóg Nkēηkē Shíshim ηgwúd, ⁵ búsə nă Cwám̃ba ηgwúd, bwə ηgə magulə minjígulá mimpwúd, búsə nă nduwán ηgwúd†, ⁶ Zembî ji nji ηgwúd, á jí Sónηgú a shé bēsh yé; nyə wə má jwú nă shé bēsh, á dă balan nă shé bēsh shú sálə ísέy byé, a jisə shé bēsh dī.

⁷ Nji, mbúgula yēsh nyə a shí lóg dé kow lú yána váál *Kríst nyə á yígula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jəηg wə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Ja nyə á kə gwów yí,

nyə á bii mikwám kə nə ndí; a mú yə búúd məyána.

⁹ Ká, ja bwə cí ná nyə á kə gwów yí, ntó má kə ná ji? Ngaá ntó má kə ná nyə á fwo tééd shulə kə shí ga dí shí?

¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námə wə nyə a bád kə zh-wáəηgē, cɔ jon lə gwów dēsh; í á bə ntó shú ná nă shí nă gwów byēsh í bág nji nyə nă nyə. ¹¹ Məyána nyə á ηgə yə buud má má á ηgə bə ná, nyə a sá ná bóól búúd bwə bág *buud ɔ lwámá, bóól *buud ɔ mícúndá, bóól obwiingye ɔ lân, bóól obaagulə ó gwoonηg nə oyíguli. ¹² Nyə a sá ntó shú ná minjēηkē mi búúd mí bág fwámé ηkwəmusá má sá ísέy, ηgálə sá ná nyúul má Kríst, *Dɔ lú obúgula í lálug. ¹³ Bwə sáág ísέy byəonηg ná ndεé kə wósós nə shé bēsh shé má bá bə nă váál búgá ηgwúd, shé bēsh mpu *Mwān má Zembî váál ηgwúd, shé bēsh fifə námə bímbi Kríst mə fifə yí.

¹⁴ Í bág ntó shú ná sá nda ná nyingə bə íkúkágá, sá nda nyingə dă ηgə yángula nda ifúlú í íntəl í dă yángula ηgwəɔ nă ηgwəɔ ná; nda ná nyingə dă ηgə bε njígulá wēsh í wósós yí, buud bwə á má kú nă dúlə kul bóól íbíd wá bwə nda ná nyingə nyúg sá. ¹⁵ Sá mú bá yida dă jaaw óbúbálé nă lám cεelí, sá ka ηgə wíy məzhíí mēsh ηgə bə nda Kríst muud

4:1 3.1 4:2 5.2; Kol 3.12-13 4:2 Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 4:3 2.14-16;

Kol 3.14-15 4:4 1.23; 2.18 * 4:4 bwágá lúu: Nə «bwə bá bə nă cug á kandugə

kandugə». 4:5 Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † 4:5 nduwán ηgwúd: Bwə á ηgə duwan shú má Cugye ηgwúd. 4:6 1Kr 12.6 4:7 Rom 12.3,

6; 1Kr 12.11 4:8 Sóm 68.19 4:9 Yuá 3.13 4:10 1.23 4:11 1Kr 12.28

4:12 1Kr 14.26 4:13 Kol 1.28 4:14 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 4:15

5.2 4:15 1.22

jí lúu yé. ¹⁶ Nəcə nyə Krîst wə ngə sá ná Dɔ dēsh ncindí í bág fwámé téégyá nda nyúúl muud, kál nyúúl jēsh jé jiya dí, misasagə myā mábwoɔ mə nyúúl ka ngə laad byo. Dɔ ka bə ntó, kál nyúúl jēsh ngə séy váál í jii yí, nyúúl nyēsh ka ngə wíy nə cɛlí.

Kuú njɔɔnd ágúgwáan

¹⁷ Mə ka ngə cɛl lās fwámé lās Cwamba ngə mpu, ngə ci nááa: kúgá ná ngə kyey kuú njɔɔnd óhááden; bwə ngə sá isā nə milúu myán, milúu ka ngə zhíng bwo ntó kú nə wímbulé. ¹⁸ Milúu mí á má shila† bwo, bwə cúgə nə ɲkəw cug Zembî nyə a má yə búúd yíid nəcə shúg dásə bwo mílúúd yí nə bimbúlálə mílām mí á má bimbula bwo yí. ¹⁹ Milām mí mūsə bwo kú ná nə məcəy, bwə á má ka wusə mányúúl ásíy-síy dí, ka ngə bɛ misóólégú mí áɗɗadanā məváál mēsh, nə mbɛɛ ncwanɔgə antə minji.

²⁰ Nji bi báá, kéel má *Krîst bí á gwág yí í áshígé jígúli bí ntó. ²¹ Ngaá ná kéel mə Krîst wə bí á gwág yí? Ngaá ná minjígúla myé bí á ɲwa myá mí á bə obúbálé wə Yésus? ²² Ká ji? Í jii ná bi myáásug kukwumuga múúd bí á fwo dɛ bə kuú njɔɔnd ácwúlúd yí, kukwumuga múúd í dú ngə yúúd yúúdúg, ngólə bɛ

məshígá íwímbúg í ngə shíg nyə yí. ²³ Í jii ná milām nə milúu mí ngóg nə nyíngə bul bə bí gúgwáan nə gúgwáan. ²⁴ Í jii ná bi bwáádúg kukwumuga múúd ágúgwáan, kukwumuga Zembî nyə a má sá ná í bág nda nyáméfwó, í ngə bɛ otátəlí nə cug mánkál í ngə zhu óbúbálé dí yí.

²⁵ Nda jí ntó ná, myaasugá ijóɔ. Ná ndɛɛ, muud yēsh má jəlá nə bwiíng ɲgwól ɲi obúbálé, nəcə shé mūsə leedyá nda ikál í nyúul muud. ²⁶ Í ká bə ná muud má gwág zhwuná, ká bɛy ná a sáág *sám; a kú ntāg bíd ná jwów í jímág a ɲjúl ná nə zhwuná. ²⁷ Bi kú bɛɛg yə Njwû məjamb zhií. ²⁸ Muud nyə á dɛ júwo yé yówug júwo; a yídag sēy nə məbwə mé shú ná a bág nə sá jí nə ɲkul kwíínd nyáméfwó, kwíínd námə ɲgwól múúd jí nə məyáŋgan yé. ²⁹ Muud kú ná nyíngə cúwal ícúwáli-cúwáli nyádí mpud; ɲkí í jii ná bí lásúg hí, bí ci ɲi jɔjɔ íciyá bísə nə ɲkul sá ná muud lálug búgəd yí, íciyá bísə nə ɲkul kwíínd búúd bwə gwág wá yí. ³⁰ Zembî nyə a wá bí ɲkɛɲkɛ Shíshim tãŋ məyigye ná á bá yíl bí mányámád. Kúgá sá ná ɲkɛɲkɛ Shíshim wəŋg shúsúlág. ³¹ Ofimâl, nə dúlə nyada, nə impimbə, nə ozhuyā, nə *bwaasúlə mpu,

4:16 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19

4:17 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14

† **4:18**

milúu mí á má shila: Ciyá ɲi jísə námə 2Kr 3.14; í ká ná «milúu mí mūsə bwo kú ná nyíngə dɛ mpu bii isā, kú mpu faas».

4:19 Kol 3.5 **4:23** Rom 12.2 **4:24**

Mət 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 **4:25** 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9 **4:26** Zhk

1.19-20 **4:28** 1Te 4.11 **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 **4:30** 1.13-14; Iza

63.10; Rom 8.23; Gal 5.25

tæm bæ dúl váál gwólə lâm dêsh, byêsh íni í shínúg bídí ícug dí. ³² Yidagá bæ nə osusa, bí dæ gwág búúd bêsh cey lámúd, bí dæ sá ná, ngwól juu ngwól, ngwól juu ngwól, námá nda Zembî nyə á juu bí lúu má Kríst dí ná.

5

Kuú njəond cœlí

¹ Ngáá bí jisə bwán Zembî mə bul cœl wá, ngəgá nə sá nda nyə. ² Nwagá kuú njəond cœlí námá nda *Kríst nyə á cœl sá ná; nyə á cœl sá váál á ná nyə á kœnzɬ cug jé yə Zembî shú dúsú, a bæ sá *mətúnuga mə anywa mæcud wə Zembî.

³ Bwə nda ná dæ cwéed bí nə janga, nə dúl váál mísóólúgú mí ádudanā myêsh, tɔɔ yéesh mábii. Isâ íni í ájáláyé nə minjêɲkê mi búúd. ⁴ Kúgá ná nyiŋgə dæ cúwal ícúwáli-cúwáli, muud nda ná lás nda a cugé nə lúu, kú sá bów-bów fyanɣa. Ntó nyə ajáláyé. Yidagá dæ lɔ mənywa Zembî ngə sá bí má. ⁵ Bi mə jəlá nə wámbulə mpu ná, tɔɔ muud janga, ɲkí muud jí nə cug ádudanā yé, ɲkí ntág muud jí nə yéesh mábii yé, ngwúd nə ngwúd nyə abúle bæ nə kəw Faan mə Kríst bá Pəpá Zembî

dí; yéesh mábii jisə dúl váál yálə Zembî áyadúg gúmá.

⁶ Bi kú bíd nə muud zág shüig bí nə mbéé zhizhe kaand. Váál ísâ byɔɔŋg wə í dæ sá nə mpimbə mə Zembî í bíig buud ɔ məbún. ⁷ Kúgá dæ fɔla sámɓá nə bwo. ⁸ Yág, bi á bæ nə milâm yídúgú nə yídúgú; ká, bi músə nə mənkenya mílámúd ja gaád; ɲwagá kuú njəond á mənkenya. ⁹ Mənkenya máá mə dæ bæ, nə jə lâm, nə otútəlí, nə obúbálé. ¹⁰ Bi ó dæ sɔ ɲi sâ Zembî mə gwág nywa yí. ¹¹ Kúgá dæ nyíi mísóólúgú myâ məyídúgúd, mí cugé nə mfií. Yidagá dæ lwó nə mísóólúgú myɔɔŋg mí anywáyé. ¹² Isâ bwə dú ngə sá məyídúgúd yí í cugé sá mə dú bwiing, sálə shwôn. ¹³ Ja mənkenya mə mə kwan gúl sâ yí, sâ jɔɔŋg mú nyîn nda jí ná. ¹⁴ Nəcé mənkenya wə mə dú sá nə sâ jêsh nyínúg nda jí ná. Gwə wə bí mə gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwəd yé, juumág.
Wɔɔlúg wú mímúnúđ,
Kríst ka kwan wo.

¹⁵ Bi ɔ mpú dæ baagusa kuú njəond wán ná bi kú ngə cugə nda iwagúlálə, bi cugəg nda buud bwə mə kyé wá. ¹⁶ Yílúgá fwála míkwmámúd*, bów mwôw mága. ¹⁷ Ná ndéé, kúgá dæ wagúla, dagá mpu

4:32 Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13 **5:1** Mat 5.48; 1Yn 3.1 **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10 **5:3** Gal 5.19-21 **5:3** Kol 3.5 **5:4** 4.29; Kol 3.8 **5:5** Rom 5.17 **5:6** Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 **5:8** yídúgú nə yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 mənkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 **5:9** Gal 5.22-23 **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22 **5:13** Yuá 3.20-21 **5:14** Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 **5:16** Kol 4.5 * **5:16** Ciyá Pwól nyə á balan nə ndí na ni, bóól bwə ci gwo ná: «Mpugá balan nə məfwála mə cug». **5:17** 1.17; Rom 12.2 **5:18** Mik 23.31-35; Rom 13.13

wámbulə sâ Zembî mə jî yí.
¹⁸ Kúgá də ɲgul ná ndeé shwág,
 váál ɲguluga dɔɔɲg í də kənd
 múúd íntíwálíd. Yidagá də
 sɔ ná bɪ lwándúg† ná ɲkɛɲkɛ
 Shíshim. ¹⁹ Dugá sey ósôm ná
 mɪɲgwa ná isusa yâ Zembî ja
 bí mə dú ləsha yí; dugá ságusə
 Cwámba ísusa dí ná lám wəsh.
²⁰ Dugá lɔ Zembî Sónɲgú kwon
 mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst
 dí ja jəsh dí ná sâ jəsh dí.
²¹ Dugá sá mpádúgá nyín ná
 muud yəsh jweeg lúu magulə
 ná ɲgwól jwúg ná nyə nəcé
 gwɔ́lə bí ɲgə gwɔ́ɔ Kríst yí.

Cug á njów bā

²² Budá o, bídúgá ná ogwúm
 bún bwá jwúg ná bɪ váál í
 jəlá ná Cwámba yí. ²³ Nəcə
 mudúm mə jwú ná mudá yé
 námə nda *Kríst mə jwú ná
 *Dɔ lú óbúgula ná; Dɔ dɔɔɲgú,
 nyə á cug dwo, dúsə nyúúl nyé.
²⁴ Ná ndeé, váál Dɔ í ɲgə sá
 Kríst mɛgwág yí, ntó námə wə
 búdá bwá jəlá ná sá ógwúm
 bāɲ mɛgwág məzhií məsh yé.

²⁵ Bɪ bāɲ ogwúm, cɛɛlɔgá
 budá bún váál Kríst nyə á cɛɛl
 Dɔ yí, váál cɛɛlí á ná nyə á
 kɛɛzh cug jé shú Dɔ. ²⁶ Nyə
 a sá ntó ná á gusa dwo ná
 məjúwó ná ciyá jé shú ná í bəg
 ɲkɛɲkɛ Dɔ, ²⁷ í nyínúg nyə mil-
 wanə mí cúwula nda mudá,
 kú ná lág, kú ná mbwad, ɲkí
 gúl váál sâ ni, ɲji ɲkí ɲkɛ,

kú ná sá á jumúg. ²⁸ Váál
 cɛɛlí jɔɔɲg wə ɲgwúm mə jəlá
 ná cɛɛl múdá yé yí, cɛɛl nyə
 tāɲ nyúúl nyé á nyəmɛfwō.
 Muud mə cɛɛl múdá yé yé,
 á cɛɛl nyəmɛfwō. ²⁹ Muud
 nyə abwélé mpii nyúúl nyé
 á nyəmɛfwō, mbō. Muud
 yəsh mə də wɪl nyúúl nyé,
 də ɲwa njugú ná nywo námə
 nda Kríst ɲgə ɲwa njugú ná
 Dɔ ná, ³⁰ Dɔ dúsə nyúúl nyé
 yí, sá búsə ikúl ya nyúúl nyé
 nyɔɔɲg. ³¹ Sâ jɔɔɲg wə jí cilyá
 Kálad Zembî dí yí, ná: «Nda
 mə mə kwambulə bwo ntání
 ná, mudúm mə bá lágə sónɲgú
 bá nyɔɔɲgá, a kə leedya ná
 mudá yé, bá obá bwá mú bə
 nyúúl ɲgwúdā.» ³² Ndímba ni
 wúsə ayíyáág; mə jaaw bí ná
 í dúgyá ná Kríst bənōɲ Dɔ lú
 óbúgula. ³³ ɲji, í dúgyá námə
 ná bɪ: muud yəsh cɛɛlɔg mudá
 yé nda nyəmɛfwō, mudá yág
 ɲgwúm yé gúmá.

6

A bwân nə obyâl

¹ Bwân ɔ, ságá obyâl bún
 váál mɛgwág mə jəlá ná
 Cwámba má, ntó jɪ tətəlɪ.
² Nəcə nyúl mpándí í ɲgə
 ci ná «gúmálág sónɲgú wō
 bá nyɔɔɲgú wō», mpándí
 nyɔɔɲg ntág ɔ í tééd bə ná
 ɲkaagó, ³ nyísə ná ɲkaagó ná:
 «Wo dúgúg mánywa, wo cugə

† 5:18 Na ɲgə cɛɛl ci ná «bɪ shwágúg ná ɲkɛɲkɛ Shíshim» nda búúd bwá dú shwág ná
 məlwəg ná. 5:19 Sôm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 5:21 Kol 3.18-4.1; 1Pr
 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tít 2.1-10; 1Yn 2.12-17 5:21 1Pr 5.5 5:22 Kol 3.18; Tít
 2.5; 1Pr 3.1 5:22 1Kr 14.34-35 5:23 1.22; 1Kr 11.3 5:25 1.23; Kol 3.19;
 1Pr 3.7 5:25 3.19 5:26 gusa dwə ná məjúwó: Rom 6.3-4; Tít 3.5; Heb 10.22
 5:27 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 5:30 1.23; 1Kr 12.27 5:31 Mət 2.24
 5:32 Mbá 19.7 6:1 Kol 3.20 6:2 Mbá 5.16 6:4 Kol 3.21

kwóm kwóm shí gaád». ⁴ Bi bân obyâl ntâg íí, kúgá sá ná kuú njæond wún í bág cindal bwán ná bwé dág sá bí minjáádá. Yidagá ngə wíl bwo, ngə lwó bwo cug, ngə yə bwo fwámé njígulá í ngə zhu wə Cwámba yí.

A málwaa ná omása

⁵ Yé málwaa, ságá omása bún bâ wa shí mægwág; mægwág mæng mæ dág bæ nə gwóógə nə mæjigəwa, nə lám ngwūd, váál mægwág í jálá nə *Kríst yí. ⁶ Í kú ntâg dū bæ nji bwé mæ fwo fála bí, nda sá mæ cí nə bí ngə sɔ́ nə buud ɔ́ bwé gwágúg bí nywa. Dúgá sá mægwág mâ ná bí búšə málwaa mæ Kríst, bí ngə lɛɛl sá sá Zembî mæ jí yí. ⁷ Séyúgá nə bwo váál í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá mæ cí nə bí ngə sɛy nə Cwámba, kú bæ búúd. ⁸ Ngaá bí mæ mpú ná tɔ́ lwaá tɔ́ muud cúgə lwaá yé, muud yêsh mæ sá jɔ́jɔ́ sóólúgú yé, mæ bá ŋwa myána wə Cwámba? ⁹ Bi bân omása ntâg íí, cugəgá nə málwaa mún váál ngwūd dæng. Yəwugá cwambulə. Ngaá bí mæ mpú ná nə málwaa mún nə bí, Mása wún á binónj bēsh ji gwów jɔ́ɔd, nyə ádé ntâg baam nə ngwól múúd ntɔ́ ngwól?

Lúmbúli mæ mbúgula

¹⁰ Ciyá mæ zə jóna cí bí yí jí ná, ŋwagá yáág-yáág ŋkúl mæ Cwámba, í lálushig bí nyádí

kwonj dí. ¹¹ Nwagá mækwəɔ́ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yə búúd má, bí bág nə ŋkul mæ dū tál kuú ja Njwú mæjamb mæ dū zə nə zhwog mækánj mæ zə dū cɛɛl nyúg bí yí. ¹² Buud dí sá ngə lúmbuli nə ndí wá. Sə ngə lúmbuli nə isá yá mæyídúgú í ngə wá buud mænámád yí, nə isá byēsh í ngə lwó buud mpêl yí, nə byəng í ngə bæ nə minkwónj wa shí á mæyídúgú yí, nə mæjamb mæsə gwów jɔ́ɔ dí má. ¹³ Gwó wə mæ cí ná, ŋwagá mækwəɔ́ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yə búúd má, dū ji nə ndí, bí bág bæ kú fúfug ja mæfwála mæ bá ŋkəngula bí yí, bí lúmbuli nə ndɛɛ ntɔ́, bí tál nə shím. ¹⁴ Bi ɔ́ yím mænnyúul! Bi ɔ́ dū cugə nji óbúbáléd, óbúbálé bwé bág bí tãŋ nda kandá ízimbi. Bí dū námə cugə otútəlí dí, otútəlí bwé bág bí nda wáma íŋkwánz bwé dū búdal bəd nə ndí yí. ¹⁵ Ságá ná mækuú mún mæ dág bæ kwéeshá kálə bwiing Jɔ́jɔ́ Lãŋ í dū wá búúd mətala mílámúd yí. ¹⁶ Na isá ini byēsh dí, bí ka námə dū bíi búgə nda bunú, gwó wə í é dū jímə ílá í kuda Múúd Lúmbúli nyə é dū wusə bí yí. ¹⁷ Ságá ná cug á kandugə kandugə í bág bí nda tùm íŋkwánz zimbi mæ dū búdal lúú nə ndí yí; bí ŋwa Mílású mí Zembî, kafwɛɛ mæ Nkɛŋkɛ Shíshim ɔ́ ní. ¹⁸ Nkɛŋkɛ Shíshim dág yə bí mæváál mæ

6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 **6:6** 1Kr 7.22 **6:8** 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 **6:9** Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13 **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 **6:11** Zhk 4.7 **6:12** 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 **6:13** Rom 13.12 **6:14** Iza 11.5 **6:15** Iza 52.7; Rom 10.15 **6:17** Iza 40.2; Heb 4.12 **6:18** 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4

májəgula mēsh tɔɔ bí təl jáyé cé
tɔɔ jáyé, bí dɛ jəgula nə Zembî,
dɛ téég nyə məbwə. Bì ɔ yáág
ná bì dúg sá sósólúgú wɔɔŋg kú
bwelɛ káád. Bì ɔ dɛ wá búúd
ó Zembî bēsh bídí mājəgulad.

¹⁹ Bí dɛ námá wá mə shú ná
Zembî wág mə Kéel dé mpu
dí, mə dúg jaaw búúd *ndím̃ba
á Jɔjɔ Lân ná kpwɔɔ kpwɔɔ,
²⁰ wām lwámá Zembî nyə á
yə mə wá Jɔjɔ Lân, tɛem bə
ná í má kənd mə mimbwug dí.
Dugá wá mə mājəgula dí ná mə
dúg bwiŋg Jɔjɔ Lân wɔɔŋg ná
kpwɔɔ kpwɔɔ váál í jəla yí.

Məbádá

²¹ Shú ná bì mpúg cé má
təl yí nə sâ má ŋə sá yí,
mwááŋg Tishík mə búl cɛel yé,
sól məsáal mə Cwám̃ba, sól
məsáal abúgúlág ŋə zə, nyə é
zə bá jaaw bî. ²² Mə wá má
nti nyə ná a zág jaaw bí nda
mə jísá ná, a zə wá bí ŋkul
mənyúúlád.

²³ Zembî Sósólúgú bá Cwám̃ba
Yésus-Kríst bwə ó sá ná bí
bwááŋg bēsh bì cágəg nə shɛɛ,
bwə ó sá námá ná bì cágəg
cɛelíd nə búgád. ²⁴ Buud bēsh
bwə ŋə cɛel Cwám̃ba Yésus-
Kríst nə váál cɛelí í cágé nə
ŋkul shîn wá, Zembî ké sá bwo
mpaam!

6:20 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4 **6:21** Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8; 2Tm 4.12; Tit 3.12

6:23 bì cágəg nə shɛɛ ... bì cágəg cɛelíd: 2Kr 13.11 **6:24** Gal 6.18; 1Pr 1.8

(7) Du faas mítódugá mí lâm
(4.8).

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî

yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwə Də mə Yésus á Filipî ja nyə á ngə sá njəond mísəon yé ábeé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga bábaalé mímbú má cə, a njúl mímbwug dí (1.13). Nyə á cilə ná a yé ókrîsten wâ Filipî akíba, a wá bwo nkul mílámúd nəcé á bul cəel bwo.

Shug lu lósú á kálaad éga wá Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembî ka bân nyə gwów ntə isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka tâl njúgúlá mənkwə zəngbá:

- (1) Cəg mə mbúgula í jəlá nə bəgla jé má Yésus (2.5-11).
- (2) Krîsten má jəlá nə faan mənkenya (2.14-15).
- (3) Muud má mpu Yésus yé má du dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cəg á yágúd, nádəwo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dugá bə məshusəg məshusəg (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, du yida lésna nə Zembî (4.6).

Mabódá

¹ Mə Pwôl, sá Timotê məlwaá má *Krîst Yésus sá wá má cíl kálaad éga. Sá ngə cilə bí bêsh buud ó Filipî bí búsə búúd ó Zembî kwon mə Krîst Yésus dí wá. Sá ngə cilə binón otówe ə shwóg bân nə *ojaákwon bân. ² Sósngú wúsú Zembî bâ Cwámbe Yésus-Krîst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə ná bi ngág nə cəgə ná shé.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Má du yə Zembî waamə akíba ja jêsh má dú téduga bí yí. ⁴ Ja jêsh má du jəgula nə Zembî shú bi bêsh yí, má du jəgula nə məshusəg. ⁵ Má du jəgula nə məshusəg ntó nəcé, té wúlə jwów ashúshwóógú zə wós múús íí, bi ngə fula nə mə shú bwiingúlə Jəjə Kéel. ⁶ Mə ngə mpu búbálé ná Zembî muud nyə á má téed bí jə sósłúgú wəng yé nyə é kə nə wə shwóg nə ndéé kə bá casulə jwów má Krîst Yésus*. ⁷ Má jəlá nə bə nə mbií tédugá wəng shú dánúd nəcé bi búsə mə nkí jág nywa lámúd. Bi búsə mə nkí jág nywa lámúd nəcé bi ngə ŋwa dán kəw lu byám íbwádán Zembî nyə a má bwádan nə mə yí, ŋwa kəw mímbwug myám dí, ŋwa kəw shwəplələ Jəjə Kéel dí, ngələ lwó ná a ji tətəli. ⁸ Zembî ji wúshined waamə ná yéesh

1:1 Timotê: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19

1:3 Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3

1:6 2.13 jwów má *Krîst Yésus: 1.10

*

sámə búúd ə shí ga míləsú yí.

1:7 2Kr 7.3; Ifz 3.1

1:8 1Kr 16.24; 2Kr 5.14

1:9 Kol 1.9-10

má ngó gwág bi bêsh yí jísə yéesh jí Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula má ngó jəgula nə Zəmbi shú dán dí má məsə nə cəlí jín í ngóg nə kwíduli kúdúlig, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə ísâ. ¹⁰ Í bág ntó shú ná bi dúg mpu ísâ í búl bə nə mfií ísâ í ányunywaá dí yí. Ntó bi músə bá bə nə mitédúgá nə sán, kú nə sá á jumág jwôw má Kríst. ¹¹ Jwôw dɔɔngú bi bəg bə nji nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ngə sá nə bi wúmág shú ná buud bwə yág Zəmbi məshwúmb yí.

Pwól tɛɛm bə mímbwug dí, a ji nə məshusug

¹² Bwaang, má jii ná bi mpúg ná ísâ byēsh í má bə nə mə yí í ngə yida sá nə Jəjə Kéel ngóg nə kə shwóg ngə mpu bwiingya. ¹³ Gwá wá í mú ná, tɔɔ ozimbi bwə ngó baagula lun mə ngwáməna wá bēsh, tɔɔ kúkú jēsh í, í má mpúy ná mə ji mímbwug dí nəcé *Kríst. ¹⁴ Bóólúgá ncúlyá bwaáang sánón ngó bɛ Cwámba wá, bóle má má zə bə mímbwug dí ga í má sá ná bwə yídag mpu shwu mánýúul nə Cwámba, bwə mú ngə bóle cúndə kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Bóól bān bwə ngə cúndə Kríst nə lám íwímbúg, ngə fendya nə mə; bóólúgá bá bwə ngə cúndə nə jə lám. ¹⁶ Búga báá bwə ngə sá nə cəlí, bwə ngə mpu ná nkí mə ji wa,

jísə shú ná mə shwəɔlag Jəjə Kéel. ¹⁷ Bóólúgá bān, ja bwə ngə cúndə Kríst yí, bwə anğə nə cúndə nə jə lám, bwə ngə sá nji ngələ fendya nə mə. Bwə tédúgá nə fendyálə nə mə í é sá nə mímbwug myām mí búlug cey mə lámúd.

¹⁸ Ká jí í ntágúlə cínəng yí? Kú nə sâ! Tɔɔ bwə sēy nə bów-bów yuug, tɔɔ bwə sá fwámé sâ, mímbií myēsh dí Kríst wə bwə ngə bwiing yé. Sá jɔɔng jísə mə sá məshusug, mə é dɛ námə bə nji məshusug nə məshusug. ¹⁹ Mɛɛ mə mpú ná, nə məjəgula bí ngó jəgula shú dām má, nə shúgálələ Shíshim má Yésus-Kríst ngə shúgal mə yí í bá sá ná micún myām mí shúgúlág mə tɔɔm. ²⁰ Mə abúlé bwelə bə nə məsáám nə mbií má ngə bwánd sá má ngə *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán ná tɔɔ jáyé ja, tɔɔ kíkídiga, tɔɔ má cugə, tɔɔ mə yá, Kríst nyə é nwa gúmá módí nyúúlúd. ²¹ Nəcé, cug jām jēsh jísə nji shú má Kríst; má ká ntāg yə, shwiy bə mə nə mfií. ²² Nji, nda jí ná, mə cugələ wa shí mishwun, mə e sá ísəy í mfií ná, mə akáyé ná mpu sá má féeshug yí.

²³ Mə mú ngə zhízhigə mpədúgá iyéesh íbá: mə ji nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kág cugə kəl ngwúd; jān ɔ jí mə sá má búl cəel yí. ²⁴ Nji mə dúg ná í bul bə mə nə mfií ná mə ngóg ná cugə wa shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nəcé

1:10 Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwôw má Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16

1:11 Yuá 15.8; Zhk 3.17 † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə misóólúgá. **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9 **1:15** 2Kr 2.17 **1:19** Rom 15.30 **1:21** Gal 2.20; Kol 3.3-4 **1:23** 2Kr 5.8-9

ntó, mə ɲgə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é ji kəl ɲgwúd sánɔɲ bí bēsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgəbanagi, bí bə nə məshusug búgəd. ²⁶ Ntó, ja mə é ɲyɲgə zə bídí yí, zólə wām í mú sá ná bí bág nə milúu ná sɔɲ kwon mə Yésus-Kríst dī.

Bi mə jəlá nə wá ɲkúl gwánád

²⁷ Sá ɲgwúd jí ná, bí mə jəlá nə cugə mísh mə búúd dí, mbií cug í mpíyá nə Jɔɲɔ Kéel mə *Kríst yí. Nəcə, tɔɔ ná mə zə dúg bí, tɔɔ mə anyíngé zə, mə jii ná mə dúg gwáduga ná bí ɲgə yím mǎnyúul cug á yéesh ɲgwúd dī, bí ɲgə gwána gwáná á magulálə Jɔɲɔ Kéel, bí njúl lám ɲgwúd. ²⁸ Bí nda bwelə bə nə ifwaas nə buud bwə lumbúli nə bí wá. Inkánj bín í é sá ná bwə mpúg nə básə zhíí á shwiy dí, bí bāɲ njúl zhíí á cugud; Zembî wə mə sá ntó. ²⁹ Nəcə ibwádán í ɲgə zhu bí wə Zembî yí bí sə ná bí búgúlág Kríst; nji, kú bə nji búgúlálə, jísə námə bí ibwádán nə bí bwəmagí nə micúnj shú déd. ³⁰ Bí mə jəlá nə ɲwa dún kəw gwáná bí á dúg mə ɲgə gwána yííd, gwáná bí ɲgə gwág nə mə ɲgə ná gwána yí.

2

Muud yēsh səlɔg nyáméfwó shí

¹ ɲkí cug sɛɲgí á bínónj *Kríst í wá bí ɲkul mílám dī, ɲkí cɛlí í yə bí ɲkánj, ɲkí bí

mú ɲgə cugə sɛɲgí nə Shíshim mə Zembî, ɲkí bí mú nə lâm ɲnkúnkwon nə ɲgwól gwág ɲgwól cɛy lámúd íí, ² ságá nə məshusug mām mə bág lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ɲgə cugə mbií ɲgwúd yí, bí mbíd mbií cɛlí ɲgwúd, lám ɲgwúd, bí ɲgə cugə leedyá. ³ Muud nda sá sá nə yéesh mǎfendyá, nda sá sá nə a sɔ mísh. Nji, muud yēsh səlɔg nyáméfwó shí, gúmál bóól búúd ntɔ mbií á gúmál nyáméfwó yí. ⁴ Muud nda sɔ nji mǎnywa mǎ nyáméfwó; muud yēsh sɔɲg nə bóól bwə bág námə nə mǎnywa. ⁵ ɲgəgá nə cugə mpádúgá nyín nda búúd bwə dɔ cugə kwon mə Yésus-Kríst dí ná.

Tádúgá Yésus nyə á bə nə ndí yí

⁶ Yésus nyə á bə mbií ɲgwúd nə Zembî.

Nji, tɛem bə ntó, mfíí nyə á bə nə ndí wɔɔɲgá,

nyə a shígé nada nə wə ná a bwên nda Zembî.

⁷ Nji, nyáméfwó nə lâm yé, nyə a bíd gúmá nyə á bə nə ndí yí,

a yidá zə bə mbií ɲgwúd nə lwaá, a bə múúd,

buud bēsh mpu námə dúg ná a ji muud.

⁸ Nyə á səl nyáméfwó shí, sá mǎgwág nə ndɛé magulə shwiy,

shwiy yálə kwolós dí ntág.

1:27 Kol 1.10; 1Te 2.12 **1:30** Mis 16.19-40; Flp 1.13 **2:2** Yuá 13.34; 1Kr 1.10-11; Gal 6.10; Ifz 5.2; 1Yn 4.12 **2:3** Rom 12.10; Gal 5.26 **2:4** 1Kr 10.24
2:5 Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5 **2:6** Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 **2:7** Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17 **2:8** Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 **2:9** Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4

⁹ Gwá námá wá Zembî nyə a
bân nyə gwôw nə ndî yí,
a yə nyə jíná í ntọ míná mēsh yí.
¹⁰ Nyə á yə nyə dwo shú ná isâ
byēsh,

təə byəəng bí jon dí gwów yí,
təə byəəng bí wa shí yí,
təə byəəng bí shí ga dí shí yí,
í dúg kúd mábwón shí ja í
gwág jíná má Yésus yí,
¹¹ buud bēsh bwá máguləg ná
Yésus-Kríst ji Cwám̃ba,
bwá lás ntó mímpu dí, yálə
Zembî gúmá.

Bi má jəlá nə faan mənkenya

¹² Bwáəng má búl cēel wá,
nda ji ntó ná, bi má də bwey
bə nə mágwág. Í ajíyé ná
mágwág məəng má dúg bə nji
ja má ji nūŋ bídí yí. Í jii ná
bí búlūg bə nə mágwág ja má
cúgə nūŋ bídí ga. Ságá ná
cəgúlə Zembî má cəg bí yí í
nyínəg bídí ícəg dī; ságá ntó nə
gwóǝǝ ná məjigəwa. ¹³ Nəcə
Zembî wá ngə sá ná bi bəg nə
fwámé iyéesh, bí sá mísóólúgú
á gwág nywa myá.

¹⁴ Ságá sóólúgú wēsh kú
cwaduga, kú sēŋusa məkəl,
¹⁵ shú ná bí bəg kú nə sá
á jumág, kú nə cúcwán lú
mábwan. Bi má jəlá nə bə
bwân ó Zembî, kú nə sá á
jumág na kala búúd á lílŋgí
bínón ngə cəgə níid, bi ngə
faan mpédúgá nyánúd nda
iməəs í wá mənkenya shí gaád
yí; ¹⁶ nəcé bí ngə kala bwo kéel
á cəg kuú njəənd wánúd. Sá

jəəng í bá sá ná mə bəg bə lúu
ná sán jwôw má *Kríst, nəcé
í bá mpûy ná mə a shígé ngə
wáduga nə micúnə nə mindəólú
ntó ngwas.

¹⁷ Séyúlə bí ngə sēy nə
búgə yí í má bwey bə bí
*mətúnuga. Í ká bə ná mə
yég, shwiy dām zə casulə
mətúnuga mán məəngə, mə bə
nə məshusəg, mə kala bí bēsh
məshusəg məəngə. ¹⁸ Mbií
ngwúd wəəngə ná má, í ji ná bí
bəg nə məshusəg, bí kala mə
məshusəg məəngə.

*Pwól má kənd Ipafərodit
Filipî*

¹⁹ Mə ngə bwánd nə búgə
ná Cwám̃ba Yésus nyə e sá ná
mə lééləg ntí bí Timotē shú
ná nyúúl bəg námá zə lal mə
ja á bá nyingə nūŋ zə jaaw
mə məcwama mán yí. ²⁰ Kú
nə ngwól múúd má ji nə ndí
wa ná sá sá ngə bə nə məcəy
mə lám mbií ngwúd, ná ndéé
a ji nə ŋkul mpu wá lúú isâ
í dúgyá nə bí dí yé. ²¹ Bēsh
bwá mú ngə wá milúu nji isâ
í dúgyá nə bwáméfwo yíid, kú
bə byəəng í dúgyá nə Yésus-
Kríst yí. ²² Biméfwo bi mə mpú
ná Timotē nyə a shí lwó bí sá
á jísə yí. Námá nda mwân má
də nada nə sóəngú ná, ntó wá
nyə á má nada nə mə, sá sá
ngə bwiŋg Jəǝ Kéel yé. ²³ Nyə
wá má ngə téduga ná mə é ntí
ja má é wámbulə nda má é
shúgula ná yé. ²⁴ Cwám̃ba má

2:10 Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13 **2:13** 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18;
15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 **2:15** 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16;
1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 **2:17** Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16
2:18 3.1; 4.4 **2:19** 1.1 **2:20** Mis 16.2 **2:21** 2Tm 4.10 **2:25** 4.18

lwó mə búbálé ná məməfwó
mə é lɛɛlú zə nūŋ. ²⁵ Nji mə
ámə kwey ná í bul jəla ná
mə ntíg bí *mínyɔŋə waamə
Ipafurodit bí á nti ná a zég də
kwíind mə ja mə jí kwíindyá
yé. Nyə a mə zə wá nyúul,
kwiid mə nə iséy, zə bə mə
muud gwoŋg lumbúlíd. ²⁶ Mə
ntí nyə nəcé a ɲgə bul bə nə
yéesh ná a dúg bí. Nyə a
shígé ɲgə bə ná shɛɛ nda nyə
á mpu ná bi a mə gwáduga
bwas dé ná. ²⁷ Jí mpu bə ná
nyə á bwas. Nyə a lóg kúná-
kúnə ná á yə. Ká Zembî nyə
a bwíg nyə ná ɲkwonjá. Kú
námə bə nji nyə, Zembî nyə
a bwíg námə mə ná ɲkwonjá
ná mə á bá bə, mólól mácɛy
mə lâm káda mólól. ²⁸ Mə
mə ka lɛɛlú ntí nyə shú ná bi
gwágúg məshusug nə nyiŋgálə
dúg nyə, byâm ímpimbə í mú
námə bóóg. ²⁹ Bi ɔ lóg nyə tâŋ
muud mə Cwám̄ba, nə zhwog
məshusug. Dugá ɲwa mbii
búúd dé nə məjilə, ³⁰ nəcé nyə
a mə nywá zə yə nəcé iséy
í *Kríst. A zələ ná a zə wá
mbwə wún í á ɲgə fufə mə
mádí iséyúd yí, a mə nywá zə
bwəma nə shwiy.

3

*Fwámé ábiwáág wə yálə
Kríst lâm*

¹ Bwaŋg, mə shúgúlá ci nə
bí ná, dugá bə nə məshusug tâŋ
buud ɔ Cwám̄ba. Mə akáádé
ɲgálə báásulə bí isá ímpwúd.
Mə báásúlə bí byo ntó shú ná

bi sásúlóg isá í abúbôw. ² Bi
ɔ káálúgə nə bów-bôw ósól
ɔ mäsáal, mbeé ómpyê bəŋg,
bi ɔ káálúgə nə bwo, wán
ábiwáág* bwə á síya yé cugé
nə mfií. ³ Shé bāŋ wə básə
nə fwámé ábiwáág, shé buud
shé ɲgə yə Zembî gúmá nə zhií
á Shíshim yé wá, shé buud
shé básə milúu ná sán nə bələ
kwonj mə Yésus-Kríst dí wá,
shé buud shé anğê nə ɲwa
gúmá mísóólúgá mí cug múúd
dí wá.

⁴ Í ɲjúl ná nda mə, mə ji
nə məzhií ná mə jee ɲkêny
nyúúl nə mísóólúgá mí cug
múúd. ɲkí muud ji nə ɲkul
ɲwa gúmá nəcé mísóólúgá, mə
wə jí ná mə búlɛg ɲwa gúmá
jəŋg. ⁵ Nəcə bwə á sá mə
ábiwáág jwôw lú mwəmb
mpúsə byélé dām; mə ji mwān
*Izəwəyél byélulə beend mə
Bəŋzhamê dí, mbyágá heburê.
Kóómb bɛɛlə mácɛɛ, mə á bə
*Farizyên. ⁶ Shú wálə lúu
mísəŋ *Oyúden dí, mə á də
lwó Dó lú óbúgula ɔ Yésus
cúwəlí. Kóómb cugálə tətəlí
nda mácɛɛ mə jí ná, mə á bə
kú nə kúl básə nə ɲkul jum
mə yí. ⁷ Məfúlú mə á də bə
mə isá í mfií mání, mə mú
ɲgə dúg mwo múús kú nə
mfií nəcé mə músə muud mə
*Kríst. ⁸ Mpúlə mə mə mpu
Cwám̄ba waamə Kríst Yésus
yí, ja mə dúg mfií á cínəŋg yí,
mə mə kwey ná bíl isá byêsh
bísa zhizhe. Nəcə Kríst í, mə
a mə myaas isá byêsh, mə dúg

2:29 1Kr 16.16, 18 **3:1** 2.18 **3:2** 2Kr 11.13 * **3:2** Ábiwáág nyə á də bə
yuug lwólə ná muud jisə mbyágá mə Abərahām, ntó ji ná a ji muud á kúl mə Zembî.
3:3 Rom 2.28-29 **3:4** 2Kr 11.18, 21 **3:5** Luk 1.59; Rom 11.1 **3:6** Mís 8.3;
22.4; 26.9-11 **3:7** Mat 13.44, 46

byo shíd mǎwúdǎ shú ná mǎ bág ná nyǎ cug jǎm jêsh dí,
 9 mǎ bág muud yé ncindí ná ncindí; ja jǎɔŋgǎ mǎ jee tǎw Zembî mǐshád, kú bǎ nǎcé tǎtǎlǐ waamá ná mǎ ɲgǎ bɛ mǎcɛɛ, í yidǎ bǎ nǎcé tǎtǎlǐ mǎ Zembî; a mǎ kalá mǎ nyǎ nǎcé mǎ ɲgǎ *búgula Kríst. 10 Mǎ mǎ dǔg ísǎ byêsh shíd mǎwúdǎ ntó nǎcé mǎ ɲgǎ jǐi ɲjǐ ná mǎ mpúg Kríst, mǎ bǎ ná ɲkul í á sǎ ná a gwúmǎg yí, mǎ ɲwa dǎm kǎw á micúnǎ myé, mǎ dǔg mǎmǎfwo ndǎ mbimbǎ nǎcé shwǐy dé, 11 shú ná tǎɔ wáyé mbií tǎɔ wáyé, mǎ bâg gwúm ndǎ nyǎ.

Pwôl jisǎ yuug shú óbúgula

12 Ntó cugé ná mǎ mǎ kumǎ mǎshíné, ɲkǐ ná mǎ bii sǎ jêsh. Mbô! Mǎ ɲgǎ ná wǎ ɲkul ná mǎ bíig dáás ná mbwǎ wǎm nǎcé *Kríst Yésus mǎ bii mǎ ná mbwǎ yé. 13 Bwaanǎ, mǎmǎfwo mǎ anǎgǎ ná cǐ ná mǎ mǎ bwey bii dáás. Mbô! ɲjǐ, tǎdúgǎ wǎm wǐ ɲjǐ ɲgwúd; ɲjǐ náǎǎ, mǎ mǎ yíl lâm cug mǎ á fwo dǎ cugǎ yíid. Mǎ ka ɲgǎ nádǎwo ná mǎ kǎ ɲjǐ shwóg. 14 Mǎ ɲgǎ wǎ ɲkul nyâm nyêsh ná mǎ cǎsǎlǎg ɲjǎɔnd, mǎ bii dáás Zembî ɲgǎ jǎw sǎ ná sǎ kǎg ɲwa nún gwów kwonǎ mǎ Yésus-Kríst dí yí. 15 Shé bêsh buud shé mú óɲkwanz ɔ búúd cug sɛɛɲǎgǐ á sǎnǎɲ Yésus dí wǎ, shé bág ná tǎdúgǎ ɲgwúd wǎɔɲg. ɲkǐ bǐ mǎ bǎ ná tǎdúgǎ íshús gúl

sǎsǎsǎ dí íí, Zembî nyǎ é fɛɛn bí mǎɲkenya cínɔɲg. 16 Sǎ ɲgwúdǎ, ndǎ shé mǎ bwey bǎ ntúga éga, shé kyéyǎgǎ kuú ɲjǎɔnd ɲgwúd. 17 Bwaanǎ, yagǎlagǎ mǎ. Mpugǎ dǎ dǔg buud bwǎ ɲgǎ cugǎ mbií cug bí á dǔg sǎ ɲgǎ cugǎ yí. 18 Mpugǎ ná ncúlyǎ buud kuú ɲjǎɔnd wǎɲ í ɲgǎ lwó ná bwǎ ɲgǎ lúmbuli ná sǎ Kríst nyǎ á zǎ sǎ ja nyǎ á zǎ yǎ kwolós dí yí. Mǎ a shí bwey dǎ jaaw bí gwo, mǎ nyinǎgǎ jaaw bí gwo jaǎ gaád ná mǎzhwíile mǐshád. 19 Zembî mǎ bá janǎulǎ bwo, nǎcé bǎɲ, iyéesh byǎɲ wǎ bísǎ bwo wǎɲ Zembî, bwǎ yidǎ dǎ mamǎda ná sǎ í jǎlá ná sǎ bwo shwôn yí, mǐlǎm myǎɲ mǐ kǎ ɲjǐ ísǎ í shíd. 20 Shé bǎɲ nyíshé mpwǎg nyísǎ gwów, wú shé ɲgǎ bwǎnd ná Cwámǎ íshé Yésus-Kríst mǎ bá zhu, zǎ cug shé wǎ. 21 Nyǎ wǎ mǎ bá zǎ cénd shé mǎnyúúl mǎ mǎntágula shé búśǎ ná ndǐ mǎga, sǎ ná mǎ ɲkǎnǎwag ndǎ nyúúl nyé; a bá sǎ sǎ ntó nǎcé a jǐ ná mpǐfǎ í dǎ sǎ ná a wág ísǎ byêsh nyǎdí mǎnyámád yí.

4

1 Gwǎ wǎ mǎ cǐ ná bí ná, yé bwǎǎɲg mǎ búl cɛɛl wǎ, bwǎǎɲg mǎ ɲgǎ gwǎg yéesh wǎ, yímǎgǎ mǎnyúúl sǎ jêsh í dǔgyǎ ná Cwámǎ yíid. Bwaanǎ mǎ búl cɛɛl wǎ, bí wǎ ɲgǎ wǎ mǎ mǎshusǎg lámúd,

3:9 Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 mǎ ɲwa dǎm kǎw á micúnǎ myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmǎg: Mís 4.2; Rom 5.1-7 **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1 **3:14** 1Kr 9.24-25 **3:16** Gal 6.15-16 **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3 **3:18** 1Kr 1.23; Gal 6.12
3:19 Rom 16.18 **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14 **3:21** Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4 **4:1** 1Te 2.19-20

bi wá ngó sá ná bwé ságúság
iséy byâm.

*Krîsten má jalá na cugə lâm
ná salá*

² Mə ngə yáág nə Ivodî mə
yáág nə Sətish ná bwé dúg
bə cún ngwúd tən buud ɔ
Cwám̃ba. ³ Wɛɛ ntág í, fwámé
shwé waamé shwé ngó sɛy
séy ngwúd yé, mə ngə ci nə
wo ná wo kwíndúg bwo.
Ngaá wo mpú ná sánɔn bwo,
nə Kuləman nə ból búúd ɔ
gwoonɔ, sá á gwána shú Jɔjɔ
Kéel. Buud bɔonɔgú míná mán
mósə cilyá kálaad á cug dî.

⁴ Dugá bə nə məshusug ja
jêsh tən buud ɔ Cwám̃ba. Mə
nyinɔ ci gúl ja ná: dugá bə
nə məshusug. ⁵ Fúlú nyín
á ná shɛɛ í dúg nyín, muud
yêsh dúg. Cwám̃ba wál bá zə.

⁶ Bi nda yágwo tɔ sâ. Nji,
dugá lwó Zembî iyéesh bín,
tɔ bí təl jáyé cé tɔ jáyé, bí
du jəgula nə nyə, du téég nyə
məbwə, bi dúgə yə nyə akíba.

⁷ Ja jɔonɔgú, Zembî nyə e sá ná
bi bəg ná shɛɛ; sólúgú wɔonɔgú,
í ngə ntɔ ikən byêsh yí, í é sá
ná milám mín nə mitédúgá
mín mí nádag wə *Krîst Yésus.

⁸ Bwaanɔ, mə nyinɔ shúgula
ci nə bí ná, kəndugá milám
sâ jêsh jí búbálé yíid, í jalá nə
gúmá, jí tətəlí, í cúgə fulá nə
məbôw, jí ná buud magulə yí,
jí nkí nywa bwiinɔgula, í njúl sâ
á jɔ fúlú, sâ á ságúság yí. ⁹ Sâ
jêsh bí á jíg mádí yí, bi á lég

nə mə yí, bí á gwág mə cî yí,
bí dúg mə sá yí, ságá gwo. Ná
ndéé, Zembî á mpwogé nyə é
bá ji nə bî.

*Pwôl ji nə məshusug nə cé
jêsh á təl yí*

¹⁰ Mə mə bul bə nə
məshusug cug mə ngó cugə nə
Cwám̃ba yíid nəcé məcəy bí
ngó gwág mə má mə mə ka
tɛem nyinɔ nyín. Mə mpú
ná bí á du bwey bə nə məcəy
nə mə, nji bí a shígə du bə nə
fwála mə lwóyá məcəy mɔonɔ.

¹¹ Mə alásé ntúga nəcé mə bálə
máfúfəd. Mbô! Mə a jíg cug
dúlə bə nə məshusug nə mbií
cé jêsh má təl yí. ¹² Mə mpú
du cugə mántágula dí, mə mpú
námə du cugə məbugabaanəd.
Ja jêsh, tɔ kúl jêsh í, mə a
mə jíg cugálə nə jílə, mə jíg
cugálə nə zha; mə mpú du
cugə tɔoməd, mə mpú námə
du cugə máfúfəd. ¹³ Mə ji nə
ɲkul jisow mbií cug wêsh nəcé
mə ji nə muud ngó lulushi* mə
yé. ¹⁴ Nji tɛem bə ntó, bí a mə
mpu sá ná ɲwaálə kɔw *íncwaw
í ntug byâm dî.

¹⁵ Bí buud ó Filipî, bí mə
mpú ná ja íséy í Jɔjɔ Kéel í á
ngə bwelə tééd yí, ja mə á wú
Masedwân yí, kú nə dúl *Dɔ lú
óbúgula ɔ Yésus í á wá lâm ná í
du yéya ísâ nə mə; nji bí námə
wə bí á sá ntó. ¹⁶ Gwə wə í á
bə ná mə njúl ná Tesaloníka,
bí á ntí mə mikwíindyá cɔ ja
ngwúd.

4:3 Mis 3.5 **4:4** 2.18 **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8;
1Te 5.1-2 **4:6** Sôm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15 **4:8** Rom
12.17-18 **4:9** 3.17; 1Kr 13.11 **4:11** 1Tm 6.6-8; Heb 13.5 **4:13** 2Kr 12.9-10

* **4:13** muud ngó lulushi mə yé: Jísə Krîst. **4:15** 2Kr 11.8-9 **4:16** Mis 17.1
4:17 1Kr 9.11

¹⁷ Mə aŋgê nə lás ntúga ná mə ɲgə sɔ ná buud bwə yég mə isâ. Mə ɲgə yida sɔ ná Zembî kwádúlág bí mpumá ísɛy bí ɲgə sá yíid. ¹⁸ Mə a mə shín bə nə isâ byêsh í jéla yí, ntɔ námə bímbí í jéla yí. Məcwúm bí á nti mə nə Ipafurodit má mə á mpu nyɲgə zə lwándulə mə nə cwóó. Məcwúm məɔɲg mészə mə nda bí á nti mə labínda á nywa məcud, mészə jɔjɔ mətúnuga Zembî ɲgə magulə a ɲgə gwág nywa má. ¹⁹ Zembî waamá nyə é lwándulə bí nə isâ byêsh bí é jii yí, nda zhwog tɔɔm yé wúsə kwon mə Yésus-Krîst dí ná. ²⁰ Zembî sósɲgá wúsá ɲwág gúmá kandugə á kandugə. Amen.

Məbədə

²¹ Bì ɔ bədə mə muud yêsh jí múúd mə Zembî kwon mə *Krîst dí yé. Omínyɔɲâ bâm sónónɲ búsə wə wá bwə ɲgə bəda bí. ²² Buud ó Zembî bêsh bwə ɲgə bəda bí, bul bə ná ndɛé bɔɔɲg wâ njów mə *Káázɛl. ²³ Mpaam mə Cwámba Yésus-Krîst í jíg mítédúgá mínúd.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bósł búúd bwə á zə shiig okristen wā Kolósia nə bów-bów minjígulá. Bwə á ngə jíguli ná, shú ná muud mpúg Zembî, a dúg cug íí, á jalá nə yə mən̄kul mə míshishim gúmá, a bə íjâm nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídâw nə mən̄gul... Nji Pwôl mə gwág ntó yí, a mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembî mə yə búúd kwon̄ mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wə bwə á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sâ í dúgyá nə Kríst yí, nə a ji muud Zembî nyə á nti nə a zág cug búúd yé. A ji nə mpífá í ntə mǎmpífá mə dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyédí wə ĩkul mə Zembî í á du wú, í ka ngə té isâ byēsh yā gwôw nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okristen wā Kolósia, a mú jəgula nə Zembî shú dán̄ (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1-2.5), nə a ji Cwám̄ba, a jwú nə shí

ndon nyēsh, a jwú nə Də (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Də yí (1.24-2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə mæcwûn̄ mã váál mbúgula mə jalá nə cugə nə buud tééd nyédí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1-4.6). Í ka kə shîn nə mabádá.

Mabádá

¹ Mə Pwôl muud Zembî nyə a féesh nə mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyon̄u wúsú Timoté, sá wə mə cílá kálaad éga. ² Sá mə cilə bí min̄kēĭkē mí ómínyon̄u búsú búsú Kolósia wá, omínyon̄u ó abúgúlág nəcé shé bǎlə búúd ó *Kríst. Són̄gú wúsú Zembî sáág bí mpaam, kə sá námá nə bí cúgəg nə shéé.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Sá ngə yə Zembî akíba ja jēsh sá ngə jəgula nə nyə shú dún yí, nyə Són̄gú mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nəcé sá mə gwág ná bí ngə *búgula *Kríst Yésus íí, bí ngə námá cēel obúgula bēsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgá nə Zembî mə bá yə bí isâ í anyunywaá byēsh nyə á mə bwíg bí gwów yí. Bí a mpu nə bí mə jalá nə bwánd nə búgá ja milású myā obúbálé, Jəjə Kéel nyə á bwele wósós bídí yí. ⁶ Ja Jəjə Lān̄ wəon̄g í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmá námá nda í ngə wúmə kúl jēsh ná. Í á tééd wúmálə námá jwów bwə á bwele jaaw bí mpaam mə

Zembî yí. Jwów dɔɔŋgá, bi a wámbulə ná mpaam nyɔɔŋ nyísə búbálé. ⁷ Ipafras muud sá má búl cɛel wá nyə a jíguli bí ntó; a ji shwá wúsú sɛnón sá ngá sɛy yé. A ji jilá jisú nún bídí ngǎlə sɛy nə Kríst shú dún, a ngá sɛy mbií á búgúlág. ⁸ Nyə wá nyə á jaaw sá mbií cɛelí Shíshim má Zembî má yə bí yí.

⁹ Sâ jɔɔŋg wá í sá ná, tééd jwów bwá á bwiing sá lán wán yí, sá má du jəgula nə Zembî shú dún ja jêsh ná a yág bí fug nə mpúyá á *shíshim shú ná bi mpúg sâ jêsh á ngá jii yí. ¹⁰ Ntó, bi mú bə nə ŋkul mə kyéy kuú njɔɔnd í yá Cwámba gúmá yí, bi mú bə nyə ŋkí nywa lámúd məzhíi mēsh, bi ngá sá jəjə misóólágú mimbii myēsh, bi ngá nyiŋgə bul mpu Zembî. ¹¹ Sá ngá námá jəgula nə Zembî ná a lúlushig bí məzhíi mēsh nə məma ŋkúl nyé ántə minji, shú ná bi bág nə zény kǎlə shwóg, bi kú lámusa ja bí má bwámá nə məkəgula yí. ¹² Dugá yə Zembî Sóŋgá akíba nə məshusug, nyə muud nyə á má sá ná bi bág nə ŋkul bii dún kɔw lú isâ nyə á má kwəməsa shú búúd bɛ yí, bwá ngá cugə mánjkenya mé dí wá.

Yésus-Kríst, amádí á isâ byēsh

1:7 Ipafras: 4.12; Flm 23 **1:8** 1Kr 8.1 **1:9** Ifz 1.17; Flp 1.9 **1:10** Ifz 4.1; 2.10; Flp 1.27 **1:11** Rom 5.2; Ifz 1.18; **1:13** Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3 **1:15** Mwân acumbâ: Ciyá ni í ngə lwó mfií Yésus jí nə ndí yí, kú bə fwo-byél. **1:16** 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † **1:16** Yésus wá nyə á ngə wéeshali ŋkul má Zembî, ngə té isâ nə ndí. **1:17** Yuá 1.1; 8.58 **1:18** lúu á Dɔ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5 † **1:18** Námá nda lúu í du yə nyúul cug í dágú lwó nyúul məzhíi ná, a ngə yə Dɔ dé cug, a ngə lwó bwo məzhíi. **1:19** 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 **1:20** Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16

¹³ Nyə a tí yíl shé mpâl á məyídúgád, ntɛɛŋguli shé Faan mə Mwán yé abábə dî. ¹⁴ Mwán yé wɔɔŋg wá nyə á balan nə ndí zə tɔ tɔn, yíl shé mánýámád yé, a juu ntág shé *misám.

¹⁵ Nyə á zə lwó buud sâ Zembî jí yí, Zembî múúd cúgə nə ŋkul dág yé. A ji Mwán acumbâ má Zembî*, á ntə isâ byēsh Zembî nyə a té yí. ¹⁶ Nəcə nyádí wá ŋkúl má Zembî í á ngə wú†, í ka ngə té isâ byēsh yá gwów nə shí yé. Isâ byēsh, nə byɔɔŋg í ngá nyîn yí, nə byɔɔŋg í áŋgə nə nyîn yí, tɔɔ otówe ɔ shwóg wá məyídúgá, tɔɔ byɔɔŋg bísá nə icwámba yí, nə byɔɔŋg í ngá wá buud mánýámád yí, nə byɔɔŋg í ngá lwó buud mpâl yí, nyə wá nyə a té byēsh, nyə a té byo shú dé nyáméfwó. ¹⁷ Nyə á du bwey bə, isâ byēsh nda fwo bə; nyə wá ngá shúgal isâ byēsh. ¹⁸ A ji lúu á *Dɔ, Dɔ í njúl nyə kug nyúul†. Nyə wá jisá shug lú cug ágúgwáan, a ji muud áshúshwóógú bwelélə gwúm; í á siy ntó shú ná a bág shúshwóógú ikómb byēsh. ¹⁹ Zembî nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa nə nyáméfwó jíg wá *Kríst ncindí nə ncindí. ²⁰ Zembî nyə a

gwág námá nywa ná á nyingə sá ŋkwambulə mpədúgá nyə ná isâ byêsh, tə byəŋg bí wa shí yí, tə byəŋg bí gwów yí. Nyə á ka ntí Mwán yé Kríst zə yə kwolós dí, shwiy dəŋg dí wá Zembí nyə a wá mətəla mpədúgá bənōŋ isâ byêsh yé.

²¹ Bì bāŋ, bí a shígé dū bə nə wōŋgó nə Zembí yág, mitədúgá mín nə bów-bôw mísóólúgú mín mí á sá ná bí bág mizhízhín myé. ²² Zembí má sá ja gaád ná, shwiy nyúul má Kríst í á yə yí, í sáág ŋkwambulə mpədúgá binōŋ nyə, shú ná a bág kə təl bí nyádí míshúd bí njúl minkēŋkē, kú nə lág, kú nə sá á jumág. ²³ Í bá bə ntó ŋkí bí mə nada nə búgə fwámé nada ná bóó, kú fúfug; ŋkí bí mə bó kú magulə ná gúl sâ í zág təl bwándúlə bí ŋgə bwánd sâ bí á gwág Jəjə Lāŋ dí yí. Jəjə Lāŋ wəŋg wə osóol ɔ mäsáal ó Zembí bwə á cündə shí ga nyêsh yí. Mə Pwôl mə ji ŋgwól sóol mäsáal ŋgə cündə Jəjə Lāŋ wəŋg yé.

Pwôl nyə á bul wáduga

²⁴ Mə ŋgə gwág məshusəg ja má ŋgə jug shú dún ga. Nəcə jugúlə má ŋgə jug mádí nyúúlúd yí, mə ŋgə jusa *incwaw í ntəg nyúúl má *Kríst í jéla nə bwəma nə ndí yí, nyúúl má Kríst nyəŋg wə *Də lú óbúgula. ²⁵ Mə á zə bə sóol mäsáal Də dəŋgúd nə yələ Zembí nyə á yə mə iséy ná

mə bwíŋgug bí Lāŋ yé wêsh ncindí yí, ²⁶ mə bwíŋgug bí *ndimba nyə á ŋgə baagulə shwoó dí ikala í búúd í dúgə cə, də cə, də cə yí; nyə a má ka zə wéeshuli byo, lwó minkēŋkē mí búúd myé. ²⁷ Nəcə á cēel ná bwə mpúg bímbí ndimba wəŋgú jí nə milwanə íkúl ishús dí yí, yuug jé jəŋg jí ná: Kríst jisə bídí ícugud; ntó, bí je ŋgə jí nə búgə ná bí mə bá jí nyádí jiya gúmád. ²⁸ Kríst wəŋgú, nyə wə sá bāŋ ŋgə bwiŋg yé. Sə ŋgə bwiŋg sə ŋgə sá ná muud yêsh sáág ncə, sə ŋgə lwó muud yêsh sâ í jéla nə sīy yí. Sə ŋgə sá iséy byəŋgú nə bímbí lú fág dēsh sə bí nə ndí yí, nəcé í jii ná sə sáág nə muud yêsh mə bá tōw mísh má Zembí dí yé fífəg búgəd. ²⁹ Shú dəŋg wə má ŋgə líduga nə cúná yí, mə ŋgə cúna cúná jəŋgú nə ŋkul má Kríst í ŋgə nyín mádí cəg dí yí.

2

¹ Mə ŋgə bul jii ná bí mpúg ná mə ŋgə cúna məma cúná shú dún, nə shú ókrísten wā Lowdisé, nə shú bóólúgá bēsh bwə abwélé dúg mə wá. ² Mə ŋgə cúna shú ná milām mí səlūg bwo shí, nə bwə céélagí, cēelí jəŋg í sáág ná bwə búlūg bə leedyá; mə ŋgə námə cúna shú ná bwə bíig ibwádán múúd má də bii ja fág í mú nyə lwándúlá yí, bwə mú mpu ndimba Zembí nyə á ŋgə ná baagulə shwoód yí, ndimba

1:21 Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 **1:23** 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 **1:24** 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 **1:25** Ifz 3.1-3 **1:26** 2.2; 4.4; Ifz 3.6 **1:27** gúmád: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 **1:28** Ifz 4.13 **1:29** Ifz 3.20; Flp 4.13 **2:2** 1.26-27; Ifz 5.2 **2:3** Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19

wɔɔŋgá wúsə: Kríst. ³ Nji nyádí wə múúd jí nà ŋkul kwey sá jêsh í dúgyá nà fəg nà mpúyá yí.

Pwôl ŋgə kéwəli obúgula

⁴ Mə ŋgə ci ntúni shú ná muud nda zə nà jə mbúló kaand zə shüig bî. ⁵ Mpugá ná, tɛɛm bə ná mə cugé nûŋ bídí, *shíshim wâm wí nûŋ; mə jí nà məshusug nə ŋgələ dúg ná bí ŋgə mpu táág isâ bídí ícug dî, búgá bí ŋgə *búgula *Kríst yí í təl ná shím.

⁶ Ná ndéé, nda bí á má lág Kríst Yésus ná nyə wə jí Cwamba wún ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bé yí. ⁷ Bî é cugə ntó bî má nada nə nyə, bî ŋgə magulə nji sâ í ŋgə zhu nyádí yí, bî ŋgə kyey nə búgə jín nji nda bwə á jíguli bí ná, bî dúgə bul lə mánywa bwə sá bí má.

⁸ Bî ó bɛy ná muud zég nə dúl váál mbéé faasúlə íciyá zə sá ná bî gwágúg nji nə nyə, mbéé məshügá wə mənî. Məshügá mɔɔŋg mə ŋgə ŋwa ŋkul íjâm nə ijag dî, nə míshíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí ga myáád*, kú bá wə Kríst. ⁹ Nəcə Zembî nyəméfwo njul nyúúl mə Kríst dî ncindî nə ncindî. ¹⁰ Kríst wɔɔŋg dí wə isâ í ŋgə zhu bí shú ná bî bág lwándúlá məzhí mēsh yé, nyə muud mə jwú

nə isâ yâ məyídúgú í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí. ¹¹ Bî a síya wún ábiwáág Kríst dí kwoŋud; mbwə mə múúd dí í á sâ bí nyə. Nyân nyə á zhu wə Kríst, nyə a yíl ŋkul *mísám mí á dɔ bə nə ndí bídí mílâm dí yí. ¹² Ntó jí ná duwanələ bí á duwan yí, bínŋ Yésus bí á dɔw, bínŋ mú gwúm. Jí ntó nəcə bî a búgula ŋkul mə Zembî í á gwúmushi Yésus yí†. ¹³ Ná ndéé, nə iwushí bí á dɔ wush yí, nə bələ bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá ná bî bág mimbimbə. Nji, ja gaád íí, Zembî mə nyingə yə bínŋ Kríst cug, a mə jím bal shé iwushí byêsh. ¹⁴ Nyə a mə yíl mícilyá mí á ŋgə lwó ná shé á jag sá myá. Mícilyá myɔɔŋg wə mí á dɔ bə nə məmpéndí mə á dɔ bwaagulə sə məbɛɛ má. Nyə a mə bwambulə myo kwolós dî, caam myo. ¹⁵ Isâ yâ məyídúgú í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí, Zembî nyə a mə déég byo ŋkul dɔɔmb nyán, a ŋgə julə kə nə byo mbaadə nə mbaadə tām buud, ŋgələ lwó ná í músə mikwám myé.

¹⁶ Ntó, muud nyə ajáláyé nə cígə bí iwushí shú sá í dúgyá nə dæg nə məŋgul yí,

2:4 2.8; Rom 16.18 **2:5** 1Kr 5.3 **2:7** 1.23 **2:8** 1Tm 6.20 * **2:8** míshíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí ga myá: Ofeeshe ɔ Kálad Zembî bēsh bwə cugé bul bə cún ŋgwūd na ciyá níid. Sá bāŋ sá ŋgə ci ntúni nəcə sá mə dúg ná Pwôl ŋgə ci mənŋkul má dá ŋgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Ból bwə ŋgə cí ná jísa «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námá Gal 4.3, 9. **2:9** 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21

2:11 Ifz 2.11 **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † **2:12** Sá bí nə ŋkul féég na ná «bí ŋgə búgula ná ŋkul má Zembî í á gwúmushi Yésus yí í mə yíl bí mányámá mə mísámúd». **2:13** Ifz 2.1, 5 **2:14** Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 **2:15** 2.9-10 **2:16** Rom 14.1-6 **2:17** Heb 8.5

ηκί ntâg sâ í dúgyá nâ zan mácúwo mēmyôl ηκί osábaad yí. ¹⁷ Mæcεε mâ isâ íni má á bæ nji tâη nda shishîm í á ηgê lwó ná isâ í ηgê zê yí; nji, wê Yésus-Krîst wê fwámé isâ bîsô yé. ¹⁸ Muud nyê ajálâyé nâ kænd bí koogú nâ ijwad nyúúl í mēshîigâ, nâ ηgêlê yê *wéηgales gúmá. Buud bwê sâ mîsôólúgú myôηg wâ bwê dâ bul wâ lúú isâ bwê dâ dúg mântamêd yí, bwê ηkêny mēnyúul ntô cwûd, í njúl ná milúú myân wê mí ηgê fwô mitédúgá myân. ¹⁹ Bwê ánádayé nâ Krîst. Í njúl ná, nyê muud jí lúú yé, nyê wê ηgê wîl kug nyúul wêsh, a ηgê námá mpu táág ísέy í mēbwôzô mē nyúul nâ mîsê sagá, shú nâ nyúul í wîyúg váál Zembî mē céel yí†.

Cug má krîsten

²⁰ Binôn *Krîst bí á yê, shwîy dōηg í á má sâ ná bí béégyág nâ bôw-bôw *mîshîshim mí ηgê kyey nâ isâ yâ shí ga myá. Ká nêcé jí bí ηgê ná cugê nda buud o shí ga yí? Nêcé jí bí ηgê magulê ná bwê ηgêg nâ yîmbulî bí nâ mēmpândî māsô ná: ²¹ Cî wo kú ηwa sâ ga! Cî wo kú dâ jîni! Cî wo kú kúnya nâ jîmî! ²² Mēmpândî mēni má ηgê dúgya nâ isâ bîsô ná, wô kâ shîn balan nâ jân, í shîn yí. Mēsê nji mæcεε nâ minjîgúlâ myâ

buud. ²³ Mēmpândî mēηgê má ηgê jîguli ná muud sâág mîl mîsôólúgú bwê á má ηgê wâ yêbêd myá, yê wéηgales gúmá, sêl mēnyúul shî, cûg nyúul. Minjîgúlâ myôηg mí ηgê bæ nda mí ηgê yê buud fwámé fûg, nji í njúl ná mí cûgê nâ ηkul sâ ná muud mpûg máând íyêesh yâ lâm yé.

3

¹ Ngaá bí mē mpú ná binôn Krîst bí a gwûm? Ntô, ηgêgá nâ sô isâ í dúgyá nâ cug á gwôw kûl Krîst njúl Zembî dí mbwê mēncwûm yí. ² Wágá milúú isâ í dúgyá nâ cug á gwôw yîid, kú bæ byôηg yâ shí gaád. ³ Nêcé, binôn Krîst bí á yê, cug jîn jîsê shwoód wê Zembî kûl Yésus jîsô yí. ⁴ Ja Krîst muud jí cug jîn yé má bá zê lwôya nyúul yí, binôn mē bá nyîn, bí ηgê námá ηkênawa nda nyê.

⁵ Nda jí ntô ná, ηgêgá nâ gwîllya ijâm bîn yâ cug á shí ga; ntô jí ná isâ nda jânga, nâ mîsôólúgú mí áduðanâ, nâ íyêesh í ayîyáág, nâ bôw-bôw íyêesh, nâ yêesh mábîi, nêcé yêesh bâlê nâ mēbîi jîsê yâlê ηkûmba zembî áyadúg gúmá. ⁶ Bôw-bôw isâ íni wê í dâ sâ ná mpimbê má Zembî í bíig buud o málwê. ⁷ Kuú njôond wân í á bæ námá ntô ja bí á dâ ná bē isâ byôηg yág yí. ⁸ Ná ndêé, ja gaád íí, myáásugá isâ byôηg:

2:18 Ifz 1.21 **2:19** 1.18; Ifz 4.16 † **2:19** Váál lúú í dâ wîl kug nyúul, dâ námá mpu táág ísέy í mēbwôzô mē nyúul nâ mîsê sagá yí, ntô námá wê Krîst muud jí lúú yé ηgê wîl Dô lú obúgula dêsh ncindî yé. **2:20** 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 **2:21** Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 **3:1** 2.12; Ifz 1.20 **3:2** Mat 6.33 **3:3** Rom 6.4; 2Kr 5.14 **3:4** Gal 2.20; Flp 1.21; ηkênawa: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 **3:5** Gal 5.19-21 **3:5** Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 **3:6** Ifz 5.6 **3:7** Rom 1.18; Ifz 5.8 **3:8** Ifz 4.29; 5.4

myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwɔlə lâm, nə məlwiý, nə dúlə cúwal ícúwúlí-cúwuli. ⁹ Kúgá ná ðə bwiingya íjɔ́ mpédúgá nyín, nəcé, nda múúd mə ðə yíl káándə nə, bí a mə yíl mbií múúd bí á ðə fwo ðə bə yí nə misóólúgú myé myêsh, ¹⁰ bí a mə bwáád kukwuməga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wəɔŋgú, Zembî mə ðə sá nə í nyíngəg ngə bul bə gúgwáan ngə bɛɛla nyə muud nyə á té nyə yé. A ðə sá ntó shú nə buud bwə mpúg nyə váál í jəla yí. ¹¹ Na músə nə, muud nda ná nyíngə ðə bə nə tédúgá nə mwā Gərêk wə éga, mwā *Yúden wə éga, ŋkí nə nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga ji jool; lwaá wəga, fulí muud wə éga. Mbê, bini í cúgé ná nə mfií, nji Kríst wə ji nə mfií, a njul ntág múúd yêsh ngə *búgula yé lámúd.

¹² Ntó ji nə Zembî nyə a mə féeesh bí, nyə a mə sá nə bí bəg minjəkɛkɛ mi búúd, á bul cɛɛl bí. Ntó, bwáádúgá mbwéédí ágúgwáan, ntó ji ná: bí gwág búúd cey lámúd, bə nə jə lâm, muud kú bwɛɛ ŋkɛny nyúúl, ðə bə nji lám nə shɛɛ, kú nə milámusa. ¹³ Dugá bə nə jísów mpédúgá nyín. Ŋkí ngwól *mínyəŋə woó mə byaagula nə wo, wo juu nyə námə nda Cwámbe nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sâ í ká bul bə wə cɛɛlí; gwə wə í é sá nə bí mpúg bə leedyá.

¹⁵ Kríst nyə a jəw bí zə sɛɛŋg

búbə ngwúd shú nə bí cágəgí mpwogé mpédúgá nyín. Ságá nə mpwogé wəɔŋg lwándúg bí milámúd. Dugá lə mánywa.

¹⁶ Ságá nə Kéel mə Kríst í lwándúg bí milámúd nə cwóó; dugá yəya mínjígúla, bí ðə sá nə nyíga kéwuli nyíga, nyíga kéwuli nyíga nə fag nyín nyêsh; bí dágé sey ósóm nə minjwa nə isusa yâ Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bí ngə lə Zembî. ¹⁷ Nə iciyá bí mə cí yí, nə isâ bí mə sá yí, dugá sá byêsh jínə mə Cwámbe dí, bí dágé lə Zembî Sóóŋgú kwon yéd.

Cug á mpédúgá okrísten

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá nə ogwúm bín bwə jwúg nə bí. Ntó í jálá nə buud ɔ Cwámbe yé. ¹⁹ Budúm ɔ, cɛɛləgá budá bín, nda ðə ŋwa bwo nə ŋkád.

²⁰ Yé bwân, ságá obyól bín məgwág məzhií mêsh, ntó ji jə sâ mish mə Cwámbe. ²¹ Yé ósóóŋgú, kúgá ðə sá nə bwân bín bwə dág gwág ízhuŋə, mənyúul mə á bá tag bwo.

²² Yé ósól ɔ məsáal, ságá omása bín bâ wa shí mishwun məgwág; kú bə nji ja bwə ngə dág bí yí, í á bá bə nda bí ngə sɔ nə bí nyínúg mish mə búúdəd. Ságá bwo məgwág nə lâm ngwúd, váál í yé Zembî gúmá yí. ²³ Sâ jêsh bí mə sá yí, bí sá sóólúgú í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá mə cí nə bí ngə sá shú mə Cwámbe,

3:9 Ifz 4.22, 25 **3:10** Mat 1.26-27; Ifz 4.24 **3:11** 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13

3:12 Ifz 4.2-4 **3:13** Ifz 4.32 **3:14** Ifz 5.2 **3:15** 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23;

4.4 **3:16** Ifz 5.19-20; Heb 13.15 **3:18** Ifz 5.21-6.9 **3:24** Ifz 6.8

kú bæ shú búúd. ²⁴ Dugá sá ntó bi ngé mpu ná Cwám̃ba m̃a bá yə bí k̃ow lú is̃a nyə á má kw̃am̃sa t̃añ mỹána shú búúd bé yí. ²⁵ Nəcə muud yēsh m̃a sá ol̃il̃ing̃i yé m̃a bá ŋwa mỹána mỹa ol̃il̃ing̃i bé, na ji kú ña s̃usaalē.

4

¹ Yé óm̃asa, balañgá ña osóol ɔ m̃as̃aal b̃uñ ṽaal d̃ús̃é t̃út̃əl̃i kú ña iñkw̃il̃i yí, mpugá ná bi bí nám̃a ña M̃asa joñ d̃i.

*Pw̃ol̃ m̃a cw̃inỹ ókr̃ist̃eñ
(Ifz 5.14-17; 6.18-20)*

² Dugá j̃əg̃ula ña Z̃emb̃i ja j̃esh, w̃ágá l̃uũ c̃iñəng̃ú bi d̃úg̃é yə nyə ak̃iba. ³ Ng̃əgá nám̃a j̃əg̃ula ña Z̃emb̃i shú d̃ús̃ú ná a júw̃ug̃ mpumbé shú kéel sá ng̃ə b̃wĩing̃ yé ná m̃a b̃wĩing̃ug̃ *nd̃imba m̃a *Kr̃ist̃, s̃a í m̃a sá ná m̃a k̃əg̃ m̃imb̃wug̃ d̃i yí. ⁴ Ng̃əgá ña j̃əg̃ula nám̃a ña Z̃emb̃i shú ná m̃a b̃wĩing̃ug̃ kéel d̃əəng̃ú ná s̃əŋ s̃əŋ nda í j̃i ná m̃a s̃áag̃ ná.

⁵ Buud b̃w̃é c̃úg̃é *D̃ɔ d̃i w̃á, bi ɔ d̃u bæ ña f̃ug̃ ja í w̃óos ná b̃iñəŋ b̃əg̃ yí. Mpugá balañ ña m̃əfw̃ala m̃əəng̃ m̃ēsh. ⁶ Iciyá b̃iñ í d̃úg̃ bæ ja j̃esh ñi iciyá í m̃paam, ŋk̃i nywa nda b̃w̃é ámə w̃a ca, shú ná bi d̃úg̃ m̃pu b̃əsa ña muud yēsh ṽaal í j̃əla yí.

⁷ Mw̃áang̃ Tishik m̃a b̃ul̃ c̃eel yé, s̃óol m̃as̃aal m̃a Cwám̃ba, s̃óol m̃as̃aal ab̃úg̃ul̃ag̃, nyə e bá jaaw bí is̃a byēsh í d̃úgyá ña

m̃a yí; a jis̃ə shw̃é waam̃a sá ng̃ə s̃ēy ña Cwám̃ba yé. ⁸ M̃a ng̃ə bul̃ nt̃i nyə ná a z̃əg̃ lw̃ó bí cé sá t̃al̃ yí, zə s̃əl̃ bí mil̃am̃ shí. ⁹ M̃a m̃a nt̃i bá *m̃inỹəŋ̃ə waam̃a ab̃úg̃ul̃ag̃ m̃a b̃ul̃ c̃eel yé, Onez̃im̃, m̃byágá á ñūŋ b̃id̃i. B̃w̃é é zə jaaw bí sá j̃esh í ng̃ə c̃ɔ k̃aad̃ə yí.

M̃ab̃ád̃á

¹⁰ Aristárug̃ muud sá j̃i m̃imb̃wug̃ d̃i yé ng̃ə b̃ada b̃i, t̃ə M̃árkus m̃inỹəŋ̃ə m̃a Barnábas; nyə w̃é m̃a á nt̃i bí m̃ək̃əl̃ ná: «A k̃a zə ñūŋ, bi ɔ l̃əg̃ nyə ṽaal í j̃əla yí». ¹¹ Ỹesus̃ j̃i ña d̃ul̃ j̃iñá ná Yustos yé ng̃ə nám̃a b̃ada b̃i. Mp̃əd̃úgá *Oyúdeñ b̃w̃é á m̃a *b̃úg̃ula Ỹesus̃ w̃á, ñi ol̃óol̃ ɔni w̃é s̃əñəŋ̃ ng̃ə s̃éy Faan m̃a Z̃emb̃i w̃á; b̃w̃é á m̃a bul̃ w̃á m̃a ŋkul̃ lám̃əd̃. ¹² Ipafras, m̃byágá á ñūŋ b̃id̃i ng̃ə nám̃a b̃ada b̃i. S̃óol m̃as̃aal m̃a Ỹesus̃-Kr̃ist̃ w̃əəng̃ú nyə aŋg̃ē ña ỹow̃ gw̃ánal̃ə shú dáñ m̃əj̃əg̃ula m̃əd̃. A ng̃ə j̃əg̃ula ná bi t̃ow̃úg̃ b̃úg̃əd̃ ná sh̃im̃, bi b̃əg̃ okr̃ist̃eñ b̃w̃é á m̃a lal̃ w̃á, bi d̃úg̃é bæ c̃uñ ja j̃esh ña s̃a Z̃emb̃i ng̃ə j̃i ná bi s̃áag̃ yí. ¹³ M̃a ng̃ə b̃wĩing̃ l̃añ yé ná a ng̃ə bul̃ ŋwa njug̃ú shú dáñ ña shú b̃əəng̃ w̃a L̃ow̃dis̃ē, ña b̃əəng̃ w̃a Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, j̃w̃ów̃ada m̃a b̃ul̃ c̃eel yé ng̃ə b̃ada b̃i, t̃ə D̃emas̃.

¹⁵ Bi ɔ b̃ád̃á s̃ə b̃w̃áang̃ w̃a L̃ow̃dis̃ē, bí b̃ada nám̃a Ñem̃uf̃a, ña D̃ɔ í d̃u s̃eəng̃ya

3:25 Zhk 2.1 **4:1** L̃əv 25.43 **4:2** Rom 15.30; Ifz 6.18-19 **4:2** Flp 4.6; 1Te 5.17 **4:3** Rom 15.30 **4:4** 1.26 **4:5** Ifz 5.16 **4:6** Ifz 4.29; 1Pr 3.15 **4:7** Tishik: Ifz 6.21-22 **4:9** Onez̃im̃: Flm 10-12 **4:10** Aristárug̃: Mis 19.29; 20.4; 27.2; M̃árkus: Mis 12.12 **4:12** Ipafras: 1.7; Flm 23 **4:14** Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; D̃emas̃: 2Tm 4.10 **4:15** L̃ow̃dis̃ē: Mb̃a 3.14

nyádí njów yí. ¹⁶ Ja bí mé bá shîn l̥ kálaad éga yí, bí ɔ bá kænd D̥ á L̥owdisê nyə, bwé ó bá l̥, bí ka námé bá l̥ nyəɔŋg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cigá nə Arship ná a kwéémbug séy Cwám̥ba nyə á yə nyə yí, shú ná a sáág gwo váál í jéla yí. ¹⁸ Mə Pwôl mé cilə bí məbédá méga nə mbwé wâm: Bí ɔ tédúgá ná mə j̥i mímbwugəd.

Zembî ké sá bí mpaam.

**Kálaad
ashúshwóógú
Pwôl nyə á cilə
buud ó Tesaloníka
yé
Isâ í dúgyá nə
kálaad
ashúshwóógú mə
Pwôl shú
Tesaloníka yí**

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábeé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipî. Ja jəong wə nyə á fwə Də á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á læl zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá ná bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Ná ndeé, ja Pwôl bənôn gwoong jé bwə á bə Atên yí, nyə á kənd Timotê ná a kág dúg nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timotê nyə á ka kə, a mú nyingə, kə bwəma nə gwoong Kərənt. A mú jaaw Pwôl ná obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, búsə nə bíl ísâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sá bí nə ŋkul ci ná kálaad wəongú ji nə mənkwə ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembî akíba nəcé məkál á mə bii má mə lwó ná obúgula wə Tesaloníka búsə nə kuú njəond íjélá nə bə yuug yí.

- (2) A nyingə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntâg cəel ná bənôn bwə nyingəg dúgya (1.1–3.13).

- (3) A bándúlə bwo ná bwə wáág ŋkul nə ngələ kwambulə kuú njəond wáŋ (4.1-12).

- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi yí nə zíyé mə Yésus-Kríst yí (4.13–5.11).

- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwûŋ nə məbədə (5.12-28).

Məbədə

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, sənôn Silvê nə Timotê. Sá mə cilə bí *Də á Tesaloníka, Də dúś Də mə Zembî Sónŋú bá Cwáməba Yésus-Kríst yí. Zembî kə sá bí mpaam, kə sá námə ná bí cúgəg ná shé.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sá ngə yə Zembî akíba ja jêsh shú dún bí bêsh, sə anŋə nə bwəle yəw ngələ wə bí mājəgula măsúd. ³ Sá ngə bul téduga bí mísh mə Zembî Sónŋú íshéd nəcé: búgə jín í cúgə ná á shílág; cəelí jín nda bə á shwánág; bwándúlə bí ngə bwánd Cwáməba íshé Yésus-Kríst nə búgə yí wúsə álal-ŋkul. ⁴ Yé bwááng Zembî mə cəel wá, sə ngə téduga bí ntó, sə ngə mpu ná Zembî nyə a féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jəjə Kéel sá á ngə bwiing bí yé nyə a shígə bə nji iciyá í mpu; Nkəŋkə Shíshim

nyə á ngə lwándulə iciyá byəəngú nə ŋkul má Zembî, sá ngə *búgula nə milám mísú myêsh. Kuú njəənd sá á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mán, bí a shí dág wə.

⁶ Bì a dág, bí mú námá sá nda sá, sá námá nda Cwám̃ba, bí lág Jəjə Kéel nə məshusug má á ngə zhu wə Nkəŋkə Shíshim má, í njúl ná bí á bə *íncwaw í ntug dí ná liid. ⁷ Sâ jəəng í má sá ná obúgula bēsh wā Masedwān nə bəəng wā Akayî bwá mú dū ŋwa yuug nə bî.

⁸ Kéel mə Cwám̃ba í á má lás nūŋ bídí nda kwólón; lân í má kyey kúl jēsh ná bí mú fwámé obúgula ó Zembî; mə ngə ci ná kúl jēsh, kú ná bə nji Masedwān nə Akayî. Í cugé ná nyingə bə sâ sá bwíingug. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwá ngə jaaw nda bí á má lág sá fwámé lág ná; ná bí a má yíl mílám ózembî ó áyadúg dí, kənd wə Zembî shú ná bí séyúg nə Zembî jí fwámé Zembî yé, Zembî á kuwō. ¹⁰ Bwá ngə námá jaaw ná bí ngə bwánd Mwān yé ná a bá zhu gwōw, Mwān yé Yésus nyáméfwó nyə a gwūmushi yé, nyə wə nyə a má sá ná shé fáámugí nə mpimbə má Zembî.

2

Iséy Pwôl nyə á sêy Tesaloníka yí

¹ Bwaəng, ngaá ná biméfwó bí mə mpú ná njəənd wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bə ná

sá á fānda zə ngə kyey ntó? ² Bì mə mpú ná sá á zə wósós bídí sá má fwo bul jug, sá á bwəma nə cúgə Filipí. Nji, Zembî wúsú nyə á yə sá ŋkəŋ í á jəla yí. Ŋkəŋ byəəng wə í á sá ná, mizhízhíŋ mí á tēem ngə lumbuli nə sá məzhíí mēsh íí, sá báá sá á ngə námá bwíing bí Jəjə Kéel má Zembî. ³ Bì má jəlá nə mpu cínəng ná sá a shígé ngə bwíing bí Kéel dəəngú nə mitédúgá mí íwushî, sá áshígé ngə sêy nə milám mímbá, kú sá ísέy í mákəŋ. ⁴ Í yidá bə ná, Zembî nyə á fwo faas sá ná ndéé a mú magulə sê, a mú yə sá Jəjə Kéel ná sá kág ngə bwíing. Ntó, lésú sá á ngə lás yí, sá a shígé ngə lás wə mbií á ná buud bwá fáágug sê; sá á ngə yida lás mbií á ná Zembî gwágúg sê nywa, nyə muud mə dū dág mitédúgá myā milám yé.

⁵ Haaw. Bì mə mpú ná sá a shígé bwēle jwángulə múúd nə iciyá í mpu, sá nda sá mísóólúgú mí ncwəngə, Zembî jí wúshined. ⁶ Sá áshígé ngə sə gúmə tə bídí, tə bósól búud dí. ⁷ Í njúl ná sá á shí bə nə zhíí ná sá zág lwó bí mpəl. Ngaá nə *buud ó lwámá ó *Kríst bí nə ŋkul lwó búud mpəl? Nji, sá á yida ŋwa bí nə lám mácey nda nyəəngú má ŋkəŋgúlə bwān yé. ⁸ Mətag məəng má á sá ná, sá á tēem yə bí Jəjə Kéel, sá á ngə jii jíg ná sá má yə námá bí icug bísú yā sáméfwó, nəcé bí á shín zə bə sá wəalām.

1:6 Mis 17.5-9; 2Kr 6.10; 2Te 3.7, 9

1:10 5.1-2, 9; Rom 5.9

2:1 1.5, 9

2:4 Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2

1:8 Rom 1.8

1:9 Yuá 17.3; Mis 14.15

2:2 Mis 16.19-24; 17.1-9

2:3 2Kr 4.2

2:5 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23

2:6

⁹ Bwaanḡ, ngaá bí nga táduḡa wádúgálə sá á nga wádúḡa sêy yí. Sá á nga cúndə bí Jǝǝ Kéel sáméfwó sá dúgá sêy bulú nə mwásə shú ná tɔɔ muud ḡwûd nə ḡwûd nda ḡkêny mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshined, Zembî námə wúshined ná kuú nǝɔnd sá á nga kyey nə bí obúḡula yí í á bə kuú nǝɔnd Zembî mə céel yí, kuú nǝɔnd á otútəlí, nda nə sâ á jumúḡ. ¹¹ Bí mə mpú námə ná sá á nga ḡwa muud yêsh a bídí nda sóḡḡá mə du ḡwa bwân ná. ¹² Sá á du cwîny bî, du ləl bí mǝnyúul, sá du báásulə bí ná bi kyéyug kuú nǝɔnd Zembî mə céel yí. Bí mə jəlá nə cugə ntó nəcé Zembî nyə á jôw bí ná bi bág buud ó Faan dé, ḡwa dán kəw nyádí gúmád.

¹³ Sá nga námə yə Zembî akíba nə gúl sâ; jí ná, ja bí á gwág Milésú mí Zembî sá á bwiing bí myá, bi á lág myo nda mísə ná. Bí a lág myo ná mísə Milésú mí Zembî, kú bə kéel yá buud ɔ shí ga. Milésú mí Zembî myɔɔḡ wə mí ḡḡə sêy bí obúḡula dí ícugud.

¹⁴ Ná ndéé bwaanḡ, bi a mə sá námə nda mədɔ mə Zembî mäsə Yudea mə ḡḡə bɛ Yésus-Kríst má. Buud ó ləɔm bân bwə á mə námə wáámə bî nə ifumuga námə nda *Oyúden bwə á wáámə mədɔ mɔɔḡḡá nə ifumuga ná.

¹⁵ Oyúden bɔɔḡ bwə á gwú Cwámə Yésus-Kríst, bwə

gwú *buud ɔ mícúndə, bwə á jág námə bul wáámə sá nə ifumuga. Zembî nyə ḡḡə nə gwág bwo nywa, bwə ḡḡə lúmbəli nə buud bēsh. ¹⁶ Bwə ḡḡə ntágulə sə ná sá nda bwiing íkúl ishús Jǝǝ Kéel, bwə acéélé ná íkúl byɔɔḡ í dúḡḡ cug. Sálə bwə ḡḡə sá ntó yí, bwə ḡḡə casulə *səm wáḡ ná í bág ncindí. Bwə á mə ka bwəma nə mpimbə mə Zembî.

Pwôl nə yéesh ná a ká dúḡ okristen wá Tesaloníka

¹⁷ Bwaanḡ, sá bân jísú kóɔmb di, tɛem bə ná sá á mə bééḡya nə bí fúfwálá mísh mäsú nda ná dúḡ bí, milám mísú myáá mí leedyá nə bî. Ntó, nda sá á bul bə nə məma yéesh ná sá nyíḡḡə dúḡ bí ná, sá á ḡḡə yáág ná sá mə zə nûḡ bídí. ¹⁸ Búbálé sá á mə yáág ḡkí ja ḡwûd ḡkí ija íbá ná sá mə zə dúḡ bî, ná ndéé mə Pwôl; ká, *Sátan nyə a mə ntágulə ná sá nda zə. ¹⁹ Ye bi ampúyé ná bi wə ḡḡə sá ná sá ḡḡə nə bwánd Cwámə Yésus nə búḡá? Ngaá məshusug mäsú mə ḡḡə zhu bídí? Bí wə jí *túm gúmá sá mə bá ḡḡə bəḡwa ná ndí Yésus dí míshád ja á bá nyíḡə zə yí. ²⁰ Mpugá ná bi wə bí sá sâ gúmá, bi wə bí sá sâ məshusug.

3

Pwôl nyə á kənd Timoté Tesaloníka

¹ Zhúḡúlá zhúḡúlâ, nda sá áshíḡé ná nyíḡə jísow ḡḡə ji

nda gwáduga bî ná, sá á dúg ná í nywa ná sá lúgúg fwó Atên. ² Sá mú nti *mínynôñû wúsú Timotê muud bá Zembî bwá ngé námá sêy sêy bwiingúla Jɔjɔ Kéel yé. Sá mú nti nyá ná a zág sá ná bi bág ná inkáñ búgá jínúð, zə cwîny bî. ³ Haaw. Í á jii ná bi bág ná inkáñ búgá jínúð shú ná mântágula má nda tí múúd makuú shí. Biméfwó bi má mpú ná mântágula mǎni mǎsə dúsu kow Zembî nyá á yə sá yí. ⁴ Ngaá ná ja sá á bə nûñ bídí yí sá á shí bwey ngə jaaw bí ná sá é bwəma ná mântágula? Ntó námá wó í má bə éga, bi má mpú ntó. ⁵ Ná ndéé, nda méé má áshígé ná nyingə jísow ngələ ji nda gwáduga bî ná, má á nti Timotê ná a zág wámbulə nda bí ngə cugə cug búgá jín ná. Má á ngə bæemb ná Mása məbwəbúlán nyə a bá bwówulə bí ná ndéé njugú sá á njwa yí mú yə íyíy-yíy.

⁶ Ná ndéé, Timotê má wósə wa wúlə nûñ bídí. A má zə ná sá jɔjɔ mǎkəl ná bí ngə ná kə shwóg ná búgá jín ná cēlí jín. A jaaw námá sá ná bí ngə ná táduga sá tádúgálə ányunywaá, bi njúl ná məma yéesh ná bi má dúg sá, nda sá bí námá ná yéesh ná sá má dúg bí ná. ⁷ Gwə wó jí ná, bwaang, məfufə ná məbwəbúlán má tɛɛm ngə ntágulə sá, mǎnyúúl má má bul nyingə lal sá ná gwádúgálə búgá jín. ⁸ Sá má nyingə cugə

ja gaád nəcé sá má gwág ná bi má nada ná Cwám̃ba. ⁹ Sá bí bul bə ná məshusug ná bí mǎsh má Zembî íshéd, nda ná mpu bímbí sá bí ná ñkul yə nyə akíba yí. ¹⁰ Sá ngə jəgula ná Zembî ntə mínji. Bulú ná mwásə sá ngə jəgula ná shé nyingəg dúgya, sá zág lwándulə sá í ngə ná fufə bí búgá dí yí.

¹¹ Sóñgú íshé Zembî nyəməfwó bá Cwám̃ba íshé Yésus bwá sáág ná zhí zələ nûñ bídí í bág sá ná wan wan. ¹² Bí ngə ciila mpədúgá nyín, bi ngə námá cēl bóól búúd bēsh. Cwám̃ba sáág ná cēlí jəong í ngəg ná yáág yáágúg námá nda cēlí sá ngə cēl bí yí. ¹³ A sáág ná milám mí bág nda ñkúñkulə bî, bi bág bə ná kuú njəond Zembî má cēl yí, kú ná sá á jumúg mǎsh má Sóñgú íshé Zembî dí ja Cwám̃ba íshé Yésus bǎnôñ buud bə bēsh bwá bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəond

¹ Ná ndéé bwaang, sá á shí lwó bí kuú njəond Zembî má cēl yí, bi mú námá ngə kyey wə. Ná ndéé, kəgá ná kuú njəond wəong shwóg ngə yáág yáágúg; sá ngə bándulə bí ntó jíná má Cwám̃ba Yésus dī. ² Bi má mpú məcwûñ sá á cwîny bí ná ñkul má Cwám̃ba Yésus má. ³ Ñkúmba sá Zembî ngə jii yí jí ná bi cugəg mbií á cēl yí. Kwanzəgá janga. ⁴ Muud

3:2 Timotê: 1.1 **3:3** Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 **3:4** Mis 14.22 **3:5** Flp

2.16 **3:6** Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 **3:7** 2Te 1.4 **3:10** 2.17

3:12 Gal 6.10 **3:13** 5.1-2; Flp 1.10 **4:1** 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 **4:3** 5.23;

1Kr 6.13; Heb 10.10 * **4:4** Bóól bwə ci ná ná: «Muud yēsh cágəg ná yé múdá».

yêsh cùgag nà nyúúl nyé* mbii Zembî mæ céel yí, ñwa nyæ nà mæjilæ; ⁵ kú bɛ bów-bów íyéesh nda buud bwé ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyonɔ̃ nà sâ nííð, nda ntɔ mínji. Nacé Cwámbe má ða kunda búúð ísâ ínííð; sá á shí bwey ða jaaw bí ntó, sá ngæ námá nyingæ báásulæ jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá ná njúwúlú Zembî nyæ a jôw shé yí í áshígé bæ ná shé ngág nà kà shwóg ngæ sá ísâ í áðudanâ; í á yida bæ ná shé cùgag mbii á céel yí. ⁸ Ná ndéé, muud mæ bán mæcwûn mága yé nyæ abáné múud, á ban Zembî muud ngá yæ bí Nkɛɲkɛ Shíshim yé.

⁹ Shú sâ í dúgyá nà cælí á mpádúgá omínyonɔ̃ yí, í ajíyé ná mæ cílæg bí, nacé mæ mpú ná Zembî nyæmfwó nyæ á má jíguli bí nda bí má jálá nà ciila mpádúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ngæ ntâg námá bwey lwóya cælí jœngú nà omínyonɔ̃ ó íshé bêsh wâ Masedwân yêsh. Bwaang, sá má bándúlá bí ná bi kág nà cælí jœng shwóg ngæ yáág yáágúg, ¹¹ bulugá sɔ cug mátæla, muud bul sɔ ná a dúgúg nji sâ í dúgyá nà nyæ yí, sɔ ná a séyúg nà mæbwé mé nda sá á cwíny bí ná. ¹² Ságá ntó shú ná bi cùgag cug í é bæ nà mæjilæ mísh má buud bwé cùgé *Dɔ dí wá; bí nda sá ná bóól búúð bwé ngág nà ñkény mbag wán.

Zembî mæ bá gwûmushi omínyonɔ̃ ó íshé

¹³ Bwaang, sá acéélé ná bi dúg jág sâ í dúgyá nà okristen bwé á má kà ígwád wá yí. Í jii ná bi dúg mpu, shú ná bí kú ða bæ ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwé ángé nà bwánd nà búgá wá. ¹⁴ Shé ngæ *magulæ ná Yésus nyæ á yæ a mú nyingæ gwûm, shé mágulægá námá ná, bœng bwé á yæ bwé ngæ *búgula Yésus wá, Zembî mæ bá gwûmushi bwo a mú kà nà bánón Yésus.

¹⁵ Gúl sâ sá ngæ jaaw bí Cwámbe nyæ a ci wæ ga: ja Cwámbe mæ bá nyingæ zæ yí, shé buud mæ bá bæ shé ngæ ná dúgya wá, shé ábúlé kà shwóg, lúgæ bœng bwé má yæ wá mpúsæ. ¹⁶ Nacé í bá bæ ná, buud bwé bá gwág kâl ngæ cúnda, wúl kúkúma *wééngales ngæ wééshuli kâl, laag má Zembî ngæ lás, Cwámbe nyæmfwó mú shulæ wú jon dí, buud bwé á yæ bwé njúl búúð ɔ *Křist wá bwé mú tééd gwûm. ¹⁷ Bwé ká shîn gwûm ntáni, shé buud mæ bá bæ shé ngæ ná dúgya wá, shé mú seengya nà bwo ná ndéé sánón mú ñkân kà mínkúdád kà bwæma nà Cwámbe nûn mínkülúd; sánón sá mú ji kandugæ á kandugæ. ¹⁸ Dugá wíya ñkul mílámúd nà iciyá íni.

5

4:7 4.3; 1Pr 1.15-16 4:8 1Kr 6.19-20 4:9 Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 4:10 2Te 3.4 4:11 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 4:12 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 4:13 5.1-2; 1Kr 15.51-52 4:13 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 4:14 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 4:15 1Kr 7.10, 25 4:16 1Kr 15.23 4:17 Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20

*Muud nyə ampúyɛ jwów
Cwámba mə bá zə yí*

¹ Bwaang, í ányíngáyɛ jii ná mə cílɛg bí shú sá í dúgyá nə məfwála nə ija ísá í bá sɛy yí. ² Nəcə biméfwó bi mə mpú ná sán sán ná jwów mə Cwámba í bá zə wóós nda júwál í də zə mpwó-bulú ná. ³ Buud bwá bá ngə ci ná: «Húúŋ! A mán mátəla e! Kú nə tɔɔ sá í kánd múúd lám gwów!» Í bá bə, buud bwá ngə lás ntó, byéndí í ó wóós bwo məseegya, námə nda mácey mə minú mə də wóós múdá á bum məshúga ná. Bwá ábúle faam. ⁴ Ká, bwaang, bi báá cugé yídúgúd*. Jwów dɔɔngú í ábúle wóós bí nda júwál. ⁵ Bi báá búsə bwán ó mánkenya bi bēsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgá. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajáláyɛ nə kə ígwád nda bóól búúd bwá ngə kə ígwád ná; shé mə jəlá nə jí nkasə, shé də cunal íyéesh íshé.

⁷ Nəcə ná, buud bwá də kə ígwád wá bwá də kə ígwád íbulú, ɔngule də fudə nə məlwəg íbulú. ⁸ Shé bāŋ buud ɔ mwásá, shé dúgá cunal íyéesh í íshé. Ntó, í jii ná shé ŋwág búgə nə cɛlí búdal íbəd dí tāŋ nda búduga í íŋkwánz ózimbi bwá də bwáád bəd dí yí, shé kə ngə bwánd nə búgə ná Cwámba mə bá sá ná shé fáámug nə íntúgúlí, bwándúle

wɔɔngú í bə shé nda tūm íŋkwánz zimbí mə də búdal lúúd yí. ⁹ Nəcə ná, Zembí nyə a shígé féesh shé ná shé zág yida bwəma nə mpimbə jé; nyə a féesh shé ná shé dúgúg cug zhí mə Cwámba íshé Yésus-Krist dí. ¹⁰ Ngaá ná Yésus wɔɔng wə nyə á yə shwiy dúsú? Haaw! Nyə á yə shú ná sánŋ sá cágəg, tɔɔ shé mə jí nkasə, tɔɔ shé mə nyingə kə ígwád. ¹¹ Ná ndɛé, dɔgá sá ná, bóól wá bóól nkúl mílámúd, bóól sá ná bóól búgə í lálug, nda bí mú ngə bwey sá ná.

Məcwūŋ mā məzhúgúlá

¹² Bwaang, sə ngə námə ci nə bí ná, bɔɔng bwá tál bí shwóg bwá ngə wáduga ngə cwīny bí cug krīsten dí wá, dɔgá ŋwa bwo nə məjilə. ¹³ Dɔgá yə bwo gúmá, bí cɛel bwo nə fwámé cɛlí nəcə sɛy bwá ngə sɛy yí. Cugəgá ná shɛɛ mpədúgá nyín.

¹⁴ Bwaang, sə ngə yáág nə bí ná bi dúg lás nə bɔɔng bwá acéélé sɛy wá; bí sá ná bɔɔng búsə nə íŋkwo wá bwá wíínzɬug mənyúul, ná bɔɔng búsə nə iləm wá məkuú mə tówúg shí; bəgá nə jisów, də jisów búúd bēsh. ¹⁵ Bi ó bey. Muud nda bweel məbów ŋgwól mə sá nyə má; yidagá də síya mənywa mpədúgá nyín, də námə sá búúd bēsh. ¹⁶ Dɔgá bə nə məshusug ja jēsh, ¹⁷ də jəgula nə Zembí kú káád, ¹⁸ də

5:2 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwál:

Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bwá afwóyɛ magulə Yésus wá bwá ngə ŋkúŋkulə nə cug kú mpu shwóg kú mpu shug: búsə yídúgúd. **5:5** Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 **5:8** Ifz 6.11-17 **5:9** 1.10; 2Te 2.14 **5:10** 4.14; Rom 14.8-9 **5:12** 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17 **5:14** 2Te 3.6, 11, 15 **5:15** Rom 12.17; Flp 1.10 **5:16** Flp 4.4 **5:17** 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2 **5:18** Ifz 5.19-20

yə Zembî akíba nə məfwála
mêsh mâ cug jín. Bí buud bí
búsá búúd ɔ *Krîst Yésus wá,
isâ Zembî mə jíí nə bí dóg sá
wó íni.

¹⁹ Kúgá ntágulə nə Shíshim
mə Zembî bág kú sêy sêy jé.

²⁰ Kúgá bæeg mpyêny íciyá í
*búúd ɔ mícúndá ó Zembî.

²¹ Dugá faas ísâ byêsh, bí də
bii nji byəŋg í nywá yí.

²² Bí ɔ káálágə nə mbií
məbôw wêsh wúsə nə ŋkul
shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbáda

²³ Zembî á mpwogé
nyəməfwó ké fúb bí ikómb
byêsh; ké baagulə bí ikómb
byêsh, nə *shíshim, nə *jîm,
nə nyúúl, byêsh í bág bə kú
nə sá á jumúg ja Cwámba íshé
Yésus-Krîst mə bá nyiŋgə zə
yí. ²⁴ Muud ŋgə jôw bí yé ji
abúgúlág; nyə wó mə bá sá
sóólúgú wəŋg.

²⁵ Bwaang, dugá jəgula nə
Zembî shú dúsú.

²⁶ Kúlálúgá mə bwáang
bêsh məkúlula mə buud ó
Zembî. ²⁷ Mə jəgula nə bí
jínə mə Cwámba dî nə bí
lóg bwáang bêsh kálaad éga.
²⁸ Cwámba íshé Yésus-Krîst ké
sá bí mpaam.

Kálaad ábêê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isá í dúgyá nə kálaad ábêê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúlá mí á kə wóós Tesaloníka, zhwoğ obúgula bwé mú bə myo, isá Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól óbúgula bwé á magulə ná jwów má Cwám̃ba í á má bwey bə (2.2), bóólúgá bwé á ban ná bwé ányíngáyé ná sêy nəcə shí í zə shîn (3.6-12).

Í á ka jii ná Pwôl cílag bwo nyíga kálaad ná a sùgúg bwo mitédúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé ònkwoond mpúsə nyɔɔng nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə a njúl námá Kərênt, a kú fwo kə Tesaloníka ja ábêê (Mis 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntúga:

(1) Pwôl má tééd yə Zembî akíba nəcə buud bwé ngə gwáduga búgá ókrîsten wâ Tesaloníka búśə nə ndí yí; a mú jî Zembî ná bwé bəg nə zény kələ shwóg tɔɔ bwé bwəmə nə cúwálí (1.1-12).

(2) A mú ntág zə ηwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isá í bá ngə sîy ja í bá bə ná Yésus wál zə yí: Mbúwúlú múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii ná obúgula bwé jísówúg (2.13-3.5).

(3) A mú ka kə shínal nə ibwádán nə iciyá yá məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí ná: «ŋkí muud nyə acéélé sêy nə məbwə mé, nyə ajáláyé námá də» (3.10).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə má cílə bí kálaad éga, səná Silvē nə Timotê. Sá má cilə bí *Dɔ á Tesalinika, Dɔ dúsá Dɔ má Zembî Sóóŋgú bá Cwám̃ba Yésus-Krîst yí. ² Zembî Sóóŋgú bá Cwám̃ba Yésus-Krîst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námá ná bí cúgəg ná shêe.

Cwám̃ba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaang, sá búśə ná sá dúg yə Zembî akíba ja jêsh shú sá á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla ná sá dúg yə nyə akíba, nəcə búgá jín í ngə lal lálúg í, cɛɛlí bí ngə cila mpédúgá nyín yí í ngə námá yáág yáágúg. ⁴ Sâ jɔɔng í má sá ná sáméfwó sá ngə bwiing mósól mádɔ má Zembî lâŋ wán nə milúú ná sâŋ. Milúú mísə sá ná sâŋ nə bí nəcə bí búśə nə zény kələ shwóg, buud bwé ngə tɛem wáámb bí nə cúwálí bímbí bwé ngə wáámb yí, búgá jín í atágé, bí ngə jísow məntágula. ⁵ Sâ jɔɔng jisə yuug í ngə lwó ná Zembî má də cígal mílású sémbyé á tútəlî. Na mə lwó ná bí mə mpíyá nə Faan má Zembî bí ngə jug nə ifumuga yá cínɔng yí. ⁶ Búbálé jisə ná Zembî jí tútəlî muud, a bá bweel *íncwaw í ntəg búúd bwé ngə

lwó bí íni. ⁷ Bí buud ngó bwəma nə məntágula wá, a bá sá ná shé yówulag ja Cwámba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə ínkácíd í *wééngəles byé yí. ⁸ Bwə bá zə bumb-bumb kuda dí, zə yə íkùl ishús nə buud bwə ngó ban magulólə Jǝǝ Kéel mə Cwámba íshé Yésus wá intúgúlí. ⁹ Buud bəəngú intúgúlí byán í bá bə ná, bwə bá kə yúúd kandugə kandugə shwóg-shwóg nə Cwámba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ñkùl nyé á milwanó yí. ¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə ná gúmá jé í nyínúg búúd bə dí yí, ná bəəng bēsh bwə á *búgula nyə wá bwə bényug nyə. Bi mə bá bə gwoong jəəngád, nəcé bi á magulə sá sá á bwiing bí yí. ¹¹ Gwə wá í sá ná sá ngág nə jəgula ja jēsh shú dún yí. Sə ngə jəgula nə Zembí íshé sáág ná bi cágəg cəg í mpíyá nə njúwúlú nyə á jəw bí yí. Sə ngə námá jəgula nə a kwííndúg bí nə ñkul nyé, bi sáág mənýwa mēsh bí ngó gwág yéesh ná bi mə sá má; a sáág námá ná búgá jín í nda ná bə á shílág. ¹² Ntó, bi e sá ná jíná mə Yésus Cwámba íshé í ñwág gúmá, bi mú námá ñwa gúmá nyádí. Mpaam mə Zembí íshé bá Cwámba íshé Yésus-Kríst wá í é sá sóólúgú wəəng wēsh.

2

Isá í bá s̄y shúshwóógú ná Cwámba zág yí

¹ Bwaang, shú zələ Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá nyingə zə yí nə nda shé mə bá s̄əngya nyádí ná, sá ngə ci nə bí ná ² bi kú fándá ləel cugula ntó, námá nda sá mə cí ná jwów dəəng í mə bwey wós. Təə nə ngwól múúd mə jaaw bí ná *shíshim í ámə jaaw nyə gúl sá, təə muud mə jaaw bí jí, təə muud mə jaaw bí ná sá wə sá ámə cilə, kúgá fándá bə nə ifwaas ntó. ³ Muud t̄em zə jwángulə bí ntudelé, kúgá b̄ə nyə. Nəcə Cwámba nyə abúle fándá zə ntáni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwə bá ngaan nə Zembí mbií áyíyáág, Mása mingáádə ngó sá ná buud bwə bág kú bísh Zembí yé mə bá fwo lwóya nyúul ná ngəñ, mása wəəngú nyə mə bwey bə ná a bá j̄ə. ⁴ Mása wəəng mə bá zə bān lúu, lúmbuli nə sá jēsh bwə jəw nə Zembí yí, bwə ngó yə gúmá yí. A bá sá ntó ná ndéé kə nyíi *Mpáánzə Zembí kə ji wu, nyəmfwó kə kude bud ná nyə wə Zembí.

⁵ Mə á d̄ə bwey jaaw bí sá ni mə njúl ná n̄ñ bídí; bi anyíngáyé ná téduga ntó? ⁶ Ja gaád bi mə mpu sá í ngó bií Mása wəəng nə a nda lwóya nyúul yí. A bá námá ka lwóya nyúul ñji ja fwála dəəng í bá wós yí. ⁷ T̄em bə ntó, sá *ndimba í ngó sá ná buud bwə bág kú bísh Zembí yí í ngə bwey s̄y. Í bá s̄y ná ngəñ ja sá í ngó laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Ná ndéé, Mása á

1:8 Iza 66.15; Rom 2.8; 1Pr 4.17

1:11 1Te 1.2-3; 5.24

2:1 1Te 4.15-17; 5.1-2

2:2 2.15 2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18

2:4 Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6

2:8

Iza 11.4; Mbú 19.15

kú bish Zembî mú bá lwóya nyúul. Nji, Cwámba mæ bá yámb nyə ngûl nə mpu yé, a mú jimb, zələ Cwámba Yésus mæ bá zə a ngə ɲkənəwə yí, í bá zə shínal nyə ná máɲ. ⁹ Mása á kú bish Zembî yé wəɲɲ mæ bá zə nə ɲkul mæ *Sátan zə ngə sá *məshimbá mimbii mimbii, nə isâ í ntɔ́ búúd ɲkul yí, nə *isâ í mímbúgú ngə́lə shiig buud. ¹⁰ A bá zə sá olílingî, zə shiig búúd bwé jə́lă nə jimb wá. Bwé bá jimb nəcé bwé á bə nda cɛɛl óbúbálé shú ná bwé dúgúg cug. ¹¹ Sâ jəɲɲ wé Zembî mæ bá nti bwo nyúl ɲkul í bá zə kənd bwo jugú yí, shú ná bwé *máguləg ijɔ́ɔ́. ¹² Ná ndɛé, buud bəsh bwé ngə́ bə kú magulə sâ jí búbálé wá, bwé ngə́ yida gwág nywa olílingî wá bwé bá bwəma nə intúgúlí.

Obúgula bwé yímúg mənnyúul

¹³ Nji, yé bwaáɲɲ Cwámba mæ céél wá, sá bəɲ sá mæ jə́lă nə də yə Zembî akíba ja jəsh nəcé sâ nyə á mæ sá bí yí; nəcé Zembî nyə a mæ féesh bí ná bi wé téédúg* dúg cug nə sálə Shíshim yé í sá ná bi bəg minɲkəɲkə mi búúd, bi mú magulə sâ jí búbálé yí. ¹⁴ Cúndə́lə sá á zə ngə́ cúndə́ Jɔ́ɔ́ Kéel bídí yí, Zembî nyə á balan nə wə, a mú jəw bí shú ná bi dúgúg cug, bi bəg nə milwané mí Cwámba wúsú Yésus-Kríst. ¹⁵ Ná ndɛé

bwaɲɲ, yímúgá mənnyúul; sá á jígulí bí minjígulá, míl sá lás nə mimpu bí ngə́ gwág, mílúgá sá cilə bí ciləg, nadagá nə minjígulá myəɲɲ.

¹⁶ Sónɲgú íshé Zembî nyə á cɛɛl shé a sá shé mpaam, wá shé ɲkul mənnyúúlúđ, sá nə shé ngə́g nə bwánd nə búgá. Nə Cwámba íshé Yésus-Kríst nyəməfwó, nə Sónɲgú íshé Zembî wəɲɲgú ¹⁷ bwé wág bí ɲkul mənnyúúlúđ, bwé sá ná bi yímúg mənnyúul sâ ányunywaá jəsh bí mæ sá yííd, tə́ ləsú ányunywaá wəsh bí mæ lás yííd.

3

Cwámba jisə abúgúlág

¹ Ná ndɛé bwaɲɲ, jəgúlágá nə Zembî shú dəsúđ. Jəgúlágá nə lâɲ mæ Cwámba í léélug mpyááɲz, buud bwé ɲwág námə wə nə gúmə nda nūɲ bídí. ² Jəgúlágá námə ná a yílúg sá mənnyámá mæ íbów-bəw í búúd í ányinyaanə dí; buud bəsh dí bwé ngə́ magulə *búgula. ³ Nji Cwámba nywáá ji abúgúlág, nyə wé mæ bá sá ná bi yímúg mənnyúul, a sá ná Mbáwúlú múúd nda sá bí məbəw. ⁴ Sá bí nə búgə tâɲ buud ɔ́ Cwámba ná bí ngə́ sá nda sá ngə́ ci ná bi sáág ná, bi é ngə́ námə nə sá nji ntə́. ⁵ Cwámba sáág ná milâm mín mí céélug Zembî, mí bəg nə zény kələ shwóg nda *Kríst.

Obúgula bwé séyúg nə məbwé máɲ

2:9 Mat 24.24; Mbú 13.11-13 2:11 2Tm 4.4 2:12 1.6-8 2:13 1.3 * 2:13 Bóól bwé ci ná nyə á féesh bí ná mətéédúléd. 2:14 1Te 5.9 2:15 3.6; 1Kr 11.2 2:16 1Te 1.4 3:1 Mis 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25 3:3 1Kr 10.13; 1Yn 5.18 3:4 1Kr 4.16; Gal 5.10

⁶ Bwaang, sá ngə cwîny bí jínə má Cwámba íshé Yésus-Krîst dí náə: bi a lág njígúlá nə sê; *mínyəŋə wún yêsh mə bá nda bɛ njígúlá wɔɔŋgú, a yida ngə ji kú sêy yé, sásúlágá nyə.

⁷ Biméfwó bi mə mpú nda bí má jálá nə ngə yagula sá ná. Ja sá á bə nûŋ bídí yí, sá áshígé ngə cugə cug ílám. ⁸ Sá áshígé dū bíd ná buud bwə wílúg sê ashwâ. Mbê. Sá á yida dū wáduga sêy bulú nə mwásə shú ná mbag wúsú í bág kú badəwo múud mabagud. ⁹ Ntó cugé ná sá áshígé bə nə zhií mə sá ná buud bwə ŋkényág mbag wúsú. Sá á bə nə zhií nyɔɔŋgú, nji sá á yida cɛɛl lwó bí yuug bí má jálá nə yagula yí. ¹⁰ Ngaá ná ja sá á bə nûŋ yí sá á shí bwey dū jíguli bí ná ŋkí muud nyə acéélé sêy nə məbwə mé a nda námə nyiŋgə dū də?

¹¹ Ká, sá ngə gwág ná bóól búúd wá gwoong jín bwə mú ngə cugə cug ílám; bwə lúgə sêy nə məbwə mán, búə nji ŋgólə kənd milám ízháá isád. ¹² Mbií búúd wɔɔŋgú, sá ngə yímbuli bwo, ngə bándulə bwo jínə má Cwámba Yésus-Krîst dí ná bwə ŋgág nə sêy ná shɛɛ, bwə bág də ídúw bwə á sêy nə məbwə mán yí. ¹³ Bwaang, bi bāŋ bí nda káád sálə mánywa.

¹⁴ Muud mə bó kú sá mágwág nə sá sá ngə cɪ wá kálaad éga dí yé, bi ó ŋwa nyə jínə, bi mú béégyá nə nyə shú ná í sáág nyə shwôn.

¹⁵ Bi nda yida ŋwa nyə nda zhízhín, mbê. Yidagá lámusa nə nyə nda múúd mə lámusa nə *mínyəŋə ná.

Ibwádán nə məbádá

¹⁶ Cwámba á mpwogé nyəméfwó ké sá ná bi cugə mpwogé ija byêsh mázhií mēsh dí. Cwámba jíig nə bi bēsh. ¹⁷ Mə Pwól wá má cílá məbádá mága; ntúga wə má dū sán okálaad bām yé. Mbwə wām wá í ámə cilə. ¹⁸ Cwámba íshé Yésus-Krîst ké sá bí bēsh mpaam.

3:6 3.12; 1Te 5.14 **3:8** 1Te 2.9 **3:9** Mis 18.3; 1Te 1.6; bə nə zhií mə sá ná buud bwə ŋkényág mbag wúsú: 1Kr 9.4 **3:10** 1Te 4.11 **3:11** 1Tm 5.13 **3:12** Ifz 4.28 **3:13** Gal 6.9 **3:14** 1Kr 5.9, 11 **3:15** Mat 18.15-17; 1Te 5.14 **3:16** 2Kr 13.11 **3:17** 1Kr 16.21 **3:18** Gal 6.18

**Kálaad
ashúshwóógú
Pwôl nyə á cilə
Timotê yé
Isâ í dúgyá nə
kálaad
ashúshwóógú mə
Pwôl shú mə
Timotê yí**

Timotê nyəngú nyə á bə shilə Yúden, sóňgú mwā Gərêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábēē wə nyə á kwey Timotê ngwála á Listrə, shí bwə ngə jôw múús ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoong mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəong nyə á cilə Titus yé búsə wán mbwoomb bwə jów ná «okálaad ɔ mǎwíl səənz». Bwə jôw bwo ntó nəcé búsə nə mǎcwŭŋ shú óbaagulə ó íncwəmbə nə bóól ótówe ɔ shwóg wā Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mǎŋkəw məbá:

- (1) Minjígulá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).
- (2) Məmpándí Timotê mə jálá nə bɛ shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii ná Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwə ngəg nə bɛ mǎcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwə ngəg nə sá isâ nə jɔ lām, bwə ngə ságəsa Krîst muud má yíl sá mǐkwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílá kálaad éga. Mə ji *muud lwámá mə *Krîst Yésus. Nyə Krîst sá ngə bwánd nə búgá yé, bá Cəgye wúsú Zembí wə bwə á ŋwa cígúlá nə mə bəg muud lwámá. ² Mə cilə wo Timotê fwámé mwān waamə mə á byā cug krîsten dí yé. Zembí Sóňgú bá Cwámba wúsú Krîst Yésus bwə ó sá wo mpaam, bwə ó gwág wo cey lámád, bwə ó sá námə nə wo cúgəg mpwogé.

Minjígulá myā məshígá mí shínúg

³ Ja mə á ngə kə Masedwān yí, mə a yáág nə wo ná wo jíg Ifēz. Í á bə shú ná, buud bwə ngə jíguli minjígulá mishús nŭŋ wá, wo tálúg mpándí ná bwə kú ná kwo jíguli minjígulá myəong. Jígú nŭŋ, wo tálúg bwo mpándí nyəong. ⁴ Gúl sá jí námə ná, nə mikanda, nə lɔlə mǎbyél ná lə lə lə kú nə məshíné*; tálúg námə bwo mpándí ná bwə kú də kənd mǐlām mbií isâ byəongúd. Isâ byəong í ádé kwíind múúd nə muud bəg

1:1 muud lwámá: 2.7 Cəgye: Tit 3.4 bwánd nə búgá: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwān waamə: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifēz: Mis 20.1 buud bwə ngə jíguli minjígulá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 * **1:4** Oyúden bwə á də baagulə məbyél mǎŋ micilyá, də lə micilyá myəong mǐsəon, sá jəong wə Pwôl ngə ban na yí.

tádúgá má Zembî. Í yidá ðu shwambulə búúd ná bwá dág sɛɲusa məkəl. ⁵Ja má lás ntúni yí, mə ɲgə jii ná obúgula bwá bág nə fwámé cɛlí. Muud jí nə lám fúbán, lám ná sáɲ, búgá jé kú nə məkəɲ yé, nyə wə mə ðu cɛl búúd fwámé cɛl yé, váál cɛlí jɔɲg wə mə jí ná bi bág nə ndí yí.

⁶Bóól búúd bwá á má yíl mílám jɔ mɪnjígúlá mɪnííd, bwá á má kə cwagəwa bɛ dula lás mbɛɛ ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷Bwá ɲgə jii ná buud bwá ɲwág bwo nda *Oɲkumɛ ó məcɛɛ má Zembî, ɲji í ɲjúl ná bwá aɲgê nə wámbulə sâ bwá ɲgə ci yí, kú wámbulə sâ gwáméfwó bwá ɲgə lás nə ɲkəɲ yí.

⁸Sá báá sɛ ɲgə mpu ná məcɛɛ məsə jɔɲ sâ ja múúd mə bálán nə mwo mbií í jəla yí. ⁹Nda jí ntó ná, sá dágá mpu ná məcɛɛ má áshígé tálwə shú múúd jí tətəlí yé. Mbê. Má á yida tálwə shú búúd bí kú bish məcɛɛ wá, nə buud ɔ málwə, nə buud bí kú bish Zembî wá, nə bóól ósól ɔ *mísám, nə buud búsá kú gwɔɲ Zembî wá, nə bɔɲg bwá ɲwá ísá í Zembî zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwá gwú ósónɲgú wá, nə bɔɲg bwá gwú ónyɔɲɲgú wá, nə bóól ógwúl ɔ búúd bêsh. ¹⁰Məcɛɛ má á tálwə námə shú búúd ó jaɲga, nə budúm bwá sá íland nə bóól búdúm wá, nə buud bwá kúshá kənd bóól míkwm

dí wá, nə obwiɲgye ó íjɔɲ, nə bɔɲg bwá kéén jínə má Zembî məshígád wá. Məcɛɛ má á tálwə shú sâ jêsh í lumbuli nə fwámé ɲjígúlá yí. ¹¹Fwámé ɲjígúlá wɔɲg í ɲgə bɛ jɔɲ lân mə Zembî á milwanə búúd bwá ðu ságusə nə nywáá má jəla yé. Jɔɲ Ləɲ wɔɲg wə bwá á yə mə ná mə zág ɲgə bwiɲg yí.

Pwól ɲgə yə Yésus akíba

¹²Mə ɲgə yə Cwámba wúsú *Kríst Yésus akíba, nyə muud nyə a má lələshi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcé nyə wə nyə á kwey ná a ji nə ɲkul jee shwu nyúul nə mə, a mú sá ná mə bág nyə sól məsáal. ¹³Í ɲjúl ná mə á ðu bul jág lás nə nyə yág, mə á ðu jugəshi buud bə mə ɲjúl ɲkí jág gwɔ lám; ɲji, nywáá nyə a má bwíg mə ná ɲkwonə nəcé mə á ɲgə sá ísá byɔɲg jág dɛ, mə kú nə búgá. ¹⁴Cwámba íshé nyə a má sá mə mpaam ntɔ mɪɲji, nyə a má sá ná mə bág nə búgá, nə cɛlí í ɲgə zhu wə Kríst Yésus. ¹⁵Ciyá ga jí abúgúlág, sá má jəlá nə magulə gwo sá bêsh: jí ná, Kríst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósól ɔ *mísám; ósól ɔ mísám bɔɲɲgú dɛ, mə wə jí áshúshwóógú. ¹⁶ɲji, Zembî nyə á bul gwág mə ɲkúɲkwónulə shú ná jɔ lám mə Kríst Yésus í nyínúg mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwá bá *búgula mwôw má

1:5 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21 **1:10** 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4 **1:12** 2.7 **1:12** Gal 1.15-16 **1:13** Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5; 1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16** Ifz 3.7-9; Kol 1.25

ngə zə má, yuug ná bwə bá
lég cug á kandugə kandugə.
17 Buud bwə yág Njwú-buud
á kandugə kandugə gúmá.
Zembí nyə abúle bwéle yə yé,
Zembí jí kú nyín nə mísh yé, á jí
Zembí nji nyə ngwúd nə ngwúd
yé, a nkənwag kandugə á
kandugə. Amən.

Gwánág jəjə gwáná

18 Timotê mwân waam, mə
zə yə wo nyíga mpándí bə nə
iciyá *búúd ə mícúndá bwə á ci
shú dwó yág yí. Iciyá byəɔng
í ɔ yə wo nkul ná wo gwánág
jəjə gwáná. 19 Ngagú nə gwána
wo mbíd búgá, wo njúl nə lâm
ná sánj. Bóól búúd bwə á mə
də ban dɛlə gwágúlə lâm nə
ndéé búgá jánj í á mə nyasula
nda byóól í də búg ngwəp ná.
20 Imene bá Aləguzándre búsə
sámabá búúd jəɔngúd; mə a mə
cwámbulə *Sátan bwo shú ná
bwə njwág njígúlá ná bwə nda
ná bá bwéle *lás nə Zembí
bwaasúlə mpu.

2

*Də sá məjəgula shú múúd
yêsh*

1 Sâ mə ngə tééd fwo yáág
nə ndí yí jí ná, obúgula bwə
dúg kə nə mɛngwóómbúlú wə
Zembí, də jəgula nə nyə, də
gwáámbyə nyə isâ, də lə nyə.
Bwə dúg sá ntó shú búúd bēsh
í, 2 shú ójwú-buud nə shú

búúd bēsh bí nə mɛnkwón wá.
Sâ jəɔng í é sá nə shé cágəg
nə shé, kú nə intágúlí, nəcé
cágələ cug í yə Zembí gúmá yí,
nə cágələ mbií cug í jəla yí.
3 Ntó jí jə sâ, Cugye wúsú Zembí
mə gwág nywa ntó. 4 Á jii
ná buud bēsh bwə dúgúg cug,
bwə mpu óbábálé.

5 Nəcə, Zembí jí nji ngwúd,
lí-nji námə ngwúd mpádúgá
Zembí bānəɔ buud,
lí-nji jəɔngú jísə muud, nyə wə
Yésus-Kríst.

6 Nyə wə nyə á yána cug jé shú
ná buud bēsh bwə bág
ofulí*.

Nyə á sá sósúgú wəɔng námə
fwála í á jəla yí,
zəlwó búúd ná Zembí ngə jii ná
bēsh bwə dúgúg cug.

7 Shú dəɔng wə Zembí nyə a təl
mə mbwiingye lân yí, nyə a sá
ná mə bág *muud lwámá, á yə
mə mbag ná mə jígúlig ikúl í
cúgə *Oyúden yí óbábálé bwə
jəlá nə *búgula wá. Bábálé mə
anğə nə bwiing ijəp.

Cug búđum nə budá də dī

8 Mə ka jii ná budum bwə
dúg sá məjəgula kúl jēsh.
Bwə dúg jəgula bwə ngə bān
mábwwə wə Zembí, məbwə mə
njúl kú nə məbyaagula. Bwə
dúg sá ntó kú nə mpimbə, nda
nə məzhuzhuɔwa.

9 Mə jii námə ná budá bwə
dúg bwáád mbií í jəla yí,

1:17 Rom 16.27

1:18 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yūd 3

1:19 1.5

1:20 Imene: 2Tm 2.17 Aləguzándre: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5

2:1 Ifz 6.18-19;

Flp 4.6

2:2 Esd 6.10

2:3 Tit 3.4

2:4 Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9

2:5

Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13

2:6 Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit

2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jəla yí: Gal 4.4; Tit 1.3

*

2:6 Bwə á də jəna nkumba tən

shú ná nkumba kwám í bág fulí. Tən nyəɔng wə Yésus nyə a jəna nə cug jé shú búúd

bēsh yí. 2:7 muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11

2:8 1Pr

3.7

2:9 1Pr 3.3-5

mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bæ mí asó mísh; bwé nda du síya mífind mí ázəgá-dúg, nda du bwáád ísâ í or, nkí ntâg onkaaw ó álal-kus, nə ivungá nə mikáándá mí álal-kus. ¹⁰ Bwé dúg bwáád mimbwéedí mí jálá nə budá bwé ngé cugə cug mágwág nə Zembî wá; mimbwéedí myəng wé jəjə mísóólúgú. ¹¹ Mudá má jálá nə du ɲwa njígulá a njúl kúl-kúl, kú bwelə bân lúu. ¹² Mə ayəyé múdá ɲkul nə a jígúlig, nkí ntâg nə a jwúg nə mudúm. A dúg ji kúl-kúl. ¹³ Jí ná, Adam wé Zembî nyə tééd sá yé, Ifa ka zə bæ mpúsə. ¹⁴ Adam ntâg dí nyə á magulə məshīgā. Mudá wé nyə á magulə məshīgā, a mú caam məcɛɛ. ¹⁵ Nji, mudá má bá *dúg cug nə byálə á bá byá yí. Nji, í bá jii nə a bág nə zény búgá, nə zény cɛlí, nə zény cugələ mbií Zembî mə cɛl yí, a mbíd lâm ájjilâ.

3

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wā Də yí

¹ Sâ jí kú nə məshwán wé ga: nkí muud mə gwág yéesh nə a sá séy dúlə fála *Də mə Zembî, jəjə mpwóómbú iséy wé múúd wəng ngé jii ní. ² Í ka jii nə tówe shwóg bág kú nə sâ á jumág, a bág ɲwúm mə múdá ɲwúd; a bág muud mə du cunal iyéesh yé, a du shimal ísâ, a mpíya nə gúmə,

a bág muud má du mpu ɲwa ójón yé, a njúl nə a ji nə ɲkul mpu jíguli. ³ Nyə ajélayé nə bæ ɲgule məlwəg, kú bæ múúd mándá; a yidag bæ kú du yá, kú bæ múúd icwoomb. A bág kú cɛl *mwaanê. ⁴ A jálá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəond, bwán bé kú nə məbún, bwé ngé cugə mbií cug í jála yí. ⁵ Nkí muud má yidá bæ kú mpu sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəond í, ntədélə nyə é mpu kweemb Də mə Zembî yé? ⁶ Muud mə fála Də yé nyə ajélayé nə bæ múúd ngé ndəm *búgula yé, nəcé nyə á bá ɲwa nyáméfwó nda gúl məma sâ, a mú bæ kú ná mpu nda á fálág Də ná, nə ndéé a mú bwəma nə intágulí Njwú məjamb nyə á bwəma nə ndí yí. ⁷ A jálá námá nə bæ váál múúd dí nə buud bwé cúgé Də dí wá du lə nyə nə jə múúd; ntó, nyə abúle bwəma nə mpyón nə ndéé a biil láám mə Njwú məjamb dí.

Sâ í dúgyá nə ojaákwon yí

⁸ Námá mbií ɲgwúd wəngə, *jaákwon mə jálá nə bæ nə jə fúlú, a nda du lás sâ ɲgwúd mimpu mimbá; nyə ajélayé nə wá lúu məlwəg dí, a nda du sə *mwaanê nə məcií míshéd. ⁹ A jálá nə magulə *ndimba a búgá lâm á fúbánúd. ¹⁰ Muud mə cɛl bæ jaákwon ntó yé, í jii nə buud bwé fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bæ kú nə sâ á jumág íí, a mú

2:10 5.10 **2:11** 1Kr 14.34 **2:13** Mət 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 **2:14** Mət 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 **3:2** Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 **3:3** 2Tm 2.24 **3:7** 2Kr 8.21; Mis 6.3

3:11 Tit 2.3

* **3:11** Na ji nə ɲkul bæ búdá ó ójaákwon, jí námá nə ɲkul bæ ójaákwon ó ábudá.

ka sêy sêy jaákwon. ¹¹ Budá* bwé jəla námə nə bæ nə jə fúlú, nda dɛ ci búúd iciyá í bɛwáli bwo milâm yí, bwé mpúg dɛ cunal íyéesh byán, bwé bág ɔ abúgúlág məzhíí mēsh. ¹² Jaákwon mə jəlá nə bæ ɲgwúm mə múdá ɲgwúd, bwán bɛ kú bwɛɛ bân mílúú, a jəlá nə sá nə ɲjów búúd yé í kyéyug jəjə kuú ɲjənd. ¹³ Bəɲg bwé sá ísɛy byán váál í jəlá wá, buud bwé é ɲwa bwo nə məjilə. Búgə bwé ɲgə *búgula Yésus-Kríst yí í é sá nə bwé dúg lésa nə buud kú nə ifwaas.

¹⁴ Mə ɲgə cilə wo kálaad éga nə búgə nə mə wál bá zə nŋ. ¹⁵ Nji, ɲkí mə bə kú lɛɛl zə, kálaad éga nyə e sá nə wo mpúg kuú ɲjənd í jəlá nə muud á ɲjów mə Zembí yí. ɲjów mə Zembí wəɲg wə Dɔ mə Zembí á kuwô í ɲgə shúgə ɲgə baagula óbúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ɲgə yə sá yí wí məma ndimba ánní.

Kríst nyə á zə byél muud,
Nkɛɲkɛ Shíshim nyə a lwó nə a
ji tátəlí,

*wəɲgəles bwé á beny nyə,
cúndá yé í á mə sŋ ilwon í búúd
byəsh dɛ,

ncúlyá buud bwé á mə búgula
nyə wa shí mishwun,

Zembí nyə a bân nyə gwôw, yə
nyə gúmá jé.

4

*Gwánág ni ibów-bôw
i minjígulá*

¹ Nkɛɲkɛ Shíshim ɲgə ci nə sán sán nə mwów mə áməzhúgúlá dɛ, bósł búúd bwé bá yíl mílâm ísâ í dúgyá nə búgə yíid, bwé yidá kə sá mágwág nə míšhíshim mí məshígá, kə ɲgə bɛ minjígulá mí minjumbúlu. ² Bwé bá kə ɲgə cwagəwa bɛ mikaand mí ijəp búúd ɔ kwába bwé bá dɛ shíg bwé nə ndí myá. Buud ɔ məkəɲ bəɲg iwushí í á mə ɲada bwo lámúd nda məyígýé múúd nyə a lánd nə ɲkwánz ágúgwô* má. ³ Bwé tál búúd mpándí nə ci muud kú bā; bwé ciləshi búúd bíl ídāw, í ɲjúl nə Zembí nyə á té byo shú búúd ɔ abúgúlág bwé mpú óbúbálé wá nə, bwé dúg də byo nə akíba. ⁴ Sâ jəsh Zembí nyə a té yí jí ɲkí nywa; kú nə tɔɔ sâ í jəlá nə myeesh yí; í jii ɲji nə sá dúg yə Zembí akíba shú sâ jəsh sá mə ɲwá yí. ⁵ Nəcé nə, nə Mílású mí Zembí, nə məjəgula í dɛ sá nə ísâ byəsh í bág ɲkɛɲkɛ í ísâ.

⁶ Jígúlíg ómínyəɲə bwô ɔ abúgúlág ísâ íni, ntó nyə e lwó nə wo jí jəjə sósł məsáal mə *Kríst Yésus, bwé á wíl wo nə jəjə iciyá í búgə nə fwámé ɲjígulá, wo ɲgə námə mpu bɛ ɲjígulá wəɲg. ⁷ Dugú ban mbií mikanda ícwúcwúúl í búdá í dɛ kənd, mikanda mísá kú bísh Zembí myá.

3:15 Ifz 1.23; 2.19-22

3:16 Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz

1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1** 1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** Bósł bwé ci nə: «Milâm mí á mə bimbala bwo».

4:3 bā: 1Kr 7.1 ídāw: Mat 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30 **4:4** Mat 1.31; Mis 10.15 **4:6** 1.10 **4:7** 1.4 **4:8** 6.6

Yidagú wá ñkùl ná wo ñgég nà cugə cug í yá Zembî gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í ða lùlùshi nyúúl yí bí nà búbaalé mfíí bíbíyá. Cug í yá Zembî gúmá yí, jáá jí nà mfíí mæzhí mēsh, ñkaagə ñjúl námá ná muud mæ cágə cug jəŋg yé, nyə é cugə mpwogé ja gaád, a kə námá bá cugə mpwogé jəŋg cug í ñgə zə yííd. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sá má jəlá nà magulə gwo sá bēsh. ¹⁰ Ciyá jəŋg jí ná, sá ñgə wáduga ñgə gwána nəcə sá ñgə bwánd nà búgə ná Zembî á kuwó mæ bá lə sá sá ñgə sá yí. Zembî á kuwó wəŋg wə jí cugye á buud bēsh, bul bæ ná ndéé obúgula. ¹¹ Isá wó jəlá nà jíguli búúd wə íni, wo ci nà bwo ná bwə bég minjígulá myəŋg.

¹² Muud nyə ajəláyé nà mpyēny wo ná wo jí mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwə ñwág yuug wódí, yuug lésú á mpu, yuug kuú njəŋd, yuug cəlí, nà yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té má afwóyé wós yí, wo ɔ wá lúú dúlə lə micilyá mí Zembî ísəŋgyád. Wo ɔ wá námá lúú dúlə sá ná obúgula bwə bág nda teeg mənnyúl, wo wá lúú dúlə jíguli bwo ðí. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo ñkul nà fug ja *búúd ɔ micúndə bwə á cúndə, ocúmbá buud bæd wo mæbwə lúúd yí; wo nda bæeg ñwa yána má Zembî dəŋgú nda zhizhe. ¹⁵ Kəndág lâm ísá ínííd, wo wá lúú sáal dwô ðí, buud bēsh bwə dágúg nda

wó ñgə buguban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagəsə cug gwô, mpu baagəsə mínjígulá wó ñgə jíguli buud myá. Nadagú mínjígulá myəŋgúd. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námá búúd bwə ñgə gwágulə wo wá.

5

Lásulə nà buud bwə sá íwushí wá

¹ Nkí í wós ná wo lámúsá nà cúmbá muud íí, wo kú ñkáánd nà nyə, wo ɔ lás nà nyə tâŋ nda shwóŋgá. Wo ɔ ða námá lás nà mənchwámá tâŋ nda omínyəŋá bwô, ² lás nà ocúmbá budá tâŋ nda onyəŋgá bwô, məsás tâŋ nda okóól bwô, nà kúlúgú í jəlá yí.

Sá í dúgyá nà mikúsə mí búdá yí

³ Wo ɔ kweemb mikúsə mí búdá mí cugé ná nà jígúwé myá. ⁴ Kúsə í ká bæ nà bwân nà onta, bwə jəlá nà tééd fwo jíg dúlə cugə nà buud ɔ njów bāŋ nda Zembî má jíí ná; bwə mpúg ná wíílulə obyól bāŋ bwə á wííl bwo yí wúsə mpwəlá bwə jəlá nà nyiŋg yí. ⁵ Kúsə múdá í má mpu lág kú ná nà jígúwé yí í ða kənd búgə jēsh wə Zembî. Mbií kúsə wəŋg í ða jəgula nà Zembî bulú nà mwásə ða gwáámə nyə kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myəŋg mikúsə mí búdá mí ñgə ná bə mənnywa má cug myá, bwə mpúg ná bwə tēm bæ mikuwó, bwə má yə. ⁷ Kalagú mikúsə mí

búdá mælúbúgá mága shú ná bwé cágəgú kú nə məjumâ. ⁸Ŋkí muud mə bá kú kweemb búúd b́é, ná ndéé buud ɔ njów yé ntâg íí, nyíni múúd má kíílya búgá jé, a mə bə mbáwúlú ntɔ *hááden.

⁹Shú ná wo cíləg kúsé múdá sámbá á mikúsé mísəən mə j́elá kweemb myá dí, í j́i ná kúsə wəəŋg í b́əg nə mimbú tééd məwúm məsaman kə gwów; í j́i námə ná a b́əg kúsé í á bə nə nji ŋgwúm ŋgwúd yí. ¹⁰Í j́i námə ná a b́əg ná nyə a shí də sá jəjə mísóólúgú mí dúgə nyín, a b́əg ná nyə á mpu j́ígúli bwán b́é, nyə á də ləg búúd nyádí njów, də gusa búúd ɔ Zembí məkuú, də kwíínd intágúlá-ntágula í búúd. A b́əg ná nyə á də sá fwámé mísóólúgú mimbii.

¹¹Wo nda magulə cílələ mikúsé myá məsás; nəcé myāŋ, iyéesh byāŋ í də gwúm, bwé mú ŋgə yəw sálə sáal mə Zembí, bwé mú bə nə yéesh ná bwé kə məbáád. ¹²Ja nyāŋ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nəcé a mə ntɔ ŋkəl nyə á tál ná á j́i fwó yé. ¹³Bwé də bə cínəŋgú, bwé mú kú ná nyingə sá təw sá, nji ŋgələ j́elá mínjów mínjów; j́elələ wəəŋgú kú ntāg bə nji ná bwé cúgə nə sá mə sá, nji bwé fwáfula, bwé wá mimpu ízhaá isád, bwé cí ícígə-cígə.

¹⁴Gwé wé jí ná, mə yidá j́i ná kúsé wí sás yí í kəg báád kə byá bwān, baagulə njów bə mpwogé shú ná buud bwé ŋgə

lumbuli nə sá wá bwé b́əg kú nə zhií mə cí sá sá ábúbôw. ¹⁵Mə cí ntó nəcé b́óól ŋkí bulya bwé mə bwey wú fwámé zhííd kə b́əg zhíí mə *Sátan.

¹⁶Ŋkí ŋgwól mbúgula á mudá j́i nə mikúsé nyádí njów búúd dí, í j́i ná a ŋkényúg mbag á mikúsə myəəŋgú shú ná í nda nyingə bə mbag á *Dɔ mə Zembí. Dɔ í ŋkényúg mbag á myəəŋg mí kú nə j́ígúwé myá.

Sá í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wá Dɔ yí

¹⁷Ocumbá buud bwé ŋgə mpu kyey nə Dɔ wá bwé mpíyá nə gúmá ikósomb íbá, ná ndéé bəəŋg bwé mə wá mányúúl bwiingúlə jəjə kéel nə j́ígúílílə óbúgula dí wá. ¹⁸Kálaad Zembí ŋgə cí ná: «Wo nda fad nteny mpu ja í ŋgə nyaal mpumə ŋgələ lwáál nywo yí», a nyingə námə cí ná: «Sóol məsáal mə j́elá nə bə nə myəna.»

¹⁹Ŋkí bwé zə shwəman ŋgwól Acumbá muud á Dɔ mə Zembí, wo é jisə magulə shwəman jəəŋgú buud obá ŋkí ólól bwé mə fwo bwiing mpu ŋgwúd. ²⁰Bəəŋg otówe ɔ shwóg bwé sá *səm wá, wo lás nə bwo tām buud; sá jəəŋg í é sá ná b́óól bwé b́əg nə ífwaas.

²¹Mə ŋgə cí nə wo mísh mə Zembí dí, mísh mə Yésus-Kríst dí nə mísh mə *wəəŋgəles Zembí nyə a féesh wá dí ná, wo ɔ b́əg mínj́ígúlá míni, kú

5:10 2.10; Heb 13.2; Yuá 13.14 5:13 2Te 3.11 5:14 1Kr 7.9 5:17 1Te 5.12

5:18 Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14 5:19 Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1

5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11 5:22 4.14

kə ŋkɔɔmá, kú yag múúd mpwoombá. ²² Wo nda jigəwa bəd múúd məbwə; wo nda kə wá nyúúl ízhaá sémúd. Wo ó baagulə wóméfwó ná fwəfwə. ²³ Wo kú ná də ŋgul nji məjúwó; dɔgú námá ŋgul búbaalé məlwəg nə məcey mə də bii wo ija ija mənɪ.

²⁴ Bóól búúd myán mísəm mí də búguli buud nda fwo faas, bóólúgá bāŋ myán zə də mpúy fwála mə fwo cə. ²⁵ Jɔjɔ mísóólúgá mí də námá bə, bóól búúd myán lɛɛl nyín. Nji, míl tɛɛm bə nda lɛɛl nyín, mí ábúle bwən shwoód.

6

Sâ í dúgyá nə məlwaa nə omása yí

¹ Obúgula bí məlwaa wá bwə jəlá nə magulə nə omása bāŋ bwə mpíyá nə gúmá jəsh. Ntó nyə e sá nə buud bwə nda *lás nə Zembî bwaasúle mpu, tɔɔ nə njígulá wúsú. ² Bɔɔŋg omása bāŋ bí obúgula wá, bwə nda mpyəny bwo ná jisə omínyəŋə bāŋ. Í yidá jii ná bwə búlɔg mpu sɛy nə bwo, bwə ŋgə mpu ná obúgula Zembî mə céél wá bwə wá bwə ŋgə balan nə məbwə mə íséy mán. Sâ wó jəlá nə jíguli búúd wənɪ, wo yáág nə bwo ná bwə máguləg.

Nə fwámé óyíguli, nə wəáyibəmb

³ Nkí ŋgwól múúd mə jígulí gúl sâ shús, yida bíd fwámé

íciyá í Cwámba wúsú Yésus-Kríst, ŋkí ntəg ná a bíd njígulá í dúgyá nə cug í yə Zembî gúmá yí, ⁴ nyāŋ múúd mə jág bul ŋkəny nyúul, a mə bul námá bə nə jág. Í mú nyə nda bwás á nə a dúg ŋgə shuya ózhuyá ó dúlə ŋgə faas bíl íciyá. Jí í də wóós cínəŋg yí? Ngaá nji zhíŋ nə ozhuyá, nə *bwaasúle mpu, nə dúlə bɛɛmb bóól búúd? ⁵ Í də námá bə buud mítádúgá mí mə ləŋgəwo wá, də sɛŋusa məkál nə sɛŋusa sɛŋusa, kú nə məshíné. Nəcə buud mítádúgá mí mə ləŋgəwo wá bwə ampúyé ná óbúbélé, bwə mə yida dúg nə cug í yə Zembî gúmá yí jisə bwo zhíí bwə é bii kúm yí.

⁶ Cug í yə Zembî gúmá yí í yida námá bə zhíí múúd mə bíí kúm yí, nji í bá ntó ja múúd mə mpú də gwág məshusəg nə sâ á jí nə ndí yí. ⁷ Shé áshígé zə nə sâ ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námá nə ŋkul kə nə sâ ja shé mə ká yí. ⁸ Ntó ji ná, shé mə ká bə nə idəg nə mikáándá, bímbí dɔɔŋgú kwaga.

⁹ Buud bwə də yáág nə bwə cɛɛl bə nə kúm wá, bwə də bágulə mənnyúul nə məbwəbúlán mə wáámbúg bwo, bwə mú biil láámbád nə ndéé, bwə mú bə nə iyéesh mimbií mimbii í ntágulá bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byɔɔŋg wə í də sá nə muud kweeməshi nyáméfwó nə ndéé a yə yí. ¹⁰ Mpugá ná,

«ceelúla *mwaanê wúsə kəpə́l á mimbii mí mábôw myêsh»*. Nda bóól búúđ bwə́ á wá mənnyúul ceelí jə́ŋg dí ná, bwə́ á béégə́yá nə kuú njə́nd búgə́ kə́ ngə́ gwaa cwagə́wə; bwə́ á má təl bwáméfwó cwúnd dī.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wɛɛ muud má Zembî, túbúg isâ íni. Yidagú sɔ́ ná wo cágə́g tútəlí, wo kə́ndə́g lám wə́ Zembî, wo bág nə búgə́, nə ceelí, nə jísow nə lám mətəla. ¹² Mpug ná cágə́lə cə́g búgə́ jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jə́ŋg shú ná wo bíig cə́g á kə́ndə́gə́ kə́ndə́gə́. Cə́g jə́ŋg wə́ Zembî nyə́ a jə́w wo ná wo zə́g ɲwə́ yí. Njúwúlú wə́ŋg wə́ wó á bwaagələ́ zhwoɡ buud bwə́ ngə́ gwág yí. ¹³ Mə́ zə́ təl wo ɲkəl mísh má Zembî dī, nəcé nyə́ wə́ ngə́ yə́ isâ byêsh cə́g. Mə́ təl námə́ wo ɲkəl nyə́ŋgú mísh má Yésus-Kríst dí, Yésus muud nyə́ á magələ́ Zembî mísh má Pons Pilát dí yé. ¹⁴ ɲkəl nyə́ŋg nyísə́ ná wo mpúg baagələ́ mámpə́ndí má á yə́ wo má, wo sá ná wo cágə́gí nə mwo kú sá sâ májumâ, kú fúfug nə ndéé kə́ wóós jwów Cwámə́ba wúsú Yésus-Kríst mə́ bá nyiŋgə́ zə́ yí. ¹⁵ Nəcé, Zembî wə́ má bá lwóyá nyə́ ja dāŋ fwála í bá námə́ wóós yí, Zembî muud jí Ajəláci anánî yé, Cí í jwú nə micí myêsh yí, Cwámə́ba míl micwámə́ba myêsh mí ngə́ gwə́pə́

yé. ¹⁶ Nji nyə́méfwó wə́ jí ná nyə́ abúle yə́, a ɲjúl kúl jí nə mbií mənkenyá mísh má múúđ má cúgə́ nə ɲkul jísow yí; muud ɲgwúđ nə ɲgwúđ nyə́ afwóyé bwelé dág nyə́, muud cúgə́ námə́ nə ɲkul dág nyə́. A ɲwág gúmə́ nə ɲkul á kə́ndə́gə́ kə́ndə́gə́! Amén! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cə́g ga wá, təlúg bwo mpə́ndí ná ci bwə́ nda ɲkə́ny mənnyúul, bwə́ nda kə́ wá búgə́ ján kúm də́ŋg dí, nəcé í bá cə́. Bwə́ yidag kə́nd mílám wə́ Zembî muud ɲgə́ yə́ sá isâ byêsh nə jə́ lám yé, nyə́ wə́ ngə́ sá ná sá ngə́g nə balan nə isâ byə́ŋgú shú mənnywə́ măsú. ¹⁸ Cíŋ nə bwo ná bwə́ dág sá mənnywə́, bwə́ dág sá jə́jə́ mísóólúgú mənkkund mənkkund; bwə́ dág sá váál yána í ngə́ wú lám dí cwú yí, bwə́ dū bə́ kwéeshá ná bwə́ dū kaaw mábii máŋ nə bóól búúđ. ¹⁹ Í ká yidá bə́ ná dāŋ kúm wə́ ngələ́ sá mbií mísóólúgú míni, í é kwə́mə́sá bwo cə́g í ngə́ zə́ yí, kú nə sá í ntə́gələ́.

Mə́báda

²⁰ É yé Timotê, mpug baagələ́ sâ Zembî nyə́ á yə́ wo yí. Wo nda dū kə́nd málwə́ mbéé zhizhe mikaand mí ngə́ lúmbuli nə búgə́ myáád, wo ɔ́ sásúlə́ námə́ óŋkwafad ɔ́ búúđ bwə́ ngə́ jaaw mənnyúul ná búsə́ nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúđ bwə́ á jaaw mənnyúul

* **6:10** Na jí kaaná búúđ bwə́ á dū bwey ci fwála mwə́w má Pwól dí yí. **6:12** 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sôm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sôm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1 **6:19** Mat 6.20 **6:20** 1.4; 6.4; 2Tm 1.14 **6:21** mpaam: Gal 6.18

ntó wá bwé á mé lánḡwo wú
búḡéd.
Zembî ké sá bí mpaam.

Kálaad ábeê Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ábeê mə Pwôl shú mə Timotê yí

Kálaad ábeê mə Timotê ngə nyîn nə Pwôl nyə á bə Róma ja nyə á cilə nyə yí (1.17). Í á jəla nə bə Pwôl ngə jág jug mímbwugəd (2.9) a mūsə a tál fwó (4.10, 16). Nda nyə á mpu nə iséy byé í mə shîn a wál zə yə nə (4.6), nyə á ka cilə muud nyə á bə nyə fwámé múúd gwoong á ccelí yé (1.2), yə nyə məcwûŋ.

Pwôl mə tééd fwo yə Zembî akíba nə búgə Timotê ji nə ndí yí. Nda á bwey mpu nə obwiingye ó Jəjə Lân bwə du jug, du bwəma nə cúwáli nə, a bándulá Timotê nə a yímúg nyúul ja məkəgula mə bə yí, a gwána nda fwámé «mwā zimbî mə Kríst», lwóya íŋkán. (1.3–2.13). A mpú bándulə nyə nə a jíg ncê nə buud bwə du té mbəe ílís-lís nə ozhuyá nə isâ í du sá nə buud bwə wúg búgə dí wá. A mú ci nə a bég yuug jé, nyə Pwôl, a du cugə nda mílésú mí Zembî mí ngə ci nə, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kə shínal kálaad nə ŋkəngúlá ŋkəngula cé nyáméfwó tál yí, a ngə lə Zembî muud nyə á ngə shúgal nyə yé (4.6–22).

Pwôl ngə lwó nə nyə a mə gwána gwáná á kaambulələ nə Jəjə Lân nə ndéé kə wósós məshíné mə cug jé (4.7). A ngə jii ja jêsh nə buud bwə lə kálaad éga wá bwə gwánág gwáná jəŋgú kú nə ifwaas, nda fúndə mízhízhín, ngə gwána nə búgə, nə jísów, nə ccelí, nə nadâ.

Məbádá

¹ Mə wə ngə cilə kálaad éga, mə Pwôl. Zembî nyə a jii nə mə bég *muud lwámá mə *Kríst Yésus, shú nə mə bwíingug buud cug nyə á kaag nə a bá yə bwo wə Kríst Yésus yí. ² Mə cilə wo Timotê mwân waam mə búl ccel yé. Zembî Sósŋgú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwə ó sá wo mpaam, bwə ó gwág wo cey lámúd, bwə ó sá námə nə wo cágəg mpwogé.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Mə ngə yə Zembî ódá bwə á du yə gúmə yé akíba. Nyə námə wə mə ngə yə gúmə mítédúgá myā lám mí njúl mə fúbán yé. Mə du wá wo mádí mājəgula dí ja jêsh, tó ibulú tó mimwásá. ⁴ Mə ngə bul tédugá yé dwô, mə ka ngə bul jii nə shwə dúgyág mə búlug bə nə məshusug. ⁵ Mə ngə téduga búgə gwô, búgə á kú nə məkəŋ, búgə ngwúd nə ngwúd mpáámə gwô Loyís bá nyəŋgú woó Enís bwə á bə nə ndí yí. Mə ngə mpu búbálé nə búgə jəŋg námə wə wó jí nə ndí yí.

Maguləg jug shú Jəjə Kéel

⁶ Gwá wá má bándúlá wo ná: ngagú nà gwíng sá Zembî nyà á yə wo ja má á bəd wo məbwá yí. ⁷ Nəcə *shíshim Zembî nyà á yə shé yí í cúgě shíshim ífwaas; í yidá bə shíshim í dā sá ná muud búlág bə nà nkul, nà cēlí, a dā jwú nà lám yé yí. ⁸ Ntó má ká ná wo ajáláyé nà gwág shwôn nà ngólə bwiing lān má Cwám̄ba íshé tām buud, wo nda námá gwág mə shwôn nda má jí mím̄bwug dí ná. Yidagú magulə ná wo júgug námá nda mə shú Jəjə Kéel, shwá ngá *búgula nkul má Zembî. ⁹ Nəcə nyə wá nyə á cug shé, a jəw shé ná shé bág buud bē; nyə a shígé jəw shé ntó ná shé á fwo sá jəjə mísóólúgá, í á bə nji nəcə nyəmfwó nyə á nwa cigúlá ná a sá shé mpaam. Nyə á bwey cēglə shé mpaam nyənḡ kwoŋ mə *Kríst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyənḡgá ja gaád nà zólə cūgye íshé Kríst Yésus nyə á zə lwóya nyúúl yí. Nyə wá nyə a má zə caam nkul shwiy í á dā bə nà ndí yí, a zə nà Jəjə Kéel zə sá ná shé mpúg cug jí kú bá bwele shín yí.

¹¹ Jəjə Kéel dōng wá Zembî nyə á tál mə ná mə ngág nà bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bə nà zhií mə jígúlí búúd. ¹² Gwá wá má ngá jísəw minjugú yí; nji mə agwágé myo shwôn, nəcə mēē mə mpú múúd má á má búgula yé; mə mpú búbálé ná a ji nà nkul mpu

baagulə sá jēsh má yə nyə ná a bááguləg yí, mə kə bá nwa gwo jwəw á məzhúgúlā.

¹³ Iciyá yā obúbálé wó á lág nà mə yí, nwa g byo tən yuug, nwa g byo nà búgá nà cēlí í ngá zhu wá Kríst Yésus yí. ¹⁴ Sā wo á yíəw yí, wo ó baagulə gwo nà kwíindyá má Nkēŋkē Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azí bēsh bwá á má myaas mə, tēm bə Fízhél bá Erəmozhen. ¹⁶ Cwám̄ba gwágúg njəw búúd má Onezifór cey lámúd. Nəcə nywáá nyə á dā wá mə nkul nyúúlúd, kú gwág mə shwôn ná mə jí mím̄bwugəd. ¹⁷ Nyə á yida ngə sə mə nà zény ja nyə á wós Róma yí, a mú kwey mə. ¹⁸ Cwám̄ba Yésus sáág ná Zembî bág gwág nyə cey lámúd jwəw á məzhúgúlā. Wo ntāg wá má búl mpu bím̄bí lú kwíindyá nyə á kwíind mə Ifēz yí.

2

Pwól ngə cwíny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Kríst Yésus í lúlushig wo! ² Sā jēsh wó á gwág má á jígúli zhwog owúshined bwá njúl yí, kalagú gwo, yə búúd wó má dúg ná bí abúgúlág wá, bān bwá bág nà nkul mə jígúlí bóólúgá búúd. ³ Jísówág dwó kəw lú minjugú tən nda fwámé zimbi mə Kríst Yésus. ⁴ Muud ngá sēy séy ízimbi yé, ja á cēel ná māsá

yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyingə kənd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwá dū bwééd ŋgwiimbe igwiimbí *tūm gúmá nji ja á ntɔ́ nda mácɛɛ mǎ ígwiimbí mǎ cí ná. ⁶ Mbɛye mǎmpəg nyə á wáduga yé, nyə wǎ mǎ jǎlá nǎ fwo tééd mwáágulǎ mpúmá. ⁷ Faasúg ísǎ mǎ ŋgǎ cí yí, Cwámǎ nyə e sǎ ná wo wámǎbúlǎg byêsh.

⁸ Wo ɔ́ tǎdúgǎ Yésus-Kríst nyə á byêl mpwɔŋ buud mǎ *Dávid dí, nyə á gwúm yé. Jɔ́jɔ́ Kéel mǎ ŋgǎ bwiing wǎ ní. ⁹ Mǎ ji mímǎbwug dí nda zhiŋgaanǎ nǎcé mǎ ŋgǎlǎ bwiing Milású mí Zembí myɔɔŋ. Nji, mǎ tɛem bǎ mímǎbwug dí, muud cugé nǎ ŋkul wǎɔlǎ Milású mí Zembí mǎŋkǎda. ¹⁰ Gwǎ wǎ í sǎ ná mǎ ŋgǎg nǎ jísɔw ísǎ byêsh, shú ná buud Zembí nyə a féesh wǎ bwǎ bíig cug Yésus nyə á zǎ nǎ ndí yí, bwǎ ka bá bǎ nǎ milwanǎ mí ábúle bwele shín yí. ¹¹ Ciyǎ ábúgúlǎg jí ná: Nkí shénɔŋ Yésus shé á yǎ, shénɔŋ mǎ bá námǎ nyingə cugǎ.

¹² Shé mǎ kǎ yím mǎnyúul, shénɔŋ ka bá jwú.

Shé mǎ kǎ kífya nyə, a bá námǎ kífya shé.

¹³ Shé mǎ kǎ bǎ kú sǎ sǎ á cí yí, nywǎá bǎ námǎ nji ábúgúlǎg, nǎcé a cugé nǎ ŋkul kífya nyáméfwó.

Wo ŋgǎ sêy mǎsh mǎ Zembí dí

¹⁴ Báásúlǎg búúd ísǎ íni. Yímbúlǎg bwo mǎsh mǎ

Zembí dí ná bwǎ bǎg kú dū bɛ́ dúlǎ bigas íciyǎ ná ndéé mbigas kǎ nyɛ ózhuyǎ. Sǎ jɔɔŋg í akwíndé tɔɔ sǎ, í yida kweemǎshi búúd bwǎ gwágulǎ wǎ. ¹⁵ Wǎág ŋkúl ná wo dúg nyín mǎsh mǎ Zembí dí ná wo mǎ ntɔ́ mǎkugulǎ, wo jí sǔɔl mǎsǎal cúgé nǎ sǎ shwôn yé, sǔɔl mǎsǎal ŋgǎ bwiing búúbǎlé mǎ Zembí mbií í jǎlá yé. ¹⁶ Wo nda dū kənd mǎlwǎ mbéé zhizhe mikaand mí ŋgǎ lúmbuli nǎ búgǎ myáád. Buud bwǎ dū lǎs mbií mikaand myɔɔŋ wǎ bwǎ bá ŋgǎ kǎ nji shwóg-shwóg nǎ Zembí. ¹⁷ Iciyǎ byǎŋ í bá dū dǎ búúd nda fǎŋ ŋkwaambǎ í dū dǎ múúd nyúul ná. Imene bá Filét bí mbií búúd wɔɔŋg. ¹⁸ Bwǎ ŋgǎ jaaw buud ná gwúmǎshilǎ sǎ ŋgǎ cí ná Zembí mǎ bá gwúmǎshi búúd yí í á mǎ bwey bǎ. Ja bǎ ŋgǎ cí ntɔ́ yí, bwǎ mǎ shwǎda wú óbǎbǎléd kǎ koogú, bwǎ ŋgǎ sǎ ná búú búúd búgǎ í shwágúsǎg.

¹⁹ Nji, tɔɔ jí tɔɔ jí, lal-lal lámuga Zembí nyə lám yí, jáá jí ná námǎ ná shím; Zembí nyə á cilǎ cínɔŋg lámuga jɔɔŋg dí ná: «Cwámǎ mǎ mpú búúd bí búúd bǎ wǎ», a nyingə námǎ cilǎ ná: «Muud yêsh mǎ dū kǎmb Cwámǎ yé mǎ jǎlá nǎ béégǎ nǎ olíŋgí».

²⁰ Njɔw mǎ fwámé múúd í ádé bǎ nji nǎ ishúyǎ bwǎ á lúle nǎ or ŋkí ntǎg kwóógú bwǎ dū lúle *mwaanǎ nǎ ndí yí; í dū námǎ bǎ nǎ byɔɔŋg ísǎ bwǎ

2:8 Rom 1.3-4; 1Kr 15.4 **2:9** 1.8; Ifz 3.1; Flp 1.12-14 **2:10** Rom 5.2; Kol 1.24
2:11 Rom 6.8 **2:12** Mat 10.32-33; Rom 5.17 **2:13** Rom 3.3-4 **2:14** 1Tm 1.3-7; 6.4; Tít 3.9 **2:15** 1Tm 1.10 **2:16** 1Tm 1.4 **2:17** Imene: 1Tm 1.20
2:19 Ilɛ 16.5; Yuá 10.14 **2:20** Rom 9.21

á caag nà ilí yí, nà byɔɔŋg bwé á mɛ nà yagá yí. Bíl bísa byɔɔŋg bwé dɔ balan nà ndí máfwála mǎ gúmá dí yí; bílúgá, bwé dɔ balan nà ndí ja í cùgé fwála gúmá yí. ²¹ Muud mǎ myáás bów-bów mínjígúlá mǎ áma ngǎ ci míni yé, nyǎ é bǎ shúyá gúmá. Muud wɔɔŋgǎ nyǎ é bǎ nkɛŋkɛ múúd, a bǎ nǎ mfíí shú mǎ Zembí muud njów, a bǎ kwéésha ná búsa nǎ nkul balan nǎ nyǎ shú wúl jɔjɔ sósólúgǎ wêsh.

²² Túbúg íyéesh í ngǎ bul julǎ mǎsás nǎ mǎncwǎmǎ yí; wo yida sǎ ná wo cùgǎg cǎg á tǎtǎlí, cǎg búgǎ, cǎg cǎelí, cǎg á ná shɛɛ. Bínɔŋ buud bwé ngǎ jów Cwámǎba nǎ milám fúbán wǎ, bǐ cùgǎg gwo nǎ lâm wêsh. ²³ Dugǎ ban sɛŋúsálǎ búúd bwé dɔ sɛŋusa mǎkǎl kú nǎ wúmbúlé nda mikás yí. Nǎcé sɛŋúsálǎ mǎkǎl wɔɔŋgǎ í ábweyé nǎ dɔ shúgula ózhuyǎ.

²⁴ Í njúl ná sósol mǎsáal mǎ Cwámǎba nyǎ ajǎláyé nǎ dɔ bǎ nǎ ozhuyǎ, á jǎlá nǎ yidá bǎ nǎ osusa nǎ muud yêsh, a dɔ mpu jígǎli búúd, a dɔ bǎ nǎ jílǎlǎ lâm. ²⁵ A jǎlá nǎ dɔ sǎ ná, bɔɔŋg bwé sǎ nyǎ onkwafad wǎ, a cwíny bwo ná shɛɛ, a ngǎ bwánd ná ka Zembí nyǎ é yǎ bwo fwála ná bwé céndúg mítédúgǎ ná ndéé bwé zǎ mpu óbúbálé, ²⁶ bwé mú nyingǎ bii fwámé mítédúgǎ ná ndéé bwé mú cugya wú nkwaang mǎ Njwú mǎjamb dí kúl nyǎ á wǎ bwo mímbwug myéd ná bwé

dúg gwág nǐ nǎ nyǎ yí.

3

Bów-bów ísâ í bá sɛy mwów mǎ mǎzhúgúlá dí

¹ Mpug ná mwów mǎ mǎzhúgúlá dí, mósol máfwála mǎ bá bǎ nkí lal cǎg. ² Nǎcé buud bwé bá bǎ nǎ íbí, bwé bul cǎel *mwaanê. Bwé bá bǎ nǎ bǎgawa, bwé dɔ nkɛny mǎnyúul, dɔ *lǎs nǎ Zembí bwaasúlǎ mpu, sǎ obyól bǎŋ mǎlwê, nda dɔ lǎ mǎnywa, kú gwǎǎ Zembí. ³ Bwé bá bǎ nǎ nkúd, bwé ábúle dɔ magulǎ juu búúd, bwé bá dɔ sǎ íkúdúgǎ, dɔ sǎ ísâ nǎ jwuŋ, dɔ bǎ nǎ mǎnyaan, kú cǎel mǎnywa. ⁴ Bwé bá dɔ bǎ ngwól kusha ngwól, ngwól kusha ngwól, bwé bá bǎ nda bwé cùgé nǎ milúu, dɔ jǎg nkɛny mǎnyúul, bwé bá cǎel mǎshweesh mǎ cǎg ntǎ Zembí. ⁵ Bwé bá dɔ nyín nda buud bwé ngǎ gwǎǎ Zembí wǎ, nǐ bwé nda mpu nkúl mǎ Zembí í dɔ cénd búúd yí. Wo ǎ bá dɔ tâw búúd bɔɔŋg shwóg-shwóg.

⁶ Bósol bɔɔŋg bwé dɔ kyey nǎ mínjígúlá myǎŋ mínjów mínjów; budá bwé ngǎ wáduga nǎ kúdǎ lǎ *misám, íyéesh mimbíi mimbíi í ngǎ kǎ nǎ bwo cǎ kǎ nǎ bwo cǎ wǎ, bwé dɔ biil mínjígúlá myɔɔŋg dí, nda óshû bwé dɔ biil nkwaang dí ná. ⁷ Búsǎ nǐ bwé ó dɔ ŋwa mínjígúlá, nda ka bwele mpu óbúbálé. ⁸ Námǎ nda Zhanés bá Zhambres bwé

á lúmbuli nə Moyîz ná, ntó námá wá óyíguli bɔɔŋg bwá ngá lúmbuli nə obábálé yé. Mitédúgá mí mú bwo oncúg-nculê mílúúd, jáŋ búgá í á má yə íyíy-yíy. ⁹ Nji, sóólúgá wán í ábúlé bugəban, nəcé buud bēsh bwá é mpu ná bāŋ bwá ngə cugə íwushí dī námá nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni isâ wó á jíg mádí yí

¹⁰ Wɛɛ gwó kóómb di, wo á bɛ minjígulá myâm, wo ŋwa kuú njoond wâm, wo mpu íyuug má ngá yígula yí, nə búgá jâm, nə cug má ngá cugə kú nə milámusa yí, nə cɛlí jâm, nə zény má jí nə ndí shú kálə shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúd bwá á wáámɓ mə nə cúwəlí ná, wo mpú bímbí jugulə mə á jug Antýósh nə Ikóniyum nə Lístrə yí. Byáyé ífumuga mə áshígé jísow yí? Nji, isâ íni byêsh í á tɛɛm ngə wáámɓ mə, Cwámɓa nyə á ngə sá ná mə fáámug. ¹² Mpug ná buud bēsh bwá cɛél cugə cug í yé Zembî gúmá kwon mə Yésus-Kríst wá bwá bá bwəma nə cúwəlí. ¹³ Nji, bɔɔŋg bí mímbáwəlú wá nə bɔɔŋg wá məshügá bwá bá yida ngə jág bul sá məbôw, bwá ngə yíl bóól búúd zhíd, bwáméfwó bwá ngə námá yílw.

¹⁴ Wɛɛ gwó kóómb di, nadagú nə isâ wó á jíg wo magulə nə lâm wô yí; wo mpú

ntâg buud wó á jíg isâ byɔɔŋg bwádí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembî tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myɔɔŋg mí nə ŋkul sá ná muud bág nə fug shú cug búúd bwá ngə bii nə búgúlálə Yésus-Kríst yí. ¹⁶ Zembî wá nyə a lwó buud cilyá wêsh bwá á cilə yí; ntó, cilyá wêsh wúsə nə mfíí shú jígúlílə búúd obábálé, nə bágúlálə íwushí, nə ságulə yíl búúd íwushí dī, nə jígúlílə búúd cug á tútəlí, ¹⁷ shú ná muud má Zembî bág nə ŋkul kwag sá jêsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sóólúgá wêsh wí ŋkí nywa yí.

4

Timotê bwíŋgug Jəjə Kéel

¹ Má ngə lás nə wo mísh má Zembî bá Yésus-Kríst dī. Mə lás nə wo, námá nda *Kríst Yésus mə bá nyiŋgə zə ná, námá nda á bá zə sámb búúd mílăsú tɔɔ mímbimbə tɔɔ mikuwó ná, námá nda á bá zə təl íjwuga byé ná. ² Mə lás nə wo ná, cúndág Ciyá má Zembî, báásúlág tɔɔ fwála í jəla, tɔɔ í ajáláyé; dɔgú lwó búúd íwushí byán, dɔgú jum, dɔ cwîny; isâ íni byêsh dí, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jígúlílə. ³ Nəcə dúl fwála í bá bə, buud bwá ábúle ná dɔ cɛel gwág fwámé njígulá. Bwá bá yidá dɔ bɛ íyéesh byán, dɔ sɛɛŋgya nə oyíguli bwá dɔ jaaw bwo isâ í dɔ lugə bwo málwád

3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5 **3:11** Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugulə mə á jug: Sôm 34.20; 2Kr 11.23-29 **3:12** Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 **3:14** 2.2; 1Tm 1.10 **3:15** Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 **3:17** 2.21 **4:1** Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 **4:2** Mis 20.20, 31; Tit 1.13 **4:3** 1Tm 1.10; 4.1 **4:4** 1Tm 1.4

yí. ⁴ Bwé ábúle ná ðu kænd málwé óbúbáléd, bwé bá yida ðu gwágulæ míkaaná. ⁵ Nji wɛɛ ðugú cunal iyéesh byô ja jêsh, wo ɔ jísów micún, wo ɔ wá nyúúl bwiingúlæ Jɔjɔ Lánúð, sá ísý byô mbií í jéla yí.

⁶ Mɛɛ mú nda cúdu bwé zé cigá yə Zembí *mætúnuga yé, wəla lú njənd dām í mǎ wós.

⁷ Mǎ á mǎ gwána jɔjɔ gwána, mǎ mǎ casulæ kúlæ mǎ á ngə ju yí, mǎ a mǎ baagulæ búgə.

⁸ Tééd kíkídiga, *túm gúmá í músə mǎ nkəwəmsá, túm gúmá í lwó ná Zembí mǎ ci ná mǎ jǐ tǔtǎlǐ yí. Cwámǎ, muud jǐ sémbye milésú atǔtǎlǐ yé, nyə wǎ mǎ bá yə mǎ yuug jəng jwów dəngúd; nyə abúle yə nji mǎ, a bá námá yə bəng bēsh bwé ngə cɛl ná a nyíngəg zə wá.

Isá í lâm

⁹ Wáág nkúl ná wo lálug zə kwey mǎ. ¹⁰ Démas mǎ myaas mǎ nəcé a jág bul cɛl

cug á mwów mǎga. Nyə a mǎ kə Tesaloníka, Kresáns mǎ kə Galátia, Titus kə Dalmatí.

¹¹ Nji Lúkas wǎ sá bí wa yé. Wo ɔ nwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mǎ ísýúd. ¹² Mǎ a mǎ kænd Tishik Ifêz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ɔ bá zə nə mǎ káándə yŋ mǎ á lágə Truwás wǎ Karəpus yí; wo ɔ bá námá zə nə okálad, bul bə ná ndé

bəng bí sýyá nə ikúúdu í cúdu wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mik-wambé nyə á bul sá mǎ mǎbów. Cwámǎ mǎ bá yə nyə myəna myá misóólágú myé.

¹⁵ Wo ɔ ðu námá káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbuli nə kéel dúsú.

¹⁶ Jwów mǎ á tééd kə shwə nyúúl mpáanzə milésú yí, mǎ a shígé bə nə muud mǎ kwíind mǎ, buud bēsh bwé á myaas mǎ. Zembí kǎ juu bwo nə bów-bów sóólágú wán wəngúd. ¹⁷ Nji, Cwámǎ nyə a shí kwíind mǎ, nyə á lulushi mǎ mbií á ná mǎ á bwiing kéel dé dēsh, mǎ sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mǎ mǎjə mǎ zhwambánkwun dǐ.

¹⁸ Cwámǎ nyə e bá námá ðu yíl mǎ bíl ísá í mǎbów byēsh dí, a mú bá sá ná mǎ kág nyí Faan dé á gwówúd kú shwúg jús kú bwíim bəgú. A bág nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

Məbáda

¹⁹ Wo ɔ bádá mǎ Priska bá Akilas nə njów búud mǎ Onezifôr.

²⁰ Erást nyə a lág Kərênt, mǎ a lágə Trofím Milêt a ngə bwás. ²¹ Wáág nkúl ná wo zəg nkwan nda fwo zə shí. Nə

Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwááng bēsh bwé ngə bəda wo. ²² Cwámǎ jǐg nə *shíshim wó! Zembí kǎ sá bí mpaam.

4:6 Flp 2.17; 2Pr 1.14

4:7 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18

4:10 Flp 2.21

Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4

4:11 Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10

4:12 Tishik: Kol 4.7-8

4:13 Mis 20.6

4:14 Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm

1.20 **4:16** 1.15 **4:17** Dan 6.21; Sòm 22.22; Mis 1.8; 23.11 **4:18** 2Kr 1.10; Flp

1.19-20 **4:19** Priska bá Akilas: Mis 18.2 Onezifôr: 2Tm 1.16-17 **4:20** Erást:

Mis 19.22; Rom 16.23 Trofím: Mis 21.29 **4:22** Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyé á cilə Títus yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyə á bə váál krîsten á ná nyə a shígé bə kúl Oyúden dî (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwá á shí kyey sámhá, nyə á bul námá sá ñkwambulə mpédúgá Pwôl bənôñ nə obúgula wá Kərênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zé cilə nyə kálaad éga yí, í á bə nyə Títus njúl ləom bwá jów ná Kərênt yí; í á bə Pwôl má tál ná a ñgég nə fála ñgə kwambulə isâ yá Də á nûñ ñkwamə nyəñg dî (1.5).

Pwôl má bwey lwó shug lə kálaad ná námá mátéédulé má cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nə lúú áshúshwóógú, a lwó kuú njəond múúd mə jəla bə nə ndí shú ná bwá tálúg nyə tówe shwóg á Də yí (1.5-16). Lúú ábēē wúsə məcwûñ á ñgə cwîny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúd nyé é bá də bwəma nə ndí Də dí yí: nə icwúcwúúl í búdûm nə icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwá jəlá nə cwîny mîngwəol wá), nə məncwəmə, nə məlwəá (2.1-15). Lúú áléel í nyîñgə báásulə ókrîsten isâ bwá jəlá nə sá yí, nə váál bwá jəlá nə cugə ná shēē ñgə kwanz mbéégí mánjəomá yí (3.1-11), ná ndéé, a mú kə shínal kálaad

nə məcwûñ nə məbádá (3.12-15).

Olýe ɔ kálaad éga búsa nə ñkul ləel gwág ná Pwôl nyə añgê nə ci ñji isâ í dúgá nə Títus nyəméfwó yí. Isâ á ñgə lás cínəñg yí bísa isâ í dúgyá nə Də dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njəond ótówe ɔ shwóg, nə kuú njəond óbúgula bēsh.

Məbádá

1 Mə Pwôl, mə ji lwaá má Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Krîst ná mə ñkényúg mbag á sálə ná miféeshá mí búúd myé mí bəg nə búgə. Mə ji ná mə sáág ná buud bwá mpúg obúbálé bwá lwó ná muud má kənd lâm wá Zembî wá. ²Í bəg ntó shú ná bwá ñgég nə bwánd nə búgə ná bwá bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəñgú shí nə gwów í nda fwo bə. Zembî nyə ádé bwēle bwîñg ijəp. ³Ja dāñ fwála í á wós s yí, nyə a sá ná buud bwá mpúg ñkaagə nyə á kaag nyəñgú. Lāñ wəñg wá Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy ná mə ñgég nə bwîñg yí. ⁴Mə cilə wo kálaad éga, wo Titus, mwān waamə kóómb á búgə sá bēsh ñgə *búgula yí. Zembî Sónjgú bá Cugye wúsú Yésus-Krîst bwá ó sá wo mpaam, bwá ó sá námá ná wo cugəg nə mətəla.

*Titus má jəlá nə táág isâ yá
Zembî Kərênt*

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nûŋ Kureŋt yí, í á bæ shú ná wo shínúg táág isâ byêsh, wo tâl ócúmbá buud ó *Dɔ mə Zembî mîngwəla myêsh dí nda mə á ci ná wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud má jəlá nə bæ múúd ngə cugə kú nə sâ á jumúg yé. A jəlá nə bæ ngwûm mə mudá ngwûd. Bwán bé bwə jəlá nə bæ óbúgula, bwə nda bwele bæ nə njagə ná bwə ngə bæ nə intíwúlí, nkí ntâg ná bí nə məbún. ⁷ Í ka jii ná tówe shwóg má du fála Dɔ yé bág kú nə sâ á jumúg, nəcé a ji tówe shwóg má Zembî. Nyə ajəláyé nə bæ mbií múúd í du téduga ná nyáméfwó ji nə nkul sá sâ jêsh yí, kú bæ mbií múúd í du kuya mpimbə yí, kú bæ ngule məlwəg, kú bæ múúd icwoomb, a nda du sɔ *mwaanə nə məcíí mîshúd. ⁸ A bág muud má du mpu ŋwa ójón yé, a dágə cɛel isâ í ányunywaâ, a du cunal íyéesh byé, a njúl tətəlí muud, a dágə sɔ njí sâ Zembî mə gwág nywa yí, a du mpu jwú nə lâm. ⁹ A jəlá nə bæ múúd má wá lâm njígúla ábúgúlag sá ngə jíguli yíid. Ntó, nyə é bæ nə nkul mə bándúlá búúd ná bwə bég fwámé njígúla, a lwó búúd ɔ óŋkwafad iwushí byán.

Bów-bôw mînjígúla mí jəlá nə shîn

¹⁰ Mə mpú ná zhwoɡ obúgula bí nə məlwə; í bul bæ nə ndéé sámhá *Oyúden bwə

á magulə Yésus wá. Bwə du sá mikaand kú nə wúmbúlé, du shiig buud nə myo. ¹¹ Í jii ná wo júwalug bwo mimpu, nəcé bwə ngə tâl minjów mí búúd oncindí ná shwuu nə ngələ jíguli bwo isâ bí kú jəla yí; bwə ngə jíguli isâ byoŋgú njí shú ná bwə bág nə myəna bów-bôw zhí joŋgúd. ¹² Wúl mbyágá á Kureŋt í á du cúnda micúnda yí í á ci ná: «Buud ɔ Kureŋt búse ja jêsh njí bwiingúlə ijɔɔ, njí gwɔɔ-gwɔɔ mîlâm nda oŋkweny, mîlulâm du téduga njí dæg.» ¹³ Ciyá nyə á ci joŋgú jí búbálé. Ná ndéé, nkáándúg nə bwo fwámé nkáándúlə, bwə bág nə fwámé búgá, ¹⁴ bwə nda kənd mîlâm mbéé mîkanda mí Oyúden dí, bwə nda bæ məcɛɛ má búúd bwə ngə ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwɔ-fwɔ wá, isâ byêsh bí námá bwo ná fwɔ-fwɔ; njí, shú boŋg bí nə nyéé wá, bwə ngə ban nə bwə abúgúlayé wá, kú nə tɔ sâ jí bwo ná fwɔ-fwɔ, fəg nyán nyí nyéé nə nyéé, lâm wán nyéé nə nyéé. ¹⁶ Bwə ngə ci ná bwə mpú Zembî, njí isâ bwə ngə sá yí í njúl sâ shús. Bwə cúgé á cɛelúg, bí nə məbún, bwə cúgé nə nkul bwele sá sâ ányunywaâ.

2

Minjígúla shú ócwámhá buud

¹ Wɛɛ jaawúg búúd njí sâ í ngə bwəma nə fwámé njígúla yí. ² Cíg nə ocwámhá buud

ná bwé dúg cunal íyéesh byán, bwé jálá nà mpíya nà gúmá, cugə cug íkəŋ, bwé jálá nà bə nà lal-lal búgə nà məma cəelí, nà fwámé jísów. ³ Cúg nà ocwámhá budá ná bwé cugəg námə mbií cug Zembí mə gwág nywa yí, bwé nda də ci búúd iciyá í bəwáí bwo milám yí, bwé nda bə málwaa mə málwəg. Cúg nà bwo ná bwé dúg bə nà jəjə məcwūŋ, ⁴ shú ná bwé jígúlig mingwəəl mbií bwé jálá nà cəel ógwúm bán nà bwán yí, ⁵ nà mbií bwé cugəg cug íkəŋ yí, bwé baagula mánýúul nji shú ógwúm bán, kənd milám íséy yá mínjów myánúđ, bə nà jə mífúlu yí. Bwé ó jígúli ŋgwəəl wəsh mbií á jálá nà magulə íjwuga i ŋgwúm yé, shú ná buud bwé nda *lás nà Milású mí Zembí bwaasúle mpu.

Minjígúla shú ŋgwíínzhá

⁶ Yáágúg nà mənəwəhá ná mə cugəg cug íkəŋ məzhí mēsh. ⁷ Woməfwó tédúg sá ná bwé ŋwág yuug mísóólágú mí ányunywaá wódí, wo də bə tətəlí ja wó jígúli bwo yí, wo ŋwa mínjígúla myô nà məjila. ⁸ Iciyá wó cwééd wódí mpu dí yí í bəg kú nà mədana, í bəg iciyá búúd bwé cúgé nà ŋkul jum wo nà ndí yí. Ntó nyə e sá ná buud bwé ŋgé lumbuli nà sá wá bwé bəg kú nà zhí ná bwé mpyaam sê, bwé yidá bə nà shwôn.

⁹ Yáágúg nà málwaa ná mə maguləg íjwuga i ómása bán məzhí mēsh, bwé sáág ná ómása bán bwé gwágúg bwo nywa; bwé nda də fadulə íciyá nà ómása bán. ¹⁰ Bwé nda də júwo ómása bán isá; bwé yidag bə bwo buud ó abúgúlag ija byēsh. Ntó nyə e sá ná, njígúla sá ŋgé jígúli shú mə Cugye wúsú Zembí yí, buud bwé ŋwág wə nà gúmá.

Zembí nyə a mə lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembí nyə á mə lwóya mpaam nyé í ŋgé yə muud yēsh cug yí. ¹² Mpaam nyəŋgú í ŋgé jígúli sê ná sê bánəg cug á kú bísh Zembí, sê ban íyéesh yá cug ga; ntó sê mú cugə cug íkəŋ wa kala búúd gaád, cug á tətəlí, cug á kəndúlə lám wə Zembí. ¹³ Sá mə jálá nà cugə ntó té sê ŋgé bwánd jəjə jwəw mə Cwámha nà búgə yí. Nəcə jwəw dəŋgú, Zembí wúsú ánání, Cugye wúsú Yésus-Kríst mə bá lwóya málwanə myé. ¹⁴ Nyə a yána nyəməfwó shú dúsú, zə yíl sê mánýámá mə cug sá á ŋgé cugə kú bísh məcəŋ yííd, zə fúb ŋkúmba kúl búúd, kúl búúd í é də bə ŋkwəməsá ja jēsh ná í sá jəjə mísóólágú yí.

¹⁵ Sâ wó jálá nà jaaw búúd wáni. Dugú cwíny búúd, də ŋkáánd nà bwo nà mpêl gwô jēsh. Muud nda mpyēny wo.

2:3 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 **2:5** Ifz 5.22-24 **2:6** 1Yn 2.14 **2:7** 1Tm 4.12; Flp 3.17 **2:8** 1Pr 2.15 **2:9** 1Tm 6.1-2 **2:10** 3.4 **2:12** Ifz 1.4; 1Yn 2.16 **2:13** 1Kr 1.7; 1Te 1.10 **2:14** 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16 **3:1** Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17

3

Okrîsten cug ágúgwáan jáŋ

¹ Báásúlág óbúgula bêsh ná bwé nda du sá lal lúu ná micí nà otówe ɔ shwóg, bwé mágulág ijjwúga byán, bwé du bæ ŋkwəməsá ná bwé sá sá jêsh jí ŋkí nywa yí. ² Bwé nda mpyaam múúd, bwé dúg sásulə ózhuyâ, du bæ nà yéesh ŋkwambulə, du bul cugə nà muud yêsh ná shɛɛ. ³ Shé mpúgá ná shé á fwo námá du bæ kú nà fug, nji mingáádá, ŋgə bɛ bów-bów mǝzhíí, iwíimbúg nà yéesh zhwiimbyálə nà cug mimbií mimbií í á bii shé mikwám; shé á bæ nà gwǝlə mǝlám, nà iwíimbúg, nda bæ sá múúd jí nà ŋkul cɛɛl yí, shé á ŋgə mpiiya shémé nà shémé. ⁴ Nji, ja Cugye wúsú Zembí nyə a má lwóya jɔ lám jé nà cɛɛl jé á ŋgə cɛɛl buud bêsh yí, ⁵ nyə á cug sâ, kú bæ nəcə sá sálə mǝsólúgú myâ tútəlí, nji nəcə nyə á gwág sá cɛy lámúd. Nyə á cug sá nà ŋgusa nyə á gusa sá yí, nà séy Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á sɛy yí. Nəcə ŋgusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan. ⁶ Zembí nyə á shwu sá Shíshim yé wəɔŋg nyúúlád mən̄kund mən̄kund kwon̄ má Cugye wúsú Yésus-Kríst. ⁷ Nyə a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ŋgə bwánd nà búgə ná sá má bá bii

yí, nəcə a má ci mpáam nyé dí ná sá mú otútəlí ɔ búúd.

Məcwûŋ

⁸ Ciyá ni jí abúgúlág. Má ka jii ná wo lásúg gwo nà in̄kán, buud bwé ŋgə *búgula Zembí wá bwé mpúg shimal sálə jɔjɔ mǝsólúgú. Ntó ji jɔ sâ, í njúl nà mfií shú búúd bêsh. ⁹ Nji, wo ɔ du kwanz mbɛɛ sɛŋsálə mǝkəl, nà lələ mǝbyɛl ná lɛ lɛ lɛ kú nà mǝshínɛ*, nà ozhuyâ, nà icigə-cigə buud bwé du ŋgə ci shú mǝcɛɛ má Moyíz yí. Isâ íni byêsh í cúgə nà mfií, bísə ocwúd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mǝŋkəɔmú yé, wo ɔ ŋkáánd nà nyə ja áshúshwóógú, wo ŋkáánd ja ábɛɛ; ŋkí a ká shwóg íí, bí béégya sǝmbá nà nyə. ¹¹ Mpug ná mbií múúd wəɔŋg má ŋwa bów-bów zhíí, sálə á ŋgə sá *mǝsám ni, a ŋgə gwíílya nyəməfwó.

Məbádá

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dúg ŋgwál á bwo mə wósos nûŋ, wo ɔ bá lɛɛl zəkwey mə Nikopolis, nəcə cínɔŋg wá má má cɛɛlə ná mə ká cín̄guli ŋkwàn yé. ¹³ Wo ɔ sɔ ná sá í bág kú fúfə lwóya bwé jów ná Zénas yé, bá Apolos njəɔnd bwé é sá yíid. ¹⁴ Í jii námá ná omínyon̄hú búsú bwé jígúg dúlə shimal sá jɔjɔ mǝsólúgú, du ju mǝkúlə mí wósos mǝshíigá myá shú

3:3 1Kr 6.11; Ifz 5.8 **3:4** 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6 **3:5** Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 **3:7** Rom 3.24 **3:9** 1.10-16 **3:9** 1.14; 1Tm 1.4 * **3:9** Oyúden bwé á du baagula mǝbyɛl mǝŋ micilyá, du lɛ micilyá myəɔŋg mǝsəɔn, sá jəɔŋg wá Pwól ŋgə ban na yí. **3:10** Mat 18.15-17 **3:12** Tishik: Kol 4.7-8 **3:13** Apolos: 1Kr 1.12 **3:14** 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

ná bwé bág kú fúfə mpúmá.
15 Buud bēsh sánónɣ búsə wa
wá bwé ɣgə bádá wo. Wo ɔ
báda óshwé búsú sánónɣ sɛ bí nə
búgə ɣgwūd wá.
Zembî ké sá bí bēsh mpaam.

Kálaad Pwôl nyé á cilə Fulmônɲ yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Fulmônɲ yí

Fulmônɲ nyə á bə fwámé múúd, nyə á ka cénd kuú njɔənd búgula Yésus, je bə Dɔ́ á Kolósia dî. Nyə á bə shwə mə Pwôl (y. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyɛ njúl mímbwug dî. Onezîm nyə á ka námá zə bə krîsten. Pwôl mú ka zə ɲwa cígúlá ná a nyiŋg kənd nyə wə mása yé, a ka cilə mása wəɔŋg kálaad éga, ná a lágúg Onezîm.

Pwôl mə tééd fwo báda Fulmônɲ nə buud bə́nɔ́ŋ bwə ɲgə jí wá (1-3), a mú yə Zembî akíba nə búgə nə zény Fulmônɲ jí nə ndí yí (4-7). Né ndéé, a mú ka jaaw sâ á ɲgə jii ná Fulmônɲ sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Mábádá mâ məshíné dî, Pwôl ɲgə cwééd zhwoɲg buud á ɲgə námá nə cwééd kálaad á Kolósia dí wá, jí nə ɲkul bə ná Onezîm wə nyə á kə nə okálaad obá bēsh, nə nyɔəŋg á Kolósia, nə yé mə Fulmônɲ.

Ja wó lɔ́ kálaad mə Fulmônɲ yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu ɲwa shwə yé Fulmônɲ nə mətəg: kú yímbúli nyə nə tɔ́ sâ, kú yə nyə ɲkúmba wáda, a ɲgə mpu ná Fulmônɲ jí nə ɲkul ban sâ á ɲgə ci nyə yí. Pwôl mə lwó ná, cɛlí Krîst nyə á cɛl sá

yí, í ɲgə fɛɛn sá mənkenya ɲgə kwambulə wəɲgɔ́ mpədúgá sá buud.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə kálaad éga, mə muud jí mímbwug dí nəcə ɲgə́lə sēy nə *Krîst Yésus yé. Sá mwááŋg Timoté sá ɲgə cilə wo, abábə wúsú Fulmônɲ, wo muud ɲgə námá bə́dɔ́ga nə sá ɲgə́lə sēy nə Yésus yé. ² Sá mə cilə námá mwááŋg-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoong wúsú ɲgə́lə lúmbuli dɔ́ɔmb. Sá mə cilə námá *Dɔ́ lú óbúgula í dɔ́ sɛɛŋgya Fulmônɲ dí ɲjów yí. ³ Sóɔŋgú wúsú Zembî bá Cwamba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá ná bi cágəg ná shɛɛ.

Fulmônɲ nyə á bə nə fwámé cɛlí nə fwámé búgə

⁴ Mə dɔ́ yə Zembî waamə akíba ja jēsh mə tádúgá wo mádí mājəgula dí yí. ⁵ Mə dɔ́ yə Zembî akíba ntó nəcə mə gwág ná wo ɲgə kə shwóg nə búgúlálə Cwamba Yésus, wo ɲgə námá lwó ná wó cɛl búúd bēsh Zembî nyə a mə féesh wá. ⁶ Mə ɲgə jəgula nə Zembî ná búgə í ɲgə sɛɛŋg shwə yí í wúmág, wo mpúg bímbí lú mánywa *Krîst mə sá sá má. ⁷ Mwaang, mə ámə bul bə nə məshusəg, nyúul bul bə mə nə ɲkul nə dúgúlə nda cɛlí gwô í mə lalushi okrîsten mányúul ná.

Fulmônɲ nyíŋgəg ɲwa Onezîm

⁸ Ná ndéé, mæ jî nâ zhií kwon mæ *Krîst dí nâ mæ yîmbúlig wo ná wo sáág gúl sâ. ⁹ Njî, tæm bæ ntó, mæ yida téég wo mæbwê nâcé cêlí Zembí ngá yâ sá yí, mæ Pwôl, cwúcwúul múúd íí, mæ njúl nyingâ bæ mímbwug dí ja gaád nâcé mæ ngálâ sêy nâ Krîst Yésus. ¹⁰ Mæ téég wo mæbwê shú mæ Onezîm. A músæ mwán mæ áamæ byá cug krîsten dí mæ njúl wa mímbwug dí yé. ¹¹ Nyæ a shígé fwo dâ bæ wo nâ mfií ja bíná bí á fwo dâ cugâ yí; jaá ga dí, a músæ shwá bêsh nâ mfií.

¹² Mæ nying nyæ ná a nyinggâg zæ wódí, a ngæ zæ tâñ nda gúl kúl nyúul jâm. ¹³ Mæ áamæ nywá yidá jî ná a jíg wa mádí koogú té mæ jí mímbwug dí nâcé Jjɔ Kéel yí, a ngág nâ sêy nâ mæ jilá gwô dí. ¹⁴ Njî, mæ shígé cêel ná mæ sá gúl sâ shwá nda fwo bæ cân; mæ acéélé ná wo sáág mænywa yîmbúlid, í jî ná wo sáág nâ jɔjɔ lâm. ¹⁵ Jí nâ ñkul bæ ná Onezîm nyæ a béégya nâ wo búbaalé fwála shú ná wo nyinggâg lág nyæ kandugâ kandugâ. ¹⁶ Nyæ ányingyé ná bæ wo lwaá, nyæ é ntɔ lwaá, nyæ é bæ wo *mínyonhú wó búl cêel yé. A mæ bæ mæ abábæ, nyæ é nyingâ bul bæ shú dwô dí; nâcé, a jî fwo bæ múúd woó, a mæ nyingâ bæ krîsten nda wo.

¹⁷ Gwá wá mæ cêél cî ná, ñkí wo mpú ná mæ jî wo shwá, ñwaág Onezîm nda wó jí nâ ñkul ñwa mæ ná. ¹⁸ Ñkí nyæ

á byaagulæ nâ wo, ñkí ntâg ná a jî nâ wo mpwálá, lág ná mæ wá mbíd wo nywo. ¹⁹ Mæ Pwôl mæ ngæ cilæ nâ mbwá wâm ná mæ bá jâna wo mpwálá nyɔɔng; mæ abulé cêel nyingâ jaaw wo ná cug gwô jî námá wo mpwálá wó mbíd mæ yí. ²⁰ Ná ndéé mwaang, ság mæ kwíindyá mæ ngá jî wo ñi jíná mæ Cwámbe dí; námá nda shwá bí ókrîsten ná, sêlæg mæ lâm shí.

²¹ Mæ ngæ cilæ wo kálad éga mæ njúl nâ búgá ná wo é sá sâ mæ ngá jî ná wo sáág yí; mæ mpú ná wo é sá mæ isâ cɔ jîni. ²² Mæ jî námá ná wo kwámbulæg mæ bwágá, mæ ngæ dúg ná shé wál bá zæ nyingâ dúgyá, mæjægula mán mæ ngæ gwííg.

Mæbáda

²³ Ipafras muud sá jî mímbwug dí nâcé ngálâ sêy nâ *Krîst Yésus yé ngæ báda wo. ²⁴ Buud ó gwoong ísý bâm Márkus, nâ Aristárug, nâ Démas, nâ Lúkas bwá ngæ námá báda wo. ²⁵ Mpaam mæ Cwámbe Yésus-Krîst í jíg bídí.

1:10 Onezîm: Kol 4.9 mwán: 1Tm 1.2

1:13 Flp 2.30

1:14 2Kr 9.7; 1Pr 5.2

1:16 1Kr 7.22; 1Tm 6.2

1:19 1Kr 16.21

1:23 Ipafras: Kol 4.12

1:24

Márkus: Mis 12.12; 2Tm 4.11 Aristárug: Kol 4.10 Démas, nâ Lúkas: Kol 4.14

1:25

Gal 6.18

Kálaad bwé á cilə Wəheburâ yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburâ yí

Muud yêsh mə mpú shi-mal lə kálaad éga yé nyə e téduga ná í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlə mílən mí Zembî. Mátéédulé mäsə, kú nə muud mə cíla yé, kú nə muud bwé cíla yé. Nji məbədə mäsə ímpánzə yā məshíné má lúu 13 wə má sá ná muud mpúg nə jísə kálaad ná bwé á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándulə okrísten ná bwé kú nyingə kənd mítédúgá Mácçé má Moyíz dî. A ka ngə lwó bwo ná cug mə Kríst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd básə nə ŋkul téduga ná í dū cug búúd yí.

Kálaad má bwey na námá lwó matéédulénd nə Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Kríst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma mənəkəw mələól:

- (1) Kríst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Olýe bwé nádag búgəd (10.19–12.11).
- (3) Baalé məcwûŋ nə ibwádán (12.12–13.25).

*Zembî ngə lésha nə buud nə
zhí a Mwân yé*

¹ Yág íí, Zembî nyə á dū lās nə odâ ija ija, mimbií mimbií nə zhí á *buud ə mícúndə bé. ² Ná ndéé, mwów mā məzhúgúlā mága dî, a má lās nə shé nə zhí a Mwân yé. Mwân yé wəŋg wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a má təl nyə ná a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwanə mí Zembî dí yí, a ji zhigîm mbəğlā má Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yā shí nə gwów. Ja nyə á shîn fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwə məncwûm má Zembî á ŋkul nyêsh dî.

*Mwân má Zembî mə ntə
wəéŋgəles*

⁴ A ntə *wəéŋgəles, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dán. ⁵ Mpugá ná Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éŋgəles ná: «Wo ji Mwân waamə, mə má byá wo múús». Nda námá nyingə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgá, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyingə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəéŋgəles ó Zembî bēsh
bwé kúdúg məmpwoombá
mándəlúd yə nyə gúmá.

⁷ Nyə á ci shú wəéŋgəles ná:
A dū sá ná wəéŋgəles bé bwé
bág nda fufə,
a sá ná osól ə mäsáal bé bwé
bág nda ŋgwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú má Mwân yé
ná:

Yé Zembî, ijwûga byô í bá ji kú
nə zhúgá.

Otútəlí wá bwá ngá lwó nə wo
ngə jwú nə faan dwô.

⁹ Wo á cɛɛl otútəlí, wo mpii
fúlú a kú bish məcəɛ;

sâ jɔɔng wá jí ná, yé Zembî,
Zembî woó nyə a gwaágulə wo
məwúdə mə məshusug;

ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntɔ
búúd ɔ gwoong bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:

Yé Cwamba, mátéédulé di, wo
wá wo á fwɔ shí,

wo a sá námə jon nə məbwə
mwô.

¹¹ Isâ byɔɔng byêsh í bá shîn,
nji wɛɛ njul kú nə zhúgá;

byêsh í bá bə íbwoodú nda
mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwá dɛ
báág jud ná.

Haaw. Í bá shîn cénd nda
káándá.

Nji wɛɛ wo njúl nji mbií
ngwûd,

mimbú myô kú bwele shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námə ci
nə ngwól éngəles ná:

Jig shí wa mádí mbwə
mancwûm

kə wós ja mə é culushi
mízhízhín myô,

mí bə wo sâ wó dɛ təl məkuú
yí!

¹⁴ Wəngəles bân ná wá ozá?
Ngaá bēsh búsə mishíshim mí
ngá sêy nə Zembî, Zembî ka
dɛ kənd bwo ná bwá kág ngə
kwíind buud bwá bá ŋwa cug
tân ilúgí Zembî mə bá yə sá yí?

2

Zembî má cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul jii ná
shé mpúg wá mílúú sâ bwá
á jaaw shé yíid, ŋkwanɡá sá á
bá kwab zhíí. ² Shé mpúgá
ná kéel *wəngəles bwá á zə
nə ndí yág yí, í á bə álal-ŋkul;
muud yêsh nyə á caam məcəɛ,
nda bish dwo yé, nyə a shí
bwəma nə intúgúlí í á jəla yí.
³ Nda jí ntó ná, shé má ká bə kú
bish shísha məma cug bwá ngá
jaaw shé yí, shé nda bá bwele
faam. Cwamba nyəməfwó wá
nyə a téed jaawúlə lánj á cug
jɔɔngá, buud bwá á gwág nə
nyə wá bwá mú zə báásulə shé
wə. ⁴ Shú lwólə námə ná kéel
dɔɔng dásə fwámé kéel, Zembî
nyəməfwó nyə a wéeshali isâ
í ntɔ buud ŋkul yí, nə *isâ
í mímbúgú nə *məshimbá
mimbií mimbií. A mú námə
yə bwo idáás Shíshim mə dɛ
dáás búúd yí, nda nyə á cɛɛl
ná.

*Yésus, Mwân má Zembî nyə á
zə bə muud*

⁵ Haaw. Kala búúd sá ngá ci
ná í bá bə yí, wəngəles dí bwá
bá jwú nə gwo, Zembî nyə a
shígé sá nə í bág bə ntó. ⁶ Í yidá
bə cilyá Kálad Zembî dí ná:

Yé Zembî, wo ngə táduga
muud nəcé a ji jí?

Wo ngə kweemb kukwumuga
múúd nəcé í bálə jí?

⁷ Wo má səl nyə shí fúfwála, cɔ
wəngəles.

Nə ndeé, wo má sá ná a
 ɲkənəwag, a bóg nə
 gúmá nda cí.

8 Wo má wá isâ byêsh
 mányámá má múúd dî.

Haaw. Sálə Zembî má sá ná
 a jwúg nə isâ byêsh yí, tɔɔ sâ
 ɲgwúd nə ɲgwúd í alúgɛ́. Nji,
 shé cugé nə ɲkul fwo dúg ja
 gaád nə a ɲgəjwú nə isâ byêsh.

9 Nji, sâ shé mú ɲgə dúg yí jí
 ná, Yésus muud Zembî nyə á
 səl shí fúfwálá cɔ́ wáɲgəles yé,
 a mú ɲgə ɲkənəwə, a ɲjúl nə
 gúmá nda cí, nəcé nyə á jug nə
 ndeé a yə. Nyə á zə cé buud
 bêsh, lwóyálə mpaam Zembî
 nyə á baam nə bwo yí.

10 Zembî wá nyə a té isâ
 byêsh, nyə wá ɲgə sá ná byêsh
 í ɲgəg nə kyey mpwogé, nyə
 námá wá nyə á jii ná ncúlyá zh-
 wog bwân bé bwá ɲkənəwag
 mənəkənəwə mé. Í á ka jəla
 ná a sáág ná micúnj mí bííg
 Yésus muud nyə á juw zhií ná
 bwán ó Zembî bwá bííg cug
 yé, micúnj myɔɔɲg mí mú mɛɛl
 sá ná Zembî jílug nyə jiya í á
 jəla nə nyə yí. 11 Ntó, nə Yésus
 muud ɲgə sá ná buud bwá bág
 minkɛ́ɲkɛ́ mi búúd yé, nə buud
 á ɲgə sá ntó wá, bêsh búsa nə
 shug ɲgwúd. Gwá wá á jí kú
 gwág shwôn jówúlə bwo ná
 omínyɔɲə́ bé yí. 12 Ntó wá á cí
 ná:

Mə bá də bwiɲg omínyɔɲə́
 bām bímbí lú múúd wo
 jí yí,

mə sey wo isusa i gúmá ja bwá
 séɲgyá ná bwá gúmal

wo yí.

13 A nyɲɲgə námá cí ná:

Mɛɛ jām jágúwé jêsh í bá bə
 nyádí.

Nyə námá ná: «Mə wá éga, nə
 bwân Zembî nyə á yə mə wá».

14 Nda jí ná bwân á ɲgə cí óni
 búsa nə mishwun nə məcii ná,
 Yésus nyə á ɲwa námá nyúul
 muud, a bə nə mishwun nə
 məcii shú ná a yág, shwiy dé
 mú culəshi ɲkúl mə Njwú
 məjamb, nyɛ muud nyə á
 ɲgə kyey nə shwiy yé. 15 Nyə
 á yə ntó shú ná a yíl búúd
 bêsh mányámád, nəcé bwá á
 ɲgə cugə ɲkúmba cug nji ɲgə́lə
 fúndə shwiy, cug mányámá.

16 Í má mpu nyîn ná Yésus nyə
 a shígé zə kwiid wáɲgəles;
 nyə á yida zə kwiid mpwon
 buud má *Abraham. 17 Sá
 jɔɔɲg wá í á sá ná a céndúg
 bə nda omínyɔɲə́ bé məzhií
 mēsh, shú ná a bág bwo
 fwámé Ajəláci á ofada mə
 gwág bwo cey lámúd yé, á sá
 ísɛ́y váál Zembî mə céel yí. A
 jí Ajəláci á ofada ná a sáág
 *mátúnəga, yíl búúd *misəm
 myán. 18 Yésus jí nə ɲkul
 kwíínd búúd məbwábúlán mə
 ɲgə fwágusə məkuú shí wá,
 nəcé nyəmfwó nyə á fwo
 námá bwəma nə məbwábúlán,
 nyə á jug.

3

Yésus-Kríst má ntɔ́ Moyíz

1 Ná ndeé yé minkɛ́ɲkɛ́ mí
 omínyɔɲə́ bām, bí buud Zembî

nyə a mə námə jôw ná bi bág
 ɲwa ɲkəw cug á gwówád wá,
 kəndugá mitédugá wə Yésus.
 Nyə wə sá ɲgá magulə tâm
 buud ná a jí *muud lwámá mə
 Zembî, a ɲjúl Ajeláci á ofada
 yé. ² Nyə á sá iséy byé váál í
 á kwaga mísh mə múúd nyə
 á ntí nyə yí, námə nda Moyîz
 nyə á kyey nə ɲjów búúd mə
 Zembî wêsh váál í á kwaga yí
 ná. ³ Mpugá ná Zembî nyə a
 dóg ná Yésus májəlá nə bul ɲwa
 gúmə ntɔ Moyîz, námə nda
 múúd mə lwɔ ɲjów mə dɛ ɲwa
 gúmə ntɔ ɲjów wáméfwó ná.
⁴ Bi mə mpú ná ɲjów wêsh í
 dɛ bə nə muud nyə á amə lwɔ
 yé; ɲji, Zembî wə mə dɛ lwɔ
 isâ byêsh. ⁵ Moyîz nyə á kyey
 nə ɲjów búúd mə Zembî wêsh
 váál í á kwaga yí. Nyɛ, nyə á
 bə sɔɔl məsáal, ɲgələ lwó ná sâ
 Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá
 bə búbálé. ⁶ Krîst ɲgə sá iséy
 byé váál í kwága yí. Nywá jí
 Mwân á ɲjów mə Zembî. ɲjów
 mə Zembî wəɔɲg wə shé, ɲkí
 shé mə kə nə ɲɲkáj shwóg,
 kə námə shwóg nə ɲgələ bə
 nə milúú ná sáj nəcé sá ɲgə
 bwánd nyə nə búgá.

*Zembî mə dɛ yə búúd bí nə
 búgá wə wogá*

⁷ Gwə wə ɲkɛɲkɛ Shíshim
 ɲgə ci yí, ná:

ɲkí bi mə gwág kál dé múús í,

⁸ kúgá sá nún

nda ja búúd bwə á sá
 mɲngáádá yí.

Jwôw dɔɔɲgá, buud bwə á kə
 nə məkugulə

wə Zembî nún shí a shwééshá
 dî.

⁹ Osóɲgá bân bwə á
 shweenzh mə cínɔɲg

nə bwə dóg sâ mə é sá yí.

Bwə á shweenzh mə, í ɲjúl ná
 bwə á shí dóg

isâ mə á sá bwo ¹⁰ tâɲ mimbú
 məwúm mánɲ yí.

Nda bwə á dɛ she ná bwə dóg
 sâ mə é sá yí ná,

mə á nyada nə kala búúd
 jɔɔɲgá,

mə mú ci ná: «Búsə ja jêsh ɲji
 dúlə wush;

bwə afwóyɛ mpu zhí mə ɲgə
 lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kɛɛn nə mpimbə
 ná:

«Bwə ábúle bwelɛ kumə

kúl mə á kwəmusa bwo wogá
 yí».

¹² Bwaɲg, bi ó bey ná ɲgwól
 múúd gwoɔɲg wán bág nə
 bów-bôw lâm, lâm á kú nə
 búgá ná ndéé a mú yid kwon
 nə Zembî á kuwô. ¹³ Yidagá dɛ
 sá ná, jwów dêsh búúd bí nə
 ɲkul jôw ná «múús» yí, ɲgwól
 cwíny ɲgwól, ɲgwól cwíny
 ɲgwól. Dugá sá ntó shú ná
 *sám í nda bá shiig tɔɔ muud
 á bídí gwoɔɲg ná ndéé nyân
 mú bə nə nún. ¹⁴ Nəcé shé
 músə *Krîst buud ó gwoɔɲg
 bé, ɲkí shé mə bii búgá məbwə
 məbá kə wós məshiné, námə
 nda shé á tééd mátéédúléd ná.

¹⁵ Shé kúgá wusa ná jísə cilyá
 Kálaad Zembî dí ná:
 ɲkí bi mə gwág kál dé múús í,
 kúgá sá nún

nda ja búúd bwá á sá
mĩngáádá yí.

¹⁶ Ozá bāṅ bwá á gwág kál
má Zembî ná ndéé bwá mú sá
mĩngáádá wá? Ngaá í á bə
buud bēsh Moyíz nyə a wú
nə ndí Igípten wá? ¹⁷ Ozá
Zembî nyə á nyada nə ndí
tāṅ mimbú mawúm mánṅ wá?
Ngaá í á bə buud bwá á sām ná
ndéé mimbimbə myāṅ mí mú
ṅgə mpúnṅulí shí a shwéeshád
wá? ¹⁸ Ozá nyə á kēen ná
bwá ábúle bwēle kumə kúl
nyə á kwəməsa bwo wogá yí?
Ngaá í á bə buud bwá á sá
nyə mĩngáádá wá? ¹⁹ Haaw!
Shé má dúg na ná bwá á
shígé kumə kúl Zembî nyə á
kwəməsa bwo wogá yí nəcə
jí? Nəcə bwá á ban ná bwá
abúgúláyé.

4

*Shé á jáláyé nə shúb wogá
má Zembî*

¹ Zembî nyə á bwey kaag ná
a bá sá ná buud bwá yówulag;
ṅkaagə nyōṅṅ nyí ná. Bì
ó ka bēy nə ṅgwól múúd á
gwoṅṅ jín bág shúb wogá
jōṅṅ. ² Shé á shí námá gwág
kéel má Zembî nda bwo. Nji,
wāṅ gwágúlə bwá á gwág yí
í á shígé kwíind bwo tō sâ,
nəcə bwá á shígé *búgula sâ
bwá á gwág yí. ³ Shé báá
obúgula shé mú ṅgə yowula,
kú bə bwo, nəcə nyə á ci shú
dāṅúd ná:

Mə mú ka kēen nə mpimbə ná:
«Bwá ábúle bwēle kumə

kúl mə á kwəməsa bwo wogá
yí».

Zembî nyə á ci ntó í njúl ná,
ja nyə á fwə shí nə gwów
yí, nyə á shí shínal iséy byé
byēsh. ⁴ Shú sâ í dúgyá nə
jwōw á zangbá yí, sá má mpú
ná Zembî nyə á ci gúl kúkúlúd
nyádí kálaad dí ná: «Zembî
nyə á ka yowula nə iséy byé
byēsh jwōw á zangbá». ⁵ Gwá
námá wá á cí wa jíga kúkúlúd
ná: «Mə abúle bwēle sá ná bwá
yówulag». ⁶ Ntó jì ná cígulá í
bwey bə ná Zembî mə bá sá ná
bóól búúd bwá yówulag. Nji,
buud bwá á tééd gwág kéel
wá, bwá á shígé yowula, nəcə
məlwə. ⁷ Nda jí ntó ná, Zembî
má tâl dúl jwōw búúd bwá é
ci ná «múús» yí. Nyə á zə tâl
jwōw dōṅṅá mimbú mí má
bwey bul cə té wulə fwála má
Moyíz; nyə á ka ci mpu mə
*Dávid dí nda nyə á mə fwo ci
ná, ná: «Ṃkí bì mə gwág kál dé
múús íí, kúgá sá nūṅ».

⁸ Í á mbām bə ná Yeshuwa nyə
a sá ná kúl búúd í yówulag
ja bwá á shín nyí shí á cəṗlá
yí, Zembî nyə a shígé nywá
nyīṅṅə ci ná dúl jwów lú
wogá dúsə. ⁹ Ntó má lwó ná
gúlúgá wogá jísə ná shú búúd
ó Zembî, í njúl nda fwámé
wogá Zembî nyə á woga jwōw
lú zangbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud
Zembî mə sá ná a yówulag yé,
nyə é yowula nə iséy byé byēsh
námá nda Zembî nyə á yowula
nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná,
shé wágá mənṅkul ná shé bág
yowula nda Zembî nyə á kaag

ná; shé wágá mən̄kul shú ná muud nda bá shúb nəcə sála mbii málwə bwə á sá má.

¹² Mpugá ná Milású mí Zembî mîsə mikuwó, mí njúl mi an̄kál-ñkálâ. Mí də bəwəli ntə kafwəle jēsh bwə də jəw ikósomb íbá yí. Mí də nyíi múúd nyúúlúd kə kumə kúl mí béeḡ *jím bá *shíshim yí; mí də béeḡ mǎbwəḡ mə nyúúl nə óshú ó íyasád. Milású mí Zembî wə mí də lwó ñkí mitédúgá nə iyuug yā lām, bísə ñkí bōw, ñkí bísə ñkí nywa. ¹³ Kú ntāg nə tō sá Zembî nyə á té yí jí nə ñkul shwaaw Zembî. Isā byēsh bísə oshushwáás, ompajáá nyádí mîshúd, nyə muud mə bá sá sə shitōḡ yé.

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á líina jon lə gwów yē*, nyə wə Yésus, Mwān mǎ Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgá jísú shwóg, kú bwəle tag. ¹⁵ Nəcə, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgé nyōḡḡ jí nda gwág shé cey lámúd nə tag dúsú yé. A yidá bə nyōḡḡ jí nə nyə á bwəma nə mǎbwəbúlán mǎzhíi mēsh nda shé, ñji a nda sá *səm yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúná-kúnə kú fúndə. Shé shíshúgá nyádí caanḡád kúl á ṅḡ lwóya mpaam yí, a gwágúḡ shé cey lámúd a sá shé mpaam,

a kwíind shé ja shé mǎ jíi kwíindyá yí.

5

¹ Bi mə mpú ná bwə də fēēsh múúd yēsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpədúgá buud, bwə tál nyə ná a dḡḡ sēy nə Zembî shú dāḡ. A də kala ísā bwə yə Zembî yí, də sá *mátúnuga shú ná *mísəm myāḡ mí jimbúḡ. ² A ji nə ñkul mpu mícūḡ íwugúlu nə minjé-gwōw mí ṅḡ bwəma nə ndí myá, nəcə a ji námə múúd nə iləm námə nda bwo. ³ Sā jōḡḡ wə jí ná, á jálá nə də sá mátúnuga shú jimbálúle mísəm myā nyəmēfwó, nə myōḡḡ myā kúl búúd námə. ⁴ Muud cugé nə ñkul wánda jiya jōḡḡḡ wánda wándáḡ ná á ṅwa gúmá; Zembî wə mǎ də jōw búúd bwə ṅwá jiya jōḡḡ wá námə nda nyə á jōw Arəon ná.

⁵ Ntó námə wə jí nə *Kríst yé. Kríst nyə a shígé wánda jiya jōḡḡḡ wánda wándáḡ ná á ṅwa gúmá; Zembî wə nyə á yə nyə gwo, Zembî muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo ji Mwān waamā, mə mǎ byá wo múús».

⁶ A nyiḡḡ námə ci gúl kúkúlúd ná: «Wo ji fada, wo é ji jiya fada dí kandḡḡ á kandḡḡ nda Melukisedek».

⁷ Ja Kríst nyə á ṅḡ cugə wa shí ga dí yí, nyə á də bul jəḡula, də téḡḡ Zembî mǎbwə, Zembî muud nyə á bə nə ñkul sá ná

4:12 Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 **4:14**

5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * **4:14** Nyə á kə

kumə kúl Zembî jí yí. **4:15** 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 **4:16** 10.19 **5:1** 4.14

5:2 2.17-18; 4.15; 7.28 **5:3** 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 **5:4** Arəon: MmN 28.1

5:5 1.5 **5:6** Sôm 110.4; Heb 6.20 **5:7** Mat 26.36-46

a kú yə yé. Nyə á du kîm, a jii, məzhwîle wóós. Zembî mú gwág nyə, nəcé nyə á bə nə mægwág nə Zembî. ⁸ Tεem bə ná nyə á bə *Mwân má Zembî, nyə á bwəma nə micún, mí mú jíguli nyə mægwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bág váál í jəla yí. A mú bə ámadí á cug á kandugə kandugə, du yə búúd bēsh bwə sá nyə mægwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembî nyə á təl nyə mbií Ajəláci á ofada má Melukisedek.

Bəw ja múúd mə béegyá nə Zembî yí

¹¹ Bulya isâ sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féégúg bí byo, í bul kwowala, nəcé bí ádé ná lēel mpu gwág. ¹² Bweyúlə bí á jəla nə bwey bə oyíguli. Nji, í ngə ná jii ná muud jígúlig bí isâ bwə jálá nə fwo tééd mpu mínjígúlá mí Zembî dí yí. Í ngə ná jii bí mənýá má bəl, kú bə fwámé ídāw. ¹³ Muud ngə ná cugə nə mənýá má bəl yé nyə afwóyε wámbulə nda á cugəg tátəlí mísh má Zembî dí ná; a jii ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwə á má lal wá, báá wə bwə jálá nə fwámé ídāw, nəcé bwə á má jíg cug ná ndéé milām mí á má janzulə bwo nə dúlə wá mímbéégí mpédúgá mənýwa nə məbōw.

6

¹ Ná ndéé, shé kágá shwóg, shé jígúgá isâ í Zembî í jálá nə buud bwə má lal búgád

yí. Shé yówug dúlə nyingə kə mpás kə du ŋwa mínjígúlá mí *Kríst myā matéédúlé. Shé kúgá nyingə tééd límúlə límuga ja shús. Ntó jii ná shé kúgá nyingə ngə ŋwa mínjígúlá myā nda múúd mə jálá nə yíl lám mísóólúgú mí shwiy dí, *búgula Zembî ná; ² nə mínjígúlá mí dúgyá nə minduwán* nə dúlə bəd búúd məbwə yí; ŋkí ntāg mínjígúlá mí dúgyá nə gwúmúlə mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémbyé mílású á kandugə kandugə yí. ³ Mbō! Shé ányingəyε ngə bε bini; ŋkí Zembî má magulə, shé má zə yida ŋwa mínjígúlá mí jálá nə buud bwə á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, mənkenya má Zembî má á shí kwan bwo, bwə á shí bə nə kəw á isâ Zembî ngə yə buud bε yí, bənōŋ bóólúgá bwə á shí lég Nkēŋkē Shíshim, ⁵ bwə á shí kagulə mənýwa mā Milású mí Zembî, bwə á shí námə kagulə ŋkul Zembî mə bá yə búúd mwōw má zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwə má yid kwonə nə Kríst yí, muud cugé ná nə ŋkul nyingə sá ná bwə nyingəg kənd mílām wə Kríst. Nəcə banúlə bwə má ban *Mwân má Zembî yí wúsə bwo nda bwə ngə nyingə bwambulə nyə kwólós dí jāŋ ja, ngə nyingə sá ná a nyingəg bwəma nə shwōn tām buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká

5:8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 mægwág: 4.15; Flp 2.8 **5:9** 7.27
5:10 5.6; 6.20 **5:12** 1Kr 3.2 **5:14** 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 **6:1**

9.14 **6:2** Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * **6:2** Na cugé nji nduwán óbúgula bwə du duwan yí, Oyúden bwə á du námə bə nə wāŋ nduwán nə myāŋ mísóólúgú. **6:4** 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16

tag nə ompú ná ndéé í kə ídâw, Zembî bwádan nə shí nyōng, buud bwá á bə mampəg wá bə nə mfií. ⁸ Nji, í ká yida kə íbiin-bíin nə mægwaagulá, í lág kúná-kúná ná Zembî lwéémug nywo nəc é í cugé nə mfií; zhúgúlá zhúgúlá, bwá jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwaáng má búl cēl wá, tēem bə ná sə ngə lás ntáni, sə ngə mpu búbálé ná bi báá bí təl fwámé zhíid, bi ngə sá isâ í lwó ná bi mú nə cug yí.

¹⁰ Nəc é, Zembî cugé nə olílingi ná a bá wusa sâ bí ngə sá yí nə mbií bí má cēl nyə yí. Cēlí jōng í ngə nyín nə séyúlə bí ngə sēy nə buud bē wú yág zə wós múús yí. ¹¹ Sə ngə bul jii ná muud yēsh á sámá jín yáágúg nə ngələ cugə cug jōngú cé cug, ja jōngú bi mú bá bii isâ bí ngə bwánd nə búgə ná í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkósódgú; yidagá ngə sá nda buud bwá má jéég mányúúl wə Zembî kú nə milámusa wá, bwá wə bwá bá bə nə kəw lú isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Nkaagə Zembî nyə á kaag Aburahamyí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham nkaagə yí, nyə á kēen nkaaná. Nda jí ná ngwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á kēen jíná dé nyəmfwó, ¹⁴ nyə ná: Búbálé, mə bá bwádan nə wo, mə sá ná mpwōj buud nywō

í búlug bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námá bwánd nkaagə nyōngú nə lâm jisów ná ndéé, í mú námá bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná.

¹⁶ Ja múúd má dū kēen nkaaná yí, á dū kēen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, nkaaná mú jâ, muud kú ná sá məshwán.

¹⁷ Ntə, Zembî nyə á cēl ná buud bwá á lág nə isâ nyə á kaag yí bwá mpúg ná nyə abúle nyingə cénd cígúlá á má nwa yí, a mú kēen nkaaná.

¹⁸ Ná ndéé, nə nkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə kēenúlə nyə á kēen búbálé yí, ngwūd nə ngwūd á na í cugé nə nkul salan, nəc é Zembî cugé nə nkul bwiing íjə. Nyə á kaag, a nyingə kēen búbálé nəc é jí? Í á bə shú ná mányúúl má lálug shé buud shé má kə shwaaw nyádí, ngə bwánd sá á má kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlə shé ngə bwánd nə búgə wōngú, wúsə shé shwamá shú ná lâm nda nkúngulə. Nda jí ntə ná, shé má bá kumə kúl Zembî jisə yí, línálə kə mpúsə sanda†.

²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyí shú dúsú yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námá nda Melukisedek nyə á bə ná.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sə ngə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem,

6:8 Mat 13.7, 22 **6:10** 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 **6:12** 11.1-12; Luk 21.19 **6:13** Mat 22.16-17; Heb 11.12 **6:16** MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22

6:18 Ilj 23.19 **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † **6:19** Lóg Mat 27.51, nkí Mak 15.58, nkí ntəg Luk 23.45 jisə sanda í á dū wá njí mpədúgá fúm á ci nə mpáánzə nyēsh yí. **6:20** 4.14 Melukisedek: Sôm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4 **7:1** Melukisedek: Mət 14.17-20; Heb 5.6

a njúl námá fada má Zembî á gwów-gwôw. *Aburaham nyə á kə lumbəli dɔɔmb nə bɔ́l ójwú-buud, a mú ntɔ́ bwo. Ja nyə á ngə nyingə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhííd kə bwádan nə nyə. ² Ja jɔɔng wá Aburaham nyə á yə nyə *ɲkɔw wúm á isá byêsh nyə á wú nə ndí dɔ́mb dí yí. Jíná lú Melukisedek í tééd fwo kə ná «njwú-buud jí nə otútálí yé». Nyə á nyingə ntâg bə njwú-buud á Salem, ntó nyingə kə ná «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə a shígé bə nə sɔ́ngá, kú nə nyɔ́ngá, kú nə byêl, muud nyə ampúyɛ ja nyə á byêl yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembî nyə a sá ná a bɛ́lag *Mwân má Zembî ná, a jí fada á kanduga kanduga, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á ná mpáámbá jísú Aburaham yə nyə ɲkɔw wúm á isá byêsh nyə á wú nə ndí dɔ́mb dí yí. ⁵ Buud bēsh bwá á dɔ́ tɔ́w ofada mpwɔɲ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpéndí á Məcəɣ má Moyíz í ngə yə bwo ɲkul ná bwá dúg gwáámb búúd ɔ́ *Izəryél ɲkɔw wúm á isá byán. Ntó jí ná bwá jəlá nə ɲwa kɔw dɔɔng ómínyɔɲú báj dí, í njúl ná omínyɔɲú báj búsə námá bwân ó Aburaham. ⁶ Sá ɲgwúdu, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwɔɲ buud nyán; nji, tɛɛm bə ntó, nyə á ɲwa kɔw dɔɔng wá Aburaham,

a bwádan ntâg nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wá Zembî nyə á kaag mənkaagə má kúl jé yé. ⁷ Shé má mpú kú nə məshwán ná fwámé múúd wá má dɔ́ bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jígá kóómb dí, ofada bwá dɔ́ ɲwa kɔw dɔɔng wá, bēsh bwá dɔ́ bə búúd bwá bá yə wá. Nji, Micilyá mí ngə ci ná Melukisedek nywáá ngə ná cugə. ⁹ Sá bí nə ɲkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkɔw wúm yí, Lévi muud mə jálá nə ɲwa dwo yé, nyə a shí námá yə Melukisedek kɔw dɔɔng na məbwá má Aburaham dí. ¹⁰ Sá bí nə ɲkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkɔw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham məbwugálu dí cwû*.

Yésus jí mbií fada má Melukisedek

¹¹ Məcəɣ Moyíz nyə á yə buud ɔ́ *Izəryél má má ngə ci ná ofada bwá dúg zhu bɛɛnd mə Lévi dí. Ká, jiya fada á bɛɛnd mə Lévi í á shígé mpu sá ná isá í bág váál í á jəla nə bə yí. Í á mbâm mpu sá ntó, ki í á shígé nyingə jii ɲgwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námá ka bə nji ofada wá váál má Arɔɔn. ¹² Ná ndɛé, ja jiya fada í má cénd yí, í jii námá nə məcəɣ má á dɔ́ fwo bə má má céndúg. ¹³ Shé má mpú ná muud sá ngá ci éne nyə a byêl bɛɛnd shúsúd; tɔ́ mbyágá ɲgwúd nə ɲgwúd á

7:5 Ilɲ 18.21 * 7:10 Lévi nyə á bə mwân mə Yákwab, Yákwab mwân mə Izaag, Izaag mwân mə Aburaham; ntó jí nə Lévi nyə á bə Aburaham məbwugálu.

bænd jəŋg í á shígé fwo bwele sêy *alatâr dî. ¹⁴ Buud bēsh bwá mpú ná Cwámba wúsú nyə a byêl bænd mə Yúda dî, Moyíz nyə á shígé ntāg bwele cwééd bænd jəŋgú ja nyə á lás sâ í dúgyá nə sêy fada yí.

¹⁵ Í má nyingə mpu nyîn ná isâ í á cénd, nəcé wúl mbəŋla má Melukisedek í á tōw fada.

¹⁶ Nyə atōwé fada ná nyə a byêl byélé dəŋg, kú námá bə ná micəŋlá mí búúd wá mí tál nyə; cug ŋkúl jé wá í sá ná a bág fada, nəcé cug jé jəŋg í cúgé nə ŋkul shîn. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálaad Zembî mí ŋgə bwiŋg lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Melukisedek».

¹⁸ Na mə lwó ná cəŋ acwúlû í á má kəndəw koogá, nəcé í á bə ŋkí tag, í á shígé bə nə mfií.

¹⁹ Məcəŋ má Moyíz má á shígé mpu sá ná isâ í bág váál í á jəla nə bə yí. Zembî má yida yə sá fwámé sâ ántəntəŋ sá mə jəlá bwánd nə búgá yí, sâ jəŋg wá í má sá ná shé shíshúg Zembî kúná-kúnə.

²⁰ Sâ í búl nyîn cínəŋg yí ji ná, Zembî nyə á də ŋkál ja nyə á tál Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé də də ŋkál ja bóólúgá bwá á də tōw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tōw fada nə ŋkál má Zembî ná,

Zembî Cwámba nyə á kəen ŋkaanə ná:

«Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyingə shwána ŋkaanə nyé nyəŋg.

²² Kəenálə Zembî nyə á kəen ntó yí í lwó ná sə Yésus nyə a jéég bəd dî yí í ntə jəŋg áshúshwóógú. ²³ Gúl sâ ji námá ná, ofada wá bænd mə Lévi bwá á bə ŋkí bulya nəcé shwiy í á də sá ná bwá bág kú sêy kandugə kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáa nyə abúle bwele yə, sêy fada jé í abúlé bwele shîn. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwá cíngyá wá Yésus ná bwá shísh wá Zembî wá, Yésus ji nə ŋkul cug bwo ja ŋgwúd á kandugə, nəcé a ji kuwó, nyə é də jəgula nə Zembî shú dán ja jēsh.

²⁶ A ji mbií Ajəláci á ofada í jii shé yí nəcé a ji ŋkəŋkə múúd, kú nə məbyaagulə, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bənəŋ osóol ɔ *mísám, a njul jiya gúmá í ntə jjiya byēsh yíid.

²⁷ A cugé nda bóól wáájəláci wá ofada. Bwá á də bə jwów dēsh ii, nyāŋ fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məŋgú ja ŋgwúd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məcəŋ má Moyíz má də ŋwa buud bwá njúl kú bə lwándúlá məzhíí mēsh, də tál bwo wáájəláci wá ofada; nji, Zembî nyə á zə də ŋkál mpásə Məcəŋ, a tál Mwān yé fada. Nyə a má lwándulə nyə məzhíí mēsh kandugə á kandugə.

7:14 Mat 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 **7:17** 5.6 **7:19** 9.9; Rom 3.20

7:21 7.17 **7:22** 8.6 **7:24** 6.20 **7:25** 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1 **7:26**

4.15 **7:27** 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 **7:28** 5.1-2,

8; 7.19; Sôm 2.7

8

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada sɔ́ á gúgwáan dí

¹ Lúú ciyá á isâ sá ngə ci íni wúsə ná: mbií Ajəláci á ofada shé búsə nə ndí wə ní; nyɔɔng nyə á má kə ji jiya gúmád joŋ dí, mbwə mənɔcwûm má Zembî á ŋkul nyêsh dí yé, ² nyɔɔng ngə sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāŋ banda mátúnuga, Cwamba wə nyə a lwɔ́, kú bə múúd.

³ Bwə də təl Ajəláci á ofada ná a dúg kala isâ búúd bwə yá Zembî yí, a də námə sá mátúnuga. Í á jii ná wúsú Ajəláci á ofada bág námə nə jé sá á kálá Zembî yí. ⁴ A mbəm bə shí gaád íí, a kú bə fada. Mbô! A kú bə, nəcé ofada bwə ngə kala Zembî isâ wá búsə, bwə ngə sêy nda Mécɛɛ mə Moyîz mə ngə ci ná. ⁵ Wāŋ yálə bwə ngə yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí joŋ dí yí, sá jee námə ci ná jisə shishîm á fwámé iséy byɔɔng. Nəcé, ja Moyîz nyə a lwɔ́ banda mátúnuga yí, Zembî nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ́ bá sá sá jêsh bɛ yuug mə á lwó wo mbəŋúd yí.» ⁶ Nji, jaá ga dí, iséy Yésus nyə a lág yí í bul bə fwámé iséy, jí ntó nəcé nyə wə jí lí-nji mpédúgá sánŋə Zembî shú sɔ́ í ntó yí. Sɔ́ jɔɔng í ntó nəcé

məŋkaagə mə mə ntɔ́ mɔɔng mǎ sɔ́ áshúshwóógǎ.

⁷ Sɔ́ áshúshwóógǎ* í á mbəm bə kú nə sá á jumúg íí, í á shígé nywá nyiŋgə jii ná sɔ́ ábɛɛ í zág sây, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná: Fwála í zag, mə Cwamba mə ngə ci ntó.

Fwála mə bá sá sɔ́ ágúgwáan yí.

Mə bá sá sɔ́ jɔɔngǎ nə kúl búúd Izurəyêl, nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jāŋ sɔ́ í ábúlé bə nda jɔɔng mə á sá nə osóŋgǎ bāŋ jwów mə á bii bwo mbwəd wú nə bwo Igípten yí.

Nda bwə á shígé baagulé jāŋ sɔ́ ná, mə á shígé ná námə ngə bish bwo.

Mə Cwamba mə mə ci ntó.

¹⁰ Sɔ́ mə bá sá nə kúl búúd *Izurəyêl yí, í bá bə ná, ja mwów mɔɔng mə bá cɔ́ yí, mə bá wá bwo məcɛɛ mām mítádúgád,

mə cilə bwo mwo mílámúd.

Mə Cwamba mə mə ci ntó

mə bá bə Zembî wāŋ, bwə bə kúl búúd jām.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyiŋgə jígǎli múúd jí nyə kúnə-kúnə yé,

ŋkí *mínyŋəŋá yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwamba».

Nəcé bēsh bwə bá mpu mə, bēsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíŋgǎ bāŋ,

8:1 4.14 mbwə mənɔcwûm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na ji sɔ́ í á sây mbāŋ á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17

mə yîl *mísám myánj mádí
tédúgád.

13 Ja Zembî ngə lás lósú sɔ
á gúgwáan yí, a mə ɲwa ná sɔ
áshúshwóógú dé fwála í á mə
ntɔ. Sâ jisə ná dé fwála í á mə
ntɔ yí, í mú sâ acwúlû, jân í
wál bá zə kəndəw koogú.

9

*Yálə búud bwə á dɔ yə Zembî
gúmá yág yí*

1 Sɔ áshúshwóógú Zembî
nyə a sá nə kúl búúd jé yí
í á bə nə məcɛɛ mə dúgyá
nə yələ Zembî gúmá má nə
banda *mátúnuga kúl bwə á
dɔ bwəma nə Zembî wa shí
gaád yí. 2 Bwə á lwɔ banda
dɔɔngú í njúl ntága: kóómb
áshúshwóógú í á bə nə cé
lámba, nə táwuli, nə ibuléd
cínɔng táwuli dî, ibuléd í íci
shú gúmá mə Zembî. Bwə á
dɔ jəw kóómb jɔɔng ná «kúl jisə
ci yí». 3 Jɔɔng kóómb í á dɔ bə
mpúsə *sanda ábɛɛ yí, bwə á
dɔ jəw gwo ná «kúl í búl bə ci
yí». 4 Cínɔng cwû, í á dɔ bə
nə *alatâr bwə dɔ jígal Zembî
olabínda yé, nə *wóle sɔ; bwə á
shîn bwadulə alatâr nə wóle sɔ
or kúkúl jêsh. Wóle jɔɔng í á dɔ
bə cwû, nə kwúmbu *mána, nə
fiidye mə Arəon í mə kɔ íkáá
shwógúd, nə məkwoógú mə á
bə nə cilyá məcɛɛ mə sɔ má.
Kwúmbu mána nyə á bə síyá
nə or. 5 Bwə á mɛ ivəguli í

osherubɛ* íbá, bwə tâl búduga
wóle jɔɔng dí gwów shú dúlə
lwó ná Zembî á milwanə jisə
cínɔng; ivəguli byɔɔng í á bə
í mə lɛesh máfafugə dɔ wá
gúgúwá kúl ófada bwə á dɔ
myɛɛg məcíí shú cweelúlə
Zembî mpimbə yí. Nji, fwála
ga í cugé fwála mə fáád isâ
byɔɔng.

6 Nda bwə á shîn táág isâ
íni byêsh ntâni ná, ofada bwə
á dɔ nyíi banda dɔɔngú dí
nji kóómb áshúshwóógú dí
jwów dêsh, dɔ kə sá ísɛy byán.
7 Kóómb ábɛɛ jân, nji Ajəláci
á ofada nyáméfwó wə nyə
á dɔ nyíi cínɔng. Nyə á dɔ
nyíi cínɔngú ja ngwúd ɲkúmba
mbû. Ja á kə ntág nyíi cínɔng
yí, á jəlá nə kə nə məcíí mə
cúdú á kə myɛɛg shú déd
nə shú íwushî yâ kúl búúd.
8 Nkɛɲkɛ Shíshim ngə lwó na
sólúgú níid ná zhií í kə fwámé
kúl Zembî njúl yí í á shígé bə
mbəg té wêsh sɛy í á ngə ná síy
kóómb banda áshúshwóógú
dí yí. 9 Sâ jɔɔng jisə tâɲ yuug
shú mwów mága. Yuug jɔɔng
í lwó ná, wo tɛem yə Zembî
isâ, wo tɛem sá *mátúnuga,
isâ byɔɔngú nə *mətúnuga
mɔɔngú mə cúgé nə ɲkul sá
ná lâm í bág wo váál í jəlá yí.
10 Bísə nji mícɛɛlá búúd bwə á
ngə cɛɛlə shú sâ í dúgyá nə dəg
nə mɔɲgul nə mɪngusa mí íci
yí; isâ byɔɔng mfíí wán í á shîn

8:13 8.6 9:2 banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 táwuli: MmN 25.23-30 9:3 MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 9:4 alatâr: MmN 30.1-6 wóle sɔ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye mə Arəon: Ilɲ 17.21-25 məkwoógú mə á bə nə cilyá: MmN 25.16 9:5 MmN 25.18-22 * 9:5 Sherubɛ: Jisə dúl váál éngəles. 9:6 10.11; Ilɲ 18.2-6 9:7 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 9:9 7.19; 9.2 9:10 Ləv 11; 15; Ilɲ 19

ja Zembî nyə á wá mícɛɛlá mí agúgwáan yí.

Krîst ji mətúnuga

¹¹ Krîst nyə a má zə, tân Ajəláci á ofada, zə sá ná sá bág nə kəw á fwámé ísâ í á má bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánní dî, fwámé banda mətúnuga, kú bə dɔɔŋg búúd bwá á lwô nə məbwə yí. Ntó ji ná dāŋ banda mətúnuga í cúgé sâ á shí ga. ¹² Nyə a nyíi cínɔŋg ja ŋgwúd á kandugə; nyə a shígé nyíi nə məcii má íncwəmbə nə inteny, nyə a yána məcii mé, a yíl sá mənnyámád kandugə. ¹³ Ja ófada bwá á dū myεeg buud məcii má íncwəmbə nə inteny, gúl ja ifíi í cwɔ myɔɔlú nteny yí, ísâ byɔɔŋg í á dū sá ná muud nyúúl í bág fúbán†. ¹⁴ Nkámúsá ná ísâ íni í fúb búúd, ŋkəmbusa nə məcii má *Krîst. Krîst nyə á ŋwa nyəméfwó, yə Zembî tân *mátúnuga mészú má njúl kú nə tɔɔ cúcwán lú məbwam. Nyə á sá námə nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. Ngaá ná məcii mé má sá ná mílām mí bág shé mífúbán, shé mú yow mísóólúgú mí dū kənd búúd shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwô gú má?

Məcii má Krîst mäsə mbyûl á sɔ á gúgwáan

¹⁵ Sâ jɔɔŋg wá í á sá ná *Krîst bág lí-nji mpédúgá sánŋ

Zembî shú Sɔ á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwá wúg míkám mí caamúlə bwá á dū caam məcɛɛ bwá njúl ná Sɔ a Cwúlú dí yí; bɔɔŋg Zembî má jôw wá bwá mú bə nə kəw á jɔjɔ ísâ nyə á kaag yí. ¹⁶ Shú ná bwá wééfug kálaad lúgá, í dū jii ná bwá téédúg fwo mpu wámbulə ná muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. ¹⁷ Nəcə kálaad lúgá cugé tɔɔ sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ŋgá ná cugə yí. Múúd wɔɔŋg mə ká yə, kálaad lúgá ka tɛɛm bə nə ŋkul. ¹⁸ Gwá wá bí má dúg ná mícɛɛlá myâ sɔ áshúshwóógú mí á tééd məcii má má fwo shwiy. ¹⁹ Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shîn lɔ kúl *Izərayél jêsh məmpándí má á bə cilyá Məcɛɛd má ŋgwúd ŋgwúd yí, nyə á ŋwa məcii má ikálá nə bwán ó inteny fula nə məjúwó, a mú ŋwa mbúmbwá *ízop nə kúl káándə átítíi í njúl síyá nə mimyɔɔ mí ncwəmbə, ŋgə juwo cínɔŋgú, ŋgə myεeg kálaad məcɛɛd, ŋgə myεeg námə búúd bēsh wá kúl búúd. ²⁰ Nyə á ŋgə myεeg ntó a ŋgá kálə ná: «Məcii mâ sɔ wə mága, sɔ Zembî ŋgə ci ná bi má jəlá nə baagulə yí.» ²¹ Moyíz nyə á myεeg námə məcii mɔɔŋg banda *mátúnuga dí nə ísâ byēsh bwá dū balan nə ndí dúlə sá mísɔɔn yíid. ²² Məcɛɛ má Zembî má lwó ná bwá dū fúb zhwoŋg ísâ nə məcii; məcii

9:11 4.14 **9:12** 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 məcii mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 **9:13** Ilɔ 19.1-10.17 † **9:13** Í á dū bə ná, ja múúd má bə nə məlwaagawo yí, bwá cígə íncwəmbə nə inteny ŋwa məcii, bwá jígal cwɔ myɔɔlú nteny ŋwa ifíi byé, bwá mú myεeg múúd wɔɔŋgú məcii nə ifíi byɔɔŋg ná ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán. **9:14** Rom 6.20-23; 8.2 **9:15** 8.6 **9:19** MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Ləv 14.4, 6; Ilɔ 19.6 **9:22** Ləv 17.11

má ká bə kú shwiy, ijuugá í *mísám nda bə. ²³ Ntúni wə ófada bwé á du fúb isâ yé, í njúl ná isâ byəng í á du bə nji ivuguli yâ fwámé isâ bísá jon dí yí. Ntó ji ná bwé jəlá nə fúb isâ byəngú nə mətúnuga mə búl ntə má.

²⁴ Haaw. Kríst nyə a shígé nyíi banda mətúnuga búúd bwé á lwə nə məbwé yíid; banda dəng í á bə vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Kríst nyə a nyíi jon dwáméfwód, kúl á tál Zembî míshúd shú dúsú yí. ²⁵ Nyə a shígé nyíi wu ná a bá du kə yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má du kə «kúl í búl nkê yí» mbú wêsh ná. Ajəláci á ofada má du ntâg kə nyíi kúl jəngúd nə ízháá məcii, kú bə məcii mé nyəméfwó. ²⁶ Í á mbâm jii ná Kríst yánág cug jé ija ija, nki Kríst má jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúul nji ja ngwûd á kanduga mwów mâ məzhúgúlâ dí shú ná mətúnuga mé má zág shínal mísám. ²⁷ Nkúmba cígúlá wúsə ná muud má jəlá nə yə nji ja ngwûd ná ndéé a mú bá kə tów kəddəd. ²⁸ Námə mbií ngwûd wəngú, Kríst nyə a yána cug jé nji ja ngwûd ná a nkény zh-wog buud mbag mísám wánj. A bá zə ja ábêé kú ná bə shú zələ nkény mbag mísám, í bá bə shú zələ yə búúd bwé ngə bwánd nyə wá cug.

10

Mətúnuga má Yésus má kwaga nə muud yêsh

¹ Məcəx Moyîz nyə a tál má má cúgé wámbulə bə fwámé isâ í á jəla nə zə bə yí, măsə nji ishishîm. Məcəx məng mə jígúli ná buud bwé dág sá *mətúnuga məmpwûd mbú wêsh kú yəw. Nəcə má cúgé nə nkul sá ná buud bwé céél shísh wə Zembî wá bwé bág váál í jəla yí. ² Í á mbâm bə ná má du sá ntó, nki bwé á má bwey yəw sálə mətúnuga məng, nki buud bwé du sá mwo wá bwé á má bwey bə váál Zembî mə céél yí ja ngwûd á kanduga, bwé nda ná du gwáduga mílâm myánúd ná búsə nə məbyaagələ. ³ Ká, mətúnuga məng má yidá du báásulə bwo *mísám myánj báásulə báásúlág mbú wêsh, ⁴ nəcə məcii má ínteny nə ikálá má cúgé nə nkul jím bal mísám. ⁵ Sá jəng wé í á sá ná, ja *Kríst nyə á bə ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná: Wo a shígé jii ná buud bwé sáág wo tə mətúnuga, nkí ntâg ná bwé yág wo tə sá. Nji wo a sá ná mə bág nə nyúul muud. ⁶ Nə ocúdú bwé á du jígal álatâr dí oncindí wá, nə mətúnuga mə mísám, byêsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô. ⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wé éga. É, yé Zembî, mə zə sá sá wó jí yí, nda kálaad woó ngə ci shú dâm ná».

⁸ Krîst nyə a tééd fwo ci ná:
Wo a shígé jii mátúnuga,
kú jii ná bwá yág wo isâ,
kú jii ná bwá jigálúg wo ocúdú
álatâr dí oncindî,
kú jii mátúnuga má mísém.
Isâ byəng í á shígé kwaga ná
tédúgá á lâm wô.

Í njúl ná Məcəx má Moyîz má
ngə gwáámbyo. ⁹ A mú
nyingə ci ná: «Mə wé éga, mə
zə sá sâ wó jí yí». Ntó ji ná a
má yîl misóólúgú mí acwúlú, a
cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Ná
ndéé, Yésus nyə a sá sâ Zembî
nyə á jii yí. Nyə a yána nyúúl
nyé ja ngwûd á kandugə, a mú
sá ná shé bág minḱəḱkḱé mi
búúd.

¹¹ Fada yêsh má də tôw
tútəlî jwów dēsh də sá ísəy
má Zembî. A də sá mátúnuga
məmpwûd ja jêsh, nji má
kú bwelə jímbal mísém.
¹² Ká Krîst nywáá, sóólúgú
mátúnuga nyə á sá shú mísém
yí, í á bə nji ngwûd. Nyə a
má kə ji shí mbwə mənchwûm
má Zembî dî, jílə á kandugə.
¹³ A mú ka ngə bwánd nji ná
Zembî culəshigí mizhízhíj
myé, wá nyə myo mákuú dí
shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúúl
nyé ja ngwûd yí, nyə a má sá ná
shé buud mú ngə bə minḱəḱkḱé
wá, shé bág váál í jála yí,
kandugə kandugə. ¹⁵ Nḱəḱkḱé
Shíshim ngə námə bwaagulə
shé gwo ná jisə ntó; nyə á fwo
ci ná:

¹⁶ Cwámba má ci ná:
«Sə má bá sá nə bwo yí, í bá bə
nə,
ja mwôw məəng má bá cə yí,
mə bá wá bwo məcəx mām
milámúd,
mə cilə bwo mwə mítédúgád».
¹⁷ A mú nyingə kwádulə ná:
Mə bá yîl mísém myánj mǎdí
mítédúgád,
mə yîl námə misóólúgú bwá
á də sá kú bích məcəx
myá.

¹⁸ Ja múud má bii íjuugá í
mísém myé yí, í á nyingáyé
ná jii ná muud wəəngú sáág
mátúnuga shú mísém.

*Shé shíshúgá Zembî kúná-
kúnə*

¹⁹ Bwaang, shwúlə Yésus
nyə á shwu mácií mé yí, í á má
sá ná shé jéég nyíi kúl í búl ḱkḱé
yí kú nə ifwaas. ²⁰ Nəcə nyə
a má juw shé zhí agúgwáan
í kə nə buud cəg dí yí. Zhí
nyəəng nyísə línálə *sanda,
ntó ji ná línálə nyúúl nyé.
²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada
ngə kyey nə njów má Zembî
yé. ²² Shé kágá shísh Zembî
kúná-kúnə kú nə məkəḱ, shwu
nyúul nə nyə ncindî nə ncindî.
Shé shíshúgá nyə kúná-kúnə,
nəcə Yésus a má myεeg shé
mácií mé, milām mí mú shé
mífúbán; nyə a má gusa shé
mənyúul nə məjúwó má aḱkúl-
ḱkúl. ²³ Shé kəndugá milām
ḱkaagə shé ngə bwaagulə yííd.
Shé kúgá ná ngə zhízhigə,

* **10:9** Ntó ji ná Krîst mə yîl mátúnuga nə isâ í acwúlú, a cénd byo nə mátúnuga má
cəg jé nyə á yána yí. **10:10** 7.27 **10:11** 9.6; MmN 29.38 **10:12** 8.1 **10:13**
Sôm 110.1; 1Kr 15.25 **10:16** Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 **10:19** 4.16; 9.8 **10:20**
sanda: 9.3; Mat 27.51 zhí agúgwáan í kə nə buud cəg dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6
10:21 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1

nəcə Zembî muud nyə á kaag
shé ŋkaagə yé ji abúgúlág.
24 Shé bíígá mítódúgád ná shé
dúg wíya mægwə mánýúúlúd
ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá
ŋgwól, shú ná shé cágəgí cug
ceelí, shé ŋgə sá jəjə misóólúgú.
25 Bóól búúd bwə mú dɔ
mpyeny jílə íseŋgyá bíshéd,
kúgá ŋwa fúlú nyəŋg. Yidagá
dɔ ŋgə wíya ŋkul mánýúúlúd,
ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá
ŋgwól, bul bə ná ndéé ja bí ŋgə
dúg jwəw mə Cwám̄ba í ŋgə
shísh kúnə-kúnə ga.

26 Shé á mə shín mpu sá jí
búbálé yí, shé magulə gwo.
Nəcə, ŋkí shé mə ka nyingə
ŋgə sá *misəm nə kwo, mól
*mátúnuga mí nə ŋkul yíl
myāŋ misəm máá mə cúgə
ná. 27 Í mə yida lúg nji
ŋgələ fúndə yáág-yáág sémbyé
Zembî mə bá sámb shé milésú
yí, nə bəmb-bəmb kuda í
bá cumbal jígal mízhízhín mí
Zembî yí. 28 Muud yēsh nyə
á caam məcəx mə Moyíz yé,
bwə á gwú nyə nə ŋkúd ja
ówúshined obá ŋkí ólól bwə
bwáágulə yí. 29 Ŋkámúsá ná
í bá ntó nə muud mə cáám
məcəx mə Moyíz yé, ŋkəmusa
nə muud mə ŋwá *Mwān mə
Zembî nda sá cwag yé. Muud
wəŋgú mə dúg ná məcií mə
sə mə á sá nə a bág ŋkəŋkə
múúd má mäsə zhizhe, a mə
lwīy Shíshim á mpaam. Bi mə
tódúgá ná muud wəŋg mə jəlá
nə bwəma nə byáyé yáág-yáág
íntúgúlí? 30 Ŋgaá ná shé mə

mpú múúd nyə á ci ná:
Mə wə mə bá dɔ kunda,
mə wə mə bá dɔ yə búud
myəna
mí jəlá nə misóólúgú myāŋ
myá.

Nyə á ci námə ná: «Cwám̄ba
mə bá cígə búúd bə milésú».
31 Í bul jág wagəwo ná
muud kúdug Zembî á kuwō
mábwəd.

32 Yidagá téduga mwōw
mánkenya mə Zembî mə á
bwelə kwan bí má. Bi a jísow
lal-lal gwáná, jísow mícúŋ.

33 Í á dɔ bə, bíl íja bwə lwīy
bí, jugəshi bí tām buud, bíl
íja bí ŋwa minjugú mí bóól
búúd bwə á dɔ bwəma nə
mbii mínjugú mín wá. 34 Jí ná
bí á dɔ ŋwa micúŋ mí búúd
bwə á bə mímbwug dí wá; ja
búúd bwə á dɔ déég bí isá yí,
bí á dɔ bíd bwo nə məshusəg,
nəcə bí á dɔ mpu ná bí básə
nə fwámé məbii, məŋg mə bá
ji kandugə kandugə má. 35 Né
ndéé, kúgá bəeg yəw yímúlə
mánýúúl íŋkánúd, nəcə bí mə
bá bə nə məma myəna. 36 Ntó,
í jii ná bí bág nə zény kələ
shwóg shú ná, bí mə ká sá sá
jēsh Zembî ŋgə jii ná bí sáág yí,
bí lág sá nyə á kaag yí. 37 Nəcə,
nda jí cilyá Kálad Zembî dí
ná,

í mə lúg wuwálá cíg-cíg,
muud ŋgə zə yé kə wósos,
nyə á bweye.

38 Zembî mə nyingə námə ci
ná:

Muud jí tútəlí mádí míshúd yé,

nyə é nti lâm mádí, a mú dúg
cug.

Nji, á ká cúculə nə kwon, mə
nda ná gwág nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwə
də cúculə nə kwon ná ndeé kə
jimb wá. Shé má yidá bə bəonj
búsá nə búgá ná ndeé bwə mú
bii cug wá.

11

*Búgá sá má dúg nə obúgula ó
ayág yí*

¹ Búgá jísə cidəwələ lám má
múúd í kə cidəw nə gúl sá ná, í
é bə, kú yíl kú bəd yí; búgá jísə
námə magulələ lám má múúd
í mágúlə gúl sá ná, təo nyə
anjê nə dúg gwo, jísə búbálé yí.

² Obúgula ó ayág bwə á bə nə
búgá jəonj. Gwə wə í á sá ná
mínə mánj má nyíig Mícilyá mí
Zembî dî.

³ Búgá wə ngə sá ná shé ngág
nə magulə ná Zembî nyə á ci
ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó
ji ná sá jêsh shé ngə dúg yí í á
zhu sá shé anjê nə dúg yíid.

⁴ Búgá í á sá ná Abel sáág
Zembî *mətúnuga má njúl nkí
nywa cə mé má Káan, Zembî
magulə mwo, a mú ci ná Abel
ji tətəlí muud. Ná ndeé, tɛem
bə ná Abel nyə a má bwey yə,
a ngə ná lás nyədí búgá nyə á
*búgula yíid.

⁵ Búgá í á sá ná Inəog nkánúg
kə wə Zembî kú fudə. Təo
muud nyə a shígé ná dúg nyə
nəcé Zembî nyə a sá ná a
nkánúg. Káaad Zembî ngə ci
ná shúshwóógú ná a nkánúg íí,

nyə á nywa Zembî lámúd. ⁶ Í
njúl ná, nda nəcé búgá, muud
nda bwelə nywa Zembî lámúd.
Ntó ji ná, muud mə céél shísh
Zembî kúná-kúnə yé má jələ nə
magulə ná Zembî jísə; á jələ nə
magulə námə ná buud bwə ngə
wá lám ná bwə sə Zembî wá,
Zembî ngə yə bwo myəna.

⁷ Búgá í á sá ná *Nówe
gwágúg məcwûŋ má Zembî a
mú bwey mpu sá í á bə ná í
zə sŷy yí, sá jəonjú nda fwo bə.
Nyə á ŋwa ciyá má Zembî nə
məjilə, a mú lwə məma byóol,
a cug njów búúd yé. Nyə á lwó
nə sóólúgú yé wəonj ná buud
ə shí bwə á bə nə məbɛɛ. Ná
ndeé, búgá jé í á sá nə Zembî
cig nə a ji tətəlí muud.

⁸ Búgá í á sá ná *Aburham
sáág Zembî məgwág ja Zembî
nyə a jəw nyə yí. Nyə a tí
njəond kələ ləom í á bə ná
Zembî mə bá yə nyə tânj lúgí
yí, a nda fwo mpu kál ləom
wəonj í á bə yí. ⁹ Búgá í á
sá ná a kág ngə cugə nda njônj
ləom Zembî nyə á kaag nyə
yíid. Nyə á də ngə ji məbānda
dí, *Izaag ji námə ntó, təo
*Yákwab, bwó buud bwə á lúg
nə isā impwúd nyə á kaag
Aburham yí. ¹⁰ Aburham
nyə á də ngə ji ntó nəcé nyə á
ngə bwānd ngwəla álal-límuga
í á bə ná Zembî nyəməfwó mə
bá cwə yuug, nyəməfwó lwə
yí.

¹¹ Búgá í á sá ná kundú
múdá nda *Sara zég bə nə
ŋkul mə bíí mpwonj buud a má

bwey shîn kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî muud nyə á kaag ŋkaagə yé ji abúgúlág. ¹² Sâ jəŋg wá í á sá ná, muud ŋgwúdu zə bə nə mpwəŋ buud, nyúúl mə shîn bwey kə. Mpwəŋ buud nyé mpyáánz nda wəacén-cénî wá jəŋ, nda shə á bwûŋ lú ŋgwəŋ.

¹³ Obúgula ó ayág óni bēsh bwá á ŋgə yə bwá ŋgə ná búgula Zembî, nji bwá nda fwo bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwá á yida dúg mwo shwóg-shwóg, bwá mú shwas mwo. Bwá á magulə ná búsə ojón wa shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwá lás ntáni yí, bwá lwó ná ŋgəŋ ná bwá ŋgə sý wúl loom í bá bə bwo nyán mpwág yí. ¹⁵ Loom wánj í á mbēm ná ŋgə nyingə sá bwo fund í, bwá á nywá námə je bə nə fwála mə nyíngə nə mpás, kə wu. ¹⁶ Nji mpúlə dúg dī, bwá á ŋgə jii ná bwá kə loom á gwōw, loom í búl nywa cý wəŋg bwá á dū ji yí. Sâ jəŋg wá Zembî jí nda gwág shwōn ja bwá jów nyə ná Zembî wánj yí; ŋgaá nyə á mə kwəməsa bwo fwámé ŋgwəla?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburāham makugulu ná a yánág cágə lú mwān dé Izaag, sá mātúnuga. Búgə í á sá ná Aburāham máguləg, a ŋgə mpu ná Zembî nyə á kaag nyə mənkaagə. ¹⁸ Nəcə Zembî nyə á ci nə

Aburāham ná: «Izaag wə mə bá byā wo mpwəŋ buud mə á kaag wo yí.» ¹⁹ Nji, Aburāham nyə á bə nə búgə ná Zembî ji nə ŋkul gwúmushi búúd. Ntə, Izaag nyə á bə Aburāham ja jəŋgúd nda muud nyə á mə yə ná ndéé a mə nyingə gwúm yé.

²⁰ Búgə í á sá ná Izaag bwádánug nə Yákwab bá Eso shú cug í á ŋgə zə bwo shwóg yí. ²¹ Búgə í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə nə a zə yə yí, a ŋgəg nə bwádan nə bwān ó Yóseb ŋgwúd ŋgwúd nə ndéé a mú jwaagawo nyádí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

²² Búgə í á sá ná ja Yóseb nyə á bə nə a zə yə yí, a jááwug buud nda bwān ó *Izarəyēl bwá bá wú Igípten, wósə nə nda bwá bág sá íyasə byé ná†.

²³ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə a byēl yí, obyál bē bwá shwéélug nyə tən onkwoond olól nəcé bwá á dúg ná nyə á bə mbiya jəŋ kúkény. Mpándí njwú-buud nyə a tēl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

²⁴ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bānug ná bwá kú dū jōw nyə ná mwān mə shilə mə Farawōŋ. ²⁵ Nyə á yida cēl ná bwá cágúg bānōŋ kúl mə Zembî, ntə nə a kág bə mánywa mā kúkúl wəla cug *mísámúd. ²⁶ Nyə á kwey ná

* **11:11** Bóólúgá bwá ci na ná: Búgə í á sá ná Aburāham zág bə mbyál a mú cwúcwúúl, fwála lú byā mə bwey ntə, Sara ntāg kundú. **11:12** Mat 15.5 **11:13** 11.9; 13.14; Mat 23.4; 47.9; Sôm 39.13 **11:16** 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mat 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 **11:19** Rom 4.17 **11:20** Mat 27.27-29, 39-40

11:21 Mat 47.31-48.20 **11:22** Mat 50.24-25; MmN 13.19 † **11:22** Dúgúg Mat 50.24-25. Yóseb nyə á ci ná bwá bág ŋwa íyasə byé, kyey nə byo, kə bá dul bwádí loom Zembî nyə á bwey yə impááməb byán yííd. **11:23** MmN 1.22; 2.2 **11:24** MmN 2.10-12 **11:26** 12.2; 13.13

í nywa ná bwá sáág nyə isâ í shwôn námá nda bwá bá sá *Kríst ná, nəcé cínəŋg wá jí fwámé təəm ntə wəəŋg á kúm á Igípten. Mísh mé má á ngə dúg nji myəna á bá bii mwôw mé zág má yí.

²⁷ Búgá í á sá ná a wúg Igípten kú fúndə ná njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mé cí ná nyə á ngə dúg Zembî, í njúl ná muud cúgé nə ŋkul dúg nyə.

²⁸ Búgá í á sá ná Moyîz fwəg *Páska, a cí ná búúd ɔ Izərayél bwá myéégug məcií bwádi mímpumbé mí mínjówád shú ná *əŋgəles á shwi y nda gwú bwân bāŋ ɔ acúmbā.

²⁹ Búgá í á sá ná bwân ɔ Izərayél bwá ntəg mən mə atítí nə məkuú nda bwá á ngə kyey zhizhe shíd; ja búúd ɔ Igípten bāŋ bwá á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó mé á zə byaləga nə bwo, mé mú shín gwú bwo.

³⁰ Búgá í á sá ná mənyuŋg mə Zheríko† mə shínúg shugəla shí ja bwân ɔ Izərayél bwá á də ciŋgya cínəŋg ŋgwəla tən mwôw zəŋgbá yí.

³¹ Búgá í á sá ná Ráhab mudá jaŋga bəg kú yə ja búúd bwá á sá Zembî mīŋgáádá wá bwá á yə yí. Nəcə, nyə a lág buud bwá á kə ngə bigas ŋgwəla shwoó wá. ³² Mə nyíŋgəg ná jaaw bí jí? Mé ká cí ná mé bwiŋg bí milánj mí Zhedeyon

nə Barak nə Sámúson nə Zhəfuté nə *Dávid nə Samyél nə *buud ɔ mícúndá, fwála fúfə mə.

³³ Nəcə, búgá í á sá ná bwá lumbúlig nə məfaan məshús, bwá ntə mwə; bwá á ngə kyey nə ləəm ɔtətəlí dí nə ndéé bwá mú bii isâ Zembî nyə á kaag yí; bwá á fad ozh-wambāŋkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwá á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwá faam íkúl í á bə ná bwá gwúg bwo nə ikafwəle yí. Məbwas mə á də bii bwo, Zembî mú də yáləshi bwo, bwá mú bə ɔŋkán ɔ dósomb, julya nə igwoonɡi dósomb yá míl míləəm. ³⁵ Bóslúgá búdá, buud bāŋ bwá á yə wá bwá á nyiŋgə gwúm, bənónj nyiŋgə cəgə.

Bóslúgá búúd bwá á yida bwəma nə cúgá áyíyáág bwá fudá fudág. Bwá á ban ná bwá cúgé nə ŋkul cuwó kwon nə Zembî shú ná bwá fáámugí nə cúgá. Bwá á sá ntó shú ná bwá bág bə nə fwámé cəg ja bwá bá gwúm yí. ³⁶ Bósl bwá á bwəma nə cóógú, bósl bígá, bóslúgá kə mímbwug dí ŋgwówələ mənəkəda nə mikwoolú mí iŋkwánz. ³⁷ Bwá á gwú bósl nə məkwóógú, bwá shigə bósl ná ndéé sámb íkúl íbá, gwú bósl nə ikafwəle. Bóslúgá bāŋ, bwá á ngə kyey kə cə kə cə, bwá dúgə bwáád nji íkúúdu í ncwəmbə nə íkúúdu í kálá,

11:27 MmN 2.15; 12.41 **11:28** MmN 12.1-14 **11:29** MmN 14.21-29 **11:30**

Zho 6.12-21 † **11:30** Buud ɔ fwála dəəŋg bwá á də lwə məma mənyuŋg tən lunɡula lyəla ŋgwəla wəsh, ka ləgə mímpumbé. **11:31** Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 **11:32** OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11;

1Sa 1.1-25.1 **11:33** OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27 **11:34** Dan 3.23-25

11:35 10j 17.17-24; 20j 4.18-37 **11:36** Zhe 20.2; 37.15 **11:37** 2Ib 24.21

11:38 1Sa 13.6

sâ jêsh fúfə bwo, bwə ngə bwəma nə cúgá, buud bwə ngə jugəshi bwo. ³⁸ Váál búúd dān í áshígé bə ná í jíg nə buud ɔ shí ga. Bwə á ka ngə jẹ gwów mǎshí má ashwéeshád nə mímbúnád, bwə dúgá jì mǐku mǐ mǎkwóógúd nə mǐku mǐ mǎndəlúd.

³⁹ Tεem bə ná Zembî nyə á faag buud bəngú nəcé búgá ján, bwə á yə bwə kú fwo bii sâ Zembî nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembî nyə á ngə bwey kwəmsa shé sâ í búl nywa yí; ná ndéé, nyə a shígé jii ná bwə téédúg kə bə váál í jǎla yí, sá bān lúg mpás.

12

Zembî má dɔ sɔg bwān bɛ

¹ Nda shé bān jǐshé kóómb di, kúdə zhwog buud óni bwə má lyɛ shé, cug bwə á cugə yí í ngə lwó shé sâ bwə jǔw ná búgá yí. Ntó, shé myáásugá isâ í ngə nkí nkúngula shé yí, nə *mísám mǐ ngə lɛel nada shé nyúúlúd myá, shé yǐdag bə nə zény kálə shwóg, ju kúlə Zembî má kwəmsa ná shé júg yí. ² Shé kándugá mǐsh nji wə Yésus muud nyə á fwɔ shé búgá mǐlámúd yé, nyə námá wə má bá sá ná búgá í fifǎgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kálə yə kwolós dí, kú bǐsh bímí lú shwôn dúsə shwiy dɔng dí yí. Nyə a shígé bǐsh dwo nəcé nyə á ngə bwey dúg mǎshusug Zembî nyə á bwey kwəmsa nyə má. A njul jiya

gúmád ja gaád, *caangə má Zembî dí mbwə mǎncwúm. ³ Kándugá mitédúgá nyádí, nyə muud ósól ɔ mǐsám bwə á jág lúmbuli nə ndí nji a ngə jísɔw jísówúg yé. Kándugá mitédúgá nyádí, bi bág kú tag, búgú bág kú bii bí mǐlámúd.

⁴ Bí ngə lúmbuli nə sâ bwə jów ná sám yí, nji lúmbúli jɔng í afwóyɛ bə lúmbúli á shwiy. ⁵ Ná ndéé, yə bi má wusa lású Zembî ngə lás nə bí tǎn bwān bə shú wálə bí nkul mǐlámúd yí? Ngaá á ci ná:

Mwān waam,
ja Cwámá mə sɔg wo yí,
kú ŋwa sâ jɔngú nda fyanɔa.
Ja á ŋkáánd nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundúd.

⁶ Nəcé Cwámá má dɔ sɔg múúd yēsh á céel yé;
nyɔng yēsh á mágúlə ná a jì mwān yé yé,
á dɔ yə nyə intágúlí.

⁷ Ntó, jísówúgá minjugú bí ngə bwəma nə ndí myá, mǐsə shú ngələ sɔg bǐ. Mpugá ná Zembî ngə ŋwa bí cínɔngú nda bwān bə. Yə mwān abyág nyə a má bwele cugə sóóngú nda dɔ sɔg nyə? ⁸ Zembî ká bə kú sɔg bí nda á dɔ sɔg bwān bə bēsh ná, mpu ná bí cugé bwān bə, bi má yídá bə nyə nda bwān bwə á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sâ bí má jǎlá nə nyingə téduga yí jǐ ntúga: shé bēsh á shí bə nə ósóóngú bwə á byá shé wa shí ga dí wá, bwə á shí dɔ sɔg shé, shé dɔ gúmal bwo. Ká ŋkámásá ná bwo, ŋkəmsa nə sóóngú íshé jǐ gwów yé; ŋgaá

shé má jəlá nə bul bul magulə
 ijwūga byé shú ná shé dágúg
 cug í? ¹⁰ Osóŋgú bwá á byá
 shé wá bwá á də sūg shé nji
 shú kúkúl wala mbií bwá á
 də kwey mətəla yí; Zembî ny-
 wáá ngə sūg shé shú mánywa
 má íshé, á jii ná shé bág mbií
 á céel yí. ¹¹ Intágúlí bwá yá
 shé ná bwá sūg shé yí, í ádé
 fwo bə shé sá məshusug, shé
 má də shúsula. Nji, zhúgúlá
 zhúgúlá, intágúlí byəŋg í də
 wúmə mpúmá: shé cugə ná
 shé, cugə cug á otátəlî. ¹² Ntó,
 lulushigá məbwá mún má má
 káád mání, bí lulushi məbwón
 mún má ngó taguwa mání.
¹³ Dugá kyey nji mázhií mósá
 tátəlî mád, shú ná buud bí ŋkí
 tag wá, bwá nda lánɡuwo kə
 koogú, bwá yídag lal mánŋkul.

Bi ɔ káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyêsh ná
 bi cágəgí nə buud bēsh ná shé,
 bí wá ŋkul ná bi cágəgí ŋkəŋkə
 cug, nəcé muud mə bə nda
 cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá dág
 Cwámba. ¹⁵ Bi ɔ mpú də dág
 ná muud nda shúb mpáam má
 Zembî. Bi ɔ mpú námá də dág
 ná muud kú sá záágúwó, í á
 bá wá bí zhizhəəm nə ndé
 *Də mú yúúd. ¹⁶ Bi ɔ mpú
 də dág ná muud nda wá lúú
 janɡad, ŋkí ntág ná a mpyény
 sá í dúgyá nə Zembî yí nda Eso
 nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə
 jiya cúmbá jé nə səŋ ídāw. ¹⁷ Bi
 mə mpú ná, shínúlə nyə á shîn

kusha nə jiya ntáni yí, ja nyə
 á nywá jii ná sósŋgú wág nyə
 mətíle mə lúgá yí, sósŋgú nyə
 á ban. Eso nyə á tēem nyingə
 jii, wéeshuli mázhwíle, nyə a
 shígé bə nə ŋkul cénd sá í á
 bwey sŷy yí.

¹⁸ Bi a shígé shísh kúná-kúnə
 nə wúl mbánj búúd bí nə ŋkul
 kúnə nə ndí yí, mbánj í ngə
 jígə nə kuda; bi a shígé shísh
 kúná-kúnə nə gúl kúkúl í njúl
 nə yídúgú á ikukwende, kú
 námə nyingə bə kúkúl ŋkwə
 nyə á ngə kunɡ yí. ¹⁹ Bi a
 shígé shísh kúná-kúnə nə gúl
 kúl laag í á lás yí, kú bə kúl
 dúl kál í á lás yí, buud bwá
 á gwág kál dəŋg wá bwá á
 jəgula ná í kú na kwo ci bwo
 tə ciyá. ²⁰ Nəcé bwá áshígé bə
 nə ŋkul kwiig mpándí Zembî
 nyə a təl yí. Mpándí nyəŋg í
 á bə ná: «ŋkí muud, ŋkí cúdí,
 sá jēsh í kúnə nə mbánj yí,
 bwá gwú gwo nə məkwóógú.»
²¹ Isá bwá á dág cínəŋg yí í
 á bə ŋkí jág wəgəwə, Moyíz
 nyəməfwó mú ci ná: «Mə ngə
 lilya nə ifwaas.»

²² Bi bāŋ bi á yida shísh
 kúná-kúnə nə mbánj Siyôn*,
 ngwəla má Zembî á kuwó,
 Yurúsəlem á jon dí gwəw kúl
 ncúlyá *wəéŋgəles bwə ngə sá
 zan yí. Wəéŋgəles bəŋg bəsə
 ŋkí jág bulya, bímbí múúd
 cúgé nə ŋkul lə yí. ²³ Bi a shísh
 kúná-kúnə nə səŋgyá bwān
 wə acúmbā mínə má mú bwo

12:11 12.14; Zhk 3.17-18 **12:12** Iza 35.3 **12:13** Mik 4.26 **12:14** 12.11; Mak
 12.30-31; Sôm 34.15; 1Kr 7.15 **12:15** Mbá 29.17; Gal 1.6 **12:16** Mat 25.29-34

12:17 Mat 27.30-40 **12:18** MmN 19.16-22; 20.18-21 **12:20** MmN 19.12-13

12:22 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * **12:22** Siyôn: Nyə á bə məma mbánj bwá
 á lwə ngwəla á Yurúsəlem cínəŋg gwəw yí. **12:23** Luk 10.20

micilyá jon dí gwów wá; bi a shísh kúnə-kúnə nə Zembî muud mə də sám̃b miləsú mí búúd bēsh yé, bi a shísh kúnə-kúnə nə *mishishim mí otútəli ɔ búúd bwə mú váál í jəla yí ²⁴ Bi a shísh kúnə-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sə bág mífúbán yé. Nyə wá jí líí-nji mpədúgá sənōŋ Zembî shú sɔ á gúgwáan, məcií mé mə ngə lás fwámé ləsú cɔ mə mə Abel†.

²⁵ Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúláyé múúd ngə lás nə bí yé. Nəcə, muud nyə á ngə cündə yág nə buud wa shí gaád nə bwə káálúgág yé, buud bwə á ban nə bwə agwágúláyé wá, bwə á shigé faam nə intúgúlí. Nkámúsá ná bwə fwó bə kú faam, nkəməsa nə shé ja shé mə bán ná shé agwágúláyé múúd ngə lás nə shé jon dí, shé cugé nə nkul bá faam. ²⁶ Yág íí, kəl dé í á sá ná shí í júngyag; nji, ja gaád íí, a mə kaag ná: «Mə bá nyingə sá ná í júngyag gúl ja; nji, jân ja, kú ntág bə nji shí wə í bá jungya, gwów í bá námə jungya.» ²⁷ Ja á cí ná a bá nyingə sá ná í júngyag gúl ja yí, ntó mə lwó ná isá í də jungya yí í bá wú, nəcé byân bísə isá nyə á té yí; í ka bá lág nji isá í cugé nə nkul jungya yí. ²⁸ Ná ndéé, shé yágá Zembî akíba nə a yələ shé faan í cugé nə nkul

ntanusa yí. Shé séyúgá nə nyə mbií nyə é gwág nywa yí, sêy nə gúmá nə fúndúgá. ²⁹ Nəcə Zembî íshé ji kuda í də cumbal jígal sá jêsh yí.

13

Mbií cug Zembî mə céelyí

¹ Kúgá yow ciilálə bíméfwó nə bíméfwó nda omínyəŋə, kəgá nə ndí shwóg. ² Bi kú wusa dúlə ŋwa ójón bídí mínjów. Mpugá ná sálə bóól búúd bwə sá ntó yí, bwə á ŋwa *wəəngəles bwə nda mpu ná í á bə wəəngəles. ³ Bi ó də téduga búúd búsə mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda binón bēsh wə búsə mímbwugəd. Bi ó də téduga námə bəəng bwə ngə bwəma nə minjugú wá, námə nda binón bēsh wə ngə bwəma nə minjugú myəəng. ⁴ Bi bēsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isá í mábwm gwonú báád, nəcé Zembî mə bá yə buud ó jan̄ga nə osóol ɔ mínəəmb intúgúlí.

⁵ Kuú njəənd wún í nda bəeg bə ngələ bɛ zán *mwaanê. Bi mə jəlá nə gwág məshusug nə sá bí bí nə ndí yí; mpugá ná Zembî nyəméfwó nyə á cí ná: «Mə abúlé bwelə béégya nə wo, mə abúlé bwelə myaas wo». ⁶ Gwə wá jí ná, shé búsə nə nkul lás nə in̄kán, cí ná: «Cwám̄ba ngə kwíínd mə,

12:24 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10 † **12:24** Məcií mə Yésus mə ngə lás ləsú íjuugá Zembî mə juu sə mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel m̄ŋ mə á ngə jii ná Zembî kúndagi nyə nda mínyəŋə nyə a gwú nyə ná. **12:25** 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 **12:26** MmN 19.18; Azh 2.6, 21 **12:28** 13.14 **12:29** Mbá 4.24 **13:1** 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 **13:2** Mət 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 **13:3** 10.34; Mat 25.36 **13:4** 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 **13:5** Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 **13:6** Sôm 118.6 **13:7** 6.12; 1Kr 4.16

mə afúndáyé ná tɔɔ sâ; muud nyə e sá mə jí?» ⁷ Bi ó du tádúgá ótɔwe ɔ shwóg bɔn bwá á bwiing bí Milésú mí Zembî wá, kəndugá mitádúgá dúg nda ícug byán í á shúgula ná, bí yágulag búgá bwá á bə nə ndí yí. ⁸ Yésus-Kríst ji mbií ngwûd wú yág, wós múús, kə ná ndéé kú nə zhúgá. ⁹ Bi kú bíd ná minjígulá mishús mísə mímbií mimbii myá mí yílág bí zhíid kənd koogú. Nəcə í nywa ná mpaam má Zembî wá í wág bí nkul mílámád, kú bə məcɛɛ mə dúgyá nə idáw má. Məcɛɛ mɔɔng mə aɲgə nə kwíind buud bwá ngə bɛ mwo wá tɔɔ sâ.

¹⁰ Shé bān shé búsə nə *alatār jí ná, buud bwá ngə ná sɛy banda *mátúnuga dí wá bwá cúgə nə zhií mə ɲwá idáw cínɔng. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á du kə nə məcii má ócúdú «kúl í búl nkɛ yí», du kə sá mátúnuga shú ná Zembî jwúg *misəm. Nji, ocúdú bɔɔngú mikug myán, bwá á du wú nə myo ngwála du kə jígá bugád. ¹² Ntɔ námá, shú ná Yésus ɲwág məcii mé mā nyəmɛfwô kə sá ná kúl búúd í bág nkɛnkɛ kúl, nyə á kə jug nə məcɛy bugád ná ndéé a yə. ¹³ Ná ndéé, shé wúgá ngwála kə bwəma nə nyə bugád, bwá mpyényúg námá shé nda bwá á mpyény nyə ná. ¹⁴ Nəcə shé cugə nə ngwála á kandugə kandugə wa

shí gaád; shé ngə sɔ wɔɔng ngwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Ná ndéé, nda Yésus nyə a sá ntɔ ná, shé dúgá ságusə Zembî ja jêsh, mətúnuga ó məcí. Ntɔ ji ná mimpu míšhé mí jəlá nə jaaw búúd ná jíná dé dúsə nə mpífá. ¹⁶ Bi kú wusa dúlə kwíind bóól búúd nə dúlə yána ísá bín, nəcé mbií mətúnuga wɔɔng wə Zembî mə du gwág nywa yí.

¹⁷ Otɔwe ɔ shwóg bɔn bwá ngə ji nkasə shú *míšhishim mín, bwá bá námá kə jaaw Zembî sɛy bwá á sɛy shú dán yí. Ntɔ, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwuga byánúd, shú ná bwá ság sɛy ján nə məshusug kú tədəwa. Bwá ká tədəwa, í nda bə bí nə mfií. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembî shú dúsú. Jísú kóómb di, sá ngə mpu ná milám mísə sá ná sán, sá ngə ntág námá she cugə ja jêsh mbií í jəlá yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bi jəgula nə Zembî, a ság ná mə lálug nyiŋgə zə kwey bî.

Ibwádán nə məbádá

²⁰ Zembî á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmashi Yésus, Cwamba íshé, mbaagula itəw anúní yé, nyə á cɛ sɔ á kandugə kandugə nə məcii mé. ²¹ Zembî wɔɔngú yág bí nkul ná bi ság sâ ányunywaá jêsh á céel yí. A ság ná shé bág váál á gwág nywa yí, kwoŋ mə Yésus-Kríst dí. Yésus-Kríst ɲwág

13:9 Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 **13:11** 9.7; Ləv 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33 **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2

13:15 Ifz 5.19-20; Sôm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16 **13:18** 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 **13:20**

mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ: 8.6 məcii: 9.12 **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13

gúmə kandugə á kandugə!
 Amén! ²² Bwaang, mə jəgəla
 nə bí nə bí jísówúg lésú mə ngə
 yáág nə bí nə ndí ga. Kálaad
 nyəméfwó mə mə cilə bí yé nyə
 agwááyé. ²³ Mə cəel jaaw bí
 nə bwə mə bíd *mínyonjê íshé
 Timotê; á ká ləel wós wa, sá
 sá mú zə dúg bí. ²⁴ Bí ɔ bəda
 mə otówe ɔ shwóg bən bēsh nə
 buud ɔ Zembî bēsh. Bəng wā
 Italî bwə ngə bəda bí. ²⁵ Zembî
 ké sá bí bēsh mpaam.

Kálad Zhâk nyé á cilə yé Isâ í dúgyá nə Kálad mə Zhâk yí

Zhâk nyə á cilə okristen shú nə bwə mpúg kuú njəond bwə jəlá nə kyey mpédúgá nyánj dí yí nə váál bwə jəlá nə cugə nə buud bwə cúgə okristen wá yí.

A ngə ci isâ nkí bulya:

(1) Sâ í dúgá nə fəg yí: fəg í dū wú wá Zembî (1.2-8).

(2) Sâ í dúgá nə məbúwa nə kúm, məkugulə nə məbwəbúlán, fwámé yəbá í jəlá nə dū nyín nə misóólúgú yí (1.9-27).

(3) Zhâk ngə lámusa nə dúlə ŋwa búúd nə mímbéégí gúfúgád (2.1-13).

(4) Sâ í dúgá nə búgə nə misóólúgú yí (2.14-26).

(5) Júm nə fwámé fəg (3.1-18).

(6) Cug á mpédúgá buud mimbii myēsh (4.1-5.6).

(7) Jísów nə nadâ mājəgula, nə mikwíindyá (5.7-20).

Nkúmba sâ á ngə bándwəle okristen yí jísə nə «búgə jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə» (2.26).

Məbədə

¹ Mə Zhâk, lwaá mə Zembî bá Cwámba Yésus-Krîst, mə wə mə cílə bí kálad éga. Mə bədə bí bwán s íbēend wûm nə íbá bí á mə ciima kə ngə cugə məshí məshí wá.

Məkugulə mə dū lulushi búgə mə múúd

² Bwaanğ, məkugulə mēsh bí mə bwémá nə ndí má mə jəlá nə bə bí nji sâ məshusəg, tō məsə wáyé mbií tō wáyé.

³ Bí mə jəlá nə gwág məshusəg ntó nə mpülə nə búgə jín í ká ntə məkugulə, bí bə nə jísów. ⁴ Nji, í jii nə jísów jəonğ gwáməfwó í cásuləg bí séy jé mílámúd, shú nə bí bág ocúmbá buud, milwándúlá, kú ná fúfə nə tō jə fúlú ŋgwūd.

⁵ Í ká bə nə fəg í ngə fúfə ŋgwól múúd á gwoonğ jín, a gwáámbug Zembî, Zembî é yə nyə. Nəcə Zembî mə dū sá yána nə muud yēsh, á dū ntāg sá dwo nə jə lám, kú nə məjumā. ⁶ Nji, í jii nə muud mə gwáámbug yé gwáámbug nə búgə, kú bə nə mílám mímhá. Muud mə sá mílám mímhá yé ji nda ikwə í māŋ ŋkwə mə dū yāŋgulə kənd ká kənd ká yí. ⁷ Mbií múúd wəonğ kú yímbē nə téduga nə nyə é lég sâ wá Cwámba. ⁸ Nəcə muud məzhigə ji mílám mímhá, nyə ádé mpu bə ŋkúmba zhí ja á céél sá sá yí.

⁹ Mbúgula jí nə məbúwa yé gwágug məshusəg nə Zembî nyə a mə bən nyə gwōw.

¹⁰ Nyəonğ mə yídá bə nə kúm yé bəg nə lúú nə sán nə a bálə shí, nəcé a bá cə nda fuláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fuláwa mə dū bə, yásé í ká námə shigushi, məgwə mé mə shwéésh ká, fuláwa mú bwaambəwo, ijəə

byé í mú shîn. Námá mbii
ngwûd wɔɔŋg wá múúd kúm
má bá ngə bwaambəwo,
misóólúgú myé myêsh mí ngə
shîn yé.

¹² Muud mə jísów mákugulə
kú fúfug yé nywáá má
jəla, nəcé á ká bá shîn ntɔ
mákugulə, a bá lág cug á
kandugə kandugə, mpóógú
nyɔɔŋg wá Zembî nyə á kaag
buud bwá ngə cɛel nyə wá yí.

¹³ Ja múúd mə bwámá nə
məbwəbúlán yí, a nda bæeg ci
ná: «Zembî wá ngə bwówulə
mə»; nəcé muud cugé nə ŋkul
bwówulə Zembî, nyə ádé námá
bwówulə búúd. ¹⁴ Í yidá bə ná,
muud nyəméfwó iyéesh byé
wá í dɔ julə nyə, kənd nyə
lám *mísámád; ¹⁵ ná ndéé, ja
íwímbúg í má ŋwa bum yí,
sám í mú byél; ja sám í má wíy
yí, í mú sá ná muud yóg.

¹⁶ Yé bwááŋg má búl cɛel wá,
kúgá shiig mánýúul! ¹⁷ Fwámé
ísâ Zembî má dɔ yə búúd yí, nə
mənywa mēsh sá ngə bwəma
nə ndí má, má ngə zhu gwôw,
wá Sóóŋgú má dɔ wéeshuli
mánkenya yé; a jɪ nji mbii
ngwûd kú cénd. ¹⁸ Sóóŋgú
wúsú wɔɔŋgú nyəméfwó nyə á
bə nə jɔjɔ tédúgá jé ná a zə byá
shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí
búbálé yí. Byálə nyə á byá shé
yí wɔɔŋgú wúsə shú ná shé bəg
mpumə ashúshwóógú á ísâ á
má té yí.

Dɔ gwágulə, ka dɔ sâ

¹⁹ Yé bwááŋg má búl cɛel wá,
bi má jəlá nə mpu ná muud
má jəlá nə dɔ lɛel gwágulə,
nji nda lɛel lás, nda lɛel gwág
mpimbə. ²⁰ Mpimbə múúd
mə gwág yí, í cúgé nə ŋkul
wéeshuli sâ jí tátəlí mísh má
Zembî dí yí. ²¹ Gwá wá má cí nə
bí ná, myaasugá məlwaagəwo
mēsh nə mbíya gwólə mílám;
myaasugá myo, bí ka lág kéel
Zembî nyə á bɛ bídí yí, bí lág
dwo nə lám ná shɛ; dwá wá dí
nə ŋkul sá ná *mishíshim mín
mí dúgúg cug.

²² Ságá nda kéel má Zembî
í ngə cí ná, bi kú dɔ gwágulə
gwágúlág, bi a bá ngə shiig
biméfwó. ²³ Nəcé, ŋkí muud
mə gwágúlá kéel gwágulə
gwágúlág a kú sá nda í ngə cí
ná, muud wɔɔŋgú jí nda muud
má shîn dúg mpwóómbú yén
dí, ²⁴ ná ndéé a kyey. Ja á má
kyey yí, a má lɛel wusa nda
mpwóómbú nyé í ámə bə ná.
²⁵ Nji, muud mə mpú kənd
mísh məcɛɛ má Zembî dí nda
dɔ gwágulə ná ndéé wusa yé,
nywáá má jəla. Məcɛɛ mɔɔŋg
má cúgé nə iwushí, máá má dɔ
yíl búúd mánýámád. Nji, shú
ná í bəg ná a má jəla, í jɪ ná a
nádag nə mwo, a dɔ sá nda má
ngə cí ná.

²⁶ Ŋkí ngwól múúd mə
tédúgá ná a ngə cugə mbii
Zembî mə gwág nywa yí,
á ká ngə shiig nyúul nda
yidá dɔ bii mpu yé, muud

1:12 5.11; 1Kr 9.24-25 **1:13** Mik 19.3; 1Kr 10.13 **1:14** Rom 6.19-21; 7.7-10;
1Yn 2.16-17 **1:17** Mat 1.14-18; Mat 7.11 **1:18** Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23
1:19 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9 **1:21** Kol 3.8; 1Pr 2.1 **1:22** 2.17; Mat 7.24, 26;
Rom 2.13 **1:25** 2.12, 24; Sôm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2 **1:26** 3.2, 10;
Sôm 34.14; 141.3 **1:27** Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36

wɔɔŋgú yá bá yé wúsə sâ cwag.
 27 Yá bá Zembî mə gwág nywa
 yí, fwámé yá bá wúsə ná:
 dɛ tédɔga bwán ó nyulú nə
 mikúsə mí búdá *íncwaw í
 ntəg mí ŋgə bwəma nə ndí
 yííd, ka baagula nyúúl nda
 kala málwaagawo mâ cug á
 shí ga.

2

*Mímbeégí mpádúgá buud mí
 anywáyé*

1 Bwaanɔ, kúgá dɛ sá ná,
 bi ŋgə *búgula Yésus-Kríst,
 Cwamba íshé á milwaná, bi
 ŋgə nyingə baam nə bóól
 búúd ntɔ bóól. 2 Nəcə ná,
 ja í wóós ná, bi njúl sɛɛŋgyá
 jínád, ŋgwól múúd zə nyí
 a njúl nə ilwondó í or nə
 mimbwéédí mí álal-ŋkul, gúl
 ntágúlá-ntágula mú námá zə
 nyíi nə isala. 3 Nkí bi má ŋwa
 múúd jí nə mimbwéédí mí
 álal-ŋkul yé nə məjilə, bí nə né
 ná: «Zaá ji wa fwámé jiyad», bí
 nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg
 na tátəlí», ŋkí ntəg ná: «Jig wa
 kúl má dɛ təl mákuú gaád». 4
 Ja bí má sá ntó yí, ŋgaá ná
 bí má wá mímbeégí mpádúgá
 buud wə ní? Ngaá ntó má lwó
 ná bí ŋgə bigas buud bí njúl nə
 bów-bów mítédúgá?

5 Yé bwáánɔ má búl cɛɛl wá,
 gwágúlágá mə. Ye Zembî nyə
 a shígé féesh mímbumbúwá
 shí ga dí ná mí bág nə kúm
 búgə dí? Nyə á kaag buud
 bwə ŋgə cɛɛl nyə wá Faan,

ŋgaá nyə a má sá námá nə
 mimbumbúwá mí bág nə kəw
 Faan dɔɔŋgúd? 6 Ká bi bāɲ bi
 ŋgə dág mimbumbúwá mpyóŋ
 nə mpyóŋ. Ozə bwə ŋgə
 lwó bí cúɲ, ŋgaá mikúkúm?
 Ngaá bwó wə bwə ŋgə kə nə
 bí mǎmpáánzə má mílósú?
 7 Ngaá bwó wə bwə ŋgə jág lás
 nə jɔjɔ jínə lá Krísten búúd bwə
 á gwiid bí yí?

8 Micilyá mí ŋgə lwó ná cɛɛ
 mə Cí wúsú *Kríst í ŋgə cɛ
 ná: «Cɛɛlɔg múúd yēsh jísə
 wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛɛl
 wóméfwó ná.» Nkí bi mə
 lwándúlə cɛɛ dɔɔŋgú, bi mə sá
 jɔ sóólúgú. 9 Nji, ja bí má dɛ wá
 mímbeégí mpádúgá buud yí, bi
 má dɛ sām; Məcə mə lwó ná bi
 má jəla nə intágúlí í búúd bwə
 má caam məcə mə.

10 Mpugá ná múúd mə
 ká bɛ mǎmpándí mâ Məcə
 mēsh ná ndé a wush nji nə
 ŋgwúdɔgú, a má byaagula nə
 mēsh. 11 Nəcə muud nyə á cɛ
 ná: «Cɛ wo kú sá mínɔmb»
 yé, nyə námá wə nyə á cɛ ná:
 «Cɛ wo kú gwú múúd». Nkí
 wɛɛ wo ádé sá mínɔmb, nji
 wo má gwú múúd, wo músə
 caam məcə. 12 Ntó, dɔgá lás,
 nə dɛ sá ísā bi ŋgə mpu nə
 bwə bá sámb bí mílósú bɛɛlə
 cɛɛ í dɛ yíl búúd mǎnyámád
 yí. 13 Nəcə, buud bí kú gwág
 búúd cɛy lámúd wá, bwə bá
 bwəma nə sémbyé mílósú á kú
 nə məcəy mə lâm. Buud bwə
 ŋgə gwág bóól ŋkúnkwónɔlə

2:1 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mís 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 2:5 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbú 2.9 2:8 Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 2:9 2.1 2:10 Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3 2:11 MmN 20.13-14 2:12 1.25 2:13 Mat 5.7; 7.1; 18.32-35

wá, in̄kún̄kwon̄ í du ntɔ́ sémbyé
mílású wán̄.

*Búgá jí kú nà misóólúgá yí jí
fudá*

¹⁴ Bwaang, nkí muud má ci
ná a jí nà búgá, nji misóólúgá
kú nyín, wán̄ mbií búgá í
é kwíínd nyə jíd? Í é cug
nyə? ¹⁵ Nkí *mínyəŋá wán̄ á
mudûm nkí á mudá ngə fufə
nə sâ má bwáád, nkí ntāg ná a
ngə fufə nə idəw yā dāŋ jwōw,
¹⁶ ngwól múúd á gwoong jín
mú ci nə nyə ná: «Wo ɔ ké ná
shɛɛ; kaág bwáád, wo də!» Nkí
a ci ntó nji nə mpu, kú yə nyə
sâ í ngə jii nyə yí, ntó nyə é
kwíínd nyə jíd? ¹⁷ Ntó námá wá
búgá jísə yé. Wó ká bə nə búgá,
nji kú nə misóólúgá, búgá gwō
jísə fudá.

¹⁸ Nji, ngwól múúd jí nə
ŋkul ci nə ngwól ná: «Wɛɛ jí
nə búgá, mɛɛ nə misóólúgá.»
Lwóg ná mə búgá gwō nda nə
misóólúgá, mɛɛ mə e lwó mádí
mísóólúgúd nə mə jí nə búgá.
¹⁹ Wo ngə *magulə ná Zembî jí
nji ngwūd, wo ngə mpu sâ; nji,
majamb má ngə námá magulə
ntó, má ngə lilya. ²⁰ Wo muud
jí kú mpu də faas ísə yé, yə
wo cɛɛl mpu ná búgá jí kú nə
misóólúgá yí í akwííndé tɔɔ
sâ? ²¹ Ngaá Zembî nyə á ŋwa
mpáámbə íshé *Aburāham ná
tútəlí muud mīsh méd nəcé
a yánálə mwān yé *Izaag
tāŋ *mətúnuga *alatār dī.
²² Wo adúgɛ? Búgá jé í á

bə mbádúgá nə misóólúgá,
byēsh í ngə sēy; misóólúgá
wá mí á zə sá ná búgá jé í
bág ncindī. ²³ Ná ndɛɛ, í mú
bə nda Kálaad Zembî ngə ci
ná; nó: «Aburāham nyə á
*búgula Zembî, Zembî mú lə
nyə búgá jé jɔɔŋgá, a mú ci
ná Aburāham jí tútəlí muud;
bwə mú gwiid nyə ná shwə
má Zembî.»

²⁴ Bì má dúg hí? Zembî má
ŋwa múúd ná tútəlí muud nəcé
misóólúgá, kú bə nji nəcé búgá.
²⁵ Ntó námá wá Ráhab mudá
jan̄ga nyə á bə yé. Ngaá ná
Zembî nyə á ŋwa nyə ná tútəlí
muud nəcé sóólúgá nyə a sá yí?
Nəcé, buud bwān ó *Izurəyēl
bwə á kənd wá, Ráhab nyə a
lág bwo nyədí njów, a mú sá
ná bwə kyéyug zhíí shúsúd.
²⁶ Nyúúl nyísá kú nə *shíshim
yí, nyísə mbimbə; ntó námá,
búgá jí kú nə misóólúgá yí jísə
mbimbə.

3

*Júm dúsə wagɥwo wagɥwo
sâ*

¹ Bwaang bí mə mpú ná sá
buud ngə jíguli wá, Zembî mə
bá bə nə ŋkúd wúsú sémbyé
mílásúd ntɔ́ bóól búúd wán̄úd.
Ntó, í ajíyɛ ná bí bág zhwog
oyíguli nkí bulya, ² nəcé shé
bēsh shé má də kwab mím̄bí
mimbii. Múúd mə ká bə kú
də kwab nə lésú á mpu yé,
nyíni nyɛ má bə váál í jəla yí,
nywáá jí námá nə ŋkul mpu
bii nyúúl nyé nyēsh. ³ Ngaá

2:14 Mat 7.21; 1Yn 3.17 **2:15** Mat 25.35-36 **2:17** Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18

2:19 Mbá 6.4; majamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mət 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16,
19-22; Heb 11.17 **2:23** Mat 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5;

Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20 **3:2** Sôm 141.3; Mik 10.19 **3:2** 1.26 **3:3** Sôm
32.9

ná shé má ðu shwaam íkabulí
 injkwanz mpu dí shú ná í sáág
 shé mægwág, ná ndéé shé ka bæ
 næ ñkul mæ kánd bwo mányúul
 oncindî kúl shé má céel yí?
 4 Námá nda ititíma, bísæ mæma
 ísâ í anúní, onkwô ó anúnî wá
 bwé ðu sá ná í kyéyug. Nji,
 tæem bæ ntó, ñkúnkwaawé cíg-
 cíg wá má ðu sá ná titíma kæg
 kóómb jêsh muud ñgá julæ nyæ
 yé má céel yí. 5 Ntó námá wá
 jûm dúsé yé. Í tæem bæ kúkúl
 nyúul cíg-cíg, dúsæ næ ñkul ðu
 mamæda næ í ñgæ sá mæma
 ísâ. Bi má dúg í? Kukúdá cíg-
 cíg í jígal mæma jugá. 6 Jûm
 dúsæ námá kuda, dúsæ jiya
 olílingî sádí íkúl í nyúúlúd. Í
 ñgæ lweegushi nyúul nyêsh.
 Jûm í ñgæ wá shé kuda ícug dí,
 wú byéléd kæ wóós shwíyud.
 Kuda jœng í ñgæ zhu kuda
 á kandugæ dí. 7 Muud nyæ a
 má kwááf mímbii mí ócúdú
 myâ jugá myêsh, tœ inunú,
 tœ ócúdú bwé júlé mímwæ
 shí wá, tœ ócúdú wâ mân,
 nyæ a má kwááf bêsh. 8 Nji,
 kú næ tœ muud ñgwúd næ
 ñgwúd jí næ ñkul kwááf jûm
 yé. Jûm dúsæ bów-bôw sâ
 cúgé næ ñkul jí ná shæe yí, dúsæ
 næ gwoog ná cwóó. 9 Shé
 má ðu balan næ jûm íshé, ðu
 ságusæ Sóóngá íshé Cwámbe,
 shé ðu námá balan næ jûm
 dœng ðu lweem búúd Zembî
 nyæ kwambulæ yuug jéd wá.
 10 Mpu ñgwúd næ ñgwúd í
 wéeshulí íbwádán wéeshuli
 málweemyâ. Mbô bwaang!

Í ajéláyé næ ðu bæ ntó. 11 Ye
 ncwuñ nyí næ ñkul wéeshuli
 májúwó má ancúncwôñ næ
 mæ águgwulú luun ñgwúd dí?
 12 Bwaang, ye líí *figyê jí næ
 ñkul wúmæ íbumá í olivyê? Ye
 fambá *vînyæ jí næ ñkul wúmæ
 íbumá í figyê. Ncwuñ í ðu
 wéeshuli májúwó mâ ca næ
 ca yí í cúgé næ ñkul nyíngæ
 wéeshuli zhizhe májúwó.

*Fwámé fæg í ðu zhu wá
 Zembî*

13 Zó jí næ fæg næ cóñ na bídí
 yé? Muud wœng lwóyág ntó jœ
 kuú ñjœnd jéd, a dúg sá ísâ næ
 lám ná shæe, næ fæg. 14 Í ká yida
 bæ ná bí ñgæ bæ næ mbíya lâm,
 næ mæfendyâ mílámúd í, kúgá
 yímbê næ ñkêny mányúul ná
 bí búsa næ fæg; jísæ bí íjôp.
 15 Fæg nyœng í ángê næ zhu
 wá Zembî; nyísæ fæg á shí ga,
 fæg á iyéesh í nyúul muud, fæg
 minjumbálu. 16 Næcé, kúl jí
 ná, bóól mpíi bóól, bóól fendya
 næ bóól yí, ísâ ðu sîy ncúg-
 nculê, bów-bôw mísóólágá ðu
 bæ mímbii mimbií. 17 Fæg
 í ðu zhu wá Zembî yí nyáá
 í ðu bæ ná fwô-fwô, í dúgá
 céel mátala. Fæg nyœng í
 ádé bæ næ cwambulá, í ðu
 bæ fæg á ñkwambulæ, í dúgá
 bul gwág búúd cey lámúd,
 ðu bul sá jœ mísóólágá, kú
 næ mbéégí mánkœmá, kú næ
 mækân. 18 Buud bwé ñgá
 wá mátala mpédúgá buud wá,
 bwé ñgæ bæ mpæg mátala dí.

3:6 Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19 3:7 Mat 9.2 3:8 Sôm 140.4; Rom 3.13; Ifz
 4.29 3:9 Mat 1.26-27 3:12 Mat 7.16 3:13 Rom 12.16 3:14 1Kr 3.1-3;
 Gal 5.20-6.4 3:15 1.5, 17 3:17 Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11
 3:18 Mat 5.9

Mpəg jəŋgú ka ŋə wúmə bwo
cug á otútəlí.

4

*Mbúgula nyə ajáláyé nə bə
mílám mímbá*

¹ Jí í ŋé sá ná bi bég nə
icwoomb nə igwáná? Ngáá
ná jísə nəc é iyéesh í zhwiim-
byálə nə cug í ŋé sá lumbúli
mányúul mán dí? ² Bí ŋə
wám̄b isá, nji bi kú ŋə bii
byo; ná ndéé, bi mú ŋə bə
nə yéesh gwúlə búúd. Bí ŋə
ji isá, nji bí cugé nə ŋkul bii
byo; ná ndéé bi mú ŋə bə
nə ozhuyá, ŋə gwána igwáná.
Bi aŋgə nə bii nəc bi aŋgə
nə gwaám̄b Zembí. ³ Bí tɛɛm
ntāg námá gwaám̄b ii, bi kú
bii, nəc bi má d̄ə gwaám̄b nə
bów-bów tédúgá, nji shú ná bi
mə lwándúlá iyéesh bín yā zh-
wiimbyálə nə cug.

⁴ Bí búsə osól ɔ mínəomb;
ye bi ampúyé ná bí má ká bɛ
mánywa mā shí ga, bi má fəm
Zembí? Ntó ji ná muud mə
cɛ shwá nə shí ga yé, má bə
zhízhín má Zembí. ⁵ Jí cilyá
Kálaad Zembí dí ná:
Zembí nyə acéélé ná
gúl sá í zág shwə wú nə
Shíshim

nyə á sá ná í zág ji shédí yí*.
Ye bi mə tédúgá ná ja Mícilyá
mí ŋé ci ntó yí, jísə zhizhe
icigé-cígə? ⁶ Mbô! Zembí má
yidá bul bə nə mpaam. Sâ

jəŋg wə Mícilyá mí ŋé ci yí,
ná:

Zembí má d̄ə lumbúli nə buud
bwé d̄ə ŋkēny mányúul wá;

nji, bəŋg bwé səl bwáméfwó
shí wá,

a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndéé, bídúgá ná Zembí
jwúg nə b̄i; d̄əgá ləl lúu nə
Njwú məjamb, nyə e fúndə bí,
a kə shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá
Zembí kúná-kúnə, nyə e shísh
námá bí kúná-kúnə. Yé osól
ɔ *mísám, gusagá məbwé;
bí buud wá milám mímbá,
fúbúgá mílám. ⁹ Maguləgá
məntágula mán, bi gwág
bíméfwó cey lámúd, bi mú jii
mányúul. Kúgá ná ŋə gwo,
yidagá jii; yowugá dúlə fānda
gwág máshusug ntó, yidagá
shúsula. ¹⁰ Səlugá biméfwó
shí mísh má Zembí d̄i, a mú
bá bān bí gwōw.

¹¹ Bwaan̄g, kúgá d̄ə ciya
íciyá í ábúbōw. Wó ká ci
*mín̄yən̄ woó nə muud ciyá
ábúbōw, ŋkí ntāg ná wo jéég
nyə njagá, mpug ná wo má jág
lás nə məcɛɛ, wo má jéég məcɛɛ
njagá. Nkí wo jéég məcɛɛ
njagá, mpug ná wo cugé múúd
mə báágúlá məcɛɛ yé, wo má
yidá bə múúd má d̄ə jéég
məcɛɛ minjagá yé. ¹² Muud
nyə á təl məcɛɛ, á d̄ə námá
balan nə mwo yé, ji nji ŋgwūd.
Nyə wá jí nə ŋkul sá ná muud
cúgəg, nyə námá wá jí nə ŋkul
sá ná muud yág. Wo wá zé ná

4:1 Rom 7.5; 1Pr 2.11

4:2 1Yn 3.16

4:4 Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15

* 4:5 Ból bwé ci ná: «Shíshim Zembí nyə a sá ná í zág ji shédí yí í bul bə nə wú».

4:6 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 4:7 Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 4:8 Sôm 18.21,
25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 4:9 Luk 6.25 4:10 4.6; 1Pr 5.6 4:11 Sôm

101.5; 1Pr 2.1

4:12 Rom 14.4; 1Kr 4.5

4:13 Mik 27.1; Luk 12.18-20

wo yág muud jí wo kúná-kúna yé mæbɛɛ?

¹³ Bi bân ntâg íí, bi má du ci ná: «ŋkí múús ŋkí mán sá é kə ŋgwála shús ŋgwála kəl, kə ji wu mbú ncindí ŋə sá mákíd bii mwaanê» ¹⁴ Í njúl ná bi ampúyé nda cug jín í é bə mán ná; bi búsa nda ŋúdá í du wós fúfwálá ná ndéé í mú jimb yí. ¹⁵ Bi má jəlá nə yidá du ci ná: «ŋkí Cwamba má magulə, sá é cugə, sá sá sá shús sá kəl.» ¹⁶ Nji bi mú ŋə ŋkəny mənyúul nə bəgəwa dún dɔɔŋ; váál ŋkényá nyúul dɔɔŋ dēsh dúsə ŋkí bəw. ¹⁷ Muud mə mpú du sá mánywa yé, á ká bə kú sá mwo, a má səm.

5

Mikúkúm mí ó káálugə

¹ Bi bân mikúkúm ntâg íí, jügá mənyúul; kímúgá oŋkwiimbyé nəcé məntágula má zə bii bî. ² Kúm dún í má bwo, mikaándá mín mí má díya óshê. ³ Or wán nə *mwaanê wán mú nə myáŋgulá; myáŋgulá wɔɔŋ í bá bwaagulə bí mæbɛɛ mán. Í bá námá céég də bí mənyúul nda kuda í du də ná, nəcé bi má ŋkúnd kúm mwôw mágaád, í njúl ná shí í wál zə shín. ⁴ Dugá, bi á ban ná bi ajénáyé nə olwaábulə bwá á du saag bí mæmpəg ífambə wá. Myəna bí á má mánda

myɔɔŋgá mí ŋə kím ŋə shwəman bî, Cwamba á ŋkul nyēsh má gwág oŋkwiimbyé olwaábulə bwá ŋgá kím wá. ⁵ Bi má cugə wa shí mishwun, ŋə gwú iyéesh bín, ŋə cugə cug nyanjá. Bi a má bwaag nda mímýáágə mí ócúdú bwá bá cígə jwów lá zāŋ myá. ⁶ Bi mə du bə ná, muud kú nə mæbɛɛ, bí yə nyə mæbɛɛ, bí gwú nyə, a kú ləl lúu nə bî.

Mbúgula bág nə jísów

⁷ Ná ndéé bwaanŋ, ŋgəgá nə jísów, kə kumə jwów Cwamba mə bá zə yí. Bi má du dí dúg íí? Mbɔɔl mæmpəg má du ŋə bwánd ná nyə é bii jəjə mpúmá í é wú nyə mándəlúd yí. A du jísów nə ndéé ompú wá mətédúlé nə wá məshíné nywɔ. ⁸ Jísówúgá námá ntó; máándúgá milám, nəcé Cwamba wál bá nyingə zə. ⁹ Bwaanŋ, bɔɔl bwá nda du tədɔwa nə bɔɔl, bi a bá ŋwa mæbɛɛ. Dugá muud mə zə sámə shé milású yé tál mpumbéd íí. ¹⁰ Bwaanŋ, *buud ɔ mícúndá bwá á du lás nə ŋkul mə Cwamba wá bwá á jug, bwá kú lámusa; ŋwagá yuug nə bwo. ¹¹ Nda bí má mpú ná, shé ŋə ci ná buud bwá á bə nə zény kálə shwóg wá, báá bwá má jəla. Ŋgá bi a shí gwáduga lāŋ mə Zhwôb; nyə á bə, a ŋgá tɛem dúg mícún, a ŋgá kə nji shwóg nə shwóg. Bi a shí námá dúg cé

4:14 Zhb 7.9-10; Sôm 39.6 **4:15** Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 **4:16** 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 **4:17** Luk 12.47 **5:1** Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 **5:1** 1.10; Luk 6.24 **5:2** Mat 6.19-20 **5:4** MmN 3.7; Ləv 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 **5:5** Zhe 12.3; 25.34 **5:7** Zhu 2.23; 2Pr 3.3 **5:8** Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 **5:9** Mat 7.1-2 **5:10** Mat 5.12; Heb 11.32-38 **5:11** 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17

Cwámba nyə á kə shúgula tâl nyə yí. Zembî ji bul bæ nə lâm íŋkúŋkwon, á dɛ gwág búúd cɛy lámúd.

¹² Bwaang, sâ bí mǎ jǎlá nə tééd fwó mpu yí jí ná, ci bí kú dɛ kɛɛn jon lɛ gwôw, kú kɛɛn mǎndəlu mǎ shí, kú nǎmǎ kɛɛn tǎo nyúl ŋkaanǎ íshús. Dɛgá ci nji «Haaw» ja í jǎlá nə bæ haaw yí, ci «Mbô» ja í jǎlá nə bæ mbô yí; dɛgá sǎ ntó shú nə bí bág bæ kú ŋwa mǎbɛɛ ja Zembî mǎ bá cígal mǎlǎsǎ yí.

¹³ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgə bwəma nə minjugú, a jǎgɛlag nə Zembî. Ŋkí ŋgwól ji nə mǎshusɛg íí, a séyɛg ísusa sǎgusə Zembî. ¹⁴ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgə bwǎs íí, a jǎwág ocúmbá buud wǎ *Dɔ lǎ óbúgula, bwǎ zǎg jǎgula nə Zembî shú dé, bwǎ ŋgə shúlə nyə mǎwúdǎ jínǎ mǎ Cwámba dí. ¹⁵ Bwǎ kǎ sǎ mǎjǎgula mǎɔŋgǎ nə búgǎ, mbǎl í é cɛgə, Cwámba nyə é wɛɛl nyə tâl tǎtǎlǐ. Í kǎ ntǎg bæ nə nyə a sǎ *mǎsǎm, Cwámba juu nyə nə myo. ¹⁶ Nǎ ndɛé, dɛgá sǎ nə ŋgwól kə magulə mǎsǎm myé wǎ ŋgwól, ŋgwól jǎgula nə Zembî shú mǎ ŋgwólǎgǎ, shú nə bí dǎg yǎl. Mǎjǎgula mǎ tǎtǎlǐ muud mǎsə mǎ ɲkál-ŋkálǎ, mǎ dɛ sɛy. ¹⁷ Eli nyə á bæ nǎmǎ nda shé. Nyə á jǎgula nə Zembî nə lâm yé wêsh nə ompú bwǎ tǎwág kú ná nywǎ. Ompú bwǎ á shí tǎw kú nywǎ tǎŋ mimbú mǎlǎl nə ɔŋkwoond ósaman.

¹⁸ A mú nyingə jǎgula gúl ja, jon í mú nywélushi mpú nə ndɛé mǎndəlu mǎ mú sǎ nə mǎmpǎg mǎ wúmǎg.

¹⁹ Bwaang, ŋkí ŋgwól múúd á na bídí mǎ béégya nə obǎbǎlé, a kə ŋgə gwaa cwagɛwa, ŋgwól mǎ kǎ sǎ nə a nyíngəg nə mpús íí, ²⁰ mpugá nə muud mǎ sǎ nə sól mǎsǎm wúg kǎmb nyə ǎmǎ ŋgə cwagɛwa yí, a nyíngə nə mpús yé, a mǎ sǎ nə *shíshim yǎ í fáámɛg nə shwiy; a mǎ sǎ nǎmǎ nə Zembî bǎg kú ná kǎnd mǎsh ncúlyǎ mǎsǎm myéd.

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyá á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvê (Silas) wá bwá á cilə (1.1; 5.12). A ci ná í á bə bwá njúl *Babilon (5.13). Róma wá á ngə jəlá nə jəw nə Babilon éne.

Kálaad nyəméfwó ngə nyîn ná nyə á ciləw shú búúd bwá á ngə kúnəw nyí yəbə ókrîsten dí wá (2.2), mədə máŋ mə á bə ciimá ntáni ímpál í shí ítəon yá Azí ácwáágé dí. Məma íciyá bíse cínəngú ntága:

(1) Okrîsten búsə ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).

(2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yêsh yuug á ngəg nə bə yí.

(3) Yuug jəəng í lwó krîsten kuú njəənd á kyéyagú nə ohááden yí, nə bóól okrîsten yí, nə otówe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).

(4) Kuú njəənd ósól ɔ məsáal búsə nə omása ohááden wá, nə budá bwá á bá ohááden wá (5.1–7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á ná buud ɔ tóón bwá bəg kú nə sá bwá jûm ókrîsten yí.

Məbádá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wá mə cílá kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá

mí Zembî mí á mə ciima, kə ngə cugə cug íjigə-jigə Pôŋ, nə Galátia, nə Kapados, nə Azí, nə Bitinî yí. ² Féeshálə Zembî Sóəngú nyə a féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigula ná a bá sá yí; nyə á ka sá nə Nkəŋkê Shíshim tálúg bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mə mə fúbúg bí.

Zembî kə bul sá bí mpaam, a bul námə sá nə bí cugəg nə shéə.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmá nə Zembî, Sóəngú mə Cwáməba wúsú Yésus-Krîst, Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sá cey lámád, a gwúmushi Yésus-Krîst, a mú sá ná sá byélúg ncuncumbə cínəng gwúmálə wəəng dí yé. Byélálə sá á mə nyingə byél ja ábēē wəəngú í á mə sá ná sá bəg nə bwágə lúú í ábúlé bwele bə nə məsáam yí, ⁴ sá ka ngə bwánd dúsú kəw lá mánywa Zembî mə bwíg gwów jon dí yí, mánywa mə ábúlé bwele ntáma, kú bwele kə mábwm, kú bwele jumə má. ⁵ A mə bwíg námə bí buud mpífə nyé í ngə baagulə wá, bí buud ngə bii mbaagulá wəəngú nə zhií a búgə wá, shú ná bí bəg ŋwa cug á mə bwey shín kwəmusa búúd bə yí, cug í bá nyîn ná ngəŋ mwów má məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tēem bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkəgulu mimbií mimbii, mə ngə sá bí

măcɛy mə lâm búbaalé fwála ja gaád. ⁷ Măkəgulu məɔŋg mə jəlá nə bæ, nəcé búgá jín jí nə mfií ntə or, sâ í dú ntáma yí; nə ndéé, námá nda bwá dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgá jín í jəlá nə bwəma nə məkəgulu shú ná í mpúyág nə jí fwámé búgá, bí ka bá ŋwa məshwúmb, ŋwa gúma, bwá ságusə bí jwów Yésus-Kríst mə bá zə lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ŋgə cɛel Yésus wəɔŋgú í njúl ná bí a shígé dúg nyə, bí ŋgə *búgula nyə bí kú námá fwo dúg nyə; gwá wá ŋgá yə bí məshusug má ntə ŋkwón, mbii məshusug múúd cúgé nə ŋkul bæ nə ndí jí. ⁹ Məshusug məɔŋg məsə nəcé bí mə bii myəna mi búgá jín: *mishíshim mín mí bá bii cug.

¹⁰ Buud ɔ micúndá bwá á cúndá nə Zembî mə bá sá bí sósłúgú mpáam wá, bwá á wundə micilyá, sɔ nə bwá wámbúlá cug mishíshim mín mí mə bii ní*. ¹¹ Bwá á ŋgə sɔ nə bwá mpúg fwála isá byəɔŋg í á bæ ná í bá sɛy yí, nə váál í á bæ ná í bá ŋgə sɛy yí; nəcé Shíshim mə *Kríst bwá á bæ nə ndí yí í á bwey jaaw bwo məcɛy í á bwey bæ ná Kríst mə bá zə bwəma nə ndí má, nə gúma í á bwey bæ ná í bá bɛ cínəŋg mpúsə yí. ¹² Zembî nyə á ka lwó bwo ná lán bwá á ŋgə bwiing yí í á shígé dúgya nə bwo, í á yida bæ shú dún.

Nə ndéé, Nkɛŋkɛ Shíshim mə ka wú gwów zə sá nə obwiingye bwá bwiingug bí lán wəɔŋgá. *Wəéŋgales bwáméfwó bwá ŋgə cɛel kənd mísh isá yá lán wəɔŋgád.

Kuú njəond á buud ɔ Zembî

¹³ Nda jí ntó ná, ságá nə milúú mí bág bí ŋkí yísa, cunalugá íyéesh bín, ságá nə bwágá lúú jêsh í bág bí nji mpáam mə Zembî dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Kríst mə bá lwóya nyúúl yí. ¹⁴ Ságá nda bwán wá məgwág, kúgá ná ŋgə bɛ íyéesh í ayíyáág bí á dú bæ nə ndí bí kú fwo mpu Kríst yí. ¹⁵ Muud nyə á jów bí yé nyə ádé sɛɛŋgya nə məbów; nda jí ntó ná, bí mə jəlá nə dú sásulə məbów kuú njəond wán wêsh dí. ¹⁶ Gwá wá jí cilyá Kálad Zembî dí yí, ná: «Bágá minkɛŋkɛ mi búúd, nəcé mə jı ŋkɛŋkɛ.»†

¹⁷ Dá mə dú sámb búúd milású nda í jəla ná, kú kə múúd ŋkəɔmúd; Dá wəɔŋg ntág ɔ bí mə dú kámb yé. Nda jí ntó ná, ŋgəgá nə cugə nə fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, ¹⁸ bí ŋgə mpu nə Zembî nyə á jəna tən yílulə bí mbéé cug bí á lág nə impáámbá bín yííd. Tən nyəɔŋg í á shígé bæ isá nda or ŋkí kwóógú bwá dú lúlə *mwaanê nə ndí yí, isá bí nə ŋkul ntáma yí. ¹⁹ Tən

1:7 Zhb 23.10; Sôm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13 **1:8** Yuá 20.29; 2Kr 5.7 **1:9**

Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14 **1:10** Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21 * **1:10** Tééd na kə wós mpánzə 12, jísə sá Yésus nyə á cı Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí. **1:12** Ifz 3.9-10

1:14 Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 **1:15** Ləv 19.2 † **1:16** Dégúg ciyá ní Ləv 19.2 dí. Í ŋgə cɛel cí ná: dúgá sásulə mísám, nəcé mə ádé sɛɛŋgya nə mísám. **1:17** Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 **1:18** Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 **1:19** 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12

Zembî nyə a jəna yí í á yida bə ijimá í məcíí, mə njúl nda məcíí mə mwâ ncwəmbə jísə kú nə sá á jumúg, kú nə tɔɔ cúcwán lú məbwam yé, məcíí mə Kríst. ²⁰ Zembî nyə á bwey təl Kríst ntó a nda fwo fwɔ shí nə gwôw; a mə ka zə sá sóólúgú wɔɔŋg shú dún mwów mâ mæzhúgúlá mágaád. ²¹ Nyə gwúmushi Kríst, a sá ná a ŋwág zhwoɡ gúmá, shú ná búgá nə bwágé lúú í bóg bí nyédí.

²² Nda bí á mə ŋwa obúbólé nə mægwág ná, mægwág mɔɔŋg mə á mə fúbushi bí *mishíshim ná bí céélag fwámé cúlálə á omínyɔŋâ, kú nə məkán. Cúlagá mpédúgá nyín nə milám mífúbán, cúla ntó kú yow. ²³ Bí mə jəlá nə cúla kú yow, nəcé, bí buud bí á mə byél ncuncúbə wá, mpəg í á mə byá bí yí í cúgé ntəg mpəg jí nə ŋkul bwo yí; jísə mpəg í cúgé nə ŋkul bwo yí, gwé wé Milésú mí Zembî myá mikuwó, mí ákandugə. ²⁴ Ŋgaá jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Buud bəsh búsə nda ikáá,
ijɔɔ byán nda fuláwa.
Káá í dú shwáás, fuláwa kud,
²⁵ nji Milésú mí Zembî myáá
mí njúl kandugə á kandugə.

Milésú mí Zembî myɔɔŋg wé
Jɔɔ Lán bwé á bwiing bí yí.

2

¹ Nə ndéé, yowugá mægwág mə lâm, yow məkán, nə kwába, nə zhín, nə ojaawá-jaawá. ² Yidagá gwág yéesh mílású mí Zembî námə nda íkúkény í dú gwág yéesh bəl ná. Milésú mí Zembî mísə bí mún mánýá, fwámé mánýá kú bə mâ fulá. Bí mə jəlá nə gwág myo yéesh shú nə mí sáág nə bí ŋgág nə wý kə bá kumə cug á kandugə kandugə dî. ³ Í é bə ntó ŋkí bí a mə kagulə Cwámba nə ndéé bí kwey nə á nywa.

Mísəon agúgwáan

⁴ Shíshúgá Cwámba kúnə-kúnə; a jísə kwóógú á kuwô búúd bwé á myaas yí, í njúl ná dáá wé Zembî nyə a féesh ná dúsə jimé shú dé dí yí. ⁵ Bí músə mikuwó mí məkwoógú; kwagá ŋgə sɛɛŋgya nə ndéé bí mú bə njów á *shíshim shú ísý í fada, í dág kənd Zembî *mətúnuga mâ shíshim, nyə é də magulə lúú mə Yésus-Kríst dî má. ⁶ Jísə Kálad Zembî dí ná:

Dugá! Mə a mə féesh jimé kwóógú,
mə bwíg dwo Siyôn* tən
kwóógú áshúshwóógú.
Muud mə jéég kwon nyédí yé
nyə abúle sámbe.

⁷ Zembî mə sá ná bí buud ŋgə *búgula wá bí ŋwág gúmá. Nji, buud bwé aŋgə nə búgula wá, jí shú dán ná:

1:20 Ifz 1.4 **1:21** gúmá: 5.1; Rom 5.2 **1:22** 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 **1:23** Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 **1:24** Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 **2:1** Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 **2:2** 1Kr 3.2 **2:3** Sôm 34.9 **2:4** Sôm 118.22; Iza 28.16 **2:5** 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 **2:6** Iza 28.16; Rom 9.33 * **2:6** Dúgúg ciyá nì Rom 9.33. Siyôn nyə á bə məma mbán bwé á lwé ŋgwála á Yurúsəlem cínɔŋg gwów yí. **2:7** Sôm 118.22; Mat 21.42; Mís 4.11

Kwóógú ólwóye bwá á myaas
yí,

í má bæ kwóógú lú lámuga†.

⁸ Í nyingə námá bæ kwóógú lú
mábəəgú,

kwóógú í é du búlal búúd yí.

Bwá é du bwíim cínəngú
nəcé bwá má ban ná bwá
*amágúláyé ciyá má Zembî;
Zembî nyə á bwey námá tâl
bwo ná bwá bág shúgula ntó.

⁹ Bî báá bi búsa mpwoŋ buud
Zembî nyə á féesh yí, bi búsa
kínda ófada o Cî, lwoŋ búúd má
Zembî, kúl búúd Zembî nyə á
kusə yí; nyə á féesh bí ná bi
dúg bwíing məma ísə byé, nyə
muud nyə á jôw bí ná bi wúg
yídúgúd zə mənkenya mé mā
mímbugú dî yé. ¹⁰ Bî a shígé bæ
kúl má Zembî yág, bi músə kúl
jé ja gaád. Zembî nyə a shígé
du gwág bí cey lámúd, a mú
ngə gwág bí cey lámúd ja gaád.

*Kuú njəənd ósól o māsáal ó
Zembî*

¹¹ Yé bwaáŋg má búl cēel wá,
bi búsa ijigə-jigə wa shí gaád
nda buud bwá njúl ízhaá shíd
ná bwá bá cə wá. Ná ndeé, mə
ngə yáág nə bí náá: yowugá
ngələ bə iwímbúg í cug múúd,
í cēel gwíílya bí *mishíshim.

¹² Dugá bæ nə jə kuú njəənd
na cug bínəŋ ohááəden ngé cugə
nííd. Í dúg bæ ntó shú ná, ja

bwá cēel du ntáma bí míná nə
bi búsa mimbúwúlú yí, bwá
yídag du dúg jəjə mísóólúgú
mín nə ndeé bwá mú bá yə
Zembî gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búsa búúd o
Cwamba ná, bídúgá nə tówe
shwóg yēsh búúd bwá má
təl yé jwúg nə bî; njwú-buud
jwúg nə bí ná nyə wá jí ájaláci,

¹⁴ ogwəməna jwú ná bwo wá
njwú-buud nyə á təl ná bwá
dúg yə ósól o mábəw intágúlí,
du ságusə íjə i búúd wá.

¹⁵ Nəcé sá Zembî ngə jii yí ji ná
bi dúg sá mənýwa, mənýwa
məəŋg má é du sá nə míkás
mi búúd mí bág kú ná nə sá
mí é ci bí yí. ¹⁶ Ngəgá nə cugə

cug fulí; nji, cug fulí jəəŋg í á
jəláyé nə ka yida bæ bí búduga
dúlə shweel mágwə mə lám;
dugá yida nwa bíméfwó nə bi
búsa salawús má Zembî dî.

¹⁷ Gúmálúgá muud yēsh, bí
cēel ómínyəŋá bən wá búgá,
nwa Zembî nə gwəgəgá, gúmal
njwú-buud.

Cug Ólwaábula

¹⁸ Yé Ólwaábula†, bídúgá nə
omása bən bwá jwúg nə bî,
nwa gá ijwúga byán nə fwámé
gwəgəgá; təə omása búsa nə
bów-bów fúlú wá, kú bul bæ
nji bəəŋg búsa nə jə fúlú wá,
ŋkí ntág bəəŋg bwá ádé yá wá.

¹⁹ Mpugá nə, jisə jəjə sóólúgú

† **2:7** Dúgú sá nî Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz 2.20. Í á du bæ kwóógú bwá á
du tééd jil mándəlúd yí, dwó wá bwá á du bə ja bwá lám mənýunŋ mə njów yí. **2:8**

Iza 8.14; Rom 9.33 **2:9** 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1;
43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbá
1.6; 20.4 **2:10** Ozê 2.23; Rom 9.25 **2:11** 1.1, 17; Sóm 39.13; Rom 7.15, 17-23;
Gal 5.17; Heb 13.14 **2:12** Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 **2:13** Rom 13.1-7; Tit
3.1 **2:15** 3.16 **2:16** 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 **2:17** 1.22; 3.16; Mik 24.21;
Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 **2:18** Ifz 5.21-6.9 **2:18** Ifz 6.5-8 † **2:18** Ciyá
sá mē cí na nə «lwaábula» nî jisə námá Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14. **2:19**
5.12

ná múúd jísówág mǝntágula á ngǝ bwǝma nǝ ndí a kú nǝ mǝbǝǝ má; a jísówág kú lámusa nǝcé nywǝáá bǝlǝ múúd má Zǝmbí. ²⁰ Nkí muud má jísow bígǝ á bwǝmǝ nǝ ndí nǝcé a sǝlǝ mǝbǝw yí, dǝyé dúmǝ nyǝ é nwa cínǝng yí? Wó kǝ ngǝ yida jísow njugú wo ngǝ sǝ mǝnywa, jísǝ jǝjǝ sǝ mísh má Zǝmbí dǝ. ²¹ Zǝmbí nyǝ á jǝw ntǝg bí ná bí zǝg cǝgǝ ntó. Ngǝá *Kříst nyǝ á jug shú dún? Nyǝ a lwó bí yuug ná bí bǝg dǝ bǝ zhí nyé. ²² Nyǝ muud nyǝ á shígé bwele sǝ *sǝm yé, nyǝ muud nyǝ á shígé bwele lǝs lǝsǝ mǝkǝn yé, ²³ nyǝ muud nyǝ á dǝ bǝ, bwǝ ngǝ lwíy nyǝ a kú bweel yé, a tǝem jug, a kú cwambulǝ búúd, a yida dǝ jǝw njí Zǝmbí muud má dǝ cígal mǝlǝsǝ tǝtǝlí yé; ²⁴ nyǝ muud nyǝ á nwa misǝm mǝsǝ nyǝdí nyúúlǝd kǝ nǝ myo kwolós dí yé, nyǝ a sǝ ntó shú ná sǝ bǝg mǝmbimbǝ shú sǝ í dúgyǝ nǝ misǝm yí, sǝ kǝg yida ngǝ cǝgǝ shú ótǝtǝlí; nyǝ muud nyúúl í á jug nǝ yǝág-yǝág mǝfǝn bí bǝn bí mú yǝl yé. ²⁵ Nǝcé bí á bǝ nda incwǝmbǝ í á jimb nǝ zhí yí. Kǝ, ja gaád íí, bí mǝ nyíngǝ zǝ wǝ muud ngǝ wíł *mishíshim mín ngǝ baagulǝ myo yé.

3

Cǝg á mpǝdǝgǝ mudǝ bá mudúm

¹ Budǝ ó, námǝ nda sǝ ámǝ cǝ nǝ bǝólǝgǝ ná, magulǝgǝ ná ogwúm bǝn bwǝ jwúg nǝ bí; ntó nyǝ e sǝ ná, tǝem bǝ ná bǝól bwǝ ngǝ bǝ nǝ mǝshwǝn, kuú njǝond mǝ búdá bǝn í é sǝ ná bwǝ mǝgulǝg Mǝlǝsǝ mí Zǝmbí ntúní muud nda lǝsha nǝ bwo. ² Bwǝ é magulǝ njí nǝ dúlǝ dǝg nda bí ngǝ cǝgǝ nǝ lám ngwúd ná, nǝ nda bí ngǝ mpu yǝ bwo gúmǝ ná. ³ Kúgǝ dǝ sǝ nyangǝ á nyúúl dí tǝón, dǝ fendya mǝlúu, dǝ bwǝád ónkaaw nǝ ivungǝ í or nǝ mǝkáándǝ mí álal-kus. ⁴ Yidagǝ dǝ sǝ nyangǝ í á búle bwele fyóómb yí, nyangǝ á lám dí cwú: fúlú á kú dǝ yǝ, dǝ bǝ ná shee, jǝn nyangǝ wǝ í búl bǝ nǝ mfíí mísh má Zǝmbí dǝ. ⁵ Budǝ bwǝ á gwág nǝ Zǝmbí yǝg wǝ, bwǝ á dǝ bwǝnd sǝ jǝsh nǝ búgǝ wǝ Zǝmbí wǝ, ntó wǝ bwǝ á dǝ sa nyangǝ yé, bwǝ dǝgǝ magulǝ ná ogwúm bǝn bwǝ jwúg nǝ bwo. ⁶ Í á bǝ budǝ nda *Sara mudǝ mǝ *Abǝraham, nywǝá nyǝ á dǝ bǝ nǝ mǝgwág nǝ ngwúm yé, a dǝ jǝw nyǝ ná Cwǝmba. Bí mǝsǝ bwǝn ó *Sǝra wǝǝng ka ngǝ sǝ mǝnywa kú bíd ná ífwaas í zǝg sǝ bí mǝtǝdǝgǝ ná búl-bul-búl.

⁷ Bí bǝn budúm ntǝg íí, námǝ nda má ngǝ cǝ nǝ budǝ ná, ngǝgǝ nǝ cǝgǝ nǝ budǝ bǝn bí ngǝ mpu ná bǝn bǝsǝ vǝál búúd áttǝtagǝ. Nwǝgǝ bwo nǝ gúmǝ ná Zǝmbí ngǝ námǝ yǝ bwo dán kǝw á cǝg á ngǝ yǝ bí

2:20 4.14 **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 **2:23** 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28 **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 **3:3** 1Tm 2.9 **3:7** Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8

mpáam dí yí. Cugagá nà bwo ntó shú ná mājégula má dúg bə bí kú nà mimyágá.

Cug á mpádúgá omínyonhú

⁸ Má cēel ci nà bi bēsh ná: bəgá lâm ngwúd, bí ka du gwígya mácey, du cila cēlí á omínyonhú nà omínyonhú, du bə nà lâm inkuḱkwoḱ, muud yēsh sálug nyaméfwó shí; ⁹ kúgá du bweel mábôw, kú bweel málwíy. Yidagá du bə, múúd məká sá bí mábôw, bí bwádan nà nyə, nəcə sá Zembí nyə a jôw bí ná bi dúg sá wə cí, a ka námá bá shwu bí ibwádán. ¹⁰ Mpugá ná jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Nkí muud má cēel cugə fwámé cug, cug á ná a wēef nyúul,

á jálá nà bə kú du jág lás nà buud, kú du bwiing íjô;

¹¹ á jálá nà yow sálə mábôw, a du sá mánywa, a du sɔ́ mázhií mēsh ná mpwogé bág,

a du wá ḱul nyé nyēsh ná mpwogé wəong kág shwóg nə shwóg.

¹² A sáág ntó nəcə mísh má Cwámba má ngə dúg otutəlí ɔ́ búúd, a ngə gwágulə mājégula mán; a má yida nywaadulə mpwóombú nà buud bwə ngə sá mábôw wá.

Cug á fwála lu cúwúli

¹³ Bí má ká ntág bə nà cimbú sálə mánywa, zə nyə

e sá bí mábôw? ¹⁴ Nkí bi má ka ntág jug nəcə ngələ cugə tátəlí, bi báá má jəla. Kúgá bə nə ifwaas nə buud bwə mpíí bí wá, kúgá bíd ná mitádúgá mí bág bí ná búl-bul-búl. ¹⁵ Yidagá ngə yə Cwámba wán *Kríst gúmá mílámúd, bi du bə kwéeshá ja jēsh ná ḱí muud mə jî bí sá bí ngə *búgula yí, bí mpu shwəḱla búgə jín. ¹⁶ Shwəḱlələ wəong í jəlá nə yida bə nə lám ná shē, nə lám ná sán, lám kú bēemb tə mājumá; ntó nyə e sá ná ja bwə ngə ntáma bí míná yí, buud bwə ngə ci ná bi anğə nə kyey fwámé kuú njəond ókrísten wá bwə bág nə shwón. ¹⁷ Nəcə, ḱí Zembí mə bíd ná muud júgug nəcə a ngələ sá mánywa, ntó bul jəla, ntə jugulə nəcə mábôw.

Yésus nyə á ntə kúl jēsh

¹⁸ Nəcə ná, *Kríst nyaméfwó nyə á zə yə ja ngwúd nəcə *mísám mín, nyə á zə cé buud ɔ́ mabyaagulə, nywáá kú nə mabyaagulə, shú ná a kə nə bí wə Zembí. Bwə á gwú nyə nyúul, Zembí mú sá ná Nkénkē Shíshim nyíngəg yə nyə cug. ¹⁹ Nkénkē Shíshim wəongú ḱul nyé wə í á sá ná a kág nə jəḱ lāḱ kə cúndə *míshíshim mí á bə mímbwug dí yí, ²⁰ míshíshim mí búúd bwə á du sá mīngáádə yág ja Zembí nyə á ngə jísow mabɛ́ mə búúd *Nówe ngə caag byóól yí. Byóól dəong dí cwú wə

búbaalé buud í á faam nà mǎjúwó* tâŋ buud mwəmb yé. ²¹ Mǎjúwó mǎəŋg mǎ á bə mpwokwoond á nduwán, nda í ngé cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgé ngusa ná í yíl múúd mǎbwam mǎ nyúul, í yida lwó ná muud mǎ yid wá Zembî nà lâm ǎŋkíŋkê†, a mǎ dúg cug nà zhí á gwúmúla Yésus-Kríst nyə a gwúm yí. ²² Ja nyə á gwúm yí, nyə á kə gwów, a njul Zembî dí mbwə mǎncwúm; isá byêsh í ngé lwó buud mpêl yí nà byəŋg í ngé ntɔ buud ŋkul yí, byêsh í mú mǎnyámá méd.

4

Icug í jǎlá nà cénd

¹ Ná ndéé, nda jí ná Yésus nyúul nyé í á jug ná, bweyagá bii tédugá ná bi é jug námá nda nyə, bi ngé mpu ná muud nyúul í mǎ jug yé, nywáá mǎ yíl lâm *sémúd. ² A mǎ yíl lâm sémúd ná, té á jí ná wa shí gaad yí, a bǎg kú ná ngə nyiŋgə bɛ iwímbúg, a yida ngə cugə váál Zembî ngé jii yí. ³ Bímbí bí á mǎ bɛ cug óhááden yág nì í á mǎ kwaga; bi a wá mǎnyúul ásiy-siy dî, nà íwímbúgud, nà fud mǎlwəgud, nà idína í álal-ŋkul* dî, nà íŋguləgud, nà mbéé yǎlə ózembî ó áyadúg gúmád. ⁴ Ná ndéé, óhááden bwə ngə

káam ná bi anyíngáyé ná ngə fala sámǎ nà bwo íntíwǎlí byəŋgúd; bwə mú ka ngə lwíy bí lwíy lwíyúg. ⁵ Nji, bwə bá tǔw kǎədǎd mísh mǎ Zembî dí nà misóólúgú myəŋgú, nǎcé Zembî wál bá zə sámǎ búúd bēsh mǎlǎsú, tǔw bəŋg bwə bá ná bə mǎkuwó wá, tǔw bəŋg bwə á bwey yə wá. ⁶ Sǎ jəŋg wá í á sǎ ná jǎjǎ lǎŋ í kǎg námá ná ndéé buud bwə á yə wá gwág, shú ná, ja bwə mǎ shín bwəma nà cǐgúlé mǎlǎsú á buud míshwun dí yí, bwə kǎág námá bwəma nà cug mǎ Zembî *shíshim dî.

Cug óbúgula té sǎ ngə bwánd Yésus yí

⁷ Məshíné mǎ isá byêsh mǎ músə kúná-kúnə. Kúgá dū wagula, dúgá cunal íyéesh bín shú ná bi dúg sǎ mǎjəgula. ⁸ Fwogá tééd bə nà fwámé mǎcɛy mǎ omínyəŋǎ nà omínyəŋǎ, váál mǎcɛy dəŋg í dū búdal ncúlyá *misám. ⁹ Dúgá sǎ ná, bǎól mpu ŋwa bǎól bwádí mǎnjów, bǎól mpu ŋwa bǎól, bi ɔ dū sǎ ntó kú cwaduga. ¹⁰ Nwagá biméfwó tâŋ ikulág mǎ á mǎ bii mpaam mǎ Zembî mimbii mimbii mǎ; bí ka dū sǎ ná, muud yêsh kwíind bǎólúgá nà jé sǎ Zembî nyə a téduga nyə nà ndí yí. ¹¹ Ntó jí ná, ŋkí muud mǎ lǎs íí, í bǎg nda a ngə kala sǎ Zembî nyə ámə cǐ yí; ŋkí muud mǎ

* **3:20** Jí námá nà ŋkul bə ná «mǎjúwó mǎ á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4;

Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nà ŋkul bə ná «muud ngə gwáamb Zembî lâm ǎŋkíŋkê».

3:22 Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwə mǎncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24;

2Kr 4.10; Gal 5.24 **4:2** 2.21 **4:3** Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * **4:3** Idína í

álal-ŋkul: Mbií idína wəŋg í á dū bə, buud də nà ŋgul ntɔ mǎnji, buud sǎ jǎŋga kú nà mǎsəs. **4:5** 1.17; 2Tm 4.1 **4:7** 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 **4:8** 1.22; Zhk

5.20 **4:9** Heb 13.2 **4:10** Rom 12.6-8 **4:11** Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk

kwíínd bósólúgá, a kwííndúg bwo nə ɲkul Zembî má yə nyə yí; í jii ná misósólúgá mín myêsh mí yág Zembî gúmá lúu má Yésus-Krîst dî, nyə muud jí nə gúmá, nə ɲkul, kandugə á kandugə yé. Amen.

Buud bwá ɲgá bwəma nə cúwúlí wá bwá má jəla

¹² Yé bwááɲg má búl cɛɛl wá, ja mákugulú má é bádugə bí nda kuda yí, kúgá see-gya mwo nda gúl sâ í ajáláyé nə bə yí. ¹³ Yidagá gwág máshusug nə bí ɲgə ɲwa dán kəw lú mácey *Krîst nyə á jug nə ndí má, shú ná bí bág gwág máshusug, bí kəəs ja á bá lwóya mílwané myé yí. ¹⁴ Búúd bwá ká fiiim bí nəcə bí bələ ókrîsten íí, bí má jəla; mpugá ná Shishim má Zembî, Shishim á gúmá wúsə bídí. ¹⁵ Nji, muud a bídí sámbá nyə ajáláyé nə kə jug nə nyə ámə gwú múúd, ɲkí ntâg nə nyə ámə júwo, ɲkí sá mósól mábôw, ɲkí nə nyə ámə sá íshwíguli. ¹⁶ ɲkí muud má yida jug nəcə a bələ krîsten íí, a kú bæeg gwág shwôn, a yídag yə Zembî gúmá nə jíná lú krîsten. ¹⁷ Mpugá ná fwála lú cigulé mílású í má wós, í é fwo tééd nə buud wá ɲjów má Zembî. Ja í ká bə ná cigulé mílású í tééd nə sá yí, buud bwá ɲgá bán ná bwá ámagúláyé Jəjə Lán má Zembî wá bəɲ bwá bá bə ntədél?

¹⁸ ɲkí í tééd fwo líduga shú ná tətəlí muud dágúg cug,

í ka bə ntədélé nə muud jí kú bish nyə yé bá bəɲ sósol *misám?

¹⁹ Ná ndéé, buud bwá ɲgá jug nəcə Zembî nyə ámə jii ná bwá júgug wá, báá bwá kág shwóg nə mənɲwa, bwá bádug íjím byáɲ mábwá má múúd nyə á té bwo yéd, á dú námá sá sá jêsh á cí yé.

5

Məcwûɲ

¹ Mə léshá nə ocúmbá wá *Dɔ bwá ɲgá bə nûɲ bídí wá. Mə ji námá cúmbá á Dɔ nda bwo, mə á bə ntâg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námá bə nə kəw lú mílwané mí bá zə nyín myá. ² Mə yáág nə bí ocúmbá wá Dɔ nááá: wílúgá ítəw Zembî nyə a má yə bí yí. Bí ɔ mpú dū dūg byo nə lâm wêsh váál Zembî má jii yí, kú bə nda sâ cindúlá nə muud ɲgə cindál bí, mbô; kúgá bə nə yéesh mábii, baaguləgá bwo nə jə tédúgá. ³ Buud Zembî nyə á bəd bí mábwád óni, kúgá yida mpáámbəwo bwo gwôw nda bí búsə bwo omása, yidagá ɲwa bíméfwó tâɲ iyuug səonɲ jêsh í jəla nə bɛ yí. ⁴ Ná ndéé, ja Mása obaagulə ó ítəw mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá lég *túm gúmá á mílwané í cúgé nə ɲkul bá bwele jumə yí.

⁵ Ntós námá wə má cí nə bí məncwámá nááá: bídúgá nə ocúmbá buud bwá jwúg nə bí. Mpédúgá nyín ntâg íí, muud

4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18 Mik 11.31 4:19 Sôm 31.6 5:1 1.21 5:2 Yuá 21.15-17; Mis 20.28; 1Tm 6.5 5:3 2Kr 1.24; Flp 3.17; Tit 2.7 5:4 1Kr 9.24-25; 1Pr 1.4 5:5 Mik 3.34; 29.23; Ifz 5.21; Zhk 4.6

yêsh sálug nyáméfwó shí, nəcə Zembî má dɛ lumbuli nɛ buud bwé dɛ ɲkêny mányúúl wá; ɲji, bɔɔɲg bwé səl bwáméfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Səlugá biméfwó lal-lal mbwé má Zembî dí shí, nyáméfwó ka bá bân bí ja fwála dɔɔɲg í bá bə yí. ⁷ Yílágá isâ byêsh í ɲgə kənd bí milâm gwów yí, bəd nyə móbwd; mpugá ná nyə wə ɲgə baagwə bî. ⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ɲkasə. Muud lumbúlí wán Njwú məjamb ɲgə kuɲg nda zhwambáɲkwuɲ má dú báam ná, a ɲgə sɔ́ muud á céégúg də yé. ⁹ Dugá ləl lúu nɛ nyə, bí kú fufug búgəd, bí bwey dɛ mpu ná omínyɔɲê bân búśó shí nyêsh dí wá bwé ɲgə námə jug váál bí ɲgə jug nɛ. ¹⁰ Nji, Zembî amádí á mpaam nyêsh wə nyə a jôw bí ná bí bəg buud ɔ́ *Kríst Yésus bí mú bə nɛ kɔw lú mɪlwanə myé. Zembî wɔɔɲgú, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyáméfwó nyə é sá bí váál í jəla yí, a nywaadwə bî, a wá bí ɲkul, a sá ná bí bəg kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ɲwág ɲkul kandugə á kandugə. Amén.

Məbádá nə ibwádán

¹² Silvê wə mə ámə ɲwa ná a zəg cilə mə baalé íciyá íga yé. Mɛɛ ɲgə ɲwa nyə ná *mínyɔɲê waamə abúgúlág. Mə ámə ci ná a zəg cilə mə wá, mə wág bí ɲkul mɪlámúd, mə báásulə námə bí ná bí təl fwámé mpáam mə Zembî dí; yímúgá mənyúúl na.

¹³ Dɔ́ dúśá *Babilɔn, Zembî nyə á féesh námə nda bí yí í ɲgə bəda bí; ncwámá dām Márkus ɲgə námə bəda bî. ¹⁴ ɲgəgá nɛ kúlulə məkúlulə mə cɛɛlí.

Zembî kə sá ná bí bəsh buud bí músə búúd ɔ́ Kríst wá, bí cúgəg ná shɛɛ!

5:6 Zhk 4.10 **5:7** Sôm 55.23; Mat 6.25-30; Flp 4.6 **5:8** Sôm 22.14; 1Te 5.5-8

5:9 Ifz 6.11-12; Zhk 4.7 **5:10** 1Te 2.12 **5:12** Silvê: 1Te 1.1 **5:13** Márkus:

Flm 24 **5:14** Rom 16.16; 2Kr 13.11

Kálaad ábêê Pyêr nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ábêê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst wə nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okrîsten bēsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lumbuli nə buud bwá á ngə kyey nə wagəwo-wagəwo mínjígulá Də mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yâ kálaad éga bísə námə nda bílúgá yâ kálaad mə Yûd (dúg 2.1-8 nə Yûd 4-16).

Pyêr nyə á ka tâl icé í lású byé ntúga:

(1) A bódá búúd, a mú ka báásulə mǎfúlú mǎ krîsten (1.3-21).

(2) A mú bágulə ísáy nə kuú njəond mímbeúwúlú mí búúd mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).

(3) Mímbeúwúlú mí də cágulə búúd bwá ngə bwánd zíyé mǎ Krîst wá, bwá də ci ná zíyé wəəng í ábúle bə (3.1-18). Ná ndéé, Pyêr ka ngə bəsa nə mímbeúwúlú myəəng nə Krîst ngə bə kú ləel zə nəcə Zembî ngə ná fwo jísəw nə zhwog buud bwá bág fwo dúg cug.

Kálaad éga ji nə bíl íciyá búúd ɔ Yésus bwá búl gwág nywa yí:

(1) Cwámbe nyə a mǎ yə shé isâ byēsh í jǎlá nə kwíind yí (1.3-4).

(2) Jwôw ngwûd dúsə mǎsh mǎ Cwámbe dí nda mímbeúwúlú tóóshin, mímbeúwúlú tóóshin nda jwôw ngwûd (3.8).

Məbáda

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mǎ cílá kálaad éga. Yésus-Krîst, Zembî wúsú nə Cugye wúsú nyə á mǎ sá nə jə lâm jé ná, bóól búúd bwá lágúg námə búgá í njúl nə mbií mfíí búgá jísú jí nə ndí yí. Buud bəəng wə mǎ cílá kálaad éga wá. ² Kálə bí é ngə kə shwóg nə mpúlə Zembî nə Cwámbe wúsú Yésus yí í búlúg kwádulə bí ibwádán, í bul sá ná bi bég ná shé.

Cug krîsten məjálá nə cugəyí

³ Mpugá nə Cwámbe nyə á mǎ yə shé isâ byēsh í jǎlá nə kwíind shú ná shé ngág nə cugə cug í yǎ Zembî gúmá yí. Nyə á yə shé isâ byəəngú njkúl Zembî nyéd, sálə nyə á mǎ sá ná shé mpúg Zembî muud nyə a jôw shé yé; nəcə Zembî nyə a jôw shé nə zhií á mənkanəwa mé nə jə fúlú jé. ⁴ Mənkanəwa nə jə fúlú jé jəəng wá í á sá ná shé bíig məma isâ nyə á kaag yí, isâ byəəng bí nə məma mfíí shú dúsúd. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí mǎ bíí məma isâ byəəng yí, bów-bôw isâ í ngə wá məlwaagəwo shí ga dí yí í bég kú ná nyíngə julə bí, mǎfúlú mán mǎ yídagú bə nda mǎfúlú mə Zembî. ⁵ Nəcə ntó, wágá njkul nyín nyēsh ná, nda bí

mú nà búgá ná, bi kwádúlág jɔ fúlú búgá ɔɔŋg dî, bí kwádulə fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú nɔɔnd á dúlə mpu biilâm, kwádulə zény kálə shwóg tɔɔ jí tɔɔ jí, kwádulə kəndúlə lâm wə Zembî, ⁷ kwádulə mácey mâ omínyɔŋê nà omínyɔŋê, bí kwádulə cɛlí cɛlúlə búúd bēsh. ⁸ Nəcə, jɔ məfúlú mání, bí má ká bə nà mwo má ŋgá kwíduli kúdálíg íí, mwə wə má é sá ná bi bág kú dū báág məbwə, bi yidá ŋgə kə shwóg nə shwóg ŋgə mpu Cwamba Yésus-Kríst fwámé mpúlə. ⁹ Mpugá ná jɔ məfúlú mání, muud cúgé nə mwo yé, jisə nda muud má yə mîsh a ka ŋgə bwówulə zhií bwówulə bwówúlág yé, a má wusa ná Zembî nyə á shí fúb nyə, yîl nyə *misám myé mí ayág. ¹⁰ Gwá wə má cí nà bí ná, bwaanɔ, wágá ŋkul ná njúwúlú Zembî nyə á jôw bí yí, nə fééshúlə nyə á féésh bí yí, bi ŋwág byo nə məjilə. Bí má ká sá ntó, bi nda bá bwelə bufa məbôwud. ¹¹ Ntó, Zembî mú bəgushi bí zhií ná sán kálə nyíi faan á kandugə kandugə má Yésus-Kríst, Cwamba nə Cugye wúsú.

Obúgula bwá jəlá nə nada nə njúgúlá bwá á ŋwa yí

¹² Gwá wə jí ná, mə bá dū báásulə bí isâ íni tɛm bə nə bi má bwey mpu byo, bi má bwey námə nada nə búbálé bí á jíg yé. ¹³ Mə dúg ná jisə mpwogé ná, té má jisə ná wa

banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isâ byɔɔŋgú, bi bág kú wusa mányúul. ¹⁴ Nəcə mə ŋgə mpu ná mə wál bá zə wú banda dɔɔŋgúd, Cwamba wúsú Yésus-Kríst nyə á má lwó mə ntó. ¹⁵ Mə e wá ŋkúl ná bi bág dū tédugə isâ byɔɔŋgú ja jēsh, tɛm bə ja í bá bə mə má kyey yí.

Njúgúlá má Pyêr wúsə búbálé njúgúlá

¹⁶ Sá á sá ná bi mpúg nda Cwamba wúsú Yésus-Kríst má bá nyiŋgə zə nə ŋkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njúgúlá wɔɔŋg yí, sá á shígé ŋgə bwiing bí milán búúd bwə á té nə milúu ná ndéé bwə mpu shín táág myá. Jisə ná sá á dúg cé ícwamba jé nə mîsh măsú. ¹⁷ Haaw, nyə a lóg gúmə nə milwanə mí ŋgə zhu wə Zembî Sóŋgú. Nyə a lóg byo ja kál lá ící má Zembî á milwanə í á cí nə nyə ná: «Mwân abábə waamə óga; nyədí wə lâm wâm wêsh wúsú yé.» ¹⁸ Sá óga sá á gwág kál dɔɔŋgú í ŋgə zhu gwôw jɔŋ dí ja sánɔŋ sá á bə mbúmbún Zembî nyə a féésh yíid. ¹⁹ Ná ndéé sá ŋgə wá milám mísú oncindí íciyá í *búúd ɔ mícúndád. Í bul jəlá nə bi kəndug mîsh íciyá byɔɔŋgúd nəcé bísə shú dánúd nda lámba í ŋgə gwô yídúgúd yí, í gwô ntó ná ndéé kə wósɔs ja ácén-cení a kúndə mán má bá fɛn bí mənkenya mílámúd yí.

²⁰ Fwogá tééd bwey mpu ná, micilyá mí búúd ɔ mícúndád

mísá Kálaad Zembî dí myá, mí á shígé ngə zhu mítédúgá mí búúduđ. ²¹ Nəcə, kú nə tɔɔ cúndá má Zembî ngwúđ í á bwele zhu tédúgá má múúduđ. Nji, buud bwá á ɗu cúndə jíná má Zembî dí wá, Nkénkê Shíshim wə nyə á ɗu sá ná bwá cúndág.

2

Oyíguli ɔ máshügá bwá bá bə

¹ Nji, *buud ɔ mícúndá wá məshügá bwá á shí námə ɗu bə kúl búúđ *Izəyəl dí. Oyíguli ɔ məshügá bwá bá námə ɗu bə bídí gwoonɗud. Bwá bá zə nə bów-bôw mínjígúlá mí agwílya buud, zə ngə nyíngal myo na gwoonɗ dí nyima. Bwá bá kə nə ibəmb byán nə ndéé kə shwána Mása wán nyə á wá lal-lal tân shú ná bwá bág fulí yé. Ntɔ, bwá mú bá léél jɛɛ kú bwey. ² Buud nkí bulya bwá é bɛ ásíy-síy wán wɔɔɗɗ, kuú njɔɔnd wán í mú sá ná cag krísten í bág sá cóógú. ³ Oyíguli ɔ məshügá bɔɔɗɗú, nda bwé ngə sɔ məzhií mēsh ná bwá bág nə zhwog məbii ná, bwá é ɗu zə nyúg bí nə mikaand mí məshügá shú ná bwá díyá nə bì. Mpugá ná intúgúlí byán í má bwey bə, Zembî wál bá zə jaɗgulə bwo.

⁴ Mpugá ná Zembî nyə a shígé jagulə *wáéɗgəles bwá á sá *səm wá; nyə á wusə bwo Taratar dí. Búsə feedyá nún kúl yídúgú í búl bə ná kulúđ

yí, bwá ngə bwánd sémbyé mílăsú. ⁵ Nyə a shígé námə jagulə búud ɔ ayág. Nyə á nti məma mpəɗ áyíyáág zə jaɗgulə búud bwá á bə kú bísh nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búud zaɗgbá bənôn *Nówe, nəcə Nówe nyə á ɗu cúndə ná buud bwá bég tətəlí má Zembî. ⁶ Zembî nyə á jaɗgulə mingwála myâ Sódóm nə Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bə ífí. Nyə á lwó yuug cínɔɗɗ ná buud bwá dúgúg, bwá mpu ná, mwôw má ngə zə má, nyə abúle jagulə búúđ bí kú bísh nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fəemushi Lót, tətəlí muud nyə áshígé ɗu bə nə shee nə dúgúlə ásíy-síy búúđ ɔ íngwúmbú bwá á ngə sá yé. ⁸ Nəcə tətəlí muud mə Lót ja nyə á ɗu cagə nə buud bɔɔɗɗ yí, nyə á ɗu dúg isâ bwá á ɗu sá yí, a ɗu gwág byɔɔɗɗ bwá á ɗu lás yí: í á ɗu bə nyə lâm á tətəlí yédíí, cúgə jwôw dēsh. ⁹ Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwɔ́ɔgə nə Zembî wá, Zembî mə mpú ɗu tí yíl bwo mákəguləđ. Nji, a ngə táág osɔ́l ɔ mábôw nə á bá jugushi bwo jwôw lá sémbyé mílăsú. ¹⁰ Buud bwá bá bul bwəma nə intúgúlí byɔɔɗɗ wá, í bá bə bɔɔɗɗ bwá ngə bɛ bów-bôw íyéesh yâ mílām myán, bwá ngə sá isâ í shwôn wá, bwá ngə mpyēny jiya ícwamba má Zembî wá.

Buud bɔɔɗɗ búsə buud ɔ íməmí, búsə nə mpyaam, bwá cúgə nə ifwaas nə zhwog gúmá

má Yésus, bwé yida *lás nà gwo bwaasúlə mpu. ¹¹ Í njúl ná wə́ngəles bwé ntə bwo ŋkúl dī, búsa ɪ́nkácí d cə́ bwo; nji báá bwé ádé jág lás nà gúmə jə́ŋg mīsh má Cwám̄ba dī. ¹² Buud bə́ŋg búsa nda ocúdu wā jugá, ocúdu bwé dū byél ná bwé bá biil máláám̄búd ná ndéé bwé bwoo wá. Sá bwé ampúyē yí, bwé lás nà gwo bwaasúlə mpu. Bwé bá námá dū yə shwiy lú ocúdu, bwé bwoo námá nda ocúdu, ¹³ í mú bá bə bwo myəna shú ólɪ́lɪŋgī bāŋ. Bwé gwág shweesh ná bwé dág sá ísā yā bów-bów íyéesh byāŋ mpwó-mwásə izhulun. Bwé ŋgə zhwiimbya nà məshügā mán. Ja bwé zə ídina bín dī yí, bwé zə sá ísā í shwōn, zə wá bí məlwaagəwo ídínad. ¹⁴ Mán mádúgya mäsə ayaas nà ayaas; búsa kú bwelə káád sálə mīsəm; bwé ŋgə shüg buud bwé afwóyē mpu mɪ́njígúlá wá nda búud bwé dū shüg óshū nà mədə ŋgwéye dī ná; myāŋ mílām mī á má janəwo nà yéesh mábii; búsa nà məzhúŋgúlú má Zembī ícug byánú. ¹⁵ Bwé má lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bə zhí mə Balaam mwān má Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólɪ́lɪŋgī shú ná a ŋwág myəna cínəŋg yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nà mənjkondug nəcə məlwə mē məŋg. Myəólú jakáás í á lás nà kəl lá múúd shú ná í culəshi múúd micúndə sóólúgú íkás yé wəŋg. ¹⁷ Oyíguli ɔ məshügā

bəŋg búsa nda mənəwun mī kú nà məjúwó má, námá nda mɪ́ŋkúdu mī dū fānda bándəwo gwów ntó ná ndéé mī shīn nyíŋgə cīma nà ŋkwə mpu nda nywə myá. Jāŋ jiya í bá bə kúl yídúgú jísə nà kulúd yí.

¹⁸ Bwé dū kə nà məma mikaand mī njúl ocwúd kə dū shüg búud bwé má shīn faam ná bwé béeýyá nà misəm wá, nyíŋgə dū kə nà mbéé íwímbúg yā mənýúúl mán, nà ásíy-síy, dū kə shüg bwo nà ndí nda bwé dū shüg óshū nà mədə ŋgwéye dī ná. ¹⁹ Oyíguli ɔ məshügā óni bwé ŋgə kaag buud cug fúlí í njúl bāŋ bwáméfwó, ásíy-síy má ŋwa bwo məlwaá. Nəcə muud yēsh jisə lwaá á sá í má ntə nyə ŋkul yí. ²⁰ Mpugá ná buud bwé má mpu Cwám̄ba wúsú nà Cugye Yésus-Kríst fwámé mpu wá, bwé má faam nà yéesh ísā í nyéé yā shí mishwun. Nji, bwé ká nyíŋgə kə wá mənýúúl ísā byəŋgúd bwé bíd ná í ntəg bwo, cé bwé é tōw yí í é jág nyíŋgə bul bów, ntə cé bwé á fwo bə bwé tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dī ná bwé jíg nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwé shīn mpu mpéndí má Zembī *búud ɔ lwámá bwé á kala bwo yí ná ndéé bwé mú yida myaas mpéndí nyəŋg. ²² Ntə jì ná, sà ŋgwól mpwokwoond ŋgə mpu cī yí í má bwəma nà bwo. Ŋgwól mpwokwoond jì ná: «Mpyə

má nyingə də ígwííle byé,» nķí ntāg ná: «Ŋkuú ŋgə námə shīn gusa, a má nyingə kə bíduga ishwáfád.»

3

Jwôw má Cwám̃ba í bá wós̃s

¹ Yé óshwá bām má búl cēel wá, kálaad ábēē mē cilálə bí wé éga. Tōo kálaad ashúshwóógú dī tōo nyíga dí, mē ŋgə cēel gwūmushi bí mitédágá, bi bág nē fūg nyísə ná sāj yí. ² Má jīi ná bi tédágág íciyá *búúd ɔ mícúndə ɔ Zembī bwə á ci yág yí, bí téduga námə mpándí mē Cwám̃ba nē Cūgye wúsú *búúd ɔ lwámá bwə á kala bí yí. ³ Í bul jīi ná bi téédág fwo mpu ná, ja mwôw m̃a ŋgē m̃ashíné má cūg ga má bá wós̃s yí, buud ɔ cóógú bwə bá zə nē cóógú jāj zə ŋgə sá isā nē milúu myāj. ⁴ Bwə bá námə dū ci ná: «Ŋgaá nē nyə á kaag nē a bá nyingə zə? Ká ŋkaagə nyōŋg í á má ka shúgula ŋgow? Odā bwə á má ŋgə shīn yə isā í njúl námə nji nda í á ŋgə bwey bə tééd m̃atédulé má shíd ná.» ⁵ Ja bwə lás ntó yí, bwə wusa ná, í á bə yág ná, nji Zembī nyə á ci ciyá yí, jōŋ lə gwów í mú bə, m̃andəlú má mú námə bə, má ŋgə zhu m̃ájúwód. ⁶ M̃ájúwó námə wə Zembī nyə á balan nē ndī má; nyə a sá ná shí a yág nyēsh í jaŋgawog m̃ájúwód nē ndéé isā í shí byēsh í mú jē. ⁷ Ná ndéé, nē ciyá jé ŋgwúd nē ŋgwúd jōŋgá, Zembī má

təl jōŋ nē m̃andəlú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zə jaŋgulə byo jwôw lú sēmyé m̃ilású, jwôw búúd bí kú bish nyə wá bwə bá jē yí.

⁸ Yé óshwá bām má búl cēel wá, ŋkúmba sá bí má jála nē bə kú wusa yí jísə. Jwôw ŋgwúd dúsə m̃ish má Cwám̃ba dí nda mimbū tóóshin, mimbū tóóshin nda jwôw ŋgwúd. ⁹ Bóól búúd bwə ŋgə téduga nē Cwám̃ba ŋgə neela nē sálə sá nyə á kaag yí. Mbô! Nyə aŋgē nē neela. A ŋgə yida bə nē jísow nē bī, nyə acéélé ná bí bóólágá bi jimbúg. A cēel nē bi bēsh bág nē fwála mē cēnd kuú njōnd.

¹⁰ Nacé, jwôw má Cwám̃ba í bá zə wós̃s nda júwāl í dū zə ná. Jwôw dōŋgá, jōŋ í bá sá m̃ama ncíndá, í mú jimb. Isā í jōŋ byēsh í bá bumb ŋgwiile í mú shīn nyē. Shí nē m̃isóólágú mí shí í bá shīn jígə*. ¹¹ Nda í ká bə nē isā byōŋg byēsh í bá shīn nyē ná, tédágágá mbií búúd bí má jálá nē bə yí! Kuú njōnd wán nē gúmə bí má yə Zembī yí í jálá nē bə nda Zembī mē cēel ná. ¹² Bi má jálá nē ŋgə bwánd jwôw má Zembī nē m̃ajigawa ná í léélug wós̃s, jwôw jōŋ í bá bumb ŋgwiile, isā í jōŋ í mú nyē nē m̃agwō m̃a ŋgwiile wōŋg yí. ¹³ Sə ŋgə bwánd jōŋ lə gwów á gúgwáan nē shí a gúgwáan nda nyə á kaag ná. Cínōŋg wə isā byēsh í bá bə nda tútəlí má Zembī mē

3:1 1Pr 1.1 **3:2** Yûd 17 **3:3** Yûd 18; 2Tm 3.1 **3:4** Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51 **3:5** Mat 1.6-9; Heb 11.3 **3:6** 2.5; Mat 7.11-21; Mat 24.37-39

3:8 Sôm 90.4 **3:9** 3.15; 1Tm 2.4 **3:10** 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * **3:10** Bóól bwə ci ná: «í ábúlé ná kwo bə», bóólágá ná: «ye í é bá ná kwo bə e?» **3:12** Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbú 21.1, 27

jî ná.

Bi o mpú da dúg

¹⁴ Gwá wá má cí nà bí ná, yé óshwá bâm má búl cɛɛl wá, nda bí ngá bwánd jwôw dɔɔng ná, wágá ñkul ná í bâg zə kwey bí bí njúl kú nà cúcwán lú móbawam, kú nà sá á jumág mísh má Zembî dî, binón ná shɛɛ. ¹⁵ Mpugá ná Cwámba íshé ngə bə kú lámusa nəcə á cɛɛl cug búúd. Sá *mínyonhú íshé Pwôl nyə á cilə námá bí wá cí. Má búl cɛɛl nyə, á jí nà fug má Zembî. ¹⁶ Gwá námá wá á ngá cilə okálaad bé bēsh dí kúl á ngá lás lású ísâ impwúd íga yí. Njî, okálaad bé bɔɔng bí nà bíl íkúkúl bísə ñkí kwowula gwágúləd yí. Íkúkúl byɔɔng wá í ngá bə ná, buud bí nà jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwé ngə kwíng byo, námá nda bwé ngə kwíng bíl íkúl í Mícilyá ná. Sólúgú wán wɔɔng í bá janɔulə bwo.

¹⁷ Bi bān oshwá bâm má búl cɛɛl wá, mə má kéwəli bí óni. Bi ó ka bɛy ná buud búsá kú bísh məcɛɛ wá bwé bâg julə bí cwaguwálə wán bwé ngá cwagawa nííd. Bi ó bɛy, bí a bá wú kúl bí má jəla nà tɔw ná shîm yí. ¹⁸ Yidagá ngə wîy, mpáam má Zembî nà mpúyá mpúlə Cwámba nə Cugye wúsú Yésus-Krîst dî. A ñwág gúmá téd kíkídíga kə wós kəndugə á kəndugə. Amén.

**Kálaad
ashúshwóógú
Yuánes nyə á cilə
yé
Isá í dúgyá nə
Yuánes
ashúshwóógú yí**

Dɔ mə Yésus dêsh í ngə ci ná Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bɔɔng óbá bwə ngə bɛ wá, tɛm bə ná nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúul, a njúl Ifêz. Fwála dɔɔng í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada íkál íkál. Kálaad éga ngə sá ná sá mpúg ná mədɔ mēsh mə á ngə dúg cúŋ nə bów-bów mínjígúlá mí á ngə mpyáanz mwôw mɔɔng dí myá. Ná ndéé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isá íbá:

(1) a bándúlá múúd yēsh mə lɔ yé ná a mpúg bə nə wónɡó nə Zembí bá bēsh Mwán yé Yésus-Kríst;

(2) a lumbúlí nə bów-bów njígúlá í á ngə kənd buud jugá yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúlá wēsh í yídá lwó ná Kríst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgula má jalá nə bə kú kənd málwə njígúlá wɔɔng dí.

Ciyá má Zembí í ngə yə sá cug

¹ Sá ngə cilə bí sá í á dɔ bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sá bāŋ dúsú fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mīsh māsú, sá mpu beny gwo, məbwə māsú kúnya nə gwo. Sá jɔɔng wə Ciyá má Zembí í dɔ yə búúd cug yí. ² Cug jɔɔng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sá ngə bwiing nə jí búbálé yí, cug á kandugə í á bwey dɔ bə wə Zembí Sónɡú yí, sá ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sádí. ³ Sə sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sá ngə námá jaaw bí yí shú ná shé bág námá nə wónɡó. Wónɡó jɔɔng jí ntāg íí, nə shé, nə Zembí Sónɡú bá bēsh mwán yé Yésus-Kríst. ⁴ Sá ngə cilə bí gwo shú ná məshusug má bág shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mánkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Kríst yí, dwə wə sá ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembí jisə mánkenya*, yídúgú† í cugé bwelə bə nyádí. ⁶ Shé má ká ci ná shénɔŋ Zembí básə nə wónɡó, nji shé ngə nyiŋgə cugə bów-bów cug íí, shé ngə bwiing ijɔɔ, kuú njɔɔnd íshé í aŋɡə nə bɛ obúbálé. ⁷ Nji, shé má ká ngə cugə mánkenya dí nda Zembí nyəmɛfwó jí mánkenya ná, ntó jí ná shé básə nə wónɡó shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímبال shé *misəm myēsh. ⁸ Shé má ká

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug; Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 **1:2** bwiing; Yuá 15.27

1:4 Yuá 15.11 **1:5** Yuá 8.12 **1:5** 1Tm 6.16 * **1:5** mánkenya: Ciyá ní í

bádúgá zhwoɡ isá shú má Zembí: nə otútəlí, nə obúbálé, nə jɔ lām, nə məsāŋ. † **1:5** yídúgú: Ciyá ní í bádúgá námá zhwoɡ isá: nə ijɔɔ, nə olíŋɡí, nə bów-bów cug mimbii myēsh. **1:6** 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5

cí ná shé cugé nā mísám, shé ngə shīg mənýúul, búbálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé má ká magulə mísám míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímبال shé olíngî bēsh shé á sá wá, nəcə á jî tútəlî, a njúl abúgúlág. ¹⁰ Shé má ká cí ná shé anğē ná nə nyingə sá misám, shé má cí ná Zembî jî nə ijǝǝ, ciyá má Zembî cugé bwelə bə shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bām, mə ngə cilə bí isâ íni shú ná bí nda du sá *mísám. Nji, nkí í wós ná muud mə sá sám, mpugá ná shé básə nə muud ngə kyem shé mísh má Sónğú íshéd yé: nyə wə Yésus-Kríst, muud a tútəlî. ² Nyə a yána nyəmэфwó tâj cúdú icweel shú mísám míshé; í á shígé námá bə nji shú mísám míshé shémэфwó, í á bə shú mísám mí búúd bēsh wā shí mishwun.

Shé sáágá sâ Zembî ngə cí yí

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yí, jî ná shé ngə baagulə məcə mé. ⁴ Múúd mə ká cí ná a mpú Zembî, nji a nda ngə baagulə məcə mé, a jî nə ijǝǝ, obúbálé bwé cugé nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ngə bə ciyá má Zembî yé ngə mpu cəl Zembî váál í jəla yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bə yí jî ná: ⁶ muud mə cí ná a má nada nə Zembî yé má jəlá nə kyey kuú njəond Yésus nyəmэфwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bām má búl cəl wá, cəǝ má cílá bí ga í cugé gúl sâ ágúgwáan ná bí abwélé gwág. Dəsə cəǝ bí má bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bí má bə *Kríst yí. Haaw. Cəǝ dəǝng dəsə ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí. ⁸ Nji, tēm bə ná bí á bwey gwág dwo, í yida námá bə cəǝ ágúgwáan. Í á nyîn gúgwáan cug má Kríst dí, í ngə námá nyîn gúgwáan bídí cugud. Jí ná, yídúǵú í mú ngə cǝ, fwámé mənkenya má mú ngə nwa jiya.

⁹ Múúd mə ká cí ná a ngə cugə mənkenya dí, nji a ngə yida mpíi *mínyəǵú yé, a jî ná yídúǵúd. ¹⁰ Muud ngə cəl mínyəǵú yé yé, nywáá má nwa jiya mənkenya dí; a cugé nə təǝ sâ jî nə nkul kwal nyə bəǝǵú yí. ¹¹ Nyəǝng ngə mpíi mínyəǵú yé yé jî ná yídúǵúd. A ngə cugə yídúǵúd, nyə anğē nə mpu kóǝmb á ngə kə nə cug jé yí, nəcə yídúǵú í má búdal nyə mísh.

Kúǵá kənd mílām ísâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, má cilə bí, nəcə Zembî má juu bí nə *mísám mín nəcə *Kríst.

¹³ Bí ocúmbá buud, má cilə bí nəcə bí á má mpu nyəǝng nyə á bwey bə tééd mótéédúlé má shí nə gwów yé.

1:9 Sôm 32.3-5 2:1 Rom 8.34; Heb 7.25 2:2 4.10; Yuá 1.29 2:4 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13 2:5 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 2:6 Yuá 13.15; 15.5 2:7 4.11; Yuá 13.34 2:7 2.24; 3.11 2:8 Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12 2:9 3.10, 15; 4.20 2:10 Sôm 119.165; Rom 14.13 2:11 Yuá 12.35-36 2:12 Mís 4.12 2:13 1.1-2

Bí ηgwíínzhá, má cilə bí nəcə bí á má ntə Mbúwúlú múúd.

¹⁴ Yé bwán bām, mə má cilə bí nəcə bí má mpu Sóóηgá íshé.

Ocúmbá buud, mə má cilə bí nəcə bí á má mpu nyəəηg nyə á bwey bə tééd mátéédulé má shí nə gwów yé.

Ngwíínzhá, mə má cilə bí nəcə bí má lal mánkul, Milású mí Zembí mí á má ηwa jiya bídí mílámúd, bí a má ntə Mbúwúlú múúd.

¹⁵ Kúgá bə mánywa mâ shí ga, ηkí isâ yâ shí ga. Muud mə bə mánywa mâ shí ga yé cugé nə ηkul bə Dâ. ¹⁶ Nəcə cug á shí ga jísə: nə iyéesh bisá kú nə Zembí yí, nə dúlə wám̃b sâ jêsh mîsh má dúg yí, nə dúlə ηkêny nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísə yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wá Dâ, í dū zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ηgə shîn, tə iwám̃búg byé námá. Muud mə sâ sâ Zembí ηgə jii yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Bóól búúd bwə ηgə lúmbúli nə Kríst

¹⁸ Yé bwán bām, fwála lú máshíné má shí wá mú ηgə bwey bə ga. Sə á shí bwey jaaw bí ná *Sátan má *Kríst ηgə zə; ná ndéé, buud ə lúmbúli bəəηg bwə mú ηkí bulya ja gaád, gwə wá í ηgə sá ná shé mpúg ná məshíné má shí má mú ηgə bwey bə. ¹⁹ Buud ə

lúmbúli bəəηg bwə á wú shédí *Də dí, ntó mə lwó ná bwə áshígé námá fwo bə búúd ə íshé. Bwə á mbām bə búúd ə íshé, ηkí bwə á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlíg ná bêsh óni dí, kú nə təə ηgwúd nyə á bə muud wúsá.

²⁰ Nji, bí báá, Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yálə bí Nkēηkē Shíshim*, ná ndéé bí bêsh bí mə mpú óbúbálé. ²¹ Já má ηgə cilə bí ga, mə acíyé ná bí mə jág óbúbálé; mə ηgə yida ci ná bí mə mpú óbúbálé. Bí mə mpú námá ná sâ jêsh jí íjə́ yí í cúgé nə ηkul wú óbúbálé dí cwū. ²² Ká zə jí nə íjə́ yé? Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ηgə lúmbúli ná Kríst wá éne, a má ban Zembí Sóóηgá bá Mwán bêsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán má Zembí yé, nyə ampúyé námá Zembí Sóóηgá. Muud mə lás nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, a mpú námá Sóóηgá.

²⁴ Nda jí ntó ná, bí báá bí a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bí má bə Kríst yí; í jii ná kéel dəəηgá í ηwág jiya bídí mílámúd. Í ká ηwa jiya bídí mílám dí, bí nada nə Zembí Mwán bá bêsh Sóóηgá. ²⁵ Ná ndéé, ηkaagə Kríst nyəməfwó nyə á kaag yí nyísə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kandugə.

²⁶ Sâ mə á ηgə yímə ná mə cíləg bí wáni, shú ná bí mpúg buud bwə ηgə cēel yíl

2:15 Zhk 4.4 **2:16** Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 **2:17** Mat 7.21;

1Kr 7.31 **2:18** 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 **2:19** Mis 20.30 **2:20** 2.27 * **2:20**

Bóól bwə ci ná «yálə bí Ciyá jé». **2:22** 4.3; 2Yn 7 **2:23** 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23;

2Yn 9 **2:24** 2.7 **2:25** Yuá 5.24 **2:27** Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13

bí zhíid wá. ²⁷ Bi báá, bi a shí lóg Nkénkê Shíshim ja Kríst nyə a gwaágulə bí mawúdá yí. Nkénkê Shíshim wəɔŋ mə ŋwa jiya bídí mílámúd; ná ndeé, bi anyíngáyé ná jii ná ŋgwól múúd jígúlig bí. Nkénkê Shíshim ŋə jíguli bí sá jêsh, njígulá yé wúsə búbálé, nda bə íjǝǝ, nadagá nə Kríst nda njígulá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bi bág bə kú beemb tǝ sá ja á bá nyingə zə yí, bí nda gwág shwón shíshúlə nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembî bwá ŋə cugə cug otútəli

²⁹ Bi mə mpú ná *Kríst jí tútəli muud mîsh má Zembî dî; mpugá námə ná muud yêsh mə cágə cug otútəli yé jí məbyá mé.

3

¹ Bi má dúg mbií cēlí Sónǵú íshé Zembî nyə á cēl shé yí? Nyə á cēl shé cēlí á ná a jǝw shé ná bwán bē. Ntó, shé mpúgá ná shé búšə bwán bē, sá jǝŋg wá í sá ná buud ǝ shí ga bwá bág kú nyingə mpu shé nəcé bwá afwóyé mpu Sónǵú íshé. ² Yé búúd bām má búl cēl wá, shé mú bwey bə bwán ó Zembî, nji mbií shé má bá bə yí í afwóyé mpu nyîn. Sá má yidá mpu ná ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénón mə bá bə mbií ŋgwúd, nəcé shé má bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó jí ná, muud yêsh ŋə bwánd nə

búgə ná a bá bə nda Kríst yé, nyə é ŋə sásulə *mísám nəcé Kríst cugə nə sám.

⁴ Muud yêsh ŋə sá mísám yé ŋə caam məcǝ mə Zembî. Sálə sám wúsə caamúlə məcǝ mə Zembî. ⁵ Bi mə mpú ntág ná Kríst nywáá muud cúgé nə ŋkul sá sám yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímبال mísám. ⁶ Ntó jí ná, muud yêsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísám shwóg. Muud yêsh ŋə kə nə sálə mísám shwóg yé nyə afwóyé dúg Kríst, nyə ampúyé námə nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ŋə sá ísá otútəli yé jí tútəli muud nda Kríst jí tútəli muud ná. ⁸ Nyǝŋg ŋə kə nə sálə mísám shwóg yé, jí muud mə Njwû məjamb, nəcé bwey Njwû məjamb nyə a tééd nə sálə mísám. Ná ndeé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísóólǵú mí Njwû məjamb.

⁹ Muud yêsh jí məbyá má Zembî yé nyə ádé ná nyingə sá mísám nə ilan; cug mə Zembî í á mə ŋwa jiya nyódí lámúd nəcé a jí məbyá má Zembî, a cugé ná nə ŋkul ŋə kə nə sálə mísám shwóg. ¹⁰ Mbéégí í dū bə mpédúgá bwán ó Zembî nə bwán ó Njwû məjamb. Sá í dū wá mbéégí wǝŋg yí jí ná, muud yêsh mə bá nda sá ísá otútəli yé, cúgé mwân mə Zembî, tēem bə nyǝŋg mə bá nda cēl *mínyǝŋ yé yé.

Shé c̃ilagá mpádúgá íshé

11 Kéel bi á gwág ja bí á tééd ná bi má bɛ *K̃ríst yí dúsə ná shé c̃ilag mpádúgá íshé. 12 Shé kúgá ŋwa kuú n̄jɔond mə Káan muud nyə a gwú mínyɔŋú yé yé, nyə á bə muud mə Mbúwúlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyɔŋú nəcé jí? Í á bə nəcé misóólúgú myé mí á bə ŋkí b̄w, mínyɔŋú nywáá myé mí n̄júl otútəlí.

13 Bwaang, bi kú káam mpiilə búúd ɔ shí ga bwə ŋə mpii bí yí. 14 Shé má mpú ná shé á bə mimbimbə, n̄ji shé cugé ná mimbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nəcé shé mú ŋə c̃ila mpádúgá íshé. Muud jí kú c̃eel b̄ól yé jí ná mbimbə. 15 Muud yēsh mə mpii *mínyɔŋú yé yé jí ŋgwúl buud. Bi mə mpú ntāg ná ŋgwúl buud ŋgwūd nə ŋgwūd cugé nə cug á kandugə kandugə. 16 Shé má mpú s̄a bwə j̄ow ná c̃eelí yí nə s̄ólúgú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé má j̄əla námə nə yána ícug b̄ísú shú ómínyɔŋú b̄úsú. 17 Muud jí nə məbii bímbí í j̄əla yé, á ká d̄ug mínyɔŋú yé ŋə f̄ufə nə s̄a, a nda gwág nyə c̄ey lámúd í, ye a jí nə ŋkul c̄i ná a ŋə ná c̃eel Zembí? 18 Yé bwán b̄am, shé kúgá d̄a jaaw c̃eelí n̄ji mímpu d̄i, shé d̄ugá c̃eel fwámé c̃eel, misóólúgú mí c̃eelí d̄a nȳn.

19 Ntó wá shé é mpu ná shé ŋə b̄ɛ fwámé zh̄í yé, milām mí mú já shé shí mísh má Zembí d̄i. 20 Ja j̄ɔɔŋgú, t̄em bə ná lām í jum shé nə gúl s̄a, shé bə námə n̄ji ná sh̄e, nəcé Zembí má ntɔ lām w̄úsú, a mpú s̄a j̄esh jí nə ŋkul k̄ənd s̄a lām gwów yí. 21 Yé búúd b̄am má búl c̃eel wá, ŋkí lām í ajúmé shé nə gúl s̄a, shé jee l̄esha nə Zembí kú nə ifwaas, 22 a yə shé s̄a j̄esh shé má gwáám̄b nyə yí, nəcé shé ŋə baagulə məc̄ɛɛ mé, ŋə s̄a s̄a á gwág nywa yí. 23 C̄ɛɛ dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé máguləgá ná Yésus-K̃ríst jí *Mw̄an má Zembí, shé c̃ilag shémé nə shémé nda nyə á c̄i ná. 24 Muud mə báágulə məc̄ɛɛ mé yé nywáá má nada nə Zembí, Zembí nyə á má ŋwa jiya nyədí lámúd. Shíshim nyə á yə shé yí í d̄a lwó ná Zembí nyə á má ŋwa jiya shédí milámúd; ntó wá shé má d̄a mpu ná Zembí nyə á má ŋwa jiya shédí milámúd yé.

4

Dúlə faas m̄shíshim

1 Yé búúd b̄am má búl c̃eel wá, bí nda d̄a k̄ənd lām míshíshim myésh̄ud. D̄ugá fwágusə myo shú ná bi d̄ug mpu ŋkí mí ŋə zhu wá Zembí. D̄ugá s̄a ntó nəcé nc̄ulyá *buud ɔ mícúnd̄ə w̄a íb̄əmb bwə mú shí gaád. 2 M̄əyiigyé bí é d̄a yag Shíshim má Zembí

3:11 Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34 3:12 Mat 4.8 3:13 Yuá 15.18 3:14 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * 3:14 mimbimbə: Ntó jí ŋgólə cugə kú nə wón̄gó nə Zembí; mikuwó: ntó jí b̄álə nə wón̄gó nə Zembí. 3:15 Mat 5.21-22; Mbá 21.8 3:16 Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8 3:17 Mbá 15.7 3:18 Zhk 2.15-17 3:21 2.28 3:22 Yuá 15.16 3:23 Yuá 2.23; 13.34 3:24 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14 4:1 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 4:2 Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3

yí mäsə ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Krîst nyə á zhu wə Zembî zə ŋwa nyúul muud yí, í ŋgə zhu wə Zembî. ³ Shíshim wêsh í yídá ban láslálə mpu dí ná Yésus nyə á zhu wə Zembî zə bə múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lumbúli mə *Krîst bí á gwág ná a zag yé; a mə bwey wós ja gaád.

⁴ Yé bwán bām, bi báá bi bí bwán ó Zembî, bi a mə ntâg bwey ntə búúd ó mícúndə wā ibəmb; bi á ntə bwo nəcé Shíshim wí bí mílámúd yí í ntə wəŋg wúsə búúd ó shí ga mílámúd yí. ⁵ Buud ó mícúndə wā ibəmb óni búsə buud wā shí ga; gwə wə í sá ná bwə lásúg námə nji nda buud ó shí ga, buud ó shí ga ka námə də gwágulə bwo. ⁶ Ká, shé báá bí bwán ó Zembî. Muud mə mpú Zembî yé nyə e gwágulə shé. Muud cúgé yé mə Zembî yé nyə agwáguláyé shé. Na wə sá mə də yag Shíshim óbúbálé, shé mpu námə shíshim íwushí yé.

Shé cúlaga mpádúgá íshé

⁷ Yé búúd bām mə búl cēl wá, shé cúlaga mpádúgá íshé, nəcé cēlí í ŋgə zhu wə Zembî. Muud yēsh jí nə cēlí yé ji məbyá mə Zembî, a mpú námə Zembî. ⁸ Muud cúgé nə cēlí yé nyə afwóyé mpu Zembî, nəcé fúlú mə Zembî nyí ná a ji nə cēlí. ⁹ Sâ í lwó cēlí Zembî nyə á cēl shé yí jí ná, nyə á nti Cúgá lú Mwán dé shí gaád

shú ná shé ŋgəg nə cūgə nyádí kwoŋud. ¹⁰ Cēlí jəŋg cúgé ná shé wə a cēl nyə; nyə wə a cēl shé, a mú nti Mwán yá nda cúdú icweel shú *mísám míšé. ¹¹ Yé búúd bām mə búl cēl wá, nda Zembî nyə á cēl shé ntáni ná, í jii ná shé kág cūla mpádúgá íshé. ¹² Muud nyə abwélé dúg Zembî. Nji, shé mə ká cūla mpádúgá íshé, í mú nyín ná Zembî mə ŋwa jiya shédí mílámúd, cēlí jé í mūsə shé mílámúd mbií í jála yí.

¹³ Shé mə nada nə Zembî, Zembî nyə a mə ŋwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ŋgə sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə a mə yə shé Shíshim yé. ¹⁴ Sá báá sá á shí dúg nə míš mäsá ná Zembî nyə á nti Mwán yé zə cūg búúd ó shí ga. Sə ŋgə bwiŋg ná jí mpu bə ntó búbálé. ¹⁵ Muud yēsh mə lās nə mpu yé ná Yésus ji *Mwán mə Zembî yé mə nada nə Zembî, Zembî mə ŋwa jiya nyádí lámúd. ¹⁶ Shé báá mə mpú cēlí Zembî ŋgə cēl shé yí, shé ŋgə námə *búgula gwo. Fúlú mə Zembî nyí ná a ji nə cēlí; muud yēsh mə nada nə cūg cēlí yé mə nada nə Zembî, Zembî nyə a mə ŋwa jiya nyádí lámúd.

¹⁷ Sâ í lwó ná cēlí mə Zembî jisə shé mílámúd vāál í jála yí jí ná, shé mə shwu mányúul nə jwów lú sémbyé mílásá. Shé mə shwu mányúul nəcé shé búsə wa shí gaád námə nda Yésus nyə á bə ná. ¹⁸ Cēlí í ádé sēŋgya nə ifwaas; fwámé

4:3 2.18, 22 4:4 5.5 4:5 Yuá 3.31 4:6 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37 4:8 4.16 4:9 Yuá 3.16 4:10 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 4:11 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 4:12 2.5; 4.17; Yuá 1.18 4:13 3.24 4:14 Yuá 15.27 4:15 2.23 4:16 4.8-10; Yuá 15.5 4:17 2.28; 4.12

ceelí í yidá ðu shínal ífwaas. Nacé ifwaas í lwó ná muud ngə mpu ná nyə é bwəma nə intəgúli. Ntó ji ná, muud mə sá ífwaas yé ceelí má Zembî í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jəla yí.

¹⁹ Shé báa ngə bə nə ceelí nacé Zembî nyə á fwo tééd ceel shé. ²⁰ Nkí múúd má ci ná á ceel Zembî, nji a ngə mpii *mínyəŋə yé, a ji nə ijó. Nacé sá ngə dúg omínyəŋə búsu nji sá cugé nə ŋkul dúg Zembî. Ntədəlé sá búsu nə ŋkul ceel Zembî sá nda ngə ceel omínyəŋə búsu yé? ²¹ Cə́é *Kríst nyə á yə sá ntəg wə ga: muud mə céél Zembî yé, cééləg námá mínyəŋə yé.

5

Búgá í ntə məbwəbúlán má shí mishwun

¹ Muud yēsh mə mágúlá ná Yésus ji *Kríst yé má byél byélé á Zembî. Ná ndéé, muud yēsh mə céél mbyəl yé nyə é ceel námá mwán mbyəl nyə ámə byá yé. ² Shé má ðu mpu ná shé ngə ceel bwán ó Zembî ja jí ná shé ngə ceel Zembî nyəméfwó shé ngə baagulə məcə́é mé yí. ³ Haaw, ceelələ Zembî wúsə ná shé má bə məcə́é mé. Məcə́é mé má cugé ntəg sá cúŋ. ⁴ Nacé muud yēsh má byél byélé á Zembî yé ngə

ntə məbwəbúlán má shí mishwun. Búgá sá ngə *búgula Kríst wə ngə sá ná sá ngəg nə ntə ntó. ⁵ Zá jí nə ŋkul ka ntə məbwəbúlán má shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus ji *Mwân má Zembî yé.

Isá í lwó ná Yésus ji Mwân má Zembî yí

⁶ Yésus-Kríst wə nyə á zə nə məjúwó nə məcíí. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcíí námá. Nkəŋkə Shíshim ji wúshined ná jí ntó búbálé. Nkəŋkə Shíshim ngə bwaagulə ntó nacé nyə wə obúbálé.

⁷ Owúshined búsa ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcíí; bēsh ólól bwə ngə bwiiŋg sá ŋgwúd. ⁹ Shé má ðu magulə bwaagulələ ówúshined wə buud bwə ðu bwaagulə yí; yé má Zembî wə í búl bə, nacé Zembî ngə bwaagulə lánj má Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwân má Zembî yé má ðu gwáduga Zembî ngə bwaagulə nyə lámúd ná ntó ji búbálé. Muud mə bá kú *búgula Zembî yé má ŋwa Zembî ná mbwiiŋgye ijó, nacé a má bə kú magulə sá Zembî ngə bwaagulə shú má Mwân yé yí. ¹¹ Bwaagulələ wəŋŋ wí náá: «Zembî nyə a má yə shé cug á kanduga kanduga; cug jəŋŋ í ngə zhu wə Mwán

4:20 2.9 **4:21** 4.11; Mat 22.34-40 **5:1** 1Pr 1.22-23 **5:3** 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 **5:4** Yuá 16.33 **5:5** 4.4; Rom 8.37 **5:6** Yuá 16.13; 19.34 **5:7** Yuá 5.36-37 * **5:7** Míl mícilyá mí ayág mí ngə lás ná ímpánzá íni dí ntəga: 7 Owúshined búsa ólól jon dí: búsa ná: nə Sónŋá, nə Ciyá, nə Nkəŋkə Shíshim; bēsh ólól búsa sá ŋgwúd. 8 Owúshined bwə njúl námá ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcíí; bēsh ólól búsa cúŋ. **5:10** Rom 8.16; Gal 4.6 **5:11** Yuá 3.16-18 **5:12** Yuá 3.36; 5.24

yé. ¹² Muud jí nà Mwân mã Zembî yé jí nà cug; muud cúgê nà Mwân mã Zembî yé cugê nà cug.»

Iciyá í ámæzhúgúlâ

¹³ Mó cilæ bí isâ íni, bi mpúg ná bi mú nà cug á kandugæ kandugæ, bí buud ngó *búgula jíná mã *Mwân mã Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nà ñkul mílámúd mísh mã Zembî dí ná ja shé mã gwáámb nyæ sâ yí, ngwóómbúlú wæng í ká bá váál á jí yí, a gwágulæ shé.

¹⁵ Nda shé mã mpú ná á ða gwágulæ májægula míshé ná, shé mã mpú námá ná shé é bíi sâ shé mã gwáámb nyæ yí.

¹⁶ Nkí muud mã dúg *mínyonû yé ngó sá *sám, sám wængú nda bæ sám í ða kà nà muud shwiy dí yí, a jégulag nà Zembî; Zembî nyæ é yæ mínyonû yé wængú cug. Í é bæ ntó ñji shú mísám mí ádé kà nà buud shwiy dí myá. Næcé wúl sám í ða kà nà muud shwiyud, mã aṅgê nà cí ná muud jégulag nà Zembî ja jí sám wæng yí.

¹⁷ Misóólúgú myâ lílɪŋgî myêsh mísæ mísám, ñji míl mísám mísæ, myâṅ mí ádé kà nà muud shwiyud myá.

¹⁸ Shé mã mpú ná muud yêsh mã byél byélé á Zembî yé nyæ ádé ngæ kà shwóg nà sálæ mísám, ñji Mwân mã Zembî mã ða kyem mbií múúd wængû, Mbáwúlú múúd kú ná nà ñkul mã sá nyæ sâ. ¹⁹ Shé mã mpú ná shé bâṅ bí buud ó Zembî, shí mishwun nyêsh

nyâṅ í njúl mpêl mã Mbáwúlú múúdud.

²⁰ Shé mã mpú ná Mwân mã Zembî nyæ a shí zæ, zæ wá shé fúg mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mã nada leedyá nà Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Krîst wá mã sá ná shé báḡ buud ó Fwámé Zembî. Nyæ, Yésus-Krîst jí Fwámé Zembî, a jí cug á kandugæ kandugæ.

²¹ Yé bwán bâm, bí ó ða bey ózembî wá yadúg!

Kálaad ábêê Yuánes nyə á cilə yé

Isâ í dúgyá nə Yuánes ábêê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ngə jôw nyəmfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ngə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bə wúl lúlúú ná a jee bə nə dúl bímbí lú íjwûga. A ngə cilə Cwámba múdá Zembí nyə á féesh yé, bənŋ bwán bə, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wá cínŋg.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóolə byo mbwoomb: á nyingə báásulə bwo cɛ lú cɛlí (4-6), nyingə báásulə ná bwə ó káálúgə nə buud ɔ məshügá (7-11) bwə ngə ci ná Yésus nyə a shígé bə nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlə wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwə cügəg nə buud ɔ məshügá bəŋg yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwə nda də jɛend váál búúd dəŋg, bwə á bá nyíngula bów-bów mísóólúgú myájúd». A mú ka shínal kálaad nə makál ná a bá kə wu bwádí, a ka námə ngə bəda bwo (12-13).

Yuánes ngə námə bándulə muud yəsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé,

námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbódá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wə mó cilə wo Cwámba múdá* Zembí nyə á féesh yé, bənŋ bwán bwô. Mə ngə cɛl bí fwámé cɛl. Məmfwó ntəg námə dí ngə cɛl bí, bóól búúd bəsh bwə á mə mpu óbúbálé wá bwə ngə námə cɛl bí. ² Sə ngə cɛl bí ntó nəcé óbúbálé bwə á mə ŋwa jiya shédí ícugud, bwə bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sónŋú bá Mwân yé Yésus-Kríst bwə bá sá shé mpaam, bwə gwág shé cɛy lámúd, bwə sá námə nə shé cügəg ná shé. Bwə bá ngə sá ntó námə nda shé é ngə mpu óbúbálé shé ngə cüla ná.

Cülagá, bí ngə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágulə ná bóól bwán bwô bwə ngə cugə mbií óbúbálé bwə ngə jii yí, ngə bɛ cɛɛ Dâ nyə á yə sá yí. ⁵ Nə ndéé, Amuda, cɛɛ mə zə cilə wo ga í cügé gúl sâ ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bɛ *Kríst yí. Cɛɛ dəŋg dúsə ná shé cülag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə cɛlí wúsə ná muud bɛ məcɛɛ mə Zembí. Cɛɛ bí á jíg té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bɛ Kríst yí, dwə wə cí, nə bí cülag, dwə wə bí mə jálə nə bɛ yí.

1:1 3Yn 1 * **1:1** Cwámba múdá: Bwə ngə ci ná í cügé ŋkúmba múúd; jisə dúl váál jówúlə Dɔ lú óbúgula. Wo ji nə ŋkul dúg Iza 54, bwə ngə lás nə Siyón cínŋgú nda ŋgwól múdá. **1:4** 3Yn 3 **1:5** Yuá 13.34; 1Yn 4.11 **1:6** Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 **1:7** 1Yn 2.18

⁷ Má ci ntó nəcə ncúlyá buud ɔ məshügâ bwá mú shí mishwun, bwá ángê nă magulă nă Yésus-Kríst nyă á zhu wá Zembî ză ɲwa nyúul muud. Muud yêsh mə sá ntó yé, muud məshügá wá éne, a ɲgə lumbuli nă Kríst. ⁸ Bi ó bey. Í ajíyé nă bi bág shúb sâ sá á ɲgə sɔ nă iséy bísú yí, í yidá jii nă bi bág lág myána myêsh myâ cínəng. ⁹ Muud yêsh mə bə kú bɛ ɲji ɲjígúlá mə Kríst, a yidá ntəng yé, a cugé nă Zembî. Nyəng mə bɛ ɲji ɲjígúlá wəng yé, nywáá ji nă Sónghá bá bēsh Mwân. ¹⁰ Ná ndeé, ɲkí ɲgwól múúd mə ză nûɲ bídí a kú ɲgə jíguli ɲjígúlá wəngá, bí nda lág nyə bídí ɲjów, bí nda jɛnd nyə. ¹¹ Nəcə muud mə jéend mbií múúd wəng yé mə nyíngula bów-bôw mísóólúgá myéd.

¹² Mə ji nă zhwoɡ zhwoɡ isâ mə jááw bî, ɲji mə shígé cɛɛl cilă bí byo fábud nă tíndi†. Mə ji yidá bə nă búgə nă mə e bá ză nûɲ ză lésha nă bí, bi ɲjúl mə ɲjúl, shú nă shé bág bə nă məshusug músə kú nă zhúgá má.

¹³ Bwán ó *mínyəɲâ shilə woó Zembî nyə á féesh yé bwá ɲgə bóda wo.

1:9 1Yn 2.23 1:10 Rom 16.17 1:12 3Yn 13-14 † 1:12 tíndi: Í á dɛ bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwá á dɛ juwo kwas məjúwó məngúd ka dɛ cilă nă ndî.

Kálaad aléel Yuánes nyé á cilá yé Isâ í dúgyá nà Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wá nyə á cilá kálaad éga. Nyə á cilá ngwól shwá yé Gáyus. Sá ábulé mpu múúd wəng jé cug, nji ná nyə á bə dúl Də mə Yésus í á ngə bə nà icwucwu yíid. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyə a shigé bə ámakuu-mə-sómbâ, nyə á ngə námá bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njəond yé í á shigé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl ajəláci á Də, a ngə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntâg ngə magulə ná á baagulə ójón ɔ ázembî.

Muud nyə á cilá kálaad yé ngə námá ci ná muud bwá á du jŵw nŭŋ ná Dəmitrî yé (11-12), nyə á bə námá fwámé krîsten. A mú ka kə shínal kálaad ná məbádá ngələ bəda oshwá (13-15).

Ja wó lə kálaad éga yí, wo é dúg ná wó ká du baagulə ójón, wo du lég ókrîsten íí, í é bə wo yuug ná wo mpú cɛlí ókrîsten, wo mpu obúbálé, wo cugé ntâg ámakuu-mə-sómbâ.

Gáyus

1 Yé álâm waamá Gáyus má ngə cɛl fwámé cɛl yé, mə Acúmbá muud wá mə cílá wo kálaad éga. 2 Wey e, mə ngə jəgula nà Zembî ná wo búgubanugí ikóomb byêsh,

wo bág mpwogé námá nda *shîshim wô í ngə buguban ná. 3 Má ci ntó nəcɛ mə a jág bul bə nə məshusug ja bóslúgá ómínyəŋú óshé bwá á wós wa yí. Bwá á ngə bwiing ná wo ngə mpu bɛ obúbálé, kuú njəond wô wí námá nji obúbáléd. 4 Má du jág bul bə nə məshusug ja mə gwág ná bwán bām kuú njəond wán wí nji obúbáléd yí. 5 Wey, wo ngə ŋkêny mbag ómínyəŋú óshé, bwá njúl ntâg ojôn; wo ngə sá jə sósólúgá í ngə mpíya nə búgə gwô. 6 Bósólúgá bəng bwá á zə bwiing wa sádí *Də dí ná wo jì bul bə nə cɛlí. Má jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njəond wán dí yí, wo ɔ sá mbii í jálá nə Zembî yí, ntó í é bə jə sá. 7 Mpug ná bwá ngə kə njəond ni dí ná bwá kə ngə bwiing jəjə lán mə *Krîst. Ja bwá ngə ntâg kə ni, bwá áshigé jii ná ikûl ishús í yág bwo tɔɔ kwíindyá. 8 Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ni bədud. Sá mə ká sá ntó, sá mə wá məbwá ísɛy bwá ngə sɛy shú obúbálé yíid.

Diyotrêf

9 Mə á cilá Də dán kúkáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛl ná nyə wá dúg ci yé, nyə angê nə magulə sá bísú íciyá. 10 Sâ jəng wá í bá sá ná, ŋkí mə zə nŭŋ, mə zə lwó bów-bôw mísósólúgá myêsh á ngə sá myá. A ngə jág bul lweegushi sá jínə. Ná ndɛé, nyə ashúgé bimbí dɔəngú, a ngə ban ná nyə alágé bwááŋg mə ngə nti ná bwá

zág bwiing jɔjɔ lán wá. A ngə bə, nyəméfwó ngə ban bwo ntáni, a ngə nyiingə ntágulə bɔɔng bwə ngə cɛɛl lág bwo wá ná bwə kú lág bwo, a ngə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwə dɛ sá mábôw wa, dɛgú yagula bɔɔng bwə dɛ sá mánywa wá. Muud yêsh mɛ dɛ sá mánywa yé, ji yé má Zembî; nyɔɔng mɛ dɛ sá mábôw yé nyə afwóyé mpu Zembî.

Dəmitrî

¹² Buud bēsh bwə ngə ci ná Dəmitrî ngə kyey jɔ kuú njɔɔnd, obúbálé bwə ngə nyîn nyádí cug dí wá bwə ngə námə bwaagula ntó. Tɔɔ sá méfwó sé ngə námə ci ntó, wo mpú ntâg ná sá má dɛ lás nji búbálé.

¹³ Mə ji nə zhwog isâ má cílá wo; nji mə acéélé cílá wo fəbúd nə tíndi*. ¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgə ná shwə wál bá zə dɛgya, shwə ka léshe, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembî ká sá ná wo bág ná shɛɛ! Oshwə bwô bwə ngə báda wo. Wo ɔ báda námə mə oshwə bām, ngə báda bwo ngwúd ngwúd.

1:11 1Yn 2.29 **1:13** 2Yn 12 * **1:13** tíndi: Í á dɛ bə wúl mbií mǎjúwó nda mǎjúwó má lwaaw; bwə á dɛ juwo kwas mǎjúwó mɔɔngúd ka dɛ cílá nə ndí.

Kálaad Yûdә nyé á cilә yé Isâ í dúgyá nә kálaad mә Yûdә yí

Ja wó lъ kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyә á cilә yé nyәмéfwó ngә jaaw jíná dé ná nyә wá «Yûdә, lwaá mә Yésus-Kríst, mínyonъú má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mә Yûdә nyә anğê nә dúgya nә nkúmba Dq, a ngә dúgya nә okristen bësh. Kéel dé í ngә námá bul bә nda dé Pyêr nyә á cilә kálaad yé ábeê dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bәonğ bësh bwá á ngә lumbuli nә buud bwá á ngә kyey nә wagawo wagawo mínjígulá wá, bwәмéfwó bwá ngә cugә cug mísám.

Yûdә nyә a téed kálaad yé nә isâ bwá dә námá ci mátéédúlé má kálaad dí yí (1-2), ná ndeé, a mú ka zә lumbuli nә mimbúwúlú mí búúd myәonğá nә nkulú, buud sә ngә ci ná bwá á ngә kyey nә nyaan-nyaan mínjígulá zә nyíngal Dq mә Yésus dí wá, a lwó mábôw bësh bwá bá bwәma nә ndí má (3-16). Ná ndeé, Yûdә mú ci nә okristen báá ná bwá yímúg mәnyúúl búgád (17-23), ngә kә shwóg ngә bç mínjígulá bwá á bwey njwa myá. A mú ka kә shínal kálaad nә yәlә Zembî gúmá, «Zembî ngwúd nә ngwúd ngә

cug shé nәcé Cwámба íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngә lwó ná ijj́ó bí nә mәma mәma nkúl, a ka námá lwó ná mәma mәma kwíindyá nә bwágá lúú í ngә zhu okristen wá Zembî nә wá Yésus-Kríst íí, zhíí á Nkẹ́nkẹ́ Shíshim (20-21).

Mәbádá

¹ Mә Yûdә lwaá mә Yésus-Kríst, mә mínyonъú má Zhâk, mә wá má cíl kálaad éga. Má cilә bí buud Zembî Sóonğá mә céel wá, buud nyә á jôw wá, á ngә baagulә kә wós ja Yésus-Kríst mә bá zә yí. ² Zembî búlug ngә gwág bí cey lámúd, a búlug sá ná milám mí bág bí ná shee, a búlug céel bí.

Oyíguli ó máshügá búsә

³ Yé óshwá bām má búl céel wá, í á ngә ná bul bә mә yéesh ná mә cílәg bí isâ í dúgyá nә cug Zembî má yә shé bësh yí. Mә má ka kwey ná jísә mә yímbulí ná mә cílәg bí, wá bí nkul mәnyúúléd. Zembî nyә á yә míféeshá mí búúd myé búgá ja ngwúd á kandagә. Ságá lumbulí shú kaambulälә nә búgá jәonğá. ⁴ Mpugá ná b́ól búúd bí kú bísh Zembî wá bwá á má zә nyíi bídí gwoonğ dí nyima. Buud bәonğá bwá má yid mpaam má Zembî wúsú, í yida bә nda nywá wá í ngә ye bwo nkul ná bwá ságá ásíy-síy; bwá ngә shwána Mása nә Cwámба wúsú Yésus-Kríst. Bweyulә búúd bәonğá intágulí byán í á bwey bә cilyá.

⁵ Tεem bæ ná bi má bwey mpu isâ íga byêsh ná sán sán, má cœl báásulæ bí ná Cwám̄ba nyæ á yíl kúl búúd jé mányámád Igîpten nji, nyæ á zæ jan̄gulæ bæŋg bwá áshígé shwu mányúul næ nyæ wá. ⁶ *Wæŋgæles bwá áshígé baagulæ cé jan̄ wá, bwá á yida mpán̄gulæ jiya jan̄ wá, Cwám̄ba nyæ a wá bwo míkwoolú myâ kandugæ kandugæ dí, yídúgúd ngálæ bwánd mæma jwôw Zembî mæ bá zæ cígal mílású yí. ⁷ Ntó námá, buud ɔ Sódóm næ Gomor næ mingwála bânón bwá á bæ mælaad wá, bwá á wusæ mányúul ásîy-sîy dí nda wæŋgæles bæŋg, bwá ná bwá ká næ jan̄ga ná ndéé kæ jan̄ga mîshwun mí cúgé mbiî ngwûd næ myán̄ myá. Nda bwá á sá ntó ná, bwá ngæ yóola næ intúgúli yâ kuda á kandugæ kandugæ: mæma yuug wáni.

⁸ Ná ndéé, buud bwá á má zæ nyíi bídí gwoong dí nyima óni, bwá ngæ námá sá isâ mbiî ngwûdú wœŋgá. Bwá ngæ yád mányúul mán̄ nda buud bwá ngæ cugæ cug í dæ bæ mântamád wá, bwá ngæ ban jiya ícwám̄ba má Zembî, ngæ lás næ wæŋgæles wâ mílwaná *bwaasúlæ mpu. ⁹ Í njúl ná Mîshiyêl, kúkúma wæŋgæles nyæ a shígé sá ntó. Ja bá Njwû mæjamb bwá á sêŋusa mækâl shú mbimbæ má Moyîz yí, nyæ a shígé bwele lás næ Njwû mæjamb

bwaasúlæ mpu. Nyæ á yida ci næ nyæ ná: «Zembî ŋkáándúg næ wo.» ¹⁰ Nji, bâŋ bí ná, sá bwá ampúyé yí, bwá lás næ gwo bwaasúlæ mpu; bwá ngæ cugæ nda ocúdú, dæ sá isâ nda bwá cúgé næ milâm; Zembî mæ bá jan̄gulæ bwo. ¹¹ Mântágula næ bwo, næcé bwá ngæ bæ kuú njœnd mæ Káan; bwá má wá mányúul ócícéndé dí ná bwá sý *mwaanê nda Balaam bwá má yæ shwiyy næcé bwá má sá mîngáádá nda Korê. ¹² Sœŋgyálæ bínón má sœŋgyá ídína dí yí í yidá bæ bí bæŋgá; bwá sá ngúlúgú dæg kú gwág shwôn, bwá yáág nji næ bwáméfwó. Búsæ nda min̄kúdú mí dæ bándæwo ntó ná ndéé ŋkwô mú zæ caam myo mpú kú nywô myá. Búsæ nda ilí í má bæ kú wúmæ wæla læ mpúmá dí, í má mun ná ndéé í má shwáás yí. ¹³ Námá nda ikwô í mân̄ í dæ wusæ vúl næ isâ í mæbwam mimbii mimbii ncindye dí ná, ntó námá wæ bwá dæ wéeshuli mísóólúgú mí shwôn myán̄ mîsh má búúd dí yé. Bwá nyiŋgæ námá bæ nda wæacén-cénî wâ jon̄ bwá má wú lwon̄ wán̄úd ngæ ntân̄ ntó wá; Zembî mæ kwambulæ bwo jan̄ jiya kúl yídúgú á ná kulád jí kandugæ á kandugæ yí.

¹⁴ Inœog muud á kala búúd zan̄gbá mpúsæ má Adam, nyæ a cúndæ cúndá wán̄ ná: «Cwám̄ba ngæ zæ næ wæŋgæles bé, búsæ bímbí múúd cúgé næ ŋkul ló yí.

1:6 1Pr 3.19-20; 2Pr 2.4

1:7 Mat 19.1-24; 2Pr 2.6

1:8 2Pr 2.10

1:9 Mbá

34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Mîshiyêl: Mbá 12.7

1:10 2Pr 2.12

1:11 Káan: Mat

4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Il̄j 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Il̄j 16.1-34

1:12 2Pr 2.13, 17

1:13 Iza 57.20; 2Pr 2.17

1:14 Mat 25.31 Inœog: Mat 5.18, 21-24; Heb 11.5

¹⁵ A zə sámb búúd bēsh milésú, zə bwaagula búúd bí kú bish Zembî wá bów-bôw mísóólúgú myáŋ myâ kú bish Zembî, nə iciyá í mpyóŋ byēsh ósól ɔ *mísám bəŋg bwé á lás nə nyə yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembî wá búsə nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwé wá də tədewa nə məlal mə cug; kuú njəond wáŋ í ngə bɛ nji bów-bôw íyéesh byáŋ; bwé də lás məma mikaand, bwé faag múúd nji nyəŋg bí nə ŋkul ŋwa mfií nyédí yé.

Məcwûŋ shú óbúgula

¹⁷ Bi bāŋ oshwá bām mə búl cēel wá, tédúgágá isâ *búúd ɔ lwámá ɔ Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst bwé á jaaw yág yí. ¹⁸ Ngaá ná bwé á ci nə bí ná, «Ja í bá zə bə ná cug á shí ga í wál zə shîn yí, buud ɔ cóógú bwé bá bə, kuú njəond wáŋ í bá ngə bɛ nji iyéesh byáŋ yâ kú bish Zembî.» ¹⁹ Bwé wá óni; bwé ngə sá ná buud bwé ngág nə béég̃ya, bwé ngə cugə nji nda isâ í shí í ngə kə bwo mílúúd ná, bwé cúgə nə Shíshim mə Zembî.

²⁰ Bi bāŋ oshwá bām mə búl cēel wá, wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi dúg də cwínya, bóól cwíny bóól shú ná cug jín jēsh í bág nji isâ bí á *búgula yííd. Dúgá sá májəgula bi ngə bɛ kwíindyá Nkɛŋkɛ Shíshim mə kwíínd bí yí. ²¹ Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst mə bá zə lwó ná a gwág shé cey lámúd, a bá zə yə shé cug á kandugə kandugə. Té bí é ngə bwánd

wəla dəŋg yí, ngəgá nə cugə bi ngə mpu ná Zembî ngə cēel bî. ²² Gwágúgá buud bwé ngə ná zhízhiɡə wá ŋkúŋkwónúla. ²³ Bəŋg bwé mú ngə kə kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwé fáámug. Bi ɔ gwág bóólúgá ŋkúŋkwónúla. Nji bí ɔ bey, mpi-igá isâ bwé ngə sá yí, bí mpii tɔɔ káándə bwé ámə sá məbôw nə ndí yí.

Zembî ŋwág gúmə

²⁴ Ná ndeé, Zembî jí nə ŋkul sá ná bi bág kú bwim bəŋgú, bi ka bá kə tōw nə məshusug nyédí mílwanád, bi njúl kú ná sá á jumág yé, ²⁵ nyə Zembî ŋgwûd nə ŋgwûd ngə cug shé nəcə Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst yé, a ŋwág gúmə, nə icwám̄ba, nə ŋkul, nə ijwûga, tééd mátéédúléd, zə wóós múús, kə kumə kandugə á kandugə! Amen.

Kálaad Mbúgúlú má Yuánes Isâ í dúgyá nà Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyà cilà kálaad Mbúgúlú. A ngə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okrísten bwá á ngə bwəma nà cúwúlí nəcə Yésus-Kríst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bə shú ná a wá bwo ŋkul, bwá kág shwóg búgula Yésus, bwág lúú nji nyádí.

Sə bí nà ŋkul ci ná məma mánkəw mäsə kálaad éga dí ntága:

(1) Okálaad zangbá shú mádɔ zangbá mã Azî Minôr, faan dúsə nà shí bwá ngə jəw mwəw mēga dí ná Turki yí (1.4–3.22).

(2) Yuánes má ŋkəŋ kə gwəw, a má kə dúg zhwog isâ (4.1–20.10):

(a) kında á joŋ í ngə yə Zembî gúmá (milúu 4 nà 5);

(b) kálaad á mífeedyá zangbá (6.1–8.1);

(c) micwōŋ zangbá (8.2–11.19);

(d) ŋkəndú bənəŋ ibiin ibá (12.1–13.18);

(e) Mwā Ncwəmbə nà buud 144 000 bwá á wú míkəwámúd wá;

(f) wəŋgəles jaaw nda cígulə míləsú í bá bə ná (14.1–20);

(g) ibálá zangbá yā mpimbə má Zembî (15.1–16.21);

(h) Babilon mə bá bwíl, nà biin, nà muud micúndá

á ibəmb nà Sátan bwá jə (17.1–20.10).

(3) Milúu 21 nà 22 mí ngə cúndə nà Zembî ngə kwəməsa ná á bá té isâ ncuncumbə.

Kálaad mə kə shîn nà jəjə ŋkaagə Múúd nyə a gwûm yé ngə kaag yí, nəəə: «Haaw, mə wál bá nyiŋgə zə» (22.21).

Motédúlé

1 Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Kríst ngə bágulə isâ Zembî nyə a cwîny nyə ná a lwóg ósól ɔ mäsáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə ná í zə sîy yí. *Kríst nyə á ka kənd *əŋgəles yé ná a kág lwó sól mäsáal yé Yuánes isâ byəŋgə.

2 Yuánes nyə á ka bwaagulə ná isâ byəsh nyə á dúg yí, bísə isâ Zembî nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí. 3 Muud ngə lɔ íciyá kálaad éga ngə cúndə yé, nywáá má jəla, tɛm bə bəŋgə bwá ngə gwágulə isâ bísə cilyá cínəŋg yí, bwá ngə baagulə byo wá, bwá má námə jəla, nəcə isâ byəŋg í wál zə sîy.

Məbádá

4 Mə, Yuánes wá má cílə mádɔ mə Zembî zangbá mäsə Azî má.

Zembî nyə á bə yé, á jísə yé, á ngə zə yé, bənəŋ mishíshim zangbá mí tál nyə mpwóómbú caŋgəd myá bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə ná bí cágəg ná shɛɛ. 5 Yésus-Kríst muud jísə wúshinəd abúgúlág yé kə sá námə bí mpaam, a sá ná bí cágəg ná shɛɛ. Nyə wá jísə muud ashúshwóógú bwelélə

gwûm, a njúl Cí í jwú nə micí myâ shí ga myêsh yé.

Nyə muud mə céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshuli mácií mé shú ná a cug shé nə *misám yé, ⁶ nyə a sá ná shé bág buud ó faan dé, ofada ó Sónghú yé Zembî, nyə Yésus njwág gúma nə njkul, kanduga á kanduga. Amen.

⁷ Dugá, a ngə zə mînkúdú, muud yêsh mə bá dúg nyə, tɛem bə bɔɔng bwá á cúwal nyə nyúúl wá. Ikúl í búúd byêsh í bá ngə tɛdɛwa shú déd. Haaw, í bá bə ntó, Amen.

⁸ Zembî Cwamba ngə ci ná: «Mə ji Alúfa, mə Oméga*, mə jisə, mə á bwey dɛ bə, mə ngə námá zə, mə ji á njkul nyêsh.»

Yuánes nyə a dúg ntamá á mísh ná bagá

⁹ Mə *mínyɔŋɛ wán Yuánes, mə muud shé ngə bwəma nə mɛntágula mɛmpwú, shé tál cé ícɛ ngwú, shé nə zény ngwú kálə shwóg nə Yésus yé, bwá á kənd mə míkɛwám dí njkwámá bwá jów ná Patmos yí. Í á bə nəcé Milású mí Zembî, nə mə wálə cug jām nə mə ngə bwiing lán mə Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów mə Cwamba†, Nkɛŋkɛ Shishim nyə á zə sá mə nda mə ngə cugə nji *shishim dí; mə mú gwág dúl kál mádí mpásə kwoŋ, í ngə lás gwów-gwów nda cwôŋ. ¹¹ Kál dɔɔng

í á ngə ci ná: «Cilág sá jêsh wó ngə dúg yí kálaad dí, wo kándug mádɔ zangbá mágád: ná *Dɔ á Ifɛz, nə dɔɔng á Simirnə, nə á Pɛrgám, nə á Tiya-tír, nə á Sardes, nə á Filadelfi nə á Lɔwdisê.»

¹² Mə á ka yid ná mə dúg múúd nyə á ngə lás nə mə yé. Ja mə mə yid ntúni yí, mə mú dúg ícɛ í lámba zangbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ngwól múúd tál na mpádúgá ícɛ í lámba, a ngə bɛɛla nə Mwân mə Múúd. Nyə á bə a mə bwáád jud ngə wɔɔla kə wósɔs mánčíndúgú, nə fwángə or fífú nyə kugud. ¹⁴ Lúu yé nə shilú jé í á bə njí jág fumə, cɔ mófumə mə fóm. Mísh mé mə á ngə lwenya nda mîngwiile. ¹⁵ Məkuú mé mə á ngə faan nda njkwánz bwá mə gwíing kuda dí ná ndéé í mú títi yí, kál dé í á ngə shwag nda ikwɔ í máŋ í dɛ shwag ná. ¹⁶ Nyə á bə a mbíd wəacén-cénɛ zangbá nyádí mbwə mɛncwúmú, kafwɛɛ í á ngə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikósmb íbá, mpwoombá nyé í á bə nda jwów ja í mə mpu cwíl yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyádí shí məkuú, mə mú kân nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə mɛncwúm yé nyúúlú, nyə nə mə ná: kú bɛɛg fúnda, ¹⁸ mə ji mətédúlé nə məshíné, mə ji nyɔɔng á

1:6 5.10; 20.4, 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 1:7 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6

* 1:8 Alúfa nə Oméga: Bísə, nə kanɔ áshúshwóógú nə áməzhúgúlá yá kál lú garêk. Ntó mə ká ná «mátédúlé nə məshíné». 1:9 22.8 1:10 17.3 † 1:10 Na ji jwów lú shwénde, jwów ókrísten bwá dɛ yə Cwamba gúma yí. 1:11 4.5 1:12 Zak 4.2 1:13 Dan 7.13; 10.5 1:14 Dan 7.9; 10.6 1:15 14.2 1:16 zangbá: 4.5 kafwɛɛ: 2.12; 9.15; Heb 4.12 1:17 1.8; Dan 8.17-18 1:18 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26

kuwô. Mə á yə, ká dʉgí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandʉgə á kandʉgə. Mə mbid shwiy nə ban mínjĩm mádí jwónz lá mbwád. ¹⁹ Cilág sâ jêsh wó má dʉg yí, nə sá í ngə síy yí, nə byɔɔng í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə féeɡ wo *ndimba wəacén-céní zangbá wó ngə dʉg wa mádí mbwə mənchwúm dí óga, nə ndimba ícé í lámba zangbá bísə síyá nə or yí: wəacén-céní zangbá óni búsə *wəəngəles wá mədɔ zangbá, ícé í lámba zangbá í njúl mədɔ zangbá.

2

Kálaad á Dɔ á Ifɛz

¹ Cilág *əngəles á *Dɔ dúsə Ifɛz yé ná: muud mbíd wəacén-céní zangbá nyádí mbwə mənchwúm dí yé, á ngə kyey mpədúgá ícé í lámba zangbá bísə síyá nə or yé, ngə ci ná: ² «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ngə wádʉga nə ísɛy yí, mə mpú zény wó jí nə ndí ná wó cɛɛl ngə kə shwóg yí; mə mpú ná wo ádé magulə ná bínón mimbúwúlú mí búud ngəg nə cʉgə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwə dʉ ci ná búsə *buud ó mílwámá bām mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndɛé wo mú kwey ná bwə ngə shüɡ. ³ Wo jí nə zény ná wo kə shwóg, wo a má dʉg micún shú dām dí ná dʉg dʉg, njí wo aŋgê nə kə mpús. ⁴ Njí mə ngə ná jum wo nə sá ngwûd, jí ná wo anyíngé ná cɛɛl mə

nda wó á fwo dʉ cɛɛl mə ná. ⁵ Tədúgág kúl wó ngə zhu nə mbɔɔgú yí, céndúg tədúgá, wo nyíngəg tééd mísóólúgú myô mí ashúshwóógá. Nkí ntó dí, mə zə nûŋ, zə yíl cé lámba gwô kúl í dʉ tɔw yí. ⁶ Í njúl ná mə ngə gwág wo nywa nəcé wó mpíi mísóólúgú mí búud bwə ngə bɛ Níkwalá wá, námə nda mə mpíi mísóólúgú myɔɔng ná. ⁷ Muud jí nə məlwə má gwág yé, kə mpú gwág ísâ Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jaaw mədɔ má Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a dág bumá líí á cʉg í tál *Paradis má Zembî dí yí.»

Kálaad á Dɔ á Simirnə

⁸ Cilág *əngəles á *Dɔ dúsə Simirnə yé ná: muud jísə mətéeédulé nə məshíné yé, nyə á yə ná ndɛé a nyíngə gwûm yé, ngə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ngə bwəma nə micún yí, mə mpú ná wo ngə cʉgə mábúwa dí, í njúl ná wo jí nə kúm. Mə mpú bímbí bɔɔng bwə ngə shüɡ ná búsə *Oyúden wá bwə ngə ntáma wo jíná yí. Bwə cúgé fwámé Oyúden, búsə buud wá Dɔ mə *Sátan. ¹⁰ Wo zə bá jug, njí sá jɔɔng í ajéláyé nə sá wo ifwaas. Dʉgí, Njwû məjamb mə bá zə sá ná bósól búúd bín bwə kəg mimbwugud; sâ jɔɔng í bá bə bí məkugulə shú ná sâ bí búsə yí í mpúyúg. Bì é jug tãŋ mwôw wûm. Wo ɔ baagulə kuú njɔɔnd wô kə wósós jwów lá shwiy, mə ka bá bwééd wo

cug nda *tûm gúamá. ¹¹ Muud jí nà mǎlwê má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkêṅkê Shíshim ṅgá jaaw mǎdɔ má Zembî yí. Shwiy ábée í ábúle ná bii múúd mǎ bá ntɔ yé.»

Kálaad á Dɔ á Pɛrgâm

¹² Cilág *éṅgales á *Dɔ dúsá Pɛrgâm yé ná, muud jísá nà kafwele njəwá íkóómb íbá yé má ci ná: ¹³ «Mǎ mpú kúl wó njúl yí, *caangé má *Sátan jí nûṅ. Mǎ mpú ná tɛem bə ntó, wo má nada nà jíná dām. Mǎ mpú ná tɔ ja bwá á gwú wúshined waamê abúgélág Antipas nûṅ bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kúlya búgá wó ṅgá *búgula mǎ yí. ¹⁴ Nji mǎ ṅgá ná jum wo nà búbaalé ísâ: wo jí nà bóólágá búud na bwá ṅgá bɛ minjígúlá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a sáág ná buud ɔ *Izɹəyêl bwá dág ocúdú buud bwá ámə cígə shú ózembî ó áyadág wá, bwá wúsəg námə mǎnyúul jaṅga dí shú nà bwá bág nà bəəgú bwá dí ícugud. ¹⁵ Wo jí námə nà buud bwá ṅgá jíguli minjígúlá mí búud bwá ṅgá bɛ Níkwalâ wá. ¹⁶ Céndúg tédúgá, ṅkí ntó dí, mǎ leel námə wóós nûṅ, zə lúmbuli nà buud bəəṅgú nà kafwele jí mǎ mpu dí yí. ¹⁷ Muud jí nà mǎlwê má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkêṅkê Shíshim ṅgá jaaw mǎdɔ má Zembî yí. Muud mǎ bá ntɔ yé, mǎ bá sá ná a dág *mána mǎ jí nà ndí shwoó dí yé, mǎ

yə námə nyə kwóógú áfufumá í njúl nà jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tɔ muud nda mpu yí; muud mǎ bá námə mpu dwo nji muud mǎ lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ á Tiyatîr

¹⁸ Cilág *éṅgales á *Dɔ dúsá Tiyatîr yé ná: *Mwân má Zembî, muud jí nà mísh má ṅgá lwenya nda mingwiile yé, á jí nà mǎkuú nda iṅkwanz yé, ṅgá ci ná: ¹⁹ «Mǎ mpú mísóólágú myô myêsh, tɔ cɛlí gwô, tɔ búgá gwô, tɔ sáal dwó, tɔ lám jísów wó jí nà ndí yí. Mǎ mpú námə mísóólágú wó mú ṅgá sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ mí ashúshwóógú. ²⁰ Nji mǎ ṅgá ná jum wo nà sá ṅgwúd. Wo ṅgá dág misóólágú mí Zhézabel nà mísh. A ṅgá yad ná a jí mudá micúndé má Zembî, a ṅgá shiig osóol ɔ mǎsáal bām ná bwá ṅgág nà sá jaṅga, bwá ṅgág nà də ocúdú buud bwá ámə cígə shú ózembî ó áyadág wá. ²¹ Mǎ a mǎ yə nyə fwála ná a céndúg tédúgá, nji nyə acéélé yow jaṅga. ²² Ná ndéé, mǎ bá sá nyə ná, mǎ bwíg nyə bwágá *íncwaw í ntugud; ná ndéé, buud bēsh bǎnónṅ bwá á sá minəəmb wá, mǎ bá lwó bwo incwaw í ntug, ṅkí bwá acéndé mítédúgá ná bwá yow mísóólágú mí abúbôw myé myəəṅg. ²³ Mǎ bá námə gwú bwán bɛ bēsh, mǎdɔ mēsh má ka bá mpu ná mǎ wə má bigas mítédúgá nà iyéesh í búud,

2:12 1.16 **2:14** 2.20; Ilṅ 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 **2:17** Sôm 78.23-25;

Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 **2:18** 1.14-15

2:20 Ilṅ 25.1-8; 1Oj 16.31; 2Oj 9.22, 30; Mis 15.20 **2:23** 22.12; Zhe 11.20

mə bá jəna nə muud yēsh a bídí, bɛ mísóólúgú myé. ²⁴ Nji, bí bəŋg óbúgula wā Tiyaťır bí aŋgē nə bɛ minjígulá mí múdá wəŋg wá, bí buud bí áshígé nyíi ísā bwá ngə jōw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyingəyé ná bá káág bí wúl mbag. ²⁵ Mə ji nji ná, bí mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja mə bá nyingə zə yí. ²⁶ Muud mə bá ntɔ yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndéé kə wóós ja shí ga í bá shín yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a jwúg nə ikúl byēsh, ²⁷ a ka bá ɗu fála byo nə ŋkúd nda muud mə bwú mímbágó mí mpíí yé. ²⁸ Námə nda Dā nyə á yə mə ŋkul ná, mə bá námə yə nyə acén-cení mə ɗu faan mpámán mpámán yé*. ²⁹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísā Nkénkɛ Shíshim ngə jaaw məɗɔ mə Zembî yí.»

3

Kálaad á Dɔ á Sardes

¹ Cilóg *éngəles á *Dɔ dúsó Sardes yí ná: muud jisə nə mishíshim mí Zembî zəŋgbá nə wəacén-cení zəŋgbá yé mə ci ná: «Mə mpú mísóólúgú myô myēsh. Buud bwá ngə bul gwáduga ná wo ji kuwó, í njúl ná wo ji mbimbə. ² Jigu ŋkasə, wo lúlushig súsúsá í mə lúg ni, í á bá yə. Nəcə mə mə dúg ná mísóólúgú myô mí afwóyé bə mílwándúlá mísh

mə Zembî waam dî. ³ Tédúgág nda wó á lág njígulá ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyíngəg baagulə njígulá wəŋg. Wó ká bə kú ji ŋkasə, mə zə nda júwâl, wo kú mpu ja mə é wóós yí. ⁴ Nji, bósólúgá búúd wā wódí Dɔ dí nūŋ Sardes bwá a shígé wá nyéé myáŋ míkáándəd. Bāŋ wə sánónə mə bá kyey sámabá wá, nə mikáándə mí áfufumə nəcé í jalá nə bwo ntó. ⁵ Ná ndéé, muud mə bá ntɔ yé, mə bá bwééd nyə káándə áfufumə. Mə abúlé jímبال jínə dé kálaad á cug dî. Mə bá magulə nyə mísh mə Sósóŋgú waam bənônə wəéngəles béd. ⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísā Nkénkɛ Shíshim ngə jaaw məɗɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Filadelfi

⁷ Cilóg *éngəles á *Dɔ dúsó Filadelfi yé ná: Nkénkɛ muud, Muud á obúbálé, muud jí nə juwəga njów mə *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad íí, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mə juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nə ŋkul fad yí. Mə juw wo wə nəcé wo cúgé mpu bə nə ŋkul, nji wo mə baagulə kéel dām kú kílya mə. ⁹ Mə bá yə wo buud búsá Dɔ mə *Sátan dí óni, bwá ngə ci ná búsə *Oyúden, bwá nda bə fwámé Oyúden óni; bwá ngə

2:25 3.11 2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9 2:28 22.16 * 2:28 Námə nda 22.16, acén-cení mə ɗu faan mpámán mpámán yé jisə yuug á ŋkul Dā mə bá yə múúd wəŋg yí. 3:1 1.4, 16 3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 3:4 6.11 3:5 Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20 3:7 Iza 22.22; Mat 16.19 3:9 2.9; Iza 49.23; 60.14

shüig. Mə bá sá ná bwé zág kúd wo mǎmpwoombú shí, bwé mpu ná mə á cǎel wo. ¹⁰ Nda wo á baagula kéel dām nə zény ná, mǎmǎfwó mə bá námá baagula wo ja fwála lú mákugulu í bá zə kwaga nə shí nyēsh yí. Muud yēsh á shí ga mə bá bwəma nə mǎkugulu mǎəng. ¹¹ Mə wál bá nyingə zə. Biig sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *tǔm gúmə wō.

¹² «Muud mə bá ntə yé, mə bá tǎl nyə Zembí waam dí Mpáanzə ná shím, a nda bá nyingə wú cínəng. Mə bá cilə nyə jínə má Zembí waamə nə jínə lú ngwála má Zembí nyúúlúd. Ngwála wǎəngú wə Yurúsalem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembí yé. Mə bá námá cilə nyə jínə dām ágúgwáan nyúúlúd. ¹³ Muud jí nə mǎlwə má gwág yé, kǎ mpú gwág ísǎ Nkǎnkǎ Shíshim ngə jaaw mǎdɔ mə Zembí yí.»

Kálaad á Dɔ á Lǎwdisé

¹⁴ Cilág *éngǎles á *Dɔ dúsá Lǎwdisé yí ná: muud jísá amǎn yé, wúshinéd abúgúlág, wúshinéd afwámǎ, amǎdí á sǎ jēsh Zembí nyə a té yí, a ngə cǎ ná: ¹⁵ «mə mpú mǐsǒlǎgú myô myēsh. Wo jisə fwaalə, kú gwɔ, kú tǎla. Wo ɔ nywá bə nkí tǎla, nkí ntǎg nkí gwɔ, yáa. ¹⁶ Ná ndéé, nda wó jísá fwaalə, kú tǎla, kú gwɔ ná, mə bá gwú wo nda igwíle. ¹⁷ Wo mú ngə cǎ ná: “Mə má bíg, mə músə

nə byəəg, mə anyíngáyé jǐ tǎo sǎ.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo jí nkúnkwónǎlǎ, ntágúlǎ-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntǎ, gwágúlág mǎcwûng mǎga: zaág mǎdí, zə kusə or mǎ á mǎ shín fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə mǐkáándǎ mí áfufumə wo bwáádúg, wo nda ná nyingə bə shushwáás, nda nyingə bə nə shwôn. Zaá kusə cwə cwéel mǐshád, wo mpúg dúg shwóg. ¹⁹ Mǎə má dǎ lǎs nə buud má cǎel wá, mə dǎ ság bwo. Lǎlúg nkúl, céndúg mǐtǎdúgá. ²⁰ Dǎgí, mə tǎl mpumbéd mə ngə kudə. Múúd mə kǎ gwág kǎl dām, a juw mpumbé, mə nyí nyǎdí njów zə dǎ nə nyə kǎl ngwûd. ²¹ Muud mə bá ntə yé, mə bá sá ná a zág, sá zə jí mǎdí caangád; nəcé ja má á ntə yí, mə á zə námá, sá pupá zə jí nyǎdí caangád. ²² Muud jí nə mǎlwə má gwág yé, kǎ mpú gwág ísǎ Nkǎnkǎ Shíshim ngə jaaw mǎdɔ mə Zembí yí.»

4

Gúmə má Zembí

¹ Mə músə nyingə kǎnd mǐsh, mə mú dúg mpumbé í njúl ná bagə nûng jonǎd. Kǎl mǎ á fwo gwág í ngə lwɔ nda cwôn yí í músə cǎ nə mə ná: Zaá kúga gwôw, mə zág lwó wo ísǎ í jǎlá nə bá zə sý yí.

² Kú námá bwey, Nkǎnkǎ Shíshim mú zə sá mə nda

3:10 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9

3:12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35

Ozê 12.9; 1Kr 4.8

3:18 6.11; 16.15

8.11; Yuá 14.23

3:21 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1

3:11 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14

3:14 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20

3:19 Mik 3.11-12; Heb 12.5-6

3:20 Mat

4:2 5.7; Sôm 11.4; 103.19

mə ɲgə cʊgə ɲji *shíshim dî. Mə músa dúg məma *caanǵá, muud ɲjúl cínɔŋg. ³ Muud wɔɔŋgú ká dɔ lwenya nda jɔjɔ mákwóógú bwé dɔ jɔw ná zháspə nə sardwân má, ɲjumbú í mó lyɛ nyə caanǵá, ɲjumbú wɔɔŋg ɲgá lwenya nda kwóógú bwé dɔ jɔw ná emerôd yí.

⁴ Bíl ícaanǵá məwûm mǎbá nə ínɔ́ í ɲjúl na caanǵá ní dí mákoogú mǎkoogú, ocúmbá buud məwûm mǎbá nə ónɔ́ bwé ɲjúl ícaanǵá byɔɔŋgúd. Bwé nə mikáándá mí áfufumá, nə mitûm mí gúmá lúúd, mí ɲjúl síyá nə or.

⁵ Minjəs mí mú dɔ dagəwa, mí ɲgá zhu na caanǵád, nə məjuné, nə ɲkêl mpú. Mə mú dúg ilámba zangbá min-jidyá na mpwóómbú caanǵád, ilámba byɔɔŋg bísa mishíshim zangbá mí dɔ tɔw mísh má Zembî dí myá.

⁶ Mə dúg námá gúl sá cínɔŋg mpwóómbú caanǵád nda məma mǎn, nə ɲkúl-ɲkúl nda yēn kristâl. Bílúgá isâ ínɔ́ í ɲjúl míkuwó í á bə na tām caanǵá nə mákoogú mǎkoogú, isâ byɔɔŋg í ɲjúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyêsh.

⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zhwambánkwuɲ, ábeê nda cwɔ ɲgwúm nteny, aléel nə mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ɲgá jéel yí. ⁸ Mikuwó mí isâ mínɔ́ míni

myêsh mí ɲgá bə nə məfaafugá mǎsaman mǎsaman, faafugá dêsh nə mísh kúl jêsh, tɔɔ gwɔw, tɔɔ shí. Mikuwó mí isâ míni mí dɔ wá ɲgwa ja jêsh bulú nə mwásé ná:

Zembî Cwám̄ba jì ɲkɛɲkɛ, a jì ɲkɛɲkɛ, a jì ɲkɛɲkɛ,

Zembî á ɲkul nyêsh,

Zembî nyə á bə yé, á jísá yé, á ɲgá zə yé.

⁹ Isâ ínɔ́ ínɔ́ í ɲgá gúmal nyə, ɲgá ságusə nyə, ɲgá yə nyə akíba, nyə muud ɲjúl caanǵád, á ɲgá cʊgə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Ná ndeé, ja jêsh isâ ínɔ́ í ɲgá wá nyə ɲgwa ntúni yí, ocúmbá buud məwûm mǎbá nə ónɔ́ bwé á ɲgá kúd məmpwoombú shí, ɲgá yə muud ɲjúl caanǵád yé gúmá, nyə muud ɲgá cʊgə kandugə kandugə yé. Bwé ɲgá kúl mitûm mí gúmá myáɲ na mpwóómbú caanǵád bwé ɲgá cì ná:

¹¹ Yé Cwám̄ba wúsú, yé Zembî wúsú,

í jəla ná bwé yág wo milwaná, nə gúmá, nə mpífá.

Nacé wo a té isâ byêsh;

wo wá wo á jì ná í bág, í mú ntâg námá bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dúg íí, muud nyə á bə a ɲjúl caanǵád yé nyə á bə nə kálaad mbwé mǎncwúmúd, kálaad wɔɔŋgú ɲjúl, micilyá cwû micilyá tóón, bwé á ka

4:3 Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumá: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 **4:6** 15.2; Eze 1.22 isâ ínɔ́ í ɲjúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 **4:11** Mət 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 **5:1** 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9

fúlə nyə ná ndéé fad nə lug*
mifeedyá zangbá. ² Mə mú
námə dúg gúl ŋkácíđ *éŋgəles,
a ŋgə cúndə gwów-gwów ná:
«Zə má mpíyá nə wəfúlə
kálaad éga a tí mifeedyá myé
yé?» ³ Ná ndéé, tə jon dí
gwów, tə wa shí, tə shí ga
dí shí kú nə muud nyə á bə
nə ŋkul wəf kálaad ná a dúg
sá jí cwú yí. ⁴ Mə músə ŋkəny
məma yə, nə dúgúlə ná kú nə
tə muud nyə á mpíya wəf
kálaad ná a dúg sá jí cwú yí.
⁵ Nji, ŋgwól cúmbá muud mú
ci nə mə nó: «Kú bəeg ji. Dugí,
Zhwambánkwuŋ á bəend mə
Yúda, nta mə *Dávid, nyə a
mə ntə sá jēsh; nyə wə jí nə
ŋkul wəf kálaad, a tí mifeedyá
zangbá míni.»

Mwâ ncwəmbə

⁶ Mə mú dúg íí, na tām
*caŋgə, Mwâ ncwəmbə
njúl nda buud bwə á cígə
nyə tən *mətúnuga, a tál na
mpédúgá mikuwó míísá minə
nə ocúmbá buud. A njúl
nə mēlaag zangbá nə mīsh
zangbá; mēlaag zangbá mōŋg
wə mīshīshim zangbá Zembí
nyə á kənd shí nyēsh dí myá.
⁷ Mwâ ncwəmbə wōŋg nyə á
ŋgə shīsh ná ndéé kə kumə wə
muud nyə á bə a njúl caŋgəd
yé; a músə lég kálaad múúd
wōŋg dí mbwə məncwúmúd.

* **5:1** Lug wúsə gúl sá í dū bə kúl ónciŋ ə wóógə bwə dū lwə məkwiindyé dí yí; sá jəŋg
í dū nada, muud jee táám b ísá nə ndí. **5:5** 4.4; Mət 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb
7.14 **5:6** 4.6-7 Mwâ ncwəmbə: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19;
Yuá 1.29; 1Pr 1.19 mīshīshim zangbá: 4.5; Zak 3.9 **5:7** 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10,
15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 **5:8** 8.3-4; Sôm 141.2
bíŋzhá: 15.2 **5:9** 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sôm 96.1 **5:10** 1.6 **5:11** wəŋgəles:
Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 **5:12** 4.11

⁸ Ja Mwâ ncwəmbə nyə á
shīn lég kálaad yí, mikuwó
mí ísá minə nə ocúmbá buud
məwúm məbá nə ónə bwə mú
wusə mənýúul ombúbudí na
nyədí shí məkuú. Bwə á
bə, muud yēsh nə bíŋzhá nə
íkwów í njúl síyá nə or, íkwów
íni mīlwándúlá nə cá: cá ní wə
məjəgula mə óbúgula. ⁹ Bwə
músə ŋgə sɛy sɛsa ágúgwáan.
Bwə á ŋgə sɛy nə:
Wo wə má mpíyá nə ŋwa
kálaad,
wo tí mifeedyá myé
nəcé bwə á cígə wo tən
mətúnuga.
Wo á ka tə buud nə məcií mwó
shú ná bwə wúg mīkwám mí
*mísámúd,
bwə bəg buud ó Zembí,
bwə ŋgə zhu íbəend byēsh dí,
nə məkál mēsh dí, nə íkúl nə
ilwōŋ byēsh dí.
¹⁰ Wo a mə sá nə bwə bəg
faan lú ófada, ŋgə sɛy nə Zembí.
Bwə bá bə nə íjwúga shí ga
nyēsh dí.
¹¹ Mə músə nyiŋgə kənd
mīsh, mə mú gwág məkál
mə ncúlyá wəŋgəles bímbí
múúd cúgə nə ŋkul lə yí, bənōŋ
mikuwó mí íkukwumuga nə
ocúmbá buud. Bwə á bə bwə
mə lyɛ caŋgə nə bíííí. ¹² Bwə
á ŋgə ci gwów-gwów ná:
Mwâ ncwəmbə bwə á cígə yé,
mə mpíyá nə lég mpífá, nə
kúm,
nə fəg, nə ŋkul, nə gúmá,

nə milwaná, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá tɔɔ jon dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí, tɔɔ mân yí, nə isâ byêsh bísá cínəŋg yí, byêsh í ngá ci ná: Nyɔəŋg njúl caŋgád yé bá

Mwâ ncwəmbɛ,
bwə mpíyá nə məzhwámá,
nə gúmá, nə milwaná, nə ŋkul
kandugá á kandugá.

¹⁴ Mikuwó mí isâ mínɔ́ míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwə mú búɔw shí, yə Zembî bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

*Mwâ Ncwəmbɛ mə zə tí
mífeedyá mí kálaad*

¹ Mə músə nyingə kənd mîsh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóógâ; mə mú gwág mikuwó mí isâ mínɔ́ míni, gúl mú kîm ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njum-mpú.

² Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú dúg kabulí í njúl ná fuûm, muud njúl gwo gwôw nə banjá mbwád. Bwə mú yə múúd wəəŋgá *tûm gúmá. A mú tí njɔənd ná, nda á jí mántɔ-buud ná, a nyingə námá kə ŋgə ntɔ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábɛê, mə mú gwág kuwó sá ábɛê mə ci ná: «Zaág!»

⁴ Gúl kabulí í mú cúwo, í njúl títií ná zhwuŋ, muud njúl gwo gwôw. Bwə mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwôw yé ŋkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tówúg ná shwu, kú ná nə mətəla,

shú ná buud bwə ŋgəg nə gwúya. Bwə mú yə nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áléɛl, mə mú gwág kuwó sá áléɛl mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú dúg kabulí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwôw nə lwud mbwád. ⁶ Mə mú gwág námá nda kál í ngá cúwo mpádúgá mikuwó mí isâ mínɔ́ míni, í ngá ci ná: «ŋgug *blé í zə kusha, kilo ŋgwûd *danarî ncindî; ŋgug *orzə wəŋ, okílo olóol danarî ncindî. Nji, ci wo nda ntáma məwúdə nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú dúg kabulí í njúl nə nyúúl mǎjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwôw, muud wəəŋgá nə jíná ná Shwiy, banj mínjîm í á ŋgə bɛ nyə mpús. Bwə mú yə shwiy bá banj mínjîm ŋkul ná bwə gwúg buud shí nyêsh dí tâŋ kəw ŋgwûd á məkəw mənɔ́; bwə ŋgəg nə sá nə bóól búúd bwə yág dóómb dí, bóól yə nə zha, bóól yə nə kwaag-jumə bwás, bóólúgá dɛy íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá átána, mə mú dúg íí, *míshíshim mí búúd shí *alatâr. Í á bə míshíshim mí búúd bwə á gwúyow nəcé Milású mí Zembî wá, nəcé bwə á bə fwámé ówúshined, bwə á bwiiŋg Milású mí Zembî

vaál í jála yí. ¹⁰ Mishíshim myəŋg mí á ngə kîm gwów-gwów ná: «Yé Nkẹ̀nkẹ̀ Mása, Mása áfwámé, ngaá wó jála nà kunda sâ, yá nà buud ɔ shí bwá á gwú sá wá? Wo é ngə bwey ntúni ná ndéé kə wóós jáyé ja?» ¹¹ Ná ndéé bwá mú ngə yə bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwá mú ci nà bwo ná bwá sálug milám shí búbaalé fwála, kə wóós ja bêsh bwá é kwaga bímbí bwá jálá nà bə yí; nəcə í jii ná bóól óshwá bán bánón bwá á ngə sêy wá nà bóól ómínyonê bán bwá fwóg gwúyow námé nda bwo.

¹² Mə músə nyingə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbə mə tí feedyá ásamuna, shí í mú jág ntaŋusa, jwów mú yíndə ná ncuú nda káándə íkúsa, nkwoond yêsh ncindí mú bə títií nda mæcií, ¹³ wəacén-céní wâ jon bwá mú ngə kud shí námé nda íbumá í lí í də kud ná mínjwə ja nkəwə ngə kunj yí. ¹⁴ Jon í mú fúlə nyúul nda múúd mə də fúlə kwəɔ-kwóló ná; mimbəŋ myêsh nə mənkwamə mēsh mə mú tâw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, tə ojwú ɔ shí, tə ofwó búúd, tə milúlúú mí ózimbi, tə mikúkúm, tə onkácíd, tə məlwaá, tə ofulí, bēsh óni bwá mú kə ngə shwaaw míku mí məkwoógú ná məkwoógú mâ mimbəŋúd. ¹⁶ Bwá mú ngə ci nə mimbəŋ nə məkwoógú mə anúní ná: «Kádágá sâ,

shweelugá sâ, sá bág shwóg-shwóg nə muud njúl caŋgád yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwâ Ncwəmbə mə kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəcə, jwów lá mpimbə mə Mwâ Ncwəmbə bá Muud njúl caŋgád yé í mə wóós, muud e faam í?»

7

Məyigyé mə bwán ó Zembî

¹ Ja ísâ íni í mə shîn bə yí, mə mú dág *wəéŋgales onə bwá tál íkómb í shí ínə dî, bwá mə káágulə óŋkwə onə* wâ shí. Bwá a shígé bíd ná nkəwə kúŋgag tə shí, tə mən, tə málííd. ² Mə mú nyingə dág ngwól *éŋgales ngə wú ngeé kómb jwów í də cúwo yí, a mbíd sá bwá də bwadulə búúd məyigyé mə Zembî á kuwô yí. Nda bwá á yə wəéŋgales ónə nkul ná bwá ntámág shí nə mən ná, éŋgales mə á nyingə dág éne mú kîm gwów-gwów lás nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, nkí mən, nkí məlíí; bwándúgá, sá fwóg wá ósól ɔ mäsáal ó Zembî wúsú məyigyé məmpwoombád.» ⁴ Mə músə gwág ná buud bwá á wíyow məyigyé wá bwá á bə buud otóshin təd nə məwûm mánə nə ónə, ngələ zhu íbænd í *Izarəyél byêsh dî.

⁵ Í á bə buud otóshin wûm nə óbá bænd mə Yúda dí,

6:11 jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 **6:12** 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 **6:14** 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 **6:15** Iza 2.10, 19, 21; 24.21 **6:16** 5.7; Ozé 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * **7:1** Onkwə óni básə bəŋg básə nə nkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13

otóóshin wûm nə óbá bεend
mə Ruben dí,
otóóshin wûm nə óbá bεend
mə Gâd dí,

⁶ otóóshin wûm nə óbá jé má
Azer dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Neftali dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Manase dí,

⁷ otóóshin wûm nə óbá jé má
Simayon dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Lévi dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Isakâr dí,

⁸ otóóshin wûm nə óbá jé má
Zabulon dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Yóseb dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Bənzhamê dí.

Buud óni bēsh wə bwə á
wíyow məyiigyé mǎmpwoombád
wá.

Kúl má Zembî

⁹ Ja áməyiigyé éne má
shîn yí, mə mú dág búúd
áncuncuma, bímbí múúd cúgé
nə ŋkul ló yí. Bwə á bə buud
wá ilwon byēsh, nə ibεend
byēsh, nə ikúl byēsh, nə məkál
mēsh, bwə tál mpwóómbú
caangád, Mwâ Ncwəmbε dí
mishúd, bwə má bwaád íjud í
áfufumá, bwə nə māj má lándú
mábwád. ¹⁰ Bwə á ŋgə kǎm
gwów-gwów ná:

Zembî wúsú muud njúl
caangád yé,

bá Mwâ Ncwəmbε wə bwə má
cug sê.

¹¹ *Wəŋgəles bēsh bwə má
lyɛ *caangá nə ocúmbá buud,
nə mikuwó mí ísâ mínô wá,
bwə mú wusə mǎnyúúl shí
ombúbudí na mpwóómbú
caangád, yə Zembî gúma,
¹² bwə ŋgə ci ná:

Amén. Məzhwámá, nə mil-
waná,

nə fəg, nə akíba, nə gúma,

nə mpífá, nə ŋkul,

bísə Zembî wúsú ísâ byé

kandugə á kandugə. Amén.

¹³ Ná ndéé, ŋgwól cúmbá
muud mú lás, ci nə mə ná:

«Ozə bāŋ bí nə íjud í áfufumá
óni, bwə ŋgə wú ŋgow?» ¹⁴ Mə

mú bεsa nə nyə ná: «Yé
Cwám̄ba, wo wə má mpû.» A

mú ci nə mə ná:

«Búsə buud bwə ŋgə wú yáág-
yáág cúwúlíd wá.

Bwə má gusa íjud byāŋ mǎcií
mə Mwâ Ncwəmbε dí,

sá ná í bég ofúfumâ.

¹⁵ Gwə wə bwə tál na

mpwóómbú caangá má Zembî
dí yí.

Bwə é də yə Zembî gúma
bulú nə mwásá nyádi

Mpáánzə.

Muud njúl caangád yé má
bá wá bwo nyádi

gúgúwád.

¹⁶ Bwə ábúlé ná bwεle gwág
zha,

kú nyiŋgə bwεle gwág
shwáásúlə miná.

Tə yásá tə ŋgwól bibibi

nyə abúle ná nyiŋgə nyaan
bwo nyúúlíd.

¹⁷ Nəcə Mwâ ncwəmbε

7:9 5.9; 6.11; Ləv 23.40 7:10 5.7 7:11 4.4, 6 7:12 4.11 7:13 6.11; 7.9

7:14 1.5; 22.14; Sôm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 7:15 21.3 7:16 Iza 49.9-10

7:17 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 məzhwíle: 21.4; Sôm 126.5-6; Iza

jí tâm caangé yé má bá bə
mbaagula wán,
a bá kə nə bwo mánəwun má
ngé wéeshuli
majúwó mâ cug mád,
Zembî mú bá fîm bwo
məzhwîle mēsh
mîshád.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwâ Ncwambe mûsə ză tí feedyá á zangbá. Ja á má tí wə ntáni yí, mə mú gwág jon nə kufag tâŋ kúl wəla. ² Mə mú dúg *wéngəles zangbá bwé dū tŋw mîsh má Zembî dí wá. Bwé mú yə bwo micwŋŋ zangbá. ³ Engəles shús mú zə tŋw álatâr dî, a mbíd kwŋw bwé dū yángulə *cáá yí, í njúl síyá nə or. Bwé mú yə nyə zhwog olabínda nə a jígálúg na álatâr dî, yíle jŋŋg í bádúg nə məjəgula má mîŋkəŋkə mî búúd myēsh tâŋ *mətúnuga. *Alatâr wŋŋgú nyə á bə síyá nə or cínŋg mpwóómbú caangád. ⁴ Yíle ólabínda nə məjəgula má mîŋkəŋkə mî búúd í mú wú *éŋgəles dí mbwéd, bád kə wé Zembî. ⁵ Engəles mú ŋwa kwŋw bwé dū yángulə cáá yí, ŋwa kuda álatâr dí lwándulə cínŋg nə cwóó, a mûsə wusə shí. Nkél mpú ká kyeg, nə məjuná, nə minjəs, shí í mú jág ntaŋəsa.

*Micwŋŋ mîsaman mî
ashúshwóógú*

⁶ Wéngəles zangbá bwé á bə nə micwŋŋ wá bwé mú kwəməsa ná bwé ză lwŋ myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwŋ yé cwŋŋ. Nə mətálamu, nə kuda fulá nə məcíí í mú shwiy shí. Kŋw lə shí ŋgwúd á məkŋw məlól í mú cumbuli jígə, kŋw lə ílíŋ ŋgwúd á məkŋw məlól cumbuli námə jígə, ikáá íbús byēsh í mú námə cumbuli jígə.

⁸ Engəles ábēé mú lwŋ yé cwŋŋ. Bwé mú wusə gúl sâ mŋŋ. Sâ jŋŋg í njúl námə nda məma mbún í má ja ŋgwiile. Kŋw lə mŋŋ ŋgwúd á məkŋw məlól í mú shîn bə məcíí məcíí, ⁹ kŋw ŋgwúd á məkŋw məlól má íkukwumuga í á bə mikuwó mŋŋ yí í mú yə, kŋw ŋgwúd á məkŋw məlól mâ itítima í mú shîn cóóg.

¹⁰ Engəles aléel mú lwŋ yé cwŋŋ. Məma ácén-cení mú wú jon dí, a ŋgé jígə námə nda shigə lə kuda. A mú zə kud kŋw ŋgwúd á məkŋw məlól mâ mîŋgwŋŋ nə mîlúu mîncwŋŋ dí. ¹¹ Acén-cení wŋŋgú jínə dé wé Məgwul. Kŋw ŋgwúd á məkŋw məlól mâ məncúwó í mú bə ŋkí gwul; ncúlyá buud bwé á ŋgə ŋgul majúwó mâ məncúwó mŋŋg wá bwé mú ŋgə yə nə məgwul mŋŋg.

¹² Engəles ányina mú lwŋ yé cwŋŋ. Í mú zə bə, nə kŋw ŋgwúd á məkŋw məlól mâ jwŋw, nə ŋgwúd á mŋŋg mâ ŋkwoond í, nə ŋgwúd á mŋŋg mâ wəacén-cení má mú shila.

Sâ jəŋg mú sá ná kəw ɲgwúd á məkəw məlól mə mwásé í mú bii yídúgú, bulú námé ntó.

¹³ Mə músə nyiŋgə kənd míš, mə mú gwág mpal ɲgə jéel tām jon a ɲgə kām gwów-gwów ná: Wo buud ɔ shí ɔ! Nkwée bí eé! Nkwée bí ja wéŋgəles olól bwé mə lúg wá

bwé é lwə myáŋ mícwəŋ yí eé!

9

¹ *Eŋgəles átána mú lwə yé cwəŋ. Mə mú dúg ácén-cení nyə á wú jon dí kud shí yé, bwé mə yə nyə juwəga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nūŋ nda yíle í ɲgə wú məma kuda dí yí. Yíle jəŋg í mú lwánd ɲgúl wəsh ná ndéé jwów shila. ³ Ikájalá í mú də cúwo yíle jəŋg dí də shulə shí. Bwé mú yə ikájalá byəŋgú váál ɲkúl wəacəlaafə bwé də bə nə ndí yí. ⁴ Nji bwé mú ci nə byo ná í kú beeg ntáma íkáá nə ilí byəsh, í kəg ɲgə lúú nji buud bwé cúgé nə məyigyé mə Zembí mpwóómbúd wá. ⁵ Bwé mú námé ci nə byo ná í kú ɲgə gwú buud bəŋgú, í yídag təl bwo cwúnd dí tən ɲkwoond otóon. Váál cwúnd í á ɲgə sá yí í á bə nə ɲkíim-ɲkíim nda ja ácəlaafə mə lúú múúd yí. ⁶ Í bá bə mwów məŋgú di, buud bwé bá ɲgə sɔ ná bwé yə, nji muud kú yə; bwé bá ɲgə jii shwiy, nji shwiy ɲgə fúndə kə bwo shwóg-shwóg.

⁷ Ikájalá byəŋg í á ɲgə bə nda ikabulí bwé mə shín cwə ná bwé kə nə ndí dóómb dí yí. Í á bə nə isá mílúúd nda mítúm mí gúmə myá síyá nə or, bwé nə məmpwoombú nda buud.

⁸ Bwé á bə nə ishílú mílúúd nda budá, məjə nda məjə mə ózhwambəŋkwuŋ. ⁹ Ibud í á bə bwo nda ibúduga í ɲkwánz ózimbi bwé də búdal bud nə ndí yí, nyáŋ ncíndə nda ncíndə ómátúwa íkabulí ɲkí bulya í ɲgə julə kə nə ndí dóómb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myáŋ mí á bə nda mikwundú mí wəacəlaafə, nə ishushwom; mikwundú myəŋg wé bwé á də sá buud məbów nə ndí tən ɲkwoond otóon yí. ¹¹ Cí wán wə *éŋgəles a bí ncímə, bwé də jów nyə heburə dí ná Abadôn, gurək dí ná Apolyôn*.

¹² Intágulí í ashúshwóógú í mə shín óni. Bíl intágulí í ɲgə ná zə, məváál məbá.

¹³ Eŋgəles ásamuna mú lwə yé cwəŋ. Mə mú gwág dúl kəl í ɲgə wú məlaag mənə məsə álatăr or mə Zembí dí má. ¹⁴ Kəl dəŋg í mú ci nə Eŋgəles ásamuna ná: «Cinyág wəŋgəles onə búśá cəqlá ɲgwəɔ Ifurăt wá». ¹⁵ Bwé mú ciny wəŋgəles onə bwé á bə ɲkwəməsá shú dāŋ wəla, nə dāŋ jwów, nə nyāŋ ɲkwoond nə wāŋ mbú wá. Bwé mú ciny bwo ná bwé gwúg buud í, kəw ɲgwúd á məkəw məlól. ¹⁶ Ozimbi bwé də ju nə ikabulí

9:1 bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 **9:2** Mat 19.28; MmN 19.18 **9:3** MmN 10.12-20 **9:4** 7.2-3 **9:6** Zhb 3.21; Zhe 8.3 **9:7** Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 **9:8** Zhu 1.6 **9:9** Zhu 2.5 * **9:11** Apolyôn: Mə kə ná «muud caamú-caamú». **9:13** 8.3; MmN 30.1-3 **9:14** 7.1; Mbá 1.7 **9:15** 8.7-12 **9:17** Zhb 41.10-12

wá bwá á bə omilyôṇ mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwá á bə yí. ¹⁷ Ntó wá mə á dúg *ntamá a mísh ná bagád yé, mə a dúg ikabulí nə ozimbí bwá dɛ ju nə byo wá. Byán íbúduga íṅkwánz bwá á búdal íbəd nə ndí yí í á bə, nə otítí, nə nyúul jon lɛ mpú, nə nyúul nciná. Byán íkabulí nə milúú nda ozhwambánkwuṇ, kuda nə yíle nə fidə í á ngə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ólól óni bwá mú gwú buud í, kəw ngwúd á məkəw məlól; í á bə, nə kuda, nə yíle nə fidə í á ngə wú ikabulí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcə ikabulí byəṇgá, ṅkul nyán nyísə bwo mímpu dí nə míkwindú; míkwindú myán mí nda onywá, mísə nə milúu, milúu myəṇg wá mí dɛ lwána. ²⁰ Bóólágá búúd bwá a shígé fwo yə nə okwaag-jumə óni wá, bwá áshígé cénd mítádúgá ná bwá yəw bów-bôw mísóólúgá bwá á dɛ sá myá; bwá áshígé yəw yálə májamb mäsá ózembí ó áyadúg dí má gúmá, mbéé ózembí ó or, nə kwóógú bwá dɛ lúlə *mwaanê nə ndí yí, nə dúl váál ṅkwánz na, ozembí ó məkwoógú, nə ilí, mbéé ózembí kú nə ṅkul mə dúgya, ṅkí gwág, ṅkí kyey. ²¹ Buud bəṇg bwá áshígé yəw mágwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw janğa, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbíyá

¹ Mə á nyingə námə dúg gúl ṅkácíd *éṅgales ṅgə shulə wú jon dí, a mə fələ ṅkúdú nyúúlúd nda *sanda. Nyə á bə nə njumbú í mə lyɛ nyə lúúd, mpwoombú ṅgə lwenya nda jwôw; məkuú mé mə á bə nda məmpin, mə njúl nda mingwiile mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwád, kúkáláádú jəṇg nə bagá. A mú shulə ná ndéé, təl kuú áməncwúm mən, wəṇg á məkóól cindú. ³ A mú kím gwôw-gwôw, námə nda zhwambánkwuṇ mə dɛ bəm ná. Nji nyə á kím yí, ṅkél mpú mú saal íja zangbá. ⁴ Ja ṅkél mə shín saal ntáni yí, mə mú tééd nə mə cilə; nji, mə mú gwág kál mə ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg sá ṅkél mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zangbá ni, kú cilə gwo.» ⁵ Engales mə á dúg nyə á təl məkuú wúga mən wúga cindú yé, mú bən mbwá məncwúm ṅge jon dí. ⁶ A mú kəen Zembí ṅgə cugə kanduga kanduga yé, nyə muud nyə á té gwôw nə isá byêsh bí cínəṇg yí, a té shí nə isá byêsh bí cínəṇg yí, a té námə mən nə isá byêsh bí cínəṇg yé; nyə á kəen nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éṅgales ázangbá mə bá lwə cwôn yé yí, *ndimba mə Zembí í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey dɛ jaaw osól ɔ mäsáal bə *búud ɔ mícúndə ná.»

⁸ Nə ndéé, kál mə á gwág jon dí í mú nyingə lás nə mə ná:

«Kaá wá éngales má tâl makuú wúga mân wúga cindú yé, wo kág ŋwa kúkáláádú á jí nà ndí mbwéd ná bagé ni.» ⁹ Mə mú kə wá éngales kə ci nə nyə ná a yég mə kúkáláádú. Nyə ntâg nə mə ná: «ŋwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwɔ́ dí cwû ná cindún, nji ŋkí ncwôŋ mpu dí nda kwaan.» ¹⁰ Mə mú ŋwa éngales kúkáláádú mbwéd, mə mú minə; í mú bə mə ŋkí ncwôŋ mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwɔ́ mú bə mə cwû ná cindún. ¹¹ Bwə mú ka ci nə mə ná: «Í jii ná wo kág nyiŋgə jaaw sâ Zembî mə cɛɣlə shú zhwog íkûl nə ilwon nə məkêl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiingye obá ó lán mə

Yésus

¹ Bwə mú yə mə fiidye í njúl nda lílí bwə də yúga ísà nə ndí yí, bwə nə mə ná: «Tówág yúga Mpáánzə mə Zembî, nə *alatâr, wo lɔ́ búúd bwə ŋgə yə Zembî gúmá cínəŋ wá. ² Nji, wo ɔ́ lúgə mbaadé wúsə lɔŋgula nə lɔŋgula dí yí, wo kú yúga wo, nəcé bwə á yə ikúl í cúgé *Oyúden yí wo. Ikúl byəŋg í bá tagulə nyaal ŋkɛŋkɛ ŋgwála tâŋ oŋkwoond məwûm mánɔ́ nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bâm ŋkul ná bwə cündə mícúndə myâm tâŋ mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwûm mäsaman,

bwə bá ŋgə cündə bwə mə bwáád mɪŋkuda.»

⁴ Obwiingye obá bəŋg búsə wəolivyə obá nə ícé í lámba íbá Kálad Zembî ŋgə ci ná í tál mísh mə Cwámbe á shí nyêsh dí yí. ⁵ Múúd mə ká ntágulə bwo, mɪŋgwiile mí wós bwo mímput dí, jígal búúd bwə ŋgə lúmbuli nə bwo wá. Haaw! Muud yêsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ŋkul fad jon, máánd mpú ná a kú nywô té mwôw bwə ŋgə cündə mícúndə mí Zembî yí, búsə nə ŋkul yid májúwó mâ məncúwó mə nyee mácií, búsə nə ŋkul nti ókwaag-jumə shí məváál mēsh, ja jēsh bwə céel yí.

⁷ Ja bwə bá shîn bwiing sâ bwə á jəla nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dəomb, ntɔ́ bwo ná ndeé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myán mí bá já mbaadád, ŋgwála ánúní dí, ŋgwála bwə á bwambulə Cwámbe kwolós dí yí. Ŋgwála ánúní wəŋg, dé jíne lú *ndimba wə Sódóm, ŋkí ntâg Igípten. ⁹ Buud wâ ikúl, nə íbɛɛnd, nə məkêl, nə ilwon bwə bá zə də beny mímimbə myəŋg tâŋ mwôw málól nə kúl, bwə kú magulə ná bwə dúlɔg myo. ¹⁰ Buud wâ shí bwə bá gwág məshusəg nə shwiy dán dəŋg. Bwə bá tâl mázan, ŋgə kənda məcwúm nəcé *buud ɔ́ mícúndə óbá bəŋg bwə á tâl buud cwúnd dí wa shí gaád.

11:1 21.15 **11:2** Sôm 79.1; Luk 21.24 42 oŋkwoond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7

11:4 Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17

11:5 20j 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14

11:6 MmN

7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34 Sódóm: Mat

18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Igípten: MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20

¹¹ Nji, mwôw málóol nà kúl mœng má ká cɔ, Zembî yâmb bwo wúl ngúl á cug, bwá mú tîw tâtálí nà mækuú mán. Ná ndéé, ikukwende í bá bii búúd bwá á zə də beny bwo wá. ¹² Bwá mú gwág dúl kál í ngá wú jon dí, í ngá ci nà bwo gwôw-gwôw ná: «Bádúgá zə ká!» Bwá músə bád mîŋkúdúd kə kumə jonud, buud bwá á ngə lumbuli nà bwo wá bwé ngə dóg. ¹³ Shí í á jág ntaŋusa námə wəla dœngúd, kœw ngwúd á məkœw wûm mâ ngwála í mú shugala shí, buud otóshin zangbá bwá mú yə nà ntaŋsälə shí í á ntaŋusa ni. Ikukwende í mú bul bii bœng bwá áshígé yə wá, bwá mú ngə yə Zembî a gwôw gúmá.

¹⁴ Intúgúlí í ábêê í má cɔ íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôŋ á zangbá

¹⁵ Ná ndéé, *éŋgaes á zangbá mú lwɔ yé cwôŋ. Məkál má mú kyecg jon dí nà ŋkulú ná:

Cwámba wúsú wá músə nà ijwúga juwúlə nà shí ndon, nà nyə nà Krîst yé.

Nyə e jwú kanduga á kanduga.

¹⁶ Ocúmbá buud mæwûm mábá nà óŋɔ bwá á də bə bwé njúl byán ícaangád mísh má Zembî dí wá, bwá mú wusə mányúúl shí ombúbudî, yə Zembî gúmá. ¹⁷ Bwá á ngə yə nyə gúmá bwé ngə ci ná:

Sá ngə yə wo akíba, yé Zembî wúsú Cwámba, Zembî á ŋkul nyêsh,

Zembî jísə yé, nyə á bwey námə də bə yé.

Sá ngə yə wo akíba nà wo wœfúlə mæma ŋkúl nywô,

tál íjwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo má kuya mpimbə gwô,

fwála í má wósə ná wo sámbug buud bwá á yə wá milésú,

fwála á ná wo yág osóol ɔ mäsáal bwô myéna myán;

osóol ɔ mäsáal bœng búsa, nà *buud ɔ mícúndá nà mîŋkêŋkê mî búúd í,

nə bœng bêsh bwá á ngə ŋwa jínə dwô nə gúmá wá, tœ ozhizhe ɔ búúd tœ fwámé búúd.

Fwála í má wósə ná wo cáámug buud bwé ngə caam shí wá.

¹⁹ Bwá mú juw Mpáánzá má Zembî jonud, *wólə sɔ jé í mú nyîn nyédí Mpáánzá. Minjəs mí mú béduga jonud, nà məjunə, nə ŋkêl mpú, shí í mú jág ntaŋusa, mətálamu má ngə kud mæma íbúgú.

12

Mudá bá ŋkœndú

¹ Dúl mæma *shimbá í mú wósə jonud; í á bə, mudá má bwáád yásə tâŋ káándə, mækuú mə təl nyə mbyólúd,

11:11 Eze 37.9-10 **11:12** 20j 2.11; Mîs 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20
11:15 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 **11:16** 4.4
11:17 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 **11:18** 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6 **11:19** 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wólə sɔ: 10j 8.1, 6 **12:1** Iza 7.14; 26.17

nyə nə *túm gúmá lúúd, túm gúmá wəŋg í njúl nə wəacén-cénî wúm nə óbá. ² Nyə á bə nə bum ná ntámb, a ngá kím nə məcəy má miná ná a zə byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyingə wós jonəd. Jāŋ í á bə, dúl váál ŋkəndú ŋkí bwaag, a njúl títî ná zhwuŋ, a mbíd milúú zəŋgbá nə məlaag wúm; milúú zəŋgbá mínî mí njúl, lúú wəsh nə *túm ícî. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wəacén-cénî wā jon, kəw ŋgwúd á məkəw mələl, wusə shí. Ŋkəndú éne nyə á kə tōw mudá nyə á ngə bə ná a zə byá yé mpwóombúd ná, nji ná mwán má byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán má jəlá nə fála íkúl nə ŋkúd yé. Bwə mú ntāg ŋkény mwán yé wəŋgá kə nə nyə wá Zembî, nyədí caŋgád. ⁶ Mudá nyə mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl Zembî nyə á bwey kwambələ nyə jiya yí, shú ná bwə kág wíl nyə wu tāŋ mwōw tósšhin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman.

⁷ Ná ndéé, dəmb í á ka zə kyeg jonəd. Míshiyél bənōŋ *wəŋgəles bə ján kóomb, ŋkəndú bənōŋ bə wəŋgəles ján kóomb. ⁸ Nji, ŋkəndú bənōŋ jé gwoŋg bwə áshígé lal mənku; ná ndéé bwə mú bə kú ná nə jiya jonəd. ⁹ Ná ndéé, nda Míshiyél bənōŋ wəŋgəles

bə bwə á ntə bwo ná, bwə á ka wəŋgulə wusə ŋkəndú anúní éne kúga shí, nywā a yág bwə jów ná Njwū məjamb yé wəŋgá, nyə Sátan, muud ŋgá shiig buud ə shí ndon bəsh yé, bwə á wəŋgulə wusə bənōŋ bəsh wəŋgəles bə.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ngə cî nə ŋkulú jon dí ná:

Fwála Zembî mə cəg búúd yí í má wós,

nə ŋkul nyé, nə íjwūga byé, nə mpəl má Kríst yé.

Nəcə bwə má wəŋgulə wusə múúd ontaandé shí.

Nyə muud nyə á də kə nə ontaandé ə ómínyəŋə búsú kə də jaaw Zembî tə ibulú, tə mimwásə yé.

¹¹ Bwə á má ntə nyə ŋkul nəcé məcîí mə Mwā Ncwəmbe.

Bwə á má ntə námə nyə ŋkul nəcé bwiingúlə bwə á bwiing lán má Yésus yí, bwə áshígé cēl cəg ján váál á ná bwə fúndə shwiy.

¹² Gwə wə má cî ná:

nə jon lə gwōw, nə bí bəŋg njúl nūŋ jon dí wá, gwágúgá məshusug!

Nji, məntágula nə bí, shí nə mār!

Nəcə Njwū məjamb má shulə nūŋ bídí,

a mpú ná fwála í má lúg nyə bíbíyá,

a má ntāg bul nyada.

¹³ Ja məma ŋkəndú éne nyə a dúg nə bwə má wəŋgulə

12:3 ŋkəndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5** 19.15; Sôm 2.9 **12:6** 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwōw tósšhin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman: 11.2 **12:7** Dan 10.13; Yūd 9 **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10** 4.11; 11.15 múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwā Ncwəmbe: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4 **12:12** 18.20

wusə nyə shí yí, nyə á ka zə julya nə mudá nyə a byá mwân mwámudûm yé. ¹⁴ Nji, bwé mú yə mudá wəŋgú məma məfaafugá məbá nda məfaafugá mə mpal, nə a jéelug kə shí a shwéeshá dí, nyádí jiyad, kúl bwé jəla nə kə wíl nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílóol nə kúl, nkəondú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ngə yámb məjúwó nə mpu yé, mə ngə wô nda ngwəŋ ngə wáamb mudá nə mə kə cə nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem mudá, í beeg mpu, minə ngwəŋ wêsh nkəondú nyə á ngə yámb nə mpu ni. ¹⁷ Nkəondú mú jág gwág mudá wəŋgú mpimbə. A mú ka zə kə lumbuli nə bəŋg bwé mə lág mpwon buud mə mudád wá, búúd bwé ngə baagulé isâ Zembî nyə á ci nə í bág yí, bwé ngə bwiing lán mə Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tôw shə á mánud.

13

Biin á mân

¹ Nə ndéé, mə mú dúg gúl biin ngə bád wú mân, biin ni njúl nə məlaag wûm, mílúú zangbá. Məlaag wûm mənî mäsə na, laag dēsh nə *tûm ícî; mínə mə *bwaasúlə mpu mə njúl nyə cilyá mílúúd. ² Biin mə á dúg jəŋgú í á ngə bəŋla nkweny, məcwəd mə njúl nyə nda məcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwé də jəw nə *ours yí, mpu í

njúl nyə nda zhwambəŋkwuŋ. Nkəondú mú zə yə nyə mpífə nyé, nə jiya ícî jé nə yáág-yáág íjwûga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál fəŋ á nə nyə é yə. Nə ndéé, fəŋ nyəŋg mú bále yál. Buud ə shí ndon bēsh bwé mú ngə jág káam, bwé mú ngə bə biin jəŋg kúl í á ngə kə yí. ⁴ Bwé á ka kúd nkəondú məmpwoombá shí, nyə muud nyə á yə biin nkul nyé yé, bwé mú námə ngə kúd biin məmpwoombá shí ngə ságusə nyə ná: «Zə jí nda biin ga yé, zə jí nə nkul lumbuli dósomb nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú nə a ngág nə lás məbil-nkəndí, ngə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow nkul nə a sáág sósólúgú yé tən ŋkwoond məwûm mánə nə óbá. ⁶ A mú tééd lásúlə nə Zembî bwaasúlə mpu, lás nə jínə dé bwaasúlə mpu, lás nə kúl á də ji yí bwaasúlə mpu, tə buud bwé njúl jəŋ dí wá, a lás námə nə bwo bwaasúlə mpu. ⁷ Bwé mú yə nyə zhíí nə a lumbúlig nə minkəŋkə mi búúd, a ntə bwo. Bwé á yə námə nyə nkul nə a sáág misósólúgú myé íbēend byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə məkál mēsh dí, nə ílwon byēsh dí. ⁸ Buud ə shí bēsh mínə mə áshígé cilya kálaad á cəg dí ja Zembî nyə a fwə shí nə gwów yí, bwé bá kúd biin ni məmpwoombá shí; kálaad á cəg wəŋgú ji kálaad mə Mwâ Ncwəmbə bwé á cigə yé.

12:14 mimbú mílóol nə kúl: 11.2 **12:17** 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21 **13:1** mân; Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9 **13:3** 17.8 **13:4** Sôm 89.7 **13:5** Dan 7.25; 11.36 42 ŋkwoond: 11.2 **13:7** 12.17 **13:8** 3.5 Mwâ Ncwəmbə: 5.6

⁹ Muud jí nà mēlwā mē gwág yé, a gwág! ¹⁰ Muud yēsh í á bā cēḡlá ná a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyōng í á bā ná a bá gwúyow nā kafwele yé, a gwúyow. Sā jōng wá jí ná mīnkēḡkē mī búúd mī jēlá nā bul bā nā jīsōw, bwá bii búgá mēbwá mēbá.

Biin á shí

¹¹ Ná ndéé, mē mú námá dūg gúl biin ngá cúwo wú shí. Jāḡ í á bā nā mēlaag mēbá mē njúl nda mēlaag mē mwā ncwāmbe; í á ngā lās nda ḡkōndú.

¹² Jāḡ biin mú námá zē lwóya ḡkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bā nā ndí yí, biin jōng ngá dūg. A mú sá ná, shí nā buud ɔ shí bwá kúdūg biin áshúshwóógú yáág-yáág fāḡ í á yāl yí mēmpwoombú shí. ¹³ Biin nī mú ngā sá mēma *māshimbá váál á ná a jōw kuda í shulē wú jōḡ dí buud bwá ngá dūg. ¹⁴ A mú ngā shiig buud ɔ shí nā mēma māshimbá nyā á yéyow zhíí ná a ngāg nā sá, biin áshúshwóógú ngá dūg yí. A mú cī nā buud ɔ shí ná bwá sáág vūguli mē biin í á cūgā nā fāḡ kafwele yí. ¹⁵ Bwá mú yā nyā zhíí ná a sáág ná vūguli biin í kúwog shú ná í lāsúg, í sáág ná bwá gwúg buud bēsh bwá ákúdé gwo mēmpwoombú shí wá. ¹⁶ A mú sá ná buud bwá wíyág mēyigyé ḡkí mbwā mēncwúmád ḡkí

mpwóómbád, buud bēsh, tō ozhizhe ɔ búúd tō fwámé búúd, tō mimbúbmbúwá tō mikúkúm myēsh, tō ofulí tō mēlwā mēsh, ná bēsh bwá wíyág mēyigyé. ¹⁷ Muud yēsh mē bā kú wíya mēyigyé mōng yé nyā é bā, cī a kú kusā sā, cī a kú námá kusha tō sā. Mēyigyé mōng mē á ḡgā bā, gúl ja í bā jíná mē biin áshúshwóógú, gúl ja nōmbō á jíná dōng.

¹⁸ Na mē jii fūg. Muud jí nā ikāḡ wá jí nā ḡkul bála nōmbō mē biin jōng, nācé nōmbō wōngú jisē mēyigyé mā jíná lú múúd. Nōmbō wōng wá mitəd mīsaman nā mēwūm mēsaman nā ísaman.

14

Mwā ncwāmbe bānḡ buud bwá á wú mīkwámúd wá

¹ Mē músē nyiḡgā kənd mīsh, mē mú dūg Mwā Ncwāmbe tál lúú mbún bwá dū jōw ná Siyōn yíid, bānḡ buud otóshin təd nā mēwūm mánḡ nā ónḡ. Buud bōng bwá á bā nā jíná mē Mwā Ncwāmbe nā dé mē Sóḡḡ yé cilyá mpwóómbád. ² Mē mú gwág kál ngá wú gwōw, í ngá shwag nda mājúwó mē mpūḡ, í ngá saal nda ḡkēl mpú áyíyáág; kál dōng í á ḡgā gwíḡ nda ibúnzhá ná buud bwá ngā bwam. ³ Bwá á ngā sey ḡgwa ágúgwāan bwá tál mpwóómbú caḡgád, mikuwó mī ísā mínḡ nā ocúmbá buud bwá njúl.

13:10 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15

13:11 Mat 7.15

13:13 16.14; 20.8

13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5

13:17 13.18; 15.2

14:1 22.4 mbún bwá dū jōw ná Siyōn; Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóshin təd nā mēwūm mánḡ nā ónḡ: 3.12; 7.3-4

14:2 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25

14:3 4.4, 6 ḡgwa ágúgwāan:

Kú nà ngwól múúd nyə á bə nà ŋkul jíg ngwa wəŋgá, námá nji buud otóóshin təd nà mawúm mánə nà ónə bwá á zhu shí wá, bəŋg Zembî nyə a jéna tâŋ shú ná bwá wúg mikwámúd wá. ⁴ Báá bwá áshígé bwele lweegashi ícug nà nyá budá, bwá á dā ji óncwíyē. Bwá dā ngə bē Mwā Ncwəmbē kúl jēsh á ká yí. Zembî nyə a fēesh bwo mpádágá buud, a jéna tâŋ shú ná bwá wúg mikwámúd. Nyə a sá ntó shú ná bwá bég bá Mwā Ncwəmbē tâŋ nda mpumá ashúshwóógú bwá dā kənd koogú shú má Zembî yí. ⁵ Bwá áshígé bwele bēny mímpu myán bwiing ijó, bwá á bə ntāg kú nà tō sá á jumág.

Jwów á mazhúgúlá

⁶ Mə mú nyiŋgə dág ngwól *éŋgəles ngə jéel tâm jon. Nyə á bə nà Jəjə Kéel á kandəgə kandəgə ná a bwíŋgug buud ɔ shí, ilwon byēsh, nà ibeend byēsh, nà mákəl mēsh, nà ikúl byēsh. ⁷ Nyə á ngə ci gwów-gwów ná: «Gwóógá Zembî, yágá nyə gúmə nəcə fwála lú sémbyé mílású má wóós. Kúdúgá nyə məmpwoombú shí, nyə wə nyə a sá gwów nə shí, a sá mân nə məncwun!» ⁸ Ngwól éŋgəles, éŋgəles ábēé mú ngə bē ashúshwóógú a ngə ci ná: «Babilon má bwíl, ngwəla í á dā jwəpə nī í má bwíl, ngwəla í á nywíl ikúl byēsh nə jangá

nda bwá dā nywíl búúd nə məlwəg ná, í má bwíl.» ⁹ Ngwól éŋgəles, éŋgəles aléel mú námá ngə jéel tâm jon a ngə ci gwów-gwów ná: «Múúd mə ká kúd biin bá vuguli jé mpwoombú shí, a wíya máyigyé mán ŋkí mpwóómbúd, ŋkí mbwád, ¹⁰ Zembî mə bá námá ngulal múúd wəŋgá mpimbə jé nda bwá dā ngulal múúd məlwəg ná. A bá yə nyə gwo nyádí bálá mpimbə dí, kú cweel nə gúl sá. Muud wəŋgə mə bá bwəma nə cwúnd kúl kuda nə fida í ngə gwó yí. A bá bwəma nə cwúnd jəŋgá, minkəŋkə mí wəéŋgəles nə Mwā Ncwəmbē bwá ngə dág. ¹¹ Buud bwá ngə kúd biin mpwoombú shí, kúd námá vuguli jé mpwoombú shí, bwá wíya námá máyigyé má jíná dé wá, yíle kuda í ngə sá bwo cwúnd yí í bá ngə bád kandəgə á kandəgə. Bwá bá yóla, nə mwásə nə bulú, kú nə wogá.» ¹² Í bá jii ja jəŋgə ná minkəŋkə mi búúd mí mpúg jísəw, bá buud bwá ngə baagula isá Zembî nyə á ci ná í bég yí, bwá ngə *búgula Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ngə ci jon dí ná: «Cilág sá má zé jaaw wo ga: Tééd kíkídíga, buud bwá é ngə yə bwá njúl buud ɔ Cwáməba wá, báá bwá má jəla. Haaw, mə Nkəŋkə Shíshim, mə ngə magula ná bwá má jəla, bwá má yowula nə iséy byán, nəcə misóólégú myán mí ngə

14:4 Yuá 10.4-5 **14:5** Iza 53.9; Sof 3.12-13 **14:6** Mat 24.14 **14:7** Sôm 146.6
14:8 17.2; 18.2 **14:9** 13.15 **14:10** 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mat 19.24; Sôm 11.6;
Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41 **14:11** 19.3; Iza 34.10 **14:12** 13.10 **14:13**
1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 **14:14** Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5;
24.30; Mis 1.9 **14:14** 1.7, 13

bę bwo.»

Bwá bá saag shí mishwun

14 Mə mú sə nyingə kənd mísh, mə mú dág nkúdú áfufumá, muud njúl nkúdú wəŋg dí, a ngə bęla nə Mwān mə múúd. Nyə á bə nə *túm gúmá lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágə bwə də saag *blé nə ndí yí mbwəd. 15 Ngwól *éngəles mú cúwo wú *Mpáánzə Zembí a ngə kām gwów-gwôw ngə ci nə muud nyə á bə a njúl nkúdú yé ná: «ŋwag báágə mäsaaɡ dwô wo sáágə shí, nəcé fwála lá mäsaaɡ mə wós, idúw í mú mingwíy.» 16 Muud nyə á bə a njúl nkúdú yé mú ŋwa báágə mäsaaɡ dé saag shí. 17 Ngwól éngəles mú cúwo wú Mpáánzə Zembí nyísə jon dí yí; nyə á bə námə nə báágə mäsaaɡ í njúl njəwá. 18 Ngwól éngəles mú wú álatâr dí; nyāŋ nyə á bə nə ŋkul məjwú nə kuda. A mú lás gwów-gwôw ci nə nyəŋg nyə á bə nə njəwá báágə mäsaaɡ yé ná: «ŋwag báágə mäsaaɡ dwô, wo kág shí, kə ngə sámb ikan í *vīnyə ngə sēŋg, í mə shīn tī.» 19 Éngəles mú ntāg ŋwa báágə mäsaaɡ dé. A mú kə shí, kə ngə sámb ikan í vīnyə nə ndé, kə də shwu məma faduga dí, kúl mpimbə mə Zembí í é nyām byo yí. 20 Faduga jəŋg í á bə, wo fwo wú ngwála kə bugád. Bwə á ka kə nyām byo wu. Í á ka bə, bwə ngə nyām ntáni,

məcií mə mú də júg nə júg júg júg, mə sá məma shwumb. Shwumb ní í á bád nə ndé kə wós cé mpu kabulí, í á ngə wô nə ndé kə jee wós ókilomáda mitəd milól*.

15

Okwaag-jumə zəŋgbá wā məzhúgúlā

1 Mə mú dág dúlúgá *shimbá í mə nyingə wós jonəd. Í á mpu bə ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bə, wəéngəles zəŋgbá bwə mbíd okwaag-jumə zəŋgbá wā məzhúgúlā, bəŋg Zembí mə bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

2 Mə mú dág gúl sá njúl nda məma māŋ, í ngə faan námə nda yēn, í ngə bə fulá nə kuda. Mə mú dág hí, buud bwə á bə ná, ŋkul nyāŋ í á ntə biin í ntə vugulí jé ntə námə tāŋ í ngə bwəma nə jínə dé wá, mə mú dág búúd bəŋg bwə tál məma māŋ məŋgúd, bwə mbíd ibínzhá Zembí nyə á yə bwo yí. 3 Bwə á ngə shil ŋwa mə Moyíz sóol məsáal mə Zembí, ŋwa wúsə námə ŋwa mə Mwā Ncwəmbə yí. Bwə á ngə ci ŋwa wəŋg dí ná:

Yé Cwamba wúsú Zembí á ŋkul nyēsh,
misóólúgá myô mísə mi ázəgá-dúg, mi á káámúg.
Məzhí wó də kyey má mäsə otútəlí,
mäsə məzhí mâ obúbələ,

14:19 19.15; Iza 63.1-6 * 14:20 Cilyá á yág wúsə nə «osūtād tóóshin nə mitəd mísaman». 15:1 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 15:2 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 15:3 4.11 15:3 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ŋwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14 15:4 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7

yé Njwû ngá jwú nà ikúl í cúgè
*Oyúden yé.

4 Yé Cwám̄ba,
zá jì nà ñkul sá mádúgá ná nyà
afúndáyé jíná dwô,
nyà ayáyé dwo gúmá yé.
Njì wo wá jì Zembî;
ikúl byêsh í bá zà,
zà kúd wo mampwoombá shí,
nàcé wóó sámbúlà wó dū cìgal
mílású yí í á má nyîn.

5 Mā mūsā nyingā känd
mísh, mā mú dág Mpáánzà má
juw jon dí, í njúl banda í dū
lwó ná Zembî jisà búúd bē dí
yí. 6 Wéngales zangbá bwá
mú wú cínōng cwû, wéngales
bwá á bā ná bwá zá jág jugushi
shí nà okwaag-jumā zangbá
wá. Mimbwéédí myāñ mí á
bā leedyá nà fwámé lē* njúl
ñkí jág fumā, ñkí ñkənāwa;
bwá á bā bwá má fif mífwanjé
mí or míkugūd. 7 Mikuwó
mí isá mínñ míni, gúl í mú yā
wéngales zangbá óni ikwôw
zangbá. Ikwôw byōng í njúl
síyá nà or, í njúl lwándúlá
nà mpimbā má Zembî ná
cwóó, Zembî ngā cugā kandugā
kandugā yé. 8 Yíle í mú bídugi
*Mpáánzà Zembî ná ñkáá; ná
ndéé, kú nà muud mā bá nà
ñkul nyíi Mpáánzà té ní wēsh,
kā wóós ja wéngales zangbá
bwá bá shîn ntāma shí nà
okwaag-jumā zangbá yí.

16

Ikwôw zangbá

1 Mā mú gwág dúl kál í
ngá zhu *Mpáánzà Zembî, í
ngá ci nà *wéngales zangbá
nà ñkulú ná: «Kágá nà ikwôw
zangbá bísá nà mpimbā má
Zembî ini, bi kág shwu shí
nyêsh».

2 Engales ashúshwóógú mú
kā nà jé kwôw kā shwu shí.
Buud bwá á bā nà mēyigýé
má biin, bwá á ngā kúd
vuguli jé mampwoombá shí
wá, dúlágá váál mbíya cey-
cey ígúságá í mú shwiy bwo
nyúúlúd.

3 Engales ábēē mú kā nà jé
kwôw kā shwu māñ. Májúwó
má māñ mā mú bā mácii
mácii nda bwá amā gwú múúd
cínōng, ocúdú bēsh bwá ngá
cugā māñ wá bwá mú shîn yā.

4 Engales aléel mú kā nà jé
kwôw kā shwu míngwázó nà
māncwunūd, myêsh mí mú bā
mácii mácii. 5 Mā mú gwág
*éngales mā jwú nà māncúwó
yé má ci nà Zembî ná:

Wo wá jì bāle bā Zembî,
wo Zembî jisá yé, wo
nyōng wo á bwey bā
yé;

wo jì tútəlí nà váál wó má cìgal
mílású ní.

6 Nàcé bwá á gwú minjēñkē mi
búúd myô nà *buud o
mícúndá bwô,

sā jōng wá wó mā sá ná bwá
ngúlug mácii yí.

Sóólúgá wōng í kwagá nà
bwo.

15:5 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 15:6 1.13; Dan 10.5 * 15:6 lē: Jisà dúl váál
káándó ájujaambawô, nà lálúla kus. 15:7 4.6; 14.10; 16.1 15:8 MmN 40.34-35;
Iza 6.4; Eze 44.4 16:1 15.1; Sôm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 16:2 13.15; MmN
9.10 16:3 8.8; MmN 7.17-21; Sôm 78.44 16:6 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43;
Sôm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 16:7 15.3

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ngə zhu *alatâr dí, í ngə ci ná: «Haaw! Yé Cwám̄ba wúsú Zembî á ŋkul nyêsh, sémbyé wó də sám̄b búúd milású yí wúsə búbálé nə tútəlî.»

⁸ Engəles ányina mú kə nə jé kwôw kə shwu jwówúd. Jwów mú lág ŋkul ná í jígálúg buud nə kuda jé. ⁹ Yáág yáág gún̄ kuda mú jígal bwo. Bwé mú ngə lás nə Zembî bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwé yida ban ná bwé acéndé kuú njəond yə Zembî gúmá.

¹⁰ Engəles atána mú kə nə jé kwôw kə shwu *caangé mə biin dî. Yídúgú í mú shwiy nyádí faan dí ná ŋkwed, məcəy mə mú bii búúd váál á nə muud ngə kwagulə jûm. ¹¹ Bwé mú ngə lás nə Zembî á gwôw *bwaasúlə mpu nəcé məcəy nə mǝfǝŋ bwé á bə nə ndí má. Nji, bwé nda bíd bów-bôw mísóólúgú myán̄.

¹² Engəles ásamana mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ngwəǝ bwé jów nə Ifrât yí. Ngwəǝ í mú yísh shú ná micî myâ kóómb̄ jwôw í də cúwo yí mí bág bə nə zhí. ¹³ Mə mú dág bów-bôw mǝshǝshim mǝlól mí mə wóós íí, wúga wú ŋkəondú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndé á ibəmb̄ mpu dî. Bów-bôw mǝshǝshim myəəŋg mí á bə námə nda mikwón̄. ¹⁴ Jísə mǝshǝshim mí mǝjamb̄

mí ngə sá isâ í ntə búúd ŋkul yí. Mí də kə micî myâ shí ga nyêsh dí, kə də sɛɛŋg bwo shú ná bwé bág sá lúmbúlí məma jwów bwé də jôw ná jwów mə Zembî á ŋkul nyêsh yí.

¹⁵ Cwám̄ba ngə ci ná: «Dugí, mə bá zə nda júwâl. Muud ngə ji ŋkasə a ngə baagulə mimb-wéedí myé ná a kú bá kyey shushwáás ŋwa shwôn yé, ny-wáá mə jəla.» ¹⁶ Mishishim míni mí mú sɛɛŋg micî kál bwé də jôw heburə dí ná Ar-magəðŋ yí.

¹⁷ Engəles ázan̄gbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ngúlúd. Dúl kál í mú wú caangé mə Zembî dí zə cúwo Mpáanzə Zembî, í mú ci ná: «Í mə bə.» ¹⁸ Minjəs mí mú dagəwa, mǝjun̄ gwíḡ, ŋkəl mpú kə saal, shí jág ntaŋəsə váál í afwóyɛ bwele ntaŋəsə té búúd bwé á ji shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ngwála ánúní mú bóóg mǝŋkəw mǝlól. Ikúl ishús mǝŋgwála myán̄ mí mú bwíl. Zembî mú kənd mǝsh məma ngwála á *Babilon, a mú yə ngwála wəəŋgú kwôw nə mpimbə jé í ó də musula nda mǝlwəg. ²⁰ Í mú ka zə bə, mǝŋkwamə mēsh shîn wɛɛnz̄h, mimbún̄ myēsh shîn jimb. ²¹ Yáág-yáág mǝtálumu mə mú ngə wú jon̄ dí ngə zə kadəwa buud nyúúlúd, búgú mǝtálumu ngwúd jee jilə okílo mǝwûm mǝn̄. Buud bwé mú yida *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé kwaag-

16:9 9.20-21; 16.11, 21 **16:10** 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 **16:12** Iza 11.15; 44.27; 46.11 **16:13** 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 **16:14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbúlí: 19.11-21 **16:15** 3.3, 18 **16:17** 16.1; Iza 66.6 **16:18** 4.5; 6.12-13 **16:19** 14.10; 18.2 **16:21** 11.19; 16.9

jumə á mətáləmu ni nyə á
nyaan ntə mínji.

17

*Babilon mə bá bwəma nə
intúgúlí*

¹ Nə ndeé, *wəəngəles
zaŋgbá bwə á bə nə ikwōw
zaŋgbá wá, ŋgwūd a cínəŋg
mú zə ci nə mə ná: «Zaá,
mə zəg lwó wo intúgúlí í
bá bii mbyóóŋg múdá í á
mə kwambələ jiya mpədúgá
mishwū ni yí. ² Nyədí wə mící
myā shí mí á wusə mənyúul
jaŋga dí yé; buud ɔ shí bwə á
fudə nə jaŋga dé nda bwə də
fudə nə məlwəg ná.»

³ Engəles éne mú kə nə *jîm
jâm nyúl shí a shwéeshád. Mə
mú dóg ŋgwól múdá njúl gúl
biin dî, biin í njúl títiî nda
kəɔ. Biin ni í á bə nə mínə mə
*bwaasələ mpu cilyá nyúul
nyêsh, nyə nə milúú zaŋgbá
nə mələag wûm. ⁴ Mudá
wəəŋgú mimbwéedí myé mí á
bə, míl tí nda məcíí, míl tí nda
kəɔ. Nyə á bə nə misəŋgá nə
oŋkaaw bwə njúl síyá nə or,
nə ijimá í məkwoógú, bóólúgá
síyá nə kwóógú álal-kus bwə
də jôw nə pêrlə yí. Nyə á bə nə
bálá mbwəd, í njúl námə síyá
nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé
á lwaagəwo lwaagəwo isâ í
jaŋga dé. ⁵ Dúl jínə lú *ndimba í
á bə nyə cilyá mpwóómbád ná:
«*Babilon anánî, budá ɔ jaŋga
nyəəŋgú wāŋ,
nyəəŋgú á dana dana isâ yā
shí ndon.»

⁶ Mə mú dóg múdá wəəŋg nə
fud nda fud məlwəg. Í á bə
nyə fud ná nyə á ŋgul məcíí mə
mínkəŋkə mi búúd nə məcíí
mə búúd bwə á gwúyow nəcé
Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja mə á
dóg nyə yí. ⁷ Engəles mú ci nə
mə ná: «Wo káam jí na? Mə
é bágulə wo ndimba mə múdá
éne, tɔɔ ndimba mə biin í ŋgə
ŋkəny nyə ni, biin jí nə milúú
zaŋgbá nə mələag wûm ni.

⁸ «Biin wó amə dóg ni í á shí
bə, í cúgé ná. Í bá bád wú bí
ncímə dí kə kúl í bá kə jəɣ yí. Nə
ndeé, buud ɔ shí bwə bá káam
ja bwə bá nyingə dóg biin ni
yí, bwə bá káam nəcé í á shí
bə, í cúgé ná, nji í bá nyingə
nyîn. Buud ɔ shí bwə bá káam
óni, í bá bə bəəŋg mínə mə cúgé
mícilyá kálaad dí wá; nəcé tééd
námə ja Zembî nyə a fwə shí
nə gwów yí, mínə mə bwey bə
mícilyá kálaad á cug dí.

⁹ «Í jî wa ná muud
wambúlég isâ nə fug. Milúú
zaŋgbá wó dóg míni, jisə
mimbán zaŋgbá kúl múdá
éne mə kə ji yí; jisə námə
mící zaŋgbá. ¹⁰ Mící zaŋgbá
myəəŋg dí, mítóon mí cúgé
ná mící, ŋgwūd wusə, ŋgwūd
í afwóyé zə. Ja wāŋ í bá zə
yí, í bá zə ji nji fúfwálá cíg-
cíg. ¹¹ Biin í á fwo bə, í cúgé
ná nyingə bə ni, gwáméfwó
jisə cí á mwəəmb. Bənnə micí
zaŋgbá wə búsá; a ŋgə námə kə
kúl á kə jəɣ yí. ¹² Mələag wûm
wo amə dóg mənî məsə micí

17:1 Zhe 51.13

17:2 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4

17:3 biin: 13.1-2

17:4 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13

17:5 Zhe 2.20; Ozê 1.2

17:6 16.6

17:7

13.1-2 17:8 13.3 kálaad: 3.5

17:9 13.18

17:12 Dan 7.7, 24

wûm. Myân mí afwóyé ná bæ ná mæfaan má íjwûga; nji, bânêñ biin bwá é jwú nji wæla ngwûd. ¹³ Micî myœng myêsh mísæ ná tédúgá ngwûd, ná mí yé biin mpífá nyân ná ñkul ijwûga nyân. ¹⁴ Myêsh mí é lumbuli ná Mwâ Ncwæmbæ, nji Mwâ Ncwæmbæ nyæ e cú bwo. Næcé nywáá jisæ Cwámba míl mícwámba myêsh mí ngé gwôç yí, Cí í jwú ná micî myêsh yí. Bânêñ buud nyæ á má jôw wá, bwá wá bwá bá cú micî myœng. Næcé nyæ a féêsh buud nyæ á jôw wá, básæ nyæ wæabúgúlág.»

¹⁵ Engæles mú nyingæ ci ná mæ ná: «Mishwû wo áma dúg mbyóóng múdá má kwambulæ jiya mpédúgá míni, jisæ ikûl, ná mænjkumbæ mæ búúd, ná il-won, ná mækâl. ¹⁶ Mælaag wûm wo áma dúg mæni bânêñ biin bwá bá fam mbyóóng múdá, bwá déég nyæ isâ byé byêsh, a lúg shushwáás, bwá bá céég dæ nyæ ifúndá ná ndéé jígal nyæ kudad. ¹⁷ Bwá bá sá ntó næcé Zembî nyæ a wá bwo nji yéêsh ngwûd lúúd, nji ná bwá sáág sâ nyæ Zembî ngé jii yí; ná bêsh bwá tówúg cún ná bwá yé biin icî byân, a bálænúgí ná dí ná ndéé kæ wós s ja isâ Zembî nyæ á ci yí í bá bwæma yí.

¹⁸ «Ná ndéé, mudá wo áma dúg éne, nyæ wé ngwála ánúní

í ngé jwú ná micî myâ shí ga myêsh yí.»

18

Babilon má bwîl

¹ Ja má má shîn dúg mbyóóng múdá ni yí, mæ mú dúg ngwól *éngæles ngé shulæ wú gwôw ná yáág-yáág ñkûl ijwûga. Milwaná myé mí mú kwan shí nyêsh ná ngáñ. ² A mú kím gwôw-gwôw ná:

*Babilon má bwîl,
ngwála í á dæ jwôç ni í má bwîl.
Í músæ jiya májamb.

Í músæ, mimbii mí íbów-bôw í míshíshim myêsh kæ ji cínœng,
mimbii mí íbów-bôw í ínunú í ádædanâ byêsh kæ ji cínœng*.

³ Í músæ ntó næcé ikûl í cúgé *Oyúden yí byêsh

í á nyíngula jaŋga déd
nda bwá dæ nyíngula íngulæga dí ná†.

Micî myâ shí mí á wusæ mænyúul jaŋga dí ná nyæ,

buud bwá á dæ kusha kúm shí ndon wá,

bwá á bíg ná yáág-yáág tœm yé ásç mísh.

⁴ Mæ mú gwág dúl kál má ci jon dí ná:

Buud bâm, wúgá ngwála nííd,
bi bág kú nyíi *mísám myéd,
ókwaag-jumæ bwá jálá ná bii nyæ wá

17:14 19.16, 19; Mbá 10.17; Sôm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15 **17:15** 17.1 **17:16** 17.2; 18.8; Læv 21.9; Eze 23.29; Ozê 2.5 **17:17** 17.13 **18:1** Iza 13; 47; Eze 27

18:2 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * **18:2** Míl mícilyá mí ayág mí ngæ ci ná «mimbii mí íbów-bôw í ínunú myêsh kæ ji cínœng, mimbii mí íbów-bôw í ócúdí í ádædanâ kæ ji cínœng. **18:3** 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze

27.22-23, 33 † **18:3** Ntó má ká ná jaŋga dé í á má gwáílya íkûl í cúgé Oyúden yí.

18:4 Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17

bwá á bá námá bii bî.

⁵ Nacé misám myé mí má
bágawo mákú mækú kə
wós jon dí,

Zembî má kənd mísh ólíníngî
bêsh wā ngwála níd.

⁶ Ságá nyə nda nyə á ngə sá
bóól ná.

Sā nyə á jugəshi muud nə ndí
ja ngwūd yí,

jugəshigá nyə nə gwo ija ibá.

Bálá nyə á ngulal buud nə ndí
ja ngwūd yí,

bí ngulal nyə nə gwo ija ibá.

⁷ Bímbí nyə á dū bəgəwa nə isâ
í gúmə byé nə təəm yé
ásó mísh yí,

télúgá nyə cwúnd dí bímbí
dəəng,

bí jil nyə mántágula dí bímbí
dəəng.

Nacé a ngə ci na lámád ná: «Mə
njul caangəd nda wúl
cí múdá,

mə cugé kúsə, mə abulé bwele
bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ngə téduga ntó ná,
okwaag-jumə Zembî
nyə á bwey kwəməsa
nyə wá

bwá bá zə káda nyə jwəw
ngwūd. Í bá bə:

nə shwiy, nə məcey má shwiy,
nə zha;

kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nacé Zembî Cwamba, muud
má sámə nyə míləsú yé
jisə nkácid.

⁹ Micî myâ shí myêsh bənónj
bwá á wusə mənýúul janğa dí
nə təəm ásó mísh dí myá, mí
bá jii mýyê, mí bí mábhwé bəd

dí† shú déd ja bwá bá dúg yíle
í ngə kə gwów ná a ngə jígə
yí. ¹⁰ Bwá bá fúndə ná bwá
ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí,
bwá dū tōw shwóg-shwóg ka
dū ci ná:

Nkwéé, nkú məma ngwála á
Babilon e!

Nkú ngwála ínkácid ga e!

Sémbyé míləsú wô í má shîn
námə nji wəla ngwúdú!

¹¹ Buud bwá dū kusha kúm
shí ndon wá ngə jii nyə nda
bwá dū jii mbimbə ná, nacé kú
ná nə muud mə kúsə zhwog
kúm básə nə ndí yí. ¹² Zhwog
kúm dəəng dúsə, nə or, nə
kwóógú bwá dū lúlə *mwaanê
nə ndí yí, nə ijimá í məkwoógú,
nə kwóógú álal-kus bwá dú jōw
né pērlə yí, nə fwámé lēš, nə
mikáándə mí atítíi nda məcíi,
nə káándə nyanğá bwá dú jōw
né suwá yí, nə myá otítíi nda
kəş, nə məváál má ílí mēsh
má anywa məcud, nə isâ bwá
dū sá nə mimbari mi zhwóg
yí, nə byəəng bwá cáág nə
jəjə ílí, nə fwámé nkwánz, nə
dúl váál nkwánz námə yí, nə
dúl váál kwóógú álal-kus yí.

¹³ Kúm dəəng dúsə námə: nə
fuláwa məwúdə bwá jōw nə
sinamôn yé, nə mósól məwúdə
má anywa fwə, nə olabínda, nə
mósól məkúl má líi bwá dū jōw
né *mîr má, nə dúl váál áshub
ánywa məcud, nə məlwəg, nə
məwúdə, nə minğug, nə *blé,
nə iwoo í anánî, nə itōw, nə
íkabalí, nə omətúwa íkabalí í

18:5 Mat 18.20

18:6 Sôm 137.8; Zhe 50.29

18:7 Iza 47.8-9

18:8 17.16

18:9 Eze 26.16-17; 27.30-35

† 18:9 Təduwa.

18:12 Eze 27.12-24

§ 18:12

lê: Jisə dúl váál káándə ájujaambəwə, nə lálulé kus.
nda kúm.

* 18:13 Dū kusha ícug i búúnd

du julə yí, nə mikwám, nə icug
i búúd*.

¹⁴ Jəjə ísâ lâm wô í á du cœl yí í
músə wo cé jon.

Nə tœm ásə mísh, nə isâ í
əŋkəŋkənwâ, í má wú
wo mábwád.

Byêsh íni, muud nyə abúle ná
nyingə kwey byo.

¹⁵ Buud bwə á kusha kúm
dœŋgú bíg nə dwo wá bwə
bá fúndə ná bwə ashíshé kúl
á jí cwúnd dí yí, bwə bá tâw
shwóg-shwóg ka ŋgə jii nyə
nda bwə du jii mbimbə ná.

¹⁶ Bwə bá ŋgə ci ná:

Ŋkwée, ŋkú məma ŋgwála á
Babilon e!

Ŋgwála ni í á du bə nə fwámé
lê!

Mikáándə myé mí á də bə, míl
tí nda məcíí, míl tí nda
kəp.

Ŋgwála ni í á du bə nə or nə
ijimé í mákwóógú,

nə məkwoógú mé álal-kus bwə
du jəw ná pərlə yí!

¹⁷ Bímbí lá kúm dœŋg dēsh
wə mé jimb nji wəla
ŋgwúdú ga?

Nə omása bwə jwú nə ititíma
wá, nə buud bwə jáánd ítitíma
byœŋg dí wá, nə odəgulo-
shwœŋgə bwə júlə ítitíma wá,
nə buud bēsh bwə ŋgə bə nə
mənywa mən wá, bēsh bwə
á du gwaa tâw, ¹⁸ du dúg yíle
májígə mə ŋgwála, bwə ka
du kím ná: «Wáyé ŋgwála í
á bwele bə nda jə-jə ŋgwála
ga yí?» ¹⁹ Bwə á ka du shwu
mifumbyá mílúúd, bwə ŋgə
jii, bwə ŋgə tədəwa, bwə ŋgə

jii nda bwə du jii mbimbə ná,
bwə ŋgə kím ŋkwiimbyé ó
shwiy ná:

Ŋkwée, ŋkú məma ŋgwála á
Babilon ey!

Ŋgwála í á sá ná buud básə nə
ititíma mən wá

bēsh bwə bígúg nə kúm dé yí!

Wə ó má bānda lúg cwúnd nji
wəla ŋgwúdú ga?

²⁰ O yé búúd bí jon dí wá,
gwágúgə məshusəg nə
ŋgwála ni cīmúlə!

Tœ bí minkəŋkə mi búúd,
nə *buud ɔ lwámá,
nə bí *buud ɔ
mícúndə, gwágúgə
námə məshusəg.

Nəcə, ja Zembí mé sámb Ba-
bilon ləsú yé tátəlí ni, a
má kunda bí.

²¹ Ná ndéé, gúl ŋkácíd
éŋgəles mú ŋkēny dúl məma
kwóógú†, a mú wāŋgulə wusə
dwo mən nə ŋkulú, nyə ná:

Ntúni wə sə mé bá wāŋgulə
wusə Babilon yé, nə
ŋkulú,

məma ŋgwála ni í abúlé ná
nyingə bwele nyín.

²² Nə məkál mé íbínzhá,
nə məkál mé óseye isəsa
nə məkál mé ílúlwón í ábulya
məkál,

nə məkál mə mícwôn íí,
ŋgwúd nə ŋgwúd í abúle ná
gwíg wódí.

Tœ muud mə sá gúl séy
mábwə yé,

tœ ncíndə ná bwə ŋgə kwaag
ifwán í abúlé ná námə
bə.

18:15 Iza 47.15; Eze 27.36

18:16 17.4

18:18 Eze 27.28-34

18:20 12.12;

Zhe 51.48

18:21 Zhe 51.63-64

†

18:21 Kwóógú dœŋg í njúl nda məkwoógú
bwə á du kwaag ifwán cínəŋg yág má.

18:22 Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13

23 Í bá bə, kú ná nə tɔɔ
ɪŋgúŋgəŋ nə lámba dúsə
njidá,

kú ná gwáduga tɔɔ məshusug
mâ ná ncwámá bá sás
bwə ŋgə kúnɔw bəya.

Í bá bə ntó nəcə okusha ɔ kúm
bwó wá bwə á bul bə,
wo á shiig ikúl í cúgé Oyúden
yí byêsh

nə misóólúgú mí jamb wo á du
sá myá.

24 Wo wá jí nə mpwene shwiɣ
mə búúd ɔ mícúndá nə
mɪŋkɛŋkɛ mi búúd,

tɔɔ bóólúgá bəsh bwə á cígalɔw
məcún shí nyêsh dí wá.

19

Mingwa mi gúmá jonɔd

1 Ja ísâ íní í mə shîn yí,
mə mú gwág nda kúdə zhwog
buud bwə ŋgə kím jon dí, bwə
ŋgə ci ná:

*Alelúya! Zembî wúsú wə mə
du cug búúd,

milwanə nə mpífə bísə Zembî
wúsú ísâ byé,

2 nəcə á du cígal mílású tátəlí ná
jələ.

A mə sámɔ lésú mə məma
mbyóóŋg múdá

í á ŋgə ntáma shí nə janga yí,
a mə kunda ósól ɔ məsáal bé,
a mə yá nə mbyóóŋg múdá í á
gwú bwo yí.

3 Bwə mú ci ja ábɛɛ ná:

Alelúya! Yíle jé í ŋgə kə gwôw
kandugə á kandugə.

4 Ocúmbá buud məwúm
mábá nə ónɔ bənɔŋ mikuwó
mí ísâ mínɔ bwə mú kúd
mámpwoombá shí, yə Zembî
muud njúl caaŋgád yé gúmá,
bwə ŋgə ci ná: «Amén!
*Alelúya!»

Zaŋ bá mə Mwâ Ncwəmbɛ

5 Dúl kál í mú wú *caaŋgá
mə Zembî ná:

Bí bəsh ósól ɔ məsáal ó Zembî
wúsú,

bí ŋgə gwɔɔ nyə wá,
ozhizhe ɔ búúd nə fwámé
búúd, ságúságá nyə.

6 Mə músə gwág dúl kál nda
kúdə zhwog buud bwə ŋgə
kím, nda məjúwó mə mpəŋ
mə ŋgə shwo, nda məma ŋkəl
mpú ŋgə saal; kál dɔɔŋg í á ŋgə
ci ná:

Alelúya! Zembî Cwámɔ,
Zembî á ŋkul nyêsh mə
ŋwa ijwúga byé.

7 Sá gwágúgá məshusug, sá
kɔɔs, sá yə nyə gúmá,
nəcə zaŋ bâ mə Mwâ
Ncwəmbɛ í zə sɪy,
mudá á zə bá yé mə shîn
kwəməsa.

8 Bwə mə yə nyə káándá í njúl
fwámé lɛ*

í ŋgə fumə məfumə mə
əŋkəŋkənwá.

Fwámé lɛ wɔɔŋg wá misóólúgú
myâ tátəlí mɪŋkɛŋkɛ mi búúd
mí á ŋgə sá myá.

9 Engəles mú ci nə mə ná:
«Ciləg ná: Buud bwə mə jówɔw
nə bwə zəg də dína bâ mə

18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 18:24 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8

19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 19:3 Yíle: 14.11;

Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48 19:5 11.18; Sôm 22.25; 115.13; 134.1;

135.1 19:6 11.17; 14.2; Sôm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 19:7 21.2 19:8 6.11

* 19:8 lɛ: Jisə dúl váál káándá ájujaambuwó, nə lalələ kus. 19:9 14.12; Iza 25.6;

Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obábálé é íciyá: 21.5; 22.6

Mwâ Ncwambe wá, báá bwá má jala.» A mú nyinge ci ná: «Obúbálé ó íciyá ó Zembî wá óni.» ¹⁰ Ja á má ci ná mē ntāni yí, mē mú wusē nyúúl nyádí shí mēkuú mbúbudí ná má yē nyē gúmá. Nyē ntāg nē mē ná: «Mbô! Kú beeg sá ntāni! Mē jī muud gwoong wān ná shē ngē sēy sēy ngwūd, bīnōŋ omīnyōŋū bwô bwá ngē bwiing lāŋ má Yésus wá. Yidagú yē Zembî gúmá! Obúbálé shē ngē bwiing shú má Yésus wá bwá ngē zhu sá nyéméfwó nyē a ci yíid.»

Nda Krîst mē bá nyinge zē ná

¹¹ Mē mú dūg joŋ ná bagó, wo dūg kabulí áfufumē, muud njúl gwo gwôw; bwá dūgá jōw múúd wōong ná Abúgē nē Afwámē. Nyē wá má dē cīgal mīlāsú ótútəlí dī, dē námá lumbulí dōómb ótútəlí dī. ¹² A jī nē mīsh mē ngē lwenya nda mingwiile, a mbíd ncúlyá mitūm mī ícī lúúd. Jíná dé dūsē cilyá váál múúd shús cūgé nē ŋkul lō yí, nji nyéméfwó. ¹³ Kúúd á jī nē ndí nyúúl dī yí jīsē nē mēcií ná lwob. Jíná dé wá Ciyá má Zembî. ¹⁴ Misámbá mī dōómb mīsá joŋ dī myá mī á ngē bē nyē, bēsh bwá njúl íkabulí í áfufumē dī, bwá mbid mimbwéedí mī fwámé lē, a njúl ŋkí fumē, fúbán ná fwō-fwō. ¹⁵ Nyē á bē nē wál-wál kafwele í ngē cúwo nyē mpu dī ná a zé cugal

íkúl í cūgé *Oyúden yí. A bá fála byo nē ŋkúd, a nyām bwo nda bwá dē nyām ísā faduga dī ná, lwólē ná mpimbē má Zembî Ankul-nyēsh í má bul yáág. ¹⁶ A jī nē cilyá nyádí kúúd dī nē nyádí jwu dī ná:

Cí í jwú nē micí myēsh yí,
Cwám̄ba mīl mīcwám̄ba
myēsh mī ngē gwōŋ yí.

¹⁷ Mē mú dūg ngwól *éngales tál jwówúd tútəlí. A mú kīm gwów-gwów ci nē inunú byēsh yā gwów ná: Zágá! Sēengyagá bī zág mēma dīna má Zembî dī, ¹⁸ zē dē. Bī mē zē dē mīshwun mī mīcī, nē mīshwun mī ójwú-buud nē ozimbī wā gwów-gwów, nē mīshwun mī íkabulí nē buud bwá ngē kyey nē byo wá, buud bēsh, tō ofulí tō mikwám, tō ozhizhe o búúd tō fwámé búúd.

¹⁹ Mē mú dūg biin bēnōŋ micí myā shí nē misámbá mī dōómb myāŋ bwá má sēengya ná bwá zé lumbulí nē Muud njúl kabulí áfufumē dī yē bēnōŋ bē ózimbi.

²⁰ Bwá mú ntāg bīi biin, bīi námá *múúd micúndá á ibāmb, nyē muud nyē á dē shīg buud nē mēma *māshimbá nyē á dē sá mīsh má biin dī yí. Buud nyē á dē shīg wá bwá wá bwá á dē magulē ná bwá wág bwo mēyigye má biin, bwá dē kúd vugulí jē mēmpwoombú shí wá. Bwá mú wusē biin bá *muud micúndá á ibāmb

19:10 6.9; 22.8-9 **19:11** 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 **19:12** 1.14-15; 2.17 **19:13** Iza 63.1-6 **19:13** Yuá 1.1 **19:14** 6.2-8, 11 **19:15** 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 **19:16** 17.14 **19:17** Eze 39.4-5, 17-19 **19:18** 13.16 **19:19** 17.12-14; Sôm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 **19:20** 13.1-2, 13, 15 fidē: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33

cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ngə bəmb.
²¹ Kafwɛɛ í á ngə cúwo muud kabulí áfufumə mpud yí, í mú gwú bósólágá bēsh. Inunú byēsh í mú də míshwun myán nə ndéé jilə.

20

Ijwûga tâŋ mimbú tóóshin

¹ Ja ísâ íni í má shîn bə ntáni yí, mə mú dág ngwól *éngəles ngə shulə wú gwôw a mbíd juwuga bí ncímə nə məma kwoolú íŋkwánz. ² A mú mamusə bii ŋkəondú éne, nywâ a yág jísá Njwú məjamb yé wəŋgá, nyə *Sátan, a mú wóolə nyə mənəkəda; a bá ji mənəkəda məŋg dí mimbú tóóshin. ³ A mú wusə nyə bí ncímə dí nə ndéé a fad mpumbé, wá máyigyé ŋgunəd. Nyə á fad ŋkəondú éne ntáni ná a jíg kú ná nyingə ngə shiig ikúl í cúgé *Oyúden yí, kə wós ja mimbú tóóshin mí bá shîn yí. Ja mimbú myəŋg mí bá shîn yí, í bá jii ná bwə bídag nyə fúfwálá.

⁴ Mə mú dág ícaangá, buud bwə mú zə ji ícaangá byəŋgúd. Zembî mú yə bwo ŋkul ná bwə ngəg nə sámb milésú. Mə mú námə dág *míshíshim mi búúd bwə á cígow məcún wá. Bwə á cígow məcún nəcé bwə á wá cug jáŋ ngələ bwaagulə lán mə Yésus dî, nə ngələ bwiŋg Milésú mí Zembî wá; bəŋg

bwə áshigé kúd tə biin tə vuguli jé məmpwoombú shí wá, bwə áshigé wíya máyigyé ŋkí mpwóómbád ŋkí mbwád wá. Buud bəŋg bwə mú gwúm ná ndéé bənŋ *Kříst bwə mú bə nə ijwûga tâŋ mimbú tóóshin. ⁵ Mílúgá mímbimbə mí áshigé fwo gwúm té mimbú tóóshin mí áshigé fwo shîn yí. Buud bwə á gwúm bənŋ Yésus zə bə nə ijwûga tâŋ mimbú tóóshin wá, gwúmúlə áshúshwóógú wáni. ⁶ Buud bwə gwúm gwúmúlə áshúshwóógú wá bwə má jəla, báá búsə mīŋkēŋkē mi búúd. Shwiy ábēé í ábúlé ná kúnya nə bwo, bənŋ Kříst bwə bá yida bə nə ijwûga tâŋ mimbú tóóshin.

⁷ Ja mimbú tóóshin mí bá shîn yí, bwə bá yíl Sátan mímbwugəd, ⁸ a mú bá cúwo tóón kə ngə shiig ikúl í cúgé Oyúden yí məkug mə shí mánŋ dî, ntó ji ná Gəg nə Magəg*; kə ngə shiig bwo ná ndéé bwə mú sēŋgya ŋkí bulya nda shē nyísá mən yí, nə bwə sá dósmb.

⁹ Bwə á ka mpyáánz shí nyēsh, bwə lyə ngwála Zembî mə céel yí, kúl bag dé dúsə yí, lyə wə ná kyesh. Nji, kuda í á wu jon dí zə cumbal jígal bwo. ¹⁰ Nə ndéé Njwú məjamb nyə á ngə shiig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dî, kúl biin bá *muud micúndə á ibəmb búsə yí. Kuda í bá

20:1 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 **20:2** 12.3, 9 **20:4** 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 **20:6** 1.6; 2.11 **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * **20:8** Gəg nə Magəg: Ntáni wə múúd micúndə Eze 38.2 nyə á jəw buud bwə ngə lúmbulí nə kúl mə Zembî wá yé. Wo ji nə ŋkul dág gwo Eze 38 nə 39 dí. **20:9** Ilj 2; 2Oj 1.10, 12; Sôm 78.68; Eze 38.22; 39.6 **20:10** 19.20

tál bwo cwúnd dí kandugə á kandugə.

Sémbyé milású aməzhúgúlá

¹¹ Mə músə ka dóg məma *caangə áfufumə, muud njúl cínəng. Shí nə gwów í mú wəenzh wú múúd wəəng míšúd, í jimb kú ná nyingə bə. ¹² Mə mú dóg búúd bwə á yə wá, tə ozhizhe ɔ búúd, tə fwámé búúd, bwə tál otátəlí mpwóombú caangəd. Okálad bwə músə bényəw. Mpúsə búni, bwə mú nyingə bəny ngwólúgá íshús, nyān njúl kálad á cəg. Zembí mú ngə sám b buud bwə á yə wá milású, ngə bə mísóólúgú myān. ¹³ Bəəng búúd bwə á yə mán wá, mán mə mú nying bwo, shwiy nə ban mínjím í mú námə nying bán. Zembí mú ngə sám b muud yēsh milású, ngə bə misóólúgú myé. ¹⁴ Bwə mú wusə shwiy nə ban mínjím bí kudad: shwiy ábēé wə wusəwúlə bí kuda dí. ¹⁵ Muud yēsh jíná í á bə kú nyīn kálad á cəg dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Ná ndéé, mə á ka dóg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí áshúshwóógú í á shí jimb, tə

mān, mə kú ná nyingə bə. ² Mə mú dóg Yurásəlem ágúgwáan, nkēnkē ngwála ngə shulə wú gwów wə Zembí. Í á bə í mə shīn cwə nyūul nda mudá mə kwisha ná a ké bəya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ngə wú *caangə mə Zembí dí, í ngə ci nə nkulú ná: «Zembí bənōn buud banda dān wəga. Zembí mə zə ji búúd dí, buud bwə músə bə búúd bē, nye ntāg Zembí wān. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwə ábúlé ná bwēle də yə, bwə kú ná bwēle də sá mēshwiy, kú ná bwēle jug nə məcəy. Isā í acwúlú í á mə cə.»

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo mə dóg í? Mə ngə sá isā byēsh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Cilág isā íni, nəcé iciyá byām bísə í abúgúlág, bísə obúbálé.» ⁶ A mú námə ci nə mə ná: «Í mə bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*. Mə ji Mətéédulé, mə Məshíné. Muud ngə gwág shwáásúlə miná yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwuŋ á cəg, a ngul mwo ashwā. ⁷ Muud yēsh mə bá ntə yé, dé kəw mə bá yə nyə wāni, mə ka námə bá bə Zembí yé, nye bə mwān waamə. ⁸ Buud bwə júl mányūul fúndə cúwúlí wá bān í, nə buud bwə á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə

20:11 5.7; 6.14; 21.1; Sôm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 **20:12** MmN 32.32 **20:14** 20.10; 1Kr 15.26 shwiy ábēé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obúbálé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * **21:6** Ikaŋgá íbá íni bísə, nə kaŋgá áshúshwóógú nə aməzhúgúlá yā kál lú gurêk. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27

bɔɔŋg bwá á má sá icɔg ɲkí dana mísh má Zembî dí wá, nɔ ogwúl ɔ búúd íí, nɔ buud ó jaŋga, nɔ buud ó ncidə, nɔ buud bwá ɲgə yə ozembî wâ yadúg gúmə wá, nɔ minjínjɔ́, búni bēsh bwá bá shúgula ɲi bí kuda nɔ fidə dí, shwiy ábɛɛ wóni.»

Yurúsalem ágúgwáan

⁹ Ná ndɛé, wáɛŋgəles zangbá bwá á bə bwá mbíd ikwôw zangbá lwándúlá nɔ okwaag-jumə zangbá wâ məzhúgúlá wá, ɲgwól á cínɔŋgú mú zə lás nɔ mə ná: «Zaá, mə zág lwágulə wo mudá má zə béya yé, mudá mə Mwā Ncwəmbɛ.»

¹⁰ A mú kə nɔ *jîm jâm wúl məma mbún dí gwôw. A mú lwágulə mə Yurúsalem, ɲkɛɲkɛ ɲgwála ɲgə shulə wú gwôw wá Zembî. ¹¹ Í á bə nɔ milwaná mí Zembî, í ó dɔ lwenya nda jɔ́jɔ kwóógú bwá dɔ jôw ná zhâspə yí, zhâspə wɔɔŋg ɲjúl wo tâl ká wo ɲgə dúg ká, námá nda yêñ kristâl. ¹² Yurúsalem wɔɔŋg nyə á bə nɔ məma gwaa-gwaa mányuŋg má má lyɛ íkóómb byêsh ná kesh, mányuŋg mɔɔŋgú nɔ mimpumbé wúm nɔ mímbá, nɔ wáɛŋgəles wúm nɔ óbá bwá ɲjúl isándálé. Míni má á bə námá mícilyá cínɔŋg mímpumbéd, míni má íbɛɛnd wúm nɔ íbá yâ bwán ó *Izərayél. ¹³ Mimpumbé wúm nɔ mímbá myɔɔŋg

mí á bə, kóómb jwôw í dɔ cúwo yí mimpumbé mílól, *máncwúm má jwôw† mimpumbé mílól, *mákóól má jwôw‡ mimpumbé mílól, kóómb í dɔ jímə yí mimpumbé mílól. ¹⁴ Bwá á fwə mányuŋg mə ɲgwála wɔɔŋgú nɔ məváál má məkwoógú wúm nɔ mábá, bwá mú cilə *búúd ɔ lwámá ó Mwā Ncwəmbɛ míni mány məkwoógú mɔɔŋgúd, búúd ɔ lwámá bwá á bə wúm nɔ óbá wá.

¹⁵ Engəles nyə á ɲgə lésħa nɔ mə yé nyə á bə nɔ máda ná a zə yigula ɲgwála nɔ mimpumbé, nɔ mányuŋg; máda wɔɔŋg nyə á bə síyá nɔ or. ¹⁶ ɲgwála í á bə íkóómb byêsh ná jəlá, məgwaa nɔ məbwugúlu mēsh cé ɲgwúd. Engəles mú ɲgə yigula ɲgwála nɔ máda; a mú kwey ná nɔ məgwaa, nɔ məbwugúlu, nɔ cé kələ gwôw, byêsh í á bə cé ɲgwúd, *osutâd§ otóóshin wúm nɔ óbá. ¹⁷ A mú námá yigula mányuŋg mə ɲgwála, a kwey ná mäsə kələ gwôw okudé* təd nɔ məwúm mánə nɔ ónə, ɲgələ yigula nda búúd bwá dɔ yigula ísə ná.

¹⁸ Bwá á mə mányuŋg mɔɔŋgú nɔ məkwoógú bwá dɔ jôw ná zhâspə má, bwá lwə ɲgwála nɔ fwámé or áfufaanə, a dúgə ɲkənəwa nda fwámé yêñ. ¹⁹ Bwá á ɲgə

21:9 Iza 54.1-17 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 **21:11** 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 **21:12** 7.5-8; Mat 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35

† **21:13** máncwúm má jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ **21:13** məkóól má jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **21:14** Heb 11.10; Ifz 2.20 **21:15** 11.1; Eze 40.3 **21:16**

Eze 48.16-17 § **21:16** sutâd: jisə kúnə-kúnə omáda mitəd mimbá. * **21:17** kudé: Jisə kúnə-kúnə kúl máda. **21:18** 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13

wá mækwóógú mǎváál mēsh mífwǎyá myâ nyuṅg ṅgwéla dí ná í bég ṅkí nywa dúg. Bwé á sá ná, fwǎyá áshúshwóógú dí, bwé wá kwóógú bwé du jǎw ná zhâspǎ yí; ábēē dí, bwé wá dǎṅg bwé du jǎw ná safír yí; aléel dí, bwé wá dǎṅg bwé du jǎw ná kalusedwân yí; ányina dí, bwé wá emerôd. ²⁰ Bwé á wá dǎṅg bwé jǎw ná sardwân yí átána dí, konalîn ásamuna dí, krizolît ázangbád, berîl ámwomb dí, topâz áyibuúd, krizoparâs áwúmúd, yasêt áwúm ná ṅgwúdud, ametistǎ mú kǎ shúgula áwúm ná bēē dí. ²¹ Minjuwǎg myâ mimpumbé wúm ná mimbá mí á bǎ síyá ná kwóógú álal-kus bwé du jǎw ná pǎrlǎ yí, nda mpumbé, nda pǎrlǎ. Bwé á kwaag ṅjwónṅ ánúní á ṅgwéla ná fwámé or, or wǎṅg ṅjúl, wo tál ká wo ṅgé dúg ká, nda yēn.

²² Mǎ a shígé dúg tǎo *Mpáánzá Zembî ṅgwéla wǎṅg wēsh dí. Zembî Cwámǎ á ṅkul nyēsh bá *Křist wé búśǎ tâṅ Mpáánzá á ṅgwéla wǎṅg. ²³ ṅgwéla wǎṅg í áṅgē ná jǎwǎw, kú jǎ ṅkwoond; mǎlwǎnǎ mí Zembî wé mí ṅgé kwan wǎ, Mwâ Ncwǎmbē jǎsǎ mǎos í ṅgé kwan ṅgwéla wǎṅg yí. ²⁴ Ikúl ishús í bá du cǎgǎ nyédí mǎṅkenyad, micí myâ shí mí bá zǎ du tǎom wǎṅ cínṅg. ²⁵ Mimpumbé myé mí ábúlé bwele du feed, nǎcé ibulú í ábúlé ná du bǎ

ṅgwéla wǎṅgúd. ²⁶ Bwé bá zǎ du nti tǎom ná mǎlwǎnǎ myâ íkúl ishús cínṅg. ²⁷ Sǎ jǎ ṅkí dana mǎsh mǎ Zembî dí yí í ábúlé bwele kǎ cínṅg, tǎem bǎ múúd nyǎ a mǎ wusǎ nyúúl ísǎ í áduadanǎ dí ná íjǎǎ dí yé. Buud bwé bá kǎ cínṅgú ṅjǎ bǎṅg mǎnǎ mǎṅ mǎśǎ cilyá kǎlaad á cǎg mǎ Mwâ Ncwǎmbē dí wá.

22

¹ Ná ndéé, *ēṅgales éne mú lwó mǎ ṅgwǎǎ mǎjúwó mǎ cǎg, í ṅjúl ná ṅkúl-ṅkúl nda yēn kristál; ṅgwǎǎ wǎṅg í ṅgé zhu *caangǎ mǎ Zembî bá Mwâ Ncwǎmbē dí, ² í ṅgé wó tâm ṅgwéla, líí cǎg í tál mǎnciindyē mǎ ṅgwǎǎ mǎbǎ mēsh dí. Líí jǎṅgú í du bǎ ná mpumǎ ṅkwoond yēsh á mbû, buud du mǎwǎag mpúmǎ cínṅgú ija wúm ná íbǎ ṅkúmba mbû. Ikáá byé í du lwag íkúl í cǎgǎ *Oyúden yí. ³ Sǎ í ábúlé ná nyiṅgǎ bwǎma ná mǎlwēemyǎ ṅgwéla wǎṅgúd. Caangǎ mǎ Zembî bá Mwâ Ncwǎmbē í bá bǎ wu. Osǎol ó mǎśǎal ó Zembî bwé bá sǎ Zembî ísǎy. ⁴ Bwé bá dúg mpwóómbú nyé, bwé bǎ nǎmǎ ná jínǎ dé cilyá mǎmpwoombúd. ⁵ Bulú í ábúle ná du yínd wu. Buud bwé ábúle ná du jǎi mǎṅkenya wu, kú nǎmǎ jǎi mǎlámǎ, nǎcé Zembî Cwámǎ mǎ bá du kwan bwo. Bwé bá bǎ ná íjwûga kandǎgǎ á kandǎgǎ.

Yésus wál bá nyiṅgǎ zǎ

21:22 11.17 **21:23** 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 **21:24** Sôm 68.30; Iza 60.3
21:25 Iza 60.11 **21:27** 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13
kálaad á cǎg; 3.5 **22:1** 21.6; Eze 47.1-12 **22:2** 21.21 Líf: 2.7 **22:3** 7.15; Zhe
3.17 **22:4** 14.1; Sôm 17.15; Mat 5.8 **22:5** 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27

⁶ Engales mú ci nà mæ ná: «Iciyá íga bísá í abúgúlág, bísá obúbálé. Cwám̃ba, Zembî má jwú nà *mishíshim mi *búúd ɔ mícúndá yé, nyà á nti mæ ná, mæ *éngales yé mæ zág lwágulá ósól ɔ mäsáal bé sâ í wál bá zà s̃ỹ yí.» ⁷ Yésus má ci ná: «Dugí, mæ wál bá nyíngà zà. Muud mæ báágúlá iciyá kálaad éga ngá cúndá yé, nywáá má jàla.»

⁸ Mæ Yuánes wá má á gwág isâ íni, mæ wá mæ a dúg byo. Ja mæ á gwág mæ dúg byo yí, mæ á wusà nyúul mbúbudí éngales nyà á ngà lwó mæ byo yé dí shí mækuú, ná má yà nyà gúmá. ⁹ Nyà ntâg nà mæ ná: «Mbô! Kú bæeg sá ntâni! Mæ ji muud gwoong wán ná shé ngà s̃ỹ séy ngwûd, nà mæ nà bínón omínyonâ bwô búúd ɔ mícúndá, nà buud bwá ngá baagulá iciyá í kálaad éga wá. Yidagá yà Zembî gúmá!»

¹⁰ A mú nyíngà ci nà mæ ná: «Wo kú shweel iciyá kálaad éga ngá cúndá yí, nàcé isâ byoong í wál zà s̃ỹ. ¹¹ Muud mæ dū sá olílingí yé, nyíngag ngà sá olílingí; nyoong mūsà nà nyéé mísh má Zembî dí yé, nyíngag bə nà nyéé. Muud ngá sá otútálí yé, nyíngag sá otútálí, nyoong jí nkénkê múúd yé sá ná a nyíngag bə nkénkê múúd.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mæ wál bá nyíngà zà. Mæ zag ntâg nà myéna, mæ

bá zà ngà jéna nà buud ngà bə sósólúgú mæ múúd yêsh. ¹³ Mæ ji Aláfa, mæ Oméga. Mæ ji ashúshwóógá, mæ ámazhúgúlá. Mæ ji Mátédúlé, mæ Məshíné. ¹⁴ Buud bwá ngá gusa íjud byán wá bwá má jàla, nàcé bwá bá bə nà zhií mæ kúmá líf cug dí, bwá bə námá nà zhií mæ nyíi mímpumbé mí ngwálad. ¹⁵ Ngwála dí tón nyə mæ bá bə, nà buud bwá á lweegushi ícug nda ompyâ wá, nà buud ó ncidá, nà buud ó jaŋga, nà ogwûl ɔ búúd, nà buud bwá ngá yà ozembî wá yadúg gúmá wá, nà muud yêsh mæ céél íjǝ á ngá námá bwiing byo yé. ¹⁶ Mæ Yésus mæ a nti éngales waamá ná a zág bwaagulá mádɔ dí ná isâ íni bísá obúbálé. Mæ ji mbyágá á mpwon buud mæ *Dávid, mæ ji acén-cení má dū faan kúndá mán yé.»

¹⁷ Nkénkê Shíshim bá ngwól mæ Mwâ Ncwámbe bwá ngà ci ná: «Zaág!» Muud yêsh ngá gwág yé cig nà: «Zaág!» Muud ngá gwág shwáásúlá miná yé zág. Muud mæ jí májúwó má cug yé, lógúg mwo ashwâ!

¹⁸ Bí buud ngá gwág iciyá kálaad éga ngá cúndá wá, mæ Yuánes, mæ ngà bwaagulá bí ná, muud mæ kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembî bá námá kwádulá nyà okwaag-jumá kálaad éga ngá lwó wá. ¹⁹ Muud mæ ká námá béég

22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mis 11.27-28; 13.1

22:10 Dan 12.4 **22:11** Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10

16.5-6; 19.2, 11; 20.12-13; 22.7; Sôm 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27

22:13 1.8 **22:14** 7.14; Sôm 118.19-20 líf: 22.2

acén-cení má dū faan kúndá mán yé: 2.28; Ilj 24.17

22:18 Mbá 29.19 **22:19** líf: 2.7 kálaad: MmN 32.32

22:7 3.11; 22.12, 20

22:8 1.9; 19.10

22:12 2.23; 6.10; 15.3;

22:15 21.27; Ifz 5.5

22:16 1.1; 5.5

22:17 21.2, 6

22:18 Mbá

gúl sá wa íciyá kálaad éga ngá
cúndə dí yé, Zembî bá béeḡ
múúd wəṅḡú dé kəw lə ísâ
kálaad éga ngá lwó yí, ntó ji ná
a nda yə nyə ḡkul má dá íbumá
í líí á cəḡ, nda yə nyə ḡkul mə
nyíi ḡkəḡkə ḡḡwólád.

²⁰ Muud ḡḡá bwaagulé ná
isâ byəṅḡ bísə obúbálé yé ḡḡə
ci ná: «Haaw, mə wál bá nyiṅḡə
zə.» Amén! Yé Cwám̃ba Yésus,
zaág!

²¹ Cwám̃ba Yésus ká sá bí
bêsh mpaam.